جګړه او سوله

دریم ټوک

لیف نیکولایوویچ تولستوی
ژباړن:
دوکتور لطیف بهاند

مسکو
۲۰۱۲

۱۳۶۷

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	جګړه او سوله
لیکوال:	لیف نیکولایوویچ تولستوی
ژباړن:	دوکتور لطیف بهاند
ټوک:	دربیم
طرحه او ډیزاین:	سپین سهار
خپرندوی او مالي لګښت:	د میدان وردګو ولایت والي محمد حلیم فدایي
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۹۱ل/ ۲۰۱۲ز
د خپرونو لړ:	(۳۹)

لومړی برخه

۱۳۶۹

۱

د ۱۸۱۱ کال په وروستیو وختونو کې د لودیزې اروپا د پوځي قوتونو سفري برۍ او ځای پرځای کېدل پیل شول او په ۱۸۱۲ کال کې ددغو پوځونو شمېر (له هغو لوژستیکي وګړو سره چې د دوی د خوړو، کالو او لېږدولو دنده یې لرله) له څو میلیونو تنو نه واوښته. دغه پوځ له لودیزه ختیځ ته روان او د روسیې پولو ته یې مخه کړه. او دې ته په ورته توګه په همدې ۱۸۱۱ کال کې د پولو له بلې خوا د روسیې پوځونو ځان د پولو په اوږدو کې ځای پر ځای کاوه. د جون په ۱۲ مه د لودیزې اروپا په خوښه د روسیې پولې ماتې او جګړه پیل شوه. یعنې هغه څه پېښ شول چې د بشري تعقل او ټول انساني طبیعت ضد دی، په میلیونو وګړو د یو بل په ضد دومره بې اندازې شرارت وکړ. دومره دوکې، دومره خیانت، بربریت، دومره یې د یو بل پر شتمنیو تالان ګډه کړ، په بې ساري توګه یې یو بل ته جعلي اسناد او کوټه روپۍ جوړې کړې، داسې چورونه یې وکړل، دومره اورونه یې واچول او دومره وژنې یې وکړې، هسې خیانتونه او جنایاتونه وشول چې تر هغه څه نه واوښتل چې د یوې پېړۍ په اوږدو کې د نړۍ پر خلکو تېر شوي وو، خو هغو وګړو چې دغه جنایتونه یې کول، ځانونه یې جاني نه ګڼل.

دغه غیر معموله پېښې ولې رامنځ ته شوې؟ د هغو علتونه څه وو؟ مورخین په ساده باور وایي چې ددغو پېښو علتونه د الدنبورګ پر شهزاده ستم، پرسیمې، له لاسبرو قوانینونه سرغړونه، د ناپلیون واک

پالنه، د الکساندر ټینګار، د ډیپلوماتانو تېروتنې او نور وو...

په دې توګه، که میتېرنیخ او رومایانځوف یا تالیران د کومې مېلمستیا یا کتنې په اوږدو کې د زړه له کومې د پلټون لپاره د یو لیک لیکلو تکل کړی وای او په غوره توګه هڅه شوې وای او یا هم ناپلیون الکساندر ته لیکلی وای:

- زما ورور ټولواکه ! زه چمتو یم د الدنبورګ سېمې بېرته د هغه څښتن ته وروسپارم. که دا شوي وای، جګړه به پېښه شوې نه وای.

دا څرګنده ده چې د هغو هممهالو ته هر څه همدا ډول برېښېدلي وو ،دا ښکاره خبره ده چې د ناپلیون لپاره د جګړې علت (لکه هغه شان یې چې د سنت هلن په وچه کې ویلي و) د انګریزانو دوکې وې، دا هم ښکاره ده چې د انګریزانو د پارلمان غړو به د جګړې علت د ناپلیون واک پالنه ګڼلې وي، د الدنبورګ شهزاده ته د جګړې علت په ډاګه دده پر وړاندې شوی زور زیاتی برېښېده، سوداګرو ته به د جګړې علت د اروپا پر وچې هغه لاسبری قانون برېښېده، چې اروپا یې ړنګوله، کېدای شي زړو سرتېرو او جنرالانو ته به د جګړې تر ټولو غوره علت دا برېښېدلای و چې په دې چاره کې د دوی هنر ته اړتیا لیدله کېږي، د هغه پېر (زماني) لژیتیمیانو (د شاهي واک هغه پلویان چې د بوربن کورنۍ ته د واک د بېرته ستنېدو غوښتونکي وو) د پخواني نظم او قوانینو بیا راژوندي کول، د جګړې علت ښکاره شوی وی، د هغه وخت دیپلوماتانو ته کېدای شي ددې ټولو پېښو د رامنځ ته کېدو علت له ناپلیونه د روسیې او اتریش، د ۱۸۰۹ کال د تړون راز، په پوره توګه پټ نه وی ساتل شوی او د ۱۷۸ شمېره یادښت په ترتیب کې له پوره ځیرکتیا نه کار نه وی اخېستل شوای. دا څرګنده ده چې دغه او نور بې شمېره بېلابېل علتونه، چې شمېر یې د هغه وخت د

خلکو د اندونو د شمېرې په اندازه دي، هغه علتونه چې د هغه وخت او زماني د وګړو لپاره د جګړې د پیل علت بلل شوی وی، خو زموږ لپاره، د هغې زمانې د خلکو د پاتې شوونکو لپاره، چې د هغې سترې پېښې د پېښېدو جرړې په غوره او ځېرکتیا څېړو، د هغې ساده خو وحشتناکه معنې تل ته ورکېوزو، د هغه د پیل لپاره پاس یاد شوي دلایل پوره نه دي. هغه زموږ لپاره د پوهېدو وړ نه دي چې په میلیونونو، عیسویان دې له دې امله یو بل ووژني او وزوروي، چې یا ناپلیون پر واک مین دی یا الکساندر په هر څه ټینګار کوي، یا انګریزان ځېرک او دوکه مار دي یا هم د الدنبورګ شهزاده خوابدی شوی دی. دا د پوهېدو وړ نه دي چې د دغه حالت او په ډاګه د وژنو او زورزیاتي تر منځ څه اړیکي شته دي؟ ولې دد ې په پایله کې چې د الدنبورګ شهزاده خوابدی شوی دی، د اروپا له هغه پلوه په میلیونو وګړې راشي د سمولینسک (روسي ښار) او مسکو د ولایاتو خلک ووژني او هر څه یې تالان کړي. موږ، او سنیو څېړونکو لپاره چې تاریخ لیکونکي، نه، یو او د څېړنې سودا مو نه بې لارې کوي، د سلیم عقل له برکته مو سالم عقل، له تنوالي راوتلی، نو زموږ لپاره د جګړې علتونه په بې توګه بې شمېره دي. هر څومره چې په خپله علتونو کې ژوربږو، له داسې نورو نویو علتونو سره مخامېږو، چې د هغو هر یو یا یو شمېر، په ځانګړې ډول موږ ته رښتیني یا د پېښې د پرتم پر وړاندې په یوه کچه ناسم بربښي او د خپلې کمې اغېزې له امله یې (د نورو هممهاله علتونو له اغېزه پرته) د دغې سترې ډرامې په رامنځ ته کولو کې ونډه لرلې نه ده. زموږ د اند له مخې د لهستان د ویسلا نومي سیند له غاړونه د ناپلیون له خوا د خپلو پوځونو د شاته کولو او د الدنبورګ خانانو ته د هغو د جایدادونو له بېرته سپارلو نه د غاړه غړولو علتونه.

.. د جګړې په پیل کې په هماغه اندازه ونډه لري،لکه یو فرانسوي پوځي مشر، چې له خپلې دندې سر غړولای وای. په فرانسوي پوځ کې که یوه مشر له سر تېری نیولي ،تر دلګی مشره، بیا تر پایه له خپلې دندې سرغړولی وای، بیا به په هغه پوځ کې چا د هغه واک ته غاړه نه اېښوده او په دې توګه به د هغه پوځ ورځ په ورځ کم شوی وای.

که ناپلیون د ویسلا له سینده،شا تګ ته د روسانو وړاندیز منلی وای او خپلو پوځونو ته یې د پرمختګ قومانده ورکړې نه وای،جګړه به پېښه شوې نه وای. .. که د الدنبورګ خان نه وای،که الکساندر هره چاره ځانته سپکاوی نه ګڼلی، که په روسیه کې استبداد واکمن نه وای،که په فرانسه کې انقلاب نه وای شوی. .. او نور ډېر. که نه وای. . جګړه به پېښه شوې نه وای. که ددغو علتونو هر یو په خپل ځای نه وای،دا پېښه به رامنځ ته شوې نه وای. .. په ملیاردو علتونه او دلایل سره یو ځای شول،چې دغه پېښه، پېښه شي،خو په دې علتونو کې د دغې پېښې د رامنځ ته کېدو لپاره یوه هم غوره والی نه لاره،ځکه دغه پېښې ځکه باید پېښې شوای وای چې باید پېښې شوې وای.

په میلیونو وګړي باید له خپلو انساني احساساتو او خپل عقل نه انکار کړی وای، له لودیزه، ختیځ ته تللي وای، ځان ته ورته، وګړي یې وژلي وای. هماغه شان چې څو پېړۍ مخکې د وګړو سترې پرګنې له ختیځه،د لودیز لور ته تللې وې او خپل ځان ته ورته وګړي یې وژلي وو. د ناپلیون او الکساندر کړه، چې ګواکې د هغو پرېکړو د جګړې بهیر ټاکه، دومره بې اغېزې وې لکه د هغو سرتېرو کړه چې دهغو له خوښې پرته ،دپچې(جلب) پر دود او زور پوځ ته لېږل شوي وو او له دې پرته بله لاره یې لرلای نه شوه. دې چارې بله چاره نه لرله، ځکه ددې لپاره چې د ناپلیون او الکساندر پریکړې(یعنې د هغو کسانو اراده چې جګړه د

هغو پريکړو پورې اړه لرله) عملي شي، دې کار د ډېرو نورو هغو بې شمېره پريکړو پورې چې د هغو له اغېزه پرته دغه پريکړې ناشونې وې، اړه پيدا کوله. ددې لپاره اړتيا ليدله کېدله چې په ميليونو نه تنه، هغه وګړي چې رښتينی واک يې درلود لکه هغه سرتېري چې ډزې يې کولې يا خواړه... کالي وسلې، توپونه او نور مهمات يې رسول، بايد د دروغجنو واک لرونکو واک ته غاړه ايښې وای...

په تاريخ کې تقدير ته ځان سپارل د غير منطقي پديدو (يعنې هغه پديدې چې عقل سره اړخ نه لګوي) د آرامی لپاره حتمي کار دی. څومره چې هڅه کوو د تاريخ دغه شان پديدې د عقل په تله وتلو، په هماغه اندازه هغه زموږ لپاره غير منطقي او ناپېژندلې پاتې کېږي. هر انسان د ځان لپاره ژوند کوي، د خپلو ځانګړو موخو لپاره خپلې خپلواکۍ نه ګټه اخلي او په ډاګه دا احساسوي چې اوس کوم کار کولای شي وکړي او کوم کار نه شي کولای، خو همدا چې دا کار يې وکړ هغه کار په يوې ټاکلې شېبه کې سرته رسېږي، هغه بيا د تاريخ يوه برخه او نه راګرځېدونکې ده، نور يې نو د عملي کېدو امکان نه شته بلکې د تاريخ په يوه پخوانۍ پېښې بدلېږي.

د هر انسان ژوند دوې برخې لري:

يوه يې د ژوند خپله ځانګړې برخه ده، چې څومره له نورو سره له اړيکو نه لرې وی، هومره آزاده وي او بله هغه، له نورو سره په اړيکو او ټولنيز ژوند کې ده، چې په هغه کې دده ژوند، د هغو کړو تر اغېز لاندې دی، چې پر ده زغمل کېږي. انسان په آګاهانه بڼه د ځان لپاره ژوند کوي، خو په ناآګاهانه توګه بې له هغه چې پوه شي، د انساني ټولنې د اهدافو د سرته رسولو لپاره يوه وسيله ګرځي. انساني کړه ببرته راستنېدونکي نه دي. د هغه کړه د نورو ميليونو وګړو له کړو سره

پېښېږي او نور نو تاريخي ارزښت پيدا کوي. انسان چې په ټولنيز ژوند کې څومره لوړ دريځ او له زياتو وګړو سره اړيکي ولري، په هماغه اندازه يې د واک اندازه زياته او په هماغه کچه يې د کړو اغېز او موخه څرګندېږي. يو روسي متل دی چې وايي:

د ټولواک زړه د خدای په لاس کې دی.

ټولواک د تاريخ مريي دی.

په بله وينا، تاريخ يا د وګړو ناآګاهانه، ډله ايز ګډ او ايز ژوند، د ټولواکانو د ژوند هره شېبه د خپلو موخو د لاس ته راوړلو لپاره لکه يوه وسيله د اسې په کاروی.

که څه هم ناپليون هغه وخت، په ۱۸۱۲ کال کې تر بل هر وخته د اسې انګېرله چې (لکه هغه شان چې الکساندر په خپل وروستني ليک کې هغه ته ليکلي و) د خپلو خلکو وژل يا نه وژل دده په واک او اراده کې دي، خو تر بل هر وخته د هغو ناليکل شويو قوانينو په منلو محکوم (ده خپله تصور کاوه خپلواک دی) او دې ته اړ و چې د بشريت او د هغه د تاريخ لپاره هغه څه تر سره کړي چې بايد تر سره شي. .

کله چې يوه مهمه پېښېږي، هغه رالوېږي، د هغې د رالوېدو علت څه دی؟ له دې کبله چې د ځمکې جاذبه يې راکشکاږي؟ يا له دې کبله چې د هغه ډکی وچ شوی او ماتېږي؟ له دې امله چې مڼه درنه شوې، له دې کبله چې باد يې راغورځوي، يا له دې کبله چې تر هغې لاندې ولاړ ماشوم غواړي هغه وخوري؟

له دغو دلايلو نه يو هم د مڼې د رالوېدلو علت نه دی. دغه ټول، يوازې د هغو شرايطو مجموعه ده چې د هغو تر اغېز لاندې طبيعي ژوند خپل بهير وهي. هغه باغوان چې هيله مند دی، مڼه د هغې د ډکي د حجرو د خوسا کېدو يا نورو دغه ته ورته دلايلو له امله

راولوېدلې ده، په هماغه کچه برحق دی، لکه هغه ماشوم چې تر هغې لاندې ولاړ دی او دعا یې کړې چې منه دې راولوېږي، چې دی یې وخوري...

په تاریخي پېښو کې تش په نوم سترې څېرې، یوازې هغه کسان دي چې ځانونه یې د دغو پېښو اتلان ګڼلي او دوی هغه اتلان دي چې له بل هر چا نه کم دغې پېښې پورې اړه لري.

د هغو هر کړه، چې د دوی په تصور په خپلواکه بڼه تر سره شوي، د تاریخ په بهیر کې خپلواک نه دي بلکې د تاریخ د ټولنیز بهیر اړوند او له ازله یې د هغه تکل شوی و.

۲

ناپليون د مې د مياشتې په ۲۹ مه نېټه له درېزدين نه، چې دوې اونۍ يې د درباريانو، خانانو، شهزادګانو، ټولواکانو او آن يو امپراطور په منځ کې هلته تېرې کړې، وخوځېد.

دغه ټولواک، تر درېزدين نه د مخه، هغه شهزادګان، پادشاهان او امپراطور چې ځان يې د ستاينې او پالنې وړ ښودلي وو، ونازول، هغه پادشاهان او شهزادګان چې دا وړتيا يې نه وه ګټلې، وغندل، دا تربېش ملکې ته يې مرغلرې او الماس (چې په زور يې پادشاهانو نه اخيستي وو) ډالۍ کړل، د فرانس د امپراطور له لور ماري لوييزيې، نه يې غېږ تاو کړه، (د هغه د تاريخ ليکونکي په وينا) همدغه ماري لوييز، د هغه ببلتانه سخته خواشينې کړې وه، ځکه که څه هم بناپارت بله ښځه لرله، خو په پاريس کې پاتې وه او ماري لوييز ځان د هغه مېرمن ګڼله او داسې يې ښودله چې د هغه د جدايۍ زغم نه لري.

که څه هم ديپلوماتان لا د سولې ټينګېدو ته کلکه هيله لرله او په خورا مېړانه يې دغه ارمان ته کار کاوه. ددې سره سره ناپليون لا په خپله الکساندر ته ليکونه ليکل او هغه يې، زما وروره ټولواک باله، د زړه له کومې يې هغه ته ډاډ ورکاوه چې د جګړې تکل نه لري او د تل

لپاره به هغه ورته ګران او د درناوی وړ وي، خو بیا هم له خپل پوځ سره یو ځای شو او په هر ځای کې به یې له لودیزه، ختیځ ته د پوځونو د چټکې خوځېدا سپارښتنې ورکولې. هغه په خپله صحرایي ګاډۍ کې چې شپږو آسونو ځغلوله سپور و. غلام بچګانو، یاورانو او یوې سترې ډلې چوپړانو بدرګه کاوه او د هغې لارې نه چې د پوزین، تورن او دینیځک نه کورنیګزبیرګ ته رسېدله، مخکې روان و. له دغو ښارونو نه، په هر یوه کې په زرګونو وګړو په زغم او خوښۍ هغه ته هرکلی وایه.

پوځ له لودیزه د ختیځ پلو روان و او هغو شپږو آسونو چې دده ګاډۍ زغلوله، مزل په مزل بدلیدل، دی یې هغه ځای ته رساوه چې تکل یې شوی و. د جون په لسمه دی له خپل پوځ سره یو ځای شو او شپه یې په یوه کور کې چې د یوه پولندي ګراف له خوا ورته برابر شوی و او د ویلوویسکی په جایداونو کې پروت و، تېره کړه. بله ورځ ناپلیون تر خپل پوځه هم مخکې شو، پولندي پوځي دریشي یې واغوسته او په ګاډۍ کې سپور د نی یه مان د سیند غاړو ته د سیمې د کتنې لپاره ووت.

د سیند پر هغې بلې غاړې په پرتې سترې دښته کې، چې د مسکو سپېڅلی ښار یې په منځ کې ولاړ و، قزاقي سرتېری ولیدل، دغه ښار چې د لرغونو ساکانو ځمکو ته ورته و، د پراخه هېواد پلازمینې ته پاتې کېده، چې ده ته یې آسکندر مقدوني ور په یاد کړ او د ټولو د تصور بر خلاف یې، د ستراتیژیکو او دیپلوماتیکو خیالاتو برخلاف د پرمختګ فرمان ورکړ او بله ورځ یې پوځیانو له نی یه مان نه اوښتل پیل کړل.

د جون په دولسمه سهار د وخته، له هغې کېږدۍ نه چې د نی یه مان د سیند پر ځوړنده او سر ښکته غاړې ورته درول شوې وه راووت او په

دوربین یا لرلید کې یې د خپلو هغو سرتېرو ننداره پیل کړه چې د ویکوویسکي له ځنګل نه لکه مست سیند راوتل او د نی یه مان، پر سیند چې پر دریو جوړو شویو بېړنیو پلو، آپلو اوښتل. پوځیان چې سیمه ته د خپل ټولواک له راتګه خبر و، په ځیرو سترګو یې هغه لټاوه او چې هغه یې د غونډۍ پر سر د خپلې کېږدۍ په مخکې، د هغه له ملګرو نه په توپیر لرونکو جامو او ځانګړې خولۍ کې ولید، خپلې خولۍ به یې پورته اچولې او چیغې به یې وهلې:

- تل دې وي ټولواک !

په یوې یو ستوی بڼه، لکه بې پایه سیند له هغه ستر ځنګله چې تر هغه وخته پورې یې لکه پټه خزانه داسې پټ ساتلی و، راوتلې او په درې ځانګو کې د پلو له سره آپلو تېریدل.

د ټولو سرتېرو له زلمو نه تر پخو او له پخو نه نیولې تر زړه پورې له هرې خوا نه اوریدل کېده:

- دا وار سفربري پیل شوه ! روانېږو !

کله چې یې خپله د چارې تکل کړی دی، هر څه کېږي.. زه به سر ترې نه ځار کړم... خپله دی دی، ښه ورته وګورئ، خپله دی دی ! ژوندی دې وي ټولواک !.. هغه دي هغه آسیایي دښتې.. مګر بده خاوره ده، د خدای په امان المانه ! د مسکو تر ټولو ښکلې ماڼۍ به درته وساتم، د خدای په امان، بریالی اوسئ ! تا ټولواک ولید؟ هورا ! که زه د هند والي شم، تا به د کشمیر وزیر کړم، هغه دی، وګوره ټولواک هغه دی ! تا ته وایم وینې یې؟ ما هغه دوه واره داسې ولید، لکه تا ته چې ګورم. دا د ټیټ ونو مشر (فرانسویانو په خپل منځ کې ناپلیون په دې نامه یاوداوه) ما یو وار کله چې هغه، یوه بوډا ته مډال ورکاوه ولید... هورا، هورا ! ژوندی دې وي ټولواک !

په ټولو ښو کې يو ګډه نښه او هغه هم د جګړې د پيل له امله چې له پخوا ورته سترګې په لاره و، راڅرګنده او له هغه څا سره لېوالتيا او له هغه نه د سرځاريدنې شوق او جذبه په هر چا کې ليدل کېده، چې خړې جامې په ځان د غونډۍ پر سر ولاړ و.

د جون په دیارلسمه يې ناپليون ته يو اصيل وړوکی عربی آس راوست، هغه پرې سپور شو او د مستو کېوونکو چغو او په شراوشور کې، (چې ښکاريده دی دا ټول ځکه زغمي چې نه يې شو کولای د خپلو پوځيانو مينه او ناز، ونه مني) يرغه د نی يه مان، د يوه پله پلو ته لاړ. دغو چغو هرپلو هغه بدرګه کاوه او دده پام يې د جګړيزو تکلونو نه چې له پوځ سره تر يو ځای کېدو نه وروسته، ده د هغه پريکړه کوله، بل پلوه اړاوه. هغه سپور پر يوه پله، چې په موقتي ډول پر جالو دريدلی او پرله پسې خوځېده او ربړديده، د سيند بل پلو واوښت، په چټکۍ او ناڅاپه کين پلو ته وګرځېد او په يرغه توګه د سوی کاونو پلو ته لاړ او د هغه ښکاري سواره ګارډ پوځيانو پسې چې له خوښۍ او جذبې نه الوتل، مخکې روان او ده ته يې په خپله ګڼه ګوڼه کې د تلو لاره پرانسته، وړاندې لاړ. همدا چې د ويلنا پراخ سيند ته ورسېد، د پولندي اولان نومي غونډ تر څنګ چې د سيند پر غاړه مېشت شوی و، ودريد.

پولنديانو هم د فرانسويانو په شان په ولولو خوشالي کوله، د هورا نارې يې وهلې، ژوندی دې وي، چغې يې وهلې، يو بل يې کېښکودل او خپلې کرښې يې ددې لپاره ماتولې چې هغه ووينې.

ناپليون د سيند ترنندارې وروسته، له آسه راکوز شو او د يوې ونې پر کُنډې چې د ساحل پر غاړه پرته وه کېناست. هغه پرته له هغه چې څه شونډه و پرانزې، اشاره يې وکړه او ده ته يې لرليد (دوربين) سره ورکړ.

او ده، دغه دور بین، د هغه چوپړ پر شا چې په مستې لېوالتیا ده ته ورنېږدې شوی و، کېښود او د ویلنا د سیند د بل ساحل په څارنه بوخت شو. تر هغه وروسته یې د نقشې په کتنه چې پر ګڼدې غوړول شوې وه، پیل وکړ او بیا یې چې له هغه نه سر پورته کړ، کوم څه یې وویل او دووتنو یاورانو په ځغاسته د پولندي اولانانو (پوځیان) خواته ورمنډه کړه.

له دغو دووتنو نه، اولانو ته د هغه لومړی کس په رسېدو سره، له ټولو کرښونه یو غږ پورته شو چې وې ویل: څه یې وویل؟ څه یې وویل؟

سپارښتنه شوې ده چې ګودر پیدا او بل ساحل ته ورواړوو، د پولند د اولانانو مشر یوه زړه راښکوونکی بوډا و، چې له ګېڼې نه په قار شو، وبنګېد او وې ویل:

-آیا اجازه شته، سړی خپله له ګودره پرته، له سیند نه واړوي؟

له ورایه څرګند یده چې خورا پریشانه ده، کېدای شي دده غوښتنه ونه منل شي، لکه یو ماشوم چې په زار زار یو هڅه کوي، پر آس سپور شو، ده هم غوښتنه کوله چې ده ته اجازه ورکړل شي د ټولواک په مخکې پر څپو ورودانګي، یاور ورته وویل:

- تصور کوئ چې د ټولواک به دده، دغه زړورتیا خوښه شي؟

همدا چې یاور دا خبره وکړه، زوړ بریتور افسر چې څېره یې له شوقه غوړېدلې او سترګې یې له نیکمرغۍ نه ځلېدلې، خپله توره پورته ووهله او پر خپلو سړیو یې غږ وکړ چې ده پسې ودانګي، خپل آس یې په خپله پونده، پر ډډه وواهه او د رود پلو یې چو کړل. کله چې د رود غاړې ته ورسېد، اوبو ته ورکوز شو، داوبو د تل هغې برخې ته، ورغی چې ژورې او مستې څپې یې وې. په سلګونو اولانان هغه پسې ورغلل. اوبه سړې، ژورې او چټکې وې. اولانان یو بل ته لاس تر غاړې شول، د

اوبو چټکو څپو تر هغو لاندې،آسونه وړل، ځینې آسونه او یو شمېر خلک ډوب شول او پاتې هغو هڅه کوله چې په چټکۍ ځان بل ساحل ته ورسوي. که څه هم ګودر ته نیم ورست لاره پاتې وه، خو بیا یې هم په دې ویاړل چې د هغه چا پر وړاندې چې په ساحل کې پر کنده ناست دی او آن دوی ګوري هم نه،دوی له څپو سره غېږې لګوي، وړاندې درومي او یا هم ډوبېږي، کله چې یاور ناپلیون ته راستون شو او په یو شېبه کې یې زړه نا زړه وخت پیدا کړ، چې د ناپلیون پام هغو پولندیانو ته ور واړوي، چې دده د قدمونو په وړاندې دده په ویاړ سربښندنې کوي. دغه خړجامې، کمکی سړی پاڅېد او جنرال یې بیرته، خپلې خواته وروغوښت، د رود پر غاړه یې له هغه سره قدم وهل پیل کړل، هغه ته یې سپارښتنې ورکړې او کله ناکله به یې دده پام ،په نارضا غلچک هغه اولانانو ته چې له څپو سره یې غېږې لګولې، وراړاوه او طبیعت به یې ورخټه کړ.

د هغه لپاره دا نوې خبره نه وه، چې په هر ګوټ کې له افریقا نه نیولې د مسکو تر جلګو او شیلو پورې،دده دیدن، په یو ډول پر خلکو داسې اغېز کوي چې عقل یې له سره والوزي او داسې یې سرسامه کوي، چې ځان ترې هېروي.

هغه سپارښتنه وکړه چې دده آس راولي او دی خپلې قوماندانۍ ته لاړ شي.

که څه هم د ډوب شویو مرستې ته،جالۍ ولېږل شوې ،خو تر څلویښت پورې اولانان ډوب شول. د هغو زیات شمېر بېرته د ساحل دې غاړې ته راستانه شول،خو یو څو تنو د ډګروال په مشرۍ، له دېرو ستونزو او هلو ځلو وروسته ځانونه د ساحل هغې غاړې ته ورسول،مګر همدا چې له اوبو نه ووتل، له لمدو کالیو سره چې اوبه

ترې څڅېدلې او هغه پلو ته يې چې څو شپې مخکې ناپليون په کې ولاړ و، خو اوس هغه هلته نه ليدل کېده، هورا او شر او شور پيل کړ ،بيا هم دوی هغې خوا ته کتل او ځان يې په هغې شپه کې نيکمرغه ګاڼه.

هغه ماښام ناپليون د هغو دوو فرمانونو تر منځ، چې يو د روسي جعلي پيسو د چټکو رسولو په اړه چې په روسيې کې دې بيا خورې شي او بل د هغه ساکسوني سرتېري په اړه چې له هغه سره د فرانسوي پوځونو د ځايونو په اړه ليک پيدا شوی و، يو بل فرمان هم لاسليک کړی و او هغه پولندي ډګروال ته چې بې له هر ډول اړتياوو يې ځان د سيند څپو ته سپارلی و، د لژيون دونو د نښان (هغه نښان چې دی په کې انځور شوی و) د ښنلو فرمان و.

هر هغه څوک چې وژني عقل ترې اخلي.

۳

اوس نو يوه مياشت کېده چې روسي ټولواک، په ويلنا کې ژوند کاوه او په دې موده کې يې، کتنې او تطبيقات کول. د جګړې لپاره چمتوالی چې ټول ورته سترګې په لاره او ټولواک په هغه کې د ګډون لپاره،له پترزبورګه پولند ته راغلی و،هېڅ پته نه لګېده. د جګړې ټوليزه کړنلاره نه يوازې جوړه شوې نه وه، بلکې د وړاندې شويو کړنلارونه يوه هم غوره شوې نه وه، که څه هم ټولواک له يوې مياشتې راهيسې دلته و، خو تر ټولو نه د غوره کړنلارې غوره کول خورا ګرانه وه. د روسيې درې پوځونو، هر يوه خپل قوماندان لاره، خو د ټولو د لارښوونې ستر قوماندان لا ټاکل شوی نه و او خپله ټولواک هم دغه مشري او دنده نه اخيسته. هر څومره چې په ويلنا کې د ټولواک د پاتې کېدو وخت زياتېده په هماغه اندازه د هغې جګړې لپاره چې انتظار کېده چمتوالی کېده. له ټولواکه د ټولو چاپېر شويو، ټولې هڅې د دې لپاره وې چې پر هغه وخت ښه تېر شي او په د غو خوښيو کې وکولای شي دغه رارسېدونکې جګړه هېره کړي.

وروسته له هغه چې د پولند د چارواکو او درباريانو له خوا او هم د ټولواک په خپل هستوګنځي کې د سندرو، موسيقي او نڅاوو ډېر

بندارونه جوړ شول. د جون په میاشت کې د پولند یو جنرال یاور ته دا خیال پیدا شو چې د ټولواک د پولندي ځانګړو یارانو له خوا د هغه په ویاړ د نڅا یوه ځانګړې مېلمستیا جوړه کړي. ټولو د دغه خیال خورا تورد هرکلی وکړ. ټولواک هم خپله خوښه څرګنده کړه. جنرال یاور د پیسو راټولولو لپاره یو نوم لیک جوړ کړ. دوی له هغه چا نه چې تر ټولو زیات د ټولواک پر زړه ښه لګېده هیله وکړه، چې کوربه شي. ګراف بینیګسین ته یې چې د ویلنا د ولایت یو ستر ځمکوال وړاندیز وکړ چې دغه جشن دی، دده په کلیواله ماڼۍ کې جوړ شي. د جون دیارلسمه نېټه د دغې مېلمستیا لپاره چې نڅا، سندرې، اور لوبې او د سیند په جالو کې ګرځېدل په کې کېدونکي و، وټاکله شوه. دغه ټول څه، باید د دغه ګراف په زکرات نومي کلیوالي کور کې ترسره شوي وای.

هماغه ورځ چې ناپلیون د نی یه مان له سینده، د اوښتو فرمان ورکړ، دده پوځ د روسي قزاقانو پوځ پر شاوتمباوه، هغه یې د روسیې له پولو واړاوه. الکساندر همدغه شپه د ګراف بینیګسین په کلیواله ماڼۍ کې تېروله او ددې بندار په خوښیو او مستیو کې یې هر څه هېر کړي و.

له خوښیو او شر او شوره ډک جشن و، په جشن کې مخورو ګډو نکوونکو، ویل چې ډېر داسې کم په یاد لري، چې په یوه بندار کې دې دومره ښکلې راټولې شوې وي. ګرافینه بېزاوخوفا، د نورو روسي میرمنو په ډله کې چې له پترزبورګه، ټولواک پسې، دلته ویلنا ته راغلې وې، په دې بندار کې ګډون درلود. هغې په خپلې درنې، روسي نومي ښکلا د پولندي ښکلاوو بازار مات کړی و. په دې بندار کې د ټولواک هغې ته پام شو او له هغې سره یې په نڅېدا، هغه ویاړمنه کړه. باریس دروبتخکوی چې خپله ښځه په مسکو کې پرېښې وه لکه ده چې

خپله ویل د یو وزری (مجرد) په توګه په دې بنډار کې ګډون درلود ،که څه هم هغه د جنرال یاور نه و ،خو د دې بنډار په خرڅ کې یې ښه ونډه پرې کړې وه. هغه اوس خورا بډای،د واک لوړپوړو ته رسېدلی او نور د چا ځانګړې ملاتړ پسې نه ګرځېد. هغه د خپلو همزولو په منځ کې تر ټولو غوره دریځ خپل کړی او له ټولو سره یې سیالي کوله.

د شپې دولس بجې وې، خو نڅا دوام درلود. ایلین چې هېڅوک یې له ځانسره د نڅا وړ نه ګڼل،خپله یې باریس ته وړاندیز وکړ، چې له هغې سره د مازورکا نڅا وکړي. هغوی د نڅا لپاره دریمه جوړه وه، چې د نڅا د پیل په هیله څنګ په څنګ ناست و. باریس په خورا زغم،له زربخون کمیس، د پراخې زرې اوبدل شوی غاړې نه د هغه د راوتلو بربنډو ځلېدونکو اوږو ننداره کوله. له هغې سره یې د پخوانیو ګډو اندیولانو او آشنایانو په اړه خبرې کولې،خو سره له دې هم بې له هغه چې دی خپله پوه شي،یا د بل چا ورته پام شي، یوه شببه یې هم د ټولواک له څارنې نه چې همالته و ستر ګې نه لرې کولې. ټولواک نه نڅېده، هغه د وره مخې ته ولاړ و ،کله به یې یو او کله به یې بل دراوه او په داسې ښکلو او خوږو خبرو به چې یوازې ده کولای شوې، هغه نازول.

د هغه ،د مازورکا د نڅا په پیل کې دې ته پام شو ،چې یاورجنرال بالاشوف د ټولواک یو له نېږدې محرمو کسانو نه، هغه ته ورغی او د شاهانه دود او دربار له ادبه لرې، هغه ته ډېر نېږدې ودرید ،ټولواک،له یوې پولنډۍ ښځې سره د زړه خواله کوله او په پوښتنیزه غلچک یې هغه ته(ټولواک) وکتل. هغه له ورایه په دې پوه شو چې د بالاشوف له نزاکت دا لرې کړه، هرومرو کوم مهم دلیل لري. له درناوی سره مل په یوې خوځېدا له پولنډۍ مېرمنې رالرې شو او بالاشوف ته یې مخ

ورواړاوه، همدا چې بالاشوف هغه سره خبرې پيل کړې، د ټولواک پر بشرې د حيرت نښې راخورې شوې، بالاشوف يې له متې راونيو او له هغه سره مل د تالار پای ته لاړل. بې له هغه چې دده پام شي مېلمانه له دواړو خوا نه د درې ساژانو (يو ساژان= ۲/۱۲) په اندازه هغو ته لاره پرانسته، باريس وليدل چې بالاشوف ته د ټولواک د ورنږدې کېدو په وخت کې د آراکچييوف په څېره کې څنګه د ګبنۍ نښې راڅرګندې شوې. اراکچييوف چې ترسترګو لاندې ټولواک څاره، خپله سره پزه سغوله، هغه د مېلمنو له منځه د باندې راووت، داسې برېښېده چې ټولواک دی هم ځانته ور وغواړي. باريس په دې پوه شوی و، چې آراکچييوف، بالاشوف سره رخه کوي، ځکه هغه خبر چې خورا ډېر مهم دی، له ده پرته د بل چا له لارې، ټولواک ته رسېدلی و.

خو ټولواک او بالاشوف، اراکچييوف ته له پاملرنې پرته، د وتلو د دروازې له لارې څراغان شوي باغ ته ور ووتل. آراکچييوف چې خپله توره، لږ پورته خوځوله له غضبه په ډکو غلچکو، دې خواته، هغې خوا ته کتل او همداسې تر شلو قدمو پورې هغې پسې ورغی.

باريس چې لا د مازورکا نڅا ته دوام ورکاوه، خو يوه شېبه يې دا خيال له خياله نه لرې کېده چې بالاشوف به ټولواک ته څه ډول خبر راوړی وي او دی بايد څنګه تر ټولو نه د مخه له هغه خبر شي.

باريس په داسې يوه شېبه کې چې بله مېرمن يې د نڅا لپاره خوښوله، د ايلين په غوږ کې وويل چې، ګرافينه پوتوڅکايا چې ګواکې، بالکن ته وتلې وه، ځانته خوښه کړې، دالان ته په رسېدو سره، د دروازې خوا ته لاړ او د باغ پلو وخوځېد، خو وې ليدل چې ټولواک او بالاشوف برنډې ته راوختل، دی يوه شېبه ودرېد. ټولواک او بالاشوف د دروازې پلو خوځېدل. باريس داسې ګامونو تند کړل چې ګواکې په

خپل وخت په دې نه دی بریالی شوی، له هغه ځایه تېر شي، هغه په دروازې ډډه ولګوله او په درناوي یې سر ښکته واچاوه.

ټولواک د هغه چا غوندې چې ګواکې ښه سپک شوی دی، په ګښېـ دا خبرې کولې:

- د جګړې له اعلانه پرته، د روسیې له پولو راتېر شوي ! تر هغه پورې چې یو وسله وال دښمن د روسیې په خاوره کې پاتې وي، زه روغه ونه منم.

باریس ته داسې وبرېښېده چې ټولواک د دغو خبرو له ویلو خوند اخلي. هغه د خپلو خبرو او خیالاتو له ښرګندولو نه خورا راضي خو له دې چې باریس اوریدلي، خورا ناراضي برېښېده.

هغه تندی تریو او زیاته کړه:

- هېڅوک باید، له هېڅ شي نه خبر نه شي.

باریس په دې پوه شوی و، چې د دې خبرې موخه دی. دی. ځکه یې سترګې پټې کړې او په کراره یې سر ښکته خوا ته وښورو. ټولواک بېرته تالار ته ننوت او نیم ساعت نور هم د نڅا په بنډار کې پاتې شو.

باریس لومړنی څوک و چې د نی یه مان، له سینده د فرانسوي پوځ له را اوښتو خبر شوی و او د دې خبرتیا له برکته و چې څو تنه مخورو چاروا کو ته وښیي چې دی له ځېنو داسې خبرو نه خبر دی، چې نور یې تصور هم نه شي کولای. ...

د نی یه مان، له سینده د فرانسویانو درا اوښتلو خبره په ځانګړې توګه هم د پام وړ و چې د یوې میاشتې انتظاره وروسته، هغه هم د نڅا د بنډار په وخت کې رارسېدلې و.

الکساندر، د خبر د اوریدو په لومړیو شېبو کې د حیرت او ده ته په سپکاوي شوي حالت کې داسې کلمات پیدا کړي وو، چې وروسته ډېر

د پام وړ شوي او دده هم خورا خوښېدل. دغه کلمات په ده ډېره ښه لګېدل.

ټولواک چې کله د شپې په دوو بجو د نڅا له بنداره کورته ستون شو، یو څوک یې خپل منشي شیتکوف پسې ولېږل او سپارښتنه یې وکړه چې د وسله وال پوځ ټولو قطعاتو ته ولیکي او فیلډ مارشال شهزاده سالتیکوف ته فرمان ورکړي. هغه دا غوښتنه هم وکړه چې هرومرو به دده دا خبرې هم په کې لیکي:

- تر هغه پورې چې د فرانسې یو وسله وال سرتېری د روسیې په خاوره کې پاتې وي، دی به روغه ونه مني.

بله ورځ د ناپلیون په نامه داسې لیک ولیکل شو:

زما وررور ټولواک ! پرون خبر راورسېد چې زما له خوا ، ټولواک ته د ورکړل شوې ژبې، د وفادارۍ سره سره، بیا هم د هغه پوځونه د روسیې له پلو را اوښتي دي. همدا شېبه له پترزبورګه ما ته خبر راورسېد ، چې ګراف لوریستن د همدې تېرې له کبله څرګنده کړې ده چې تاسو اعلیحضرت له هغې شېبې نه چې ګراف کوراکین بېرته د خپل اګریمان غوښتنه کړې ده، له ما سره ځان لیکل شوی تړونونو ته اړ نه وینئ. هغه دلایل چې د هغه له مخې شهزاده باسانو له خپلو چارو نه د ډډه کولو لپاره وړاندې کړي دي، هېڅکله به زما لپاره د منلو وړنه وي. زه به دا ونه منم چې زما د سفیر دغه کړه د روسیې پر خاورې د یرغل لپاره پلمه شي. البته لکه هغه شان چې هغه خپله هم څرګنده کړې ده، هغه هېڅکله ددغه شان کړو د سر ته رسولو اجازه نه لرله او ما له دې پېښې نه د خبریدو سره سم، له هغه نه خپله ناخوښي څرګنده او هغه ته مې سپارښتنه وکړه چې په خپله دنده کې پاتې شي. که ټولواک ددې تکل نه لري چې ددغې راز یوې تېروتنې له کبله دې، د فرانسویانو او

روسانو ويني توييږ شي او چمتو دي چې خپل پوځونه، د روسيې له خاورې په شا کړي، زه چمتو يم چې په شويو چارو سترګې پټې کړم. په دغه ډول زموږ تر منځ د يوې روغې امکان شته دی او کنه زه به اړ وزم چې پر د هغه يرغل مخنوی وکړم چې بې له دليله پر موږ کېدونکی دی. تاسو اعليحضرت لا دا وخت لرئ چې بشريت د نوې جګړې له بدمرغيو وژغورئ.

الکساندر

۴

ټولواک الکساندر، د جون په دیارلسمه د شپې په دوو بجو بالاشوف ځانته وروباله، هغه لیک یې ورته ولوست چې د ناپلیون په نامه یې لیکلی و. هغه ته یې سپارښتنه وکړه چې لیک به وړي او خپله به یې د فرانسې ټولواک ته سپاري.

ټولواک د بالاشوف د لېږلو په وخت کې خپله دا خبره یو ځل بیا تکراره کړه چې ویلي یې و، دی به تر هغه وخته پورې روغه ونه مني، چې د دښمن یو وسله وال سرتېری د روسیې په خاورې کې پاتې وي. هغه بیا ټینګار وکړ چې دده دغه خبره به هرو مرو ناپلیون ته وایي. ټولواک دا خبرې ځکه په لیک کې نه وې لیکلې، چې هغه د خپلې ځانګړتیا له مخې دا احساسوله، په هغه وخت کې چې د روغې لپاره وروستۍ هلې ځلې کېږي، ددغه شان تورو لیکل په لیک کې، غوره نه دي، خو بالاشوف ته یې سپارښتنه وکړه چې هغه به هرومرو ناپلیون ته وایي.

بالاشوف د جون په څلورلسمه شپه له یوه ټرمچي او له دوو تنو قزاقانو سره په سپېده داغ کې ځان د ریکانتي په کلي کې د نی یه مان د رود پرغاړه د فرانسوي پرتو پوځونو لومړیو کرښو ته ورساوه. هغه د فرانسوي سپرو پیره دارانو له خوا دریش کړل شول.

د فرانسوي پوځ سواره بریدګي چې ګلابي ډوله دریشي یې په ځان او لوړه وړینه خولۍ یې پر سر وه، پر هغه یې بیا د درېدو غږ وکړ، خو بالاشوف پرته له هغه چې غږ ته پام وکړي، وړاندې تګ ته دوام ورکړ. بریدګی په قهر شو، هغه ته یې ورمنډه کړې او خپل تېرېیې د هغه د آس اوربوز ته وربرابر کړ، توره یې راووېسته او په ښکنځلو، ښکنځلو یې پر روسي جنرال ورچغه کړې:

-کوڼ یې که څنګه چې دریش نه اورئ. بالاشوف ځان ور وپېژاند او بریدګي یو سرتېری د خبر لپاره خپل افسر ته ورولېږه.

فرانسوي بریدګي پرته له هغه چې روسانو ته پام وکړي، خپلو ملګرو سره یې د غونډ په اړه خبرې پیل کړې.

بالاشوف، چې تل یې په لوړو او پرتمینو دریځونو کې کار کړی و، په تېره بیا چې درې ساعته مخکې یې له ټولواک سره خبرې اترې لرلې، په ټولیز ډول ددې چارو له درناوي کولو سره روږدی کړی و، له دې امله هک پک شو چې په خپله خاوره کې له داسې تربګنۍ سره مخامخ او سپکاوی ورته کېږي.

لمر تازه د ورېځو له شا نه د راوتو هڅه کوله هوا هم د شبنم له برکته تانده تانده وه. له کلي نه په راوتلې لارې صحرا پلو ته یو رمه روانه وه.

مرغۍ په ترانو ترانو، داسې لکه چې پر ډنډونو حبابونه راخوره وي، همداسې هوا پلو الوتلې.

بالاشوف چې خپلې شاو خوا ته کتل، له کلي نه د افسر راتګ ته سترګې په لاره و. روسي قزاق ترُمچیان او د فرانسوي پوځي سواره سرتېري ټول خاموش پاتې او کله ناکله به یې یو بل ته سره وکتل.

د سواره پوځ فرانسوي ډګروال چې دوو تنو بدرګه کاوه او داسې برېښېده چې ګواکې هماغه شېبه له بړستنې راپاڅېدلی دی، پر یو خړ

رنګي ښکلي ماړه آس سپور له کلي راووت، د افسرانو سرتېرو او د هغو د آسونو له کش او پس نه څرګندېده چې ټول خورا غوره او ځانستاينه کې دي.

دا لا د جګړې د پيل هغه لومړۍ شپې او ورځې وې، چې قطعات لا د روغې د وختونو په شان منظم، په پرېټ ډوله جامو کې د پوځي ځانښودنې په بڼه، کره وره يې له لېوالتيا ډک او آن کله ناکله له ترېګنی نه ډک وو.

فرانسوي ډګروال په سختۍ د خپل اررمې مخه نيوله، خو بې ادبه نه و او داسې برېښېده چې د بالاشوف پر لوړ درېځ يې سر خلاصېده، هغه يې د خپلو سرتېرو له څنګه د لومړۍ کرښې شاته بدرګه کړ او ورته وې ويل چې له ټولواکه سره دده د ليدو هيله به ځکه ژر پوره کړي چې دده په تصور، د ټولواک قوماندانې همدلته نېږدې چېرې پرته ده.

... نور نو لمر راختلی و او پر شنو شنيليو ځلېده. همدا چې پر غونډۍ له پرتې کافی نه واوښتل، وې ليدل چې يو ډله د غونډۍ له لمنې نه د دوی پلو مخ پورته راروانه ده. د دغې ډلې تر مخې يو جګ ونی سړی چې پر تور آس سپور او خورجين يې تر لمر لاندې ځلېدله روان و. د هغه توري کړی کړی څنې د هغه له ختېه پر اوږو راخورې وې. په ښکو ګاڼل شوې خولی يې پر سر او سرې جامې يې اغوستې وې. خپلې اوږدې پښې يې د فرانسوي پوځيانو په دود، وړاندې را اچولې وې، دغه سپور چې په تراټ د بالاشوف پلو راغی، د خولی خوځېدونکي ښکې، ګاڼې او وسلې يې د جون د مياشتې تر رانه لمر لاندې ځلېدل.

بالاشوف د دغه سواره نه چې په بشره کې يې د برې ځانښودنه او غرور څرګند او پر ټټر، مړوند او په غاړه کې يې، توره، کتار او نور

واړه او غټ شیان راځړوند وو، نور نو دوه آسه زیات واتن نه درلود چې والنر، هماغه ډګروال چې دی یې بدرګه کاوه، په غوږ کې ورته وویل:

- د ناپل شاه !

په رښتیا هم دغه سپور مورا، و چې اوس یې د ناپل د شاه نوم ګټلی و. که څه هم دا څرګنده وه چې ولې او په کوم دلیل هغه د ناپل شاه په نامه نومول شوی و، خو دی خپله هم په دې باور و چې په رښتیا د ناپل شاه دی او له همدې امله اوس تر هغه وخته، چې دغه نوم یې نه درلود، شاه ډوله او پرتمینه ډوله بڼه یې غوره کړې وه، هغه په رښتیا دومره پر خپلې واکمنۍ باور درلود، چې کله یې پرون له ناپل نه د خوځېدو په درشل کې د هغه ښار په کوڅو کې له خپلې ښځې سره چکر واهه، څو تنو ایتالویانو د هغه په لیدو چغه کړې وه:

- ژوندی دې وي شاه !

هغه له خواشینۍ نه په ډکې موسکا خپلې مېرمنې ته کتلي او ویلي یې و:

- ددغو بدمرغونه، یو هم نه پوهېږي چې سبا ته له هغوی نه جلا کېږم.

که څه هم هغه پوره ډاډمن و چې د ناپل شاه دی او له دې کبله له هغوی نه جلا کېږي، پر خپلو خلکو یې زړه خوږېده، خو په دې وروستیو وختونو کې چې ده ته پوځ ته د ستنېدو سپارښتنه شوې وه، په تېره بیا په دانترنګ کې له ناپلیون سره تر کتنې وروسته، د هغه په خول ویاړمن اوښې یې (دښځې ورور) (مورا په ۱۸۰۰ کال کې د ناپلیون له خور سره واده کړی و) ده ته ویلي و چې:

- ته په خپله خوښه او توان شاه شوی نه یې، دا زه وم چې له تا نه مې شاه جوړ کړ، چې زما په شان واکمني وکړئ !

هغه په ډېرې خوښۍ د خپلې خوښې کار پیل کړ او لکه ښه موړ، خو نه ځورب او نه تنبل آس، چې ځان ګاډۍ پورې تړلی احساس کړي، غاړه وغړوي او په نڅا راشي. هغه به قیمتي جامې واغوستې، په ډول ډول ګاڼو به یې ځان وګاڼه، په خوښۍ به یې پولند ته پر تلونکي واټ، پرته له هغه چې پوه شي چېرې ته او د څه لپاره روان دی، لکه آس په منډه شو.

د روسي جنرال په لیدو یې خپل سر چې کړۍ کړۍ ځنې یې له څټه پر اوږو راخورې وې، په شاهي پرتم لوړ کړ او په پوښتنیز غلچک یې فرانسوي ډګروال ته وکتل. فرانسوي ډګروال په خورا درناوي د هغه شاهانه پرتم ته په پام ،په ویاړ د بالاشوف (چې نوم یې سم یادولی نه شو) د استازیتوب د غوره والي په اړه حضرت مورا ته یادونه وکړه.

مورا ، د خپلو غوڅو پریکړو له برکته،پر هغو ستونزو چې ډګروال د هغه آواری نه شو کولای، بریالی شو او وې ویل:

- ها !دوبالماشو !

او په یوې خوځېدا یې چې د شاهانه انداز نښې په کې ښکاره وې، وې ویل:

- ښاغلیه جنراله، له تاسو سره له پېژند ګلوۍ نه خوشاله یم.

خو همدا چې شاه په ځیږه ژبه او لوړ آواز خبرې پیل کړې، شاهانه پرتم یې یو په یو تری تم شو او بې له هغه چې خپله یې پام شي، په ساده او زړه خوږه ژبه وغږېده، په خورا خواخوږۍ یې د بالاشوف د آس پر غاړه لاس ورواچاوه او وې ویل:

- ښه جنراله !داسې بریښي چې د جګړې زیری خوربږي !

د هغه ژبه او خبرې هغه چاته پاتې کېدې چې ګواکې افسوس کوي نه شي کولای د دغه حالت په اړه قضاوت وکړي.

بالاشوف وويل:

-ښاغليه اعليحضرتا ! لکه هغه شان چې ګورئ زما والاحضرت، د روسانو ټولواک د جګړې غوښتونکی نه دی. ..

که څه هم مورا ،کله چې ښاغلي بالاشوف ته غوږ غوږ و، په خبره کې يې د حماقت نښې له ورايه څرګندې وې، خو بيا هم شاه و او لکه هغه شان چې د شاهي دريځ، غوښتنه کوي،د ناپليون د يوه غوره مل په توګه بايد د الکساندر له استازي سره د سياسي خبرو په اړه خبرې کړې وای. له آسه راکوز شو او د بالاشوف مټه يې راونيوله، له خپلو ساتونکو نه چې په درناوي ده ته سترګه په لاره وو، څو ګامه لرې شو، دا خوا ، هغه خوا په ګرځېدا شو ،هغه په ډېره غوره کې خبرې کولې. هغه يادونه وکړه چې ټولواک ناپليون د الکساندر له هغه ګوښه چې فرانسوي پوځونه، بايد له روسيې نه ووزي خوابدی شوی دی. په تېره بيا له دې کبله چې له دغه ګوښه اوس ټول هېوادونه خبر شوي او د فرانسوي دريځ ته ډېر سپکاوی شوی دی. بالاشوف وويل، چې په دې غوښتنه کې هېڅ ډول سپکاوی نه شته، ځکه چې. .. او مورا يې خبره پريکړه او د زړه له کومې،خو په يوې احمقانه موسکا يې وويل:

- نو تاسو ددې پېښې علت ټولواک الکساندر نه بولئ؟

بالاشوف وويل:

هغه په رښتيا فکر کوي، چې جګړه ناپليون پيل کړې ده.

مورا بيا د هغه خبره پريکړه او وې ويل:

- ډېر ښه جنراله ! زه د زړه له کومې هيله لرم چې ټولواکان سره جوړ شي، او دغه جګړه چې زما له ارادې پرته پيل شوې ده، ژر تر ژره پای ته ورسېږي.

د هغه د غږېدا ژبه هغو چوپړانو ته پاتې کېده چې د بادارانو د

سیالۍ او دښمنۍ سره سره بیا هم غواړي سره دوستان واوسي. هغه خبره په بله واړوله او د مشر والاحضرت شهزاده څاروویچ د روغتیا پوښتنه یې وکړه او له هغه سره یې په ناپیل کې د خپلو خوښیو او ګډو عیاشیو د تېرولو یادونه را تازه کړل... بیا ناڅاپه، ګواکې هغه ته بیا د خپل پاچاهتوب دریغ وریاد شوی وي،وویل:

- ښه جنراله نور به مو نه ځنډوم، ستاسو د بریالیتوب هیله کوم !

هغه چې د سره بالاپوش د لمنې چورمې او د لوړې خولۍ ښکې یې تر لمر لاندې ځلېدلې،د خپلو هغو چوپړانو خواته ور روان شو، چې ده ته په خورا درناوي سترګه په لاره ولاړ وو.

بالاشوف وړاندې لاړ او په دې هیله لکه هغه شان چې مورات یې تکل کړی و ،چې ژر تر ژره یې له ناپلیون سره کتنه وشي، خو له ناپلیون سره د کتنې هیله ځندنۍ شوه او ددې کتنې پر ځای، په بل کلي کې د پلي پوځونو د مارشال داوو، د مخکښو سرتېرو هغه د لومړې کرښې د پېرې په نامه تر ډېرو پورې ودراوه، د پلي پوځ قوماندان یاور راوبلل شو او هغه یې په کلي کې مارشال داوو، پورې بدرګه کړ.

۵

مارشال داوو، د ټولواک ناپليون لپاره هغه دريځ لاره، لکه چې آراکچييوف د الکساندر لپاره. د ناپليون آراکچييوف د الکساندر تر هغه نه زړور، خو په ځارنه او ساتنه کې د هغه په کچه بې رحمه و او خپل ټولواک ته سربښندنه او تر هغه ځاريدنه يې هغه ته، له نورو سره په همدې بې رحمۍ کې څرګندوله.

په دولتي جوړښت کې ددغه شان سړيو شته والی ته په هماغه اندازه اړتيا ليدله کېږي، لکه لېوه ته، په طبيعت کې. دغه کسان تل او هر څومره چې د هغو شتوالی، د ولس مشر په شا او خوا کې بې ځايه وبرېښي، بيا هم هغوی شته او هلته پاتې کېږي. ددغه شان سخت زړو، بې رحمو او بې روزنې اراکچييو د شته والی او اړتيا علت چې د بريتورو پوځيانو (په روسيه کې يو ډله لوړ وني بريتور پوځيان و چې د ټولواک په کارډ کې د ښکلا لپاره روزل کېدل) بريت يې په ګوتو شکول، درباري ځانګړتياوو نه بې برخې و، د ناتوانو اعصابو له امله يې د غم زغم نه لاره، خو بيا يې هم دغه شان بې پايه واک لاره او کولای شول، د الکساندر غوندې زړور، مهربانه او نرم طبيعت ټولواک تر څنګ پاتې شي، هيڅ څوک نه شي ويلي چې هغه څنګه دلته پاتېږي.

بالاشوف له مارشال داوو سره، په يوه کليوالي سرای کې، چې پر يو لوی قوطي ناست و، په ليکنې لګيا و او حسابونه يې کول، مخامخ شو ؛ ياور يې تر څنګه ولاړ و. دا کار شونی و چې د مارشال داوو، لپاره تر ډېرو نه خورا ښه ځای پيدا شي، خو دی د هغو کسانو له ډلې نه و چې په لوی لاس يې غوښتل دغه شان ناسم ځای او ناسم حالت کې، ځان ناسمه وبريښوي. دغه د زورولو لېوال، دې هم دې حالت له کبله تل ګڼې اخېستي او بوخت دي، د هغوی د بشرې ښې وايي:

-څنګه کولای شو، د ژوند د نيکمرغيو په اړه فکر وکړو؟ نه وينئ، چې زه په يوې ناولې کوټه کې پر يوه ناولي قوطی ناست يم او لګيا يم کار کوم؟ د هغو د ژوند تر ټولو غوره خوند په دې کې دی چې کله نيکمرغه خلک ووينې هغوی ته سمدلاسه د خپل بدمرغه او زورونکي ژوند تصوير انځور کړي. کله چې يې بالاشوف داوو ته بدرګه کړ، هغه د همدغه شان يو خوند انځور د بالاشوف مخې ته کېښود. کله چې روسي جنرال دده کوټې ته رارسېدو، هغه لا په خپل کار کې ډوب شو، د خپلو عينکو له شا يې د بالاشوف، د سهار له مستو وږمو او د مورات له مرکې نه تاند او تازه شوي مخ ته وکتل، ونه درید او آن ونه ښوريد، لا يې تندی تريو او د ملنډو زهر لړلې موسکا يې پر شونډو راخوره شوه.

خو کله چې يې د خپلو دې کړو غبرګون د بالاشوف په بشره کې وليد، داوو سر راپورته کړ او په سړه ژبه يې وپوښتل:

- څه غواړئ؟

بالاشوف تصور وکړ، چې له ده سره د داوو داسې کړه، کېدای شي له دې کبله وي چې هغه نه پوهېږي، چې دی د ټولواک الکساندر ياور دی او آن د هغه په استازيتوب له ناپليون سره د خبرو لپاره راغلی دی،

نو ځکه یې ژر تر ژره خپل ځان او د خپل راتګ په اړه ورته وویل، خو داوو، دده د خبرو تر اوریدو وروسته لا پسې تندی تریو او خبرې ترخې کړې او وې ویل:

- چېرې دی، ستا لیک چېرې دی؟ هغه را کړئ چې ټولواک ته یې ورولېږو.

بالاشوف وویل: ماته سپارښتنه شوې دی چې پیام په خپله ټولواک ته ورکړم.

داوو ځواب ورکړ:

- ستاسې د ټولواک سپارښتنې به ستاسې په پوځ کې ترسره کېږي، دلته به هغه څه کوئ چې تاسو ته یې سپارښتنه کېږي.

او ددې لپاره چې وښیي بالاشوف، اوس څومره دده د بې واکه واک تر اغېز لاندې دی، خپل یاور ته سپارښتنه ورکړه چې نوکریوال پسې ورشي. بالاشوف هغه لیک چې د ټولواک پیام په کې لیکل شوی و، راوویست او د هغه تر مخې یې پر میز کېښود. (د هغه میز له هغې ماتې دروازې نه جوړ شوی و چې چپ راسونه یې ځړیدل او پر دوو قوطیو ولاړ و) داوو لیک را واخېست او د هغه سرلیک یې ولوست.

بالاشوف وویل:

- تاسو په خپلو کړو کې پوره خپلواک یاستئ چې ماته درناوی کوي یا یې نه کوي، خو یوازې غواړم یادونه وکړم چې زه د ټولواک د حضور د جنرال یاورۍ ویاړ لرم.

داوو، هغه ته په چوپه خوله ځیر ځیر وکتل او د بالاشوف په څېره کې د لږې ګډوډۍ او هیجان، د پیدا شویو نښو نه خوند اخېست.

هغه وویل:

- تاسو ته به هغه درناوی وشئ، چې تاسو یې وړتیا لرئ، لیک یې

په جیب کې کېښود او لاړ ووت.
یوه دقیقه وروسته د مارشال یاور، ښاغلی دوکامتري راغی او بالاشوف یې هغه ځای ته چې ورته ځانګړی شوی و، بدرګه کړ. بالاشوف په هغه ورځ له مارشال داوو سره په هماغه سرای کې د هماغه ماتې دروازې پر جوړ شوی میز سهارنۍ وخوړله.
داوو، بله ورځ سهار د وخته لاړ، بالاشوف وروغوښت او په ګواښمنه ژبه یې ورته وویل:
- دی، له ده نه هیله کوي چې همدلته پاتې شي، له ښاغلي دیکاستري نه پرته به ،له بل هېڅ چا سره خبرې نه کوئ. ..
بالاشوف تر څلور ورځې زغم، خواشینۍ او پر خپلې ناتوانۍ له پوهېدو وروسته... د مارشال له بار او کوچ او فرانسوي سرتېرو سره چې هغه ټولې سیمې یې لاندې کړې وې، تر څو مزله وروسته د ویلنا د هماغه تنګو لارو له لارې نه، چې اوس د فرانسویانو لاس ته ورغلي وي، بېرته له هغه ځایه راووت چې، دی څلور ورځې د مخه له هغې لارې نه ورغلی و.

بله ورځ د ناپلیون ځانګړی یاور، ښاغلی دیتورن، بالاشوف ته راغی او هغه ته یې د ټولواک هغه هیله چې غواړي دی حضور ته ومني، وویله.
تر دې څلور ورځې د مخه، د پرابراژنسکي د غونډ سرتېري د دغه ودانۍ شا او خوا څارنه کوله، خو نن د فرانسوي ځانګړي پوځ سرتېري چې د شنو بخنو دریشو ټټرونه یې پرانستي وو، هلته ولاړ وو. د هغوی لوړې پوستیني خولۍ چې ښکې په کې تمبل شوې وې، پر سر وې. د سواره پوځ یوې ډلې، د ټولواک ځانګړي چوپړان او ساتونکي،

یاورانو ، اولانان او جنرالان چې ځلېدونکې او غوړې جامې یې اغوستې وې، د ټولواک د آس او د هغه، له یوه غلام سره چې روستان نومېده دده شاوخواته ولاړ او د هغه وتلو ته سترګه په لار وو. ناپلیون بالاشوف د ویلنا د ښارګوټي په هغه ودانۍ کې ومانه چې الکساندر دی له هغه نه، ده ته رالېږلی و.

۶

که څه هم بالاشوف د دربار له پرتم او رسمیاتو سره ښه آشنا او عادت و ،خو د ټولواک ناپلیون د دربار پرتم او قیمتي ښکلا دی حیران کړ.

ګراف تیورین،هغه د انتظار یوې لویې کوټې ته چې ډېر جنرالان، یاوران او پولندي بډاي مخور هلته ناپلیون ته سترګه په لاره وو ،بدرګه کړ. بالاشوف له دغو کسانو نه زیاتره هغه د روسیې د ټولواک په دربارکې لیدلي وو. دیوروک، وویل چې ناپلیون به چکر ته ،تر تګه مخکې روسي جنرال ومني.

تر څو دقیقو انتظاره وروسته،د انتظار لویې کوټې ته یو نوکریوال یاور، راننوت، بالاشوف ته یې د درناوي په توګه سر خم کړ او هغه ته یې بلنه ورکړه.

بالاشوف،د انتظار یوې وړې کوټې ته چې دربار ته یې دروازه ورخلاصېده ورننوت. د دربار هماغې کوټې ته چې روسي ټولواک دی، دې استازیتوب ته لېږلی و.

بالاشوف، یو دوې دقیقې انتظار پاتې شو ، د دروازې له شا نه د ټینګو قدمونو غږ واورېدل شو ، په چټکۍ دروازه راخلاصه شوه، هغه

یاور چې دروازه پرانسته په ویاړمن ډول په انتظار ودرید ، شا او خوا چوپتیا لاس برې شوه او د دربار له کوټې نه د لا ټینګو او درنو ګامونو غږ واوریدل شو. دا ناپلیون و. هغه همدا شېبه د سورلۍ لپاره د خپلو ځانګړو کالیو له اغوستو نه وزګار شوی و .هغه شنې جامې (دریشی) او تر هغه لاندې سپین واسکټ چې دده ګرده ګېډه پوښلې وه ،اغوستي وو. سپین تنګ پطلون ډوله پرتوګ چې ځورب ورنو نه یې تر کرتۍ لاندې په هغو کې تنګ بربښېدل، داسې ښکاریده چې لنډې ځنې یې همدا اوس ږمنځ شوي وي، خو کوده ویښته یې ښکته د هغه د پراخ تندی په منځې برخه کې راښوه شوي وو. د هغه سپین او پړسېدلی څټ د دریشۍ د تور بخونې غاړې له چپې خوانه راوتلی و ، له هغه نه د ښې کلونیا بوی راته. د هغې له ځوربې او لا ځوانې بشرې نه چې د ټولواکۍ پرتم ترې بربښېده ، د ښکلا نښې څرګندې وې.

هغه راووت، چټک روان و ، په هر ګام کې یې سر شاخواته خوځاوه او ټول ځان یې خوځېده. د هغه په ټوله لنډه خو لږ څه ځوربه ونه، پراخوا و ځوربو اوږو ، دده له ارادې پرته راوتلې ټټر او ګېډه کې، یو ډول ځانګړې ځانښودنه چې د څلویښت کلونو وګړو ځانګړتیا ده، څرګنده وه. له دې ټولو خبرو سره سره داسې بربښېده چې د هغه طبیعت نن خورا جوړ دی. هغه د درناوی په ښه د بالاشوف خمېدو ته سر وښوراوه، د هغه خواته ورغی او د هغو کسانو په شان چې د خپل وخت د هر دقیقې ډېر درناوی کوي، ځان په دې نه عذابوي چې غږیدا ته مخکې له مخکې ځان جوړ کړي او په دې ډاډه وي چې هر وخت، چې هر څه ووایي، ویلی یې شي. سمدلاسه په غږیدا راغی:

- سلام جنراله ! ماهغه لیک ولید چې د ټولواک الکساندر نه مو راوړی و ، ډېر خوشاله یم چې تاسو وینم.

په خپلو غټو غټو سترګو یې په ځیر د بالاشوف مخ ته وکتل او په هماغه شېبه کې د هغه نه آپلو وړاندې، یو ټکی ته په کتو شو.

داسې برېښېده چې د بالاشوف شخصیت ته هېڅ پاملرنه نه لري، دا څرګنده وه چې د هغه لپاره یوازینۍ څه، چې ارزښت لري، هغه څه دي چې دده په زړه کې تېرېږي، ټول دده په ارادې پورې اړه لري، هغه وویل:

- زه، نه د جګړې غوښتونکی وم او نه یم، خو زه یې دې ته اړ کړم. زه همدا اوس (پر همدا اوس یې ټینګار وکړ) چمتو یم، هرې هغې خبرې ته چې په دې اړه کېږي غوږ شم. هغه په لنډه او په ډاګه د روسي له دولته د خپلې خوابدۍ دعلتونو په ویلو پیل وکړ.

بالاشوف د فرانسې د ټولواک له ډاډمنې، آرامې او مینه ناکې ژبې نه په دې پوه شو چې هغه د سولې او روغې هیله لري او چمتو دی چې خبرو ته کیني. کله چې ټولواک ناپلیون خپلې خبرې پای ته ورسولې، په پوښتنیز بڼه یې بالاشوف ته سترګې ورواړولې او هغه څه یې چې له پخوا په زړه کې ساتلي و، وویل:

- اعلحضرتا ! معظم ټولواکه زما !...

خو د ناپلیون ځیر ځیر کتو چې مخامخ یې دده سترګو ته کتل، دی لړ وارخطا کړ. ناپلیون د بالاشوف دریشې او توره وڅارله او په یوې پټې موسکا یې غوښتل چې هغه ته ووایي چې څومره ګښۍ اخیستی یې، لږ آرامه شه ! بالاشوف بېرته زړه آرامه او خپلو خبرو ته یې دوام ورکړ او وې ویل:

- ټولواک الکساندر د کوراکین له خوا د پاسپورت غوښتنه د جګړې د پیل لپاره پوره دلیل نه بولي. د پاسپورت غوښتنه کوراکین په خپله او له ټولواک سره بې له کومې مشورې کړې ده. الکساندر، نه د جګړې تکل لري او نه له انګریزانو سره کوم ځانګړې اړیکي.

ناپلیون د هغه خبرې پرې کړې:

- لا تر اوسه یې نه لري.. ګواکې ډار بېږي د خپلو احساساتو تر اغېز لاندې راشي، تندی یې تریو کړ، سر یې په نرمۍ وښوراوه او بالاشوف ته یې ځرګنده کړه چې کولای شي خبرو ته دوام ورکړي. بالاشوف وروسته له هغه چې هغه ټولې ویل شوې سپارښتنې هغه ته وویلې، زیاته یې کړه:

- الکساندر د روغې هیله لري. هغه به هغه وخت روغې ته کیني چې، دده دا شرط...

په دې وخت کې د ټولواک الکساندر هغه خبرې وریادې شوې، چې په لیک کې یې لیکلې نه وې، خو په هغو یې ټینګار کړی و، چې هرومرو به هغه فرمان کې راوړئ چې د سالتیکوف په نامه لیکل شوې وې او بالاشوف ته امر شوی و چې هغه به ناپلیون ته وایي. بالاشوف هغه خبرې وریادې کړې:

- تر هغه پورې چې یو وسله وال دښمن د روس په خاوره کې پاتې وي.. خو کوم ناځرګند احساس، د هغه مخه ونیوله. که څه هم هغه د هغو خبرو د ځرګندولو هیله لرله، خو نه یې شو کولای هغه ووایي. بالاشوف په چرت کې لاړ، په شک کې شو، خو وې ویل:

- په دې شرط چې فرانسوي پوځونه ببرته د نې یامان له سیند نه واوړي.

ناپلیون ددې وروستیو خبرو د ویلو په وخت کې د بالاشوف ګبنۍ او پرېښانۍ ته پام شو. د هغه مخ ورږدید او د کینې پښې ورون یې په منظمه بڼه په خوځېدا شو. پرته له هغه چې له خپل ځایه وښوري، تر پخوا په لوړ آواز او ټُندې ژبې یې خبرې پیل کړې. بالاشوف د وروستیو خبرو په وخت کې څو وارې سترګې ښکته واچولې او بې له ارادې د

ناپليون د کيني پښې د ورانه خوځېدا ته چې دده د خبرو د لوړيدو سره چټکېده، ځير شو.

ناپليون خبرې پيل کړې:

زه تر الکساندره زيات د روغې جوړې هيله مند يم، خو آيا دا زه نه يم، چې له اتلسو مياشتو راهيسې هڅه کوم، دغه روغه وشي؟ زه اتلس مياشتې کېږي چې څرګندونو ته سترګې په لاره يم.

په دې وخت کې يې وروځې برنـدې شوې، خپـل وړوکـی سـپين څورب لاس يې په چټکۍ وخوځاوه او وې پوښتل:

- او اوس د روغې د خبرو د پيل لپاره له ما نه څه غواړئ؟

بالاشوف ووېل:

- ټولواکه، د نې يه مان له سينده ستاسو پوځونه بېرته اوښتل.

ناپليون تکرار کړه:

-د نې يه مان له سينده؟

- هغه چې مخامخ د بالاشوف سترګو ته ځير و، تکراره يې کړه:

-ښه، اوس تاسو غواړئ چې د نې يه مان له سينده بېرته راواوړو، يوازې د نې يه مان له سينده اوښتل؟

بالاشوف د تاييد او درناوي په نښه سر خم کړ.

څلور مياشتې پخوا له ده غوښتل شوي و، چې د پوميراني سيمه پرېږدي او اوس يوازې د نې يه مان له سينده اوښتل دي. ناپليون په چټکۍ راتاو او په کوټه کې په ګرځېدو شو.

- تاسو وايي چې د روغې د جرګې د پيل لپاره د نې يه مان له سينده واوړو، خو دوې مياشتې مخکې پوري په همدې ډول له ما نه د اودېر ا د فيسلو له سيندونو نه د بېرته اوښتلو غوښتنه کېده. په دې شرط تاسو له ما سره خبرو ته چمتو ياستئ.

هغه په چوپه خوله د کوټې له یوه کنجه بل کنج ته راغی او بالاشوف ته مخامخ ودرېده. داسې برېښېده چې بشره یې په تېره بد له شوې وې او د کیڼې پښې ورون یې تر پخوا نه لا په چټکۍ ورپېده. ناپلیون چې د خپل کین ورون د غړو په رپېدو او خوځېدا خبر، و، وې ویل:

- زما د کیڼې پښې خوځېدا د ستر جشن زیری دی.

ناپلیون داسې چې ده یې هم انتظار نه درلود، چغه کړل.

د اودر د سیمې پرېښودل او د ویسلا له سینده اوښتل، هغه وړاندیز دی، چې تاسې کولای شئ، هغه د عثماني امپراتورۍ شهزاده بادنسکي ته وکړئ، نه ماته! که ما ته پترزبورګ او مسکو هم راوبښئ زه به دغه شرط ونه منم، تاسو وایې چې جګړه ما پیل کړه؟ خو لومړي چا پوځ ته پناه وروړه؟ دا ټولواک الکساندر و، نه زه؟ تاسو ما ته هغه وخت د مرکې وړاندیز کوئ، چې ما په میلیونونو خرڅ کړی دی او تاسو له انګریزانو سره یو ځای شوي یاستئ. هغه هم هغه وخت چې ستاسو حال ډېر خراب او ګډوډ دی. تاسو چې ما ته د روغې او مرکې وړاندیز کوئ نو بیا له انګریزانو سره ولې یو ځای کېږئ؟ انګریز تاسو ته څه درکړي دي؟

ناپلیون تند تند غږېده، داسې برېښېده چې د هغه تکل دا نه و چې د سولې او روغې ستاینې وکړي، بلکې د هغه یوازینۍ هیله دا وه، چې خپل حقانیت، خپل زور او د الکساندر تېروتنې او ناحقتوب څرګند کړي.

د خبرو په پیل کې د هغه موخه دا وه چې څرګنده کړي، د پوځي لاس بري سره سره دی روغې ته چمتو دی، خو کله چې یې خبرې پیل کړې، څومره چې د هغه خبرې زیاتېدې، په هماغه کچه یې نه شو کولای د

خپلې ژبې مخه ونيسي. داسې بريښېده چې اوس نو د ټولو خبرو موخه داوه چې د ځان ستاينه او د الکساندر سپکاوی وکړي. هغه څه چې د خبرو په پيل کې يې غوښتل، خو بيا يې هم خپلې خبرې اداره کولای شوې، هغه وپوښتل:

- اوريدلي مې دي چې له ترکانو سره مو روغه کړې ده؟

بالاشوف د (هو) په نښه سر وښوراوه او وې ويل:

- د روغې تړون لاسليک شوی دی...

خو ناپليون هغه ته دغږېدا وخت ورنه کړ، داسې ښکاريده، دی خپله غواړي وغږېږي او غږېدا ته يې دوام ورکړ، هغه هم په داسې ټُندې، نا اړونده ژبې او عصبيت چې ځېنې نازولي کسان غږېږي.

- پوهېږم چې تاسو له ترکانو سره پرته له هغه چې مولداويا او والاشې ترلاسه کړئ روغه کړې ده، حال دا چې دغه دوه ولايتونو ما، بايد ستاسو ټولواک ته وربښلی وای، لکه هغه شان چې فنلند مې وروبانښه، هغه دوام ورکړ:

- هو کې ! ما له ټولواک الکساندر سره ژبه کړې وه او په خپله ژبه ولاړ وم، ملداويا او والاشي مې هغه ته ورکول، خو اوس به هغه له دغو دوو ښکلو ولايتونو نه بې برخې وي، هغه کولای شول دغه دوه ولايتونه خپلې امپراتورۍ پورې وتړي او د خپلې واکمنۍ لمنه د بوتني له سمندرګي نه د دانيوب تر غاړو پراخه کړي...

هغه د خپلې ژبې ټُوندوالی لا ټُونداوه، هغه چې په کوټه کې ګرځېده راګرځېده، هماغه خبرې يې چې په تيلزيت کې خپله الکساندر ته کړې وې، ټولې اوس بيا بالاشوف ته تکرارولې، هغه وويل:

- سترې کاترينې به هم له دې نه زيات څه نه وای ګټلي، هغه به له ما سره د دوستۍ له برکته دا ټول ترلاسه کړي وای.

هغه څو ځله تکرار کړه:

څه واکمني به وه، څه واکمني !هوکې څه واکمني !

ودرید او خپله د سرزرو تنباکمروړه یې له جیبه راوویسته او په ژوره توګه یې هغه بوی کړه.

د الکساندر واکمني به څه پرتمینه شوې وای !

هغه په خواشینۍ سره بالاشوف ته وکتل او همدا چې بالاشوف بیا د څه ویلو تکل وکړ، په چټکۍ یې د هغه خبرې پرې کړې او وې ویل:

هغه به څه غوښتل او لټول، چې زما په دوستۍ کې به یې موندلای نه شول؟

ناپلیون، د شک او ګمان په ښه خپلې اوږې کېښکودې او وې ویل:

-خو، نه، نه، هغه زما تر ټولو نه ستر دښمنان پر ځان راټول کړل، هغه هم څه کسان؟ هغه هم لکه شتاینوف، ارمفیلدوف، فینخینګېرد، بینیګسینوف. شتاینوف له خپل وطنه د خیانت په تورشړل شوی دی، آرمفیلدوف یو هوسباز دوکه مار دی، فینیخینګېرد د یو فرانسوي کډوال او بینیګسینوف یو څه تر نورو ښه پوځي (خو بیا هم ناپوهه سړی دی) په ۱۸۰۷ کال کې د هغه هېڅ له لاسه ونه شول او الکساندر ته باید ترخه یادونه وریاد کړي.. هغه دوام ورکړ.. یوازې باګراتیون د مېړانې او جګړې سړی دی، که څه هم هغه ځیرک نه دی، خو د ښې تجربې خاوند دی، هغه ښه سنجش لري او د غوڅ تکل سړی دی.. یوه اونۍ کېږي چې جګړه پیل شوې ده، خو تاسو آن د دې توان نه لرئ چې د ویلنا ساتنه وکړئ. په آسانۍ مو وکولای شو، چې پوځ مو په دوو برخو جلا کړئ، د پولند نه مو وباسو او د پوځ غړ مو هم پورته نه شو.

بالاشوف په خوراسختۍ، هغه څه یاد ته وسپارل چې ده ته ویل

کېدل او تر هغه نه يې لا په سختۍ کولای شو نور نو د غو خبرو ته غوږ ونيسي، هغه وويل:

- اعليحضرتا ! زما پوځيان د جګړه له مستۍ نه..

ناپليون د هغه خبره پرېکړه:

- زه په هر څه پوهېږم ! زه په هر څه خبر يم، زه ستاسو له پوځي ټوليو نه په هماغه شان پوره خبر يم لکه له خپلو نه. ستاسو د پوځ شمېر دوه سوه زرو ته نه رسېږي، خو زما د هغه درې برابر سرتېري دي. تاسو ته قسم خورم او په ډاګه وايم.. او هغه هېر کړي و چې د هغه قسم خوړل هېڅ اعتبار نه لري، قسم خورم چې د ويسلا د سيمې په شا اوخوا کې پنځه سوه ديرش زره پوځيان لرم. ترکان هېڅکه ستاسې مرستين کېدای نه شي، هغه مو هېڅ په درد نه خوري. هغوی دا خبره له تاسو سره د روغې د تړون په لاسليکولو په ډاګه کړه، خو سويدنيان ! د هغو قسمت خدای داسې پيدا کړی دی، چې لېوني ټولواکان ولري، د هغو ټول پاچايان لېونيان وو. برنادت يې پاچا کړ، خو هغه همدا چې پر تخت کېناست لېونی شو. يوازې لېوني سويدنيان کولای شي، له روسانو سره ملګرتوب وکړي. ناپليون له زهره ډکه وموسېد او بيا يې تنباکمروړه پزه ته ونيوله او بوی يې کړه.

بالاشوف د ناپليون هرې خبرې ته ځواب لاره، غوښتل يې او کولای شول،

چې څه ورته ووايي خو هر وار يې ناپليون خبرې پرې کولې. بالاشوف، د ناپليون ددې دعوا په وړاندې چې سويدنيان لېوني دي، غوښتل ووايي چې سويدن د روسيې په ملګرتيا هغسې و چې پاتې کېږي، چې د هغه ايل کولو خورا ګران دی، خو ناپليون په خواشينۍ سره ددې لپاره چغه کړل، چې د هغه آواز خاموشه کړي، ناپليون د

عصبانیت هغه حالت درلود چې په هغه کې سړی د دې لپاره باید وغرېږي، وغرېږي او وغرېږي او تر هغه وغرېږي چې ځان لپاره دا ثابته کړي چې دی برحقه دی. بالاشوف ته ګرانه تمامېده، هغه د روسي ټولواک استازی و ، له دې کبله ډاریده چې دی به په چوپتیا خپل دریځ ته تاوان ورسوي. هغه سخته دا وړتیا احساسوله چې ځواب ووایي، خو د یوه انسان په توګه یې له دې کبله چې سیال یې بې دلیله داسې له حاله وتلی دی، ځان په لوی لاس له ناندریو نه ژغوره. هغه په دې پوهېده، هغه څه چې اوس ناپلیون هغه وایي، هېڅ اهمیت نه لري او په دې یې هم باور درلود ،چې لکه ناپلیون لږ څه په حال شي له خپلو دغو خبرو نه به خپله شرمېږي. بالاشوف ودرید ،سترګې یې ښکته واچولې،د ناپلیون دڅوربې پښې خو ځېدو ته یې کتل، خو هڅه یې کوله خپل غلچک له هغه سره مخامخ نه کړي. ناپلیون ویل:

-ښه نو ،نو ستاسو ملګري چې هر څوک دي، وي دې، هغه څه معنا لري؟ پولندیان له ما سره دي، شمېر یې اتیا زرو ته رسېږي، داسې جنګیږي لکه زمریان او کېدای شي شمېر یې دوسووزرو ته هم ورسېږي.

هغه چې دا وویل، کېدای شي دی خپله، خپلې دې خبرې ته حیران شوی وي، داسې برېښېده چې هغه رښتیا نه دي ویلي، کله چې یې بالاشوف تر دې خبرې نه وروسته چوپه خوله او آرام ولید ،واک یې له لاسه ورکړ ،په چټکۍ او نابېره شا ته راوګرځېد ، مخامخ بالاشوف ته ودرید او تر مخې یې ودرید ،خپل سپین لاسونه یې په خورا چټکۍ او قهر خوځول او چغې یې وهلې:

- پوهېږئ ! که پروس زما په وړاندې ولمسوي او هغوی راوپاروي، د هغو نقشه به د اروپا له نقشې نه پاکه کړم !

د دې خبرې د ویلو په وخت کې یې رنګ تک سپین الوتی و، پر څېرې یې د قهر کرښې راخورې وې او خپل ښکلی لاس یې پر بل لاس ټکاوه:

- تاسو هم د دونیا او دني پیر له سیندو نه آپلو شاه ته تمبه کوم، بیا مې تر مخې پوله جوړوم، هغه پوله چې اروپا د هغه د جوړولو ځیرکتیا نه درلوده او جنایت یې وکړ چې هغه پوله ورانه کړي. له تاسو سره باید دغه شان معامله وشي. دا هغه ګټه وه چې زما له لرې کېدو نه مو تر لاسه کړې وه، ده دا خبرې کولې، څو واره په کوټه کې تاو راتاو شو، خپل د سرو زرو تمباکمروړه یې په جیب کې کېښوده، بیا یې هغه راوویسته، څو واریې پزې ته ورنږدې کړه او بیا بالاشوف ته مخامخ ودرید. هغه چوپ شو، په ملنډو د بالاشوف سترګو ته ځیر شو او په کراره آواز یې وویل:

- او تصور یې وکړئ چې ټولواک مو کولای شول څه ښکلې واکمني ولري!

بالاشوف چې ځواب ورکولو ته سخته اړتیا لیدله، وویل چې روسي ټولواک حالاتو ته داسې په خواشینۍ نه ګوري.

ناپلیون چوپ پاتې شو او همداسې په ملنډو بالاشوف ته ځیر و. داسې برېښېده چې اصلاً د بالاشوف خبرې نه اوري. بالاشوف وویل چې په روسیه کې ټول د جګړې د بري هیله لري.

ناپلیون په درناوي سروښوراوه، ګواکې غواړي وواېي:

- پوهېږم! تاسو دنده لرئ او سپارښتنه درته شوې ده چې داسې وواېئ، ولې خپله په دې پوهېږئ په هغه څه باور نه لرئ چې خپله یې واېئ، تاسو زما پر خبرو باور لرئ.

د بالاشوف تر خبرو وروسته ناپلیون بیا خپله تنباکمروړه

راوو بسته، هغه يې بوی کړه او په کومه نښه يې دوه واره، پښه پر ځمکه ووډبوله. د ځمکې د ډبولو سره دروازه راپرانستل شوه او يو ياور په ډبر درناوي د هغه خولۍ او دستکش هغه ته راوړل او يو بل ياور هغه ته د هغه دستمال وروړاندې کړ. ناپليون پرته له هغه چې هغو ته وګوري خولۍ يې واخيسته او بالاشوف ته يې وويل:

- زما له خوا ټولواک الکساندر ته ډاډ ورکړئ، چې د پخوا په شان هغه ته وفاداره يم. ... هغه ښه پېژنم او د هغه ښېګڼو ته درناوی لرم. نور نو تاسو نه ځنډوم، تاسو به د ټولواک په نامه زما ليک ترلاسه کړئ او ناپليون په چټکۍ د دروازې پلو لاړ. ټول هغو کسانو چې په تالار کې و، وړاندې وځغاستل او په چټکۍ پر زينو ورښبوه شول.

۷

تر ټولو هغو خبرو وروسته چې ناپليون هغه ته ويلې وې، دد غه غضبناکه حالته، وروسته له هغو ترخو خبرو او سړو نه چې ده ته شوې وې:

- جنراله ! نور نو تاسو نه ځنډوم، د ټولواک په نامه به زما ليک تاسو ته درکړي.

نور نو بالاشوف پوه او په دې ډاډه شو چې ناپليون نه يوازې د هغه د ديدن لېواله نه دی، بلکې هڅه کوي چې د دښمن دغه خوابدی استازی په تېره بيا دده د غضب او قهر شاهد ، ونه ويني، خو په تعجب او حيرت يې د ټولواک له خوا د ديورک له لاسه هغه بلنليک تر لاسه کړ چې هماغه ورځ له ټولواک سره ډوډۍ ته وربلل شوي و.

هغې غرمنۍ ته، بس ير، کولن کور او بيرتيه هم وربلل شوي وو.

ناپليون په ورين تندي او خوشالۍ د بالاشوف هرکلی وکړ. د هغه په کړو وړو کې نه يوازې د هغه د سهارني غضب نه ډکو خبرو څه شرم او پړتيا نه ليدل کېده، بلکې هڅه يې کوله چې له بالاشوف سره خوا خوږي وښيي. هغه له پخوا نه په دې ډاډمن شوی و چې دی له تيروتنو خالي او هر هغه څه چې کوي د ستاينې وړ دی، ځکه د هغه لپاره ټول هغه څه چې

ده کول، نه له دې کبله ښه و چې د ښو او بدو لـه معیاروسره سم، بلکې له دې کبله چې ده سرته رسول.

ټولواک ناپلیون له دې کبله په بې ساري توګه خوشاله و چې د ویلنا په ښار کې دده د ګرځېدو په وخت کې خلکو ډلـه پـه مینـه دده تـود هرکلی او بیا بدرګه کړي و. د ټولو هغو کوځو نـه چې دی تېرېده کړکـۍ یـې پـه قـالینو ګاڼل شوي وې، بیرقونـه پـه کـې رپیـدل، دده ځانګړې نښـې پـه کـې راځړونـدې وې او پولنـدي ښـځو د سـتمال پـه لاس ده تـه لاسونه ښورولي وو.

د غرمنۍ په وخت کې هغه بالاشوف تر خپل څنګه کېناوه، لـه هغـه سره یـې نـه یـوازې پـه نـاز او خواخوږۍ خبرې کـولې، بلکـې هغـه یـې ګـواکې د خپلـو هغـو درباریـانو لـه ډلـې ګاڼـه چـې دده کـړنلارې یـې احساسولې او باید دده له بریو نه خوشاله واوسي. د خبرو اترو په لړ کې هغـه د مسـکو پـه اړه هـم وغږیـد او لـه بالاشـوف نـه یـې د روسـیې د پلازمېنـې پـه هکلـه پوښتنې وکړې، خو نـه د یـوه څېـرک او پلټـونکي سـیلاني پـه توګـه چـې د کـوم ښـار د کتنـو تکـل لـري بلکـې داسـې چـې بالاشوف لکه د یو روس په شان بایـد پـه دې وویـاړي چـې دده لـه هېـواد سره داسې لېوالتیا ښودل کېږي. ناپلیون وپوښتل:

-په ماسکو کې څومره خلک اوسېږي؟ څه شمېره کورونه لـرئ؟ آیـا دا رښتیا دي چې مسکو سپېڅلی ښار ګڼل کېږي؟ پـه مسـکو کـې څـومره کلیساوې شته دي؟

د هغـه ځـواب پـه وړانـدې چـې پـه مسـکو کـې لـه دووسـوو زیـاتې کلیساوې دي، هغه وویل:

-ولې دومره بې شمېره کلیساوې؟

بالاشوف ځواب ورکړ:

- روسان خورا دیندار خلک دي.

ناپلیون چې د خپلو خبرو د تصدیق په هیله پرله پسې، کولین کور ته ورکتل وویل:

- البته د کلیساوې او صومعو زیاتوالی تل د خلکو د بېرته پاتې والي نښه ده.

بالاشوف په درناوی ځانته اجازه ورکړې وه، د فرانسوي ټولواک دا خبره ونه مني او وې ویل:

- هر هېواد خپل ځانګړی دود دستور لري.

ناپلیون وویل: خو د اروپا په یوه هېواد کې ده ته ورته څه نه وینو.

بالاشوف وویل:

اعلیحضرتا ! زه ستاسو له حضوره بښنه غواړم، خو له روسیې نه پرته، په هسپانیا کې هم دې ته ورته صومعې او کلیساوې شته دي.

بالاشوف چې دغه ځواب یې په هسپانیا کې یې د فرانسویانو وروستۍ ماتې ته اشاره وه، کله چې یې بیا د الکساندر په دربار کې د هغه کیسه کوله د خورا ستاینو وړ وګڼل شو، خو د ناپلیون په غرمنۍ کې اوس له هغه سره لېوالتیا ونه ښودل شوه او هسې په بې پروایۍ تېر شو. د ښاغلي مارشالانو له بې پروایۍ او نه پوهېدنې نه داسې بربښېده چې هغوی هغې نازکې کنایې ته چې د بالاشوف په وینا کې راغلې وه، پام شوی نه دی او یا پرې پوه شوی نه دي. په بشره کې یې دا له ورایه څرګنده وه چې وایي:

- که په رښتیا دغه شان یو اشاره وه ،موږ پرې پوه شوي نه یو، یا بالکل هسې د نه اوریدو خیال و.

د بالاشوف دا ځواب هسې نااوریدلی پاتې او ناپلیون آن هغه ته پاملرنه هم ونه کړه او په سادګۍ یې له هغه په دې اړه وپوښتل چې

مسکو ته رسېدونکې لارې له کومو ښارونو نه تېرېږي. بالاشوف چې دغرمنۍ په ټوله موده کې په ځیرغوږ و ځواب یې ورکړ:

- هماغه شان چې متل دی او وایي، ټولې لارې پر روم ورخېژي، همداسې هم ټولې لارې مسکو ته رسېږي. یعنې ډېرې لارې او د هغو له ډلې نه هغه لاره چې له پالتاوا نه تېرېږي او دا هماغه لاره ده چې دولسم شارل ټاکلې وه.

بالاشوف له خپل دې ځواب نه خوند واخیست او ناځاپه لږ په قهر هم شو، خو د خپل ځواب وروستې کلمه یې لا نه وه ویلې چې کولن کور، د پترزبورګ نه مسکو ته د تلونکې لارې د خرابۍ په اړه خبرې پیل کړې او خپلې هغه خاطرې یې رایادې کړې چې په پترزبورګ کې پرې تېرې شوې وې.

تر غرمنۍ وروسته د قهوې د څکلو لپاره د ناپلیون کوټې ته راغلل. څلور ورځې مخکې دا کوټه د ټولواک الکساندر د ناستې کوټه وه. ناپلیون کېناست او هممهاله یې د خپلې قهوې پرچینایي پیالې چې پاریس ته نېږدې په سور نومي ښارګوټي کې د چینایانو له خوا جوړه شوې وه، لاس واهه، بالاشوف ته یې په خپل څنګ کې د ناستې بلنه ورکړه.

په انسان کې د ډوډۍ تر خوړلو وروسته یو معلوم روحي حالت پیدا کېږي چې د بل هر عقلي دلیل نه اغېزمن او قوي دی چې بې له ارادې نه هغه دې ته اړ باسي چې له ځانه پوره راضي او خوشاله واوسي او نور ټول هم خپل دوستان وګڼي.

ناپلیون هم له همدې کبله په دغه حالت کې و. هغه ته داسې برېښېده، چې دی له ده نه چاپیر شویو خلکو ته تر لېونتوبه پورې ګران دی. هغه دا باور هم لاره چې تر غرمنۍ وروسته، بالاشوف هم دده

ملګري او لېوالو دی. ناپليون چې خوړه، نرمه او ځيرکه او له ملنډو سره مل موسکا يې پر شونډو خوره وه، بالاشوف ته مخ وروا ړاوه او وې ويل:

د هغو ويناله مخې چې ما ته يې ويلې دي، دا هغه کوټه ده، چې ټولواک الکساندر په کې اوسېده، عجيبه ده، همدا سې نه ده جنراله؟

هغه دا خبره په دا سې يوه ژبه وکړه چې باوريې لاره هغه د بالاشوف خوښه شي، ځکه هغې دا معنا لرله چې دا پر الکساندر د ناپليون د برې دليل دی.

بالاشوف نه شو کولای د هغه ځواب وواييي او په پټه خوله يې سر وښوراوه. ناپليون چې هماغه له ډاډ او ملنډو مل موسکا يې پر شونډو خوره وه، زياته کړه:

-هو کې، ځلـــورورځې د مخه، دلتـــه پـــه هـــم دې کوټـــه کې، وينځينګېرداوشتاين الکساند ر سره غرېدل، خو په يوه څه زه نه پوهېږم. هغه دا چې ځنګه الکساندر زما ستر دښمنان پر ځان راټول کړي دي. په دې خبره.. زما سر نه خلاصېږي. هغه بيا بالاشوف ته مخ وروا ړاوه او وې پوښتل:

- خو هغه دا فکر نه دی کړی، چې زه هم همدا سې کولای شم؟ او همدې خبرې، ده ته د سهار هماغه له قهره ډک حالت، چې په خيالو کې يې لا ژوندی و، ور په ياد کړ.

ناپليون پاځېد، له خپلې مخې يې خپله د قهوې پيالـه لـرې کـړه، او وې ويل:

- پرېږده چې هغه پوه شي، چې زه هم همدا سې کولای شم، زه به د هغه ټول خپل خپلوان لـه جرمنـي نـه وباسم، د ورتمبرګ، دبادينسکي او ويمارسکيان، هو کې د هغه خپلوان، ټول خپلوان به وباسم، پرېږده چې

بیا ټولو ته په روسیې کې ځای ورکړي.

بالاشوف سرښکته واچاوه، داسې برېښېده چې غواړې کوم شي او یوازې هغه له دې کبله غوږ ونیسي چې نه شي کولای هغه څه ته غوږ نه شي چې ده ته یې وایي.

ناپلیون دغه حالت احساسولای نه شو، هغه له بالاشوف سره نه د دښمن د یو سفیر او استازي په توګه، بلکې د داسې یو چا په توګه چې چور دده نه ځان ځاروي او د خپل پخواني بادار په سپکاوي او بربادۍ خوشاله شي.

- ټولواک الکساندر ولې د پوځ مشري واخېسته؟ دا ولې؟ جګړه زما مسلک دی او د هغه مسلک پاچاهي کول دي، نه د پوځ قوماندانی. ولې هغه داسې یو دروند پېټی جګ کړی دی؟ناپلیون بیا تنباکمروړه راواخېسته، څو ځله پټه خوله په کوټه کې وګرځېد او ناڅاپه بالاشوف ته وروړاندې شو او نرمه موسکایې پرشونډو خوره شوه، په چټکۍ سادګۍ او په دې ډاډ، چې بالاشوف ته نه ګواښ، بلکې غوره کار کوي، خپل لاس یې د هغه څلویښت کلن روسي جنرال مخ ته ورپورته کړ، هغه یې له غوږ نه راونیو او په داسې حال کې چې موسکا یې یوازې پرشونډو کې پاتې وه، په کراره یې د هغه نیولی غوږ کېښکود. په فرانسوي دربار کې د ټولواک په نازکو لاسونو د غوږ کېښکودل د ناپلیون له خورا وړیامنو مهربانیو نه ګڼل کېدل.

ناپلیون وویل: ښه، دا څنګه او ولې پټه خوله یاستئ او څه نه وایئ، تاسو خو د الکساندر د دربار یو مخور او د هغه پالونکی یاستئ. د هغه ژبه داسې وه، چې د هغه په مخکې له ناپلیونه پرته د بل چا پالولنه، له چاسره لېوالتیا او یا ستایل خورا د ملنډو وړ برېښېدل.

هغه بالاشوف ته د درناوۍ په نښه سر لږ ښکته کړ او وې ویل:

- د جنرال لپاره آسونه چمتو شوي دي؟ زما د آسونو نه يې ورته وركړئ، هغه لري روان دي.

د بالاشوف په لاس راوړل شوی ليک، د ناپليون له خوا الکساندر ته وروستی ليک و. په هغه کې هغه ټولې ويناوې راغلې وې چې ويل شوې وې. او جګړه پيل شوه.

۸

سردار اندرې په مسکو کې له پېير سره تر کتنې وروسته، لکه هغه شان چې ده خپلو خپلوانو ته ويل د ځېنو چارو د سرته رسولو لپاره پترزبورګ ته وخوځېد ، خو په اصل کې هغه غوښتل چې له شهزاده اناتول کوراګين سره چې ده يې ليدل د ځان لپاره ډېر وړ بلل، وګوري.

سردار اندرې، چې کله پترزبورګ ته ورسېد ،کوراګين د هغه له راتګ نه مخکې له ښاره وتلی و. پېير خپل اوښي (کوراګين) ته خبر ورکړی و چې سردار اندرې د ده په لټه پسې راروان دی. اناتول کوراګين د دفاع وزير له خوا مقرر او په ملداويا کې سرحدي قطعې ته تللی و. سردار اندرې په پترزبورګ کې خپل پخوانی قوماندان کوتوزوف، چې تل يې له ده سره خوا خوږي لرله، وليد. کوتوزوف چې د ملداويا د پوځ قوماندان ټاکل شوی و ، له ده هيله وکړه چې له هغه سره هلته لاړ شي. سردار اندرې چې د غه ټاکنه تر لاسه کړه، د کوتوزوف سترې قوماندانۍ ته ولېږدېد او ترکيه ته لاړ.

سردار اندرې، ځانته دا ښه نه ګڼله چې کوراګين ته ليک وليکي او هغه ته د دويل بلنه ورکړي. هغه تصور کاوه که د وروستۍ پېښې له امله هغه دويل ته وغواړي، دا به ګرافينې رستوفې ته سپکاوی وي،نو ځکه مخامخ له کوراګين سره د ليدو په لټه و ،چې د هغه په لړ کې د دويل لپاره نوې شخړه او پلمه پيدا کړي. سردار اندرې په ترکيه کې هم

ونه شو کولای، د روسیې په مېشتو پوځونو کې کوراګین پیدا کړي، ځکه چې ترکیې ته د اندرې تر راتګه وروسته هغه بېرته روسیې ته ستون شوی و. سردار اندرې په نوي هېواد او د ژوند په نویو شرایطو کې ژوند ښه زغمه. د کوژدنۍ تر بې وفایۍ نه وروسته چې څومره ده پر دغې بې وفایۍ سترګې پټولې، په هماغه اندازه د دغه درد زغم ورته ګرانېده.. څومره به چې د هغه پخواني یادو ته تتبدل، هومره به دده له او سني ژوند سره مینه زیاتېده. دا سې تصور یې کاوه چې دغه بې پایه او لرې آسماني ګنبد چې پخوا به یې پر سر ولاړ و، ناڅاپه په یوه ټیټ او ټاکلي چت بدل شوی و، چې هغه تر هغه لاندې ځان کېښکودلی احساساوه.

هغه د کوتوزوف په قوماندانۍ کې د جنرال په بست کې په خورا مینې او لېوالتیا کار کاوه. کار ته دده پاملرنې او لېوالتیا کوتوزوف هم حیراناوه. کوراګین یې په ملداویا کې هم پیدا نه کړ، ځکه هغه ملداویا ته د سردار په رسېدو سره هغه بېرته روسیې ته تللی و. سردار دا هم ښه نه ګڼله چې هغه پسې روسیې ته ستون شي.. هغه دا هیله لرله، چې یو ورځ نه یو ورځ به هغه ویني او دویل ته یې وروبولي. دده تلوسه دداسې یوه چا لوېږې ته ورته وه چې له لوږې مرګ ته نېږدې وي، دوډۍ ویني او په لېوالتیا ځان پرې وانه چوي. د هغه په زړه کې لا د غچ اخېستو او کرکې وینه ابشېده...

په ۱۸۱۲ کال کې چې له ناپلیون سره د جګړې خبر بخارست ته ورسېد (کوتوزوف له دوو میاشتو راهیسې هلته مېشت او شپه او ورځ یې له خپلې معشوقې سره تېرول) سردار اندرې، له هغه هیله وکړه چې دی لودیز جبهې ته وګماري. کوتوزوف چې د بالکان په سیمه کې له خپلو کړو نه ستومانه شوی و، ډېر ژر یې سردار اندرې ته چې د هغه پر

هڅو او هاند ښه خبر و، اجازه ورکړه چې هتله وګمارل شي.

سردار اندرې، مخکې تر هغه چې د مې په میاشت کې د دریسا، په سیمه کې په لودیز پوځ کې مېشت شي، په خپله لاره کې، یو وار لیسه ګورې ته چې د سمولینسک د لارې په درې ورستې کې پرته وه، ورغی. هغه د ژوند په تېرو درې کلونو کې ډېرو بدلونونو شاهد و او له لودیزه ختیځ ته په سفر کې یې خورا زیات څیزونه لیدلي او بې ساري احساسات یې په زړه کې رالمسېدلي وو، خو لیسه ګورې ته په رارسېدو کې یې پام شو، چې دلته په هماغه اندازه هر څه، تر خورا وړو شیانو پورې په خپل ځای او بې بدلونه پاتې دي. د هغو په ژوند کې هېڅ بدلون نه و راغلی. هغه دې حالت سخت حیران کړی و. کله چې هغه خپل جایداد و ته پر داسې واټ چې دواړو خوا ته یې ونې ولاړې وې، ور روان شو د تیږو نه جوړې دروازې نه ورتېر شو، داسې یې احساس کړه چې یو کوډ کړل شوی او خوب وړي ښارته ورننوتلی دی. په کور کې هماغه درناوی، هماغه پاکې او سپېڅلوالی، هماغه چوپتیا، هماغه میزاوڅوکۍ، هماغه دیوالونه، هماغه آوازونه، هماغه بوی، هماغه ویرونکې او خواشینې څېرې، خو لږې زړې شوې، ټول هماغه وو. د شهزادګۍ ماریا، ټوله هماغه شان ویرونکې ناښکلې، زړه پېغله، په ډار او ابدي ریاضت او په خپلو اندېښنو کې ډوبه وه او د خپل ژوند خورا ښکلي کلونه یې بې ګټې او بې لذته تېرول. بوري ین، هماغه د پخوا په شان مسته، چټه او زړه وړونکې وه. هغې چې د ژوند له هرې شېبې خوند اخېست. زړه یې له غوړونکو هیلو ډک واو نازونه یې کول. هغه په دې ډاډه شوې وه چې د اندرې تر سترګو تر پخوا ښه برېښي. دوسال، هغه روزونکی چې ده له سویس نه د خپل زوی د روزنې لپاره له ځانسره راوستی و، له روسي چوپړانو سره یې ګډه وډه روسي ویله،

هغه روزونکی، هماغه شان، په هر څه پوه، اندیښمن او مهربانه پاتې و. بوډا سردار هم چې هماغه و، هماغه پاتې و، خو په دې توپیر چې بشره یې له دې کبله بدله شوې وه چې د هغه دلویدلو غاښونو ځایونه د خولې له کنجه ښکاریدل، طبیعت یې د پخوا په شان و، خو یوازې یې کرکه او بدګمانی د هغه څه په وړاندې چې په نړۍ کې تېرېدل، زیات شوي وو. ددغو ټولو په مینځ کې یوازې نیکولای جان غوړېدلی او پرېډېدلی، مخ یې سور، څنې یې توري او ګونځې او د هغه پاسنی شونډه د موسېدا او خندا په وخت کې بې له هغه چې دی خپله پوه شي، کټ مټ لکه د هغې د خدای ښېلي مور، کمکۍ شهزادګۍ د ښکلې خولې د پاسنۍ شونډې په شان پورته کېده. یوازې دی و چې ددغه کوډو کړل شوي او خوب وړي ښار له قانونه یې سرغړونه کوله. که څه هم د هر چا او هر څه بڼه هماغه د پخوا په شان و، خو ددغو خلکو معنوي کړه وړه له هغه وخته چې سردار اندرې هغوی نه ولیدلي، خورا بدل شوي و. د کورنۍ غړي په دوو ډلو ویشل شوي وو، چې په خپل منځ کې یې پردیتوب او دښمني کوله، خو دده تر مخې به یې د خپل ورځني ژوند بهیر دده لپاره بدلاوه. مشر بوډا سردار، بوري ین او معمار په یوه ډله کې وو او شهزادګۍ ماریا، دوسال، نیکولای جان، ټولې مینځې او چوپړان په بله ډله کې وو.

په ټوله هغه موده کې چې هغه په لیسه ګورې کې و، د کورنۍ ټولو غړو یو ځای ډوډۍ خوړله، خو د هغو ناآرامي په هر څه کې څرګند و. سردار اندرې هم داسې انګېرله چې په خپل کور کې مېلمه دی او دده تر مخې ټول دده له کبله د ژوند بهیر بدلوي. نو ځکه یې خپل شتوالی د ټولو پر اوږو پیټی ګاڼه. سردار اندرې لا لومړې ورځ په غرمنۍ کې دغه حالت بې له ارادې احساس کړ، خو چوپ پاتې شو او بوډا سردار د هغه

پر دغې غیر طبیعي چوپتیا پوه شو. هغه هم په خواشینۍ او کاږه اوربوز چوپ پاتې و او تر غرمنۍ سمدلاسه وروسته پاڅېد او خپلې کوټې ته لاړ. سردار اندرې چې کله مازدیګر قضا له خپلې کوټې نه،د هغه دیدن ته ورغی او له هغه سره د خبرو د پیل په پلمه د جګړې په اړه وغږېد ،د ځوان ګراف کامنسکي د پېښې کیسې یې هغه ته وویله، بوډا سردار د هغې خبرې پرې کړې او ناڅاپه یې د شهزادګۍ ماریا په اړه خبرې پیل کړې، هغه یې د هغې د موهوم پالنې، له بوري ین (دده په وینا دده یوازینۍ رښتینې پالونکې او خواخوږي) سره د دښمنۍ له کبله سخته غندله.

بوډا سردار وویل:

- که هغه ناروغه دی، یوازې د شهزادګۍ ماریا له لاسه دی، هغه په لوی لاس دا زوروي او خپه کوي یې، هغه په خپلو بې ځایه نازولو او احمقانه وینا و کمکی نیکولای هم خرابه وي. بوډا سردار په دې ښه پوهېده چې خپله لور زوروي، د هغه ژوند کړکیچنه وي،خو په دې هم پوهېده چې نه شي کولای هغه ونه زوروي،ځکه هغه خپله لور د زورېدو وړ ګڼله. بوډا سردار په زړه کې ویل:

- دا سردار اندرې چې دا ټول په خپلو سترګوویني، ولې د خپلې خور په هکله له ما سره نه غږېږئ ؟ څه فکر کوئ؟ هغه څه وایي چې زه ظالم او زوړ احمق یم،چې له کوم دلیله پرته،خپله لور له ځانه لرې کوم او دا فرانسوي نجلۍ ځانته رانېږدې کوم؟ هغه نه پوهېږي،نو ځکه هغې ته باید په ډاګه شي،ورته وویل شي، باید ،چې هغه واوري،هغه لږ فکر وکړ او په دې یې پیل وکړ چې ولې نه شي کولای،د خپلې لور موهوم اخلاق وزغمي.

سردار اندرې پرته له هغه چې پلار ته وګوري (دا لومړی ځل و چې

سرداراندرې خپل پلار په ډاګه غنده) وویل:
- که تاسو له ما غواړې چې په دې اړه وغږېږم، ما نه غوښتل چې په دې هکله څه ووایم، خو اوس چې تاسو له ما پوښتئ، غواړم په ډاګه د دې ټولو په اړه وغږېږم او ووایم:
-که تاسو او د ماشې (شهزادګۍ ماريا) ترمنځ کومه خوابدي یا ګمان شته، زه په هېڅ ډول هغه ګناهکاره نه ګڼم. زه په دې پوهېږم چې تاسو هغې ته څومره ګران او تاسو ته څنګه درناوی لري. که تاسو له ما پوښتئ..
(له قهره په ډکه ژبه، په دې وروستیو وختو کې هغه تل په قهرېده)
سرداراندرې له قهره په ډکه ژبه دوام ورکړ:
- کولای شم یوازې یو څه ووایم، که ستاسو ترمنځ کومه خوابدي شته، د هغه دلیل دغه سپکه او ناسیاله ښځه ده، دغه بوري ین، چې باید له پیله زما د خور خورلنډه نه وای.
بوډا سردار لومړی په ناخوځېدونکو سترګو زوی ته کتل او د یوې لاسې موسکا له امله یې خوله وازه شوه، داسې وازه چې له ورایه یې د لویدلو غاښونو ځای راښکاره شو، هغه ځایونه، چې سرداراندرې یې لا لیدو سره عادت شوی نه و.
- کومه خورلنډه ګرانه؟ اخ؟ فکر کوم زیات وغږېدلې، پوه شوئ؟
سرداراندرې په سپین سترګۍ او له ملنډو په ډکې موسکا وویل:
- پلار جانه، ما نه غوښتل قضاوت وکړم، خو تاسو په خپله دې کار ته وهڅولم او ما هم درته وویل او تل به یې درته ووایم، چې شهزادګۍ ماريا ګناهکاره نه ده... او ګناهکاره دغه فرانسوي ښځه ده.
بوډا سردار په کرار او هغه شان چې سرداراندرې ته وبرېښېده په شرم ډوله آواز وویل:

-هو ، قضاوت دې وکړ، قضاوت !
-خو هغه، ناڅاپه ود انګل او چغه يې کړل:
- ځه ورکېږه !وځه ورکېږه !چې ارواح دې هم دلته ونه وينم.
سرداراندرې غوښتل چې هماغه شېبه لاړ شي، خو شهزادګۍ ماريا له هغه هيله وکړه چې يوه ورځ نور هم پاتې شي. سرداراندرې په هغه ورځ له پلار سره چې له خپلې کوټې نه راوت ونه ليدل. ځکه هغه له پېغلې بورې ين او تيغون نه پرته بل څوک ځانته نه ورپرېښودل، خو څو ځله يې وپوښتل آيا زوی يې تللی او کنه؟ بله ورځ سرداراندرې د خپل زوی ديدن ته ورغی. دغه رک روغ او د مور له خوا ګونځ څېی ماشوم دده په ځنګنو کېناست، سرداراندرې هغه ته د شين ږيرې مشر، نقل راپيل کړ، خو هغه يې لا پای ته نه و رسولی چې په چرت کې لاړ، هغه په دې وخت کې نه د ماشوم په اړه چې په ځنګنو يې ناست و، بلکې د ځان په اړه يې فکر کاوه. هغه له ځانه پوښتنې کولې، خو په حيرانی پوهېده چې د پلار له عصبي کولو پښيمانه نه دی. هغه په دې هم پښيمانه نه و چې د لومړي ځل لپاره له پلار سره تر ناندری، وروسته او خپه له کوره ځي، خو تر ټولو نه په زړه پورې لا دا وه چې هغه خپل زوی چې په ځنګانه يې کينولی و، نازوه يې، مګر هغه پخوانی مينه او خواخوږي يې نه شو پيدا کولی.
زوی يې ويل: ښه، نو نقل راته کوه. ...
سرداراندرې د هغه ځواب ونه وايه، هغه يې له ځنګنو نه پاڅاوه او له کوټې نه ووت.
سرداراندرې همدا چې له خپلو ورځنيو چارونه وزګار شو، هغه ته پخواني يادونه وریاد شول، په تېره بيا چې هغه ته د خپل پخواني ژوند بهير، هغه بهير چې دی په کې نيکمرغه و، وریاد شو، د ژوند غمونو په

هماغه خپل پخواني قوت له هغه چاپیر شول، نو ده له همدې یادونو نه د تېښتېدو په هیله غوښتل چې ژر تر ژره کوم یو کار پیل کړي.

خور یې ترې وپوښتل:

اندرې !تا ، نو په غوښه پریکړه کړې ده، چې ځئ ؟

سردار اندرې وویل:

- د خدای شکر دی، چې تلای شم، خو افسوس کوم چې ته نه شې تلای.

شهزادګۍ ماریا وویل:

-ته ولې داسې وایې؟ نه، ته ولې داسې وایې، هغه هم په هغه شببه کې چې ته دې وحشتناکې جګړې ته روان یې او هغه هم داسې عمر خوړلی دی.

-پیغلې بوري ین وویل چې هغه دې ځو ځله پوښتنه کړې ده.

هغه وویل:

او خدایه !اوه زما خدایه !

او بیا یې په قهر چې شهزادګۍ ماریا یې حیرانه کړه وویل:

-کله چې فکر کوئ، ځوک، څنګه او کوم سپک خلک کولای شي، د خلکو د بدمرغۍ سبب شي.

او شهزادګۍ ماریا په دې پوه شوه چې د سپکو خلکو نه د هغې د ورور د یادونې موخه، نه یوازې پېغله بوري ین و چې دا یې (شهزادګۍ ماریا) بدمرغه کړې وه، بلکې هغه سړی هم و چې دده نیکمرغۍ یې هم وژلې وه. ماریا په ناز ورور ته لاس وروړ، او له سترګو یې ځلېدونکې اوښکې را تویدلې، هغه ته په کتو کتو کې وویل:

- اندرې،زه له تا نه یوه هیله لرم،زارۍ درته کوم، زه په تا ښه پوهېږم(شهزادګۍ ماریا سترګې ښکته واچولې) فکر مه کوه چې

خلک د غم راوړونکي دي، خلک یوازې د خدای د خوښې سرته رسوونکي دي.

هغې د سردارانديې له سره لږ پورته ځای ته په داسې ډاډمن او عادي غلچک ځیره شوه، لکه چې څوک کوم آشنا تصویر ته ګوري،

- غم د هغه د ارادې زېږنده ده، نه د خلکو د کړو پایله. خلک د هغه د خوښې د سرته رسولو وسیله دي، هغه ملامت نه دي. که تا ته بریښي چې څوک د تا په وړاندې ملامته دي، هغه هېر کړه او وې بښه. موږ د چا د جزا ورکولو حق نه لرو، وبښه او بیا د بښنې په نیکمرغۍ پوه شه.

سردارانديې وویل:

- ماریا ! که زه ښځه وای، ما به دا کار کړای وای، دا د ښځو خواخوږي او زړه سوی دی. خو نارینه نه باید څوک وبښي او نه یې کولای شي.

که څه هم هغه تر دې شېبې پورې د کوراګین په اړه فکر نه کاوه، خو ناڅاپه د هغه په ګوګل کې کرکجنه کرکه راولمسېده او په زړه کې یې وویل:

- که شهزادګۍ ماریا غواړي ما په دې قانع کړي، چې هغه وبښم، ما باید له وخته هغه ته ښودلي وای، چې یو من څو پټیرۍ کېږي. هغه د شهزادګۍ ماریا ځواب ونه وایي او د هغه شېبې له کرکې او قهر نه یې خوند اخېست چې دی به له کوراګین سره مخامخ کېږي، هغه کوراګین چې دی پوهېده چې په پوځ کې دی.

شهزادګۍ ماریا خپل ورورته زارۍ کولې چې یوه ورځ نور هم پاتې شي، هغې ورته ویل که پلار سره له پخلاینې پرته لاړ شي، پلار به زر مات او بدمرغه شي، خو سردارانديې ځواب ورکړ:

- شاید ډېر ژر به، بېرته له پوځه راستون شي، هرومرو به پلار ته

لیک ولیکي او اوس چې څومره دلته زیات پاتې کېږي، په هماغه اندازه به دغه خوابدی لا زیاتیږي.

هغه له خپلې خور نه د مخه بنې په شپه کې دا خبرې واورېدې:

- د خدای په امان اندرې ! خو دا په یاد لره چې بدمرغی له خدایه راځي او هېڅکله په دې کې خلک ګناهکاره او ملامت نه دي.

سردار اندرې چې د لیسه ګورې نه پر وتلي و اتې روان و . له ځانسره سره وویل:

- افسوس ! پر هغې افسوس !

بوډا بنه پوهېږي چې ملامته دی، خو نه شي کولای ځان بدل کړي، زما زوی هم رالوېږي، هغه له ژوند نه خوند اخلي، هغه به په دې ژوند کې د ټولو په شان یا غولېږي یا به دی نور غولوي. زه پوځ ته روان یم، ولې؟ زه خپله هم نه پوهېږم او هیله لرم هغه سړی، چې خوار او سپک یې ګڼم پیدا کړم، هغه ته وخت ورکړم چې ما ووژني، په ما ملنډې ووهي او وخاندي. د ژوند شرایط پخوا هم همدغه شان و، خو په دې توپیر چې پخوا هر څه په خپل منځ کې سره غوټه کېدل او اوس سره شلېږي. اوس ټولې او له هر ډول اړیکو نه پرته پېښې، په پرله پسې توګه د سردار اندرې تصور ته ورتللې.

۹

سرداراندرې د جون د میاشتې په پای کې د سترې قوماندانۍ قرارګاه ته ورسېد. هغه لومړنۍ قطعه چې ټولواک او د هغه ملګرو د هغه څارنه کوله، د دریسا د رود پرغاړه په یوه ټینګه کلا کې ځای پر ځای شوې وه. دویمه قطعه چې ویل کېده، اړیکې یې د فرانسوي پیاوړي پوځ له خوا له لومړۍ هغې سره پرې کړل شوي و، د شا ته تګ په لړ کې یې هڅه کوله، بیا له هغه سره یوځای شي. په روسي پوځ کې ټول له ټولو جګړېزو کړو نه ناراضه و، خو بیا هم چا داسې تصور نه شو کولای چې د دښمن له خوا د روسیې د ولایاتو د لاندې کولو ګواښ شته دی او آن د چا په خیال کې هم دا نه ګرځېده چې جګړې دې د پولند لو دیزو ولایاتو ته ورخوره شي.

سرداراندرې چې د بارکلي دوټولي، په قوماندانۍ کې ټاکل شوی و، هغه یې د دریسار د سیند پرغاړه وموند. له دې کبله چې د مېشته پوځ په شاوخوا کې هېڅ کلی او لویه آبادي نه وه، یو زیات شمېر جنرالان او درباریان چې له ټولواک سره جبهې ته راغلي وو، په یوه سیمه کې چې لس ورسته له دې ځایه لرې و، د کلي په خورا ښو کورونو یا د رود پر هغه غاړه مېشت شوي وو. په هغه کور چې بارکلي دوټولي، په کې مېشت شوی و، د ټولواک د آستوګنځي نه یې څلور ورسته واټن

لاره. هغه د بالکونسکي ډېر سوړ هرکلی وکړ او په خپله جرمنۍ لهجه يې هغه ته وويل چې دی به دده د ټاکنې په اړه له ټولو اک سره وغږېږي، چې ده ته ټاکلې دنده وټاکل شي او ده نه يې هيله وکړه چې تر دغې ټاکنې پورې دده په قوماندانۍ کې پاتې شي. اناتول کوراګين چې سرداراندرې د هغه د پيدا کولو هيله لرله، په پوځ کې نه و او پترزبورګ ته تللی و. بالکونسکي ددغه خبر له اوريدو نه خوشاله شو. د لويې جګړې په اړه فکر کولو د هغه ټول خيالونه بوخت کړي وو او په دې خوشاله و چې په دې توګه به يو څه موده له کوراګين نه چې دده ټول خيالونه يې ترې اخيستي و، لرې کېږي. په لومړيو څلورو ورځو کې چې هغه ته هيڅ چېرې اړتيا نه ليدله کېده، بالکونسکي په ټوله قشله کې وګرځېده، د خپلې پوهې له برکته او له خلکو سره د غږېدا له لارې يې هڅه کوله د حالتو پوره او بشپړ معلومات تر لاسه کړي، خو د سرداراندرې لپاره دا خبره چې دا قشله ښه ده او که بده، هماغه شان ناآواره پاتې شوه. د خپلو جګړيزو تجربو نه په دې پوه شوی و چې کله کله د جګړې خورا ډېرې ښې نقشې چې په خورا ځير جوړې شوې وي، په درد نه خوري. (ده ته دا تجربه د اوسترليځ په جګړه کې شوې وه). د هغه لپاره ټول دې پورې اړه درلود چې څنګه د دښمن د ناڅاپي بريد مخه ونيول شي يعنې هر څه دی پورې اړه لرله چې د جګړه لارښود نه څنګه او د چا له خوا کېږي...

هغه وخت چې ټولواک لا په ويلنا کې و، وسله وال پوځ په درې برخو ويشل شوي، وو:

دلومړي پوځ، مشري بارکلي دوتولي کوله، باګراتيون د دويم پوځ قوماندان و او د دريم پوځ لارښوونه تورماسوف، ته سپارل شوې وه. خپله ټولواک له لومړي پوځ سره و، خو نه د قوماندان په توګه. په هغه

فرمان کې چې په دې اړه ټولـواک لیکلی و ، راغلی و چې پـوځي چارې به دده تـر څارنې نـه تـر قوماندې لانـدې سـره کېـږي. دی بـه دد غـه پـوځ قوماندان وي، هلته لیکل شوي و ،چې دی بـه لـه لومړي پـوځ سره وي. دغه راز ټولـواک داسې قوماندانـي چې دده وړتیا ولـري هم نـه درلـوده، بلکې هغـه قومانـدانـي خپـل ګـارد و. ددې دځـانګړي پـوځ قومانـدانـی جنـرال شـهزاده والکونسـکي کولـه چـې د ټولـو یـاورانو قومانـدان هـم و ،دغــه پوځ،لــه جنرالانــو ، پــوځي یاورانو ،ځــانګړو یــاورانو ،د دیپلماسۍ د چارو له مشـاورانو او بې شمېره بهرنیـانو نـه جوړ و. دغـه راز د دفــاع پخــوانی وزیــر اراکچییوف،درســتیزوال ګــراف بینیګسین،والاحضـرت شـهزاده څیســارووېچ، کانسـتا نتینـوویچ پـاوولویچ،د دفتـر مشـر ګراف رومـاینڅوف،د پـروس پخـوانی وزیـر شـتاین، سـویدني جنـرال آرمفیلـد ،د جګـړې د غـوره کـړنلارې خاونـد پفول،مشاورجنرال پاولوچي، فـولخیګین او نـور ډېر مخـور ددې ډلـې غړي وو. که څه هم دغو کسانو هېڅ ډول رسمي دنده نه لرلـه، خو د خپـل ټولنیز دریځ او نامـه لـه کبلـه د خورا ډېر اغېز خاونـدان وو. او د پـوځ زیاتره قوماندانان او کله ناکله خو ستر قوماندان په دې نه پوهېده، چې د ساري په توګه بینیګسین یا والاحضرت، یا اراکچییوف، یـا شـهزاده والکونسـکي د کـوم دریـځ او واک لـه مخـې، لـه دوی پوښـتنې یـا سپارښتنې کوي، هغـوی پـه دې نـه پوهېدل چې د هغـوی سپارښتنې د دوی خپلې ځانګړې دي او یا د دوی دغـه سپارښتنه د ټولـواک ده، چې دوی یې هغو ته اوروي... خو دا د خبرې ظاهري بڼه وه او د درباریانو له نظره (هر چېرې چې تولـواک وي هلتـه ټول دربـاریـان کېـږي) هـر څـه پـه ډاګه او څرګنده و. ټولواک اعلی قوماندانـي نـه منلـه، خو پـه اصل کې ټولو پوځونو د هغه فرمانونو ته کتل، مل کسانو یې له هغه سره مرسته

کوله، آراکچییوف د نظم څارونکی او د هغه ځانګړی ساتونکی و. بینیګسین د ویلن د ولایت د والي د دربار کوربه و، دا سې بر ښښېده چې د ټولواک او د هغه د ملګرو د هرکلي دنده یې لرله، خو هغه په حقیقت کې ځیرک سردار، پر کار پوه او یو خورا ګټور مشاور و او ټولواک هغه تل د دې لپاره چمتو ساتلی و چې د اړتیا په وخت کې یې د بارکلي دوتولي پر ځای وګماري. ستر شهزاده ځکه هلته و چې د هغه په خپله ګټه وه. پخوانی وزیر شتاین ځکه هلته و، چې ښه مشاور و او ټولواک د هغه ځانګړو ځانګړتیاو ته درناوی درلود. آرمفیلد له ناپلیون سره د سختې کرکې او په ځان ډاډمن جنرال چې تل یې پر الکساندر اغېز لاره. پاولوچي، هلته ځکه و چې زړور و او په ډاګه یې هر څه ویل. یاور جنرال ځکه هلته و، چې چېرې ټولواک و، هغه تل او هرومرو هلته و او تر ټولو لا غوره پفول ځکه هلته و، چې هغه د ناپلیون په وړاندې د جګړې خریطه او کړنلاره جوړه کړې او پر ټولواک یې دا منلې وه چې دده وړاندیز تر ټولو ګټور منطقي او غوره دی، نو ځکه دی د جګړې لارښوونه کوي. ولځوګین له پفول سره و. هغه د هغه خیالونه او اند ښنې په خورا غوره او سپینه توګه او آن تر پفول نه هم ښه څرګندول. مګر پفول یوازې په کوټو کې دا مهارت درلود او هم یې د نورو په سپکاوي کې خبرې کولای شوې.

دغه کسان، له روسانو تر پردیو پورې چې یاد شول (په تېره بیا پردي او بهرنیان چې دوی ته یې په ناآشنا چاپیریال کې په خورا زړورتیا هر ورځ نوي خیالونه او افکار وړاندې کول) بې شمېره نور کسان هم په پوځ کې و چې تر دوی نه یې کمه غورتیا لرله، خو د جبهو مشري یې کوله.

سرداراندرې د ټولو دغو اند ښنو او عقیدو نه چې په دغو لویو

ناکاره او غوره ډلو کې یو له بل سره راټول او په سیالۍ کې و، جلا جلا بهیرونه او ډلې پېژندلې.

لومړۍ ډله، د پفول او د هغه د ملګرو ډله وه چې د جګړې د پوهې ډله وه. هغوی په دې باور درلود چې جګړه ځانته قانون لري او دا پوهه خپل نه بدلیدونکي اصول او هغه د پوهې او څرګندونې او دې ته ورته نور قوانین دي. پفول او ډله یې د غوره قوانینو پر بنسټ، خپلې خاورې ته ورانده د ننه، د شاتګ غوښتنه کوله او د خپلې جګړیزې پوهنې له مخې یې، له خپلو نظریو نه او ښتل د وحشت، بربریت او جهالت نښې ګڼلې. شهزاده ولځوګین او وینځینګیورد او نور چې په ختمه آلماني وو، له دغې ډلې نه ملاتړ کاوه.

دویمه ډله، د لومړنۍ هغې په وړاندې سیاله ډله وه، لکه تل چې همداسې وي، د یو تند لارې په وړاندې د بل اړخ تندلارې راپیدا کېږي. د دغې ډلې پلویانو ویل چې د پخوا نه د کومې جوړې شوې خریطې او کړنلارې نه پرته، باید له هماغه ویلنا نه پر پولند یو تالانګر یرغل وشي. دوی نه یوازې زړورتیا ستایله، بلکې ناسیونالسته هم وو، نو ځکه دوی په خبرو اترو کې پېيلي (طرفدار) غږیدل. دا ډله روسان وو. باګراتیون او یرمولوف چې تازه یې پېژندګلوي پیدا کوله او ځینې نور د همدې ډلې غړي وو. په هغو شپو ورځو کې د یوې ټوکې آوازه خپره شوې وه چې ویل یې، یرمولوف هسې له ټولواک نه هیله کړې ده چې هغه ته ویاړ وروبښي او هغه د الماني په نامه وپېژني. د دغې ډلې پلویانو د سوروف یادونې کولې او ویل یې چې په جګړه کې وخت او تفکر باید هېر نه شي، نقشې ونه ګنډو، باید په مېړانه سربښندنه وشي، د دښمن لښکر مات شي، د روسیې خاورې ته یې د راننوتلو مخه ونیول شي او د پوځ مورال خرابه نه شي.

دربیمه ډله چې ټولواک له بلې هرې یوې نه پر هغه زیات باور درلود، هغه درباریان وو. دوی د دوو لومړنیو ډلو د نېږدې والي غوښتنه یې کوله. ددې ډلې زیاتره غړي غیرپوځي کسان و، اراکچییوف هم له همدې ډلې نه و. دوی هغه کسانو ته ورته و چې د ېرې عادي خبرې یې کولې، هغه شان خبرې، چې عادي خلک یې کوي، هغه خلک چې عقیده نه لري، خو هیله لري داسې وښیي چې لري یې. هغوی ویل چې بې شکه جګړه هغه هم له دغه شان نابغه لکه بناپارت (هغو بیا هم هغه د بناپارت په نامه یاداوه) سره، د جګړې په پوهنې کې له ژور تفکر، غوره پوهې او ځیرکتیا نه پرته، ناشونې ده. او په دې برخه کې پفول خپله یو نابغه دی. نو له دې سره سره نه شو کولای ونه وایو چې تیوریتیکان زیاتره وخت یو اړخیزه فکر کوي. د همدې دلیل له مخې باید په ټېو سترګو هغو ته کارونه ونه سپارل شي. د هغو مخالفانو ته هم پاملرنه وشي، یعنې د پفول مخالفانو او نورو هغو کسانو ته چې د جګړې لپاره د عملي چارو پیاوړتیا په تېره بیا تجربه لري، غوړ ونیول شي. سمه او غوره لاره باید د هغو په منځ کې ولټول شي..

د څلورمې ډلې ترټولوغوره استازی ولیعهد والا حضرت څاریوویچ و چې یوه شېبه یې هم نه شو کولای د اوسترلیڅ د جګړې ماته هېره کړي.. هغه په دې جګړه کې د دښمن پر لښکر داسې وردانګلی و چې ته به وایې پریټ ته روان دی، هغه غوښتل چې په یوه شبخون دښمن تالان کړي، خو ناڅاپه د جبهې له لومړۍ کرښې راوتلی او په خورا سختۍ یې ځان له هغې بدمرغۍ او د تښتېدلو کسانو له منځه ژوندی راوېستلی و. ددې ډلې غړي په خپلو کړو او عقایدو کې صداقت او رښتینتوب او هم نیمګړتیاوې لرلې. هغوی له ناپلیونه ډاریدل. ناپلیون یې قوي او ځان یې کمزوری ګاڼه. دوی دغه خبره په ډاګه منله. هغوی

ویل:

- دا جګړه له ویر، غم، رسوایي او تباهۍ نه پرته موږ ته بل څه نه راکوي. ویلنا مو دښمن ته ورپرېښوده، ویتیبسک مو هم پرېښود. دریسار به هم هغو ته ورکړو. یوازینی ښه کار چې موږ اوس کولی شو، هغه د روغې د منلو لاره ده. هغه هم ژر تر ژره او مخکې له هغه چې موږ له پترزبورګ پسې وانخلي. دغه نظر د پوځ په لوړپوړو چارواکو کې خورا ډېر پلویان لرل. په پترزبورګ کې یې هم پلویان کم نه و آن رومیانځوف د دفتر مشر، که څه هم د سیاسي عقایدو له مخې د سولې او روغې غوښتونکی و، خو بیا یې هم د دوی پلوي کوله.

پنځمه ډله د بارکلي دوتولي پلویان وو، هغه او د هغه نظر ته، نه د یو مخور بلکې د دفاع وزیر په توګه په درنه سترګه کتل کېدل. خلکو به ویل:

-هر څنګه چې وي (هغوی به خپلې خبرې داسې پیل کولې) هغه ښه او د ژبې سړی دی. او تر هغه ښه غوره څوک نه لرو. هغه ته رښتینی واک ورکړل شوی دی، ځکه جګړه تر رښتینیتوب او یوې مشرۍ نه پرته نه ګټل کېږي. هغه به وښیئ چې څه واک او مهارت لري لکه هغه شان چې یې په فنلند کې وښودل. هغوی په دې باور درلود، که زما پوځ پیاوړی او منظم دی او دا توان یې لرلی چې له مرګ ژوبلې پرته تر دریسا پورې شاته لاړ شي، دا ټول، د بارکلي دوتولي له برکته دی. که اوس بینیګسین د هغه پر ځای قوماندانۍ ته وګمارل شي له ماتې او تباهۍ نه پرته به بل څه زموږ په برخه نه شي، ځکه بینیګسین خپله ناتوانی لا په ۱۸۰۷ کال کې ښودلې ده.

شپږمه ډله د بینیګسین پلویان وو او دا عقیده یې لرله چې د پنځمې ډلې د نظر برخلاف به یې ویل چې تر بینیګسین نه پیاوړی او

تجربه لرونکی بل څوک نه شته. هغه هره چاره هر اړخیزه څېړي. تر هغه بل غوره څوک به څوک پیدا نه کړي. د هغوی د دلایلو له مخې تر دریسا پورې د پوځ شاته راتګ تر ټولو ستره بې ننګي او د شرم وړ ماتې ده چې د پرله پسې تېروتنې پایله وه. هغه به ویل:

- څومره چې دغه تېروتنې زیاتېږي، هومره ګټه لري، ځکه له دې لارې لږ تر لږه ژر پوهېږي چې داسې نور نو هر څه ناشوني دي. د دوی د پوځ د مشری لپاره کوم یو سړی لکه بارکلي په کار نه دی، بلکې داسې یو سړی په کار دی لکه بېنيګسين، چې لا په ۱۸۰۷ کال کې خپله پیاوړتیا وښوده او خپله ناپلیون هغه برحقه وګانه د پوځ مشري باید هغه چا ته ورکړل شي، چې ټول یې په خورا لېوالتیا واک ته غاړه کېږدي او دغه شان سړی یوازې بېنيګسين دی.

او ومه ډله هغه کسان و چې تل هر چېرې په تېره بیا د ځوان ټولواک او شهزادګانو په شاوخوا راټول وو. او د ټولواک الکساندر په شاوخوا کې خو داسې پریمانه وو چې مه کوه پوښتنه. هغه جنرالان او یاوران چې نه ټولواک بلکې په خپله له الکساندر سره، د هغه له صداقت او خواخوږۍ سره یې لېونۍ مینه لرله. لکه رستوف چې ۱۸۰۵ کال کې هغه ته د زړه له کومې درناوی کاوه، زړه یې پرې بایللی و، بلکې ټولې انساني ښېګنې یې د هغه ځانګړې کولې. دغو کسانو که څه هم د ټولواک هغه کمیني چې د پوځ د سترې قوماندانۍ له منلو نه یې ډډه کوله، ستایله، خو په کمینۍ کې یې د هغه زیاتوالی نه مانه. هغوی یوه هیله لرله او پر هغې ټینګار هم کاوه او هغه دا چې د دوی د زړه خوښې ټولواک پر ځان بې باوري پرېږدي او په ډاګه ووایي چې دی د وسله وال پوځ ستر قوماندان دی. باید چې ستره قوماندانی جوړه او هر چېرې او له هر چا نه چې تجربه او وړتیا لري، مشورې واخلي، خپله د پوځ

مشري واخلي، چې د نورو د لېوالتيا او لمسون سبب شي.
اتمه ډله خو د شمېر له مخې تر ټولو نه ګڼ شمېره ډله وه، چې په سلو کې ۹۹ يې جوړوله. دوی هغه وګړي و چې نه د جګړې لېواله و او نه يې له روغې سره جوړه وه، نه د يرغل پلويان و او نه د دفاع غوښتونکي. نه يې د دريسا په سيمه کې د پاتې کېدو وړانديز کاوه، نه د بل کوم ځای. نه يې بارکلي د پوځ د مشرۍ وړ ګاڼه او نه ټولواک، نه پفول او نه بينيګسين، خو هغوی يوازې د يو څه ډېر هيله مند او هغه خورا د اهميت وړ و، هغه د ځان لپاره ډېره ګټه، خوند او لذت و. د ټولواک په اداره کې د فساد ،شوکو او دوکو داسې له تصور نه لوړې چارې تر سره کېدای چې په بل وخت او ځای کې يې چا تصور هم نه شو کولای. يو چا نه غوښتل خپل ګټور منصب له لاسه ورکړي، نن به د پفول تر څنګ ولاړ و او سبا به يې بيا د هغه د سيالانو خوا نيولې وه، بله سبا به يې بيا ويل چې په دې اړه کوم ځانګړی نظر نه لري،هغه هم له دې کبله چې کوم مسووليت وروانه وړي او د ټولواک مينه هم تر لاسه کړي. بل به ددې لپاره چې ګټه تر لاسه کړي بيا داسې چغې وهلې، چې ځانته د ټولواک پام وروا وړي. هغه څه به يې ويل چې ټولواک پرون هغه ته اشاره کړې وه. ټېر به يې ډباوه چې د ملت لپاره هرې سر ښندنې ته چمتو دی. دريم به په شورا کې د سيالانو د ناسولۍ نه په ګټې اخېستو سره، د خپل خدمت ستاينه کوله او انعام به يې غوښته. هغه هم په داسې وخت کې چې پوهېده که همدا اوس کوم امتياز وغواړي، هرومرو يې ورکوي. څلورم به بيا هڅه کوله چې له ټولواک سره مخامخ شي او ځان له کارونو ستومانه وښيي. پنځم به بيا ددې لپاره چې خپل ارمان تر لاسه کړي، په حق او ناحق هڅه کوله له ټولواک سره په غرمنۍ کې په ټينګار سره د نويو پيدا شويو نظريو حق او ناحق ثابت کړي او ددې کار لپاره

ددې فکر ډېر قوي دلایل او لږ څه قوي دلایل راوړل.

ددې ډلې غړي ټول د پیسو ،زرو ، منصبونو په لاس ته راوړلو اخته وو او د ټولواک لطف او مرحمت ته یې سترګې ګنډلې وې. دوی لکه د دربار خیرات خواره، دهغه د خیر وړمې ته کتل او چې پام به یې شو چې د رحمت پله بله خوا اوښتې، دغو خیرات خورو به ټولو په هماغه شېبه کې بل پلو مخ واړاوه، داسې اوښتل چې د ټولواک لپاره به داسې بدلون ګران و. په هغو ګډوډو پوځي حالاتو، ناڅرګندو او کړکیچنو پېښو کې، چې له هر څه نه ګواښ ورپېښ و، د دوکو او ځانغوښتنو په اړودوړ کې او د ټولواک پر شاوخوا د راټولو شویو کسانو د ګټو، خیالاتو او احساساتو په ټکر کې چې هر چا یو خیال او جلا ژبه لرله، دغې ډلې له خپلو ځانګړو ګټو نه پرته د بل څه په اړه فکر نه کاوه. هغوی، دغې بې شمېرې ډلې هر چیرې او به خړولې او د هرې چارې لارې یې بې لارې کولې. هر کله به چې هره نوې خبره راپاڅېده، پرته له هغه چې دوی پخواني شخړې آوارې کړې وای، دوی به لکه د میاشو یا مچیو په شان په خوړو ، داسې شروشور جوړ کړ چې په خپل دغه شروشور کې به یې د رښتینو کسانو د زیار او د کار آوازونه تت یاچور چپ کړل.

کله چې سرداراندرې پوځ ته ورسېد ، ددغو ډلو تر څنګ یوه بله ډله هم راپیدا شوه، نهمه ډله، هغې هم خپل غږ راپورته کړ. په دغه ډله کې زاړه، هوښیار په دولتي چارو کې د تجربې لرونکي او ماهران و. دوی پرته له هغه چې د نورو ډلو سیالیو او نانډریو ته پام وکړي، د هغو ستونزو او خنډونو د آوارۍ لپاره هر هغه څه ښه څېړل چې په ستره قوماندانۍ کې تېریدل.

ددې ډلې پلویانو په دې باور لاره چې په پوځ کې دټولواک او د هغه

د سلاکارانو حضور، د اړدوړ او بې نظمۍ سبب دی. دده حضور په پوځ کې هغه نالیکل شوې مشورې او خبرې دود کړې، چې په دربار کې د هغو اجازه شته، خو په پوځي چارو کې هغه پوځ ته خورا تاوان رسوي. ټولواک باید پاچاهي وکړي، نه د پوځ لارښوونه. ددې شخړې نه د ژغورنې یوازنۍ لاره دا ده چې ټولواک د پوځ نه ارګ ته لاړ شي. د هغه شته والی پوځ څکه شنډ کړی دی چې یوازې د هغه د ساتنې او پالنې لپاره پنځوس زره سرتېري په کار لګیا دي.

د پوځ خورا ناپوه قوماندان که په خپلو چاروکو آزاد وي، تر هغه قوماندان نه چې د واک او ټولواک تر څارنې لاندې وي، ښه دی.

هغه وخت چې سرداراندرې بې له کومې ګمارل شوې دندې، په دریسار کې وخت تېراوه، د ټولواک یو مشر وزیر شیتکوف او د دغې ډلې یو مشر، ټولواک ته یو لیک ولیکه. دغه لیک بالاشوف او آراکچییوف هم لاسلیک کړی و. هغه په دې لیک کې د هغه اجازې له مخې چې ټولواک ورته ورکړې وه، د چارو د ټولنیز بهیر په اړه خپل اند څرګند کړی و او په دې پلمه چې د ملت، د هېواد پالنې او په خلکو کې د جګړې د پارونې لپاره، دده حضور ته په پلازمېنې کې اړتیا لیدله کېږي، هغه ته په ډېر درناوي وړاندیز شوی و چې پوځ پرېږدي او پلازمېنې ته لاړ شي.

له هېواد نه د دفاع او د ملي ګټو د ستانې لپاره د خلکو او ملت هڅونه او لمسونه چاره ټولواک ته وسپارل شوه او همدغه هڅونه وه (څو ځله خو په مسکو کې دغه شان هڅونې او لمسونې د ټولواک په حضور کې تر سره شوې وې) چې د روسیې د برې اصلي علت شو. ټولواک هم د ببرته ستنېدو لپاره دغه وړاندیز ښه پلمه وبلله.

۱۰

ټولواک ته لا لیک سپارل شوی نه و چې بارکلي د غرمنۍ په وخت کې، بالکونسکي ته خبر ورکړ چې ټولواک غواړي، دی، د دې لپاره وويني چې د ترکيې د حالاتو جاج ترې واخلي،نو له دې کبله دی باید د ماښام په شپږو بجو د بينيګسين قوماندانۍ ته ورشي. په همدې ورځ د ناپليون د نوې خوځېدا خبر چې کېدای شو، د پوځ لپاره خورا ګواښمن وی، دربار ته رسېدلای و، خو وروسته څرګنده شوه چې دا خبر ناسم دی.

د هماغې ورځې پر سهار ډګروال میشو له ټولواک سره د دریسا په ښارګوټي کې، د سنګرونو او په هغه کې د استحکاماتو د کتلو لپاره تللی و. دغه ډګروال هڅه کړې وه چې دغه استحکامات چې د پفول د وړاندیزونو له مخې جوړ شوي او تاکتیکي شهکارونه ګڼل کېدل او د هغو د جوړونکي د وینا له مخې یې کولای شول د ناپليون پوځ تالا والا کړي، یوه هسې خبره ګڼله او ویل یې چې دا به په خپله د روسيې د پوځ د ماتې سبب شي.

سرداراندرې د جنرال بينيګسين قوماندانۍ ته چې د سيند پرغاړه په یوه چندان نه لوی کور کې چې پخوا یې کوم خان پورې اړه لرله، ورغی. نه بينيګسين او نه هم ټولواک هلته نه و. د ټولواک یاور

چورنیشوف د هغه هرکلی وکړ او ورته وې ویل چې ټولواک، جنرال بینیګسین او مارکي دوپاولو، چې په ګډه د دویم ځل لپاره د دریسا د مورچلونو د کتلو لپاره ځکه لاړل چې د دغو مورچلونو ګټورتوب ورځ په ورځ شکمن کېږي.

چورنیشوف، چې یو فرانسوي رومان یې په لاس کې و، د لومړنې کوټې د کړکۍ څنګ ته ناست و. داسې برېښېده چې دا کوټه پخوا کوم تالار و. په هغه کې یوه پیانو ایښې وه چې پر هغې څه قالینې پرتې وې او په یوه کنج کې یې، د جنرال بینیګسین سفري کټ هم ولاړ و. خپله یاور هم همالته و. داسې ښکارېده چې د زیات کار او یا هم له زیاتو خوړو نه ستومانه شوی او په خپل غوچ او ټیټ کټ کې ناست او چرت یې واهه. دې تالار دوې دروازې لرلې، یوه دروازه یې مخامخ مېلمستون ته ورتله او بله یې ښې څنګ ته یو دفتر ته ورخلاصېده. د لومړۍ دروازې له شا نه په الماني ژبه د غږېدو او کله کله هم په فرانسوي ژبې د غږېدا غږ راته. څو تنه چې په دغو کړکیچونو حالاتو کې ټولواک د هغو د نظریاتو د اورېدلو لېواله و، خو نه د جګړیزې جرګه ګۍ په نامه (د ټولواک ناڅرګند حالات خوښېدل) په پخوانی مېلمستون کې راټول شوي وو. دا پوځي جرګه نه وه، دا یو ډول لویه جرګه وه چې په هغه کې ځېنې سپین ږیري او مخور د حالاتو د سپړنې او مشورې لپاره رابلل شوي وو. لوېې جرګې ته دورته شورا غړي: سویدني جنرال آرمفیلد، یاورجنرال فالڅوګین، جنرال فینځینګیرود دي، چې ناپلیون هغه فراري کډوال بلل، میشو، چور غیر پوځي سړی، ګراف شتاین او په پای کې خپله پفول. لکه هغه شان چې سرداراندرې اورېدلې و د واک اصلي سټه بلل کېدل. سرداراندرې وخت پیدا کړی و چې هغه ښه وګوري، ځکه ډېر ژر پفول ده پسې مېلمستون ته راغی،

ودرید او یوه شیبه له چورنیشوف سره وغږید...

پفول یو ټیټ ونی، خورا ډنګر خو غټ اډوکی و، تانده، خو لـه قهره ډکه څېره لرله.. بشره یې ډېره ګونځې او سترګې یې لویدلې وې. د هغه څنې پر تندي او پر شقیقو په تلوار رېمنځ شوې او پاکې، خو د څټ هغه یې جرې ورې وې. په پریشانۍ او خواشینۍ یې دې خوا هاخوا وکتل او کوټې ته راننوت. داسې بریښېده چې هغه په دغې لویې کوټه کې له هر څه نه ډارېږي. په یوې ناڅاپه خوځېدا یې خپله توره لرې شاته پورته کړه او په الماني یې له چورنیشوف نه وپوښتل چې ټولواک چېرې دی. داسې بریښېده چې څومره ژر کېږي، ستړی مشې خواره مشې پای ته ورسوي، له کوټې نه تېر شي، د نقشې مخې ته هلته چې تر بل هر ځای، نه ځان په کراره احساسوي کیني او خپل کار پیل کړي. په تلوار او د سر په ښوریدو یې، هغه څه ته چې چورنیشوف ورته ویلي و، ځواب ورکړ او ددې خبرې لـه اوریدو چې ټولـواک ددې تر لارښوونې او دده پـه خوښې جوړ شوي مورچلو نه کتلي، له ملنډو ډکه موسکا وکړه. په داسـې ځیـږه او ډډه ژبـه لکـه چـې ځانسـتایونکي او پـه ځـان ډاډمـن المانیان غږېږي، له ځانسره وویل:

-حماقت، بلا ورپسې.. اوس به یې ګورئ..

سردار اندرې څه وانـه وربـدل او غوښتل یې وړاندې تېر شي، خو چورنیشوف هغه له پفول سره آشنا کړ، ځکه پـه دې پوه شو چې هغـه لـه ترکیې راغلی او هلتـه جګړه پـه نیکمرغـۍ پـاتـی تـه رسېدلې ده. پفول سردار اندرې ته وکتل، خو هغه ته یې داسې کتل، چې ګواکې نه ده تـه، بلکې د هغه نه شاته ګوري، وې خندل او په الماني ژبې یې وویل:

- دا هم باید همداسې وای، ښه تاکتیکي جګړه به وه.

په سپکاوی یې وخندل او هغې کوټې تـه چې د غږېدا غـږ تـرې راتـه

ولاړ. پفول چې تل ملنډو او قهريدو ته چمتو والی لاره، نن په ډاګه په قهر بربښېده، ځکه ځېنو ځان ته دا حق ورکړی و، چې دده له حضوره پرته،دده له خوا د جوړشويو مورچلو کتنه او بيا پر هغو قضاوت وکړي. سرداراندرې د اوسترليڅ له جګړې نه د خپلو يادونو په مرسته،له دغه سرې سره د لنډې کتنې په اوږدو کې،دځان لپاره د هغه د شخصيت يو تصور انځور کړ. پفول چې بدلون ته يې هېڅ هيله نه و، يو له هغو کسانو نه و چې په ځان ډاډ منتوب يې د شهادت د عذاب تر کچې رسولی و، هغه کار چې يوازې المانيان هغه شان کولای شي،ځکه يوازې المانيان دي چې په خورا ډاډ پر هغو وچو اند ښېښنو چې علم ياديږي، ولاړه دي او د هغه له برکته، ځان د بشپړې رښتيا خاوندان ګڼي.

فرانسويان ځان ځکه ډاډمن ګڼي چې هغوی نارينه او ښځې ځان له عقلي او جسمي پلوه په نه لاس ته راوړونکی ښه، زړه راښکونکي ګڼي،چې د هغه په وړاندې ټېنګېدای نه شي. په انګريزانو کې پر ځان ډاډمنتوب احساس له دې کبله پياوړی دی چې هغه په نړۍ کې د يوه نيکمرغی هېواد هېوادوال دي او هغه هم له دې کبله چې هغوی د انګريز په شان تل په دې پوهېږي، چې بايد د يو انګريز په توګه څه وکړي، البته د يو انګريز په شان ډاډمن دي، چې هر څه کوي،هغه غوره دي. ايتالويان له دې کبله په ځان ډاډمن دي چې هغوی په خپلو احساساتو کې ډوب او په دې احساساتو کې هم ځان او هم نور هېروي. روسان له دې کبله په ځان ډاډمن دي چې په هېڅ نه پوهېږي او نه غواړي په څه پوه شي،ځکه هغه په دې ډاډ نه لري چې کله به په کوم شی پوه شي،خو د المانيانو پر ځان ډاډمنتوب ځکه تر ټولو ناوړه،تر ټولو د اند ښېښنې وړ او تر ټولو کرکجن دی چې هغوی تصور کوي چې رښتيا

يې مونـدلې ده، پوهـه يـې پيـدا کـړې او يـوازې دوى پـورې اړه لـري او رښتيا ددوى لپاره مطلقه ده. دا سې ښکاري چې پفول هم همد غـه شان يو المـاني ځان ګڼه. هغـه پوهان و او د هغـه پوهـه د جګړيـزې خوځښـدا نظريات و چې د ستر فردريک د جګړو د تاريخ له څېړنې نه يې زده کړي وو، نو له دې کبله هر هغه څه سره چې په اوسني پوځي تاريخ کې ورسره مخامخېده هغه تـه بې معنا، بربري، هسې ګډوډ او لـه اخ او ډبه ډک بربښېده. دغه جګړه، نور نو جګړه نه شوه ګڼل کېداى. ځکه هغـه دده د نظريـاتو پـه تلـه کې، تلـل(وزن) کېـداى نـه شـوه او پـه علمـي څېړنـو کـې ورتـه ځـاى نـه پيـدا کېـده. پفـول پـه ۱۸۰۶ کـال کـې، د هغـې جګـړې د طراحانو له ډلې نه يو تـن و چې پـه يونين او آورشت کې لـه مـاتې سره مخامخ شوه، خو د دغې جګړې د مـاتې سره سره يې پـه خپلو نظريـاتو کې يو ټکى هم ناسم نه ګڼه. برعکس، د جګړې د بـايلودو علت هغـه دا ګڼه چې روسانو دده نظريات په سمه توګه عملي کړي نه دي. لکـه هغـه شان چې دده د الماني ختې ځانګړتيا وه، په ملنډو ملنډو او خوښۍ يې ويل:

- ما خو ويلي و چې هر څه به تالاوالا او خراب شي !

پفول له هغو نظريه جوړونکو نـه و چې خپلو نظريـو بـه دومره ورتـه ارزښت لاره چې کله ناکله به يې له ډېر ګرانښته د خپلو نظريـو موخـه هم هېروله. هغه له خپلو نظريو سره د بې سارې مينې له کبله لـه هر ډول کړو سره کرکه لرله او نه يې غوښتل پر هغـو يـې سر خلاص شي. دى پـه دې لاره کې دومره تند لارى و چې د عملياتو له ماتې او ناکامۍ نـه بـه ځکـه خوشاليده چې هغه د خپلو نظرياتو سموالى او له هغو نه سرغړونه بلله.

هغـه دروانـې جګـړې پـه اړه سـرداراندرې او چورنيشـوف سـره څـو خبرې وکړې، خو ژبه يې هغـه چـا تـه ورتـه وه، چې ګـواکې مخکې لـه

مخکې پوهېږي چې کارو ران او دی د هغه له بهير نه ناراضه دی. پر ښت جرې ګډوډې ښې او پر شقيقو په چټکۍ رمنځ شوي وينښته يې په ډاګه دده د دغه نيت ځرګندونه کوله.

بلې کوټې ته لاړ او د تګ سره سم له هغه ځايه دده د ډډ او برېږ غږ، غږ وا وريدل شو.

۱۱

سرداراندرې په کتو کتو کې لا پفول بدرګه کړی نه و چې ګراف بينيګسين کوټې ته راننوت. بالکونسکي ته يې سر وښوراوه، پرته له هغه چې په کوټه کې تم شي، دفتر ته ورتېر شو. خپل ياور ته يې څه سپارښتنې ورکړې. ټولواک هغه پسې را روان و خو بينيګسين ځکه مخې ته تللی و چې هلته کوم څه چمتو او بيا دده هرکلی ته راووزي. چيرنيشوف او سرداراندرې برنډې ته وروتل. ټولواک ستړی ستومانه له آسه راکوز شو. مارکيز پالوچي، ټولواک ته څه وويل. ټولواک سر کيڼې خواته واړاوه او په تريو تندي يې پالوچي، ته چې په خپلې خورا ځانګړې لېوالتيا غږېده، غوږ نيولی و. ټولواک په دې هيله چې خبرې پای ته ورسېږي، وړاندې وخوځېد، خو دغه ايتالوي چې خورا ګبڼې، اخېستی، احساساتي او په قهر و، له نزاکته لرې، بې له هغه چې خبرې پای ته ورسوي، هغه پسې روان و او ويل يې:

-د هغه چا لپاره چې د دريسا د پوځ وړانديز يې کړی و...

په دې وخت کې چې ټولواک زينو ته رسېدلی و، سرداراندرې ته، چې لومړی يې نه و پېژندلی کتل. پاولوچي، چې نور نو له ګبڼې نه سرسام و، دوام ورکړ:

- د هغه چا لپاره چې د دغه پوځ وړانديز يې کړی و، د ټولواک لپاره به ښه وي چې هغه، هو زما په اند د هغه چا لپاره چې د دريسا د پوځ

وړانديز يې کړی و ، يا لېونتون او يا هم په دار ځړول غوره کار دی.

خو ټولواک پرته له هغه چې د ايتالوي خبرې تر پايه واوري، يا يې اصلاً هغه نه اورېدې، بالکونسکي وپېژاند او په خورا ورين تندي او مهربانۍ يې ورته وويل:

- ستا له ليدو خورا خوشاله يم، هلته به لاړشئ، هلته چې راټول شوي دي او ما ته به ستر ګه په لاره شئ. ټولواک خپل دفتر ته لاړ. هغه پسې شهزاده پيټر ميخايلوويچ، والکونسکي او بارون شتاين هم ورننوتل او دروازه يې ځان پسې وتړله. سردارانډرې د ټولواک د اجازې نه په ګټه اخېستنې له پاولوچي، سره يو ځای، چې د ترکيې له وختونو راهيسې يې پېژاند ، مېلمستون ته چې د شورا غړي هلته راټول و ، ورغلل.

شهزاده پيټر ميخايلوويچ والکونسکي د ټولواک په دربار کې ګواکې د لوی درستيز دنده لرله. والکونسکي له دفتره راووت، مېلمستون ته راغی،دهغه څو نقشې يې په لاس کې وې، هغه يې پر ميز وغوړولې او راټولو شويو کسانو نه يې څو پوښتنې وکړې،دی دد ې پوښتنو په هکله د هغو د خيال او اند د پوهېدو غوښتونکی و. خبره په دې کې و چې پرون شپه د ناپليون د نوې خوځېدا خبر چې کېدای شو د دوی پوځ ته ګواښمن واوسي، دربار ته رسېدلای و ، که څه هم وروسته ښکاره شوه چې هغه دروغ دی.

تر هر چا د مخه جنرال آرمفلد خبرې پيل او ناڅاپه يې د اوسنۍ ستونزې د آرامۍ لپاره چورنوی دريځ، چې په هېڅ ډول د منلو وړ نه و (ددغه دريځ د وړاندې کولو موخه دا و چې هغه هم کولای شي په دې اړه خپل دريځ ولري). د هغه د وړانديز له مخې پوځ بايد په هغو لارو کې چې پترزبورګ او مسکو ته غځېدلي دي، لرې، لرې ځای پر ځای شي،

نور پوځونه دي هم له هغو سره يو ځای او هلته دې د دښمن د رارسېدو ځارنه وکړي. .. دا يو له میلیونو میلیونو وړاندیزونو او دریځونو نه و چې خپل سموالی يې درلود او د جګړې د بهیر له پوهېدو نه وروسته کېدای شوای وڅېړل شي.

يو شمېر کسانو د هغه وړاندیز ته څه ګوت نیوکې وکړې او يو شمېر هم د هغه ملاتړ وکړ. ځوان ډګروال تول، په خورا احساساتي توګه د سویدني جنرال وړاندیز غانده او د خبرو په لړ کې يې له خپل ځنګیز جیب نه یو له پیل نه تر پایه لیکل شوي کتابچه راوویسته او اجازه يې وغوښته هغه ولولي. تول، يو بل وړاندیز چې چور د آرمفلد او د پفول د وړاندیزونو سره توپیر درلود ، وړاندې کړ. پاولوچي، بیا دغه د تول، وړاندیز د نه منلو وړ وګاڼه. هغه يو داسې وړاندیز وړاندې کړ چې تصور يې کاوه دغه د مخ ته تګ وړاندیز کولای شي موږ له دغه نامعلوم حالات او اېښودل شوي دام نه (د هغه موخه د دام نه د دریسا استحکامات و) چې په کې راګیر یو وژغوري. ددغو خبرو په اوږدو کې پفول او د هغه ژباړونکی ولځوګین (دغه ژباړونکی دده او دربار ترمنځ د اړیکو ساتونکی هم و) خاموشه وو. هغه (پفول) یوازې له ملنډو او سپکاوي نه په ډکه بڼه پخ وهل، شا اوخوا ته يې سر اړاوه او په دې توګه يې غوښتل وښيي چې هغه به ځان هېڅکله دومره سپک نه کړي چې ددغو چټیاتو ځواب ووايي، چې دلته يې اوس اوري، خو کله چې د غونډې مشر، شهزاده والکونسکي له هغه نه د خپل نظر د ویلو غوښتنه وکړه، هغه دومره وویل:

- له ما نه څه پوښتنې کوئ؟ جنرال آرمفلد خورا ښه وړاندیز کوي او وايي چې د پوځ شا پرته له هر ډول دفاع نه خالي کړئ، یا ددې ښاغلي ایتالوي د یرغل وړاندیز ! خورا لوړ او پرځای دی، یا چور شاتګ، دا

هم لوړ وړاندیز دی، له ما نه ولې پوښتئ؟ تاسو خو له مانه په هر څه خپله ښه پوهېږئ، خو کله چې والکونسکي په تریو تندي وویل چې هغه د ټولو اک له خوا د هغه د نظر غوښتونکی دی نو پفول پاڅېد او ناڅاپه یې په خورا پیاوړتیا او شور خبرې پیل کړې:

- هر څه یې سره خراب کړل، هر څه یې سره ګډوډ کړل، ټولو داسې ګڼله چې تر ما ښه او غوره پوهېږي، اوس راغلل او ما نه پوښتي چې څنګه یې راسمه کړو؟ د راسمېدو څه پاتې نه دي.

هغه چې په خپله نری، اډکویزې ګوتې میز ټکاوه، خبرو ته دوام ورکړ:

- ستونزه په څه کې ده؟ د ماشومانو لوبه. هغه نقشې ته ورنېږدې شو، خبرې یې لا چټکې شوې، په وچو ګوتو یې نقشه ټکوله او دا یې ثابتوله چې هېڅ څه او کړه نه شي کولای د دیسار د مورچل سموالی له ګوابښ سره مخامخ کړي. په دې جبهه کې هر څه په هر اړخیزه ډول اټکل شوي دي. که دښمن له هغه د راتاویدو تکل وکړ، هغه به خپله تالاوالا شي. پاولوچي، چې په الماني نه پوهېده، له هغه یې په فرانسوي ژبه پوښتنې پیل کړې. ولځوګین د خپل مشر مرستې ته ځکه ورودانګل چې هغه په فرانسوي نه پوهېده. د پاولوچي، خبرې یې هغه ته وژباړلې. هغه په ژباړه کې وروسته وروسته پاتې کېده، ځکه پفول ژر ژر خبرې کولې او ثابتول یې چې ټول او ټول، نه یوازې هغه څه چې پېښ شوي دي، بلکې هغه څه چې کېدای شي پېښ شي، ټول او ټول دده په وړاندیز اټکل شوي دي او که اوس کومه ستونزه پیدا شوې وي، نو ټوله نیمګړتیا یوازې په دې کې وه چې ټول هغه شان چې باید په بشپړه او ځیر ترسره شوي وای، ترسره شوي نه دي. د هغه له ملنډو نه ډکه موسکا پرشونډو خوره وه، ثابتول یې او په پای کې یې په سپکاوي د

هغه رياضي پوه په شان چې له يوې لارې يوه معادله حل او له نورو لارو د هغې له حل نه سترګې پټې کړې، د خپلو دلايلو له ويلو لاس واخيست. ولځوګين د هغه پرځای ودريد او په فرانسوي يې د هغه د خبرو ژباړه پيل کړه، خو کله ناکله به يې هغه ته (پفول ته) مخ وړواړاوه او ورته وبه يې ويل: همداسې ده جلالتمابه !

پفول د هغه سيال په شان چې کله کله په جګړه کې له خپلو ملګرو نه هم يو ګړز جګوي، له قهره چغه کړل او په الماني يې وويل:

- څرګنده ده چې همداسې ده، نو دا پوښتنې د څه لپاره؟

پاولوچي، او ميشو، دواړه په ګډه په فرانسوي ژبه، ولځوګين تر بريد لاندې ونيو. آرمفلد په الماني ژبه له پفول سره غږيده. تول او شهزاده والکونسکي هر څه په روسي ژبې ويل. سرداراندرې په پټه خوله هر څه اوريدل او څارل، خو په دې ټولو کې تر هر چا نه زيات پفول، په خپل کرکجن، غوڅ او پر ځان ډاډمن دريځ پر سرداراندرې اغېز کاوه. هغه دد غو ټولو راټول شويو کسانو په منځ کې پفول يوازنی ځوک ګانه چې د ځان لپاره څه نه غواړي، له چا سره د دښمنۍ په تکل کې نه دی، هغه يو شی غوښتل او هغه دا و چې هغه وړانديز چې دده د کلونو تجربو او رنځ پر بنسټ جوړ شوی دی، سم عملي شي. هغه د خندا وړ و او د خپلو ملنډو له کبله د کرکې وړ برېښېده، خو سره له هغه يې هم خپلو نظرياتو ته د وفادارۍ له امله په انسان کې ځان ته درناوی راپاراوه. ددې ترڅنګ له پفول نه پرته د ټولو ويناوالو، په ويناوو کې، يوه ځانګړتيا، هغه ځانګړتيا چې په ۱۸۰۵ کال راهېسې دود شوې وه او هغه د ناپليون له جګړيز نبوغ نه د هغو يو لېونی او پټ وحشت و، اوريدله کېده. ټولو د ناپليون له پلوه هر څه شوني ګڼل، له هرې خوا نه يې د هغه د راتګ ګمان کاوه او د هغه له نامه وحشت د دوی هر ډول

وړانديز برباداوه. يوازې پفول و چې ناپليون يې د نورو هغو کسانو په څېر چې دده له نظر سره تربګنی کوي، تالانګر او بربر ګاڼه. پفول د سرداراندرې په زړه کې نه يوازې درناوی راپاراوه، بلکې پر هغه يې زړه هم خوږېده. له هغې ژبې نه چې درباريان له هغه سره غږېدل، له هغه څه نه چې پاولوچي، په زړورتيا دده په اړه ټولواک ته ويلي و او له ټولو نه لابده دا چې د هغه ناهيلی نه چې د پفول په خپلو خبرو کې احساسېده، چې دی او نور ټول پوهېږي، چې د هغه د راپرزيدو ورځې رالنډې دي. سره له هغه ډاډه چې ده پر ځان لاره، سره له هغه الماني ځانګړتيا نه چې خبرې يې له ملنډو او سپکاوی نه ډکې وې، سره له هغو ګڼو او ړمنځ شويو څنو نه چې د هغه پر شقيقو راخورې وې، بشره يې ډېره د زړه خوږی وړ وه. د هغه د خواشينی اصلي علت په دې کې و چې ټولې نړۍ ته يې په لوی عملي ډګر کې د خپلې تيورې د آزموينې يوازينی وخت له لاسه ورکاوه، خو بيا هم ده هڅه کوله هغه د قهر او سپکاوی تر پردې لاندې پټه کړي.

خبرې اترې ډېرې اوږدې شوې وې او څومره چې اوږدېدې په هماغه کچه ترخې کېدې، دومره ترخې چې خبرې چغو او نښکنځلو ته رسېدې او ددې امکان چې له هغو نه کومه پايله تر لاسه شي، دم په دم کمېده. سرداراندرې دغه شورماشور، وړانديزونو، پر يو بل سپکاوي او چغو ته غوږ نيولی او حيران پاتې و چې هغوی يو بل ته څه وايي. هغه خيالونه يې پر ذهن راخوره شول چې د خپل پوځي خدمت په موده کې يې تجربه کړي و ،هغه خيالونه چې د هغو له مخې داسې وشي چې هغه جګړيز علم وګڼل شي، نه شته او نه شي کولای واوسي، نو له دې کبله داسې شي چې هغه جګړيز نبوغ وګڼل شي، هسې بابيزه خبره ده. او دغه خيال دم په دم دده په ذهن کې د يو ډاګيزه حقيقت په شان ځان

راڅرګند اوه. په هغې چارې کې علم او تیوري له کومه پیدا کولی شو، چې شرایط او حالات یې ناڅرګند او نه شي کېدای هغه مخکې له مخکې څرګند کړل شي. له دې لا د پام وړ خبره داده چې په هغه کې د جګړمارو توان خورا ناڅرګند وي. نو بیا دلته څنګه څوک کولای شي د علم او تیوري خبرې وکړو؟ هېڅوک نه شي کولای په دې پوه شي چې زموږ او د دښمن پوځ به سبا ته په څه حال او چېرې وي، هېڅوک نه شو کولای په دې پوه شي، چې د دې یا هغې ډلې ځای به چېرې وي، کله خو کوم ډارن مخکې شي او ناري وهي:

- زموږ اړیکي پرې شوي دي !

او خپله وتښتي. یا برعکس یو خوشاله او زړور سرښندونکی ځوان وړاندې کېږي او چغه کوي:

- هورا !

یو پنځه زریزه ډله، بله هغه دیرش زریزه پیدا کوي، لکه هغه شان چې د شونګرابن په سیمه کې یې پیدا کړه او کله بیا پنځوس زري پوځ د دښمن له اته زریزه پوځه تښتي. لکه هغه شان چې او سترلیځ کې همداسې تېښته وشوه..

آرمفلد، وایي چې زموږ اړیکي له هر چا سره شلېدلي دي، پاولوچي، بیا وایي چې دوی، فرانسوي پوځ له دواړو خوا وونه په لمبو کې راایسار کړی دی، میشو، بیا په دې باور دی چې د دریسا، مورچلو نه ځکه هېڅ د ګټې وړ نه دي، چې تر شاېې سیند تېرېږي، حال دا چې پفول، بیا همدا سیند ددې مورچلونو د امنیت او استحکام اصلي ښه والی ګڼي. تول، یو وړاندیز لري او آرمفلد بیا بله نقشه. ټول دغه وړاندیزونه هم ښه دي او هم بد. د یوه وړاندیز ښه والی او بدوالی هغه وخت په ډاګه کېږي چې کومه پېښه پېښه شي، نو ولې ټول د

جګړيز نبوغ په هکله خبرې کوي؟

آيا جګړمار نابغه هغه چا ته وايي چې خپل پوځ ته په خپل وخت ډوډۍ ورسوي او يا هغه چا ته چې ښۀ او چټې خوا ته لارښوونه وکړي؟ ځينو کسانو ته نابغه ځکه ويل کيږي، چې هغو ته ستر واک او پرتم وربښل شوی دی او نور دا چې غوړمان او ډارن د واک ستاينه کوي او د واک څښتن ته هغه ستاينې ورپيرزو کوي چې نه يې لري او بيا هغه نابغه ونوموي. برعکس هغه ښه جنرالان چې زه يې پيژنم، خورا احمق او پريشان حاله خلک دي. د هغو تر ټولو نه غوره هغه يې باګراتيون دی چې خپله ناپليون هغه ته درناوی لري، پوهيږي خپله بناپارت. زما، د هغه په ځان ډاډمنه او ځان خوښوونکې څېره چې د استرليځ په دښته کې ليدلې وه، تر اوسه ښه په ياد ده. يو ښه جنګيالی نه يوازې نويو ځانګړتياوو او نبوغ ته اړتيا نه لري بلکې هغه بايد د انساني غوره ځانګړتياوو لکه مينه، د شعر احساس، تاندوالی، فيلسوفانه شک او ترديد نه هم بايد بې برخې اوسي. هغه بايد ډېر لنډ فکری او پر هغه څه چې دی يې کوي ډېر ډاډمن واوسي، چې دا ټول هغه، خورا اغېزمن دي، (کنه پرته له دې به دی د کارونو د پای ته رسېدلو حوصله ونه لري) يوازې په دغو حالاتو کې کېدای شي، هغه غوره جنګيالی واوسي. خدای دې نه کوي چې دغه شان څوک، په رښتينو انساني ښېګڼو ګاڼل شوی او څوک ورته ګران واوسي، يا يې پر چا زړه خوږ شي او يا خدای مه کړه د ښو او بدو يا عدل او ستم په اړه فکر وکړي. د تعجب وړ نه ده چې د نبوغ غير واقعي تيوري له پخوا د دغه کسانو د خوشالۍ لپاره رامنځ ته کړل شوې ده، ځکه دغه شان کسان د واک اصلي څېرې دي. په جګړه کې بری يا ماته د هغو کار نه دی، بلکې د هغو نوم ورکو کسانو کار دی چې په ټيټو کرښو کې

خدمت کوي، ډاربړي او چغې وهي: کرښې مو ماتې شوي، تښتئ ! یا هورا ! یوازې په دغو کرښو کې کولای شی پر ځان ډاډمن واوسئ، او کېدای شي ګټور واوسئ.

سرداراندرې ددغو سترو پوځیانو د خبرو اترو په وخت کې، په همدې خیالونو کې ډوب و او هلته را په حال شو چې پاولوچي، ورغبرګ کړ او دا هغه وخت و چې د جرګې غړي له غونډې نه وروسته سره وتل.

بله ورځ کله چې ټولواک د پریټ نندارہ کوله له سرداراندرې نه یې وپوښتل: ستا څه هیله ده چې چېری خدمت وکړئ؟

هغه ددې پر ځای چې ووایي چې دټولواک په دربار کې د خدمت غوښتنه وکړي، وې ویل چې هیله لري په پوځ کې خدمت وکړي.

۱۲

رستوف (نیکولای) د جګړې تر پیله مخکې له پلار او مور نه یو لیک تر لاسه کړ. په دې لیک کې په لنډه توګه د ناتاشا د ناروغۍ او له سردار اندرې سره د هغه د کوژدنۍ د ختمولو (په دې لیک کې د دې ختمولو علت، د ناتاشې له خوا له دغو اړیکو سره ناهیله څرګنده شوې وه) خبر ورکړ شوی و.. په لیک کې له ده نه یو ځل بیا غوښتنه شوې وه چې له پوځ نه استعفا وکړي او کورته راستون شي.

نیکولای، چې دا لیک تر لاسه کړ، نه یې د رخصتۍ هڅه وکړه او نه یې استعفا وکړه. هغه، خپلې مور او خپل پلار ته په ځواب کې ولیکل چې د ناتاشا په ناروغۍ او له سردار اندرې سره د هغې د اړیکو په شلیدو خورا خواشینی دی او ډېره هڅه به وکړي چې د هغو هغه هیله چې دی له پوځه استعفا وکړی، تر سره شي. هغه سونیا ته جلا لیک ولیکه، هغه لیکلي و:

«د لمانځنې وړ د زړه سرې ! له ویاړ پرته، نه شي کولای، کلي ته د ستنېدو تکل وکړي. که د جګړې تر پیله مخکې مې خپله نیکمرغي د وطن له مینې ځار کړې نه وای، اوس به مې نه یوازې ځان د خپلو ملګرو په وړاندې بدمرغه ګاڼه، بلکې د وجدان ناآرامۍ به هم لېونی کړی وای،دا زموږ وروستی بېلتون دی. باور وکړه، هغه شېبه چې جګړه پای ته ورسېږي، که زه ژوندی پاتې شم، که زه لا تا ته ګران واوسم، هر څه پرېږدم او په خوښۍ خوښۍ به لکه مرغۍ دا سې ځکه درالوزم چې د تل لپاره تا په خپل اورني ګوګل کېکاږم.»

په رښتیا هم یوازې د جګړې پیل رستوف په پوځ کې ساته ،کلي ته

يې د هغه د ستنېدو مخنوی کاوه او نه يې پرېښودل چې له سونيا سره د راګرځېدو او واده وعده پرځای کړي. د اترادنيا د کلي د مني ښکلا ، د هغه په شاوخوا کې ښکار ، ژمی ، د نوي کال اخترونه ، د سونيا مينه ، د بډايانو له نيکمرغۍ ، ارامۍ او خوشالۍ نه ډک کليوال ژوند يادونه چې ده پخوا هومره خوند نه تري اخېسته ، په زړه ورخوريدل. ده ته وريادېدل او اوس يې هم دی په يادونو کې دځان خوا ته ورغوښت . هغه په زړه کې ويل:

- ديوې ښکلې او مهرباني ښځې او ماشومانو تر څنګ ژوند کول ، لس دولس تازي سپيان ، جايدادونه ، ګاونډيان او چېرته په خوښه ويارمنه کار ، دا ټول څه ښکلي دي ، خو اوس جګړه پيل شوې ده او زه بايد په پوځ کې پاتې شم.

له دې پرته ، بله چاره هم نه وه. نيکولای رستوف د خپل طبيعت له مخې هم له دغه شان ژوند نه چې په پوځ کې يې درلود راضي و او وې کولای شول ، دغه ژوند دځان لپاره لا په زړه پورې کړي.

د رخصتيو تر تېرېدو وروسته چې راستون شو ، ملګرو او انډيوالانو په خوشالۍ د هغه تود هرکلی وکړ. هغه يې کمکۍ روسيې (اوکراين) ته ولېږه او هغه له هغه ځايه بې ساري ښه آسونه چې هم يې دده ملګري خوشاله کړل او هم مشرانو وستايل، راوستل. دده د غيابت په وخت کې هغه ته د تورن يې رتبه ورکړ شوه او کله چې غونډ سفربرۍ ته چمتو شو هغه بيا د خپلو پخوانو سورو مشر وټاکل شو.

د جګړې په پيل کې دهغه غونډ پولند ته ولېږل شو ، دندې دوه برابره شوې ، غونډ ته نوي افسران او سرتېري راغلل او د اسونو شمېر يې هم زيات شو ، خو له ټولو نه غوره دا وه چې د جګړې د پيل خوښي او مستي هم پر پوځيانو راخوره شوه. رستوف سره له هغه چې ښه

پوهېده، اول وي که وروسته، د پوځ پرېښودل يې تر مخه دي، خو په غونډ کې پر خپل ګټور دريځ ښه پوهېده او ځان يې ټول د پوځي خوندونو غېږې ته وسپاره.

پوځونو د بېلابېلو پېچلو دولتي، سياسي او تاکتيکي دلايلو له مخې، د ويلنا له سيمې په شا شوي وو. د شاتګ هرګام په ستره قوماندانۍ کې د ګټو د کړکيچنو لوبو او د دلايلو له ټکر سره مل و، خو د پاولګراد سواره پوځ ته چې پوره خواړه او کالي يې لرل، دغه شاتګ د يوه ساده او ړني خوښ سفر بڼه لرله. پريشاني، خپتيان او دوکه ماري يوازې او يوازې په سترې قوماندانۍ کې وو، د پوځ په زړه کې ځوک په دې خيال کې نه و چې دا سفر چېرې او د څه لپاره دی؟ او که شاته تګ کومه خواشيني رامنځ ته کوله، له دې کبله و چې بايد پرتمين کور پرېښودي او له نازولې نه جلا شي. که د چا طبيعت په دې خراب شوی وي چې جګړيزې چارې خرابې روانې دي، هڅه يې کوله لکه هغه شان چې د زړورو پوځيانو او سردارانو ځانګړتيا ده، طبيعت جوړ او ځان خوشاله وښيي. د جګړې او پرخپلو ځانګړو چارو اخته شي. لومړی هغو په ويلنا کې په خوښۍ ځای پر ځای و. د پولند له بډايانو او مشرانو سره يې ګوتې خوږې کړې. ټولواک او لوړپوړو قوماندانانو ته سترګې په لاره وو، خو بيا سپارښتنه راورسېدله چې د سوينځين پلو ته په شا او هغه خواړه کالي چې نه شي کولای، له ځان سره يوسي، همالته له منځه يوسي. د سوينځين خاطره د سورو پوځيانو لپاره ځکه نه هېريدونکې وه، چې دغه سيمې (د مستۍ د دېرې) په نامه پېژندل شوې وې. دا هغه نوم و چې همدې پوځيانو هغه ته ورکړی و. په سوينځين کې د پوځ له خوا، له ظلم نه د خلکو چغې اسمانو ته رسېدلې وې، ځکه هغوی د هغه فرمان د سرته رسولو لپاره چې د پوځ خواړه او

کالي باید پوره شي، په ګټې اخېستو سره، د پولندیانو، آسونه، ګاډۍ، فرشونه، کالي او شتمنۍ خپله شتمني ګڼله او پر هغوی یې تالان جوړاوه، خو رستوف ته د سوینڅین سیمه ځکه د تل لپاره په یاد پاتې شوه چې هلته د لومړۍ ورځې په رسېدو سره یې، د سورو مشر بدل کړ او د هغو کسانو مخه یې ونه شوه نیولای، چې پنځه قطۍ (درجنه) شراب یې پټ کړي او ټول له نشې نه مست او لېوني وو. د ویلنا نه د شاتګ په وخت کې له سوینڅین نه هم تېر شول او دریسا ته لاړل. هلته هم پاتې نه شول، همداسې یې تګ ته دوام ورکړ او د روسیې پولو ته نېږدې شول.

د جون په دیارلسمه د پاولګراد د سوروغونډ د لومړي ځل لپاره په جګړه کې کېوت.

د جون د دولسمې نېټې په شپې، یوه شپه د جګړې نه مخکې، سخت باد او باران او هوا په بې ساري ډول توفاني وه. د ۱۸۱۲ کال اوړۍ ټول همداسې له بادوباران او توفانونه ډک اوړی و.

دوسورو سرتېرو د کروندې په یوې ویالې کې، ځانونه پټ کړي وو، هلته د وربشو کودې د آسونو او نوروڅارویو تر پښو لاندې لاندې شوې وې. بې ساری بادو باران روان وو. رستوف له یو ځوان افسر سره چې ایلین نومېده، دده ملاتړ او ملګرتیا هم ورسره وه تر یوې خپرۍ لاندې چې په منډه یې جوړه کړې وه، پټ شوي وو. د غونډ ، یو افسر چې ګڼ بریتونه یې تر غومبورو پورې رسېدلي، سترې قوماندانۍ ته تللی و او د راستنېدو په مهال له تالندې او باران سره مخامخ شوی و، د دوی خپرۍ ته راننوت. هغه وویل:

-ګرافه ! زه له سترې قوماندانۍ نه را روان یم، تاسو د رایوفسکي د سربښندنې کیسې اورېدلي دي؟

او د سالتانوکا ،په سیمه کې یې د پښې شویو پښو کیسې ،هغه شان پیل کړه لکه ده چې خپله د هغو په اړه په قوماندانۍ کې اوریدلي و.

رستوف خپل باران وهلي غاړه په اوږو کې خښه کړې وه او پرته له هغه چې هغه ته پام وکړي، خپل پیپ یې څښناوه او په څنګ کې ناست ځوان افسر ایلین ته یې کتل. دغه افسر یو شپاړلس کلن ځوان و چې نوی غونډ ته راغلی و، هغه نیکولای ته داسې کتل، لکه هغه چې اوه کاله مخکې یې دینیسوف ته کتل. ایلین هڅه کوله په هره چاره کې، د رستوف پیښې وکړي او لکه یوه ښځه په هغه مین شوی و.

د ګڼو بریتو خاوند افسر چې زدرژینسکي، نومېده په خورا خوند او رنګ او ځانښودنې یې ویل چې دغه تنګه، سالتانوکا د روسانو لپاره د لرغوني یونان د فرمو پیل (هغه تنګه دره چې تر وروستي پوځي پورې د هغه د دفاع لپاره ووژل شول) په تنګه بدله شوې وه. جنرال رایوفسکي خپله بې ساري زړورتیا د لرغوني یونان د پهلوانانو په څېر ښودلې وه. زدرژنسکي کیسه کوله چې رایوفسکي څنګه خپل دوه زامن، دښمن د ګوزارونو تر اور لاندې دغې تنګې ته بولي او په ګډه یې پر دښمن یرغل کړی و. رستوف د رایوفسکي د سرښندنو کیسو ته غوږ نیولی و، نه یوازې دا چې د زدرژینسکي د مېړانو په اړه یې څه نه ویل، بلکې د هغه حالت داسې و چې له ټولو هغو خبرو نه چې اوري یې، شرمېږي. رستوف د استرلیخ او د ۱۸۰۷ کال د جګړې د تجربو نه داسې پوهېده چې هغه کسان چې د جګړې په اړه کیسې کوي، تل زیاتې وایي..

د ایلین دې ته پام شوی و، چې د زدرژینسکي خبرې چندان د رستوف نه خوښېږي، وې ویل:

- نور نو زه د دې زغم نه لرم، جورابې، کميس او ټول ځان مې لوند شوی دی، ځم، کېدای شي تر دې نه د پټېدو کوم ښه ځای پيدا کړم. داسې بربښنې چې باران کرار شوی دی. هغه د باندې ووت او زدرژينسکي هغه هم پربښود چې لرې شي.

پنځه دقيقې وروسته ايلين په ختو کې تر زنګنو ډوب خپلې وړې جونګړې ته راغی او وې ويل:

- هورا ! هورا ! رستوف، درځه ژر به ځو ! پيدا مې کړه، پيدا. همدلته سل دوسوه ګامه وړاندې يو قهوه خانه شته، زموږ هلکانو لا د وخته ځان ورسولی دی. لږ تر لږه ځانونه خو به وچ کړو ، وای، ماريا ګنريخونا ، هم همالته ده.

ماريا ګنريخونا ، د غونډ د ډاکتر ښځه وه. هغه په ختږه آلماني ښکلې ښځه وه چې دغه پولندي ډاکتر له هغې سره واده کړی و. ډاکتر يا له دې کبله چې د بې وزلۍ له کبله يې خپلې ښځې ته خرخ نه شو رسولی او يا له دې کبله چې د واده په لومړيو وختونو کې نه شو کولای له هغې نه لرې پاتې شي، هغه يې تل ځانسره ګرځوله او هر چېرې به چې غونډ لېږدېده، هغه به ورسره وه، خو له خپلې ښځې سره د ډاکتر رخه په ټول غونډ کې په يوه ټوکه بدله شوې وه.

رستوف کوټ په اوږو واچاوه، او لاورشکا ته يې غږ وکړ چې شيان يې ورسره واخلي او له ايلين سره وخوځېد. په تته تياره، ختو او د باران د اوبو په ډنډونو کې، کاږه واږه خوځېدل. کله ناکله به د تالندې او بربښنا رڼا راخوره شوه، ايلين به غږ وکړ:

- رستوفه چېرې يې؟

او رستوف به چغه کړل:

- دلته، وينئ، څه تالنده او بربښنا لګي.

۱۳

له هغې کافي نه چې د ډاکتر، ګاډۍ ګوټې یې ترمخې ولاړه وه، پنځه تنه افسران ورسره یو ځای شوي وو. ماریا ګنریخوفنا څوربه، ژیړ څېړې الماني ښځه، ارت کمیس یې پرغاړه، خولۍ پر سر، په یوه ګوښه کې پر پراخې څوکۍ ناسته او مېړه یې، هغه ډاکټر، د هغې تر شا ویده و. رستوف او ایلین چې کوټې ته راننوتل، ناستو کسانو په خوښۍ او بې ساري لېوالتیا د هغو تود هرکلی وکړ، رستوف چې موسېده، وویل:

اې، هو کې، ښه مسته ډله مو ده.

- او تاسو چېري خوب وړي وئ؟

- ډېر ښه ! څنګه له هغه نه څاڅکي څڅېږي ! چې زموږ مېلمستون رالوند نه کړي.

څو غږونه یو ځای واوریدل شول:

- چې د ماریا ګنریخوفنا کمیس ورداغ نه کړئ.

رستوف او ایلین تلوار کاوه چې کومه څنډه پیدا کړي او پرته له هغه چې د ماریا ګنریخوفنا ،حیا ته بې حیایي وکړي خپلې لمدې شوې جامې، بدلې کړي. هغوی د پردې شا ته لاړل چې هلته کالي بدل کړي،خو د قهوه خانې په تحویلخانه کې چې ډکه وه،درې افسره پر یوه خالي صندوق ناست او د یوې شمعې رڼا ته یې قطعې کولې. هلته هېڅ

تش ځای نه و او دغه افسرانو هم په هېڅ ډول د ځای د پرېښودو تکل نه لاره. ماریا ګنریخوفنا هغو ته یوه لمن ورکړه چې هغه د پردې په توګه وکاروي او تر شا یې جامې بدلې کړي. رستوف او ایلین د دغې پردې تر شا د لاوروشکا په مرسته چې له دوی سره یې د هغو کالي راوړي و، خپلې لمدې جامې وویستې او وچې هغه یې واغوستې.

د قهوه خانې په ماته بخارۍ کې یې اور بل کړ. یوه دړه یې پر ځمکه د آس په دو زینونو کېښووده، پر هغې یې د آس ځل آوار کړ، سماوار یې راوړ او چای یې سره دم کړ. نیم بوتل رم نومې شراب یې هم راوړل او له ماریا ګنریخوفنا ،نه یې هیله وکړه چې کوربنه او د میز مشره شي. ټول ترې راټول شول. کوم یو پاک دستمال یې هغې ته ورکړ چې خپل ښکلي لاسونه پرې پاک کړي، یو بل خپل جمپر یې د هغې تر پښو لاندې آوار کړ چې په خاورو نه شي، هغه بل بیا خپل کوټ هغې ته نېږدې کړکۍ ته ځړوند کړ چې باد پرې ونه لګېږي او څلورم یې د مېړه له مخه مچان شړل چې راویښ یې نه کړي.

ماریا ګنریخوفنا په خوښۍ او نیکمرغۍ، په احساس وویل: پرېږدئ، هغه د شپې تر شوګېرۍ او بې خوبۍ نه وروسته، داسې ښه ویده دی،راویښ نه شي.

افسر ځواب ورکړ: نه، نه ماریا ګنریخوفنا ،باید د داکتر خوا خوږی وشي، غم یې وخوړل شي، کېدای شي سبا ته زما لاس یا پښه هغه پرې کړي او په دې توګه د هغه زړه پر ما وسوځي.

ګیلاسونه درې دانې وو، اوبه داسې خړې او ناولې وې چې څوک نه پوهېدل چای ټینګ که نری دی. په سماوار کې هم له شپږو ګیلاسونو زیاتې اوبه نه ځایېدې،خو سره له دې هم د ماریا ګنریخوفنا د پاکو ،څوربو ، لنډو خو څه ناپاکو نوکونو لرونکو لاسونو نه،مشرکشر

ته په پام سره دګيلاس ترلاس کولو څه خوند کاوه. په هغه شپه داسې برېښېده چې ټول افسران په ماريا ګنريخوفنا مين دي. آن هغه افسران چې هلته يې پر صندوقونو په تحويلخانه کې قطعې کولې، خپله لوبه پرېښوده، د سماوار خواته راغلل او ځان يې د ټولو بنډار، طبيعت او مينتوب ته وسپاره او له ماريا ګنريخوفنا سره يې زړه راښکوونکې خواخوږي پيل کړه.

ماريا ګنريخوفنا، چې دغه ښکلې، مست او لېوال ځوانان، دهغو خواخوږي او مهربانۍ وليدلې، که څه هم د خپل خوبولي مېړه هرې خوځېدا هغه ناآراموله، خو بيا يې هم نه شو کولای، د هغه نيکمرغۍ ځلا او خوښي پټې کړي، چې دې ترلاسه کول.

سره له هغه چې قند پريمانه و، خو د چای کاچوغه يوه وه، هر څا نه شو کولای، په خپل ګيلاس کې کاچوغه وښوروي، نو ځکه کوربنه دې ته اړېده چې په وار سره په ګيلاسونو کې کاچوغه وښوروي، رستوف ته چې د ګيلاس وار ورسېد، په چای کې يې لږ شراب ورګډ کړل او له ماريا ګنريخوفنا، نه يې هيله وکړه چې په هغه کې کاچوغه وښوروي.

هغه ومو سېده، داسې برېښېده چې څه هغه وايي او نه وايي، خو دهغې ويلو د نورو له ويلو او ناويلو نه توپير لري، د خندا وړ دی او له خپلې اصلي معنا نه کومه بله معنا هم لري، هغې رستوف ته وويل:

- هوکې، ستا چای خو بې قنده دی؟

- هوکې، زما لپاره قند په کار نه دی، زما لپاره چای همدا خوږه وي، چې ته خپلې ګوتې په کې وښوروې.

ماريا ګنريخوفنا ته دې خبرې خوند ورکړ او د کاچوغې په لټه شوه، ځکه هغه بل چا اخېستې وه.

رستوف وويل: کاچوغه ته اړتيا نه شته، که ته خپله ګوته په کې

وښوروي، هغه به لا خوړ شي.

ماریا ګنریخوفنا چې له خونده تکه سره شوه وې ویل:

- ډېر سور دی.

ایلین پاځېد د اوبو سطل یې راواخېست، څوڅاڅکي رم نومي شراب یې په کې واچول، ماریا ګنریخوفنا ته ورستون شو او له هغې نه یې هیله وکړه چې خپله ګوته په کې وښوروي، هغه وویل:

- دا زما ګیلاس دی، که یوازې خپله ګوته په کې وښوروې، زه به هغه ټول وڅکم.

کله چې په سماوار کې اوبه خلاصې شوې چای څکل پای ته ورسېدل، رستوف قطعې راواخېستې او ماریا ګنریخوفنا ته یې وړاندیز وکړ چې د پاچا وزیر لوبه سره وکړي. هغو پچه واچوله، چې څوک به له ماریا ګنریخوفنا سره لوبه کوي، د رستوف په وړاندیز هر هغه څوک چې پاچا کېده، باید د ماریا ګنریخوفنا لاس ښکل کړي، او هر چا چې بایلوده هغه باید د داکتر لپاره چې راوینښېږي، سماوار را ډک کړي او هغه ولګوي.

ایلین وویل: او که ماریا ګنریخوفنا ملکه شي؟

- هغه اوس هم ملکه ده، او فرمان یې چلېږي.

همدا چې لوبه پیل شوه، د ماریا ګنریخوفنا له شا نه د داکتر جړو څڼو سر راپورته کړ. داسې برېښېده چې هغه له پخوا راوینښ شوی او هغه څه چې افسرانو ویلي دي اورېدلي او څرګنده وه چې د هغو په کړو وړو کې یې د خندا، یا خوښۍ او یا هم د خوند څه نه موندل. تندی یې تریو و، پرته له هغه چې له چا سره سلام ستړی مشي وکړي، د باندې وتلو اجازه یې هم څکه وغوښته چې دده د وتلو مخه یې نیولې وه. د هغه د وتلو سره سم، افسرانو په لالوړه او کړس کړس وخندل، خو ماریا

ګنریخوفنا داسې تکه سره شوه چې نېږدې وه له سترګو يې اوښکې يې راتويې شي،دې کار هغه د افسرانو تر سترګ،لاپسې ښکلې او زړه راښکوونکې کړه. داکتر چې بېرته راستون شو،ښځې ته يې (نور هغه شان له خوښۍ نه نيکمرغه نه ځلېده، په ډار ډار يې مېړه ته کتل چې څه وايي) وويل چې باران وريدلی او ښه به دا وي چې خپلې څپرۍ ته لاړ شي، کنه، د هغه ټول شته به تالا والا شي.

رستوف وويل: دا څه وايي ډاکټره ! غواړئ دوه پېره دار به درولېږم.

ايلين زياته کړه: زه خپله به ورته پېره دار شم.

داکتر په تريو تندي له ښځې نه لرې کېناست او وې ويل:

- نه ښاغلو ! تاسو خو ټولو ښه خوبونه کړي دي، زه دوه شپې کېږي چې ويده شوی نه يم.

افسرانو چې کله د داکتر تريو تندی او ښځې ته له قهره ډک غلچک ته کتل، له مخکې نه لاپسې خوشاله او په ټوکو شول، ځېنې خو لا د خپلو خنداوو مخنوی نه شو کولای او هڅه يې کوله د خپلې خندا لپاره پلمه ولټوي. کله چې داکتر لاړ، خپله ښځه يې هم له ځانسره بوتله. او په خپله څپرۍ کې ځای پر ځای شول، افسرانو هم هر يو خپل لامده کوټونه په سرواچول او هر يو يوې خواته ولويدل. تر ډېرو پورې هغوی ته خوب ورنغی. کله به سره غږيدل، د داکتر ډار او يا د هغه د ښځې له خوښۍ ډک او ورين تندی به يې سره رايادوه او کله به يو چا د قهوه خانې تر زينو پورې منډه کړل او په هغه ځای کې له تېريدونکو پېښو نه به يې کوم يو خبر راوړ. رستوف چې سر په کوټ کې ومروړه، غوښتل يې چې ويده شي،خو بيا به د کوم افسر ټوکو د هغه خوب وتښتاوه، خبرې اترې به پيل شوې او يا به د ټولو هسې ماشوم ډوله او له خوښۍ نه د ډکې خندا آواز او کړسهاري خپور شو.

۱۴

د شپې تر دوو بجو نه اوښتې وې، خو هيڅ څوک لا يو څوک ويده شوی نه و. يو بريدګی راغی او ټولو ته يې د اوستروفانی سيمې ته د خوځېدا فرمان راوړ.

افسران هماغه شان په خندا، خوشالۍ خو په تلوار پاڅېدل چې ځان چمتو کړي، هغوی بيا په سماوار کې هماغه مرداري اوبه واچولې او هغه يې ولګاوه، خو رستوف پرته له هغه چې چای ته سترګه په لاره شي، خپلو سورو ته ورغی. سپېدې لګېدلې، باران وريدلی او وريځې په خوريدو وې. هوا تياره او سړه وه، په تېره بيا له هغو لمدو جامو سره. رستوف او ايلين له قهوه خانې نه راووتل. دواړو د سپېدو په تته هوا کې د داکتر د ګاډۍ ګوټې ته چې د باران او سپېدو له رڼا نه ځلېدله، په ګډه وکتل. د داکتر پښې د رېږنې پردې لاندې راوتلې وې، د ښځې خولۍ يې پر سپين بالښت له ورايه ښکارېده او د ويدو شويو کسانو د سا ايستلو آواز تر غوږه کېده.

رستوف ايلين ته چې له ده سره يو ځای وتلی و، وويل:

- په رښتيا، هغه خورا مهربانه او ښکلې ښځه ده!

ايلين د شپاړلس کلنۍ ځوانۍ په احساساتو ځواب ورکړ:

- څه ښځه ده، څه ښکلې!

نیم ساعت وروسته سواره بیا په کرښو کې ولاړ وو. د قوماندې غږ تر غوږه شو:

- سپاره شئ !

سرتېرو پر سر او ټټر صلیبونو وویښل او آسونه ته یې وروځغاستل. رستوف مخې ته شو او قومانده یې تر لاسه کړه: مارش، مارش

پر لمده ځمکه د آسونو د پښو ټکهاري او په هوا کې د تورو شرنګهاري پورته شو. سواره چې کرار کرار یو له بل سره غږېدل په څلور کسیزو کرښو کې ودرېدل او په هغه لارې چې دواړو خوا ته یې چنارونه ولاړ وو، روانو، پلیو او توپونو پسې روان شول.

بادونه، سربخونې کنډک کنډک وریځې، چې د سپېدو له رڼا نه لاپسې سره کېدې، تاوولې او راتاوولې. هوا کرار کرار رڼا کېده. ګونځ شوي وابښه او شینلي چې زیاتره د کلیو په لارو کې، دا خوا هغه خوا پراته وو، د پرونۍ شپې د اورښت نه لامده شوي وو، له ورایه ښکارېدل. د وحشي ونو له باده او بارانه په ډکو ونو بادونو لوبې کولې او راښه راښه څاڅکې ترې څڅېدل. د سرتېرو څېرې دم په دم د لیدو او پېژندو کېدې. رستوف څنګ په څنګ له ایلین سره چې هېڅ نه ترې لرې کېده، په هغه لاره چې د چنارونو د دووکتارونو په منځ کې غځېدلې وه، روان وو.

رستوف د عملیاتو په موده کې ځان ته دا اجازه ورکوله، چې نه د سورلۍ، بلکې پر خپل قزاقي آس سپورشي. هغه چې خپله د آس د سورلۍ لېوال، آس پېژندونکي او ماهر ښکاري و، څو موده پخوا یې، ځانته، یو اصیل سپین یالی، مهربانه، خو د اور په شان الوتونکي (دونسکی = قزاقي) آس اخېستی و. کله به چې دی پر هغه سپور شو، بیا نو څوک پسې رسېدلی نه شو. پر دې آس سورلي د هغه لپاره په

خوندونو کې زنګېدل و. هغه د آس، د شنه سهار او د داکتر د ښځې په خيالو کې ډوب و او د هغه ګوابښ په اړه يې يو وار هم فکر ونه کړ چې ور د مخه و.

پخوا به تر جګړې نه مخکې د رستوف زړه رېږديده، خو اوس يې هېڅ ډول ويرې زړه ته لاره نه کوله. هغه نه له دې کبله چې اوس له اوره او ګوابښ سره روږدی شوی و (ګوابښ سره څوک هېڅکله نه روږدی کېږي) نه ډاريده، بلکې له دې کبله چې هغه د ګوابښ په وړاندې پر خپل روح لاسبری زده کړی و. هغه له دې سره روږدی شوی و چې کله جګړې ته ځي، له هغه ګوابښ نه پرته چې ده ته تر مخې ده، بل د هر څه په اړه فکر وکړي. د خدمت په لومړيو کلونو کې به چې څومره ده د خپل ډارنتوب له امله ځان ملامتاوه، بيا به يې هم نه شو کولای پر خپلې ويرې بريالی شي. ،خو د کلونو په تېريدو سره اوس دا کار خپله ترسره کېده. هغه اوس له ايلين سره اوږو په اوږو د چنارونو د کتارونو په منځ کې راون و، کله ناکله به چې د ونې کومه څانګه په مخه ورغله، پاڼه به يې تړې راوشکوله، کله به يې آس په پښه په ګېډه وواهه، کله به يې په خورا بې غمۍ او آرامۍ پرته له هغه چې شا ته وګوري، خپل څښول شوی پيپ ده پسې راروان سواره ته ورکړ، چې ګواکې چکر ته روان دی. کله به يې چې د ايلين خواشينې او له ډاره ډکې څېرې ته چې له غمه ډېر غړيده، وکتل، زړه به يې سخت پرې وخوږيد. هغه د خپلې تجربې نه د هغه ډار او عذاب او د مرګ د ګوابښ اټکل کاوه، چې د غه ځوان بريدګی ورسره لاس و ګريوان و، خو له هغه سره يې هېڅ ډول مرسته ځکه نه شوه کولای چې د وخت له تېريدو پرته، دغه درد، بل دارو نه لري.

همدا چې د افق په لمنه کې د شنه آسمان په برخه کې لمر راوځلېده، باد آرام شو. داسې بريښېده چې ويرونکې توفاني تورې شپې نه

وروسته هغه ددې توان نه لري چې دغه ښکلی او ړنی سهار خرابه کړي.
څاڅکي له څاڅکو لا هماغه شان له څانګو را څڅېدل او هر څه آرامه و.
لمر ټول راهسک او د افق په لمنه کې رانښکاره شو، د اوږدې نرۍ وريځې لاندې راغی، خو څو شېبې وروسته لمر په لا زړورتيا د وريځو برسر کې غاړه وغړوله او له پخوا نه لا ځلېدونکي وځلېد. هر څه رانه او ځلېدونکي شول. دی همدې رڼا او ځلېدونکې ځلا سره مل، چې هر څه يې رانه کړي و، ګواکې ددې په ځواب کې چېرته وړاندې د توپونو د ډزو غږ واورېدل شو.

رستوف ددې وخت پيدا نه کړ، چې فکر وکړي او د اورځاي په نښه کړي، ځکه د ويتيبسک له سيمې نه د ګراف اوستيرمن تولستوی يو ياور دده خواته په يرغه راروان و او د قوماندان هغه، فرمان چې په هماغه لاره به پر مخ ځي، ده ته وسپاره.

د پلي پوځ څو سپاره خپله چټکي لا پسې زياته کړه، تر ټولو د مخه شول، د غونډۍ پر ټټر ورښېوه شول، هغوی له داسې يوې کنډوالې چې د ژوند نښه يې هم نه لرله ورواوښتل او بيا غونډۍ ته وروختل. آسونه يې له خولو لامده لامده او وګړي يې تک سره شوي وو.

د پوځ د لښکر د قوماندان غږ مخکې چېرې واورېدل شو:

- پر کرښې دريش ! مخ وړاندې يو قدم !

قوماندان زياته کړه: چپه اوږه وړاندې ! يو قدم وړاندې !

سواره د پليو له څنګه تېر شول، چې خوا ته لاړل او د اولانو شاته چې په لومړې کرښې کې ولاړ و، ودرېدل. د هغو ښي لاس ته د پليو د احتياط څو ډلې ولاړې وې. له هغو بر، پر غونډۍ د افق په لمن کې د سباوون په پاکې هوا کې، د لمر تر رڼو شغلو لاندې زموږ توپونه له ورايه ښکارېدل. وړاندې، د شېلۍ آپلو د دښمن پوځونه او توپونه ليدل

کېدل. د درې په منځ کې زموږ د پوځونو کرښې څرګندې او د هغو د ډزو زړه خوښوونکي آوازونه اوریدل کېدل.

رستوف په زړه کې د دغو ډزو له آوازونو نه، داسې وپارید او د خوښۍ احساس یې وکړ چې کله له خورا خوښۍ بښونکې موسیقۍ نه، چې ډېره موده یې نه وي اوریدلې، خوند اخلي. ډزو ډوز، تړاق و تړوق، کله ژر او کله په ځنډ او کله هم پرله پسې اوریدل کېدل. کله به ډزې چوربندې شوې او کله به بیا څو پرله پسې داسې چاودنې تر غوږ شوې، چې ګواکې څوک په پټاقیو روان وي. سواره پوځونه د یو ساعت په اوږدو کې ځای پر ځای پاتې شول، توپونو هم په ډزو پیل وکړ. ګراف اوستریمن سره له خپلو چوپړانو د غونډ له قوماندان سره یو څو خبرې وکړې، بیا د سورو له شا تېر شو او د توپخانې پلو ته چې د غونډۍ پر سرځای پر ځای شوی و... ورو او ښت.

د اوستریمن تر تګه وروسته د اولانانو له خوا د قوماندې غږ واوریدل شو:

- اوربل، پر پوځونو اوربل !

د هغو د مخې پلې ډلې ددې لپاره په دوو برخو وویشل شوې چې سورو ته لاره پرېږدي. اولانان وخوځېدل، د هغو د نیزو څوکې په ځلېدو شوې او په خورا یرغه او په چټکۍ د غونډۍ لمنو ته د فرانسوي سورو خوا ته ورښوه شول.

همدا چې اولانان، د غونډۍ لمن ته ورسېدل، سورو ته یې قومانده ورکړه چې د توپچي قوتونو نه د ساتنې په خاطر غونډۍ ته ورپورته شي. کله چې سواره د اولانانو په موضع کې ځای پر ځای شول، د دښمن خطا او لرې ویشتونکې ډزې، چې له ډزو یې غوږونه کڼېدل، دده له سره تېرېدې، د توپونه غړمباهاري چې ډېره موده یې نه وه اوریدلې، د

توپک له ترک و تړوک چې تر دغو ډزو مخکې لوړې ورته بربښېدې، زیات د هغه په زړه کې د خوښۍ څپې راخورولې او هغه یې لا پسې پوځي میني ته پاراوه. هغه غاړه لوړه کړه، ټټر یې ووېست او د جګړې ټولې اورنۍ لمنې ته چې دده شاوخوا او تر مخې غوړېدلې وه وکتل، ودرید، د هغه احساس د یرغل کوونکو اولانانو له احساس سره مل و. اولانانو د فرانسوي دراګانانو منځ ته لاره وکړه او هر څه په ګڼ لوګي کې ورک شول. پنځه دقیقې وروسته اولانان، ببرته په هماغه ځای کې چې ولاړ و، راستانه شول، خو نه پوره هغه ځای ته، بلکې لږ چپې خوا ته.

د نارنجي جامو اولانانو په منځ کې چې په سره بخونو آسونو سواره وو او د هغو شا ته د فرانسوي دراګانانو بې پایه ډلې چې شنې دریشی یې اغوستې او پر برګو آسونو سپاره وو، لیدل کېدل.

۱۵

رستوف په خپلو ښکاري او ژر لیدونکو سترګو یو له هغو لومړیو کسانو نه و چې شین جامې دراګونان یې چې روسي اولانان یې پسې اخیستي و، ولیدل. ډله ډله اولانان او فرانسوي دراګونان چې پسې روان و یو بل ته نېږدې کېدل.

اوس وګړي چې د غونډۍ په لمن کې واړه واړه برېښېدل، په ځرګنده ډول لیدل کېدل او ښکاریدل چې لاس او ګریوان و، پر یو بل یې یرغل کاوه، یو له بله مخکې کېدل، خپل لاسونه یا توري یې ښورولې.

رستوف هر هغه څه چې ترمخې یې پېښېدل له څار ځایه، څارل. د هغه زړه ورته ویل چې که همدا اوس له خپلو سورو سره پر دغو فرانسوي دراګانانو یرغل وکړي، هغو به ځان ټینګ نه شي کړای، خو که یرغل کېږي باید سمدلاسه وشي. همدا شېبه او که نه بیا به ناوخته شوې وي. هغه خپل شاو خوا ته وکتل، یو بریدګی یې تر څنګ ولاړ و او کټ مټ یې دده په شان فرانسوي سورو ته چې له ښکته خوا نه راروان و، کتل.

رستوف وویل: اندرې سیفاستیانیچ، ګورې به یې، مونږ به هغوی وځپوو.

بریدګي وویل: ډېره به ښه شي.

رستوف تر پايه هغه ته غوږ ونيو ،د آس له ډډه يې ګړز پورته کړ او د نورو سورو تر مخې يې وړاندې ودانګل او قومانده يې لا پوره ورکړې نه وه چې ټولو سورو چې هماغه شان دده احساس يې احساساوه ، لکه برېښنا ده پسې مخ ښکته ور ودانګل. رستوف خپله هم نه پوهېده چې څنګه او د څه لپاره يې داسې وکړل، داسې يې انګېرله چې ښکار ځای کې دی، نه يې په دې اړه فکر کاوه او نه يې دلايل ويل، هغه ليدل چې درګونان رانږدې او په ګډوډو کرښو کې وړاندې را روان دي. هغه پوهېده چې هغوی به ځان ټينګ نه شي کړای، هغه په دې پوهېده چې دی ټول يوه دقيقه وخت لري او بايد هسې يې له لاسه ورنه کړي، شا او خوا يې د ګوليو باران جوړ او د هغو شرنګهاری يې شور او مستي زياتوله، آس يې هم په لېونۍ مستۍ داسې وړاندې ځغاستل چې هغه يې راټينګولی نه شو. هغه آس يرغه کړ، هه يې کړل، قومانده يې ورکړه او په هماغه شېبه کې يې د شا و خوا د خپلو سورو د آسونو هغه شان غږ اوريده چې د هغو منظمې کرښې خورېږي او په چټکۍ د غونډۍ له لمنې نه د دراګان خوا ته راخېژي، څومره چې د غونډۍ لمنې ته نږدې کېدل،هومره چټکېدل. .. دراګانان رانږدې شوي وو ،هغه څوک چې مخې کې و ، د سورو په کتنه او بېرته په راستنېدو شول او هغه څوک چې تر شا و ، ودريدل. رستوف په هماغه احساس چې په ښکار کې،د لېوه د مخې د بندولو لپاره يې وړاندې دانګل،خپل اصيل دانځ نومي آس يې ددې لپاره يرغه کړ چې د فرانسوي بې نظمه شويو دراګانانو مخه بنده کړي، يو اولان ودريد ، بل هغه په وياله کې وغځېد چې د آسونو تر پښو لاندې نه شي، يو بې سواره پاتې آس له سورو سره يو ځای شو ، څه کم ټول فرانسوي دراګانان شا ته په تېښته شول. رستوف هغه يو تن چې پر آس سپور و ، په نښه او پسې ور، هه کړل. څه لوړ بوټي

يې په لاره کې په مخه ورغلل، خو د هغه اصيل آس پرې ورود انګل، د آس تر دې دانګلو وروسته چې نيکولاي ببرته په خپل زين ځان ټينګ کړ، پوه شو چې څو شېبې نور به خپل په نښه شوي آس ته ورسېږي. د دغه فرانسوي له دريشۍ نه داسې ښکاريده چې افسر وي. هغه پر خپل خر آس ورخم شوی و او د توري په ګوابنلو يې هغه چټکۍ ته هڅاوه. څو شېبې وروسته د رستوف د ټټر آس د دغه افسر د آس له ټټر سره ولګېد او نبږدې و چې هغه له پښو راوپرزوي. له دې سره همماله پرته له هغه چې رستوف پوه شي ولې يې خپله توره پورته کړې، فرانسوي ته يې ګوزار ورکړ.

همدا چې ده فرانسوي ته ګوزار وکړ، په همدې شېبه کې ناڅاپه د رستوف ټوله لېوالتيا ورکه شوه، فرانسوي ولويد، خو د هغه لويدل هومره نه د توري له ګوزاره بلکې چې د آس له ټکانه او د ځان له ويرې و. رستوف خپل آس راونيو او هڅه يې کوله د خپل دښمن څېرې ته وګوري او پوه شي چې پر چا يې برى موندلى دى. د فرانسوي دراګان افسر يو پښه په رکاب کې بنده وه او بله هغه يې پر ځمکه څنبېدله. له وحشته يې سترګې راوتلې وې او د بل ګوزار ويره يې لرله. هغه چې له ويرې په وحشت کې له ښکته پورته رستوف ته وركتل، رنګ الوتى بشره يې، په خټو ککړه وه، مګر، ژيړې څڼې، ځلېدونکې شنې سترګې، د زنې مالګين غوچوړى، يوه يې هم د دښمنۍ نښه نه لرله او د جګړې او جګړه ماري سره يې نه لګېدله. د هغه ساده څېره زياته د کور د سړي ژوند ته ورته وه، مخکې له هغه چې رستوف پريکړه وکړي چې له هغه سره څه وکړي، هغه چغه کړې:- تسليم يم !

هغه تلوار درلود چې څومره ژر کېږي پښه له رکابه راخوشې کړي، خو نه يې شو کولاى. شنې رڼې سترګې يې همداسې رستوف ته نيولې

وي. روسي سواره راورسېدل، د هغه پښه يې راخوشې کړه او هغه يې بېرته پر خپل زين کېناوه. نور سواره په شاوخوا کې له دراګانانو سره لاس او ګريوان وو. يو تن ټپي و، له مخه يې وينې څڅېدې، خو خپل آس يې نه ورکاوه، بل تن د يوه سواره شاته پر آس ناست و او خپل لاسونه يې د هغه تر له ملا نه کړي کړي وو. دربېيم بيا د يوه سواره په مرسته آس ته ورپورته کېده. فرانسوي پلي وړاندې راروان او پر له پسې ډزې يې کولې. روسي سورو خپل اسيران راپورته کول او په تلوار بېرته ستنېدل. رستوف هم له نورو سره مل راستنېده، خو خوا يې خورا شنه وه. ددغه فرانسوي د ټپي کولو او اسيرولو نه وروسته يوه ناڅرګند او زورونکی خواشيني غم چې دی هېڅ نه پرې پوهېده زوراوه.

ګراف او ستريمن تولستوی، راستانه شوي سواره وليدل او رستوف يې ځان ته وروغوښت، له هغه نه يې مننه وکړه او ورته يې ويل چې دده د غې مېړانې او سربښندنې خبر به ټولواک ته ورسوي او ده ته به د ګيورګي د نښان وړانديز وکړي. کله چې يې هغه او ستريمن ته سره وروغوښت، هغه ته وريادشول چې دده دغه يرغل خو د قوماندان له قوماندې پرته شوی دی، نو ځکه يې پوره باور درلود، چې هغه اوستريمن ځکه ورغوښتی، چې دده ددغو پر خپل سر کړو له کبله جزا ورته ورکړي، نو ځکه دغې مننې او د نښان وړانديز بايد دی خوشاله کړای وای، خو دی هماغه ناڅرګند زورونکی درد، هماغه شان زوراوه، کله چې له جنرال نه بېرته راستون شو، په زړه کې يې له ځانسره وويل:- دا څه مې زړه زوروي؟ ايلين؟ نه هغه خو روغ رمټ دی. کوم بې شرمه کار مې کړی دی؟ نه، نه، کوم بېشرمه کار؟ نه، نه، کوم څه شوي دي. کوم بل شی مې زوروي، کوم د پښېمانۍ کار؟ يا ددغه فرانسوي افسر له لاسه، د هغه د ځنګلې د ټپي کېدو له امله، ښه مې ياديږي چې پر

هغه مې د ګوزار لاس پورته کړ، لاس مې همداسې په نيمايي کې پاتې شو.

رستوف وليدل، چې اسيران کومې خواته بيايي، هغو پسې يې ورمنډه کړه، خو هغه غوښتل خپل فرانسوي او د هغه د زنې غوچوړي ووينې، هغه چې عجيبه غريب دريشي يې اغوستې وه، ديوه سواره سره پر آس ناست او په ناآرامۍ يې خپل شاوخوا ته کتل. د هغه د لاس ټپ هسې ټپ نه و، هغه چې رستوف وليد هغه ته يې يوه لاسي موسکا وکړ او د سلام په نښه يې هغه ته لاس وښوراوه. رستوف هماغه شان نارامه او يو ناڅرګند څه زوراوه.

همدا او بله ورځ د رستوف ملګرو دې ته پام و چې هغه که څه هم خواشينی او غمجن نه دی، خو چوپ، چرتي او خيالونو کې ډوب دی. شرابو ته يې زړه نه کېده او هڅه يې کوله چې يوازې پاتې شي او تل چرتي بربښېده.

رستوف د خپلې دغې سربښندنې او مېړانه په اړه فکر کاوه چې ده ته يې د ګيورګي په نامه وياړمن نښان ور په برخه کړی و. هغه خپلې دغې سربښندنې ته چې دی يې په يو زړور سړی مشهور کړی و، حيران و او په کوم څه شي يې سر نه خلاصېده. له ځانسره يې ويل:

- ښکاري چې هغه تر موږ لازيات ډاريږي ! ښه نو ! دا، همدغه هغه څه دی، چې مېړانه نومېږي؟ خو هغه د زنې له خپل غوچوړی او شنو ځلېدونکو سترګو سره څه ملامت دی؟ څنګه هغه ډار شوی و ! هغه فکر وکړ، چې زه هغه وژنم. زه ولې او په څه هغه ووژنم؟ لاس مې هسې په هوا کې وچ شو ! او ما ته يې د ګيورګي نښان راکړ، نه پوهېږم په هېڅ نه پوهېږم !

نيکولای چې لا په دغو خيالو کې ډوب و او نه يې شو کولای د هغه

څه علت پیدا کړي چې دی دا سې په زورونکي ډول زوروي، په خدمت کې هغه نیکمرغه کړی، لکه هغه شان چې زیاتره وخت پېښېږي، دده په ګټه یې چورلیدل پیل کړي و. د آستروفنسکي تر جګړې وروسته یې رتبه لوړه شوه، هغه ته یې د سورو د کنډک قوماندانی ورکړه او هر کله به چې کوم زړور افسر ته اړتیا پیدا شوه، دده سپارښتنه به کېده.

۱۶

ګرافیني رستوفې چې د ناتاشې د ناروغۍ خبر تر لاسه کړ، خپله لا پوره روغه شوې نه وه، له پیتیا او د کورنۍ له نورو ټولو غړو سره مسکو ته راوخوځېده. د خپلې کورنۍ نور غړي یې هم د ماریا دیمتریوفنا له کوره راواخېستل او د مسکو په خپل کور کې مېشت شول.

د ناتاشا ناروغي داسې کلکه ناروغي وه چې د هغې د نیکمرغۍ او د هغې د کورنۍ د نیکمرغۍ په اړه او د ټولو هغو علتونو په اړه چې له کوژدنۍ سره یې ددې د اړیکو شلول وو، چور له ټولو هېر کړي و. هغه داسې کلکه ناروغه وه چې آن په دې اړه فکر کول چې هغه په دې پېښه کې څومره ملامته ده، هم ناروا و او له دې کبله چې هغې نه څه خوړل، نه یې خوب درلود، له ورایه ښکاریده چې خواره شوې، ټوخېږي او لکه څنګه چې ډاکتر ویل له ګواښ سره مخامخ وه. یوازې په دې اړه فکر شوی و چې څنګه له هغې سره مرسته وشي. ډاکټران هر یو جلا جلا هغې ته ورتلل او بیا به ټولو په ګډه د هغې د ناروغۍ په اړه سره غږېدل. په فرانسوي، الماني او لاتیني یې خبرې کولې، یو د بل نظر یې نه مانه، ډول،ډول داروګان یې د هغو ناروغیو لپاره چې دوی پېژندل، لیکل، خو هغه ټول یوه څه زورول او هغه دا چې دوی کېدای شي د

هغې ناروغۍ په علت پوه نه شي، چې ناتاشه پرې اخته ده.. ددې ناروغۍ دهغو ناروغیو په ډله کې نه راځي چې په کتابونو کې يې علاج راغلی دی.. سونيا او ګراف به څه کولای شو، څنګه به يې کولای شول کيني او ډنګر شوې او خوارې شوې ناتاشې ته وګوري.. ګراف به څنګه د خپلې ګرانې لور ناتاشې دا ناروغي زغملې وای.

مشرې ګرافينې څه کولای شول؟ هغې نه شو کولای ناتاشه له دې کبله ملامته کړي چې ولې د داکترانو سپارښتنې، ټولې نه پرځای کوي؟هغې لور ته ويل:

- که د داکترانو خبرو ته غوږ نه شي او خپل دارو درمل په خپل وخت ونه خورې، هېڅ کله به جوړه نه شې. ناروغي خو ټوکې نه دي، خو ته نه پوهېږئ چې د بدوډو د يخ وهلو امکان شته؟..

سونيا نو نور څه کولای شول چې ددې د ناروغۍ په پيل کې يې درې ورځې جامې له دې کبله نه بدلولې چې تل د داکترانو د سپارښتنو پر ځای کولو لپاره چمتو واوسي؟ آن خپله ناتاشا که څه هم ويل چې هېڅ ډول دارو به يې ناروغي جوړه نه شي کړای، د ناروغانو ټولې خبرې هسې اپلتې ګڼلې، خو کله يې چې ليدل، ټول ددې لپاره زوربېږي او دې ته وايي چې دا هغه دارو څنګه او څه وخت وخوري، خوشاله وه او آن په دې هم خوشالېده چې دا خپله د داکترانو خبرې نه اوري، او داسې ښودله چې خپله ناروغي هسې نه جوړيدونکې نه ګڼي او نور له ژونده بېزاره شوې ده.

داکتر هره ورځ د هغې ليدو ته راته، د هغې د الوتي رنګ او ماتې بشرې سره سره يې د هغې نبض اندازه کاوه، ژبه يې ورته کتله او له هغې سره به يې ټوکې ټکالې کولې، خو کله به چې له کوټې نه ووت، مشره ګرافينه به هم په تلوار پسې ورووته، داکتر به ځان ډډ کړ، سر به

يې وښوراوه، چرتي به شو او ويل به يې، که څه هم ګوابښ پاتې دى، خو بيا هم دى د دغو وروستيو درملو اغېز ته هيله مند دى، بايد صبر وکړو او وګورو، ځکه دا ناروغي زياتره روحي ناروغي ده او...

ګرافينې د سرو زرو سکه، داسې د داکتر لاس کې ورکېښوده چې ګواکې خپل دغه کړه د هغه او ځان نه پټ کړي او بيا به تر خپل دغه کار نه وروسته په آرام زړه بېرته ناروغې ته راستنه شوه.

د ناتاشې د ناروغۍ نښې دا وې چې هغې لږ خوړل، خوب يې لږو، ټوخېده، او تل مړاوې وه. داکترانو ويل چې ناورغ بايد بې طبيبو مرستو پاتې نه شي، نو ځکه يې هغه د ښار په تنګه او ناولې هوا کې ساتله. او له همدې کبله د رستوف کورنۍ د ۱۸۱۲ کال په اوړي کې کلي ته نه لاړل.

د خورا ترخو ګوليو، شربتونو، په بيلابيلو کوتيو کې د پودرونو تر ځنګ، چې د مېرمن شوسن، خوښېدل او ناتاشې ته ورکړل شوي وو، سره له هغه چې ناتاشا د کلي له پاکې او سپېڅلي هوا نه چې دا ورسره عادت وه، بې برخې شوې وه، د ناتاشا عمر او ځوانۍ خپل اغېز وکړ او د داکترانو پر کوډو بريالى شوه. د ناتاشا غمونه او اندېښنې کرار کرار د ژوند دا غېږ تر لاندې پټېدل، نور نو بې سارو غمونو د هغې پر زړه منګولې نه خښولې او دا دردونه په پرون او هېر شويو زمانو بدلېدل او د ناتاشا ځان بېرته تانديده.

۱۷

ناتاشا که څه هم آرامه وه، خو خوشالي ترې کډه شوې وه، هغې نه یوازې ځان له ټولو خوشالیو، د نڅا له بنډارونو، له چکرونو، کنسرتونو، او تیاتر نه بې برخې کړی و، بلکې هېڅ وار یې هم داسې نه و چې وخاندي او په هغه کې غم، د غم اوښکې او زوریدنې ښې ښې څرګندې نه وي. هغې نور نو سندرې ویلې نه شوې. که به هغې وخندل او یا کله چې به یې په یوازیتوب کې آواز سندریز کړ، د هغې خندا او یا سندریز غږ به په اوښکو کې ډوب شو. د پرېښانۍ اوښکې، د سادګۍ او معصومیت د هغه وخت د یادولو اوښکې چې نه راګرځېدونکی وې، د قهر او خواشینۍ اوښکې، د هغه قهر او خواشینۍ اوښکې چې، د خپلې ښکلې ځوانۍ د بربادولو له امله راتویدې، سندرې او خوشالۍ دې ته پر خپل غم ملنډې برېښېدې. د نازو نخرو په اړه یې یو وار هم فکر نه و کړی، نو ځکه یې د هغه د مخنوي هڅه هم نه کوله. هغې ویل چې هغه اوس ټول نارینو ته په هغه سترګه ګوري، لکه دې چې د خپل پلار، مینځې اناستیسیا ایوانوا، ته کتل. د هغې په وړاندې د هر ډول خوښۍ ټولې لارې تړلې وې. هوکې او له ژوند سره د هغې د ټولو پخوانیو لېوالتیاو نه هم څه پاتې نه و، د هغې د پېغلتوب د بېغمۍ نه چې ژوند ته یې په هیله مندو سترګو کتل، یوه نښه هم نه لیدل کېده.. تر هر څه زیات او په خورا خواشینۍ هغې ته، د منې د فصل بادونه، په

اترا دنیا کې د نیکولای تر څنګ ښکار، کاکاجان او د نوي کال جشنونه وریادیـدل. هغـه چمتـو وه، ټـول هغـه څـه ددې بـدل کـې ورکـړي چـې د پخوانیو خوږو ورځو نه یو ورځ بیا ددې په برخه شي، خو دا ورځې د تـل لپـاره تللـې وې او بېرتـه نـه راسـتنېدې. هغـې دا احسـاسـوله او دې احساس دا نه دوکه کوله چې هغه آزادۍ، مستۍ او ټولې خوښۍ بیا نه راګرځېدونکې دي، هسې تېرکـه نـه ده، خـو ژونـد بایـد دوام پیـدا کـړ ی وای.

دهغې اوس هم، دپخوا په شان دا نه خوښېده چې تصور وکړي چې هغه، نه تر ټولو غوره بلکې بده او تـر ټولـو بـده ده، دا لا څه چې هغـه پـه دې پوهېده او له ځانه یې پوښتل:

ښه نور څه؟ خو نور څه نه و.

ژوند له ټولو خوښیو بې برخې او تېریدونکی و. داسې برېښـېده چې ناتاشا هڅه کوله، د چا د اوږو پېټی نه شي، چا تـه خنډ نـه وي، خو دځان لپاره یې د هېڅ شي هیله نـه لرلـه. لـه کمکي ورور نـه پرتـه یې، د کورنۍ له ټولو غړو نه یې ځان لرې کاوه، هغې یوازې له پیتیا سره ځان آرام ګاڼه. هغـې هڅـه کولـه تـر نـورو نـه زیـات وخـت لـه دغـه ورور سـره واوسي، آن تر دې چې کله به هغه له ورور سره و، خندل بـه یـې هـم. هغـه هېڅ له کوره نه وتله او دهغو کسانو له ډلې نه چې هر څوک ددې دیدن ته راتله، یوازې د پېیر، له دیدن نه خوشالېده.. تـر پېیـر بیزاوخوفه، لـه هغـې سره څوک، ښـه، مهربانـه او مینـه ناکـه او هـم مهالـه جدي نه وه. ناتاشا پرته له هغه چې دې خبرې ته زیات پام وکړي، دغه مهربـاني او خواخوږي احساسوله او د هغه لـه زړه خوالې نه یې خونـد اخېسـت، خو هغې د هغـه لـه دغـې خواخوږۍ نـه د منني تکل نـه لاره. هغـې تـه داسـې برېښېده چې د پېیر پـه کـړو وړو کـې کـوم ځـانګړې څـه چـې د قـدردانۍ

لپاره وي، نه شته، ځکه هغه له ټولو سره په کړو وړو کې همدا سې دی. ناتاشا دا احساسوله چې هغه کله ناکله له دې سره په خبرو کې ځکه چوپېږي چې کومه داسې خبره چې ددې د شرمېدو سبب شي، ددوی په خبرو کې رایاده نه شي، هغه هم په هغه وخت کې چې هغه به دې ته کوم ښه څه کول، چې ناتاشې ته به د ترخو خاطرو د وریادېدو سبب شوی وای. وروسته له هغو خبرونه چې د ناتاشې په پریشانه او غمجنو شېبو کې یې بې ارادې هغې ته ویلي و، که دی آزاده وای، ددې په وړاندې به ځکه په ګونډو شوی وای، چې دی په خپله دځان لپاره د هغې ریبار شي، د واده او مینې غوښتنه وکړي. پییر، نور هېڅکله د ناتاشې په وړاندې د خپل احساس په اړه نه غږېده، ناتاشا په دې باور درلود چې پییر دې ته په هغو ترخو شېبو کې دغه خبرې یوازې له هغې سره د خواخوږۍ له امله کړې وې او هغه خبرې یوازې هسې دهغو په هوا تللیو خبرو په څېر دي، چې څوک یې د یوه ژړېدونکي ناآرامه ماشوم د آرامۍ لپاره کوي. دې هېڅکله دا تصور هم نه شو کولای چې له پییر سره ددې اړیکي ددې له خوا له هغه سره په مینې بدل شي او په زړه پورې لا دا چې د پییر له خوا ددې سره د مینې څرګندول او یا د ښځې او نارینه ترمنځ په داسې خواخوږۍ او شاعرانه کړو وړو پای ته ورسېږي، چې هغې یې څو بېلګې پخوا لیدلې وې. ددې دا نه تصور، نه له دې کبله و چې پییر ښځه لرله، بلکې د هغه اخلاقي او روحي حجاب له امله و چې د ناتاشې او پییر ترمنځ ولاړ و. هغه څه چې دې د ځان او کوراګین ترمنځ نه لیده.

د پتروفسکو د روژې (روسان څلویښت ورځې روژه نیسي) په پای کې د اترادنیا په کلي کې د رستوف د کورنۍ ګاونډۍ، ګرافینا ایوانوفنا بیلوفا، د سپېڅلو زیارتونو د لیدو لپاره مسکو ته راغله.

هغې له ناتاشې هيله وکړه چې له دې سره زيارتونو ته د دعاګانو لپاره لاړه شي.

سره له هغه چې داکترانو ، هغه منع کړې وه چې له کوره ووزي، خو بيا هم ناتاشا د هغې دغه بلنه په ورين تندي ومنله. ناتاشا په دې ټينګار کاوه چې دعا او لمانځنه بايد په غوره توګه، نه هغه شان چې دوی يې په کور کې کوي، تر سره شي. درې واره په کور کې دعا ولوستل شي. نه يوازې دوی ورته غوږ شي، بلکې دعا او لمانځنه بايد داسې وي، لکه چې ګرافينه ايوانوفنا يې کوي. ټوله اونۍ هره ورځ درې واره، سهار، غرمه او ماښام کليسا ته ځي او د سهار، ماسپښين او ماښام په لمانځنه او دعا کې ګډون کوي.

مشره ګرافينه، له مذهبي کړوړ سره د ناتاشې له دغې لېوالتيا نه خورا خوشاله شوه او په زړه کې يې وويل چې د داکترانو د هغو ناکامو هڅو نه وروسته، د دعا له لارې خدای ته پناه وروړل به خورا اغېزمن وي. که څه هم د ډاکترانو له ويرې نه يې دا خبره له هغو پټه کړه، د لور خبره يې ومنله او هغه يې ګرافينا ايوانوفنا بيلوفنا، ته وسپارله. ګرافينا ايوانوفنا به هره شپه درې بجې د شپې راتله او له نيکمرغه به يې ليدله چې هغه ويښه ده. ناتاشا به ډاريده چې خوب يې يو نه سي او د سهارنۍ لمانځنې نه بې برخې نه شي. هغه به مخ او لاس پرې مينځل او له کمينۍ نه به يې خپل خورا زوړ او بدرنګه کميس واغوست، تر ټولو نه په خورا زاړه شال کې به يې سر ومروړه او پر اوږو به يې هم يو زوړ شال واچاوه. ناتاشا به له تشو کوڅو چې د سپېده داغ پلوشو رڼا کولې تېريده. ناتاشا د ګرافينا ايوانوفنا په سپارښتنې د خپل کور نږدې کليسا ته نه تله، بلکې هغې کليسا ته بو ورتله چې د هغې د وينا له مخې يې پاپ خورا پرهيزګار او په ديني چارو کې خورا ټينګ سړی

و. په کليسا کې به خلک تل کم و. ناتاشا او ګرافينا ايوانوفنا به د سپېڅلې مريمې د شمايل په وړاندې چې د دعا لوستونکو تر شا راځړوند و، په خپل ځای کې درېدل. ناتاشا به چې په هغه شنه سهار کې، د سپېڅلې مريمې سپېڅلې خړ رنګه شمايل ته چې د سپېده داغ پلوشې به له دريځو پرې رالوېدې، کتل او د دعا ويونکو سندريزو دعاوو ته به يې غوږ نيو او هڅه يې کوله د هغو د دعاوو په کلمو ځان پوه کړي. کله به چې د دعا په کلمو پوه شوه، د دې ځانګړي احساسات به له دعا سره ګډ شول او کله به يې چې د دعا د کلماتو په معنا سرخلاص نه شو، احساس به يې لا په زړه پورې و، نو ځکه به يې په زړه کې ويل:

- پر ټولو څه د پوهېدنې هيله، د کبرخبره ده او زموږ د ناقص عقل لپاره د هغو پوهېدل ناشوني دي، يوازې پر خدای بايد ايمان راوړ او هغه ته تسليم شو. دا هغه څه و چې په هغو شېبو کې به هغې احساسوله او لوی خدای ته به يې ځان سپاره. هغې به پر ټټر او تندی صليب ووېست. د شمايلو په وړاندې به يې سرټيټ کړ، کله به چې د کلماتو په معنا او موخه پوه نه شوه، د خوارۍ احساس به يې کاوه، له خدای نه به يې ښښنه غوښته، د ټولو ګناهانو، د ټولو په خاطر ښښنه. د دعاګانو په منځ کې به دې، تر ټولو نه زياته د پښېمانۍ او توبې دعاويله. هغه به چې هر شين سهار له کليسا نه راستنېده، د کارګرو او له هغو کسانو نه پرته چې د کورونو مخې يې پاکولې بل څوک به په لارو کوڅو کې نه وو، د خلکو د کورونو څراغونه به ځکه مړه وو، چې ټول به لا ويده وو، دې به په زړه کې د ځان د سپېڅلتيا نوی او تازه آزماينښت احساساوه، له عيبونو او ګناهانو نه د نوي ژوند لپاره، د ژغورنې احساس داسې احساس چې د پاک او نيکمرغه ژوند احساس و، احساساوه.

اونۍ ټوله په دې شان تېره شوه او دغه احساس ورځ تر ورځې په

هغې کې زیاتېده. له خدای سره د بیا وعدې، د ګرافینا ایوانوفنا په وینا، له پاک پروردګار سره د دې ښېګړو اړیکو لپاره ور پرانستنه، د هغې لپاره دومره سپېڅلي او ستر برېښېدل، چې هغه به د دغې نیکمرغۍ له نیکمرغۍ نه تر راتلونکې سپېڅلي یکشنبې (د روسانو د روژې وروستۍ یکشنبې) پورې ژوندۍ پاتې نه شي.

خو دغه د نیکمرغۍ ورځ راورسېده. کله چې ناتاشا د دې لپاره په دغې نه هېرېدونکې یکشنبې په سپین جالۍ نازک کمیس کې له لمانځنې نه راستنه شوه، هغې تر ځو میاشتو وروسته د زړه په تل کې د آرامۍ احساس وکړ او نور ژوند، د هغې لپاره پر اوږو بار ښکارېدلی نه و.

ډاکټر چې په هغه ورځ د هغې کتو ته راغی، د هغې تر کتنې نه یې وروسته یې سپارښتنه وکړه، هغه پودر چې دوه اونۍ د مخه ده، هغې ته لیکلی و، یو وار بیا تکرار کړي. هغه چې له خپلو کړو نه خورا ډاډه او راضي برېښېده وویل:

- هرومرو به یې د نسخې له مخې، سهار او ماښام هغې ته ورکوئ، خو تر ټولو لا په زیات پام سره. مشرې ګرافینې چې د سرو زرو سکه دهغه په رغوي کې ورکېښوده، هغه په خورا ځیرکتیا او مهارت یې ځای پر ځای کړه او بیا یې په ټوکیزې ژبې وویل:

- ډېر ژر به بیا په سندرو او نڅاوو راشي. هغه وروستي دارو یې چې ورکړل شوي دي، خورا اغېزمن او ګټور دي. هغه خورا تانده او تازه برېښي.

ګرافینې، د خپلو ګوتو نوکانو ته وکتل (روسان د شوګون په بڼه، له دې کبله نوکانو ته ګوري او بیا لاړې تو کوي چې خدای دې خیر کوي چې نیږ نه شي) لاړې یې تو کړې، او په خورا ښه طبیعت او موسکا مېلمستون ته راستنه شوه.

۱۸

د جولای د میاشتې په سر کې د جګړې د پیل ګواښمنې آوازې په مسکو کې ورځ تر ورځې زیاتېدې. ولس ته د هېواد د ساتنې د بلنې او له پوځ نه مسکو ته د تولواک د راستنېدلو په اړه د خلکو په منځ کې خبرې روانې وې. د ملت په نامه جګړې ته د بلنې وینا لا د جولای تر یوولسمې نه وه رسېدلې، نو ځکه د هغې او د جګړې په اړه ډولاډول مبالغې خوریدې. ځېنو ویل چې تولواک ځکه له پوځ نه راستون شوی دی چې پوځ له ګواښ سره مخامخ دی. ویل کېدل چې د روسیې د سمولینسک ښار لا د وخته تسلیم شوی دی. آوازې وې چې د ناپلیون د پوځ شمېر یو میلیون تنه دی او ویل کېدل چې یوازې یوه معجزه کولای شي روسیه وژغوري.

د جولای په یوولسمه د شنبې په ورځ وینا راورسېده. خو لا خپره شوې نه وه، پېیر چې د رستوفیانو په کور کې مېلمه و، وعده وکړه چې سبا ته د یکشنبې په ورځ، د غرمنۍ لپاره راستون شي، له ګراف راستوپچین نه د تولواک خپره شوې وینا راواخلي او له ځانسره یې راوړي.

په هغې یکشنبې رستوفیان د رزموفسکي کره لاړل چې د دود سره سم د هغوی په ځانګړې کلیسا کې په پټه ګډه لمانځنه وکړي. د جون د میاشتې یوه معمولي توده ورځ وه. لا د سهار په هماغه لسو بجو چې د

رستوف د کورنۍ غړي د کليسا تر مخې له ګاډۍ نه راښکته شول، په هغې تودې او سوځوونکې هوا کې او د سوداګرو له شروشوره نه په ډکه ګڼه ګونه کې د خلکو په نريو اوړنيو او رنګينو جامو کې، د واټونو د ونو په دوړو وهلو پاڼو کې، د يوه پوځي کنډک د سرتېرو موزيک انګازه کوله او د سرتېرو د سپينو پطلونونو په شغهار کې، په پريټ روان وو، پر واټ د فرش شويو تېږو ترسوځونکي لمر لاندې د ګاډيو او کراچيو د خوځېدا شروشور، په هرځه هرڅه کې د اوړي سستي او ناتواني نغښتې وه، دغه خوند او ناخوندي په تېره بيا د ښار په هغه لمر او ځلېدونکې توده هوا کې ښه محسوسېده. د رزموفسکي د کورنۍ په کليسا کې د مسکو له پېژندلو شويو مخورو او د رستوف د کورنۍ له آشنايانو نه ډکه وه (سږ کال خورا ډېرې بډايې کورنۍ د کومې پېښې د پېښېدو د ګواښ له امله په مسکو کې پاتې شوې وې) ناتاشا او مور يې چې د ځانګړو جامو يو چوپړ پسې چې د خلکو په ګڼه ګونه کې يې لاره پرانسته، روان وو، هغوی د ناتاشا په اړه د يو ځوان پټه پټه غږېدا، چې هومره هم کراره نه وه، اوريدله:

- دا هماغه رستوفه ده، په خپله هغه..

- څنګه ډنګره شوې، خو بيا هماغه شان ښکلې....

هغې واوريدل يا يې داسې تصور وکړ چې چا د کوراګين او بالکونسکي نومونه ياد شول، لنډه دا چې هغې ته تل داسې برېښېده، هغې ته تل داسې برېښېده چې کله څوک دې ته ګوري، ټول يوازې په دې اړه فکر کوي چې هغې ته څه ورپېښ شوي دي. ګڼه ګونه تل د هغې لپاره روحي عذاب و. ناتاشا چې ځيګري ورېښمين کميس يې اغوستی و او توره چورمه او پټارې يې پرې ګانلې وې، د تل په شان داسې د ګڼې ګونې په منځ کې په آرامو نخرو روانه وه چې يوازې

ښځې کولای شي هسې روانې شي. هر څومره به يې چې زړه غم لړلی او روح ناآرامه و، په هماغه کچه به يې تګ آرامه او پرتمين بربښېده. هغه پوهېده او تېر وتلې نه وه چې هغه ښکلې ده، خو اوس دې خبرې هغه د پخوا په شان نه يوازې نه خوشالوله، بلکې هغه يې په دې وروستيو وختونو په تېره بيا د ښار د اوړي په دې تودو لمريزو ورځو کې لا پسې زوروله او په عذابوله. هغې ته ورياد يدل چې تېره يکشنبې هم همدلته وه، په زړه کې به يې ويل:

- بيا هم يوه بله يکشنبه ! يوه بله اونۍ هم پای ته ورسېده، هماغه ژوند چې مرګ ته ورته دی، هماغه پخوانی حالت چې ژوند په کې خوند او آرامه و ! هغې به ويل:

- هو کې، ښکلې يم، ځوانه يم او اوس مهربانه يم، مخکې ساده وم خو اوس مهربانه يم، پوهېږم ! او په دې ډول مې د ژوند خورا ښکلي کلونه، هسې تېرېږي او هېڅ چا ته يې ګټه نه رسېږي.

د مور تر څنګه يې ودريده او خپل يوه آشنا ته يې، چې هغوی ته نېږدې ولاړو، سر وښوراوه، هغې د عادت له مخې د ټولو ښځو جامې ښې څارلې، په زړه کې يې د هغې تر څنګ د ولاړې ښځې په صليب ابستلو چې د زړه له کومې نه و، نيوکې وکړې، خو بيا په خواشينۍ ورياد شول چې نور بيا ددې پر کړووړو نيوکې او قضاوت کوي، دا هم له نورو نه توپير نه لري، خو ناڅاپه يې د دعا د غږ په اوريدو د ځان له خوا نورو ته په سپکو کتنو او له دې کبله چې پخوانی سپېڅلوالی يې له زړه وتلی و، وحشت وکړ.

مهربان او زړه راښکونکي غمر خوړلي پاپ په داسې اخلاص او په داسې نرمۍ او پرتم لمانځنه تر سره کوله چې د ټولو لمنځګذارو زړونو ته يې آرامي ببنله. د هغه محراب دروازه چې پاپ په کې ولاړ و، پورې

شوه او پردې يې په آرامۍ او کرار کرار راښکته شوې، د دروازې له شا نه چې د ويل کېدونکې دعا ، چې په رازمنه ډول ويل کېده غږ اوريدل کېده. د ناتاشا لپاره نه پوهېدونکې، اوښکې د هغې د زړه پر سر ولاړې وې، ګوګل يې تنګي کوله، د خوښۍ او عذاب په احساس سره يې خپله ګېڼۍ احساسوله، هغې په زړه کې له خدای سره ويل:

- رازده کړه، راوښيه، څه وکړم؟ راوښيه څنګه ژوند وکړم؟ څنګه د تل لپاره ځان د خدای لارې ته سم کړم؟ د تل لپاره !

د پاپ مرستيال د موعظې محراب ته ودريد ، په پراخو منګلو يې خپلې لوړې ګڼې څنې يې د خپل اوږده کميس له غاړې راوويستې، پر ټټر يې صليب وکېښ، په پرتم او لوړ آواز يې د دعا په ويلو پيل وکړ:

- په سپېڅلو زړونو د لوی خدای لوی دربار ته دعا کوو !

ناتاشا په زړه کې وويل:

- ټول په ګډه په پاکو زړونو له دنيايي ګټو پرته، له ناولتيا او شر نه په پاکو زړونو ، په وروګلوۍ يو ځای لاس پورته کوو او دعا کوو.

- خدايه ! زموږ ناولي زړونه په آسماني رڼاوو ، روښانه کړې او زموږ دغه خوار روح وژغوره !

ناتاشا په زړه کې ويل:

-د ښاپېرو ملکو او ملکوتي ارواحو عالم ته مې ورلوړ کړه !

کله چې دعا جنګيالانو ته ورسېده، هغې ته نيکولای او دينيسوف ورياد شول، کله چې هغه لامبوزنو پوځيانو او مسافرانو ته لاس پورته کړل، هغې ته سرداراندرې ورپه زړه شو ، اندرې ته يې دعاوې وکړې او ځان ته يې له لويه خدايه د هغو بديو له کبله ښښنه وغوښته چې دې د سرداراندرې په حق کې کړې وې. خدای ته يې زارۍ وکړې، چې دا وبښي. کله چې وار هغو کسانو ته ورسېد چې موږ ورته ګران يو ، د

کورنۍ غړي، مور او پلار او سونیا ته یې دعا وکړې او د لومړي ځل لپاره په دې پوه شوه چې دې د هغو په حق کې بدۍ کړې دي، دا د هغو د حق پوروړېې ده او د خپلې مینې احساس یې د هغو په وړاندې احساس کړ او کله چې یې باید خپلو سیالانو او دښمنانو ته دعا کړې وای، ځان ته یې دښمنان وانګېرل چې هغوی ته دعا وکړي، هغه د خپل پلار پوروړي یا هغه کسان چې په یو ډول نه یو ډول یې ددې له پلار سره کار درلود، د پلار سیالان یې ګڼل،هر وار چې به یې خپل دښمنان او هغه کسان چې کرکه یې ورسره لرله وریادول، دې ته به اناتول وریاد‌یده. هغه اناتول چې دې ته یې دومره بد مرغي ورپه برخه کړې وه. که څه هم اناتول له هغې سره کرکه نه لرله، خو دې هغه ته په خورا خوښۍ د دښمن په توګه دعا کوله. یوازې د دعا په وخت کې هغې کولی شو، چې سرداراندرې او اناتول په پوره او آرامه توګه وریاد شي، ځکه هغه احساس چې دغو دواړو په دغه وخت کې ددې په ګوګل کې راپارو، د هغه احساس تقوا او سپېڅلتیا په وړاندې له هېڅ سره برابر وه چې د دعا په وخت کې دې ته پیدا کېده. کله چې به یې سلطنتي کورنۍ ته دعا کوله، هغه په ځانګړي توګه تر وختــه زیاته خمېده او پر ټټر او تندي به یې صلیب وېست. په زړه کې به ویل چې که په ځینو خبرو نه پوهېږي، هېڅ پروا نه لري هغه د زړه له کومې روحانیونو ته دعا کوله.

کله چې دعا پای ته ورسېده، د پاپ مرستیال، هغه پټاره چې د یوه شال په شان یې تر غاړې تاو کړې وه، پر ټټر لکه صلیب داسې راتاو کړ او وې ویل:

- خپل ځان او خپله ټوله هستي، ټول د حضرت مسیح خدای ته بښنم !

ناتاشا د زړه له کومې وویل:

- هرڅه له خپله خدايه ځاروم، لويه خدايه خپل ځان ستا ارادې ته سپارم، نه څه غواړم، نه د څه هيله لرم، لويه خدايه ! ما ته لارښوونه وکړه، چې څه وکړم، خپله اراده چېرې او په څه کې وکاروم؟ خدايه زما اختيار او واک ستا په لاس کې دی. ما هرڅه تا ته سپارلي دي.

هغه په ګوګل کې په نه آرامېدونکې بې صبرۍ غرېدله، پر ځان يې صليب نه وېسته، خپل نري لاسونه يې ځړولي وو، داسې برېښېده چې هغه يو ناڅرګند واک وراخلي او له ځانه له خپلو هيلو، له خپلو پښېمانيو، له خپلو عيبونو او خپلو ځانګړتياوو نه وژغوري.

مشرې ګرافينې د دعا په لړ کې څو واره، د خپلې لور څېرې ته چې د ايمان له رڼا او د زړه له خواخوږۍ نه ځلېده وروکتل او له خدايه نه يې شکر وکړ، چې له هغې سره يې مرسته کړې ده.

د دعاکوونکو له ډلې نه يو چوپړ ناڅاپه، د لمانځنې او دعا د مراسمو له دوده پرته هغو مراسمو چې ناتاشا له هغو سره ښه آشنا وه، يوه وړه لنډه څوکۍ، هماغه څوکۍ چې د لمانځنې او مذهبي جشن په وخت کې يې تر پښو لاندې ږدي، وړاندې راوړه او د محراب تر مخې يې پر ځمکه کېښوده، پاپ چې ګلابي بخملي خولۍ يې پر سر وه راننوت، تر اوږو پورې اوږدې څڼې يې راسمې کړې او په خورا سختۍ يې پر دغې وړې څوکۍ ګونډه ووهله. ټولو د هغه پېښې وکړې، خو په حيرت يې يو بل ته کتل. دغه کار د هغې دعا د ويلو د مراسمو لپاره شوی و، چې هماغه شپه د روحانيونو شورا جوړه او د دښمن له يرغل نه يې د روسيې د ژغورنې هيله کوله.

پاپ په درانه، ځېږ، زړه راښکونکي او څرګند غږ چې د ارتدوکسه کشيشانو ځانګړتيا ده او په حيرانوونکي ډول د روسانو پر زړه اغېز کوي، دعا پيل کړه او وې ويل:

- لويه خدايه ! د قدرتونو ربه ! زموږ د ژغورنې خالقه ! نن په خپلې مهربانۍ او بې پايه رحم د خپلې دغې زمانې پرېښانه بندګانو ته، چې موږ يو ، نظر وکړه او بندګانو ته د مهربانۍ له مخې زما زارۍ واوره، پر موږ ورحمېږه او موږ ته پناه راکړه. دغه بدمرغه تور دښمن چې ستا پر ځمکه شر خپروي او فساد کوي، نړۍ سوځي، پر موږ رادانګي، دغه ياغيان چې ستا د نعمتونو د لاندې کولو لپاره راپاڅېدلي، ستا سپېڅلی کور، پاکه روسيه دا زموږ د ايمان ځاله ورانوي، د هغه سپېڅلي بريدونه ناولې کوي، ستا د لمانځنې سپېڅلي ځايونه راپرزوي، زيارتونه ته يې بې احترامي کوي، په خپل برکت دا له موږ نه واخله. لويه خدايه ! تر څو به دغو ګنهکارانو ته نيکمرغي ور په برخه کو ئ ؟ تر څو به هغو ته د قانون د ماتولو توان ورکوئ؟

پروردګاره ! زموږ غږ او نارې چې له نياز او اړتيا سره ستا دربار ته وړاندې کوو واوره ! تا ته زارۍ کوو چې زموږ له با تقوا ، ستر واکمن همايوني ټولواک الکساندر پاولوويچ نه خپل رحم مه سپموه. هغه ته خپل سپېڅلی قدرت او پياوړتيا وروبښه. خپله مهرباني، او محبت پر خپلو بندګانو چې موږ يو پيرزو لره او د خپل رحمت سيوری د هغه له سره مه لرې کوه. د هغه پرېکړې مبارکې، متې يې پياوړې او واک يې په خپل پياوړي واک سره بريالی کړه، لکه هغه شان دې چې موسی پر عماليق او جدعون دې پر مديان او داوو دې پر جالوت بريالي کړي. ..

ای زموږ د پلرونو پروردګاره ! موږ ته را ياد کړه چې خپل د رحمت او نعمتونو بې پايه باران دې له پيل نه په موږ ورولی او تر ابده پورې به يې ور وروې. موږ له خپله درباره مه شړه، موږ په بدمرغيو کې يوازې مه پرېږده ! او په خپل بې پايه رحمت سره موږ بدمرغه ګنهکاران وبښه، زموږ زړونه په خپل ځلېدونکي نور پاک او په موږ کې د

رښتینولۍ روح راوپاروه او زموږ ایمان پرځان لا پسې ټینګ کړه ..

پاکه پروردګاره ! موږ په تا ایمان لرو ، هیله مو تاسو ته ده ، له خپلو ګناهونو نه موږ شرمېدلي ، له خپل رحمته مه بې برخه کوه ، له موږ نه د خپلې یارۍ او ملاتړ نښې ښکاره کړه چې زموږ سیالان او هغه کسان چې زموږ له پاکې وعدې نه سرغړوي ، شرمساره او تالاوالا شي .. پاکه خدایه ! نن دې خپله د رحمت ملکه پر موږ رانازله کړه ، له موږ نه د روغتیا نعمت مه سپموه ..

په هغه حالت کې چې د ناتاشا روح منلې ته چمتو و ، دغې دعا پر هغه خورا ښه اغېز وکړ .. هر څه یې د زړه په غوږو اورېدل ، په خورا کمینۍ او د زړه له کومې یې د خدای دربار ته لاسونه پورته کول ، خو په دې سمه نه پوهېده چې له خدای نه یې څه وغوښتل . هغې په ټول خلوص په زاریو غوښتل چې روح او روان یې د رحمت په رڼا روڼ او د رښتیا زړۍ یې په زړه کې زرغون ، ایمان یې ټینګ او ځان یې په مینه کې ډوب اوسي ، خو هغې نه شو کولای داسې دعا او ښېرا وکړي چې په هغه کې د دښمنانو پرزیدل ، او تر پښو لاندې کولو کې له نورو سره یو ځای شي ، ځکه خو شپږې مخکې هغې له خدایه غوښتي و ، چې شمېر یې زیات شي ، چې دا هغوی ته دعا وکړي او وکولای شي هغوی ورته ګران واوسي .

د تقوا او پرهیز ډار ، هغه د ګناهانو له جزا په تېره بیا د خپلو ګناهانو له جزا ، د هغې په زړه کې ډار پیدا کاوه . له خدای نه یې د ټولو بندګانو او له هغه ډلې نه د ځان لپاره ښښنه غوښته ، هغې هیله لرله چې پر ټولو خلکو او پر دې هم د ژوند آرامۍ او نیکمرغۍ پیرزو شي او داسې دې ته بریښېده چې خدای یې هیلې او غوښتنې منلي دي .

۱۹

له هغې ورځې چې پېير د رستوفيانو له کوره راوتلی و، دناتاشا له مننې ډک غلچک وريادېده، په آسمان کې يې هغه ولاړ رڼا ځړونکی لکۍ لرونکی ستوري ته وکتل، داسې يې وانګېرله چې هغه ته څه نوي ورپه برخه شوي دي او نور نو هغه، هغه عذاب او درد نه احساساوه چې د دنيايي چارو په اړه له پوښتنو ده ته پيدا کېده. هغه ويرونکې پوښتنې، ولې؟ چې پخوا د هرې چارې په منځ کې ورته پيدا کېدې، سره له هغه چې نه يې ځواب پيدا کړی او نه يې بلې پوښتنې ته ځای پرېښی و، هغه د ناتاشا خيال او تصور و. کله به يې چې چا ته غوږ نيوه يا به يې خپله له چا سره خبرې پيل کړې، يا به د چا د دوه مخۍ او حماقت نه خبر شو، يا به له ده نه کومه ناوړه چاره ترسره شوه، نور يې نو د پخوا په شان اور نه اخېست، وحشت يې نه کاوه او نه به يې ويل:

-دا خلک ولې داسې په تلوار او ګبنۍ کې دي، حال دا چې دا ژوند داسې لنډ او مرموزه دی؟ هغه ته به ناتاشا وريادېده، هغه شان به وريادېده، لکه وروستی ځل يې چې ليدلې وه، ددې لپاره همداسې وه، همدا ياد و، چې د شک لمنه يې له زړه ورټوله، هغه هم نه له دې کبله چې ناتاشې د هغه ټولو پوښتنو ته ځواب وايه، چې دی ورسره مخامخېده، بلکې له دې کبله چې د هغه خيال او تصور د هغه د

خیالونو څپې او شېبې بدلولې. هغه یې د رڼا او روحي آرامۍ پلو ورباله او په یوه شېبه کې هغې دنیاګۍ ته رساوه چې په هغه کې د ښه او ناښه پوښتنې نه وې. هلته ښکلا وه، مینه وه، هغه څه چې ژوند هغه ته ښېښل ارزیدل. که به کله په ورځنی ژوند کې کومې سترې ناځوانۍ او دغلۍ سره مخامخ شو، له ځانسره به یې ویل:

- څه وکړم چې پلانی د دولت او باچا شتمنۍ غلا کوي، دولت او ټولواک ددې پر ځای چې هغه ته جزا ورکړي، هغه لاپسې پالي، لویه وي یې، پریږده، پریږده کوي دې.

هغه فکر وکړ:

-زما یې پر هغو څه! هغې پرون شپه ما ته وخندل او له ما نه یې هیله وکړه چې ددې کورته راشم، هغه ماته ګرانه ده. داسې ګرانه ده چې هېڅوک به هېڅکله له دې مینې نه خبر نه شي.

پېیر هماغه شان د اعیانو بنډارونو ته تګ راتګ کاوه، ډېر یې څکل، او وخت یې همداسې، په جشنونو او کله کله په غفلتونو کې تېراوه. پرته له هغه وخته چې ده د رستوف په کورنۍ کې تېراوه، دې ته اړ کړل شوی و چې له مسکوي ژوند سره، د هغو له دود سره، ځان رږدی او له هغو آشنایانو سره تګ راتګ وکړي چې ده په دې ښار کې پیدا کړي وو، خو په دې وروستیو وختونو کې چې د جګړې ګواښمن خبرونه ورځ په ورځ زیاتېدل، له بله پلوه د ناتاشا د روغتیا د ښه کېدو هیله زیاتېده او ده په زړه کې یې د هغې په وړاندې د رحم او زړه خوږي احساس نه راپاروه، خو په دې کې تر هغه نه لا ناڅرګند او کړکیچن خیالونه راپاریدل. هغه داسې انګېرله چې دغه حالت به زیات دوام ونه کړي. هغه رارسېدونکې بدمرغي احساسوله، داسې بدمرغي چې دده د ژوند ټول بهیر به بدل کړي، هرې خوا که یې د دغې بدمرغۍ د

رارسېدو نښې لټولې. پيير ته يو ماسون له يوحينا نه د هغه فال خبرې په ډاګه کړې، چې د ناپليون په اړه يې راوېستلې وې.

د يوحناد ديارلسم څپرکی، په اتلسمه آيه (شعر) کې راغلي دي:

«دلته حکمت دی، نو که هر څو درک او عقل لري، هغه دې وحشي شمېر وشمېري. ځکه شمېره انسان دی او شمېره يې شپږ سوه شپږ شپېته ده».

پنځم آيه هم په دې اړه داسې ده:

«او هغه ته خوله ورکړل شوه، چې په کبر او کفر وغړېږي او هغه ته يې واک ورکړ چې دوه څلويښت مياشتې کړه وکړي».

که د فرانسوي تورو الفبې ته هم د عبري الفبې په شان، شمېرنه ورکړو (ابجد) نهه لومړي شمېر نه يې يو ګڼي او دويمه لسيزه هغه يې په ډول دو ګڼي دي:

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v w x y z

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰ ۱۰۰ ۱۱۰ ۱۲۰ ۱۳۰ ۱۴۰ ۱۵۰ ۱۶۰

که د Empereur Napoleon د کلماتو د حروفو اړوند شمېر وشمېرې، ټول ۶۶۶ کېږي او په دې توګه د ناپليون نوم، هماغه ځناور ښاروی دی چې په يوحنا کې يې اټکل شوی و.

دغه راز که د quarante deux (دوڅلويښت) نه هم شمېرنه وکړو (او دا هغه موده ده چې ځناور ته د کبر د ويلو واک ورکړ شوی دی) بيا هم ۶۶۶ کېږي. پايله يې دا ده چې دا ټول ۱۸۱۲ کېږي او دا هماغه کال دی، چې د ناپليون د بخت ستوری بايد ولوېږي او په دې کال دی ۴۲ کلن کېږي.

دغه اټکل په بې ساري توګه د پيير حيرت راوپاراوه، هغه تل په دې اند ښنه کې و چې څه شی به دد دې سبب شي چې دغه ځناور يعنې

ناپلیون راوپرزوي. هغه د همدې شمېرونو د الفبې د تورو او د هغه په بیا بیا شمېرنې هڅه کوله، چې خپلو پوښتنو ته ځواب پیدا کړي. د دې ځواب د پیدا کولو لپاره یې د «ټولواک الکساندر» او د «روس ملت» کلمې هم په دې ډول وشمېرلې، د هغو شمېر یې وشمېره، خو هر وار د هغو شمېر یا له ۶۶۶ نه ډېر زیات او یا هم خورا لږ و... له ناتاشې سره لیوالتیا ،د دجال (ناپلیون) پیدا ایښت، د بناپارت د پوځ له خوا د روسیې لاندې کول،د لکۍ لرونکي ستوري پیدا ایښت، د ۶۶۶ شمېر... دا ټولې، په ګډه هغه څه وو ،چې د وخت په تېرېدو سره کرار کرار باید پاخه شوي وای. دا سې پاخه، چې دده په ژوند کې په یوه بدلون او چاودنې بدل شوي وای، چې هغه یې د مسکو له لندپارې، کوډ کړل شوي او سپک کړل شوي چاپیریال نه چې ځان یې په هغه کې راګیر شوی ګاڼه، ځان یو لوی نیکمرغه او د سترې برې لارې ته برابر کړای وای.

د تېرې یکشنبې په درشل کې، چې په کلیسا کې دعا او لمانځنه تر سره کېده، پییر رستوفیانو ته وعده ورکړې وه ،چې له ګراف راستوپچین، د مسکو له قوماندان نه، د ټولواک هغه وینا راوړي چې د ملت او د نه د مسکویانو لپاره خپره شوې وه، دغه قوماندان دغه وینا پییر ته ورکړه. پییر د دغه ویناوو او سپارښتنو د لوستلو په لړ کې، ولیدل،چې هلته د مړو ، ټپیانو ، ترفیع کړو او نښانونو د ګټونکو نومونه راغلي وو ، ده هلته د نیکولای نوم ولید. نیکولای د استروفسکي په جګړو کې د مېړانې او سرښندنې په خاطر د ګیورکي ۴ درجه نښان ګټلی و. په همدې پاڼو او فرمانونو کې یې لوستل چې اندرې بالکونسکي د ښکاري غونډ قوماندان ټاکل شوی و. هغه نه شو کولای د رستوف پر مورو پلار او کورنۍ زیری ونه کړي، چې زوی یې

ننبـان اخېسـتی دی، ویناوې او د ټولـو اک سپاربنـتنې یې لـه ځانسـره پربښودې، خو د نیکولای د ننبان اخېستو فرمان یې سمدلاسه هغـو تـه ورولېږه...

په نورو ویناو کې، د جګړې هغه آوازې چې جاسوسانو خپرولې هم راغلې وې، هغه دا چې ناپلیون خپلو پوځونو ته وعده ورکړې ده چې تر مني مخکې د روسیې دواړه پلازمینې لاندې کړي...

پېبیر له ډېر پخوا نه هیله لرله چې پوځ ته لاړشي، که ده دوه ستونزې نه لرلای، ده به دا کار کړی وای. یوه ستونزه دا چې، هغه د فراماسون لـه ډلې سره ژبه وه. دغې ډلې د ابدي سولې او د جګړې د نابودۍ خبره کوله او بله د هغو مسکویانو یاد و چې پوځي جامې یې اغوستې، د هېواد پالنې خبرې یې کولې، خو پرته له هغه چې پوه وي، بیا شرمېږي، خو پوځ ته دده د تګ اصلي علت دا و چې دده نوم روسي بیزاو خوف د کلمې د شمېرنې شمېر هم د وحشي ځناور د شمېر ۶۶۶ سره برابریده. بلـه دا چې د هغـه ونډه ددغـه سترې چارې یعنې د وحشـي ځناور د واک د پای ته رسېدو په چاره کې چې په کبر او کفر غږېږي، له ازله ټاکل شـوې وه، هغه حق نه درلود په خپل سر کوم کار وکړي. نوځکه هغـه، هغـه څـه ته سترګې په لاره و، چې باید تر سره شي.

۲۰

د رستوف په کورنۍ کې دبلې هرې یکشنبې په شان یو نیم آشنا غرمنۍ کوله.

پېیر، خورا وخته ځکه راغی، چې هغوی یوازې ووینې.

پېیر، سږ کال نورهم خورب شوی و، که د هغه جګه ونه، پراخ ستر تټر، سوروې اوږې او قوت نه وای، چې د هغه د دې سترې څوربې پیټۍ یې وړی وای، هرومرو به یې اندام خورا بد بربښېدای. هغه چې پر زینه خوت، تر شونډو لاندې یې کوم څه ویل او بنګېده. ګاډیوان چې نور نو له هغه نه، نه پوښتل چې هغه ته سترګو په لاره شي او کنه؟ ځکه هغه په دې پوهېده چې کله پېیر، د ګراف رستوف کورنۍ ته د غرمنۍ لپاره راځي بیا تر نیمو شپو پورې هرومرو همالته پاتې کېږي. چوپړانو په خورا خوشالۍ د هغه هرکلي ته ورودانګل. ،چا کوټ ترې اخېست ،چا لکړه او چا خولۍ. هغه د عادت له مخې خپله لکړه او خولۍ په دالان کې پرېښودل.

د رستوف د کورنۍ له غړونه لومړی څوک چې پېیر یې ولیده، هغه ناتاشا وه. مخکې تر هغه چې دی هغه ووینې، ده لا په دالان کې د کوټ د اېستلو په وخت کې د هغې آواز واورید. هغې په تالار کې سولفژ (د موسیقۍ آله) غږوله. پېیر په دې پوهېده چې ناتاشا تر ناروغۍ وروسته، بیا سندرې نه وې ویلې، نو ځکه د هغې د آواز په اورېدو هم

خوشاله شو او هم یې تعجب وکړ. د تالار دروازه یې په کراره راخلاصه کړه، هغه یې په هماغه ګلابي کمیس کې چې په کلیسا کې یې اغوستی و، ولیده. هغه په تالار کې ګرځېده او آواز یې وایه. کله چې پېیر دروازه خلاصه کړه، ناتاشا دهغه خوا ته را روانه وه، خو کله چې هغې ناڅاپه مخ راواړاوه او د هغه ځوربه او حیرت وهلې څېره یې ولیدله، تکه سره شوه او په چټکۍ هغه ته ورنېږدې شوه.

هغې وویل:

- غواړم بیا سندرې ویل وآزمایم.

داسې چې ګواکې له هغه نه بښنه غواړي، زیاته یې کړه:

- دا هم یو کار دی.

- خورا ښه کار دی.

ناتاشې، په هماغه پخوانۍ لېوالتیا ،هغه ته، چې له ډېرې مودې راهیسې نه وه لیدلی، وویل:

- پوهېږئ څنګه، څنګه خوشاله شوم چې ته راغلې. نن ډېره نیکمرغه یم. پوهېږئ ! نیکولای د ګیورکي په نښان ویاړمن شوی دی. زه په هغه ویاړم.

- هو کې، پوهېږم څنګه نه پوهېږم، خو ما د هغه فرمان تاسو ته رالېږلی و.

هغه زیاته کړه:

-ښه، نور نو مزاحمت نه درته کوم.

هغه غوښتل چې مېلمستون ته لاړ شي.

ناتاشا هغه ودراوه او وې پوښتل:

- ګرافه ! دا خو به ډېره سادګي نه وي چې زه سندرې وایم؟

تکه سره شوه او په پوښتنیز غلچک یې پېیر ته وکتل.

- نه، څه وايئ، ولې ساده ګي وي؟ برعکس.. مګر دا پوښتنه ولې له ما نه کوئ؟

ناتاشا په چټکۍ ځواب ورکړ:

- زه خپله هم نه پوهېږم ،خو ما به هيله لرلای هېڅ هغه څه ونه کړم، چې ستاسو نه خوښېږي. زه په هر څه کې په تاسو باور لرم. تاسو نه پوهېږئ چې زه څومره تاسو ته درناوي لرم، تاسو څومره له ما سره مرسته کړې ده.

ناتاشا ،ژر ژر غږېده ،خو دې ته يې پام نه شو ،چې پيېر د دې خبرو په اورېدو څنګه تک سور شو. پوهېږئ په هماغه پانه کې ،هماغه د نيکولای د فرمان په پاڼه کې مې ولېدل ،چې هغه، بالکونسکي (هغې په چټکۍ خو بنګن ډول دا کلمه وويله) بيا په روسيه کې دی او پوځ ته تللی دی. په تُنده ژبه او په تلوار غږېده، داسې چې ګواکې ډارېږي، د دې ټولو خبرو د ويلو لپاره يې زور نه شته، هغې وويل:

- تاسو څه فکر کوئ؟ داسې وخت به راشي چې هغه ما وبښي؟ آيا داسې وخت به راشي چې له ما نه کرکه ونه لري؟ تاسو څه فکر کوئ؟ تاسو څه فکر کوئ؟

پيېر وويل:

- زه فکر کوم.. د بښنې وړ څه نه شته، که زه د هغه پر ځای وای..

هغه په يوه شېبه کې د خپل خيال مرغه، هغو وختونو او پلو ته والوزو، چې د دې د آرامۍ او دلاساينې لپاره يې ويلي و:

که زه هغه څه چې يم، نه وای، او د نړۍ تر ټولو ښه سړی او آزاد وای، زه به ستا په وړاندې ګونډه شوی وای، ستا ريباري به مې کړی وای، او له تاسو نه به مې د واده هيله کړې وای.

او هماغه د رحم احساس او د مينې د مهرباني يې په څېره کې

وځلېده او هماغه خبرې يې پرشونډو راخورې شوې، خو ناتاشا وخت ورنه کړ، چې هغه څه ووايي، هغې وې ويل:

- هو کې، تاسو، تاسو، هغې په يو خوند او ذوق د «تاسو» کلمه وويله او زياته يې کړه:

- تاسو، تاسو بله خبره ده.

دوام يې ورکړ:

- زه تر تاسو پاک زړی، لوړ، مهربانه او ښه سړی په نړۍ کې نه پېژنم او نه شته. که تاسو هغه وخت او اوس نه وای، زه نه پوهېږم، په ما به څه شوي وای، ځکه..

او ناڅاپه يې له سترګو نه اوښکې راشېوه شوې، هغه بېرته ستنه شوه، د موسيقۍ ياددښت راواخېست او سترګو ته يې ونيو، سندرې يې پيل او بيا په تالار کې په ګرځېدا شوه.

په دې وخت کې له مېلمستون نه په منډه منډه پيتيا راووت. پيتيا اوس پنځلس کلن ښکلی او تک سور زلمی و او ناتاشې ته ورته څوربې سرې شونډې لرلې. هغه پوهنتون ته د تګ لپاره چمتوالی کاوه، خو په دې وروستيو وختونو کې يې له خپل او بولبنسکي نومي انډيوال سره سواره پوځ ته د ورتګ پرېکړه کړې وه.

پيتيا، خپل هم نامه ته (پېير ته) ددې لپاره ورمنډه کړل، چې په دې اړه ورسره وغږېږي. هغه له هغه نه وپوښتل چې آيا دی به، دوی په سواره پوځ کې ونيسي.

پېير چې مېلمستون کې روان و، د پيتيا دا خبرې يې وانه اورېدې.

پيتيا، ددې لپاره چې د پېير پام ځانته راواړوي، هغه يې له لستونۍ نه راونيو او وې ويل:

- ښه زما کار څنګه شو؟ پيتر کيريلوويچ، د خدای لپاره! زما هيله

یوازې تاسو ته ده.

- هو کې، هو کې، ستا کار ! غواړئ چې سواره پوځ ته لاړ شئ؟ کېږي، درته وایم، وایم نن به درته ووایم.

مشر ګراف راورسېد او وې پوښتل:

- ښه ګرانه ! نو څه دې وکړل؟ څه خبرې؟ وینا دې پیدا کړه؟ زما نازولې ګرافینې خو د رزموفسکي دوی کورته د دعااو لمانځنې لپاره تللې وه، نوې دعاګانې شوې دي، وایي چې خورا ښې دعاګانې وې.

پېیر ځواب ورکړ:

- هو کې وینا مې پیدا کړه، را مې وړه، ټولواک سبا ته راځي. د مشرانو جرګه جوړېږي، وایي چې سرتېري ټولوي، له هرو لسو زرو تنو نه لس تنه لېږي، ښاغلیه ګرافه ! مبارکي درته وایم.

- هو کې، هو کې ! د خدای شکر دی، مننه، د پوځ په اړه څه اورئ؟

پېیر ځواب ورکړ:

- زموږ پوځ بیا په شا راروان دی. وایي د سمولینسک د ښارڅنډو ته رارسېدلی دی.

مشر ګراف وویل:

خدایه ! خدایه، وینا چېرته ده، تاسو ته وایم وینا؟

-د ټولواک وینا یادوې؟

او د خپلو جیبونو په لټول یې پیل وکړ، خو هغه یې پیدا کولای نه شوه. په داسې حال کې چې خپل جیبونه یې لټول، د راغلې ګرافینې لاس یې ښکل کړل او په خواشینۍ یې دا خوا هغه خوا څارل او داسې ښکاریده، چې د ناتاشا د راتګ لاره څاري. ځکه نور نو نه د هغې آواز راته او نه لا مېلمستون ته راغلې وه.

پېیر وویل:

- خدای پوهېږي چې وینا مې څه کړه؟

ګرافینې وویل:

- هو کې، تل هر څه ورک کوئ.

ناتاشا په نرمۍ، خو ګبنۍ اخېستې بڼه راننوته، کېناسته او په چوپه خوله یې ځیر ځیر پېیر ته کتل. د ناتاشا د راننوتو سره د پېیر څېره چې تر اوسه یې هم جیبونه لټول، وغوړېده، څو ځله یې ناتاشې ته وکتل.

- خدای ښه پوهېږي فکر کوم، ښکاري چې په کور کې مې هېره کړې ده، باید بېرته لاړ شم..

- ناوخته ده، غرمنۍ ته رارسېدا ای نه شې.

- اخ، ګاډی هم تللې ده.

خو سونیا چې د کاغذونو لټول یې پیل کړي و، هغه په دالان کې د پېیر په خولۍ کې پیدا کړل. وینا په خورا ځیر مرور ل شوې او په خولۍ کې اېښودل شوې وه. پېیر غوښتل هغه ولولي، خو مشر ګراف چې غوښتل له هغې لا ښه خوند واخلي، وویل چې لومړی به غرمنۍ وخورو او تر هغه وروسته به بیا دا وینا واورو..

په غرمنۍ کې جامونه پورته شول او دا جامونه ټول، د ګیورکي د نښان د نوي ګټونکي نیکولای په ویاړ پورته کېدل. دغه راز شینشین، د ښار وروستي خبرونه رایاد کړل او د ګرجي زاړه شهزاده د ناروغۍ خبره یې وکړه او وې ویل چې میتیا له مسکو نه لا درکه شوی دی. هغه دا هم یاده کړه چې راستوپچین، ته یې یو الماني راوستلی، چې دا جاسوس دی(شینشین، ټینګار کاوه چې دا په خپله دراستوپچین خبره ده)خو راستوپچین ویلي، چې هغه پرېږدئ چې لاړ شي، ځکه هغه خلکو ته ویلي چې دا جاسوس نه دی، هسې زوړ عمر

خوږلې مرخيړې دي.

ګراف وويل:

- نيول، نيول پيل شوي دي، خدای دې خير کوي، ما هم ګرافينې ته وويل چې فرانسوي مه غږيږئ، اوس په فرانسوي ژبې دغږېدو وخت نه دی.

شينشين وويل:

- اوريدلي مو دي او کنه؟ شهزاده ګوليځين ته يې د روسي ژبې ښوونکی ګمارلی دی، روسي زده کوي، په کوڅو کې فرانسوي غږيدل، خورا خطرناکه شوي دي.

بوډا ګراف پيير ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

- ښه ګرانه پيتر کيريليېچ ! کله چې عمومي جلب پيل شي، تا سو هم بايد ځان ته آس پيدا کړئ.

د دغې غرمنۍ په اوږدو کې، پيير چپ او په خيالو کې ډوب و او هېڅ يې نه ويل، خو کله يې چې له ګرافه دغه پوښتنه واوريده، ګواکې چې په خبره يې پوه شوی نه وي، رډ رډ يې هغه ته وکتل، هغه وويل:

- هوکې، هو کې جګړه ! نه، نه زه او جګړه، خو عجبه ده، د دنيا چارې هم عجبې دي، هېڅ مې سر نه خلاصېږي، نه پوهېږم. زه د جګړېزو چارو نه خورا لرې پاتې شوی يم، خو نن، سبا څوک د ځان واک لري؟

ګراف تر غرمنۍ وروسته پر خپلې څوکۍ کې ښه ځان جوړ کړ او په خورا زغرده يې له سونيانه، چې ټول پوهېدل چې هغه د لوستنې لويه ماهره ده وغوښتل، چې وينا ولولي.

- د مسکو، زموږ د لرغونې پلازمينې او سېدونکو !

دښمن له خپل لوی لښکر سره، د روسيې پر پولو تېری کړی دی،

هغه غواړي چې زموږ ګرانه مېنه په کنډوالو بدله کړي.
ګراف ستړګې تړلې وې، غوږ غوږ و او ساړه اسويلي يې وېستل.
ناتاشا نيغه ناسته وه، کله به يې پلار او کله به يې هم پيېر ته کتل.
پيېر د هغې کتل احساسول او هڅه يې کوله، هغې ته ونه ګوري. ګرافينې د وينا د هرې پارونکې جملې په اوريدو، په قهر او غندنې سر ښوراوه، هغې په ټولو دې جملو او خبرو کې يوه خبره موندله او هغه دا چې هغه ګوابښ، چې د دې زوی ورسره مخامخ دی، دا سې ژر پای ته نه رسېږي. شينشين په يوې ملنډيزې موسکا شونډې کېښکودلې وې او داسې برېښېده چې د دې لپاره ځان چمتو کوي چې کومې وړې خبرې يا د سونيا پر لوستلو، يا د ګراف پر څرګندونو او يا هم که کومه پلمه پيدا نه شي، د وينا په کوم يو ټکي وخاندي.
سونيا وروسته له هغه چې د وينا هغه ټکي چې روسيې ته د ګوابښونو او هغه هيلې چې ټولواک له مسکو، په تېره بيا د هغه د اعيانو او مخورو نه خبرې پـه کې راغلې وې ولوستل، داوريدونکو دزياتې پاملرنې نه يې آوازپه رېږديدو شو، خ د وينا وروستي ټکي يې داسې ياد کړل:
- موږ به ډېر ژر په خپله، څه په دې پلازمېنه کې او څه د خپلې امپراطورۍ په نورو برخو کې، له ټولو جنګيالو سره د خبرو اترو او جرګو لپاره د خلکو مينځ ته ورشو، او له هغو جنګياليو يوځای شو، چې همدا اوس د دوکمار او ظالم دښمن پـه وړانـدې ولاړ دي او سرښندنه کوي او يا هغه چې په راتلونکې کې سره راټولېږي او پر دښمن وردانګي.. هوکې د هغو درناوي ته وردرومو. نه يوازې په دې هيله چې ټول په ګډه، د هغې بدمرغۍ مخنوی وکړي چې پر موږ يې د راوستلو لپاره تکل شوی، بلکې بېرته دغه بلا پر هغو وروپرزوي، چې

پر نړۍ يې د راوستلو تکل کړی دی، دغه جنګيالي بايد اورپا له مريبتوبه وژغوري او د روسيې نوم ستر او وياړمن کړي.

مشر ګراف چې له اوښکو ډکې سترګې پرانستې او په داسې غږ چې ګواکې چا د هغه سپږمو ته د خورا تندی سرکې بوتل پرانستی دی، په ساندو ساندو پرې پرې وويل:

-آفرين، شابس ! زموږ لپاره همدا بس دی چې ټولواک شونډې وښوروي، موږ خپل هر څه ترې ځارو او هېڅ شي نه ترې سپمو.

شينشين د ګراف پر هېواد پالنې د چمتو شوې ټوکې د ويلو لپاره څکه وخت پيدا نه کړ چې ناتاشا له ځايه پاڅېده، د پلار خواته ورغله او هغه يې ښکل کړ او وې ويل:

- دغه ته پلار وايي ! زموږ پلار جان جوړه نه لري. او بيا يې په هماغې پخوانۍ له ناز ډکه ادا او زړه راښکون غلچک پېير ته وروکتل.

شينشين وويل:

- دغه ته هېوادپالنه وايي، وګورئ، هېوادپالنه !

ناتاشا په خواشينۍ ځواب ورکړ:

- د څه شي هېوادپالنه، خبره د هېوادپالنې نه ده... خو تاسې هم، په هر څه ملنډې وهې، خو اوس د ټوکو او ملنډو وخت نه دی.

ګراف وويل:

- د څه شي ټوکې ! که ټولواک يوه خبره وکړي، موږ ټول خوځېږو، موږ خو څه... المانيان نه يو..

پېير وويل:

-ستاسو پام شو، چې په وينا کې څه راغلي دي؟ د جرګې لپاره څه ويل شوي دي..

- هر څه چې وي، مور ورته چمتو يو. ..

په دې وخت کې پيتيا، چې هېڅچا هغه ته پام نه کاوه، راوړاندې شو، په تکه سره بشره، په ډډ او مالګين آواز وويل:

- پلار جانه ! اوس نو په ډاګه او په غوښه وايم، مور ته مې هم همدا اسې وايم، پرې مې ږدئ چې پوځ ته لاړ شم، ځکه نور نو نه شم کولای. .. بس همدا. .. هو کې همدا وايم. ..

ګرافينې ستر ګې آسمان پلو پورته کړئ، له خورا ناهيلۍ يې لاسونه وښورول، مېړه ته يې مخ ورواړاوه او وې ويل:

- ورته ګوره، زړه يې تش کړ.

خو ګراف په هماغه شېبه کې پر خپلې ګېډۍ لاس بری او آرام شو، وې ويل:

-دا دی يو بل جنګيالی ! سادګي پرېږده، ته بايد زده کړې وکړې.

-سادګي نه کوم پلار جانه ! ته ګوره فديا او بالکونسکي چې تر ما کمکی دی، جګړې ته روان دی. او بيا که وو ايو، ددې خبرو وخت تېر شوی دی، تاسو خپله وو ايئ، په دې حال کې زده کړې کېږي؟ پيتيا تر دې خبرو وروسته يوه شېبه چپ شو، تک سور واوښت، خولې يې پر بشرې راماتې شوې او زياته يې کړه:

- په هر حال کله چې هېواد ته ګواښ ورپېښ دی، زه نه شم کولی، زده کړې وکړم.

-دا پوره، پوره حماقت دی.

-تاسو په خپله همدا اوس وويل، چې هر څه له هېواد ځارو و.

ګراف چې پرله پسې، خپلې رنګ الوتې او ګېډۍ اخېستې ښځې ته چې خپل کمکي زوی ته چرت وړې وه، کتل، چغه کړل:

-پيتيا تا ته وايم چپ شه !

-زه هم وایم، او راځی دا پیوتر کیریلیبیچ وپوښتئ. ..

-درته مې ویل، ملنډې مه وایه، سادګي مه کوه، تر اوسه یې لا له خولې نه د شودو بوی راځي او دی غواړي جګړې ته لاړ شي. پریږده، درته ومې ویل چې خوله بنده او چوپ شه !

ګراف وینا پایې، چې ګمان کېده، یو وار بیا یې په خپله کوټه کې په کراره لوستل غوښتل، پورته کړې، د دروازې پلو وخوځېد او وې ویل:

-پیوتر کیریلیبیچ درځه چې، سګرت ووهو.

پېیر پریښانه او زړه نازړه و، ددې علت د ناتاشې سترګې وې، چې ده ته یې په غیر عادي ملال ملال او خوند خوند ورکتل او په بې ساري توګه یې دی د خپلو غلچکو په غېږه کې نازاوه.

پېیر وویل:

- نه، نه، ښکاري زه به کورته لاړ شم. ..

ګراف وویل: څنګه؟ ښکاري چې کورته لاړشئ، تاسو خو ویل چې ماښامنی به له موږ سره تېره کړې، دا زما نازولې. .. په مهربانۍ یې ناتاشې ته اشاره وکړه او وې ویل:

- یوازې هغه وخت خوشاله وي، چې ته زموږ په کور کې وې.

پېیر په تلوار وویل: ما هېر کړي وو. .. زه باید هرومرو لاړ شم، یو څه کارونه دي. .. کارونه. ..

ګراف چې له کوټې نه وت، وې ویل: چې داسې ده، تر لیدو پورې !

ناتاشې، چې له بلنې نه په ډک غلچک د پېیر سترګو ته کتل وې ویل:

-ولې ځئ؟ ولې داسې ناآرامه یاستئ؟ ولې؟

پېیر غوښتل وو ایي: له دې چې راته ګرانه یې !

خو پرته له هغه چې څه وو ایي، تک سور شو او په سترګو کې یې

او ښکې را پیدا شوې، هغه وویل:

-له دې چې باید تا سو کره لېږ راشم، نه، نه، یوازې له دې کبله چې کار لرم.

ناتاشا په ټینګه وویل: نه، ولې، وو ایه، رښتیا وو ایئ، ولې؟

خو ناڅاپه چوپه شوه، دواړو په ویرې او ګېښې یو بل ته کتل، پېیر هڅه کوله وموسېږي، خو وې نه شو کولای، په موسکا کې یې غم نغښتی و. په چوپه خوله یې د هغې لاس ښکل کړ او ووت.

پېیر له ځانسره خپله پریکړه وکړه، چې بیا د رستوف کورته لاړ نه شي.

۲۱

وروسته له هغه چې د پيتيا وړانديز په غوځه چا ونه مانه، خپلې کوټې ته لاړ، ځان پسې يې دروازه وتړله، په کوټه کې پټ او په ساندو ساندو يې وژړل، خوکله چې تر دې نه وروسته، هغه په تريو تندی له ژړا نه په سرو سترګو او له خبرو سترې، د چای لپاره راغی، ټولو داسې وښودله چې هغه نه چا ليدلی او نه يې اوريدلی دی.

بله ورځ ټولواک راورسېد، د رستوف د کورنۍ څو تنو چوپړانو اجازه واخېسته د پاچا د ديدن لپاره ورشي. پر دغه سهار پيتيا ډېر وخت په کالوا غستلو، د څښو په جوړولو تېر کړ او د کميس غاړه يې لکه د لويانو په شان ولاړه او جګه جوړه کړه. د هينداريې تر مخې ودريد، په تريو تندي او برېوسې خپرې يې، په هينداره کې وکتل، اوږې يې پورته پورته واچولې او پرته له هغه چې چاته څه وواييې، په پای کې يې خولۍ پرسر کړه او د دې لپاره چې د چا ورته پام نه شي، د ودانۍ د شا د دروازې له لارې د باندې ووت. هغه پريکړه کړې وه، مخامخ هغه ځای ته چې ټولواک مېشت شوی و، ورشي او په خپله په ډاګه د هغه د کوم يوه ياور ته (پيتيا داسې انګېرله چې له ټولواک سره مل څو تنه ملګري وي) ووايي چې دی، ګراف رستوف که څه هم تر اوسه پورې خورا زلمی دی، غواړي وطن ته د خدمت په هيله پوځ ته لاړ شي. دی هغوی ته ووايي چې ځواني او زلميتوب بايد له وطنه، د هغه د ځاريدنې او سربښندنې خنډ نه شي. پيتيا خپل دغه کار ته د چمتو کېدو په وخت کې

د ویلو لپاره خورا ښې کلمې جوړې کړې چې بیا یې یا ور ته وو ایې. هغه له ځان سره تصور کړی و ، چې د ټولو اک په وړاندې به دده د خبرو ځکه ښه ملاتړ وشي چې دی یو تنکی زلمی دی. (آن دا تصور یې هم کړی و چې دده زلمیتوب به ټول حیران کړي) خو له دې سره سره یې خپل ګریوان، څنې او آن خوځښدا ځکه ښه جوړ کړل، چې وښیي چې دی ښه ځوان دی، خو څومره چې به وړاندې تـه او د کرملین خواته تلونکو خلکو ته به یې کتل، مشرانو تـه به یې د خپل ورتـه تګ، کالو او څنو حال هېراوه، کرملین ته چې ورسېد ، نور نو په دې غم کې و چې تر پښو لاندې نه شي او په غوڅه یې خپلې څنګلې دې تـه اړم کړې، چې د ګڼې ګوڼې مخه ونیسي، په پوځي ډوله او جنګیالي تګ چې د هغـه د ټینګ تکل څرګندونه یې کوله، وړاندې روان و. خو د یوې کوڅې په ګرځنې کې هم د خلکو په داسې یوې ګڼه ګوڼې کې چې دده په ګوګل کې د هېواد پالنې له را الوتلی توفان نه خبر نه و ،او دا ګڼه ګوڼه په دې نه پوهېده چې لـه سپېڅلو هیلو سره د کرملین پلو روان دی. دی، خلکو داسې د کرملین دیوال ته ور کېښکوده چې دده د ټولو هلو ځلو او غوڅ تکل سره سره یې پریکړه وکړه ، غاړه کېږدي او ددې لپاره و دربرېږي چې کرملین ته د روانو ګاډیو لپاره چې له چت لرونکو دروازو لاندې یې تېرېدو انګازې خپرولې، لاره پرېږدي. پیتیا د یوې ښځې، د هغې د چوپړانو او سوداګرو او پیره دارو سرتېرو په منځ کې را ایسار شوی و. په ګرځنې کې تر څو شېبو درېدو وروسته، پرته له هغه چې د رسمي ګاډیو تېریدو تـه سترګه پـه لاره شـي ، هڅـه وکـړه تـر ټولـو د مخـه وخوځېږي، د خپلو څنګلو په خوځېدو یې په ګڼه ګوڼه کې ځان ته د لارې د پیدا کولو تکل وکړ، خو هغه ښځه چې دده ترڅنګه ولاړه وه، تر هر څا نه لومړی د پیتیا له څنګلونه په عذاب شوه او په خواشینۍ یې

چغه کړل:

-څه در شوي زلمیه ! څه زوروونه وهئ ! ټول ولاړ دي، کومې خوا ته ځئ؟

چو پړ هم خپلې څنګلې وخوځولې، ځانته یې د لارې د پیدا کولو هڅه وکړه او وې ویل:

-ټول همدا سې زوروونه وهي ! او پیتیا یې په یو وار پورې وهلو د دروازې یو ګوښې پلو، چې یو خوسا بوی ترې راته، ورکېښکود.

پیتیا هغه خولې چې پر مخ یې راروانې وې، په لاس پاکې کړې او د کمیس هغه غاړه یې چې په کور کې په خورا زیار د مشرانو په څېر جوړه کړې وه او اوس د خولو له لاسه لمده او ګونځه شوې وه، بیا جوړه کړه.

داسې یې انګېرله چې ښه نه ښکاري او پریښانه و، که په دې حال یاورانو ته ور نېږدې شي، هغه به څوک ټولو اک ته ورپېږې نه ږدي، خو ګڼه ګوڼه داسې بې سارې وه چې هغه نه ځان جوړولې شو او نه کومې بلې خوا ته تلای شو... همدا چې ګاډی ټولې تېرې شوې، خلک په خوځېدا شول او د ګڼه ګوڼې په څپو کې یې پیتیا هغه لوی ډګر ته یوړ چې له خلکو ډک و، نه یوازې ډګر بلکې د هغه په شا وخوا غونډیو، د کورونو پر بامونو او په ټولو ځایونو کې د خلکو دګڼې ګوڼې، د غږېدا شروشور او د کلیسا زنګونو انګازې کولې او ده په ښه توګه د خلکو له خوښۍ نه ډک غږونه او د زنګونو آوازونه اورېدل. په کومه شېبه کې یې داسې وانګېرله چې مخه یې پرانستل شوې، خو ناڅاپه ټولو خولۍ له سره لرې کړې او وړاندې یې ودانګل. پیتیا یې داسې سره راایسار او کېښکوده، چې ساه یې هم اېستلې نه شوه، خو خلکو چغې وهلې:

-هورا ! هورا ! هورا !

پیتیا د پښو پر منګلو درېده، پورې وهل کېده، کېښکودل

کېده ،خو خپلې شا و خوا ته يې Tولاړو خلکو د ګڼې ګوڼې له کبله هېڅ ځه ليدلای نه شو. په ټولو ځېرو کې يوه ګډه نښه او يو احساس، له ټولواک سره د مينې او لېوالتيا احساس ليدل کېده. يو کسبګره ښځه چې د پيتيا تر څنګ ولاړه وه، ساندې يې وهلې او اوښکې يې له سترګو راځځېدې، هغې ژړل او په ګوتو اوښکې پاکولې،هغې ويل:

-زموږ پلار ! زموږ ملکه، زموږ بابا !

له هرې خوا نه چغې نارې وې: هورا !

د يوې شېبې لپاره دا د خلکو ځپه ځای پر ځای ودريده، خو وروسته بيا يو ځای وړاندې وخوځېدل.

پيتيا ،خپله خپل ځان نه پېژاند ، غاښونه يې سره کېښکودل او سترګې يې لکه د ځناور راووتې، لاسونه او څنګلې يې وهلې او چغې يې پورته وې.

-هورا !

-هغه داسې چغې وهلې، چې ګواکې چمتو و ،په هغه شېبه کې ځان او نور تر هر څه ځار کړي،خو د هغه له څنګ او شا وخوا نه، ده ته ورته نورو وګړو هم له وحشته په ډکو ځېرو همداسې چغې او نارې وهلې او ويل يې:

- هورا !

پيتيا له ځان سره ويل:

-دې ته وايي ټولواک ! نه، نه هغه ته ورتګ، وروړاندې کېدل، زما کار نه دی، دغه کار خورا زړورتيا غواړي، پيتيا ددې ځېرو سره سره بيا هم هماغه شان په ناهيلۍ وړاندې زور واهه او هڅه يې کوله د خلکو په ګڼه ګوڼه کې ځان ته د مخ تګ لاره پيدا کړي. تر ده نه وړاندې ډلې،ترشا يې يو ځای تش وليد ،په يوه شېبه کې يې د پراخې ځمکې

سوروالۍ تر سترګو شو ،خو په دې وخت کې د خلکو څپه وخوځېده او دشا پلو وتمبول شوه. (پولیسو خلک چې ټولو د ټولواک پلو یو بل پورې وهل، شا ته تمبه کړل او ټولواک له خپلې ماڼۍ نه د اوسپینسکي کلیسا ته ورغی). په دې وخت کې ناڅاپه د پیتیا پر ککرې څو سوټي او ګوزارونه ولګېدل او داسې سرسام شو چې سترګې یې تورې او بېسده شو. کله چې بېرته په سد شو ، یو روحاني سړی یې پر سر ولاړ و ،هغه چې اوږدې خړې کوڅۍ یې له څټه ښکارېدې، اوږد ځانګړی شین بخون کمیس یې پرغاړه، ګمان کېده چې د پاپ مرستیال و. دغه سړي په یوه لاس هغه،ترتخرګ لاندې ونیو او په بل لاس یې د خلکو د پورې وهلو مخه بنده کړه. دغه سړي وویل:

- دا زلمی مو لاندې کړ. دا څه حال دی، ترپښو لاندې شو ، سا به یې وخېژي !..

ټولواک د اوسپینسکي کلیسا ته لاړ، د خلکو ګڼه ګوڼه بېرته لږ آواره غوندې شوه. هغه روحاني سړي، پیتیا چې سخت یې رنګ الوتی او په سختۍ یې سا اېستله، د هغه توپ خواته چې د کرملین ماڼۍ ته نېږدې ولاړ و (شاه توپ) یووړ. د یو څو تنو په پیتیا زړه خوږ شو ، خو ناڅاپه د ټولو خلکو پام وروا وښت او د هغه شاوخوا ته لویه ګڼه ګوڼه جوړه شوه. یو څوک چې نېږدې ورته ولاړ و ، د هغه لاس راونیو اویو چا یې د کالیو تڼۍ خلاصولې. هغه یې پر توپ کېناوه او د نامعلوم دښمن په نامه یې کوم چا ته چې دغه زلمی یې ترپښو لاندې کړی و ، ښکنځلې پیل کړې.

یو چا ویل:

- هېڅ نه پوهېږئ چې څه کوئ؟ دا خوارکی ماشوم یې لاندې کړی .. دا څه حال دی، وژل دي .. ورته ګوره ! رنګ یې سپین تښتبدلی دی.

پيتيا ډير ژر په سد شو، اننګو ته يې وينه راورسېده. دردونه يې کم شول او ددې رنځونو په بدل کې يې د لوی توپ پر سر يې ښه ځای پيدا کړ، هغه ځای چې له هغه نه يې غوښتل ټولواک چې اوس بايد ببرته له کليسا نه راستون شوی و، وګوري. پيتيا نور ټولواک ته د خپل وړانديز د وړاندې کولو حال هېر کړی و، د هغه ټوله نيکمرغي په دې کې و چې لږ تر لږه يو وار ټولواک ووينې..

د او سپينسکي په کليسا کې د ټولواک د راتګ په وياړ ځانګړې دعا او له ترکانو سره د روغې د تړون له امله د شکر او مننې پر ځای کولو په وخت کې خلک لږ څه، خواره واره شول. د کوآس (د اوربشو او ډوډۍ نه جوړې شوې شربت) او پتېرو خرخوونکي، چې د پيتيا هغه ډېرې خوښېدې، په لوړ اواز د خرڅلاو غږ کاوه او کرار کرار لرې کېدل. يوې ښځې خپل څېرې شوی شال ښوده او ويل يې چې هغه يې خورا په لوړ بيه اخېستی و.. بل ويل چې وريښمينې ټوټې خو هسې هم ډېرې ګرانې دي. د پاپ مرستيال، چې پيتيا يې ژغورلی و، د هغه ورځې د لمانځنې په اړه خلکو ته غږېده.. او څو ځله يې په خپلو خبرو کې داسې کلمې ادا کړې، چې پيتيا نه پرې پوهېده..

ناڅاپه د رود له غاړې نه د توپ د ډزو آواز واورېدل شو. (دا ډزې له ترکانو سره د روغې په وياړ کېدې) د خلکو څپه په تلوار او ګړندۍ سره د رود د غاړې پلو ور وخوځېده او ټولو دې ته کتل، چې توپونه څنګه ډزې کوي. پيتيا هم هغه خوا د دانګلو تلوسه وکړه، خو د پاپ مرستيال، چې هغه يې تر څارنې لاندې نيولی و، هغه پرې نښود. د توپونو ډزې لا همداسې روانې وې چې افسران، جنرالان او ياوران په چټکۍ له کليسا نه راووتل، تر هغه نه وروسته ځينې نور کسان، خو نه چندان په چټکۍ هغو پسې راووتل او هغه خلک چې د توپونو د ډزو

ننداري ته تللي وو ، بېرته راستانه شول. او په پای کې څلور تنه نور کسان، چې دريشي يې اغوستې او پر ټټر يې نښانو او صليبونه ځړونـد وو ، له کليسا نه راووتل او بيا يې ناري يې وهلې:

- هورا !هورا !هورا !

پيتيا چې غږ يې ساندو اخېستی و ، له هغو کسانو نه چې دده شاوخوا ته ولاړ وو ، وويل:

- کوم يو دی؟ کوم يو دی؟ خو چا ځکه ځواب نه ورکاوه چې ټول د ټولواک د ليدو په خيال کې ډوب وو. پيتيا چې سترګې يې د خوښۍ له اوښکو ډکې وې،د اوښکو د تتې پردې له شا نه يې يو تن ځانته د ټولواک په ګمان په نښه کړ، که څه هم هغه ټولواک نه و ،خو خپله ټوله لېوالتيا يې وروبښله او له شوق او لېوالتيا نه يې چغې وهلې:

- هورا !هورا !

هغه داسې چغې وهلې چې نور يې غږ خپل غږ ته ورته نه و ، هورا يې وبستلې او پريکړه وکړه چې بل ورځ به هرومرو پوځ ته ځي.

د خلکو څپې ټولواک پسې منډې وهلې، هغه يې تر ماڼۍ پورې بدرګه کړ او بيا سره خواره واره شول. که څه هم وخت ناوخته و ،خو پيتيا لا څکه هم نه وه کړې، خولې يې له سروځان نه څڅېدلې، هغه کورته نه لاړ او له هغو خلکو سره که څه هم څه يې خواره واره شوې وي خو د پاتې شويو شمېر هم لا کم نه و ، د ماڼۍ تر مخې، هلته چې ټولواک دغرمنۍ لپاره ننوتلی و ، ودريد او همداسې چې ګواکې کوم څه ته سترګه په لاره وي، د ماڼۍ کړکيو ته کتل..

د غرمنۍ په وخت کې وليبوف،له کړکۍ نه د باندې وکتل او وې ويل:

- خلک لا ددې هيله مند دي چې ستاسو مبارک حضور ووينې !

غرمنۍ پای ته ورسېده او شاه چې یوه پتیره یې په لاس کې وه، خوړه یې او برنډې ته ووت. خلک او د هغو په ډله کې پیتیا د برنډې خواته ورودانګل.

خلکو او له هغو سره پیتیا نارې وهلې:

- زموږ ملکه ! زموږ پلاره ! هورا باباجانه !

او بیا ښځو، څو تنو نارینو چې په زړه نري وو او پیتیا له نیکمرغۍ نه وژړل، د ټولواک په لاس کې د پتیره یوه لویه ټوټه چې ماته شوې وه، دغه پتیره د هغه له لاسه د برنډې په کټارې او له کټارې نه پر ځمکې ولویده. واسکټ پرغاړه ګاډیوان چې تر نورو نه نېږدې برنډې ته ولاړ و، هغې خواته ورمنډه کړل، ټولواک چې دا حال ولید، هیله یې وکړه چې د پتیرو قاب راوړي او هغه یې له برنډې نه ښکته واچولې،د پیتیا سترګې لکه وینې دا سې سرې شوې وې، که څه هم دې ویرې چې بیا ترپښو لاندې نه شي پسې اخېستی و، خو بیا یې هم پتیرې پسې ورودانګل. هغه خپله نه پوهېده ولې، خو بیا یې هم دا غوره ګڼله چې د ټولواک د لاس پتیره تر لاسه کړي. هغه چې ودانګل، هغه د یوې بوډۍ پښه تر پښو لاندې کړه چې هڅه یې کوله، پتیره تر لاسه کړي. که څه هم ښځه پر ځمکې لویدلې وه، بیا یې هم د پتیرې د لاس ته راوړلو هڅه کوله. پیتیا په زنګانه د هغې لاس پورې واهه، پتیره یې را پورته کړه، او ګواکې له دې ډاریده چې بېرته پاتې نه شي، بیا یې په رمباړو چغې کړل: هورا ! هورا !

ټولواک لاړ او تر دې نه وروسته، د خلکو زیاتره شمېر خواره واره شول. له هرې خوا نه د خلکو بېلابېل او په لوړ آواز غږونه اوریدل کېدل:

- ما خو ویل چې باید صبر وکړو.

پیتیا که څه هم ډېر نیکمرغه و، خو کورته د تګ او دې خیال چې د هغې ورځې نیکمرغۍ پای ته رسېږي، د ده پر زړه د غم څپه راخوروله. نو هماغه و چې د کرملین نه وروسته دی، نه خپل کور بلکې د خپل انډیوال ۱۳ کلن ابولینسکي چې غوښتل یې پوځ ته لاړ شي، ورغی. خو کله چې خپل کورته ورسېد په ډاګه یې وویل که دی څوک پوځ ته پرې نه ږدي، دی به له کوره وتښتي. بله ورځ ګراف ایلیا اندریوویچ سره له هغه چې لا پوځ ته د زوی غوښتنې یې پوره نه وې منلې، په دې لټه کې شو چې پیتیا د پوځ په داسې ځای کې، چې ګواښ یې لږ دی وګماري.

۲۲

دربیمه ورځ د میاشتې په ۱۵ مه نېټه د سلابود سکي ماڼې تر مخې بې شمېره ګاډۍ ولاړې وې.
د ماڼۍ صالونونه ټول ډک وو، په لومړی تالار کې په رسمیو دریشیو کې اعیان راټول وو، په دویم تالار کې شین جامې بېرور سوداګر چې ټټرونه په نښانونو ګاڼلي و، د اعیانو او مخورو په تالار کې خوځېدا او شروشور ډېر وو. لومړي کچه لوړ چاروا کي، د ټولواک ترانځور لاندې، یوه ګرد میز شاوخوا ته په داسې څوکیو چې لوړې شاېې لرلې ناست وو، خو د دغې ډلې زیاترو هغو په تالار کې چکر واهه.
ټول اعیان، هماغه کسان چې پېیر هره ورځ، یا په کلو کلو بیا هغه لیدلي وو، ټولو رسمي جامې اغوستې وې، ځېنو یې د ایکاترینې د دربار، ځېنو یې د پالاسکي د دربار، یوې ډلې بیا د الکساندر د زمانې او چا هسې درباري کالي اغوستي و. دغو یو ډول رسمي جامو (ټولو رسمي جامې اغوستې وې) ددغو سره ناورته او په عمر کې زیات توپیر لرونکو خو ټولو سره آشنا خلکو پرغاړه، هغو ته یو عجیب او پارونکې بڼه وربښله. د عمر خوړولو څېرې تر ټولو نه په زړه پورې وې. یو ړوند، بل بې غاښو، بل بیا تک شین سر، د بل تن بیا تکه ژیړه څېره، هغه دبل بیا پړسېدلې، خو رنګ الوتې بشره، یو نیم یې ډنګر او

مخ يې ګونځې ګونځې وو. د دوی زياتره ناست او چپ وو، يو نيم به ګرځېده راګرځېده او تر ځان نه له ځوانانو سره به غږېدل. دلته هم د ټولو په څېرو کې، لکه هغه شان چې پيتيا له کرملين سره د ولاړو خلکو په څېرو کې ليدلي وو، يو ډول حيرانوونکی تضاد څرګند و. د کومې عمومي رسمي يا عادي پېښې د پېښېدو انتظار يا د باستون د لوبې د پرونۍ بايلودې خبره، يا د آشپز پتروشکا غمونه، يا د زينايېدا د روغتيا خبرې او يا هم...

پيير هم له سهاره، هماغه د سرداری جامې چې نور نو ورته تنګې برېښېدې اغوستې وې او دده آزاده خوځېدا يې آزاروله، په هماغه تالار کې ګرځېده راګرځېده. هغه خورا ګبنهی او ناآرامی پسې اخېستی و... د هغه پام، ملت ته د بلنې په وينا کې، دې خبرو ډېر وراړولی و، چې په کې ليکل شوې وې:

-ټولواک ددې لپاره پلازمېنې ته راځي چې له خلکو سره خبرې اترې وکړي.

د هغه دا خبره ډېره خوښه شوې وه. هغه د يوې سترې پېښې، پېښېدو ته سترګه په لاره و، هغه چې د ملت په نامه د ټولواک وينا ولوستله شوه، شروشور ګډ شو او بيا ټول خواره او ډله ډله شول، هر ډلې په جلا توګه خبرې اترې پيل کړې. پيير، ټول هغه څه چې ويل کېدل، اوريدل. له ورځنيو خبرو چې تېر شو، دا خبره هم څېړل کېده، چې د ټولواک درانو تلو په وخت کې د اعيانو مشران چېرې ودرېږي، د هغه په وياړ جوړېد ونکی د نڅا بنډار بايد په کومه نېټه جوړ شي، مېلمانه بايد په څو ډلو وويشل شي يا د مسکو ټول سرداران او مخور په يوه ځای کې ودرېږي او داسې نورې نورې خبرې... خو کله چې به خبره د جګړې شوه، د هغه څه لپاره چې اعيان او مخور راټول شوي وو، ټول به

د خپلو څرګندونو په څرګندولو کې حیران پاتې کېدل او یا به یې په خپلو خبرو کې شکمن او نا ټاکل کېدل، نو له دې کبله به دوی زیاتره هیله کوله و نه غږېږي او یوازې غوږ و نیسي.

د منځنـي عمـر یـو سـړي، مېړنی، ښـکلی چـې د سـمندري پـوځ د متقاعد افسر دریشي یې اغوستې وه، په یوه تالار کې ناست و، غږېده او پـر هغـه خلـک ورټـول شـوي وو. پـېیـر همـد غې ډلـې تـه ورنـېږدې او هغوی ته غوږ شو. ایلیا اندریوویچ چې د ایکاترینې د زمانې ځانګړې جامې یې پرغاړه وې ،له ټولو سره آشنا او د خلکو پـه مـنځ کـې ښـکته پورته ګرځېده، خوږه موسکا یې پرشونډو وه، همدې ډلې تـه ورنـېږدې شو، هماالته ودرېد او د خپل عادت له مخې یې په وریـن تندي او خوږه خندا د اورېدونکي خبرو ته غوږ ونیو ،دمننې په نښه یې سر ښوراوه. د سمندري پوځ متقاعـد افسـر پـه زغـرده او زړور غږېده، دغـه حالت نـه یـوازې د هغـه د اورېـدونکو لـه بشرو نـه څرګنـد و، بلکـې د ځېنـو هغـو کسانو له حالته چې پـېیر پـه آرامۍ هغو تـه کتل او هغوی پـه کـرار یـا مـخ ترې اړاوه او یـا تـرې تلل هـم لـه ورایـه ښـکارېده. پـېیـر د خلکـو پـه ګڼـه ګوڼه کې وړاندې لاړ. پـه خورا ځیر یې هغه تـه غـوږ ونیـو او پـوه شـو چـې ویناوال د لیبرال په اړه د هغـه تصـورنه چې ده درلـود، بـل ډول ربښـتینی لیبرال دی،دغه د سمندري پوځ متقاعد افسـر پـه خپـل سندریز صاف غږ چې اعیان یې لري، په هغې خوږې غږېدا چې د «ر» توری لږ څـه غـوړ ادا کوي او ځېنې بیواک غږونه لنډوي غږېده. هغه شان چې دوی پـه کـافي یـا هوټـل کـې سپارښـتنه کـولې: (چـای مـې راوړه – پـیپ مـې ولګـوه) او داسې نور. هغه په پیاوړي غږ او سندریزې بڼې چـې دده خپـل عـادت و، غږېده او ویل یې:

- زموږ یې څه چې د سمولینسـک خلـک ټولـواک تـه سـړي ورکـوي،

مګر د سمولینسک خلک زمونږ برخلیک تاکي که څنګه؟ که د مسکو نجیب اعیان وغواړي، کولای شي خپله سربښندنه په بل ډول ټولواک ته څرګنده کړي. آیا مونږ د ۱۸۰۷ کال د جنګیالو ټولول او لېږل هېر کړي دي؟ یوازې کشیش (هغه کشیشان په دې نامه یادیدل چې د سړو په ټولولو او جګړې ته لېږلو کې یې ګډون درلود) غله او تالانګران په دې بهیر کې خپلې مزې او ګټې کوي.

ایلیا اندریوویچ چې خوږه موسکا یې پرشونډو خوره وه، د منني په نښه یې سر ښوراوه.

- اوس نو ستاسو دغو داوطلبو جنګیالو سړو دولت ته څه ګټه رسولې ده؟ هېڅ ! څه ګټه، هغوی یوازې او یوازې زمونږ اقتصاد تالا والا کړ. تر هغو نه همدا خپل جلبیان ښه دي. ستاسو دا داوطلب جنګیالي چې بېرته راستنېږي، هغه به نه سرتېري وي او نه رعیت، یاغي باغي به وي او چوروتالان به جوړوي. زمونږ اعیان او مخور دې ته چمتو دي، چې تر خپل ټولواک نه ځان ځار کړي. مونږ خپله ځو او نوي سرتېرو راجلبوو، په خورا لېوالتیا او مینې یې وویل:

- ټولواک دې مونږ ته یوه اشاره وکړئ ،مونږ ترې ځارېږو !

ایلیا اندریوویچ په خون، خوندلاړې تر ستونې تېرې کړې، پېیر یې پورې واهه، خو پېیر غوښتل خپله څه وو ایي. هغه لږ وړاندې لاړ، مګر لا نه پوهېده چې ولې او له څه نه ځان پیاوړی احساسوي او څه وو ایي. همدا چې هغه خوله پرانسته چې څه وو ایي، یو سناتور چې یو غاښ یې هم په خوله کې نه و او دده تر څنګ ولاړ و او څېره یې ځیرکه او خواشینې ښکاریده، د پېیر خبرې پرې کړې. داسې بریښېده چې په اداره، خبرو اترو، لارښوونو، سپارښتنو، پوښتنو او ځوابونو کې پوره تجربه لري. هغه چې خوله یې له غاښو تشه وه، په آرام خو اوریدونکي

غږ يې وويل:
- ښاغلی جنابه ! زه داسې تصور کوم چې او سنيو شرايطو ته په پام، موږ د دې لپاره دلته نه يو راغلي چې د دولت د ګټو په اړه وغږيږو او په دې هکله وغږيږو چې د کوم پوځ جوړول ښه دي، د داوطلبو جنګيالو، که د عادي جلبي سرتېرو؟ موږ دلته راغلي يو چې ټولواک وياړ راښلی او موږ يې رابللي يو. پريکړه او قضاوت په دې اړه چې د پوځ پياوړتيا له کومې لارې او څنګه وشي، هغه خبره ده چې هغه بايد لوړو چارواکو ته پرېږدو.

پيېر، د خپلو تلوسو لپاره د ځرګندولو لاره پيدا کړه او پرسناتور يې چې د اعيانو، وېناوو لپاره يې لاره جوړه کړې وه او غوښتل خپلې تند لارې اند ښښنې پر نورو وروتپي، ورودانګل، وروړاندې شو او د هغه خبرې يې پرې کړې. پيېر خپله هم نه پوهېده چې څه غواړي ووايي، هغه چې خپلې کتابي روسي سوچه خبرې کله ناکله له فرانسوي سره ګډولې او په خورا شوق يې خبرې پيل کړې:
- جناب عالي به ما وبښي !

(پيېر دغه سناتور ښه پېژاند، خو دلته يې ښه وګڼله چې په خورا رسمي بڼه هغه ياد کړي) که څه هم زه د دغه ښاغلي دا خبرې نه منم (لږ وځنډېد، ځکه غوښتل يې ووايي، ترمانه د مخکې ښاغلي وېناوال) له دغه ښاغلي سره چې د هغه د آشنايي وياړ نه لرم، موافق نه يم، خو په دې باور يم چې موږ يوازې د خواخوږۍ او د احساساتو د ځرګندولو لپاره دلته نه يو رابلل شوي، بلکې بايد هغه خبرې وڅېړو چې څنګه د خپل هېواد د ژغورنې لپاره د مرستې لارې ولټوو، هغه په لا لېوالتيا دوام ورکړ:
- زه داسې انګېرم چې ټولواک به خپله له دې راضي نه وای چې،

موږ د رعیت او شتمنیو خاوندان یوازې هغه ته سړي برابر کړو ، هغه ته یې وسپارو ، توپونو ته یې غوښه برابره کړو ، بلکې ده ،موږ مشورې ته راغوښتي یو.

د دغې ډلې ډېرو اوریدونکو چې د سناتور له ملنډو ډکه موسکا ولیدله، د پیېر خبرې یې خورا آزادې وګڼلې،کرار کرار خواره شول، خو یوازې ایلیا اندریوویچ د پیېر خبرې خوښې کړې، هماغه شان چې د سمندري پوځ د ماڼو خبرې یې خوښې شوې وې. د سناتور خبرې یې هم خوښې شوې وې، ځکه هغه د هر ویناوال، د وینا وروستې خبرې د خپل طبیعت سره برابرې ګڼلې.

پیېر دوام ورکړ:

- زه په دې باور یم،مخکې له هغه چې ددې خبرو په اړه وغږیږو ، له ټولواک نه هیله وکړو ، په خورا درناوي له ټولواک نه پوښتنه وکړو چې زموږ د پوځ او سنی شمېر او حالت موږ ته ځرګند کړي او بیا هغه وخت.

.. خو پیېر خپلې خبرې ځکه پای ته ونه شوې رسولې، چې ناڅاپه له هرې خوا تر غندنې لاندې راغی. تر ټولو نه زیات پر هغه د هغه پخوانی ملګري، د باستون د لوبو ښه ماهر، ستیپان ستیپانوویچ اپراکاسین، سخت ګوزارونه کول. هغه، تل له هغه سره ښه اړیکي او خواخوږي لرله. په هغه ورځ هغه رسمي دریشي اغوستې وه. هغه د دغې رسمي جامو او که د بل کوم څه له امله، داسې بدل شوی و چې پیېر په هغه کې د پخواني ملګرتوب یوه نښه هم پیدا کولای نه شوه. د ستیپان ستیپانوویچ پر څېرې د زړښت ګونځې او د قهر پرده راخوره شوې وه او پر پیېر یې همداسې چغې وهلې:

- تر هر څه لومړی ستاسو حضور ته غواړم ځرګنده کړم، موږ دا حق نه لرو چې له ټولواکه پوښتنه وکړو. دویم دا چې که د روس اعیانو او

مخورو دا حق لرلای، ټولواک نه شو کولای مورږ ته ځواب راکړي. پوځ تل په خوځېدا کې دی. د هغه خوځېدا د دښمن، خوځېدا پورې اړه لري، وژل کېږي، ټپي کېږي او نوي قوتونه ورته راځي. ..

یو بل غږ، داسې د څلویښتو کالو د یوه منځنۍ ونې سړي، چې پېر، هغه پخوا هم د جټانو په کور کې لیدلای و، په دې پوهېده چې هغه د پاټو په لوبه کې خورا سست دی، اوس یې رسمي جامې اغوستې او په ناپېژندونکي بڼه یې کړه وړه بدل شوي دي، د پېیر خواته راوړاندې شو، د اپراکسین خبرې یې پرې او په لوړ آواز یې وویل:

- هو کې ! اوس د خبرو اترو وخت نه دی، اوس د کړو وار دی. جګړه روسیې ته راننوتلې ده. زمورږ دښمن د روسیې د وژلو په تکل راروان دی، راروان دی چې زمورږ د پلرونو ادیروته سپکاوی وکړي، راغلی دی چې زمورږ ښځې او ماشومان یرغمل او وتښتوي.

هغه خپل ټټرو ډباوه، د سترګې کاسې یې داسې سرې وې چې تا به ویل له وینو ډکې دي، هغه چغې وهلې:

- مورږ به ټول پاڅو ! ټول به د پښو پر ځای پر سر وخوځېږو، ټول د ټولواک بابا په خاطر !

یو څو داسې آوازونه چې دغه خبرې یې منلې، له ګڼه ګونې نه واورېدل شول:

- مورږ روسان یو او خپله وینه، ځان او سر له ایمان، تخت او هېواد نه ځارو. که مورږ رښتیا د خپلې مېنې رښتینې بچیان یو، باید اپلتې پربږدو او ټولې اروپاته وښیو چې روسیه څنګه له روسیې نه ځان ځاروي، پاڅېږي او ساتنه یې کوئ.

پېیر، غوښتل چې ځواب یې ووایي، خو ونه یې کولای شو یوه کلمه هم ووایي. هغه داسې وانګېرله چې د هغه د وینا غږ، هره غوښتنه

چې په کې ونغښتل شي، د دغه اعيان تر لېوالتيا نه ډکو ويناوو نه به سندريزه او لوړه نه وي.

ايليا اندريوويچ، د دغې ډلې شاته ولاړ و او هماغه شان يې د ويناوال خبرو ته د منني په نښه سر ښوراوه، ځېنو خو په خورا زړورتيا د ويناوال پلو ته مخ وراړاوه او تر هرې خبرې نه وروسته به يې چغې کړې: سمه ده، همداسې ده !

پېير، غوښتل وو ايي چې دى چمتو دى خپله شتمني، خپل ځان او خپل وګړي او هر څه هر څه ځار کړي، خو د دغو مرستو لپاره لومړى بايد پوه شي، حالات څنګه دي، خو هغه چا نه پرېښود وغږېږي. دې سره هممهاله ډېرو خلکو چغې وهلې او خبرې يې کولې، لکه هغه شان چې ايليا اندريوويچ نه شو کولاى ټولو ته سر وښوروي. خلک د دې ډلې خوا ته راټوليدل او بېرته خوريدل، بيا ټوليدل او بيا خوريدل، خو په پاى کې د يو ستر شرو شور نه وروسته د خوځېدو په يوې چټکۍ څپې د هغه لوى ميز خواته چې په لوى تالار کې اېښودل شوى و، ورغلل. پېير نه يوازې خپله هغه خبره چې غوښتل يې وکړي، ونه شو کړاى، بلکې هر وار به يې چې د خبرو تکل وکړ، په ترېګنۍ به يې د هغه خبرې پرې کړې او په کرکه کرکه به يې مخ ترې واړاوه.. تر هغه اعيانه وروسته ډېرو ويناوالو وينا واورولې او ټولو په هماغه ژبې او د هغه په ملاتړ يې خبرې کولې. د هغه زياترو خورا ښې او ځېنو خو ډېرې نوې خبرې کولې.

د «روسي ويستنيک» د مجلې مدير ګينکا، (چې ځېنو هغه پېژندلى و، ځکه د خلکو له منځه د غږونو انګازه شوه، چې ناري يې وهلې: ليکوال، ها ليکوال !) وويل: د دوزخ ځواب بايد په دوزخ ورکړو او يادونه يې وکړه چې ماشوم د تالندې د برېښنا ليدو ته

خوشالېږي او خاندي، خو موږ به د هغه ماشوم په څېر ونه اوسو.

د تالار په وروستيو کتارونو کې چا تکرار کړه: سمه ده، سمه ده، تالنده، د تالندې غږ !

د خلکو څپه، لوی ميز ته چې رسمي دريشي کړې سپين ږيري، عمر خوړلي مخور او ياکلن چې څه کم د ټولو پر ټټرونو نښانونه يا صليبونه راځړوند وو، ناست وو. پيير نږدې ټول يا د هغو په کورونو کې، يا له خپلو نوکرانو ياورانو سره، يا په کلوب کې او يا د باستون په لوبه کې ليدلي او پېژندل. د خلکو څپه نور چور ميز ته ورنږدې او شروشور همداسې دوام درلود. ويناوال يو په بل او کله هم په ګډه غږېدل. شا ته ولاړو ځېنو کسانو به چې کله د ويناوالو غږ وانه ورېد او يا به پوه شول، چې خبره سمه ويل شوې نه ده، په تلوار به يې د ويناوال ناويل شوې يا ناسمه خبره تکرار کړه... پيير سخت په قهر او ګبنې اخېستی و... هغه که څه هم له خپل خياله منکر نه و، خو په زړه کې يې ځان ګنهکار انګېره، مګر بيا يې هم ځان برحقه ګاڼه. هغه داسې چغه کړه، چې ګواکې غواړي د نورو غږونو او چغو په منځ کې خپل غږ، تر خلکو پورې ورسوي او وې ويل:

- زما موخه يوازې دا وه چې، که موږ په اړتيا وپوه شو، زموږ د شتمنيو او سرځارول به لاګټور وي.

هغه ته نږدې يوه بوډا هغه ته وکتل، خو سمدلاسه يې هغه بل غږ ته پام وروااړاوه چې د ميز له بله سره راپورته شو. يو بل چغې وهلې:

- مسکو به تسليم شئ ! مسکو به د خپلو ګناهانو کفاره ورکوئ.

بل بيا چغې وهلې:

- هغه د بشر دښمن دی ! اجازه راکړئ خبره مې وکړم. هغه لا پسې چغې کړې ! ګورئ ! او ښاغلو ! پښو لاندې مو کړم !

۲۳

په دې وخت کې ګراف راستوپچين، چې جنرالي دريشي پر غاړه وه، صليب يې پر ټټر و، پليټونه او ستوري پر اوږو، په برند ځير ځير غلچک او په چټکو ګامونو د اعيانو په ډله کې، چې لاره يې ورته پرانسته رانښوت. هغه وويل:

- ټولواک به اوس راورسېږي ! زه همدا اوس د هغه له حضوره راغلم. زه داسې تصور کوم، په هغه حالت کې چې اوس موږ يو، ډېرو خبرو ته اړتيا نه شته.

راستوپچين زياته کړه:

- ټولواک وياړ رابښلی، موږ او سوداګر يې رابللي يو.

هغه چې د سوداګرو دا ټول شوي تالار ته اشاره کوله، وې ويل:

- له هغه پلوه په ميليونو نو پيسې راځي، زموږ دنده دا ده چې سړي او داوطلب ورکړو او سر او مال له هغه نه ونه ژغورو. لږ تر لږه دا هغه څه دي چې موږ يې کولای شو.

خبرې اترې يوازې د هغو بوډاګانو ترمنځ چې د ميز شاوخوا ته ناست وو، پيل شوې، دغه مشورې او خبرې له هغه څه نه چې امکان يې لاره، په چوپتيا او کرارۍ کې وشوې. دغو مرکو ځکه غمجنه بڼه لرله، چې تر کوم غږ او شور نه وروسته به، کله ناکله کوم بوډا په لړزيدلي

آواز وويل:

-زه يې منم !

هغه بل به بيا ګواکې د نوښت لپاره غږ وکړ:

-زه هم داسې انګېرمه ! او داسې نور نور..

منشي ته سپارښتنه شوې وه. داسې پريکړه ليک وليکي چې، مسکويان هم د سمولينسکيانو په څېر له هر زړه تنو نه لس تنه سړي، د هغو د ټولو اړورتيا سره ورکوي. په غونډه کې ناستو کسانو د هوساينې لپاره خپلې څوکۍ سره وړاندې وروسته کړې، پاڅېدل او ګواکې د شخۍ د وېستلو لپاره په تالار کې وګرځېدل، يا به يو بل ته سره نږدې شول، لاسونه به يې سره کېښکودل او خبرې به يې سره پيل کړې.

ناڅا په په تالار کې ددې غږ انګازه خپره شوه:

- ټولواک ! ټولواک. او ټول د دروازې خوا ته وخوځېدل.

ټولواک په هغه لويه لاره چې اعيانو او مخورو د خپلو دوو کتارونو په منځ کې ورته پرانسته، تالار ته راننوت.

په ټولو څېرو کې د ويرې او هيله مندۍ نښې ځرګندې وې. پيير له ټولواکه پوره، لرې ولاړ و او نه يې شو کولای د هغه ټولې خبرې واوري، خو د هغو لږو خبرو نه چې هغه اوريدې، دومره پوه شو چې ټولواک له هغه ګواښه چې روسيه ورسره مخامخ ده او له هغو هيلو نه چې دی،د مسکو اعيان او مخوريې لري،لرې غږېږي.

يو چا ټولواک ته هغه پريکړه ليک واوروه چې څو شيبې مخکې دغو اعيانو او مخورو ، ليکلی و.

د ټولواک ريږديدونکی غږ پورته شو او وې ويل:

- ښاغلو !

هغه شروشور چې په تالار کې خپور شوی و، ببرته چپ او پېير د ټولواک له خونده ډک، انساني او اغېزمن غږ په ښه توګه واورېد، چې وويل:

- ما هېڅکله د روس د اعيانو او مخورو پر مېړانه شک نه لاره، خو نن مېړانې ته، ستاسو لېوالتيا تر هغه نه هم زياته ده چې ما يې هيله لرله. زه د وطن په نامه له تاسو نه مننه کوم. ښاغلو ! د کړو وخت رارسېدلی دی. وخت سره زر دي. ..

ټولواک چپ شو او خلک، لاپسې د هغه شاوخواته ورنېږدې شول، له هرې خوا نه د شعارونو نارې او غږونه پورته شول.

يو غږ د شا له کتارونونه واورېدل شو:

-هوکې ! تر ټولو ګران څه، د ټولواک خبرې دي.

ايليا اندريوويچ، هېڅ نه و اورېدلي، خو په خپله ښه په هر څه پوه شوی و.

ټولواک د اعيانو له تالاره د سوداګرو هغه ته ورغی. هغه لس دقيقې هلته پاتې شو. هغه شان چې وروسته څرګنده شوې وه، همدا چې ټولواک له سوداګرو سره خبرې پيل کړې وې، اوښکې يې له سترګو راشېوه شوې او د ژړا په حال کې يې خپله وينا اورولې وه. پېير ټولواک هغه وخت وليد چې له دوو سوداګرو سره مل له تالاره وت. د هغو يو تن چې څورب، خيټه ور و، پېير پېژانده او بل هغه يې خوار، ډنګر ژېړ مخی او داسې کوسه و، چې ږيره يې يوازې د زنې پر سر وه. هماغه د سوداګرو د جرګې مشر و. دواړو وژړل. د ډنګر په سترګو کې اوښکې ښکاريدې، خو څورب هغه لکه ماشوم داسې ساندې وهلې او همداسې يې ويل:

- ستاسو اعليحضرت نه مو، مال او ځان قربان دي !

پېير په دې شېبه کې له دې احساسه پرته چې چمتو دی، هر هغه څه چې لري، ټول قربان کړي، بل څه نه احساسول. ځان يې د خپلې هغې وينا له کبله چې څو شېبې مخکې يې کړې وه، لږ قانوني رنګ يې لاره ملامت ګاڼه او دې ته سترګه په لاره و چې د هغه کفاره وکړي. پېير چې د ګراف مامونوف،له دې پرېکړه چې يو غونډ به ټولواک ته ببښي، خبر شو، همالته يې راستو پچين ته څرګنده کړه چې هغه زر تنه اربکي، د هغو له ټولو اړتياو او خرخ سره برابروي.

بوډا ګراف رستوف، نه شو کولای بې له ژړا او ساندو هغه څه خپلې ښځې ته ووايي چې اوريدلي او ليدلي و، او سمدلاسه يې د خپل زلمي زوی هغه هيله چې پوځ ته ځي ومنله او په خپله لاړ چې هغه په پوځ کې څېره کړي.

ټولواک بله ورځ له مسکوه لاړ، اعيانو بېرته رسمي دريشۍ او جامې ووېستې او بېرته په خپلو کورونو، بنډارونو او کلوبونو کې سره اخته شول او له هغه سره هممهاله يې، خپلو سرو ته د اربکيو د راټولولو او لېږلو سپارښتنه وکړه او خپلو هغو کړو ته هک حيران و چې دوی ترسره کړي وو.

درېيم کتاب

دويمه برخه

۱

ناپليون له دې کبله له روسيې سره جګړه پيل کړه چې هغه نه شو کولای د درزدين سيمې ته له تګه ډډه وکړي. هغه نه شو کولای د هغه وياړه مست نه شي، چې ده ته وربښل شوی دی، هغه نه شو کولای د پولينډ د پوځي دريشۍ له اغوستنې ډډه وکړي او د اوړي سهارنۍ کوډو ته غاړه کينږدي او هغه نه شو کولای د کوراکين او بالاشوف، په وړاندې خپله کرکه ونه ښيي. تولواک الکساندر، هېڅ ډول روغې ته ځکه غاړه نه کېښوده چې انګېرله يې ده ته سپکاوی شوی دی. بارکلي ديتولی، هڅه کوله په خورا ښه توګه د پوځ لارښوونه وکړي، خپلې دندې په ښه بڼه ترسره کړي او ځان ته د غوره پوځي قوماندان نوم او وياړنه وګټي. رستوف پر فرانسويانو په يرغل کې ځکه مېړانه ښودله چې نه يې شو کولای په آواره ځمکه او کراره ژوند آس يرغه کړي. په دې توګه په دې جګړه کې ټولو بې شمېره ښکيل کسانو د خپلو ځانګړتياوو، ځانګړو عادتونو، خپلو موخو او شرايطو پر بنسټ خپلې هڅه کولې. هغوی ډاريدل، ځانښودنه او پېژندګلوي يې غوښته، خوښۍ کولې، په قهريدل، قضاوت يې کاوه او تصور يې کاوه چې هغوی په هغه څه پوهېږي، چې بايد پوه شي او په خپله خوښه خپلو اهداف ته ور روان دي، حال دا چې دوی ټول د تاريخ په چوپړ کې بې ارادې وسيلې وې او هغه چارې يې سرته رسولې، چې دوی خپله هم نه

پرې پوهېدل، خو موږ ته، د او سنۍ زمانې وګړو ته د پوهېدو وړ ده. دا د ټولو چارواکو نه بدلیدونکی برخلیک دی. هر څومره چې هغوی د واک په لوړو کچو کې ولاړ وي. په هماغه اندازه یې آزادي او خپلواکي کمه وي.

اوس، د ۱۸۱۲ کال چارواکي، لا پخوا پخوا له خپلو چارو نه او دریځونو لرې شوي، د هغوی د خپلو ځانګړو ګټو آن کومه نښه هم پاتې نه ده، خو یوازې د هغې زمانې نه را پاتې پایلې زموږ مخې ته پرتې دي.

فرضا د اروپا وګړي باید د ناپلیون په مشرۍ د روسیې زړه ته ننوتلي وای. هلته مړه شوي وای او خپله یې پر ځان خپله بلا راوستې وای، د وګړو بې معنی او زورونکي کړه اوس زموږ لپاره د دغې جګړې د ګډونکوونکو نیت ښه ځرګندوی. تقدیر ټول دغه خلک دې ته اړول، چې هممهاله د خپلو ځانګړو ارمانونو د لاس ته راوړلو تر څنګ یوې ستري پایلې ته د رسېدو لپاره هم هڅې وکړي، هغه پایله چې له هغو یو هم (نه ناپلیون او نه الکساندر او نه بل هېڅ یو، ددغې جګړې له ګډونکوونکو نه) د هغې نه هېڅ تصور هم نه درلود. نن موږ ته دا ښه په ډاګه شوې ده، چې په ۱۸۱۲ کال کې د فرانسوي پوځ د تالان او بربادۍ علتونه څه وو. هېڅوک له دې نه انکار نه کوي چې د فرانسوي پوځ د نابودۍ علت له یوې خوا خورا ناوخته، هغه هم بې له هر ډول چمتوالي په ساړه ژمي کې د روسیې په زړه کې د جګړې پیل و او له بلې خوا د روسیې ښارونو ته د اور اچولو اغېز او د هغه له کبله د خلکو په زړونو کې د ښمن په وړاندې د کرکې راپاریدل، و. خو هغه وخت نه یوازې چا دا اټکل نه شو کولای (هغه څه چې اوس ځرګند دي) په نړۍ کې تر ټولو نه خورا ښه اته سوه زریزه، په غوره او ښو جنګیالو قوماندانانو سمبال پوځ به د روسیې پوځ په وړاندې، هغه خوار په جګړیزو چارو کې بې

تجربې، د شمېر له پلوه تر دښمنه دو واره کم او ناپوهه قوماندانو پوځ په وړاندې ماته وخوري او تالا والا به شي. نه يوازې هغه وخت چا دا اټکل نه شو کولای، بلکې د روسانو له خوا ټولې هڅې ددې لپاره وې چې يوازې يو برى او چاره ولري او هغه دا چې څنګه روسيه وژغوري. د فرانسويانو هڅې د هغو د ټولې پوځي تجربې او ګوا کې له خپل پوځي نابغه ناپليون سره سره، ټولې ددې لپاره وې چې د اوړي تر پايه مسکو ته راورسېږي، يعنې هغه څه وکړي چې د دوی پوځ تالا شي.

په هغو ليکنو کې چې د ۱۸۱۲ کال د تاريخي پېښو په اړه ليکل شوي دي،د فرانسوي ليکوالو دا ډېره خوښېږي چې ووايي، چې ناپليون څومره دخپلو پوځونو د سيمې له پراخېدو نه ويره لرله، څومره د جګړې لېواله و او څنګه د هغه مارشالانو مشوره ورکوله، چې په سمولينسک کې پاتې شي. او نور دې ته ورته ډېر دلايل راوړي چې ثابته کړي، د جګړې ګوابښ له هماغو لومړيو ورځو نه په هر څه لاس بری و. روسي ليکوال دوی نه لا زيات ددې لېواله دي دا ووايي چې د جګړې تګلوره له پيل نه د سکيفسکي، د قبيلو د جګړې په بڼه جوړ شوی و (د روس د دولت د جوړېدو نه د مخه د سکيفسکي قبيلو د اوسنۍ روسيې او اوکراين پر زياترو سيمو واکمني لرله او واک يې د داړومارو ډلو په شان، د غلچکو بريدونو له لارو ټينګاوه) دا په دې معنا چې دښمن وغولوي او د روسيې زړه ته يې ننباسي او بيا يرغل پرې وکړي. څوک تګلوره د پفول، تګلوره ګڼي، څوک يې په خپله د ټولواک الکساندر نوښت بولي او آن د خپلو نظرياتو د تاييد لپاره څېنې سندونه او ليکونه هم وړاندې کوي، چې په هغو کې ددغو شان جګړو د پېښېدو نښه موندی شو.. خو که اوس د تاريخ بهير بل پلو تللای وای او هغه څه چې پېښ شوي دي، نه وای پېښ شوي، نو دغه

اشارې او نښې به هم ټولې له مينځه تللي وای. هغه به هم د هغو زرګونو او ميليونونو اشارو او اټکلونو په څېر چې هغه وخت کېدې، ناسمې راوتلای او هېرې شوې وای. د پېښو د پېښېدو په اړه اټکلونو او اشارې تل دومره زياتې او ډولا ډول دي چې پايلې ته له پامه پرته چې هر څه وي، داسې کسان پيدا کېږي چې وو ايي، ما لا هماغه وخت ويلي و چې دا به همداسې وي، خو دوی دا هېروي چې د دوی د اټکلونو برخلاف هم بې شمېره اټکلونه وو.. خو واقعيتونو ټول د هغه څه برخلاف دي چې روسانو او فرانسويانو د هغو اټکل کاوه، ځکه نه روسانو د ټولې جګړې په اوږدو کې د روسيې زړه ته د دښمن د راوستلو تکل لاره، ځکه هغوی د روسيې خاورې ته د فرانسويانو د راننوتلو له هماغې لومړۍ شېبې نه هڅه کوله د هغو مخه ونيسي او ناپليون نه يوازې د خپلو پوځونو د سيمو د زياتوالي نه ويره نه لرله، بلکې د هغه برخلاف يې د خپل پوځ له خوا د هر نوي ګام خاورې د لاندې کولو په وياړ جشنونه او بنديارونه نيول او له هغو نه خورا خوښېده او دغه راز دا هڅه يې کوله چې د پخوا په شان له جګړو سره لاس او ګريوان نه شي.

د جګړې په پيل کې زموږ پوځ ټوټه ټوټه شوي او زموږ يوازينۍ هيله د هغو ټوټو يووالی و. هغه هم لږ تر لږه ددې لپاره چې په منظمه توګه شاته لاړ شو، خو که موږ غوښتی چې د دښمن پوځ د خپلې خاورې زړه ته راننباسو، نو د پوځ يووالی بې ګټې و. ټولواک هم د پوځ د لمسون او په سرتېرو کې د هېواد د مينې د را ژوندي کولو لپاره جبهې ته راغلی و، نه ددې لپاره چې هغوی شاتمبولو ته وهڅوي. که روسانو د پفول د تکل له مخې، هغه ټول مورچلونه د دريسا پرغاړه جوړه کړل، نه د شاته راتګ لپاره بلکې د شاتګ د درولو لپاره و. ټولواک خپل

قوماندانان د هر ګام شاته تګ له امله ښکنځل او غندل. د ټولواک په تصور کې خو آن د سمولینسک لاندې کېدل نه ځاییدل، بیا د مسکو سوځېدل خو څه کوې. کله چې پوځ یو والی پیدا کړ، ټولواک له دې کبله چې سمولینسک، پرته له زوروری جګړې تسلیم شوی دی، سوځېدلی دی، سخته کرکه او نارضایت څرګند کړ.

ټولواک داسې انګېرل، خو د روسیې قوماندانانو او د ټول روسیې ملت، شرم د روسیې زړه ته د پوځ د شاته راتګ له امله له دې هم زیات و. . . .

رښتیا او څرګنده خبره دا ده چې د مسکو پلو ته په خپل پرمختګ کې ناپلیون خورا لوی ګواښ نه لیده، نه ټولواک الکساندر او نه روسي قوماندانانو یوه هم. الکساندر او روسي قوماندانانو هېڅکه دا تکل نه لاره، چې ناپلیون وغولوي او د روسیې زړه ته یې راوهڅوي. د ناپلیون بې لارې کول او روسیې ته د هغه رانږدې کېدل، بې له هر ډول تګلارې او تکله ترسره شول (هېڅ چا د دغې پېښې د پېښېدو اټکل نه کاوه) بلکې دغه پېښه، د پېچلو لوبو، کرکو، هیلو په جګړه کې د خلکو د ګډون کولو د ارمانو پایله وه، د هغو خلکو او جنګیالو چې له هر هغه څه نه ناخبره و چې ورانده به پېښېدل، هغوی یې په هېڅ ډول اټکل نه شو کولای او په دې نه پوهېده چې د روسیې د ژغورنې لاره کومه ده. هر څه تصادفا پېښېدل. د پوځونو ترمنځ اړیکې له هماغه پیله وشلېدلې او موږ په څرګنده له دښمن سره د نښتې او د هغه د یرغل د مخنوي لپاره د خپلو پوځونو د یووالي تکل کې شو، خو دا چې د ښمن خورا زورور و، موږ له جګړې مخ واړاوه او په چټکۍ شاته لاړوو او په دې توګه مو د سمیلیسک پلو ته د تګ لاره پرانسته. . .

. . . بارکلي د یتولی د روسي پوځ یو قوماندان له دې کبله چې بهرنی

دی په پوځ کې هومره ګران نه دی. .. باګراتیون د روس د دويم پوځ قوماندان له هغه نه کرکه لري. .. او د هغه له هغو سپارښتنو نه چې پوځونه دې سره یو شي، سرغړو نه کوي، شاته راځي. ..

ټولواک جبهې ته راغلی چې په خپل پوځ کې د هېواد پالنې روحیه راوپاروي. .. په پای کې هغه په دې پلمه چې د پلازمېنې خلک هېواد پالنې ته وهڅوي له جبهې نه ځي او مسکو ته روانېږي. ..

روسان د راتلونکې جګړې لپاره په خپلو سیالیو، تکلونو، دوکو او چمتوالي بوخت دي، تر هغو چې هغوی، فرانسویان په هغو ځایو کې چې نشته لټوي، هغوی د نیکیفروفسکي پر قطعې برید کوي، هغه تالان او د سمولینسک دیوالونو ته رارسېږي.

باید د سمولینسک ناڅاپي جګړه ومنو، ځکه هغه ومنو چې لږ تر لږه د خپلو اړیکو رښتیاوالی ثابت کړو. په دې تو ګه جګړه پېښېږي او په هغې کې له دواړو خوا او نه په زرګونه خلک وژل کېږي او ژوند له لاسه ورکوي. سمولینسک د ټولواک او د روس د ټول ملت له ارادې پرته دښمن ته تسلیمېږي، خو د هغه ښار خلک چې پوهېږي د دوی والي دوی غولولي او دوکه کړې یې دي، په خپل لاس ښار ته اور ورته کوي، پر خوار او زار حالت، تش لاس په داسې حال کې چې د خپلې ماتې او ورکو په اړه فکر کوي، له دښمن سره د کرکې احساس سره مل د مسکو پلو راخوځېږي. ناپلیون وړاندې او موږ شاته درومو او هغه څه کېږي، چې ناپلیون باید د بري جنډه رپولې وای.

۲

سردار نیکولای اندریوویچ د خپـل زوی تـر تګـه، یـوه ورځ وروستـه شهزادګۍ ماریا ځانته وروغوښته او هغې ته یې وویل:

- نو څنګه اوس دې زړه تش شو؟ له زوی سره دې واچولوم، خوشـاله یئ؟ ښه رضا یئ؟ زړه مې خوږېږي، زوربږم. زه زوړ، ناتوانـه او تـا داسې غوښتل. ښه ده، ښه ده، اوس نو خوشالي کوه، خوشالي !

تر دې وروسته د یـوې اونـۍ پـه اوږدو کې بیـا شـهزادګۍ ماریـا لـه خپل پلار سره ونه لیدل. هغه ناروغه و او لـه خپلې کوټې نـه د بانـدې نـه راوت.

د شهزادګۍ ماریـا پـه حیرانـۍ دې تـه پـام شو چې پـه دې مـوده کې مشر سردار، پېغله بوري ین هم نه ده منلې او یـوازې چا چې کـوټې تـه تګ راتګ ورسره کاوه، هغه تیخون و.

تر یوې اونۍ وروسته سردار بیـا لـه کوټې راووت، او بیا یې خپـل پخوانی ژوند پیل او په تېره بیـا د ودانیـو د جوړولـو څارنـه او باغوانې یې کوله. له پېغلې بوری ین سره یې ټولې پخوانې اړیکې شلولې وو. لـه شهزادګۍ ماریا سره یې په خبرو کې ژبه سړه او دا ښې په کې څرګندې وې چې ګواکې وایي:

- ګوره وینئ ! تا زما په اړه څه خبرې څه جوړې نه کړې؟ تا مې زوی،

سرداراندرې په اړه څه دروغجنې خبرې ونه کړې، چې ګواکې ما له دې فرانسوي سره ګوتې خوږې کړي دي؟ له هغه سره دې خوابدی کړم، خو اوس ګورئ چې نه مې ته په کار یې نه هغه فرانسوي ګکې.

شهزادګۍ ماریا نیمه ورځ د خپل ورا‌ره، له نیکولای،جان سره په کوټه کې تېروله،د هغه سبقونه یې څارل، خپله یې هغه ته د روسي ژبې او موسیقۍ زده کړې ورکولې، د هغه له روزونکي دوسال سره به غږېده او نیمه ورځ به یې خپل کتابونه لوستل،وخت به یې له بوډۍ مینځې او له هغو خدايي خدمتګارانو سره چې په پټه به د ودانۍ د شا له خوا نه، ددې دیدن ته راتلل، تېراوه. د جګړې په اړه شهزادګۍ ماریا هماغه شان فکر کاوه، لکه ټولې ښځې یې چې کوي. جګړې ته د خپل تللي ورور له کبله خورا خواشینې وه. هغه له جګړې او د هغې له وحشت نه ډاریده او په دې نه پوهېده او دې ته حیرانه وه چې څنګه خلک په بې رحمۍ د یو بل وژلو ته اړباسي، هغه ددې جګړې په اهمیت نه پوهېده او هغه یې د پخوانیو جګړو په څېر یوه جګړه ګڼله. سره له هغه چې دوسال، د هغه همیشنی مرکچي د جګړې په لېوالتیا د جګړې بهیر څاره، په خورا شوق یې د هغې په اړه خپل عقاید څرګندول، سره له هغه چې ددوی دیدن ته راتلونکي خدمتګارانو، په خورا وحشت، هر یو جلاجلا،په خپله بڼه د جګړې د آوازو او د پیدا شوي کافر او عیسویت ضد او روسیې ته د هغه د راتګ په هکله د خلکو خبرې او کیسې ورته کولې او سره له دې چې ژولۍ، چې اوس په شهزادګۍ دروبتځکایا بدله شوې وه او بیا یې له دې سره خورلندۍ پیل کړې وه او دې ته یې له مسکو نه د هېواد پالنې نه ډک لیکونه لیکل، بیا هم دې ته جګړه جګړه وه، هېڅ اهمیت یې نه لاره او نه پرې پوهېده.

ژولی هغې ته لیکل:

ماته ګراني خورلنډې ! زه تاسو ته په روسي ژبه لیک لیکم، ځکه زه ټولو فرانسویانو او په هماغه اندازه د هغو له ژبې نه کرکه لرم. زه هغه نه ویلی او نه یې اوریدلی شم.

موږ مسکویان د خپل ټولواک له مینې نه چې د لمانځنې او بې ساري درناوی وړ دی، د مینې د اور په لمبو کې سوځو.

زما خوار مېړه د یهودانو په مسافرتونو کې د زوریدو او لوږو له زغم نه لېونی او سترې شوی دی. دا لا څه کوي ،هغه خبرونه چې ما ته رارسېږي له دې مې لا زیات په عذاب اخته کوي.

هرومرو به مو د اریوفسکی د مېړانې او سرښندنې په اړه اوریدلي چې له خپلو دوو زامنو نه یې غېږ تاو کړې او ورته ویلی دي:

- له هغو سره به یو ځای مرم ا و بې پتې به نه منو.. او په رښتیا چې د دښمن قوت دوه برابره شو ، خو موږ ورته سست نه شو. دا هم تېرېږي خو د جګړې وختونه باید لکه د جګړې د وختونو په څېر ومنو او تېر یې کړو. شهزادګۍ ایلینا او شهزادګۍ صوفیا ، ټوله ورځ را سره ناستې وې. موږ خوارې هغه کونډې یو ،چې مېړونه مو ژوندي، خو موږ کونډې یو ، په زغنو اوبدلو لګیا یو او په خوږو خوږو کیسو وختونه تېروو.

یوازې او یوازې زموږ تر څنګ ستاسو ځای تش دی.. او داسې او داسې نور دې ته ورته لیکونه. "

شهزادګۍ ماریا ،ځکه د دې جګړې په اهمیت نه پوهېده چې بوډا سردار هېڅکله د هغې په اړه نه غږیده، هغه یې نه منله او کرې ورځ به یې له دوسال سره چې میز ته به ناستو ،او خدای خبر څه به یې ویل، خندیدل به او ژبه به یې داسې ارامه او ډاډمنه وه چې شهزادګۍ ماریا ته به د خبرو وخت نه پاتې کېده او د جګړې په اړه به یې د پلار جاج نه

اخېست.

د جولای د میاشتې په اوږدو کې بوډا سردار خورا ګرځنده او آن چې تاند و تازه و. د نوي باغ او چوپړانو ته د نوې ودانۍ جوړل یې پیل کړي وو. هغه یوازینی شی چې شهزادګۍ ماریا پرې زوریدله، هغه یې د پلار بې خوبي وه. هغه خپل دا عادت چې د خپل کار کوټه کې ویده کېده، بدل کړی و او هره شپه به یو بل ځای ویده کېده. یوه ورځ به یې سپارښتنه وکړه چې د هغه سفري پالنګ په لویه لاره کې کېږدئ، بله ورځ به د مېلمستون پر لویه لاستي لرونکي اوږدې څوکۍ پاتې شو او کله به د هرکلو په کوټه کې پروت و او پرته له هغه چې جامې وباسي سترګې به یې پټې کړې او د پېغلې بوری ین پر ځای به د هغه پتروشکا نومي چوپړ ،کتابونه ورته لوستل او همالته به هماغسې ویده شو. خو کله کله به یې بیا په خوړنتون کې شپې سبا کولې.

د اګست په لومړي نېټې د سردار اندرې دویم لیک راورسېد. په لومړی لیک کې چې د هغه تر تګ نه ژر وروسته رارسېدلی و، په خورا درناوي سردار اندرې له خپل پلار نه له دې کبله بښنه غوښتې وه، چې ځان ته یې اجازه وکړې وه ،له پلار سره مخالفت وکړي او له هغه نه یې غوښتنه کړې وه چې په ځان کې د پلار د مهربانۍ احساس راژوندی کړي. بوډا سردار د زوی لومړی لیک ته په خورا مینه ناکه ژبې ځواب لیکلی و او تر همدی لیکه وروسته و چې هغه، فرانسوي پېغله له ځانه لرې کړې وه. دویم لیک سردار اندرې د ویتبیک له څنډو، لیکلی و ،هغه دا لیک، تر هغه وروسته لیکلی و چې دغه ښار فرانسویانو لاندې کړی و او د دغې جګړې په اړه یې په لنډه توګه هلته لیکلي او د هغه نقشه یې هم هلته انځور کړې وه. هغه د جګړې د راتلونکې په اړه هم خپل نظریات لیکلي وو. سردار اندرې په لیک کې پلار ته د هغو

ستونزو په اړه چې د جګړې ډګرته دده د کور د نږدې والی له امله ده ته وړپېښې وې، هم یادونې کړې وې. ده د جګړېزو عملیاتو د نږدېوالي له امله ډېره خواشیني ښکاره کړې وه او پلار ته یې مشوره ورکړې وه چې مسکو ته لاړ شي.

هغه ورځ د غرمنۍ په وخت کې چې کله دوسال ویلي ویلي و چې: ، د آوازو له مخې فرانسویانو ویتیبسک هم لاندې کړی دی. هغه د خپل زوی سرداراندرې لیک وریاد شو. هغه شهزادګۍ ماریا ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

- نن د سرداراندرې لیک راغلی دی، هغه دې ولوست؟

شهزادګۍ ماریا په ډار وویل:

- نه بابا جانه !

هغې نه شوکولای هغه لیک ولولي، چې هېڅ څوک یې آن له رارسېدو هم خبر نه و.

سردار له ملنډو نه په ډکې موسکا په هغې موسکا چې اوس د دغې جګړې په اړه د یادونې په وخت کې تل دده پر شونډو راخوریده، وویل:

- هغه د جګړې په اړه، د دغې جګړې په اړه لیکلي دي.

دوسال وویل: باید ډېر په زړه پورې وي، هغه خو خپله په جګړه کې دی.

پېغلې بوری ین وویل: اخ، هوکې، باید خورا په زړه پورې وي.

بوډا سردار مخ پېغلې بوری ین ته وروااړاوه او وې ویل:

- پوهېږئ، د واړه میز پر سر، د اخبارونو تر دوسیې لاندې دي...

پېغله بوری ین په خوښۍ له خپله ځایه ودانګل.

بوډا سردار تندی تریو او چغه کړل:

- اخ، نه، نه ! میخائیل ایوانوویچ، ته لاړ شه.

میخائیل ایوانوویچ پاڅېداو د هغه دفتر تـه ورغی، خو همدا چې هغـه ووت، بـوډا سـردار پـه خـورا نـاآرامۍ دې خـوا ، هغـه خـوا وکتـل، کاغذي دستمال یې وارتېره، خپله لاړ او وې ویل:

- هېڅ څوک، هېڅ نه شي کولای. هر څه یې سره ګډوډ کړل.

دده تر راستنېدو پورې، شهزادګۍ ماریا ، دوسال، پېغله بوری ین او آن نیکولای جان په چوپتیا چوپتیا کې یو بل ته سره کتل.

بوډا سردار مخکې او میخائیل ایوانوویچ پسې چې لیک او یوه نقشه یې پـه لاس کې و ، پـه چټکو چټکو ګامونو راستانه شول. هغه لیک او نقشه یې پر میز، تر خپل څنګ کېښودل او د ډوډۍ تر پایـه یې هغه چاته ورنه کړل، چې وې لولي. همدا چې مېلمستون تـه لاړل، هغـه لیک یې شهزادګۍ ماریا تـه ورکړ او د نـوې ودانۍ نقشه یې تر مخې وغوړوله، پر نقشې یې سترګې خښې کړې او لـور تـه یې سپارښتنه وکړه چې لیک پـه لوړ آواز ولولي. شهزادګۍ ماریا د لیک لوستل پیل او په پوښتنیز غلچک یې پلار ته وکتل.

ده خپله نقشې ته کتل، خو داسې ښکاریده چې پـه خپلـو غمونو کې ډوب وي. دوسال ځانته دا حق ورکړ چې وپوښتي:

- سردار صاحب، تاسو په دې اړه څه فکر کوئ؟

بوډا لکه چې په بې خوندۍ له خوبه راویښ شوی و ، پرته له هغه چې د ودانۍ له نقشې نه سترګې بل پلو وغړوي، وویل:

- زه؟ زه؟ ډېر امکان لري، چې د جګړې کرښه دومره موږ ته رانېږدې شي چې....

سردار وویل:

- هـه، هـو ، هـه، د جګړې کرښـه ! مـا ویلـي او اوس هم وایـم، چـې د جګړې ډګر په پولند کې و او دښمن به هېڅکله ونـه شي کـولای، چـې د

نی مان له سینده راتېر شي.

دوسال، په حیرانی بوډا ته ځکه کتل چې هغه د نی مان نه د نه را اوښتلو خبرې کولې، حال دا چې د ښمن لا د وختـه د نی پیر، سیند تـه رارسېدلی و. خو شهزادګۍ ماریا چې د نی مان ،جغرافیاوی موقعیت کې تېروتلې وه، داسې فکر کاوه چې پلار یې برحقه دی.

سردار چې بریښـېده لا د ۱۸۰۷ کال د جګړو پـه خیالو کې دی او د هغې جګړې یادونه او پېښې ورته نوې بریښېدی، وویل:

- د واورو پـه ویلیدو سره بـه ټول د پولند پـه جبو کې ډوب شي، یوازې هغوی دي چې په دې خبره یې سر نـه خلاصېږي. کـه بینیګسـین، لا د مخه خوځېدلای او پروس ته ننوتلای وای او سنی چارې به پـه بل ډول وای.

دوسال په ویرې وېرې وویل:

- جنابه سرداره !

په لیک کې د وینیبسک خبرې کېږي او تاسو. ...

سردار په خواشنی وویل: په لیک کې، هو !هو !هوکې پـه لیک کې.

د هغه بشرې له خواشینی نه ګونځې ګونځې او خواشینی بڼه یې غوره کړه او چپ شو او بیا یې وویل:

- هوکې، نو فرانسویانو د کوم سیند په څنډو ماته خوړلې ده؟

دوسال سترګې ښکته واچولې او په کراره یې وویل:

- جنـاب سـردار !پـه لیـک کـې هـېڅ چېرې د فرانسـویانو د مـاتې یادونه نه ده شوې.

- آیا هغه نه دي لیکلي چې فرانسویانو ماته خوړلې ده؟ عجیبـه ده ! نو ما خو، خپله داسې فکر نه شو کولای.

او تول تر ډېرو پورې چوپ وو.

هغه ناڅاپه سر راپورته کړ، د نوې ودانۍ نقشې ته یې اشاره وکړه او وې ویل:

- ښه، ښه ! ښه میخائیل ایوانوویچه ! راته وواېه، ته څنګه کولای شې دغه بدل کړې؟

میخائیل ایوانوویچ نقشې ته ورنږدې شو، یو څو شېبې سردار له هغه سره د نقشې په اړه وغږېد، بیا یې برند برند او له قهره په ډک غلچک شهزادګۍ ماریا او دوسال ته وکتل. او خپل دفتر لاړ.

شهزادګۍ ماریا خپل پلار ته د دوسال له حیرت نه ډک او پریشان غلچک ولید، د هغه سکوت ته یې پام شو او خپله هم له دې نه په حیرت کې شوه چې څنګه یې پلار د اندرې لیک په مېلمستون کې د میز پر سر هېر کړی و، خو هغه نه یوازې د دوسال د پرېښانۍ او سکوت د علت په اړه له هغه سره د خبرو نه ،نه ویرېده، بلکې د هغه په اړه فکر کولو نه هم ډارېدله.

ماښام، میخائیل ایوانوویچ د سردار د سپارښتنې له مخې شهزادګۍ ماریا ته راغی او له هغې نه یې په مېلمستون کې د سردار اندرې د هېر شوي لیک غوښتنه وکړه. شهزادګۍ ماریا لیک هغه ته ورکړ.

که څه هم د هغې دا نه خوښېده، هغې ځان ته دا حق ورکړ چې میخائیل ایوانوویچ نه وپوښتي، پلار یې څه کوئ؟

میخائیل ایوانوویچ له درناوی نه په ډکې خو له ملنډو مل موسکا سره وویل:

- هسې خوځېږي را خوځېږي، دی د دې نوې ودانۍ له امله ډېر ناارامه دی. یو څه وخت یې کتاب ولوست او اوس... میخائیل

ایوانوویچ خپل آواز لږ ټیټ کړ او وې ویل:

- میز ته ناست دی. باید په خپل وصیت لیک لګیا وي (په دې وروستیو وختونو کې له کاغذو سره بوختیا د سردار یوه له خورا غوره بوختیاوو نه وه. هغه کاغذونه چې تر مرګه وروسته ده نه باید پاتې شي، هغه کاغذونه چې ده وصیت لیک نوماوه)

شهزادګۍ ماریا وپوښتل:

-آلپانیچ سمولینسک ته استوئ؟

- البته چې، له ډېرې مودې راهیسې سترګه په لاره دی.

۳

کله چې میخائیل ایوانوویچ له لیک سره دفتر ته راستون شو، سردار عینکې په سترګو، د عینکو کړۍ پر تندي د شمعې تر رڼا لاندې د میز شاته ناست و او له کاغذو (هغه کاغذونه چې ده وصیت لیک نومول او باید دده تر مرګه وروسته ټولواک ته لېږل شوي وای) سره اخته و، هغه یې له سترګو لرې نیول او په خورا خوند یې لوستل. کله چې میخائیل ایوانوویچ راننوت، د هغه سترګو د هغو خاطراتو له لوستلو نه وروسته له اوښکو ډکې وې چې ده په ځوانۍ کې لیکلې وې او اوس یې لوستې. هغه د میخائیل ایوانوویچ نه لیک واخېست، هغه یې په جیب کې کېښود، کاغذونه یې یوې خواته کېښودل او الپانیچ یې چې ډېره موده ورته انتظار پاتې شوی و، ځان ته راوغوښت.

هغه پر یوې پاڼې هغه څه لیکلي و چې سمولینسک کې اړتیا ورته لیدل کېده، هغه په کوټه کې ښکته پورته ګرځېده او هر وار به چې د الپانیچ له څنګه چې ده ته یې د دروازې تر څنګ انتظار وېست تېریده، هغه ته یې خپلې سپارښتنې ویلې:

- لومړی پوستي کاغذ، تا ته وایم اورې، اته ګېډۍ، د دغې بېلګې له مخې، زرین رنګ، دغه بېلګه یې یوسه، چې کټ مټ هماغه واخلې.

بيا شرش، موم، هوکې د کاغذونو د مهرولو لپاره د ميخائيل ايوانوويچ د وړاندې له مخې.

هغه په کوټه کې وګرځېد ،خپلو ياددښتونو ته يې وکتل او وې ويل:

بيا به د سرتېرو د جلب د غه ليک ، والي ته سپارئ . .

الپاتيچ ته د سردار سپارښتنو دوه ساعته وخت ونيو ،خو بيا هم هغه ته د سردار خبرې پای ته نه وې رسېدلې. هغه کېناست،چرت کې لاړ، سترګې يې سره ورغلې، ويده شو او الپاتيچ وښوريد.

-نو ، ځه خو ځېږه،خو ځېږه،که څه شی په کار و ، در وبه يې لېږم.

الپاتيچ ووت. سردار بېرته خپل ميز ته ورغی،خپل ميز يې وڅاره،په خپلو کاغذونو يې لاس وواهه،بيا يې د خپل ميز جعبه وتړله او د بل ميز شاته کېناست او والي ته يې د ليک ليکل پيل کړل. کله چې يې ليک مهر کړ او پاڅېد ،وخت له وخته تېر شوی و. هغه غوښتل ويده شي،خو هغه پوهېده چې خوب نه ورځي او ګډوډ له غمونو ډک خيالونه يې خوب ته نه پرېږدي. هغه تيخون ته ورغږ کړل او له هغه سره دې لپاره بلې کوټې ته لاړ چې هغه ته ووايي، د هغه کټ چېرې کېږدي. هغه ګرد ګرځېده او کتل يې چې په کوم کنج کې يې کټ کېښودل شي. هره خوا هغه ته، ناوړه برېښېده،خو له ټولو نه ناوړه ځای د هغه د کار په کوټه کې اېښودل شوې لويه څوکۍ وه، چې پخوا دی پرې بيديده. پر هغې څوکۍ بېديدل، هغه ته په دې علت خورا وحشتناکه برېښېدل. دی له داسې خيالونو سره لاس او ګريوان شوی و ، چې دی يې ډېر زورولی و. په هېڅ څه يې تنده نه ماتېده، خو تر ټولو ښه ځای هغه ته د پيانو تر شا ولاړ څوکۍ ښکاريده. هغه تر اوسه پورې هېڅکله هلته ويده شوی نه و.

تيخون د يو چوپړ په مرسته د هغه کټ راوړ او د هغه په جوړولو

لګيا شو.

سردار چغې کړل:

- نه، داسې نه، داسې نه، خپله يې يو لږ څه له ديواله نه رادې خواته کړ او بيا يې ببرته څه ورنږدې کړ.

سردار له ځانسره فکر وکړ: بالاخره مې هر څه بدل او جوړ کړل، اوس کولای شم ويده شم.

ودريد چې تيخون جامې ترې وباسي.

له هغه عذاب نه يې تندی تريو شو، چې له ده نه د جامو وېستلو په وخت کې تيخون پر ده زغملی و، په پای کې هغه جامې ووېستې، په سختۍ په کټ کې پريوت او په شک او ګمان يې خپلو وچو ژيړو پښو ته کتل. هغه په فکر کې نه و تللی، بلکې د هغه کړاو په وړاندې لږ کرار شوی و، چې د غه پښې ځنګه راپورته او په کټ کې وغځوي.

هغه په زړه کې ويل:

-اخ، اخ چې څومره ګرانه ده، اخ، چې اوس ژر، ژر تر ژره دا خواري او عذاب پای ته رسېدلای وای او زه مو په کراره پريښی وای. هغه شونډې کېښکودې او د شلم وار لپاره يې هغه بيا کېښکودې او هڅه يې وکړه چې ويده شي، خو هغه لا سم په کټ کې غځېدلی نه و چې ناڅاپه، تر ده لاندې کټ په يوه ټاکلي ګذار، وړاندې او وروسته په خوځېدا شو، ګواکې دی په سختۍ سا باسي او دانګي. دغه حال هر شپه تکراريده. هغه خپلې پټېدونکې سترګې وغوړولې.

په خوراخواشينۍ يې خدا زده چاته په بنګېدو بنګېدو ښکنځلې کولې او ويل يې:

- ويديدل ناشوني دی، لعنت دې وي پر دوی! کومه د پام وړ خبره وه چې ماښام ته مې، کټ ته مې پريښې وه، د قفلونو خبره وه؟ نه، نه د

قفلونو چاره خو مې وکړه، نه، د مېلمستون. کوم شی خو و؟ شهزادګۍ ماريا وه چې کومه بې ځايه خبره يې وکړه. دوسال هم کومه څه وويل. دا احمق سړی! کوم څه مې په جيب کې کېښودل، پروا نه لري، نه رايادېږي!

- تيشکا ته وواييی، د غرمنۍ په وخت کې مو د څه په اړه خبرې کولې؟

- د سردار په اړه، د مخائيل په اړه....

سردار ميز په سوک وواهه او وې ويل:

- چپ شه، چپ شه! هوکې يوه شوم، شهزادګۍ ماريا د سرداراندرې کيسه، هغه ته ولوسته، دوسال د ويتيبسک په اړه څه وويل. اوس به يې ولولم. سپارښتنه يې وکړه چې تيخون دده له جيب نه، ليک ده ته ورکړي، له وړوکي ميزسره د ليمو شربت او شمعې دده د کټ خواته راوړي. عينکې يې په سترګو کېښودې او د ليک لوستل يې پيل کړل. هماغه وخت و چې د شپې په چوپتيا کې په داسې حال کې چې د چلچراغونو شنه رڼايي يې پر لاسونو خوريدله، ده ليک ولوست او د لومړي ځل لپاره په يوه شېبه کې د هغه په معنا او ارزښت پوه شو.

فرانسويان په ويتيبسک کې دي، او دا امکان لري چې تر څلورو ګرځنو وروسته سمولينسک ته ورسېږي او يا کېدای شي اوس هلته رسېدلي وي.

- تيشکا! او تيخون له ځايه پاڅېد. سردار چغې کړې:

- نه، نه، نه پوهېږم، دا ناشونې ده؟

ليک يې د شمعې تر ستنې لاندې پټ کړ، سترګې يې پټې کړې، دانيوب يې خيال ته راغی، او د لمر تر شغلو لاندې د هغه له نيبونو ډک ساحل، د روسي پوځ، د هغه ځوان جنرال، چې دی خپله و، هغه ځوان

چې یوه ګونځه یې هم لا پر تندی نه لرله، مهربانه و، سره، ځلېدونکې ځېره، چې د پاتیومسکین(روسي جنرال) کېږدی ته ورننوزي، هغه ته ټولو اکه، د خول خاوندو مور، د روس دملت مهربانه انای، تر نظره ورغله، داسې تر نظره ورغله چې هغه ټیټ وني او ځوربه ده او ژېړ رنګه ځېره یې لرله، له هغې سره یې په خپله لومړي کتنه کې خپله خوږه موسکا، مینه ناکي او له خوا خوږی نه ډکې خبرې وریادې کړې. او بیا یې هماغه ځېره، تر تابوت لاندې لویه دړه چې د ګلو په درمندو کې ډوبه وه، وریاده شوه او بیا د تابوت تر ځنګ له زوبوف سره د خول د ګرانې خاوندې د لاس د مچولو د لومړیتوب پر حق، نانندرې ور په یاد شوې. دا ټول او ټول سردار ته وریادیدل او وې ویل:

- ځو مره به ښه وه چې هغه وختونه بیا راستانه شوي وای، کاشکې دغه نننی بې ننګه وختونه ژر تر ژره پای ته رسېدلی وای او ای کاشکې بې زه آرام سره پرېښی وای.

۴

لیسه ګورې، د سردار نیکولای اندریوویچ بالکونسکي ځمکې او باغونه د سمولینسک په شپتیزه ورستي او مسکو ته د تلونکی واټ په دیرش ورستۍ، کې پراته وو.

په هماغه ماښام چې بوډا سردار، الپاتیچ ته خپلې سپارښتنې ورکړې،دوسال، له شهزادګۍ ماریا نه هیله وکړه چې دی د ځېنو خبرو لپاره ومني. هغه په دې کتنه کې هغې ته وویل، له دې چې د مشر سردار روغتیا خورا کړکیچنه ده او دا د ځان د ساتنې او پالنې لپاره، هېڅ نه کوي او د سرداراندرې له لیکه هم ښکاره ده چې په لیسه ګورې کې پاتې کېدل، هم لوی ګواښ دی، نو هغه (دوسال) په خورا درناوي هیله کوي چې شهزادګۍ ماریا دې د والي په نامه یو لیک ولیکي. اوس چې الپاتیچ سمولینسک ته روان دی، هغه ته دې ورکړي، په لیک کې دې هغه ګواښ ښکاره کړي، چې د دوی کورنۍ ورسره مخامخ ده. دوسال په خپله دغه لیک کې ولیکل،شهزادګۍ ماریا لاسلیک کړ،الپاتیچ ته یې وسپاره، ورته وویل شول چې هغه والي ته وسپاري او د ګواښ د زیاتېدو په وخت کې ژر تر ژره بېرته راستون شي.

آلپاتیچ چې دغه سپارښتنې او لیک تر لاسه کړ،د سپینو بڼو نه جوړه شوې خولۍ (دا د شهزادګۍ ډالۍ وه) پر سر، ارباب ته ورته

لکړه په لاس د خپلې کورنۍ د غړو په بدرګه کې له کوره ووت، هغه ووت چې په هغه چرمینه ګاډۍ کې چې دوه سره بخون، تور یاله او اوږد لکۍ، آسونه ورته تړلي وو، سپور شي.

د آسونو په غاړه کې زنګونه ځړول شوي وو ،زنګونه بیا په کاغذونو کې مروړل شوي، مشر سردار چا ته اجازه نه ورکوله چې په لیسه ګورې کې، د زنګونو غږ پورته شي،خو الپاتیچ په لرو لارو کې د زنګونو شرنګهارې ډېر خوښېده. د الپاتیچ چوپړانو، دولتي استازي، منشي، دوې مینځې توره او سپینه (په روسیه کې تورې مینځې - کور پاکاوه او سپینې خواړه پخول) دوې بوډۍ، قزاق زلمی، ګاډیوان او د دربار نورو وګړو دی بدرګه کاوه.

د هغې لور، په چیټ پوښ بالښتونه، د هغه تر شا او تر پښو لاندې کېښودل. د هغې زړې ښېنې،یو دستمال په پټه په ګاډۍ کې ومانډه. یو ګاډیوان هغه ترتخرګ لاندې ونیو او هغه یې په ګاډۍ کې کېناوه.

الپاتیچ بنګېده، په ګاډۍ کې کېناست او د سردار په څېر، ژر ژر وغږېد او وې ویل:

-خدای مودې، ددې ترینډو له دې شرو شور نه ساتي او خدای دې مورې ته ددې ښځو غم نه راښیي.

وروسته له هغه یې د وړو کارونو په اړه، خپلو چوپړانو ته خپلې وروستنۍ سپارښتنې ورکړې. له خپل تک شین سر نه یې خولۍ پورته کړه (دده دا کار په هېڅکله د سردار کارونو ته ورته نه دی) او درې وار یې پر تټر صلیب رسم کړ.

د هغه ښځې په لوړ آواز وویل:

- میاکوف الپاتیچ !که کومه خبره وه... ته او تا خدای راستانه شې، پر مورې رحم ولرې، د هغې د ښځې دغه زارۍ او هیلې له دې کبله

وې، چې د دغې جګړې آوازې هر خوا خورې وې او لاپسې خورېدې.
الپاتیچ وخوځېد. دا خوا هغه خوا یې کتل او د شا خواته پرتې دښتې ننداره یې کوله. هغه تر شونډو لاندې وویل:
- ښځې، ښځې، خدای مو دې له ښځې ساتي !د هغو له غمونو او خیالونو !
د تګ په لاره کې، یو ځای اوربشې مخ په ژیړې وې او چېرې یې لا وړې شنه وو، چېرې لا ځمکه تکه او توره او نوی کرنه په کې بیا پیل شوې وه. الپاتیچ روان و او د فصلونو پر پریمانۍ یې شاباسي وایه. د اوربشو پټیو او په هغه کې ولاړ فصل ته چې ځای ځای په کې لو پیل شوی و، کتل. ...
وروسته له هغه چې دوه واره یې په لاره کې آسونو ته وابښه ورکړل، د اګست په ځلورمه ښارته ورسېد.
الپاتیچ په لاره کې، له پوځي کتارونو او ګاډیو سره مخامخ او یا هم تر هغو نه مخکې کېده. سمولینسک ته په نږدې کېدو سره له لرې لرې د ډزو غږ اورېدل کېده، خو د هغه له اورېدو یې تعجب نه کاوه، له هر څه زیات هغه دې خبرې حیران کړ چې پوځیانو د اوربشو په شنو پټو کې کېږدۍ درولې وې او سر تېرو دغه اوربشې د وښو په توګه خپلو آسونو لپاره کارولې، که څه هم دغه کار دده د تعجب وړ و، خو د هغه خپلو غمونو او خیالونو هغه بېرته په خپلو څپو کې ډوب او دغه حیرانتیا یې ترې هېره کړه.
دا دده دېرش کاله کېدل، چې د هغه د ژوند هر څه د هغه د ارباب، سردار د هیلو له مخې وو او هغه هېڅکله د هغه له ارادې پرته بل څه نه کول. هر هغه څه چې د هغه د سردار سپارښتنو پورې اړه نه لرله، نه یوازې نه تر سره کېدل، بلکې اصلا یې دده لپاره شتوالی نه لاره..

الپاتیچ، د اګست په څلورمه ماښام سمولینسک ته ورسېد، د دینیپر د سیند پر هغې غاړه کې د ګینچاسکي په سیمه کې لکه په دې وروستیو دیرشو کالو کې چې د هغه عادت شوی، په هغه مسافرتون کې، چې اوس یې فیراپانتوف، پورې اړه لرله، واړاول. د هغه فیراپانتوف، چې پخوا سرایوان و، دولس کاله د مخه دده په مرسته له سرداره یو ځنګلکوټی واخیست، د الپاتیچ د مهربانیو له برکته یې په هغه کې کار او ژوند پیل او دا دی اوس یې هلته یو کور، مېلمستون او د وړو خرڅولو یو دکان جوړ کړی دی. فیراپانتوف یو څورب، تورڅنی، سور مخی څلویښت کلن کلیوال و چې تورې شونډې، پراخه وتلې پزه او همداسې پر تورو وتلو وروځو تندی او وتلې ګېډه لرله.

فیراپانتوف، چې واسکټ او تر هغه لاندې د چیټ کمیس یې اغوستی و، د خپل دکان مخکې ته ولاړ و، د الپاتیچ په لیدو د هغه خوا ته راغی او وې ویل:

- یاکوف الپاتیچ ! ټول خلک له ښاره تښتي او ته ښار ته راغلې.

الپاتیچ وویل:

- پوه نه شوم، څنګه له ښاره تښتي !

- زه هم وایم، خلک احمقه دي، ټول له فرانسویانو ډارېږي.

الپاتیچ وویل:

- د ښځو خبرې، د ښځو خبرې، د ښځو خبرې دي.

- زه هم همدا خبره کوم، یاکوف الپاتیچ ! پوځي فرمان رارسېدلی دی چې لاره نه ورکوو، فرانسوي څوک نه پرېږدي، خلک داسې ګڼي پسې اخېستي دي چې هر یو د خپلې ګاډۍ لپاره درې روبله غواړي، نه عقیده پاتې ده او نه ایمان.

یاکوف الپاتیبچ، بې پروا هغه ته غوږ و. هغه سماوار او آس ته د

وښو غوښتنه وکړه. چای یې وڅښه او څملاست.

تر سهاره پورې دده د مېشت ځای په وړاندې په کوڅه کې پوځونه تېریدل. الپاتیچ بله ورځ هغه کالي چې له ښاره پرته بل ځای نه اغوستل کېږي، واغوستل او د خپلو کارونو د سرته رسولو لپاره ښارته ووت. لمر له سهاره ځلېده او د سهار له اتو بجو نه ورځ ښه توده وه. الپاتیچ په زړه کې ویل:

- دغه هوا د غنمو لولپاره ښه ورځ ده، خو لا له سهاره د ښار له څنډو نه د ډزو غږ اوریدل کېده.

د سهار له اتو بجو نه د ټوپکو له ډزو سره د ټوپونو ډزې هم یو ځای شوې. په کوڅو کې د خلکو ګڼه ګونه وه، خو دا نه څرګندیده، چې چېرې او کوم پلو تلوار کوي، سرتېري هم ډېر لیدل کېدل. ګاډي هم بې شمېره وې، ښکته پورته روانې وې. سوداګرو او دکانداران د خپلو دکانونو مخې ته ولاړ وو او په کلیساوو کې لمانځې روانې وې. الپاتیچ د خپلو چارو د سرته رسولو لپاره، د مغازو، ادارو، ډاګځي او ولایت خواته ورغی. په بازار، په دکانونو، په ډاګځای او هر هر ځای کې د پوځ او جګړې خبرې وې. د دښمن خبرې، چې پر ښار یې یرغل پیل کړی و. ټولو یو له بله پوښتنې کولې او ټولو هڅه کوله یو بل آرامه کړي.

الپاتیچ د والي دکور مخې ته سخته ګڼه ګونه ولیده، قزاقان، کارکوونکي، د والي ګاډیوانان، ساتونکي او نور ټول د هغه سرې اوچوپړان. الپاتییچ د کور مخې ته دوه اعیان ولیدل، چې یو ده پېژانده. د هغه دغه پېژندګلوی سړی د سیمې د پولیسو مشر و، چې خورا غوړ او ډډ ډډ غرېده او ویل یې:

- ګورئ! دا څه ټوکې نه دي، اوس که یو څوک وای، یوازې وای،

ښځه او ماشومان یې نه لرلای، یا هسې ګدا ،سوداګر او یا وړی وای، بیا یې هم پروا نه لرله،یو سر یو یې غم،خو هغه څوک چې د کورنۍ غړي یې دیارلس تنه دي، لاس یې هم تش، اوس به څه کوي؟ دا څه چارواکې دي، په خلکو یې څه راوستي دي؟ټول داړه مار او غله دي، چې دا خو یې په دار ځړولي وای !

بل وویل: څه وایې، نه پوهېږې چې. ..

د پولیس مشر ویل:

- زما یې څه، بلا پسې ! پرېږد ئ چې واورئ ! تر موږه سپي هم ښه دي

د الپاتیچ په لیدو یې زیاته کړه: یاکوف الپاتیچ ته دلته څه کوئ؟

الپاتیچ په ویاړ سره سر پورته کړ، لاس یې د تل په شان د سردار د نوم د یادولو سره د تخرګ لاندې ونیو او وې ویل:

- د عالیجناب په سپارښتنه والي ته راغلی یم. سردار سپارښتنه کړې ده، اجازه راکړئ چې له حاله خبر شم.

هغه وویل:

- ځه لاړ شه، ځان خبر کړه، داسې حال یې راوستی چې یوه کراچۍ هم نه پیدا کېږي. هغې خواته یې اشاره وکړه چې د ډزو غږ ترې راته، او وې ویل:

- اورئ، دښمن له ښاره هومره لرې نه دی.

هغه زیاته کړه:

- داسې حال یې راوستی دی، چې ټول به ووژل شي. غله، داړه مار !

دا یې وویل او پر زینو ورښکته شو.

الپاتیچ سر وښوراوه او پر زینو پورته وخوت. د انتظار په کوټه کې

سوداګر، دوکانداران، ښځې او مامورين هر څوک خورا بې شمېره وو. ټول چپ ناست او يو بل ته يې سره کتل. د والي د کوټې دروازه چې راخلاصه شوه، ټول پاڅېدل، او وړاندې ورغلل. له دروازې په تلوار يو مامور راووت، له سوداګرو سره يې څه وويل، يو ځوان مامور چې صليب يې پرغاړه کې پروت و، ځان پسې دفتر ته وروباله او بېرته د دروازې تر شا پناه شو.

له ورايه برېښېده چې ځان له هغو ټولو غلچکونو نه پناه کوي، چې خلکو هغه ته په ځير ځير او پوښتنيز ډول ورلېږل. الپاتيچ دروازې ته ورنېږدې شو. او کله چې دا وار دغه مامور بيا راووت، پاڅېد، خپل لاس يې د خپل ټټر په ترلې تڼۍ کېښود، مخ يې هغه مامور ته وروااړاوه، ليکونه يې هغه ته وروړاندې کړل، په لوړ خو ډډ آواز يې وويل:

- د جنرال آنشوف سردار بالکونسکي (په فرانسوي آنشوف يعنې مشر قوماندان) له خوا، جناب بارون آش ته.

غږ يې داسې پرتم لاره، چې مامور اړ شو هغه ته مخ وروااړاوي او ليکونه يې ترې واخېستل. څو دقيقې وروسته، والي الپاتيچ ومانه او په تلوار يې ورته وويل:

- سردار او شهزادګۍ ته ووايې چې زه له هېڅ څه نه خبر نه يم. او ما د لوړو چارواکو د سپارښتنې له مخې دا کار کړی دی، مهرباني وکړئ.

هغه کاغذونه، الپاتيچ ته ورکړل او خپلو خبرو ته يې دوام ورکړ:

- خو له دې کبله چې د سردار روغتيا ښه نه وه، زما هغه ته مشوره دا ده چې مسکو ته لاړ شي. زه خپله همدا اوس خوځېږم، سردار ته هم ووايئ.. خو والي خپلې خبرې پای ته ونه رسولې. له سر تر پښو په خارو دوړو يو لړلی افسر راننوت او په فرانسوي ژبې يې والي ته څه

وویل. د والي خبره له ډاره تکه سپینه شوه. سر یې الپاتیچ ته وښوراوه او هغه ته یې اشاره وکړه:

- ځه ! ژر کوه ! او له افسر نه یې پوښتنې پیل کړې. کله چې الپاتیچ د والي له کوټې راووت، د انتظار په کوټه کې د ناستو په تمه کسانو له ویرې او سترپانو ډکې هیله مندې سترګې ټولې هغه ته وروا وښتې. الپاتیچ پرته له هغه چې ځک شي، نور د ډزو غږونو ته چې دم په دم زیاتېدل او رانږدې کېدل، غوږ و، په تلوار او ګبنې د مېلمستون پلو ته ستون شو. د پوځي اعلامیې هغه پاڼې چې والي الپاتیچ ته ورکړې وې، داسې په کې راغلي و:

- تاسو ته ډاډ درکوم چې د سمولینسک ښار لا هېڅ دول ګواښ سره مخامخ نه دی او دا ګمان هم نه شته چې ښار ته دې ګواښ ورپېښ شي. زه له یوې خوا او شهزاده باګراتیون له بلې خوا د ښار مخې ته سره یو ځای کېږو او دا یو ځای کېدل به د میاشتې په دوه ویشتمه نېټه تر سره کېږي. دغه دوه پوځونه به د دغه ولایتو د اوسېدونکو په ملتیا چې تاسو ته پرېښودل شوي دي، تر هغه وخته به دفاع وکړي چې دښمنان په شا تمبول شوي او مات نه وي او یا زموږ مېړني سرښندونکي تر وروستي هغه پورې ځان قربان کړی نه وي. نو له دې کبله دا خورا پر ځای خبره ده چې د سمولینسک او سېدونکو ته ډاډ ورکړ شي او ارام یې کړي، ځکه هغه کسان چې د ځان او دښمن د پوځ تر منځ د دوو پوځونو دغه شان کلک دیوالویني، باید په بري هم پوره ډاډ ولري.

(پوځي فرمان، د بارکلي دوتولي له خوا نه د سمولینسک والي بارون آش ته-۱۸۱۲)

خلک پریشانه، او په کوڅو کې لالهانده وو، خپل کېږي، میزونه، څوکۍ او د کور ټول څه یې په کراچیو بار له خپلو

کورونو نه راوتل او په کوڅو کې وړاندې تلل او ګڼه ګوڼه یې جوړه کړې وه. د فیراپانتوف آستوګنځي په ګاونډ کې څو کراچۍ ولاړې وې او د ښځو غږ ترې راته. عذر زارۍ او زګېروی اوریدل کېدل. یو ډنګر سپی پرله پسې غپیده او د ګاډیو د آسونو مخې ته تاویده راتاویده. الپاتیچ له خپل عادت نه په چټکو ګامونو د مسافرخای انګړ ته راننوت او مخامخ د آسونو طویلې ته لاړ، ګاډیوان ویده شوی و. هغه یې راویښ کړ، او ورته وې ویل چې آسونه چمتو کړي او خپله د کور دالان ته ورتېر شو. د مسافرخای د څښتن له کوټې د یو ماشوم د ژړا، د یوې ښځې د ساندو د فیراپونتاف د چغو او غضب نه ډک آواز غوږو ته راتلل. کله چې آلپاتیچ دالان ته راننوت، د آشپز ښځه له ویرې لکه ویریدلې چرګه ښکته پورته منډې وهلې.

- ښځه یې ووهله، داسې په مرګ یې ووهله، داسې یې ووهله او پر ډاګ یې کشوله.

الپاتیچ وپوښتل: ولې؟ د څه لپاره؟

- ښځې یې غوښتل چې له ده سره ګډه لاړه شي. د ښځو کار دی. هغې ټینګار کاوه چې دا هم له ځانسره بوزي، هیله یې کوله چې دا او ماشومان مرګ ته مه سپاره. هغې ویل:

- ټول لاړل، او موږ څه ګناه لرو؟ داسې داسې یې ووهله، داسې چې په ځمکه یې همداسې څښوله.

الپاتیچ، له هغه سره داسې سر وښوراوه، ګواکې ده د هغه خبره تایید کړې وه او خپله یې له دې امله چې نه غوښتل نور، نوڅه واوري. د مسافرخای د خاوند د کوټې مخامخ کوټې ته چې خپل اخېستل شوی شیان یې هلته ایښی و، ورغی.

په همدې شېبه کې یوه ډنګره، رنګ الوتې ښځه، چې ماشوم یې په

غبږ کې نیولی و، دستمال یې له سره لویدلی، له دروازې را ودانګل، انګړ ته تلونکو زینو پلو یې منډه کړې او چغې یې وهلې، ظالمه، وژونکیه !

فیراپونتاف،د هغې پسې له کوټې رااووت، خو همدا چې الپاتییچ یې ولید ،خپل واسکټ یې سم، لاس یې پر څڼو تېر، سترې ستومانه برېښېده. هغه پسې کوټې ته ورننوت او وې پوښتل:

- الپاتیچه غواړئ لاړ شئ؟

الپاتییچ، د هغه پوښتنې ته ځواب ورنه کړ، پرته له هغه چې هغه ته وګوري، خپل اخېستل شوي شیان یط راواخېستل او وې پوښتل چې، کرایه یې څومره شوه؟

فیراپونتاف وویل:

- بیا به حساب کوو، څنګه والي ته ورغلئ؟ څه پریکړه وشوه؟

الپاتیچ ځواب ورکړ چې والي د پریکړې په اړه ده ته هېڅ ونه ویل.

فیراپونتاف وویل:

- دا ژوند او کار چې موږ یې لرو، آیا کولای شو لاړ شو؟ کډه کول خو څه ټوکې نه دي؟. تر دارا ګابوژ پورې اوه روبله کرایه غواړي. دا چور له لارې وتلی، ایمان یې په پیسو بایللی دی ! میلیوانوف، ښه اټکل کړی و، لا د پنجشنبې په ورځ یې خپله د وړوو بوجۍ په اوه روبله پر پوځیانو وپلورله. هغه زیاته کړه:

- ښه نو، ورکه وه یې، یو چای خو به وڅکې؟

تر هغه پورې یې چې آسونه، ګاډیو پورې تړل، الپاتیچ او فیراپانتوف چای سره وڅکه، د غلې دانې په اړه سره وغږېدل او په دې اړه یې غورې وکړئ چې هوا د فصلونو د راټولو لپاره خورا ښه ده.

فیراپانتوف چې درې پیالې چای یې وڅکه، پاڅېد او وې ویل:

- ډزې څه بندې غوندې شوې، ښايي زموږ پوځ مخې ته لاړ، دوی ويلي دي چې دښمن به ښار ته نه پرېږدي، هرومرو به دوی پوهېدلي وي چې دومره زور لري چې دا سې خبرې کوي. ...

الپاتيچ خپله سودا راواخېسته، هغه ګاډيوان ته يې ورکړه چې کوټې ته را ننوت او د مسافر ځای له خاوند سره يې حسابونه خلاص کړل. د خوځېدونکو ګاډيو، د آسونو د سمونو او د هغو د غاړې د زنګونو د آوازونه شرنګهاری د کور د دروازې نه د وتلو يادونه کوله.

له غرمنۍ نه څو ساعته اوښتي و، سيورې د کوڅې تر نيمايي پورې راوړاندې شوې و، خو په پاتې نيمايي کې لا تود لمر ځلېده. الپاتيچ له کړکۍ نه د باندې وکتل او د دروازې پلو ته ولاړ. ناڅاپه لرې بياديو عجيب و غريب غږ، بيا ګړز پورته شو او تر هغه وروسته د ښار په فضا کې د توپ د مرميو د لويدو او د ډز غړمبهاری خپور او هينداري يې وربرېدولې. الپاتيچ کوڅې ته ووت. دوه تنو د پل خوا ته منډې وهلې. پر ښار د اوريدونکو مرميو، د هغو د لګېدو او چاوديدو غږونه له هرې خوا نه اوريدل کېدل، خو د غه غږونه د توپ د هغه غږونه په کچه چې له ښاره د باندې اوريدل کېدل او پر ښار يې مرمۍ راورولې، په هېڅ شمار وې. د دغو ډزو غږ د خلکو پام هومره ځانته نه وراړاوه، څه کم پنځه بجې ناپليون سپارښتنه کړې وه، چې ښار د توپو تر اور لاندې راولي، يو سلو ديرشو توپونو پر ښار ګولۍ ورولې. په لومړۍ سر کې خلک هک حيران او په دې ډزو يې سر نه خلاصېده.

هغه ګولۍ چې پر ځمکه لګېدې، چاوديدې، په لومړي سر کې د هغو چاودونو د خلکو پاملرنه راپاروله، د فيراپانتوف ښځې چې ژړا او زارۍ يې تر هغه وخته پورې د ننه له کوره اوريدل کېدې، چپه شوه، ماشوم يې په غېږ کې د کور د دروازې پلو لاړه. او په پټه خوله يې د

خلکو ننداره او د هغو غږ ته غوږ وه.

آشپز او دوړوو، پلورونکي کارګر هم د وره پلو ته راغلل. ټولو په خورا خوشالۍ او ځانګړې پاملرنې هغه کوله د هغو په سر د تېریدونکو ګولیو ننداره وکړي، خو په دې وخت کې څو تنه چې په خورا مستۍ غږېدل، د کوڅې له يوه ګرځني نه راتاو شول.

يوه وويل:

- دغه ته زور وايي، بام او د کور چت يې تالا والا کړل.

بل تن بيا غږ وکړ:

-ته ګوره چې ځمکه يې څنګه چول چول کړه.

دريیم تن وخندل او وې ويل:

- ډېر ښه وشو، ډېر ښه وشو. ښه ده چې لږ دې شاته ودانګل کنه او س به دې د غوښو ټوټې له خاورو او ايرو سره يو ځای وې.

خلک ټول په دلته راټول شول. هغو کیسه کوله چې څنګه تر دوی لږ وړاندې يوه ګولۍ په يوه کور کې ولګېده. په دې وخت کې هم ګولۍ پرله پسې د خلکو له پاسه تېرېدلې.. خو يوه هم دوی ته نېږدې نه لګېده، الپاتيچ په کراچۍ کې سپور شو. د مسافر ځای خاوند د دروازې په خوله کې ولاړ و. پر هغې آشپزې ښځې چې لستوڼي يې بډه وهلي، سره لمن يې اغوستې، خپل بربنډ مړوندونه يې ښورول او د هغې ډلې خواته چې په يوه کنج کې راټول شوي وو، ددې لپاره ور روانه وه چې د هغو خبرو ته غوږ شي، غږ وکړ:

- چېرې ځئ؟ څه دې ورک کړئ؟

هغې وويل: عجيب سړی دی؟

خو همدا چې د خپل بادار غږ يې واورید، ببرته راستنه او خپله بډه وهلې لمن يې ښکته کړه.

بیا یو دروند غږ خو دا وار دوی ته د ېر نېږدې، لکه د یوه مرغه چې ځان ځمکې تـه راوارتېږه، لـه آسمان نـه راولويـد. پـه کوڅـه کـې اور ولګېد. چاودونه وشوه او په کوڅه کې لوګی خپور شو.

د مسافر ځای خاوند ، د آشپزې پلو ورمنډه کړه او چغه یې کړل:

- بې رحمې، ته دلته څه کوئ؟ دا څه و؟

دې سره همهاله د ښځو د ژړا او شروشور غږ لـه څو ځایه واوریدل شو ، یو ماشوم په وحشت سره چغې وهلې، خو خلک پـه چوپـه خولـه او الوتو رنګونو د هغې آشپزې شاوخوا ته ورټول شول. په دې ګڼه ګوڼه کې د دغې بدمرغې ښځې آواز تر ټولو نه لوړ و.

- اوی، ګرانو ، زما د زړه سرو ، ځارم شم، قربان مو شم، مه پرېږدئ، مه پرېږدئ چې مړه شم، زما زړه ته ګرانو !

پنځه دقیقې وروسته په کوڅه کې هېڅوک هم پاتې نه شو. آشپزه یې چې ورون یې د بم لـه ټوټې نه ټپی او مـات شـوی و ، پخلنځي تـه یووړه.

الپـاتیچ، ګـاډیوان، د فیراپـانتواف ښـځه او ماشـومان سـره لـه څوکېداره پر ځمکې ناست او غوږونه یې ډزو اوریدو ته څک کړي وو ، د توپونـو غړمبهـاری، د ګولیـو ټـک او ټـوک، د آشـپزې زورونکـي زګیروي، چې په نورو آوازونو کې لـه ورایـه څرګند و ، یوه شـېبه هـم نـه آرامېدل. د مسـافرځی د خاونـد د ښځې ماشوم چې کله بـه ډېر ناآرامـه شو ، پـه غېږ کې واخېست، هغـه بـه یې ښوراوه او پـه خوږو خـوږو او مهربانو خبرو به یې تسلاوه او کله ناکله به یې لـه هر هغـه چا نـه چې لـه کوڅې نه راته، د خپـل مېړه چې پـه کوڅـه کې پـاتې و ،جاج اخېست. د وړو پلورونکو کارګر چې څمڅې ته راغی، هغې تـه وویـل چې بـادار لـه نـورو خلکو سره یـو ځـای د دې لپـاره کلیسـاته تللی دی چې د مسـیح

معجزه ښودونکی شمایل له سمولینسک نه ولېږدوي.
ماښام د ټوپونو ډزې آرامې شوې. د الپاتیچ کورنۍ له څمڅې نه راووته او له دروازې سره ودریده. د ماښام پخوانی آسمان چې تک شین و، اوس لوګیو پوښلی و. سپوږمۍ راختلې وه او د دغو لوګیو د پردو په منځ کې یې په زړه پورې ځلا لرله. د توپخانې د ډزو له هغه وحشته وروسته ښار په داسې یوې خاموشۍ کې ډوب شو، چې یوازې د پښو د ښنولو، د چټکو ګامونو د اښستو، زاریو او ژګیرویو، د لرو لرو چغو او نارو او د اورونو د خرپهاري آواز هغه ماتوله. د آشپزې ژګیروي اوس آرامه شوي وو. له دوو خوا نه د ټینګو اورونو، د تورو لوګیو کندکونه پورته کېدل او په هوا کې خوریدل. په کوڅو کې سرتېري، نه په منظمو کرښو بلکې د مېږټونو په څېر په ګډه وډه او ګڼه ګونه کې په رنګارنګو دریشیو کې له بېلابېلو خواو تلل راتلل. د دغو سرتېرو څو تنو د الپاتیچ تر مخې، د فیراپونتاف انګړ ته ورمنډې کړې. الپاتیچ د دروازې خوا ته ورغی. د کوم ځېل شوي غونډ سرتېرو چې شاته تمبول شوي وو، لاره بنده کړې وه.
افسر چې هغه د دروازې په درشل کې ولید، ورته وې ویل:
- ښار ورته تسلیموئ، تښتئ، ځی ووزئ. او افسر پر سرتېرو غږ وکړ:
- زه به تاسو ته وښییم چې د خلکو کورونو ته ننوتل، څه معنا لري؟
الپاتیچ کورته راستون شو او ګاډیوان ته یې وویل چې ګاډی چمتو کړي. تر الپاتیچ او ګاډیوان نه وروسته د فیراپونتاف د کورنۍ ټولې ښځې هم راووتې، ښځې چې تر هغه وخته پورې، د لوګیو او آن د اورونو د شغلو په لیدو چې د تیارو په خوریدو لاپسې ښې څر ګندېدې، ناڅاپه په ژړا او شروشور یې جوړ کړ. دې ته ورته ژړا او

ساندې د کوټې په بل سر کې چې ګواکې، له دوی سره د سيالۍ لپاره جوړې شوې، هم اوريدل کېدې. الپاتيچ او ګاډيوان چې لاسونه يې رېږديدل، دآسونو افسارونو جړې او غوټه شوې لړۍ را خلاصولې. کله چې د الپاتيچ ګاډۍ د انګړ له دروازې نه وتله، هغه د فيراپونتاف د دوکان له خلاصې پاتې شوې دروازې نه وليدل چې څنګه لس دولس تنه سرتېري د غنمو، وړوو او آفتاب پرست له دانو نه بوجۍ ډکوي. له دې سره هممهاله فيراپانتوف له کوځې نه راستون شو، د سرتېرو په ليدو يې غوښتل چغه کړي، خو ناڅاپه يې خپلې څڼې په منګلو کې ټينګې او په کړس کړس خنديدل يې پيل کړل. د هغه له خندا سره ساندې ملګرې شوې او وې ويل:

- هلکانو، وړيئ، تالان يې کړئ، دې ارمونو ته هېڅ څه پې نه ږدئ.

هغه خپله د وړو بوجۍ را اخېستې او کوڅې ته يې ور ارتېرلې. څو تنه سرتېرې چې ډار شوي وو، د باندې وتښتېدل، خو څو تنو نورو خپلې بوجۍ ډکولې. فيراپانتوف چې الپاتيچ وليد، هغه ته يې مخ ورواړاوه او غږ يې پرې وکړ:

- د روسيې حال څرګند شو! روسيه تالا شوه! زه خپله اوس اور ورته ورته کوم، روسيه تباه شوه! او فيراپانتوف کوڅې ته منډه کړه. په کوڅې کې د سرتېرو پرله پسې بهير داسې روان و چې الپاتيچ نه شو کولای، آ پلو واوړي، هغه دې ته اړ و چې ودرېږي او صبر وکړي، د فيراپانتوف ښځه او بچيان هم په ګاډۍ کې ناست او دې ته سترګه په لاره و، چې لاره خلاصه شي.

شپه خوره او د تيارو لمن غوړيدلې وه. ستورې رابر شوي وو او ځوانۍ سپوږمۍ هم کله ناکله د لوګو شا نه، سترګکونه وهل. د الپاتيچ کراچۍ او د فيراپانتوف د ښځې ګاډۍ، چې د سرتېرو د ډلو په

ګڼه ګوڼه او د نورو ګاډیو او کراچیو په منځ کې نور نو وړاندې روانې وې، دې ته اړوتې چې د دنیپر د سیند د ساحل پرغاړه تم شي. څلور لارې ته نېږدې چې لاره بنده شوې وه او ګاډۍ ټولې ولاړې وې، په یوې کوڅې کې یو یو کور او یوه دوکان اور اخېستی و، خو اور په مړ کېدو و. شغلې کله کراریدې او د تورګڼ لوګي په غېږ کې پناه کېدې او کله به یې ناڅاپه لوړې شغلې پورته او په څلور لارو کې د ولاړو خلکو په څېرو یې له ورایه حیراني راڅرګنده کړه.

الپاتیچ چې د ځنډیدو له امله، له خپلې کراچۍ نه پلی شوی و، یوې تنګې کوڅې ته ورننوت، چې د اور ننداره وکړي. د اور اخېستل شوي کور تر مخې سرتېرو پرله پسې تګ راتګ کاوه، الپاتیچ دوه سرتېري ولیدل، چې له هغو سره یو بل سړی چې شین بخون کوټ یې اغوستی و، د اور اخېستي کور نه اور اخېستی دستک راباسي، د لارې آپلو کورته یې وړل او څېنو نورو بیا هغې خواته وابښه وړل. الپاتیچ یو ډله خلکو ته چې د اور د شغلو په مخکې ولاړ و، ورنېږدې شو، اور د غنمو د انبار لوړ دیوالونه، ترشغلو لاندې کړل او تر هغو نه لوړ یې لمبې وهلې، او د اور اخېستي چت لرګي د اور له کبله لاندې رالویدل. داسې ښکاریدل چې خلک دې ته سترګې په لاره وو چې چت ټول راولوېږي. الپاتیچ هم همدې ته سترګې په لاره و.

یو آشنا غږ راغی او بوډا ته یې غږ وکړ:

- الپاتیچ !

الپاتیچ چې په هماغه تپه تیاره کې د خپل ځوان بادار غږ پېژندلی و، ځواب ورکړ:

- پلار جانه ! ښاغلیه، عالیجنابه !

سرداراندرې چې پوځي کوټ یې پرغاړه او پر تور آس سپور و، د

خلکو له شانه الپاتيچ ته ځير ځير کتل او وې پوښتل:

- ته او دا ځايونه دلته څه کوئ؟

الپاتيچ چې سلګۍ وهلې ځواب ورکړ:

- ستاسو حضور عاليجنابه ! ستاسو حضور.. مګر موږ ماتې خوړلې ده؟ پلار جانه.. !

سرداراندرې بيا وپوښتل:

-ته دلته څه کوئ؟

په دې شېبې کې د اور لمبې لاپسې لوړې او زياتې شوې او د الپاتيچ د ځوان بادار ستړې او تکه سپينه څېره يې ښه ښکاره او څرګنده کړه. الپاتيچ هغه ته وويل چې څنګه سمولينسک ته استول شوی او په څه سختيو هغه تر دې ځايه راغلی دی.

هغه بيا وپوښتل:

-ستاسو حضور، څه فکر کوې، موږ جګړه بايلودې ده؟

سرداراندرې هغه ته ځواب ورنه کړ. هغه له جيبه د ياددښت کتابچه راووېسته، په خپل زنګانه يې کېښوده، يوه پاڼه يې له کتابچې څېرې او په پنسل يې کوم څه ليکل پيل کړل.

هغه خپلې خور ته وليکل:

- سمولينسک تسليموي، يوه اونۍ وروسته به ليسه ګورې هم د دښمن لاس ته پريوزي، سمدلاسه مسکو ته وخوځېږئ، د خوځېدا سره سم يوريبار او سوباژ ته ولېږه، د خپل سفر حال سمدلاسه راته وليکه.

کله چې يې ليک وليکه او الپاتيچ ته يې ورکړ، هغه ته يې دا هم وويل چې څنګه د هغه د پلار سردار، د شهزادګۍ، کمکي سردار، د کمکي سردار ښوونکی، د تګ کړه وړه برابر کړي، څنګه د شويو کارونو په اړه ده ته سمدلاسه خبر ورکړي، خو هغه لا دغه سپارښتنې

پای ته نه وې رسولې، چې د سورو پوځونو د قوماندانۍ يو افسر او د هغه څو سر تېرو په خورا تلوار ده ته ځان راورساوه.

افسر په بهرنۍ لهجې، خو سردار اندرې ته آشنا غږ چغه کړې:

- تاسو ډګروال ياستئ؟ د تاسو په مخ کې کورونو ته اور ورته کوي، تاسو ورته ګورئ او هېڅ نه وايي؟ دا څه معنا لري؟ تاسو به د خپلو دې کړو ځواب ووايئ !

دا بېرګ و. بېرګ اوس د لومړي پوځ د کين اړخ، د پلي پوځونو د قوماندان مرستيال و. هغه خپل دا منصب لوړ او خورا غوره ګاڼه، سردار اندرې هغه ته وکتل، هېڅ يې ونه ويل، له الپاتيچ سره يې خپلو خبرو ته دوام ورکړ او وې ويل:

- هيله ده هغو ته ووايې چې تر لسمې نېټې پورې ځواب ته سترګې په لاره يم، که تر لسمې پورې ستاسو د خوځېدا ځواب را ونه رسېږي، زه به دې ته اړ وزم چې هر څه پرېږدم او ليسې ګورې ته درشم.

بېرګ، چې سردار اندرې پېژندلی و، وويل:

- سرداره ! زه دا خبرې ځکه کوم چې تل غواړم سپارښتنې پر ځای کړم، ځکه زه تل هغه په ټينګه سر ته رسوم، هيله لرم تاسو به ما وبښئ. دا ښکاره نه شوه چې هغه څه غوښتل.

د اورونو د شغلو له مينځه يو ګړز راپورته شو. شغلې د يو څو شېبو لپاره آرامې شوې. د لوګو تورې وريځې د چت لاندې راوختېدې، د اور له مينځه بل يو ډارونکی آواز واورېدل شو او يو غټ شی راولوېد.

د انبار د چت نه د رالوېدلې دويمې غټې ټوټې آواز، واورېدل شو او له انباره د سوځېدلو غنمو د ډوډۍ بوی راته. د خلکو د ګڼه ګوڼې له منځه د شروشور او زګېروي غږ اورېدل کېده. لمبو او د هغو شغلو د آسمان پلو سروبسته او د خلکو حيرانې، ګونځې شوې او ګڼې

اخیستې څېرې یې چې د اور ننداره یې کوله له ورایه ځرګندولې. هغه سړی چې شین بخون کوټ یې اغوستی و، لاسونه پورته ټک وهل او چغه کړل:

- خورا ښه دی، خورا هر څه تالان شول. زلمیانو، هر څه تالان شول.

یو څه غږونه پورته شول:

-د غنمو د انبار خاوند دی، په خپله دی دی. سردار اندرې، الپاتیچ ته مخ وروا ړاوه او وې ویل:

- ښه! ښه! ټولې خبرې به همداسې چې ما درته وویل، همداسې به یې ورسوې.

او پرته له هغه چې ببرګ ته چې دده تر څنګه چوپه خوله ولاړ و. یوه خبره هم وکړي، وخوځېد، خپل آس ته یې متروکه ورکړه او په کوڅه کې پناه شو.

۵

پوځونو ،له سمولینسکه،راوتلو ته دوام ورکړ او دښمن هم هغوی پسې را اخېستي او وړاندې را روان و. هغه غونډ چې د سردار اندرې تر قوماندې و ، د اګست په لسمه په شا ته راتګ کې، د ونو منځ کې تېرېدونکې لارې نه چې لیسې ګورې ته نږدې تېرېده، مخکې روان و. دا درېیمه اونۍ وه چې تودوخې او د اوبو نشتوالي دوام درلود. هره ورځ په آسمان کې کنډک کنډک او ځپه ځپه وریځې اوښتې را اوښتې او کله ناکله به یې د لمر تبۍ هم پټه کړه، خو د مازدیګر او ماښام تر منځ به بېرته آسمان تک شین شو. او لمر به د افق د سرو لړو تر شا ښکته ولوید. یوازې د شپې به شبنم په هوا کې اټنونه جوړول او ځمکه ته یې سپېڅلتیا ښښله. ناریبل شوي غنم سوځېدل، وربي یې تویدل.. ډنډرونه یې وچېدل. څارویو ځکه له لوږې رمباړې وهلې، چې هغو په څړ ځایونو او په ځمکو کې نه شو کولای یو ډکی واښه پیدا کړي. هوا ډېره توده او یوازې یوازې به د شپې له پلوه، تر هغه وخته پورې چې شبنم به خور و ، په ځنګلونو کې به هوا لږه سړه وه،خو په هغو واټونو کې، په تېره بیا په هغو واټونو کې چې پوځیان به خوځېدل، آن په هغو برخو کې چې له ځنګلونو تېریدل، د کومې ښې هوا پته نه لګېده. شبنم به د سرتېرو له ګامونو نه.. د شګو او خاورو په پورته شویو دوړو کې ورکېده. همدا چې سهار وختي به د سرتېرو خوځېدا پیل شوه، د کراچیو او توپخانو

د کاروان څرخونه، تر نیمایي په دوړو کې لړلي او پلي کسان به تر ښنګرو پورې په دغو دوړو او خاورو کې ډوب روان وو. د دغو ریګونو او شګو د دوړو یوه برخه به په پښو او څرخونو او بله برخه یې پورته په هوا کې، له وریځو سره ګډه، پر پوځونو ولاړه او بېرته به د هغو خلکو پر سترګو، څنو، غوږونو، سپږمو، په تېره بیا ګوګل او زړونو راپرېوته چې په دې لاره روان وو. هرڅومره به چې لمر پورته کېده، د دغو دوړو لوړتیا لا پسې لوړېده او د دغو سوځوونکو دوړو د نازکې پردې له شا نه، کېدای شو په ساده سترګو لمر ولیدل شي. لمر لکه د یوه لوی او وړین توپ په شان برېښېده. هېڅ ډول باد او وږمه نه لګېده او خلکو په دې تنګه هوا کې په منځنۍ کچه سا اېستله. هغوی خولې تړلې او پزه نیولې وړاندې روان وو او هر وخت به چې کلیو ته رسېدل، ټولو به ځان ځاګانو ته رساوه. په اوبو به سره ورټول شول او د هرې څاه اوبه به یې تر چیکړو پورې څکلې.

سردار اندرې، د غونډ قوماندان و. د غونډ چارې، د هغه د غړو ځارنه پالنه او د فرمانو اخېستل او ورکول د هغه ورځنۍ چارې وې. د سمولینسک د ښار اور اخېستل او دښمن ته د هغه پرېښودل د سردار په ژوند کې یو ستر او نه هېرېدونکی پړاو و. د دښمن په وړاندې د کرکې نوی احساس دی دې ته اړ کړی و، چې خپل ویاړونه هېر کړي. هغه ټول د غونډ په چارو کې ډوب او د خپلو سرتېرو او افسرو لوی خواخوږی او د هغو پالونکی و. په غونډ کې هغه، ټولو: زموږ سردار، په نامه یاداوه. په هغه ویاړېدل او ورته ګران وو، خو د هغه خواخوږي او مهرباني یوازې دده سرتېرو او افسرانو یعنې تیموخین او نور لاس لاندې وګړو پورې اړه لرله. یعنې په غونډ کې نویو او یا له هغو کسانو سره چې ده یې نه پېژانده، خو کله به یې چې خپل کوم یو

هېوادوال، یا د قوماندانیو کوم آشنا ولید ،هماغه شېبه به هر څه بدل شول، تندی به یې تریو او ژبه به یې ترخه شوه. بیا هر هغه څه چې په دې کې به یې تېر وختونه رایادول،له هغه نه یې کرکه لرله. نه له دې کبله یوازینۍ هڅه یې دا وه، چې د تېر ژوند په اړه تربګنۍ و نه کړي او لږ تر لږه د هغې په وړاندې خپل پور په صداقت پرې کړي.

خو رښتیا خبره دا وه چې سردارانډرې ته هر څه په یوې غم لړلې او خواشینې پردې کې نغښتې بربښېدل، په تېره بیا د غه حالت هغه وخت لا پسې غم لړلی شو ، چې سمولینسک دښمن ته پرېښودل شو (هغه ښار چې د هغه په اند باید ساتنه یې شوې وای). وروسته له هغه چې د اګست په شپږمه د هغه ناروغ پلار ، خپله د خوښې لیسه ګورې(هغه سیمه چې په خپلو لاسو یې ودانه کړې وه) او د هغه ګران اوسېدونکي، تالانګرو ته پرېښودي او د مسکو تښتېدو ته اړ وزي. سردارانډرې د خپل غونډ له برکته کولای شول، نه دد غو شخړو ، نه د ځان ژغورنې لپاره ،بلکې د بل څه په اړه فکر وکړي او دغه څه دده غونډ و. د اګست په لسمه هغه پوځ چې دده غونډ هم په کې و ، لیسه ګورې، ته ورسېد. سردارانډرې دوه ورځې مخکې خبر تر لاسه کړ چې دده پلار ، خور او زوی مسکو ته ورسېدل. که څه هم سردارانډرې په لیسه ګورې کې هېڅ کار نه درلود ، خو د هغې تلوسې او د خپلو غمونو د تېپونو د تبلو لپاره ، باید هلته ورغلی وای.

هغه سپارښتنه وکړه چې آس ورته زین کړي، چې دی لاړ شي او یو ځل د پلار مېنه وګوري. هغه ځای چې دی هلته پیدا شوی و ،خاپوړې یې په کې کړې وې او هلته یې خپل ماشومتوب تېر کړی و. له چې سپور ،د کلي د چینو نه چېرې چې په لسګونو ښځو په مرکو جرګو کالي مینځل، تېر شو ، هلته یې هېڅوک نه لیدل. هغه دړې چې به تل

له چینو سره وهل شوې وې او د اوبو مخې ته به ولاړې وې او س خلاصې شوې او د اوبو منځ ته تللې او تر نیمایي په اوبو کې ډوبې وې. سرداراندرې د ساتونکو د کوټې خواته ورغی. د تیرو د دروازې په خوله کې هېڅ څوک نه و او دروازه خلاصه وه. د باغ په لارو کې، شنه راپورته کېدونکي وو، آسونه او خوسکي په انګریز نومي پارک کې ځریدل. سرداراندرې ګلخونې ته ورننوت، د هغې کړکۍ او ښیښې هم ماتې وې. د ګلخونې د ځېنو ګلدانیو، ګلان وښتل شوي او لاندې پراته وو او ځېنې وچ شوي وو. هغه تراس، نومي باغوان ته ورغږ کړل، خو چا یې ځواب ورنه کړ. له ګلخونې ووت او وړاندې صفې ته ورتېر شو. وې لیدل چې لرګینې ستنې وهل شوي او تراشل شوي دي. او د زیتونو د راشکولو لپاره یې د هغې د ونو څانګې هم راماتې کړې دي. زوړ بزګر (هغه چې سردار اندرې به وړکتوب کې، د دروازې مخکې لیده) پر یوې شنه بخونې اوږدې باغي څوکۍ ناست و. هغه کوڼ و او د سرداراندرې په راتګ خبر نه شو. هغه پر هغې اوږدې لرګینې څوکۍ ناست و، چې د مشر سردار ناسته پرې خوښېده. سرداراندرې د کور خواته ورغی، وې لیدل چې په پخواني باغ کې هم د زیتونو څو ونې وهل شوي دي. یوه برګه آسپه، سره له خپل بیهان سره د سروګلو په منځ کې سرګردانه وه. کور تړلی و، خو د لاندې پوړ یوه کړکۍ خلاصه وه. د یوه چوپړ زوی د سرداراندرې د دیدن لپاره کورته ورمنډې کړل. الپاتیچ خپله کورنۍ کوم امن ځای ته لېږلې وه او خپله یوازې په لیسه ګورې کې پاتې شوی و. هغه په کور کې ناست و او سپېځلی کتاب یې لوست. همدا چې د سردار له راتګ نه خبر شو، عینکې په پوزه پاځېد، په داسې حال کې چې تنۍ یې تړلې، له کوټې ووت، په چټکۍ د سردار خواته ورغی، او پرته له هغه چې څه ووایي د سرداراندرې زنګون یې

ورته مچ کړ.

بیا یې مخ واړاوه، او له خپلې ناتوانۍ نه په شرم شرم کې یې، هغه ته د حال جاج وواېه. هر هغه څه چې قیمتي و او د ارزښت وړ و، باګوچاروا ته لېږدول شوي وو. په سلو کې څلورمه برخه غنم هم وړل شوي و. وچ واښه او پسرلنۍ غلې دانې (الپاتیچ په وینا په هغه کال یې حاصل هم بې ساري و) سرتېرو لاشنه ریبلي او وړي وو. ولسي خلک تالاوالا او دیوالي شوي وو. ځینې باګوچاروا ته کډه شوي او ځینې هغه هم، خورا لږ شمېر همالته په لیسه ګورې کې پاتې وو.

سردار اندرې، تر پایه د هغه خبرو ته غوږ نه شو او وې ویل:

- څه وخت یې پلار او خور لاړل، او ښکاره خبره ده، چې څه وخت مسکو ته لاړل؟ الپاتیچ تصور کاوه چې د سردار موخه باګوچاروا ته د هغو د تګ وخت پوښتی، وویل چې د اګست په اوومه او ببرته یې د جایدادونو، ځمکو او باغونو په اړه خبرې پیل او په دغو چارو کې یې د لارښوونې غوښتنه وکړه. الپاتیچ وپوښتل:

- اجازه راکوئ چې د یاددښت په بدل کې سرتېرو ته واښه ورکړم؟ له موږ سره لا خورا ډېر واښه پاتې دي.

سردار اندرې، د دغه بوډا تګ شنه سر ته چې د لمر تر شغلو لاندې ځلېده او د هغه د بشرې، حالت ته وکتل او په دې پوه شه، چې بوډا هم د خپلو پوښتنو پر بې ځایتوب پوهېږي، خو بیا هم هغه یوازې د خپل غم د سړولو لپاره کوي، په زړه کې یې وویل:

-زه به هغه ته څه ووایم؟

-ښه ده، ښه ده ور یې کړه !

الپاتیچ وویل:

-که تاسو باغ داسې تالاوالا ګډوډ وینئ، په دې کې موږ ملامت نه

يو ، هېڅ چاره نه وه، پو هېږئ، درې غونډه له دې ځايه تېريدل او د شپې همدلته تم شول، په تېره بيا درګانان. ما د هغو د قوماندان نوم او رتبه ليکلي، چې ښښنه وغواړي.

سرداراندرې ترې وپوښتل:

-ښه ! اوس ته بيا څه کوئ؟ که دښمن راشي او دا ځای لاندې کړي، بيا څه کوئ؟

الپاتيچ سرداراندرې ته مخ وروا ړاوه، هغه ته ځير شو او په خورا پرتم يې لاسونه د آسمان پلو لوړ کړل او وې ويل:

-زما ساتونکی هغه دی، هر څه چې د هغه اراده يي، هغه به کېږي.

يوه ډله کليوال او چوپړان چې خولۍ يې له سره پورته کړې وې، په شنيلو کې مخ وړاندې را روان او سرداراندرې ته نږدې کېدل.

سرداراندرې د الپاتيچ خوا ته ورخم شو او وې ويل:

-ښه د خدای په امان ! خپله هم ځه،هر څه چې وړې، وړه يې او نورو خلکو ته هم وواييځ چې ووزي او لاړ شي، يا دې د ريزان ښار ته لاړ شي او يا هم د مسکو څنډو ته. الپاتيچ د سرداراندرې پښه راونيوله او په ژړا شو. سرداراندرې هغه په نرمه پورې واهه، خپل آس يې وخوځاوه او همداسې چټک او يرغه د باغونو پلو ورشېوه شو.

کاڼه بوډا هماغه شان له راغلي غم نه بې خبره، لکه پر ګران مړی ناست مچ، ناست و او مخې ته ولاړه ګُنده (د ونې ببخ) ته يې ګوزارونه ورکول.

دوو نجونو چې لمن يې له ګلخونې نه د راټولو شويو الوچو نه ډکې وې او له هغه ځايه لرې کېدې، له سرداراندرې سره مخامخ شوې. مشره نجلۍ د سرداراندرې په ليدو سخته وډاره شوه، د خپلې کمکۍ

خورلنډې لاس يې ونيو او پرته له هغه چې له لمنې نه تويې شوې الوچې راټولې کړې، له هغې سره د چنار د ونې شاته پټه شوه.

سرداراندرې په چټکۍ له دې ډاره، له هغو نه مخ واړاوه چې هغوی پوه نه شي، چې ده هغوی ليدلي دي. دده پر دغو ښو، خو ډار شويو نجونو خورا زړه خوږ شو. هغه له دې ډاريده چې هغو ته ور وګوري، خو هم مهاله يې ډېر زړه کيده چې هغوې ته ور وګوري.

يو نوی خوښونکی او ارامه ونکی احساس پر ده لاس بری شو، يو چور پردی خو په هماغه کچه ده ته د انساني ګټو آشنا احساس، هغه څه چې دغو نجونو کول. دا څرګنده خبره وه، چې دغو نجونو يوه هيله لرله او هغه دا چې دغه شنې آلوچې وخوري او څوک هغوی ونه ويني. سرداراندرې له هغوی سره خواخوږی و او په دې چاره کې يې د هغو برى يې غوښته. هغه نه شو کولای هغو ته ور ونه ګوري او بيا يې هغو ته وروکتل.

نجونو چې ځان له ګوابن لرې وګاڼه، له خپل ځار ځای نه راووتلې، په نازکو آوازونه يې مرکه پيل، لمنې يې په منګلو کې کلکې، په خورا خوښۍ، لوڅې برېنډې لمر وهلې پښې په شنيليو کې منډه کړل او له هغه ځايه لرې شوې.

سرداراندرې له دې کبله چې، د سرتېرو د تېريدو د لويې لارې له دوړونه لرې لرې شوی و، ځان آرامه احساساوه، خو کله چې له ليسه ګورې نه لرې لرې شو، بيا يې ځان دغې لارې ته ځکه برابر کړ چې لږ آرامه شي، ځان يې خپل غونډ ته چې په يوه دره کې د يوې چينې خوا ته ديره شوی و، ورساوه.

د ورځې يوه بجه او څو دقيقې وې، دلمر د سرې تبې شغلې له دوړو په نه زغمېدونکي ډول د خلکو پر تندی لګېدې او د هرچا شا يې ان د

کالیو لاندې سوځوله، دوړې همداسې زیاتې د ولاړو پوځیانو پر مرکو او غږېدا، کېږدۍ دروله وه، باد نه لګېده. سردار اندرې د اوبو د بند له څنګه د تېریدو سره، یو بوی احساس کړ او د ډنډونو سره هوا یې په څېره ولګېده. زړه یې غوښتل ولامبي، هیڅ پروا یې نه لرله چې اوبه څنګه ککړې وې. د سیند نه د راجلا کېدونکو اوبو ډنډ ته یې وکتل او هلته یې د لوړو خنداو کړسهارۍ او د چغو غږ واورید. د ککړو اوبو او د نهرو شنو اوبو لوړتیا د لامبو وهونکو د شمېر د زیاتوالی له کبله لا لوړه شوې وه. د سرتېرو سپینو بربنډو ځانونه، د هغو لمر وهلي لاسونه، مخونه او څټونه، چې له دې امله تک سره شوي وو، له ورایه په اوبو کې ښکاریدل.

یو ځوان ژېړ څټی سرتېری، چې د دریېیم ټولي و، سردار اندرې هم هغه پېژانده. هغه چې د ښنګري نه یې تسمه تړلې وه، پر ټټر یې صلیب وو بست. ددې لپاره چې ښه ودانګي، شاته لاړ، منډه یې کړل او اوبو ته یې ورودانګل. یو بل افسر چې تورې، خو تل جرې پریشانه څنې یې لرلې او تر ملا پورې په اوبو کې ډوب و، خپل ځان یې کوږ ووږ کاوه او په خپلو تر مړوندو تورو لاسونه یې پر ځان اوبه شیندلې..

افسر تیموخین چې سره پزه یې لرله، د نهر پرغاړه ولاړ و او ځان یې په ځان پاک وچاوه، که څه هم د سردار په لیدو وشرمېده، خو بیا یې هم وکولای شو، هغه ته مخ ورواړوي او وواییې:

- سخت خوند کوي، حضرت عالي، مهرباني به مو کړې وای.

سردار اندرې تندی ګونځ کړ او وې ویل: ککړې دي.

- سمدلاسه به یې درته پاکې کړو.

او تیموخین چې لا جامې نه وې اغوستې، منډه یې کړل چې نهر

پاک کړي، هغه وویل:

- حضرت سردار غواړي ولامبي.

ځو آوازونه پورته شول:

- کوم؟ زموږ کوم سردار؟

ټولو د بېر تلوار او الـه ګولـه جوړه کـړه، چې سردار خپلـه اړوت پـه سختۍ هغوی په کرار کړي. هغه دا ښه وګڼله چې همالتـه پـه سرای کې پر ځان اوبه واچوي. هغه چې خپلو بربنډو غړو تـه وکتـل، وربېرديد ،خو دغې ربېړديدا ته، نه د سړوله وحشت او کرکې،چې د ناځګند حالتـه پر ده راخوره شوې، بلکې د هغو بربنډو ځوانانو له ليدو نه و ، چې پـه هغـو ککړو اوبو کې لمبيدل، هغه په زړه کې وويل:

- د توپونو د خولې غوښې !

د اګست پـه اوومـه نېټـه شـهزاده بـاګراتيون لـه خپـل تـم ځـای، د ميخائيلو فسکي له کلي نه چې د سمولينسک پر لاره پروت دی، دا سې ليکلي و:

- ښاغلی عاليجناب ګراف الکسې آراکچييوف !(هغـه ليکنونـه د اراکچييوف په نامه ليکل،خو په دې پوهېده چې هغه هرومرو ټولـواک هم لولي، نو ځکـه ده پـوره هڅـه کولـه، چې هغـه پـه خورا ځير او پـوره پاملرنې وليکي).

- تصور کوم، چې وزيـر بـه پـر سمولينسـک د ولکـې د درول راپـور ورکړی و. د غم او خواشينۍ وړ او پوځ خورا نـاهيلی دی چې دغـه شان غوره ښار په داسې آسانۍ دښمن ته پرېښودل شوی دی. ما پـه خپـل وار سره هڅه وکړه ، چې هر څنګه کېږي هغه پـه دې قـانع کـړم،آن ورتـه ومې ليکل، مګر هغه هېڅ خبرې او دليل قانع نه کړ. زه پـه خپـل وجدان قسم خورم چې ناپليون هېڅکله داسې له ستونزو سره مخامخ شوی نـه و او

که هغه خپل نیم پوځ هم قربان کړی وای، بیا یې هم نه شو کولای پر سمولینسک داسې آسانه ولکه ټینګه کړي، زموږ پوځونه داسې جنګېدل او داسې جنګېږي، چې هېڅکله داسې نه و جنګېدلي. ما له پنځلسو زرو سرتېرو سره، ۳۵ ساعته د دښمن د وړاندې تګ مخه ونیوله، او همداسې مو د هغو مخه نیولې وه او جنګېدو، خو هغه ۱۴ ساعته هم د چا مخه ونه نیوله. دا زموږ د پوځ لپاره د شرم او بې ننګۍ خبره ده. ما ته داسې بریښي چې هغه هم باید ژوندی پاتې نه شي. که هغه ویلي چې مرګ خورا ډېر و، دروغ وایي. کېدای شي ۴ زره تنه وژل شوي وي، نه زیات، خو که مرګ ژوبله لسو زرو ته هم رسېدلای وای، رسېدلي دې وای،نو څه، جګړه ده، که زیات شوي وای د دښمن مرګ ژوبله به هم بې سارې شوې وای. څه کېده چې یو دوه ورځې نورې یې هم دفاع کړې وای؟ دا په ډاګه خبره وه،چې هغوی به خپله تېښتې ته اړ شوي وای. هغوی نه د څکلو او نه د آسونو ته د ورکولو اوبه لرلې. هغه سهار ژبه کړې وه،نه به تسلیمېږي،خو ناڅاپه یې سپارښتنه راورسېده چې په شا کېږي به. په دې حال جګړه نه شي کېدای،که داسې وي ډېر ژر به دښمن د مسکو په کوڅو کې وګورئ...

داسې آوازې خپرې شوي دي، چې تاسو د روغې جوړې خبرې کولې، خدای دې نه کوي. تر دومره قربانیو او تر دومره، شرموونکي شاته تګ نه وروسته به روغه ټوله روسیه ستاسو پر وړاندې ودروي او موږ ټول به د پوځي دریشي له اغوستلو نه شرم کوو. او که په بله یې وو ایو چې خبره داسې شوه، نو باید وجنګېږو او تر هغه وجنګېږو چې روسیه او د هغې خلک د دریدو توان لري.

مشري باید د یوه تن پرغاړه وي، نه د دوو تنو، ستا دا وزیر به کېدای شي وزیر وي، خو هغه ښه قوماندان نه دی، نه یوازې ښه

قوماندان نه دی، بلکه ډارن او بد قوماندان دی. تاسو هغه ته د خپل وطن بر خلیک ورسپارلی دی، خو رښتیا خبره دا ده چې زه له غمه لیونی کېږم، تاسو به ما له دغو سپوغو او سپیرو خبرو نه چې لیکم یې وبښی. دا ښکاره خبره ده چې هر هغه څوک چې سوله غواړي او همهاله وزیر او ستر قوماندان واوسي، هغه ته نه یوازې ټولواک ګران نه دی، بلکې چې موږ ټول به تالاوالا کړي. زه تاسو ته رښتیا رښتیا لیکم. تاسو اربکي چمتو کړئ، ځکه داسې بربښي چې وزیر غواړي خپل مېلمانه په خورا ځیرکتیا ځان پسې، پلازمېنې ته راولي. د هغه یاور جنرال ولځوګین د ټول پوځ بد ایسي او شک پرې لري. خلک وایي چې هغه تر موږه زیات د ناپلیون خواخوږی دی، حال دا چې وزیر د هغه له مشورې پرته، بل هېڅ څه نه کوي. که څه هم زه تر وزیره مشر یم، خو په ټولو کړو وړو کې، د یو سرتېري په شان د هغه خبرې او سپارښتنې اورم. دا خبره خورا زورونکې ده، خو څه وکړم، ما ته مې خپل ټولواک ګران او بله چاره نه لرم. مګر دا د خواشینی خبره ده چې زموږ ټولواک دغه شان ویاړمن پوځ، دغه شان یو چا ته سپارلی دی. تاسو یې تصور کولای شی، چې موږ څه شمېر خلک یوازې له ستړیا نه له لاسه ورکړل او تر ۱۵ زرو تنو پورې مو، شا ته تګ ته اړ کړل. که شا ته تګ نه وای، دا یوه خبره به هم نه وه. ستاسو دې په خدای قسم وي، وواییٔ، روسیه زموږ مور، زموږ وطن، که وویني چې موږ داسې په ډار او بې غیرتی، هغه داسې یو شمېر احمقانو او لېونیو ته سپارو او د خپلو وګړو په زړه کې د کرکې زړې کرو، څه به ووایی؟ ولې او له چانه وډاربږو؟ زه ملامت نه یم چې وزیر، ډارن، ساده، وخت له لاسه ورکوونکی او تر ټولو بدې ځانګړتیاوې لري. ټول پوځ ژاړي او هغه ښکنځي.

۶

د ژوند د ټولنيز بې شمېره ويش لپاره چې کومې ډلبندۍ په پام کې نيول شوي دي، يوه ډله هغه ده چې منځپانګه يې پياوړي او بله يې هغه ده چې په هغو کې اډانه او بڼه غوره وي. د پترزبورګ په تېره بيا د هغه د اعيانو ژوند کېدای شي، په دويمه ډله کې وشمېرل شي، ځکه د هغو ژوند د کليو، باندو د ښارونو او آن د مسکو د بنداړونو د ژوند په کچه بدلون او پر مختګ نه لاره.

موږ له ۱۸۰۵ تر ۱۸۱۲ کاله پورې څو ځله له ناپليون سره روغه وکړه او بيا سره ونښتو. اساسي قوانين مو ومنل او بيا مو بېرته لغو کړل. د اناپاولوفنا او د ايلين بنداړونو د يو دوو کالو پخوا په شان هماغه شان چې وو، هماغه دي. په هماغه شان د اناپاولوفنا، په بنداړونو کې د بناپارت له بريو کرکه څرګندېده، د هغه برى او هغه ته د اروپا د شاهانو تسليمي او لاس په نامه دريدل، هغه لويه دوکه بلله کېده چې يوازينۍ موخه يې د هغه وګړو زورول او په قهرول و چې د اناپاولوفنا په مشرۍ يې له دربار سره اړيکي لرل. کټ مټ همدغه شان د ايلين په بنداړونو کې چې روميانځوف به ځان د هغه وړ او تل به په کې ښوريده، ايلين به يې بې سارې ښکلې او هوښياره ښځه بلله، په ۱۸۱۲ کال کې هم د ۱۸۰۸ کال په شان کټ مټ د ستر ملت، د ستر مشر په اړه غږېدل او له فرانسې سره يې د اړيکو په شلولو خواشيني څرګندوله او له هغې سره يې د

روغې هیله لرله.

په دې وروستیو وختونو کې له جبهې نه د تولواک تر راګرځېدو وروسته په دې دواړه ډلو کې څه ناآرامي پیدا شوې وه او دواړه خواوو یو بل غندل او څه سپکې سپورې یې سره ویلې وې، خو د هغو لارې هماغه چې وې، وې.

د اناپاولوفنې په کړیو کې یوازې تند لارو لیږمینانو لاس بری لاره. دغه راز په هغو کې د هېواد پالنې خیالات خورا پیاوړي، ژور او ویل به یې چې باید فرانسوي تیاتر ته لاړ نه شو، ځکه د یوه تیاتر ساتنه لکه د یوه پوځ د ساتنې په اندازه خرڅ غواړي. دوی د جګړې حال احوال په خورا ځیر څاره او د خپل پوځ په پلوي به یې آوازې خپرولې. د ایلین او رومیانڅوف په بنډارونو کې د فرانسوي پوځیانو د تالان او وژنې په اړه هومره خبرې نه کېدې، بلکې د هغه په پلوي، د ناپلیون د سوله ایز دریځ او د سولې لپاره د هغه د هلوځلو په اړه خبرې کېدې... د بېلبېلو وینا چې د ایلین د کور همیشنۍ مېلمه و (اوس په پترزبورګ کې هر هوښیار او ځیرک سړي د ایلین کور ته د تګ راتګ ویاړ موندلی و) اوس خورا دود شوې وه. هغه ویلي و:

- اوس نه باروت بلکې د هغه مخترعین به د جګړو لارې ټاکي. په دې ډله کې له تولواک سره د مسکویانو د لېوالتیا په خبره چې له تولواک سره ګډه پترزبورګ ته رارسېدلې وه، په خندا، مګر په احتیاط ملنډې وهل کېدې.

د اناپاولوفنا، په ډله کې، برعکس په داسې خوښۍ د دغو چارو هرکلی کېده لکه پلوتارک چې د لرغونو زمانو نه کاوه. شهزاده واسیلي چې په دولتي چارو کې خورا لوړې چارې لرلې، د دغو دوو ډلو د پیوند کړۍ جوړوله. هم د خپلې آشنا اناپاولوفنا کورته ورته او هم د خپلې لور

ديپلوماتيک صالون ته. دغو دوو مخالفو بنديارونو ته تګ راتګ به دی کله ناکله زړه نا زړه کړ او په پريکړو کې به تېر وتو ، چې چېرې کومه خبره وکړي. هغه د اناپاولوفنا په کور کې هغه ډول خبرې کولې چې بايد د ايلين په کور کې يې کړې وای او يا هم برعکس.

پترزبورګ ته د ټولواک ، ترراستنېدو نه لږ وروسته، شهزاده واسيلي د اناپاولوفنا په بنديار کې د جګړې په اړه د خبرو په لړ کې بارکلي دوتولي، ښه غندل، خو حيران پاتې شوی و ، چې د هغه پر ځای ځوک د جګړې ستر قوماندان وټاکل شي. له مېلمنو نه يو تن چې په خورا مخورتوب پېژندل کېده، وويل ده نن د خزانه داری په ودانۍ کې د پترزبورګ د وسله والو اربکيو ټاکل شوی مشر کوتوزوف ليدلی چې د داوطلبو اربکيو د غونډې مشري يې کوله او څرګندونه يې کړې ده، چې هغه د دغې مشرۍ لپاره غوره ځانګړتياوې لري.

اناپاولوفنا ، چې يو غمجنه موسکا يې پر شونډو خوره شوه، يادونه وکړه چې: کوتوزوف لا تر اوسه له بدناميو پرته ټولواک ته نور هېڅ کړي نه دي.

شهزاده واسيلي يې خبرې پرې کړې او وې ويل:

- ما د اعيانو په غونډه کې ډېر ټينګار وکړ ، خو چا مې خبره وانه اوريده. ما وويل چې د اربکيو د مشر په توګه د هغه ټاکل به د ټولواک خوښ نه شي. هغو زما خبرې وانه اوريدلې.

يوه شېبه حيران پاتې شو ،آن هېره يې شوه چې د ايلين په کور کې بايد د مسکويانو پر هېواد پالنې وخاندي او د اناپاولوفنا په هغه بايد برعکس د هغو ستاينه وکړي. هغه زياته کړه:

- ټولې همدا د سيالۍ خبرې، خو دا سيالۍ له چا سره؟ خو په هماغه کې يې خپلې تېروتنې ته پام شو او زياته يې کړه:

-آیا د روسیې تر ټولو مشر او سپین ږیری جنرال ګراف کوتوزوف ته دا ښایي چې لاړ شي، په خزانه داری کې کیني او هلې ځلې یې هسې هدر لاړې شي؟ آیا دا امکان لري هغه څوک د پوځ ستر قوماندان وټاکل شي، چې پر آس هم کېناستی نه شي او د جګړې په جرګه کې یې خوب وړي؟ هغه څوک چې د خورا ناوړه اخلاقي ځانګړتیاوو خاوند دی. ښه ده چې په بخارست کې یې ځانته ښه نوم ګټلی دی. زه نه غواړم د هغه د جنرالۍ د ځانګړتیاوو په اړه څه ووایم، خو آیا دا ښایي چې زموږ په اوسني حالت کې دغه شان عاجز او ړوند بوډا د ټولو پوځونو ستر قوماندان وټاکل شي؟ هو کې چور ړوند؟ ړوند جنرال چا لیدلی؟ هغه هېڅ شی نهویني. هغه به د پټ پټوني لوبه کوي، ځکه هغه خو څه نه ویني، هېڅ چا له دې خبرې سره مخالفت و نه ښود.

د جولای په څلورویشتمه دا خبرې ټولې رښتیا وې، خو د جولای په ۲۹ کوتوزوف ته د شهزاده د نامه ویاړ وروبښل شو. کوتوزوف ته د شهزاده د نامه ویاړ وربښنه، کېدای شوه د دې لپاره و، چې هغه لرې او پوځ ترې بې غمه کړي. که څه هم هغه په خپل نظر ټینګار نه کاوه، خو بیا هم د هغه په اړه د شهزاده واسیلي قضاوت دوام درلوده.

د اګست په اتمه د فیلډمارشالانو جرګې د سالتیکوف، آراکچییوف، ویازمیتینوف، لوپوخین او کوچوبیه په ګډون غونډه وکړه او په هغه کې د جګړې پر بهیر خبرې اترې پیل شوې. د دغو خبرواترو او خبرو پایله دا وه چې د جګړې د ماتې علت په قوماندانۍ کې، دوه واکیز او له کوتوزوف نه د ټولواک خوابدي وه، خو بیا هم تر لنډو څېړنو او خبرو اترو نه وروسته هغو کوتوزوف د پوځ د ستر قوماندان په توګه وټاکه. او په هماغه ورځ کوتوزوف د ټول پوځ د اعلی قوماندان او ټولو هغو سیمو مشر وټاکل شو، چې پوځ هلته مېشت و.

د اګست په نهمه سردار واسیلي،د اناپاولوفنا په کور کې بیا له هغه پېژندل شوي مخور سره مخامخ شو. هغه پېژندل شوي سړي هڅه کوله،څکه اناپاولوفنا خوشاله وساتي چې غوښتل یې د ښځینه ښوونځی مدیر وټاکل شي. شهزاده واسیلي په ورین تندی خوشاله او مست لکه د هغه نیکمرغه په شان چې خدای یې ټولې غوښتنې منلې وي، تالار ته راننوت او وې ویل:

- تاسو خبر شوئ، نوی خبر مو واورید ، کوتوزوف فیلد مارشال شو. ټولې سیالۍ پای ته رسېدلي دي. پوهېږی څومره نیکمرغه او خوشاله یم.

هغه په تالار کې ټول ناست کسان په ځیر ځیر وڅارل او وې ویل:

- بالاخره هغه څوک مو چې غوښته پیدا شو. دغه هماغه څوک دی.

هغه پېژندل شوی مخور، سره له هغه چې د نجونو د ښوونځی مدیریت ته د رسېدلو لېوالتیا یې لرله، خو ونه یې شو کولای، سردار واسیلي ته د کوتوزوف په اړه د هغه پخوانۍ خبرې وریادې نه کړي. (دغه خبره هم د سردار واسیلي، هم د اناپاولوفنا او هم د کوربنې لپاره چې د کوتوزوف د خبر له اوریدو نه خورا خوشاله و ،یو ډول سپکاوی و ، خو بیا هم مخور سړي، ونه شو کولای، هغه ونه وایي).

هغه سړي ددې لپاره چې سردار واسیلي ته د هغه خبرې وریادې کړي وي، وویل:

- وایي چې هغه ړوند دی؟

سردار واسیلي په درانه ډډ غږ په تلوار او لاسي توخي، هغه ټوخي چې تل به یې د هغه په مرسته خپل دغه شان ستونزې آوارولې، وویل:

- دا چټیات دي،هغه پورهویني، باور وکړئ، پوره، هغه تکرار کړه:

- هوکې چټیات دي، هغه پوره ویني، هر څه ویني، باور وکړئ. او

هغه څه چې زما د لا خوشالۍ سبب کېږي، دا ده چې ټولواک هغه د ټول پوځ اعلی قوماندان او د ټولو هغو سیمو چې هلته پوځ مېشت دی، واکمن کړی دی. دا هغه واک دی، چې هېڅکله، هېڅ چا ته او یو قوماندان ته هم ورکړ شوی نه و. هغه خپلې خبرې له برې نه په ډکې یوې موسکا پای ته ورسولې او وې ویل:

- هغه اوس یو مطلق سلطان دی.

اناپاولوفنا وویل:

- د خدای شکر ! د خدای شکر ! خدای دې د هغه ساتندوی واوسي !

پېژندل شوي سړي، چې ښکاریده نوی یې دغو بنډارونو ته تګ راتګ پیل کړی دی او ددغو محافلو له کړووړو سره ناآشنا برېښېده، اناپاولوفنې ته په چوغلۍ چوغلۍ او ددې لپاره چې خپل پخوانی اند هم بدل کړي، وویل:

- سره وایي چې ټولواک زړه نا زړه دغه شان واک کوتوزوف ته سپارلی دی. څکه وایي کله چې کوتوزوف ته دغه خبر ورکول کېده، چې ټولواک او هېواد، دغه شان ویاړ هغه ته وربښلی دی، د هغه پېغلوټې په شان تک سور شو، چې د ژوکوند کیسه یې اوریدلې وي.

اناپاولوفنې ځواب ورکړ:

- دې خبرې کې به څه زیاتی شوی وي.

سردار واسیلي په چټکۍ او خوند سره د اناپاولوفنا خبره تاییده او وې ویل:

- نه، نه، اوس ټولواک ته تر کوتوزوف نه نېږدې څوک نه شته. د سردار واسیلي په اند، کوتوزوف نه یوازې په خپله بې ساري قوماندان و، بلکې خلکو هم د لمانځنې تر کچې هغه ستایه. هغه زیاته کړې ده:

- دا خبره ناشونې ده، هغه ته لا پخوا او تل ډېره پاملرنه لرله.
اناپاولوفنا وویل:
- شکر د خدای دی، زه اوس له خدایه یوازې دا هیله لرم چې کوتوزوف په رښتیا ټول واک تر لاسه کړي او هېڅ چا ته دا حق ورنه کړي چې د هغه د چارو خنډ شي.
سردار واسیلي په هماغه شېبه کې پوه شو، چې دغه هېڅ چا، څوک دی او په بنګهاري یې وویل:
- زه په دې پوره خبر یم، چې کوتوزوف د پوځ مشرۍ په دې شرط منلې ده، چې د ټولواک ولیعهد به په جبهه کې نه پاتېږي. پوهېږئ؟ هغه ټولواک ته څه ویلي دي؟ او د سردار واسیلي هغه خبرې یې تکرار کړې وې، چې کوتوزوف به ګواکې ټولواک ته کړي وې:
- که تېر وتنه وکړئ، زه نه شم کولای هغه ورټم او که ښه کار وکړي، هغه ستایلی او ویاړلی نه شم.
شهزاده کوتوزوف، خورا ځیرک سړی دی، زه هغه له ډېر پخوا نه پېژنم.
هغه پېژندل شوي مخور چې لا د اعیانو په بنډارونو کې له خبرو کولو سره آشنا نه و، وویل:
- ښاغلی مبارک دا شرط هم وړاندې کړی و چې خپله اعلیحضرت ټولواک دې هم باید جبهې ته نه ورځي.
همدا چې دغه خبره یې وکړه، په هماغه شېبه کې سردار واسیلی او اناپاولوفنا له هغه نه مخونه واړاول، په خواشینۍ او ساړه اسویلي یې د هغه سادګۍ ته د حیرانۍ په نښه یو بل ته وکتل.

۷

هغه وخت چې په پترزبورګ کې د غه پېښې تېرېدې، فرانسويان له سمولينسک راواوښتل او کرار کرار د مسکو خواته رانېږدې کېدل. د ناپليون مورخ، تي یر، د ناپليون د نورو مورخينو په شان چې د خپل اتل د کړو برحق والی هڅه کوي وايي چې د مسکو د ديوالونو زړه راښکون ناپليون بې اختياره د ځان لېواله کړی و. هغه د نورو هغو مورخينو په شان چې د تاريخي پېښو پېښېدل د يو تن د ارادې پايله ګڼي، په خپل د غه قضاوت کې برحقه دی. هغه د روسي مورخينو په شان چې وايي ناپليون د مسکو زړه راښکون ته روسي سردارانو لېواله کړی و، برحقه دی. دلته له هغو قوانينو نه پرته چې ټولې پخوانۍ پېښې د اوسنيو پېښو سريزې بولي، د پديدو د خپل منځي اغېز ونډه چې هر څه سره ګډه وده وي، هم په کار ده. د شطرنج ښه لوبغاړی چې لوبه بايلی، د زړه له کومې ډاډمن دی چې د هغه د لوبې د بايلودو علت هغه تېروتنه ده، چې د لوبې په پيل کې يې کړې ده، خو هغه دا هېره وي، چې د ټولې لوبې په بهير کې د هغه په هر ګام کې د غه شان تېروتنې وې او يوه خوځېدا يې هم بې له تېروتنو نه وه، مګر هغه تېروتنه چې دی هغه ته پام وراړوي، هغه ده، چې سيال يې له هغه نه ګټه اخېستې ده.

خو د جګړې لوبه که څه هم په ځانګړو ښکاره زماني شرايطو کې روانه وي، خو تر دې هغې ځکه خورا پېچلې ده چې په شطرنج کې بې

ځایه د یوه تن په اراداې، دانې وړاندې وروسته کېږي، خو په جګړه کې بې شمېره اراداې، د ګڼ شمېر ارادو په لاربښوونه سره ټکر کېږي.

ناپليون، ترسمولینسکه وروسته غوښتل لومړی د دارګابوژ او یازوما د لاندې کولو او بیا په ځاریوا-زایمشه کې له روسي پوځ سره وجنګېږي، خو تقدیر داسې راوسته چې روسان د زیاتو ډولاډولو ټکرونو تراغېز لاندې، د بارادینا ترسیمې پورې چې د مسکو په یو سلو شل روستي کې پراته ونه شو کولای، له ناپليون سره مخامخ شي. ناپليون په یازوما کې خپلو پوځونو ته سپارښتنه او فرمان ورکړ چې مخامخ مسکو لور ته لاړ شي.

مسکو، ددغې سترې امپراتورۍ آسیایي پلازمېنه، د الکساندر د خلکو سپېڅلی ښار، مسکو له خپلو بې شمېره کلیساوو سره چیني معابدو ته ورته ښار، دغه مسکو د ناپليون خیالونه زنګول او هغه یې ناآرمه کړی و. ناپليون چې پر خپل توربخن سپین یال لرونکي آس سپور و، د ویازما له سیمې نه د ځارو زایمیشو، د واکمنۍ پلو ته روان و. هغه، دهغه بې شمېره ګارډ، ساتونکو، یاورانو او پاڅانو( )بدرګه کاوه.

د هغه د ګارد قوماندان جنرال بریته، ددې لپاره شاته پاتې شوی و، چې په خپله دهغه روسي اسیر پوښتنه وکړي چې د فرانسوي سورو منګلو ته ورغلی و، دهغه تر پوښتنې وروسته یې له خپل ژباړونکي (لونرم دیده ویل) سره ځان دناپليون حضور ته ورساوه او په ورین تندي او خوشاله بشرې د هغه تر څنګ ودرېد. ناپليون وپوښتل:

- ښه، څه خبرې دي؟

د پلاتوف د پوځ یو قزاق وايي چې دده پوځي ډله غواړي، له لوی پوځ سره یو ځای شي. بله خبره دا ده چې ویل کېږي، کوتوزوف د پوځ

اعلی قوماندان تاکل شوی دی، خورا ځیرک او باتهو سړی دی.

ناپليون وموسېد او وې ويل چې دغه قزاق ته يو آس ورکړئ او دده حضور ته يې راولي، هغه هيله ځرګنده کړه چې خپله دې ورسره وغږېږي. څو تنه ياوران يرغه ولاړل او يو ساعت وروسته لاورشکا، هغه چوپړ چې دينيسوف نيکولای ته پرېښی و، هغه چې د ينشځکوی نومي جمپر يې پرغاړه، د فرانسوي سورو پوځونو پر يو آس سپور، په ورين تندی موسکا پرشوندو، چې په بشره کې يې د مستۍ او نشې نښې ځرګندې وې، ناپليون ته راوستل شو. ناپليون حکم وکړ چې د هغه تر څنګه روان شي او له هغه نه يې پوښتنې پيل کړې:

- تاسو قزاق ياست؟

- هوکې قزاق يم، جلالتمابه، مهربانه !

تې ير، ددې پېښې په اړه ليکي:

قزاق نه پوهېده، د چا په رکاب کې پر آس سپور دی، ځکه د ناپليون بشره دومره ساده وه چې د ختيځ تخيل خاوند نه شو کولای، د هغه په ديدن تصور وکړي چې دا يو تهولواک دی. هغه په خورا ساده او خوږه ژبه له دغه قزاق سره د رښتنې جګړې په اړه خبرې کولې.

رښتيا هم لاوروشکا، يوه ورځ د مخه پريمانه شراب څکلي و، سخت نشه شوی و، خپل ارباب يې وږی پرېښی و، بيا يې ښه وهل خوړلي او کلي ته د چرګانو د رانيولو لپاره لېږل شوی و. هلته دده د چرګانو د غلا کولو تکل کړی و او د فرانسويانو لاس ته ورلويدلی و. لاوروشکا له هغو ځيرکو، چالاکو، دوکمارو چوپړانو نه و چې د ژوند ډېرې خوږې ترخې او کړکيچونه يې ليدلی و. دی د هغو کسانو له ډلې نه و، چې په هره چاره کې ځان دوکماره وي، له ټولو چارو نه خبر وي او د بادار د هرې سپارښتنې سرته رسولو ته چمتو اوسي،... خو کله چې له

ناپليون سره مخامخ شو، هغه يې ډېر ژر او په آسانۍ وپېژاند، په هېڅ ډول ګېنې وانه خېست، هغه پوهېده او هڅه يې کوله چې خپلو نويو بادارانو ته ځان وښيي او دهغو پام ځانته ورواړوي. هغه په دې ښه پوهېده چې دا خپله ناپليون دی، خو هغه شان چې له رستوف يا دلګی مشرنه ډارېده، له ناپليونه ،ځکه نه ډارېده، ځکه ده هسې څه نه لرل چې ناپليون به يا دلګي مشره به يې ترې واخلي.

هغه چې هر څه ويل دروغ و، هغه به چوپړانو ته غوږ نيو او د هغو خبرې به يې بيا بيا کولې، اپلتې به يې ويلې، خو کله چې ناپليون له هغه وپوښتل، روسان څه فکر کوي، چې آيا ناپليون هغوی ماتولي شي او کنه؟ لاوروشکا سترګې ګونجې کړې او په چرت کې لاړ، هغه په دې پوښتنه کې يوه نازکه ځيرکتيا او دوکه وليدله، داسې چل او دوکه، چې د لاوروشکا په څېر خلک يې تل، هر چېرې او هر څه کې لټوي، لږ وځنډېد او وې ويل:

- څه وو ايم، که جګړه پيل شي، دا چټکتيا پورې اړه لري، دا همداسې ده، که سمدلاسه جګړه پيل شي، تاسو يې ګټې او که درې ورځې تېرې شي او بيا جګړه پيل شي، نو بيا به کړکيچ رامنځ ته شي.

ليولورګين ديلاديول، وموسېد او دا خبرې يې ناپليون ته داسې وژباړلې:

- که جګړه د درې راتلونکو ورځو په لړ کې پيل شي، هغه به فرانسويان وګټي، خو که تر درې ورځو وروسته پيل شي، نو خدای پوهېږي چې څه به پېښ شي.

که څه هم د ناپليون طبيعت خورا ښه و، خو ونه موسېد او حکم يې وکړ چې دغه خبرې بيا ورته وژباړي.

د لاوروشکا دې ته پام شو، خو ددې لپاره چې ناپليون وخندوي،

ځان يې په تګۍ وواهه چې ګواکې ناپليون نه پېژني او وې پوښتل، دا څوک دی؟

هغه زياته کړه:

- موږ پوهېږو چې تاسو بناپارت لرئ، هغه ټوله دنيا لاندې او ماته کړه،خو بايد ووايم چې زموږ خبره بله ده. او خپله هم پوه نه شو، چې خبرو يې په پای کې د هېوادپالنې رنګ پيدا کړ. ژباړن د هغه خبرې کټ مټ ناپليون ته وژباړلې. او ناپليون وخندل او دې ځوان قزاق ناپليون دې ته اړ کړ، چې وخاندي.

ناپليون څو ګامه وړاندې لاړ، مخ يې جنرال بيرتيه ،ته وروااړاوه او وې ويل:

- غواړئ چې د دن (ښار) د دغه ځوان بچي هغه احساس ووينې، چې کله پوه شي، له ده سره خپله ټولواک غږېږي، هماغه ټولواک چې د هغه ابدي او تل له بريو سره مل نوم، پر ابدي اهرامونو ليکل شوی دی.

لاوروشکا ته يې وويل چې دی له ناپليون سره غږېږي.

لاوروشکا چې پوه شو ، دا کار هغوی د دې لپاره لاسي کړی دی چې دی حيران کړي (او ناپليون تصور کاوه چې هغه يې حيران کړي) د خپلو نويو بادارانو د خوشالۍ لپاره، ناڅاپه وښوده چې حيران او هک پک شوی دی. سترګې يې وغوړولې او څېرې يې هغه بڼه پيدا کړه چې تل به يې د متروکو وهلو لپاره د وتلو په وخت کې پيدا کوله.

تې ير ليکلي: کله چې د ناپليون ژباړن خبرې پيل کړې، قزاق هک پک شو. نور له خبرو پاتې شو. د تګ وړانديز يې وکړ. سترګې يې د هغه چاله ليدو، نه چې نړۍ لاندې کړې وه او آواز يې د ختيځ له ډاګونو نه لرې، تر ده پورې رارسېدلې او پر دې يې اغېز کړی و ،برندې برندې وې.

نور يې له ناڅاپي هيبته خبرې نه شوې کولای او د هغه ټول احساس د سادګۍ په ستاينو او چوپتيا بدل شو. ناپليون هغه ته يوه ډالۍ ورکړه، ازاد يې کړ، دا سې يې آزاد کړ، لکه هغه مرغه چې د خپلې لمنې غېږ ته ورالوزي. . .

ناپليون مخکې روان و. د هغه مسکو په خيالونو کې ډوب و، چې دده ذهن يې لاندې کړی و، خو هغه، لکه هغه مرغه چې د خپلې مينې غېږې ته پر ېښودل شوی و، د روسي پوځ مخکنيو مورچلونو پلو ته يې ورودانګل. هغه، هغه داستانونه او کيسې جوړولې چې پېښ شوي نه و، هغه يې د دې لپاره جوړول، چې بيا يې خپلو انډيوالانو ته ووايي. هغه د هغو څه نقل نه کاوه چې په رښتيا پېښ شوی و، هغه رښتيا نه و، هغه د ويلو وړ نه برېښېدل. هغه خپلو قزاقانو ته ورغی. هغه د خپل غونډ چې د پلاتونوف د پوځ برخه و، پوښتنه وکړه چې چېرې دی. ماښام و چې خپل بادار، نيکولای رستوف يې چې د بانکووا په سيمه کې دريدلی و، پيدا کړ. رستوف په هماغه شېبه پر آس سپور شوی و، چې له ايلين سره د هغې سيمې کليو ته د چکر لپاره لاړ شي. رستوف لاوروشکا ته بل آس ورکړ او هغه يې هم له ځانسره بوت.

۸

د هغه څه برخلاف چې د شهزادګۍ ماریا ورور، سردار اندرې تصور کاوه، د امسکو ته نه وه تللې او له ګوابنه ژغورل شوې نه وه.

له سمولینسکه د الپاتیچ تر راستنېدو وروسته، مشر سردار ګواکې ناڅاپه له خوبه راویښ شوی وي، سپارښتنه وکړه چې له کلیو نه اربکي راټول او وسله ورکړ شي. هغه ستر قوماندان ته لیک ولیکه، هغه ته یې خبر ورکړ، چې ده پرېکړه کړې ده، تر پایه پورې د لیسه ګورې ساتنه او د روس د یوه ویاړمن سپین ږیري پوځي قوماندان د اسارت یا وژل کېدو د مخنوي پرېکړه یې هغه ته (ستر قوماندان ته) پرې ایښې وه او خپلې کورنۍ ته یې هم سپارښتنه وکړه چې په لیسه ګورې کې به پاتې ږي.

که څه هم دی خپله په لیسه ګورې کې پاتې شو، خو سپارښتنه یې وکړه چې شهزادګۍ ماریا، دوسال او کمکی سردار (دده لمسی د اندرې زوی) به لومړی باګوچاروا او له هغه ځایه مسکو ته لاړ شي. شهزادګۍ ماریا چې د پلار په تند او شوګیرو نه ډک طبیعت ښه پوهېده او په دې هم پوهېده چې پلار یې په چارو کې هغه پخوانۍ کراري پرېښې، نه شو کولای هغه یوازې پرېږدي، نو له دې کبله په ژوند کې یې د لومړي ځل لپاره ځان ته اجازه ورکړه او د هغه له

سپار ښتنې نه یې غاړه وغړوله.

هغې له تګ نه ډډه وکړه، خو هماغه و چې د پلار د قهر او غضب ترسختو ښکنځلو او سپکو سپورو لاندې راغله. بوډا سردار هغې ته ټولې هغه ناروا یې وریادې کړې چې ده خپله پر هغې کړې وې او ورته وې ویل چې شهزادګۍ په خپلو کړو هغه ډېره زوروي او عذابوي. هغې ته یې وویل چې هغې، دی له زوی سره خوابدی کړی دی. دا یې هم ورته وویل چې پر دې شک او ګمان لري او دا چې ده ته یې پرته له رنځ او ستونزو په ژوند کې بل څه نه دي رسولي. هغه یې له خپل دفتر نه ووېسته او ورته یې ویل چې که ځئ که نه ځئ، دا دده لپاره هېڅ د پام وړ خبره نه ده. هغه دا هم وویل چې بیا یې اصلا نوم ونه واوري او ګوانښ وکړ چې هېڅکله بیا ورسره مخامخ نه شي. خو ښه دا و چې ونه یې ویل چې هغه له کوره وشړل شي او په زوره ولېږدول شي. شهزادګۍ ماریا، د دومره ملامتۍ له امله چې پردې راغلې، ډېره ډاریده چې له کوره یې ونه باسي، نو ځکه ددې خبرې په اورېدو چې بیا یې پر مخه ورنه شي، خوشاله شوه. هغه پوهېده چې د غه حال ددې ښودنه کوي چې پلار یې د زړه په تل کې په دې خورا خوشاله دی چې هغه له ده سره پاتې او تللې نه ده.

د نیکولای جان تر تګ نه یوه ورځ وروسته، بوډا سردار خپله پوځي رسمي دریشی واغوسته، ټول مډالونه او نښانونه یې پرې وټمبل او ستر قوماندان ته یې د تګ تکل وکړ. ګاډۍ لا د مخه چمتو شوې وه. شهزادګۍ ماریا، کتل چې څنګه یې پلار په پوځي جامو، نښانو او مډالونو کې له کوره، باغ ته ووت او د خپلو وګړو، ساتونکو، بزګرانو او چوپړانو چې ټول یې وسله وال کړي و، پریټ وګوري. شهزادګۍ ماریا په کړکۍ کې ناسته وه او د پلار هغه غږ ته چې له باغ نه یې، د

کوټو پلو انګازې کولې غوړ وه. په دې وخت کې ناڅاپه څو تنه له وحشت او ډاره په ډکو څېرو د باغ په لاره کې په منډو راښکاره شول.

شهزادګۍ ماریا، برنډې ته او له هغه ځایه د ګلو په منځ کې له جوړې شوې لارې نه د باغ لارې ته ورمنډې کړې. ماریا ته مخامخ د اربکیو او د دوی د چوپړانو یوه ګڼ شمېره ډله را روانه وه او د هغو په منځ کې څو تنو، زوړ او ډنګر بوډا چې پوځي دریشي اغوستې، ښبانونه او مډالونه پرې تمبلي و، د تخرګ او لاسونو نه نیولی راکشکاوی یې. شهزادګۍ ماریا هغه ته ورمنډه کړې خو د الوچو د ونو د ګڼو څانګو او پاڼو نه د لمر د شغلو په منځ کې یې چې دده پر څېره ځلېدله نه شو کولای د هغه د بشری بدلون ووینې. خو هغه یوازیني څه چې دې ولیدل هغه دا و چې د هغه په څېرې کې د هغه د پخواني جدي او غوڅ حالت ځای، اطاعت او تسلیمۍ نیولی و. د لور په لیدو یې بې ځایه شونډې وښورېدې او په خرهاری شو، خو د پوهېدو وړ نه و، چې څه یې غوښتل. هغه یې له تخرګ او لاسونو ونیو او راپورته یې کړ، خپلې کوټې ته یې یووړ او پر هغه کټ یې وغځاوه، چې دی په دې وروستیو وختونو کې ډېر ترې ډارېده.

هغه ډاکتر، چې دده کټنې ته یې راوستی و، د هغه د مراندو تر کټنې وروسته یې وویل چې د سردار ښي پلو سکته کړې ده.

په لیسه ګورې کې ژوند شېبه په شېبه ګواښمن کېده. له سکتې یوه ورځ وروسته چې سردار یې باګوچاروو ته یوړ. ډاکتر هم ورسره یو ځای و. کله چې هغوی باګوچاروو ته راورسېدل، تر هغه د مخه، کمکی شهزاده او د هغه ښوونکی مسکو ته خوځېدلي و.

په هر حال، حال نه ښه او نه خرابیده او بوډا سردار درې اونۍ په داسې حال کې چې شنډوالي له خوځېدا اچولی و، په باچاګورووا کې د

سرداراندرې په نوی جوړ شوی کور کې پاتې شو. بوډا سردار بېسده او لکه مړی داسې پروت و. هغه پرله پسې شونډو لاندې څه غوښتل ویل، کله یې وروځې ښورولې او کله یې شونډې ژولې، خو په دې پوهېدل ګران و چې هغه په دې پوهېږي چې څه کېږي او څوک ورته ولاړ دی، مګر یو څه ښکاره و او هغه دا و چې دی زوریده او هڅه یې کوله، چې لا هم یو څه ووایي، خو هغه څه وه ؟ هېڅ څوک په دې نه پوهېدل. دا څه و ؟آیا د هغه ورځني نازونه او پلمې وې؟آیا ورځنیو خبرو او چارو پورې یې اړه پیدا کوله یا د کورنۍ کومه خبره وه؟ هېڅځوک نه پوهېدل.

داکتر ویل چې د ناروغ ناارامي او خوځېدا هېڅ معنا نه لري او د هغه د ناروغۍ علت دی، خو شهزادګۍ ماریا فکر کاوه چې (د هغه تر څنګ ددې شته والی هغه تل ناارامه و) دې ویل، هغه غواړي دې ته څه ووایي. خو دا ښکاره خبره وه چې د هغه ناآرامۍ، روحي او هم روغتیایي علت درلود.

د رغېدو تمه یې نه وه. وړل یې ناشوني و او که دا کار شوی وای او بیا په لاره کې مړ شوی وای، بیا څنګه کېدل؟ کله ناکله به شهزادګۍ ماریا فکر کاوه:

-دا به ښه نه وای چې هر څه پای ته رسېدلي وای، چور پای ته.. هغې شپه او ورځ، له خوب او ارامۍ پرته، د هغه څارنه کوله، ویل یې ګران دي، خو د هغې څارنه ددې په هیله نه وه چې د ښه والي او روغتیا نښه په کې وویني، بلکې هغې هیله لرله چې په هغه کې د پای نښې وویني.

که څه هم په شهزادګۍ ماریا کې ددغه احساس راپاریدل ګران و، مګر بله لاره یې نه لرله، نو ځکه یې دا احساس په زړه کې و، خو تر

دې نه شهزادګۍ ماريا ته وحشتناکه دا و چې د پلار د ناروغۍ له پيل نه (لا کېدای شو وو ايو تر هغه لاد مخه، آن هغه وخت چې د کومې پېښې سپينېدو ته سترګه په لاره، دواړه يو ازې پاتې شوي وو) د هغې په زړه کې خپلې ځانګړې ويدې شوې هيلې او خيالونه په راو ښنېدو شوي وو. هغه هيلې او ارمانونه چې کلونه کلونه ددې په خيال کې هم نه وو. د پلار له ابدي ډاره د آزاد ژوند خيال، آن د مينېدو او کورنۍ د جوړونې هيله او نور لکه شيطاني تلوسه ددې په زړه او خيالونو کې ځپې وهلې. هغې به چې ځومره هڅه کوله، په دې اړه فکر ونه کړي، خو بيا هم دې خيالونو نه پرېښوده، چې تر دغې پېښې وروسته به خپل ژوند څنګه جوړوي، خو شهزادګۍ ماريا په دې پوهېدله، چې دا ټولې شيطاني وسوسې دي. هغه په دې پوهېده چې ددې رنځ يوازيني دارو، دعا ده، خدای ته پناه وروړل دي. هغې هڅه کوله دعا وکړي، هغې به لاسونه پورته کول، سپېڅلو شمايلو ته به يې کتل، دعا به يې ويله، خو د زړه له تله به يې دعا کولای نه شوه. هغې داسې انګېرله چې اوس د هغې لپاره بل ژوند پيل کېږي، د ورځنۍ ژوند نوی بهير، د هڅې او هاند ژوند، هغه ژوند چې ددې تر پخواني ژوند نه به چې په معنويت او روحانيت کې را ايساره وه، ډېر توپير لري. له هغې وينا نه چې د هغې هر څه پر دعا ولاړ و، هغې نه دعا کولای شوه او نه يې ژړلای شو. د ورځنې ژوند خورا ناوړو شيانو د هغې پر زړه اغېز کړی و، په باګوچاروو کې يې هم ژوند ناشونی او ګواښمن کېده. د فرانسې پوځيانو د رانږدې کېدو خبرونه او آوازې هر پلو خپرې وې. د باګوچاروو په ۱۵ ورستې کې فرانسوي ډاره مارو د يوه خان کور تالا کړی و.

داکتر ټينګکار کاوه چې سردار د جګړې له سيمې بلې خوا ته يوړل

شي. د ښار د اعیانو مشر، خپل استازی شهزادګۍ ماریا ته ورواستوه چې هغه دې، خپل پلار ژر تر ژره له دې ځایه بلې خوا ته بوزي. د سیمې د پولیسو مشر چې باګاچاروو ا ته راغلی و، هم په دې خبره ولاړ و او ویل یې چې فرانسوي پوځ د دوی ۴۰ ورستې ته رارسېدلی دی. هغوی په کلیو کې د خبرتیا پاڼې خپرولې او شهزادګۍ ماریا ته یې خبر ورکړی و که د میاشتې تر پنځلسمې پورې له هغه ځایه لاړ نه شي او بیا کومه پېښه وشي. دوی به خپله ملامته وي.

بالاخره شهزادګۍ پریکړه وکړه چې د میاشتې په پنځلسمه نېټه وخوځېږي. د هغې، پوره یوه ورځ سفر ته د چمتووالي او د هغو سپارښتنو په اورولو تېره شوه، چې ټول یې اوریدلو ته سترګه په لاره وو. له څلورلسمه، پنځلسم ته ټوله شپه هغې د تل په شان هماغه شان ورځنۍ جامې پرغاړه په هغې کوټې کې چې تر څنګ یې د پلار کوټه وه، تېره کړه، څو واره راویښه او د پلار زګیروی یې واوریده، د پلار د زګیروی تر څنګ د تیخون د ګامونه ښهاري او د داکتر غږ چې دده پلار یې اړخ په اړخ اړاوه، راته. شهزادګۍ ماریا ویده کېدای نه شوه او څو واره د پلار د کوټې شا ته ورغله او غوږ غوږ شوه. هغې غوښتل چې کوټې ته ورننوزي، خو زړه یې نه شو کولای. که څه هم زوړ سردار غږېدای نه شو، خو شهزادګۍ ماریا په دې پوهېده او لیدل یې چې پلار له دې نه ډېر ناارامه دی چې نور د هغه له کبله ناآرامه وي. د شهزادګۍ دې ته ښه پام کېده، چې د پلار کوټې ته د هغې بې وخته او یا د شپې ورتګ څومره هغه ناآرامه وي.

د هغې هېڅکله پر هغه داسې زړه خوږ شوی نه و، هغه، هغې ته هېڅکله داسې وحشتناکه نه و... لکه د پلار له لاسه وتل. هغې ته له هغه سره خپل ټول ژوند وریاد شو، د هغه هره خبره، د هغه په هره خبره او

هرو کړو کې يې له ځانسره د هغه خپله مينه موندله. ددغو يادونو په لړ کې به کله ناکله ناڅاپه شيطاني تلوسې راوپاريدې، په هغو کې: هغه تصور چې د هغه له مرګه وروسته به ددې نوی ژوند څنګه شي؟ خپل خوار ژوند. هغې دغه شيطاني خيالونه،له دغو کرکو هغو سره د کرکې په ښودلو له سره وبستل. د سپېډو په لګېډو سردار آرام او شهزادګۍ ويده شوه.

شهزادګۍ هغه ورځ ناوخته راوېښه شوه.. د راوېښېدو سره يې غوږ پر دروازې کېښود ،د هغه د زګيرو او سا وېستلو غږ يې واورېد ،سوړ اسويلی يې ووېست او په زړه کې يې وويل

- حال يې هماغه دی، چې و.

هغه په داسې حال کې چې له ځانه يې کرکه راتله چغې کړې:

- څه دې غوښتل؟ څه ته سترګه په لاره وې؟ تاسو څه ويل؟ څه وشي؟ د هغه مرګ دې غوښته؟

کالي يې واغوستل، ځان يې ومينځ، دعا يې وکړه او برنډې ته ووتله. د برنډې مخې ته يې آسونو او ګاډۍ ولاړې وې. په هغو کې يې يو رنګه کالي بارول. سهار تود، خو خړ و. شهزادګۍ ماريا په برنډه کې ولاړه وه، هماغه شان له خپلو شيطاني خيالونو سره لاس او ګريوان وه، هغې هڅه کوله ناروغ ته تر تګ نه د مخه، خپل خيالونه او اندېښنې له سره جوړ کړي.

داکتر په زينو کې راښکته ،هغې ته ورنېږدې شو او وې ويل:

- نن لږ ښه دی،زه تا لټوم. له هغه څه نه چې وايي يوه نيمه خبره يې د پوهېدو ده،ذهن يې لږ څه سم دی،ورشه ،تاسو غواړي.

د شهزادګۍ ماريا ،زړه ددې خبر په اوريدو سخت خوږ شو ،د هغې رنګ والوت، نوځکه يې دروازې ته ډډه ولګوله چې ونه لوېږي. هغې

چې ټول ګوګل او روان يې، په شيطاني ولولو او تلوسو لړ شوی و، د خپل روح له ناولتيا نه په وحشت کې وه، د هغه ليدل، د ريدل او هغه ته کتل، نه يوازې هغې ته په زړه پورې نه و بلکې له هغه نه ډاريده هم.

شهزادګۍ ماريا د پلار کوټې ته ورننوته او د هغه کټ ته ودريده، هغه لوړ پر شا پروت و. د هغه واړه اډوکيز لاسونه چې د مراندو نيلي رنګه غوټو پوښلي وو، پر پټو (څادر) پراته وو. د هغه چپه سترګه مخامخ کوم ځای ته ځير او ښۍ هغه يې کږه شوې وه. وروځې او شونډې يې بې له خوځېدا پاتې وې، هغه ټول ډنګر، وړوکی او سخت د رحم وړ و. د هغه بشره تا به ويل چې يا وچه شوې يا ويلې شوې او ډېره وړه شوې وه. شهزادګۍ ماريا ورنږدې شوه او د هغه لاس يې ښکل کړ. پلار د هغې چپې منګولې، د هغې لاس يې داسې کلک کېښکود چې ښکاريده، له ډېره وخته ورته سترګې په لارې پاتې شوی دی. د هغې لاس يې د ځان پلو ورکش کړ. د هغه د شونډو او وروځو ښوريدا د هغه د زړه تنګۍ ښودنه کوله.

هغې په وېرې پلار ته کتل او هڅه يې کوله پوه شي، له دې نه څه غواړي، کله چې هغې ځای بدل کړ او داسې ودريده چې څېره يې د پلار کينې سترګې ته برابره شوه. د سردار بشره ارامه او د څو شېبو لپاره يې له هغې نه سترګې لرې نه کړې. وروسته يې شونډې او ژبه وښوريدل، يو غږ واوريدل شو او هغه څه وويل، هغه، لور ته په خورا کمينۍ، زاريو او هيله مندۍ ځکه کتل، چې ډاريده، کېدای شي، لور يې د دې په خبرو پوه نه شي.

د شهزادګۍ ماريا په ټول قوت هغه ته پام و او ورته کتل يې. شهزادګۍ د ژبې د ښورولو لپاره د هغه د بې ځايه او بې پايه هڅو زغم ونه شو کړای، سترګې يې ښکته واچولې او هغه ساندې او ژړا يې چې

په ستوني کې را ایسارې کړې وې، راڅرګندې او په ژړا شوه. سردار څه وویل او څو واره یې هغه تکرار کړل، خو شهزادګۍ ماریا نه پوهېده چې هغه څه وایي. هغې هڅه کوله د پلار د خبرو تصور وکړي او په پوښتنیزه توګه یې د هغه خبرې تکرارولې.

هېڅوک د هغه په خبرو نه پوهېدل. داکتر تصور وکړ، چې دی د هغه په خبرو پوه شوی دی او وې ویل، د هغه خبرې یې تکرار کړې او وې پوښتل:

- شهزادګۍ ډارېږي؟

هغه د (نه) په نښه سر وښوراوه او بیا یې هماغه څه تکرار کړل.

شهزادګۍ د خپل تصور له مخې وویل:

- زړه (روح) زړه زړه دی، خوږېږي؟

د سردار له ګوګله، د هو غږ راپاڅېد. د هغې لاس یې راونیو او د خپل ټټر پر بیلابیلو ځایو یې داسې کېښکود، چې ګواکې غواړي تر ټولو غوره ځای ورته پیدا کړي.

وروسته له هغه چې په دې ډاډه شو، چې دده په خبرو پوهېږي تر پخوا نه ښه او څرګند غږېده، هغه وویل:

- زما ټول خیالونه د تا په اړه دي، خیالونه...

شهزادګۍ ماریا خپل سر د هغه پر لاسونو ورمښه او هڅه یې کوله خپله ژړا او ساندې پټې کړې.

هغه، د شهزادګۍ په څڼو کې منګولې ښورولې او وې ویل:

- ما ټوله شپه تا پسې نارې وهلې.

شهزادګۍ ماریا په ژړا ژړا وویل:

- کاشکې زه پوهېدای.. زه ډارېدم ستا کوټې ته راشم.

هغه د هغې لاس لاپسې کېښکود او وې ویل: ویده نه وې؟

شهزادګۍ ماريا وويل:

- نه، ويده نه وم. او د نه، په نښه يې سر وښوراوه. اوس يې بې ارادې پلار ته ورته غږېده، هر څه يې د هغه په شان داسې په اشارو او نښو ويل، چې تا به ويل هغه هم په آسانۍ ژبه ښورولی نه شي.

سردار وويل: د زړه سره ! زما روحه !

شهزادګۍ نه شو کولای پوره پوه شي، چې هغه څه وايي، خو د هغه د بشرې او کتو له حالت نه دومره پوه شوه چې د نازولو او ګرانښت کومه خبره کوي، هغه خبرې چې هغه هېڅ کله نه کولې. هغه وويل:

- ولې رانغلئ ؟

شهزادګۍ ماريا وويل:

- او ما يې مرګ غوښت.

-او هغه چپ شو.

د هغه له سترګو اوښکې راشېوه شوې او وې ويل:

- له تا نه مننه ! لورکۍ، ګرانې، زما د زړه سره، له هر څه، له ټولو ټولو له هر څه نه... ما به وبښئ.. مننه، وبښه... مننه ! او همداسې يې له سترګو اوښکې راروانې وې. او ناڅاپه يې وويل:

- اندرې ته ورغږ کړئ.

او ددې هيلي سره هم مهاله يې په بشره کې ماشوم وزمه ناهيلۍ او نه ډاډ راخور شو. داسې برېښېده چې دی خپله پوهېده چې دده دا هيله بې معنا ده. که داسې نه وه، لږ تر لږه شهزادګۍ ماريا يې داسې تصور وکړ، چې همداسې ده.

شهزادګۍ ماريا ځواب ورکړ:

- ما ته يې يو ليک رالېږلی دی.

هغه په حيرانتيا خو ويرې وپوښتل:

- هغه خپله چېرته دی؟
- پلار جانه ! هغه په سمولینسک کې دی.

هغه ډېر ځند چپ و. سترګې یې پټې کړې بیا یې د تایید په نښه ګواکې خپل شک او ګمان ته ځواب موندلی، په هر څه پوه شوی او هر څه وریاد شوي، سر وښوراوه او سترګې یې پرانستې، هغه په ډاګه، خو په کراره وویل:

- روسیه قرباني شوه ! هغه یې سره ووژله !

هغه بیا پهساندو شو او اوښکې یې له سترګو راشېوه شوې.

شهزادګۍ ماریا هم، نورځان ټینګ نه شو کړای، پلار ته یې کتل او په ژړا ژړا یې ژړل.

سردار بیا سترګې پټې کړې. ژړا یې ودریده، په لاس یې د سترګو پلو اشاره وکړه. تیخون پوه شوه او د هغه اوښکې یې پاکې کړې. ...

هغه لور ته وویل:

- خپل سپین کمیس واغونده، زما هغه خوښېږي.

شهزادګۍ چې د پلار په خبره پوه شوه، لاپسې ژړا واخېسته، داکتر هغه له څنګلې ونیوله، له کوټې یې د باندې برنډې ته بدرګه کړه، هڅه یې کوله چې آرامه یې کړي او هغه ډاډه او سفر ته چمتو کړي. تر هغه وروسته چې شهزادګۍ ماریا د سردار له کوټې ووتله. هغه بیا د زوی، د جګړې او د ټولواک په اړه څه وویل. له قهره یې وروځې برنډې او تندې تریو کړ، خپل غږ یې چې خرپهاری یې کاوه، لوړ کړ او د هغه پر زړه دویم ګذر راغی او دا وروستی ګذار و. شهزادګۍ ماریا په برنډه کې ودریده، ټکنده غرمه و، لمر او تودخه وو، هغه د پلار له مینې پرته، په بل څه نه پوهېده، نه یې فکر کاوه او نه یې څه احساسول. هغې ته داسې برېښېده چې دې خپله هم دغه شان مینه نه پېژانده. په ژړا ژړا

يې د باغ پلو ته منډه کړل، له هغې نرۍ لارې نه چې سرداراندرې نوې جوړه کړې او دواړو خواوو ته يې د الوچو ونې کينولې وې، د دروازې پلو ته مخه کړه.

- هو کې، دا زه وم، زه، زه، زه... زه... زه وم. ما د هغه مرګ غوښت. هو کې ما غوښت چې ژر تر ژره هر څه پای ته ورسېږي. ما غوښتل چې زه ارامه شم... اوس به څه کوم؟ اوس چې هغه نه وي، زما آرامه به څه وي؟ له ځانسره په لوړ آواز بنګېده. هغه چټکه چټکه په باغ کې ګرځېد له او په لاسونو يې ټټر ډباوه، هغه ټټر، چې په تلوار او ګڼې ساندې ترې راوتلې. په باغ کې تر هغه پورې ګرځېده او راګرځېده، تر هغه چې بېرته کورته راورسېده. هغې وليدل چې دې ته مخامخ پېغله بوری ين (هغه په باګوچاروو کې پاتې وه او له هغه ځايه يې د تګ تکل نه لاره) يو نا آشنا سړي سره راروانه ده. دا د سيمې د اعيانو د جرګې مشر و چې خپله شهزادګۍ ماريا ته ددې لپاره راغلی و چې هغې ته له دې ځايه د هغې د سمدلاسي تګ اړتيا څرګنده کړي. شهزادګۍ ماريا د هغه خبرې اوريدې، خو په هېڅ څه نه پوهېده. هغه يې کورته بدرګه، چای يې ورته راوړ او له هغه سره کېناسته. بيا يې له هغه نه بښنه وغوښته او د پلار د کوټې خواته ورغله. داکتر په تلوار او خورا خواشينۍ ور وړاندې شو، د هغې مخه يې ونيوله او وې ويل:

- شهزادګۍ، اجازه نه شته، درځئ لاړه شئ!

شهزاده ماريا، بېرته باغ ته ستنه شوه. د غونډۍ په لمن کې د يوې چينې تر څنګ پر شنيلو، په داسې ځای کې کېناسته، چې چا نه ليده. هغه په دې نه پوهېده چې څومره وخت به هلته پاتې شي. د يو چا د پښو د ښځينه ګامونو د منډې غږونو هغه را په حال کړه. پاڅېده او وې ليدل چې دوېناشا، ددې ځانګړې مينځه دا لټوي او د هغې په ليدو ناڅاپه

ودریده. داسې بریښېده چې د خپلې مینځې په لیدو هک حیرانه شوې وي.

مېنځې په ژړېدونکي مات غږ وویل:

- شهزادګۍ مهرباني.. سردار !

شهزادګۍ هغې ته وخت ورنه کړ، چې خپله خبره پای ته ورسوي او وې ویل:

- همدا اوس، درغلم. درغلم. هغې د کور پلو داسې منډه اخېستې وه، چې ګواکې دوېناشا یې هېڅ نه یې لیدلې.

د اعیانو د سیمه ایزو جرګې مشر، دروازې ته نېږدې د هغې مخې ته راووت او وې ویل:

- هر څه چې د خدای رضا وي، هغه به کېږي، تاسو باید هر څه چې له خدایه وي د هغو منلو ته چمتو واوسئ.

شهزادګۍ له قهره چېغه کړې:

- پرې مې ږدئ.. دا دروغ دي، اپلتې دي، د نه منلو وړ نه دي.

داکتر غوښتل هغه ودروي، خو هغې هغه پورې واهه، د پلار د کوټې پلو یې ورودانګل او له ځانسره یې وویل:

- دا خلک ولې داسې ګبنهي اخېستې او په ډار ډار ما دروي؟ هېڅوک زما په کار نه دي. دوی دلته څه کوي؟ دروازه یې خلاصه کړه او په هغې کوټه کې چې څو شېبې مخکې نیمه تته وه، دلمر پیدا شوې ځلېدونکې رڼا د هغې سترګې وبرېښولې. هلته څو ښځې او ددې مېنځه ولاړ وو. هغوی ټول له کټه لرې او دې ته یې لاره پرانسته. هغه هماغه شان پر کټ پروت و. هغه، د پلار دڅېرې نه خوځېدا، خو تندوالي وویروله او له دروازې سره نېږدې ودریده.

شهزادګۍ ماریا په زړه کې وویل:

- نه، هغه مړ نه دی، دا ناشونې ده، مړ نه دی. هغه ته ورنېږدې شوه. په خپلې ویرې لاسبرې شوه او خپلې شونډې یې د هغه پر اننګو ورکېښودې، خو سمدلاسه ترې رالرې شوه. په یوې شېبه کې یې له هغه سره د مینې هغه پیاوړی احساس چې لاره، تري تم شو او د هغه ځای، هغه وحشت ونیو چې د خپلو سترګو په وړاندې یې لیدلی و. هغې وویل:

- نه، هغه نور نو نه شته ! هغه نه شته، خو شته، پر هغه ځای چې څو شېبې مخکې و، یو پردی، دښمن، کوم وحشتناک، ډارونکی له ځانه شړونکی راز پروت دی.

پر لاسونه یې مخ پټ کړ او د داکتر پر لاس چې ده ته یې د مرستې لپاره راغځولی و، ورولویده.

د تیخون او داکتر تر مخې، ښځو، هغه څوک چې څو شېبې مخکې بوډا سردار و پریمینځه. د هغه سر یې ددې لپاره په دستمال وتاړه چې خلاصه پاتې شوې خوله یې وچه نه شي او د هغه پښې یې چې سره جلا کېدې په بل دستمال وتړلې. بیا یې هغه ته، د هغه پوځي دریشی وروا غوستنه، نښانونه، مډالونه یې پرې وروځړول او د هغه وچه وړوکې ځنازه یې پر میز کېښوده. خدای پوهېږي چې چا او څه وخت دا ټول کارونه وکړل، خو دا ټول تا به ویل، په خپله تر سره شوي دي. د شپې د تابوت تر شا و خوا نه شمعې لګېدې او په سر یې شال وروغړاوه. پر ډاګ یې د هغې ونې پاڼې شیندلې وې چې ښه بوی یې خوراوه. تر وچ او وړوکی شوي سر لاندې یې چاپ شوې دعاوې کېښودې او په یو کنج کې یو پاپ ناست و او سپېڅلی کتاب یې لوست. لکه هغه شان چې آسونه له لویدلي، وژل شوي آسه مخ اړوي، ترهېږي، سره ټولېږي او شنهاري کوي، همدغه شان، د سردار د هرکلو

په کوټه کې خلک، خپل او پردي، د اعيانو د سيمه ايزو جرګې مشر، مخور او سپين ږيري، مشران او ښځې ټول په تابوت راټول او له وېرې په ډکو سترګو هک پک پاتې، په ډار ډار يې پر ټټر او تندی صليبونه وېستل او په خورا درناوي يې د سردار وچ شوي او ساړه لاسونه ښکلول.

۹

باګوچاروو ا ،تل او مخکې له هغه چې سردارانو ته دا خبره څرګنده شي، د خاوندانو په غیاب کې ښارل کېده او ددې سیمې او سېدونکو خلق خوی د لیسه ګورې له هغې خورا توپیر درلود. د دغې سیمې دخلکو هم خبرو ، هم کالو او هم کړو وړو توپیر درلود او هم یې هغه صحرایي ګڼل. هغوی به چې کله لیسه ګورې ته د فصلونو د ټولولو ، د غنم لو ، د ویالو د پاکولو ، د نهرونو جوړولو ته راتلل. مشر سردار به د هغو کاراوزیار او لا زغم خوښېده ، خو تندوالی او وحشت یې نه خوښېده.

سردارپه باګوچاروو ا کې دخپلې استوګنې په لومړیوورځو کې،هلته د ښوونځي او روغتون دجوړولواو پر بزګرو د بادارد ګټې او بېګارۍ کمولو له امله، هم ونه شو کولای،د هغوی دغه تندوالی او ځېږوالی بدل کړي،برعکس هغه څه چې مشر سردار ددغو خلکو صحرایي ترهېدل والی ګاڼه، لا زیات شوی و. تل به د هغو ترمنځ ډول ډول او عجیبې و غریبې آوازې خپرېدې، لکه دا چې هغوی کومې نوې عقیدې پورې تړل شوي دي، یا ټول د قزاقانو قام ګڼل شوی یا د ټولواک د کومې ناڅرګندې وینا په اړه او کله لا په ۱۷۹۷ کال کې د اربابانو هغه ژبه چې پاول پتروویچ ته یې ورکړې وه (ویل یې چې د مرئییو آزادي، هغه وخت منل شوې وه، خو بادارانو ونه منله) او یا به یې ویل چې اوه کاله وروسته به پیترفید رویچ بیا پر تخت کیني او ټول

مرئيي به آزاد کړي او هر څه به آزاده او داسې ساده شي چې مې کوه پوښتنه. د جګړې او بناپارت او پر روسيې د هغه د يرغل آوازې د هغو تر منځ په داسې ناڅرګندو ويناوو لکه د ژوند پای، د دجال پيدا ايښت او پوره آزادي بدلې شوې وې.

د باګوچاروواپه څنډو کې يو کلی و چې هلته يو شمېر مخور او ځېنې هم بډايان مېشت وو. د هغو بډايانو شمېر چې په خپلو جايدادو کې مېشت وو، خورا کم وو، نو له دې کبله د هغو د چوپړانو او په هغو کې په لوست ليک د پوهېدو کسانو شمېر خورا کم و. هغه مرموز او ناڅرګند دودونه چې د روسيې د خلکو په ژوند کې وو او د هغو سرچينې او معنا د اوسنيو وګړو لپاره د پوهېدو وړ نه دي، تر نورو ځايو زيات د دغې سيمې د کليوالو تر منځ دود وو. ددغو خبرو په منځ کې يوه هغه اوازه وه چې شل کاله مخکې ددغو کليوالو په منځ کې پيدا شوې وه او هغه دا چې دوی د يوه تاوده سيند خواته ورکډه کېږي، خو دا څرګنده نه وه چې دغه سيند چېرته دی. د باګوچاروواپه سلګونو کورنيو يوه ورځ ناڅاپه، خپله ټوله شتمنی او څارويو پلورل او له خپلو ښځو او ماشومانو سره سهيل لوديز پلو وخوځېدل. دغو کليوالو لکه د مرغانو د کتارونو په څېر هڅه کوله، د سمندرګي په پلو چېرته سهيل لوديز ته، له ښځو او ماشومانو سره، هلته چې دوی يو هم تر اوسه نه و تللي، روان وو. د هغو ځېنو، کاروانونه جوړ کړل او يا يوازې خوځېدلي وو. په هغو کې بيا ځېنو ځانونه ېبرته وا خېستل او يو شمېر يې د جرمو په تورونو سايبريا ته وشړل شول. ډېرو يې د لوږې، تندې او سړو له لاسه په لارو کې ژوند له لاسه ورکړ او چا وکولای شول په خپله خوښه بېرته خپلو کليو کوڅو ته راستانه شي. د خوځېدا او کډو دغه بهير هماغه شان چې په خپل سر او له دليله پرته پيل شوی و،

هماغه شان په خپل سر او بې دليله بېرته کرار او چپ شو ،خو په دغو خلکو کې ټولنيز پټ بهيرونه هماغه شان پاريدل او خوټيدل او دې ته چمتو کېدل چې کوم وخت په نوي پياوړتيا ناڅاپه او عجيب ډول لا په قهرجنه بڼه راڅرګند شي. په ۱۸۱۲ کال کې هر هغه چا چې له دغو خلکو سره نېږدې اړيکي او پېژندګلوي لرله، په دې پوهېدل چې دغه پټ خوځون به ژر بيا راښکاره او راولمسېږي.

الپاتيچ چې د مشر سردار تر مرګه ځو موده مخکې، باګوچاروو ا ته راغی، د خلکو دغه خوځون او لېوالتيا يې احساس کړې وه او دليسه ګورې، د کليو او بانډو برخلاف چې له دې ځايه شپېته ورسته لرې پرته وه دلته نه ځوک تښتېدل، نه يې کورونه خرڅول، نه يې شتمنی پرېښوده او هر څه يې دقزاقانو تالان ته سپارل. ويل کېدل چې د باګوچاروو ا دځنډو په دښتو کې، کليوالو ،له فرانسويانو سره اړيکي پيدا کړي دي او ځېنې پاڼې د هغو تر منځ ويشل شوې دي او د نورو برخلاف يې خپل کلي نه دي پريښي. هغه ته دخپلو هغو چوپړانو له خوا چې ده ته وفادار پاتې و ،خبر را رسېدلی و ،چې د کليوالو له ډلې نه يو څوک د کارپ په نامه يو چا دهغو په منځ کې يې ښه اغيز درلود ،څو ورځې دمخه يې ديو دولتي کاروان مشري کړې او هغه يې خپل ځای ته رسولی دی، بېرته راستون شوی دی او خبر يې راوړی دی چې قزاقان کلي غلا او تالان کوي، خلک له هغو تښتي،او ددې برخلاف فرانسويان نه ولسي خلک او نه د هغو مالونو ،له هېڅ شي سره کار نه لري. هغه په دې هم پوهېده چې د ويسلا وخوا په نامه يوه کليوال له يوه فرانسوي جنراله داسې يوه اعلاميه راوړې چې په هغه کې خلکو او کليوالو ته دا ډاډ ورکول کېده چې هغوی ته به نه يوازې کوم تاوان نه رسېږي، بلکې هر هغه څه چې دوي فرانسويانو ته ورکوي، دوی به دهغه

پیسې تر لاسه کوي. . له ټولو نه د پام وړ لا دا وه چې الپاتیچ پوهېده او خبر شوی و چې پـه هماغـه ورځ چـې ده د چوپړانـو او ولسـي مشـرانو تـه سپارښتنه کړې وه، د شـهزادګۍ د کـالیو او کـډې د وړلـو لپـاره ګـاډۍ برابرې کړې. دغه کلیوال سره جرګه شوي وو او پرېکړه يې کړې وه چې د هغې کالي ونـه لېږدوی او دې تـه سترګه پـه لارې پـاتې شي او وګـوري چې څه کېږي، خو وخت نـه درېده، د سیمه ایزې جرګې مشـر، د مشـر سردار د مرګ په ورځ، د اګست په پنځلسمه ټینګار کاوه چې سمدلاسه وخوځېږي، ځکه حالات دم په دم ګواښمن کېدل. دغه چاروا کي ویل چې که تر شپاړلسمې نېټې وروسته څه پېښ شي، دی به په هغه کې ملامت نه وي، سردار د مرګ د ورځې په ماښام هغه تـه لاړ او وې ویـل چـې سبا به ځنازې ته راشي، خو بله ورځ هغه نه شو کولای راشي، ځکه هغـه خبر تر لاسه کړ چې فرانسویان ناڅاپه راوړاندې شوي او هغـه یـوازې وکړی شول چې کورنۍ او ځېنې قیمتي ګاڼې او شتمنی ولېږدوی.

څه کم دیرش کاله،د باګوچاروو‌ا مشري، د درون په نامه یو چا، چې مشر سردار له نازه درون جان باله، کوله.

درون، یـو لـه هغـو کلیـوالي تکړه مېړنـو نـه و چـې لـه زلمیتوبـه ږېره پرېږدي او آن کله چې له شپیتو اویا کلونه هم واوړي، نه لاس پرې وهي او نه يې کوم ویښته سپینېږي او غاښونه يې بشپړ وي. دغـه کسـان پـه شپیته کلنی کې د دیرشو کلونو په شان وي.

درون د تودو اوبو د سیند پلو ته، تـر هغـه عجیب سفر نـه وروسـته، چې دی هم له کوډو بې برخه پاتې شوی نـه و، پـه باګوچاروو‌ا کـې مشـر شوی و او له هغه وخته تر اوسه پورې يې دادی پوره درویشت کاله دغه مشري کړې ده. کلیـوال تـر بـل هـر بـادار نـه، لـه هغـه نـه زیـات ډاریـدل. اربابانو، مشر سردار، د هغه زوی او نورو مشرانو د هغـه درنـاوی کـاوه

او په ټوکو ټوکو يې هغه وزير باله. درون د خپلې مشرۍ په ټوله موده کې نه يوه ورځ نشه کړې وه، نه ناروغ شوی و، نه د سختو شوګيرو نه وروسته ستومانه ښکاريده، تررو ځنيو ګرانو کارونو وروسته هم همداسې و، هغه چې نه په ليک پوهېده او نه لوست، خو د خپلو پريمانه غلو دانو د خرڅلاو په حساب کې يې يو ټکی هم نه ترې زياتېده، نه کمېده، د باګوچاروو د کروندو، د غنمو يو دانه هم بې ځايه نه تله او د بادارانو په حسابونو کې يې هېڅکله تېروتنه نه کوله.

الپاتيچ چې کله د تالان شوې ليسه ګورې نه، باګوچاروو ته راغی، د مشر سردار تر خښولو يوه ورځ وروسته يې، درون ځانته راوغوښت او هغه ته يې سپارښتنه وکړه چې له باګوچاروو نه مسکو ته د شهزادګۍ او د هغې د شيانو د لېږدولو لپاره دولس آسونه او اتلس ګادۍ چمتو کړي. که څه هم د باګوچاروو سړي مريي نه و، او هر کال يې بادار ته جبري حاصل ورکاوه، خو بيا هم الپاتيچ فکر کاوه چې د دغې سپارښتنې سرته رسول به، کومه ستونزه رامنځ ته نه کړي. ځکه د باګوچاروو کليوالو تر دوسوو پورې باروړونکي څاروي لرل او خوار هم نه وو، خو د هغوی مشر درون چې کله دغه سپارښتنې واوريدې، چپ شو او سترګې يې ښکته واچولې. الپاتيچ هغه کليوال چې پېژندل، نومونه يې ياد کړل او وې ويل چې ګادۍ يې ترې واخلي.

درون ځواب ورکړ چې ددغو کليوالو آسونه په کار کې بند دي. الپاتيچ د نورو کليوالو نوم واخيست، خو درون ځواب ورکړ چې هغه آسونه نه لري. د درون د وينا له مخې د ځينو آسونه يې بېګارۍ ته ګمارلي وو، ځينې آسونه خوار او د کار توان يې نه لاره او ځينې هم وږي وو. هغه وويل چې نه يوازې د بار بلکې د ګاډيو لپاره هم نه شي کولای آسونه پيدا کړي.

الپاتیچ په ځیر درون ته وکتل او تندی یې تریو کړ، که څه هم درون یو غوره کلیوال بزګر و او د هغو مشر و. الپاتیچ هم شل کاله د سردار د جایدادونو او حسابونو اداره کړې وه او په خپلو چارو کې به بې ساري توګه بریالی و. هغه له خلکو سره د خپل کار له برکت کولای شي، د هغو په نیت او روان ښه پوه شي. هماغه شېبه درون ته په کتلو پوه شو چې د درون ځوابونه، د هغه د زړه خبرې نه دي، بلکې د باګوچاروو د بولو کلیوالو د خیال خبرې دي، چې دی یې تر خپل اغېز لاندې راوستی. الپاتیچ په دې هم پوهېده چې اوس کلیوال له درون نه ځکه بېزاره شوي دي چې بدای شوی دی. هغه په دې هم ښه پوهېده چې له دې کبله درون باید ددغو دوو ډلو تر منځ زړه نازړه واوسي. الپاتیچ ددغه شک او تردید نښې د هغه په سترګو کې ولیدې، تندی یې تریو کړ او درون ته وروړاندې شو او ورته وې ویل:

- ګوره! درون جانه! واوره! ته ماته اپلتې مه غړوه، د هغه حضور جناب سردار اندرې نیکولایوویچ ته سپارښتنه کړې ده چې ټول کلیوال باید وخوځېږي او پرې نه ږدو چې د دښمن لاس لاندې پاتې شي. د ټولواک فرمان هم همداسې دی. هر هغه څوک چې د ټولواک فرمان نه مني، هغه فرمان ته خیانت کوي، اورئ؟

درون چې سترګې هماغه شان ښکته اچولې وې، وویل:

- اورم!

الپاتیچ چې د درون دغه ځواب خوښ نه شو، سر وښوراوه او وې ویل:

- واک او خوښه ستاسو ده.

الپاتیچ خپل لاس د تخرګ لاندې راووېست او په یوې ګوا ښمنې خوځېدا یې خپلو پښو لاندې ځمکه وروښوده او تکرار یې کړه:

-تا ته وایم، درونه ! پرېږده دا کارونه ! زه نه یوازې ستا د زړه بلکې ستا تر پښو لاندې تېریدونکي حال باندې هم ښه پوهېږم.

هغه چې دا خبرې کولې د هغه پښو لاندې ځمکې ته یې کتل.

درون وشرمېد ، په سرګردانو سترګو یې الپاتیچ ته وکتل او بیا یې سترګې ښکته واچولې.

الپاتیچ وویل:

-ته دا دوکې پرېږده، ټولو ته ووایئ چې چمتو شي، کورونه پرېږدئ او د مسکو پلو ته وخوځېږئ. دا هم ورته ووایئ چې سبا ته د شهزادګۍ د کور مخې ته ګاډۍ چمتو ودروي. او خپله هم نور نو هغو ته ورنه شي، وادې وریدل؟

درون ناڅاپه د هغو پښو ته ورولوید او وې ویل:

-یاکف الپاتیچ ! ما له دندې وشړه، ومې شړه ! دغه کیلیانې واخله او د خدای په خاطر ما له دندې نه وشړه او رخصت مې کړه.

الپاتیچ په غوڅه وویل:

-پرېږده !او تکرار یې کړه: زه ستا تر پښو لاندې درې آریش (د اندازه کول حجم) دا یې وویل، ځکه پوهېده چې د انګبینو د غومبسو په روزلو ، د کرنې د وخت د الوچو د کینولو او شل کاله له مشر سردار سره د هغه جوړښت له برکته ده د کلیوالو په منځ کې د کوډګر نوم ګټلی و...

درون، له ځمکې راپاڅېد او غوښتل یې څه ووایي، خو الپاتیچ هغه ته وخت ورنه کړ:

-دا څه نخرې دې پیل کړې دي؟ څه فکر کوئ؟ په موږ دې د څه ګمان کړی دی؟

درون وویل:

-زه له دې خلکو سره څه وکړم؟ ټول له شرابو لېوني دي. هر څه چې وایم څوک یې نه اوري.

الپاتیچ په لنډه ډول وپوښتل: تصور یې مې کاوه، نشه کوي، که څنګه؟

-هوکې الپاتیچ یاکوف ! ټول مست دي، تر لېونتوبه پورې. دا دویم خم دی، چې دوی یې څکي.

-ښه ده، ما ته غوږ شه ! زه ځم، د پولیسو مشر ته ورځم، ته له هغو سره وغږېږه او هڅه وکړه چې سم شي، خپلې دا ملنډې پرېږدي او ګاډۍ چمتو کړي.

درون ځواب ورکړ:

-اطاعت کوم.

نور نو الپاتیچ یاکوف ټینګار ونه کړ، هغه کلونه کلونه د کلیوالو اداره کوله او په دې ښه پوهېده چې د خلکو د ایلولو او اطاعت د پارولو لپاره تر ټولو غوره چاره دا ده چې هغوی په دې پوه نه شي چې د هغوی په ایل کولو کې شک لري.

کله چې له درونه، هغه د اطاعت کوم خبره واورېدله، الپاتیچ نه یوازې په دې شک لاره بلکې په دې یې باور لاره چې د ګاډیو ارابې به د وسلوال زوره پرته ونه خوځېږي.

په رښتیا هم ماښام شو، خو د ګاډیو پته نه وه، کلیوال بیا د کلي په میخانو کې ګڼه ګوڼه جوړه او پرېکړه یې وکړه چې آسونه ځنګل ته خوشې او ګاډۍ بادار ته ورنه کړي. الپاتیچ پرته له هغه چې د دې پېښې په اړه شهزادګۍ ماریا ته څه ووایي، سپارښتنه یې وکړه چې خپل بارونه او پېټۍ چې له لیسه ګورې نه آسونه راوړي و، ښکته، آسونه یې د شهزادګۍ ګاډیو پورې وتړل او خپله پولیسو ته ورغي.

۱۰

د پلار تر خښېدو وروسته، شهزادګۍ ماریا خپلې کوټې ته لاړه، هغه یې ځان پسې وتړله او هېڅوک یې نه منل. د هغې یوه مینځه راغله او وې ویل چې الپاتیچ راغلی او د خوځېدو سپارښتنه یې کړې ده (دا خبره د الپاتیچ او درون، تر خبرو اترو نه مخکې شوې وې) شهزادګۍ ماریا چې پر خپل کټ غځېدلې وه، راکېناسته او د هماغه تړلې دروازې له شا نه وویل چې هېڅ چېرې نه ځي، او هیله لري چې دا په کراره پرېږدي.

د هغې کوټې کړکۍ چې شهزادګۍ ماریا پکې غځېدلې وه، د لودیز پلو پر انستل شوې وه. هغه پر کټ داسې پرته وه چې مخ یې د دیوال خوا ته او د چرمي بالښت تنې یې په ګوتو مښلې او ددې بالښت نه پرته بل څه یې نه لیدل. د هغه ټول خیالونه د مرګ په نه راګرځېدونکې لارې او د خپل تور روح په اړه، په فکر کولو اخته وو. په هغه خیال چې دا لا تر هغه وخته له هغه نه خبره نه وه. دا یوازې د پلار تر مرګه وروسته پر هغه پوه شوه، زړه یې غوښتل دعا وکړي، خو ونه یې کړای شول. هغې ځکه دعا ونه شوه کړای چې روحي حالت یې دې ته چمتو نه و چې خدای ته پناه ورولړي. هغه تر ډېرو پورې همداسې په همدې حال پر کټ کې پاتې شوه.

لمر د کور بلې خوا ته تللی و او د لمر لوید کږې وړې پلوشې له

خلاصي کړکۍ ته د ننه کوټې ته د چرمي بالښت په یوې برخې، چې دې هغې ته کتل، ځلېدې. د هغې د خیالاتو بهیر ناڅاپه ودرید. هغه بې ارادې پاڅېده، ځنې یې سمې کړې، وخوځېده او کړکۍ ته ورنږدې شوه او پرته له هغه چې دې یې تکل کړی وی، د ماښام سړه وږمه یې ګوګل ته تېره کړه.

هغې له ځانسره وویل:

- هوکې ! اوس دې چې هر ځنګه زړه غواړي کولای شئ، کولای شئ د ماښام له پرتم او ښکلاوو نه خوند واخلې. هغه لاړ، اوس بل هېڅوک نه شته چې ستا خنډ شي.

هغې پر ځوکۍ ډډه ولګوله، سر یې ښکته ولوید او تندی یې د کړکۍ په تادرۍ کېښود.

کوم چا په خواږه او نرم او له خواخوږۍ نه په ډک آواز د باغ له خوا نه پر هغې غږ وکړ او ځنې یې ورته مچ کړې. شهزادګۍ سر ورپورته کړ. هغه پېغله بوري ین وه چې د ماتم په پټارې ګاڼل شوی تورکمیس یې اغوستی و. هغه په ارامۍ شهزادګۍ ماریا ته ورنږدې شوه، تر یو ژور اسویلي نه وروسته یې هغه ښکل او سمدلاسه په ژړا شوه. شهزادګۍ ماریا هغې ته وکتل، د هغې ټول پخواني کړه وړه، له هغې سره د دې رخه او ترخه یادونه وریاد شول. هغې ته دا هم وریاد شول، چې ځنګه یې په دې وروستیو وختونو کې له دې سره د پلار کړه وړه بدل شوي وو او نور یې د پېغلې بوري ین د لیدو زغم نه لاره. هغې د خپلو کړو داسې پایله واخېسته چې دا د خپلې مینځې بوری ین په وړاندې په خپلو کړو وړو کې برحقه نه وه، په زړه کې یې وویل:

- ایا ما چې، ما چې د هغه د مرګ هیله لرله، دا حق لرم چې د کوم چا پر کړو قضاوت وکړم؟..

پر هغې يې زړه خوږ شو ، په خورا خوا خوږۍ او پوښتنيز غلچک يې هغې ته وکتل او لاس يې ور اوږد کړ. پېغله بوري ين، بيا په ژړا شوه، د هغې د لاس ښکلول يې پيل او د هغه غم او مصيبت په اړه يې خبرې کولې چې دی هم ځان په کې ګډ ګاڼه. هغې وويل:

-ددې د زړه يوازينۍ خوا خوږي به دا وي که شهزادګۍ ماريا ته حق ورکړي چې ځان له دې سره په دې غم او ماتم کې ګډه وګڼي. هغې دا هم وويل چې بايد تېرې خوابدۍ، ددغه لوی غم او ماتم په زوريدو او عذاب کې هېر شي. هغه د ټولو په وړاندې ځان پاک ګڼي او سردار له هغې دنيا نه ددې شاهد دی چې دا څومره له دوی سره خوا خوږې او حق پېژندونکې ده.

پېغلې بوري ين تر لږ ځنډه وروسته وويل:

- ستاسو حال دوه اړخيزه ګران او ستونزمن دی. زه پوهېږم چې تاسو نه شو کولای او نه کولي شي د ځان په اړه فکر وکړي، خو زه د هغې مينې له کبله چې له تاسو سره يې لرم، دنده لرم ستاسو په اړه فکر وکړم. .. الپاتيچ دلته تاسو ته راغی؟ هغه د تګ په اړه له تاسو سره وغږيد؟

شهزادګۍ ماريا ځواب ورنه کړ، هغه نه پوهېده چېرته، څوک بايد لاړ شي. ايا دا ددې وخت دی چې د کومې چارې يا سفر په اړه فکر وشي؟ ايا دا خبره زما د پاره بې تفاوته نه ده؟

پېغلې بوري ين وويل:

- ګرانې ماريا ! آيا پوهېږئ ! ايا پوهېږئ چې زموږ ژوند له ګواښ سره مخامخ دی؟ ايا پوهېږئ چې موږ فرانسويانو محاصره کړي يو؟ او اوس له دې ځايه وتل او خوځېدل ګران دي. که اوس موږ لاړ شو ، کېدای شي اسير شو او خدای پوهېږي. ..

شهزادګۍ ماريا خپلې خورلنډې ته کتل، خو په دې نه پوهېده چې

هغه څه وايي.

-اخ، کاشکې څوک په دې پوهېدای چې ټول، ټول زما لپاره بې تفاوته دي. زه په هېڅ ډول د دې هيله نه لرم چې له هغه لرې شم .. الپاتيچ زما د تګ په اړه کوم څه ووېل ... ته خپله ورسره وغږېږه، زه، زه نه د څه هيله لرم او نه څه غواړم ..

پېغلې بوري ين وويل:

-زه له هغه سره وغږېدم او هيله لرم چې سبا ته وخوځېږو ، خو زه داسې تصور کوم چې ښه به دا وي چې اوس خو همدلته پاتې شو ، ګرانې ماريا ! په لاره کې د فرانسوي يا ياغي کليوالو لاس ته لويدل، خورا ګران کار دی. او له خپلې لاسي کڅوړې نه يې د فرانسوي پوځي جنرال رامو ، يوه خبرپاڼه (د هغې کاغذ غير روسي او شهزادګۍ ته د ښر د پام وړ و) راوويسته. او هغې ته يې ورکړه. په دې پاڼه کې د کليو اوسېدونکو ته ويل شوي و ، چې خپل کورنو پرې نه ږدي او سپارښتنه شوې وه چې فرانسوي واک به له هغو سره لازمه مرسته او د هغو ساتنه وکړي.

پېغلې بوري ين دوام ورکړ: زه داسې انګېرم، ښه به دا وی چې له همدې جنراله د مرستې هيله وشي او زه هيله لرم، چې هغه به تاسو ته د پام وړ درناوی وکړي.

شهزادګۍ ماريا خبره پاڼه ولوسته او پر بشرې يې د غم،او بې له اوښکو د ژړا نښې راڅرګندې شوې او وې ويل:

-دا خبرپاڼه تاسو ته چا رارسولې ده؟

پېغله بوری ين تکه سره شوه او وې ويل:

-کېدای شي له نامه نه مې پوه شوی يي چې زه فرانسوۍ يمه.

شهزادګۍ چې خبرپاڼه يې په لاس کې وه، د کړکۍ له څنګه

راپاڅېده، په الوتي رنګ له کوټې نه ووته، د سرداراندرې پخوانۍ کوټې ته ورغله او وې ویل:

-آدونیاشا ! الپاتیچ یا دردنوشکا یا بل کوم یو ته وو ایه چې ما ته راشي، خو چې کله یې د بېغلې بوري ین غږ واورید ، زیاته یې کړه:

- خو امالیا کارلونا ته وو ایئ چې ما ته رانه شي.

له ځانسره یې وویل:

-ژر تر ژره باید لاړ شو. ژر تر ژره.

دې وحشتناکو خیالونو چې د فرانسوي پوځیانو منګولو ته ورشي او اسیره شي، سخته زوروله. باید ژر تر ژره لاړ شو.

دې فکر، که سرداراندرې خبر شی، چې دا د فرانسوي واکمنو لاس ته ورغلې، دې خیال چې د سردار نیکولای اندریوویچ لور، ځي له فرانسوي جنرال ښاغلی رامو ، نه مرسته او خواخوږي غواړي، او له فرانسویانو نه د پناه هیله کوي، دا سخته په وحشت کې اچولې وه. ددې حالت انګېرنې نه ورېږدیده، تکه سره شوه، د قهر او ویاړ داسې یوې څپې چې پخوا یې نه وه لیدلې، پرې راخوره شوه. ټولې سختۍ او تر هغه هم لا بد تره ځان ته سپکاوی، چې هېڅکله یې تصور هم نه کاوه، تر مخې ولیدل. له ځانسره یې وویل:

-هغوی، فرانسویان، راځي او په دې کور کې مېشتېږي، فرانسوي جنرال ښاغلی رامو به د سرداراندرې په کوټه کې کیني، د خپلې ساتېرۍ لپاره به د هغه لیکونه او کاغذونه را اخلي او لولي به یې. بېغله بوري ین به د هغې هرکلی کوي او زموږ د باګوچاروو امېنه به هغو ته جلا جلا ښیي. او له ما سره د خواخوږۍ په نامه به کومه کوټګۍ ما ته راکوي، سرتېري به زما د پلار تازه قبر ددې لپاره رالټوي، چې له هغه نه صلیب او نښانونه وشکوي، هغوی به ما ته پر روس د خپلو بریو

کیسې کوي او د دوکمارو په څېر به له ما سره زما په ماتم کې خواخوږي ښيي.

شهزادګۍ ماریا اوس داسې فکرونه کول چې خپل یې نه و، هغې بې ارادې داسې احساسوله، چې اوس نو دې ته اړه ده چې د پلار او ورور په څېر د چارو په اړه فکر وکړي. اوس به یې، بې ارادې دا فکر هم کاوه چې که هغوی، پلار او ورور یې وای، اوس به یې څه کول او څه به یې ویل، دا هم باید هماغسې ووایي او هماغسې وکړي. د سردار اندرې کوټې ته ورغله، هڅه یې وکړه، د هغه خیالات په ذهن کې ځای پر ځای او د حالاتو په اړه فکر وکړي.

د ژوند هغه اړتیاوې چې نور د پلار له مرګ سره هغې تالا والا ګڼلې، ناڅاپه او یو وار بیا، په نوي او ناپېژندل شوي قوت د شهزادګۍ ماریا تر نظر راڅرګندې او د دې پر زړه لاسبري شوې. ګبنۍ اخېستې او تکه سره اوښتې په کوټه کې ښکته پورته ګرځېده، کله به یې الپاتیچ، کله به یې معمار میخائیل ایوانوویچ یا درون ځانته راوبلل. دونیاشا، مینځې او نورو نجونو یوې هم نه شو کولای ورته ووایي چې تر کومې کچې پورې د پېغلې بوري ین خبرې سمې دي. الپاتیچ په کور کې نه و، ځکه هغه د سیمې مشرانو ته ورغلی و. معمار میخائیل ایوانوویچ یې چې رابللی و، په خوبولو سترګو راغی. خو، نه یې څه ویلی شو او نه یې کومه لارښوونه کولای شوه. هغه پوره هماغه شان د منلو له هماغې موسکا سره چې پنځلس کاله ورسره ربړدې او پرته له هغه چې خپله عقیده څرګنده کړي د مشر سردار د پوښتنو په وخت کې به یې پر شونډو خوریده، د شهزادګۍ ماریا پوښتنو ته یې هم ځوابونه وویل، خو د هغه له ځوابونو کومه ځانګړې معنا نه تر لاسه کېده. د سردار بوډا او ځانګړی چوپړ تیخون چې هم راغوښتل شوی و،

په ماته او خوبولې خبره چې ټوله بشره یې په نه تسلا کېدونکي او ژور ماتم کې ډوبه وه، د شهزادګۍ ماریا ټولو پوښتنو ته یې یوازې، داسې ځواب وایه: په سترګو ! له دې نه، پرته یې بل څه ځواب نه درلوده. یوازې او یوازې یې خپلې باداري شهزادګۍ ماریا ته کتل او د خپلې ژړا مخه یې نیولی نه شوه.

او په پای کې د کلیوالو بزګرو مشر درون هم کوټې ته راننوت، د شهزادګۍ ماریا چې په کوټه کې ګرځېده راګرځېده، ده غې په وړاندې تر ملا خم او د دروازې په خولې کې ودرید.

شهزادګۍ ماریا درون ته د یو رښتیني دوست په توګه پېژانده. دا هماغه درونوشکا جان و چې هر کال بل کال به یې د بازار په ورځو، د راستنېدو په وخت کې د ویازمو له لوی بازار نه، دې ته د دې د خوښې د زنجفیلو پتېرې راوړې، په خندا خندا به یې دې ته ورکولې، شهزادګۍ راغله او هغه ته یې وویل:

- درونوشکا ! اوس نو، زموږ له دې بدمرغۍ نه وروسته.. هغې چې خبرې پیل کړې، داسې یې وانګېرله چې نور نه شي کولای، هغو ته دوام ورکړي.

درونوشکا ژوره ساه وویستله او وې ویل:

-زموږ ټولو همدغه لاره ده، دواړه یو څو شېبې چپ پاتې شول.

-درونوشکا ! الپاتیچ چېرته تللی دی، زه له بل هېڅچا نه، نه شم کولای ،وپوښتم، دا رښتیا دي چې ما ته وایي، چې زه نه شم کولای لاړه شم؟

درون وویل:

- ولې نه شې کولای، لاړه شئ، حضرتې شهزادګۍ ! کولای شئ لاړه شئ، خو وایي د دښمن له ګوابنه دا کار نه شي کېدای، د زړه سره،

ګوابښ دی، نه څه کولای شم او نه مې په څه سر خلاصېږي، زه یوازې او یوازې یم، هېڅوک له ما سره نه شته، زه غواړم یا نن شپه او یا سبا سهار د وخته هرومرو لاړ شم.

درون چپ پاتې شو او په ګوابښمن غلچک کې یې تر سترګو لاندې هغې ته وکتل او وې ویل:

- آسونه، نه شته، ما دا خبره یاکوف الپاتیچ ته هم کړې ده.

شهزادګۍ وپوښتل: ولې آسونه، نه شته؟

درون وویل:

- دا ټول د خدای اراده ده، خدای مونږ ته زمونږ د کړو جزا راکوي. یو څو آسونه وو، هغه یې پوځ ته بوتلل، څه په خپله له پښو ولویدل، سږ کال دا کال، کوم ډول بد مرغه کال دی، آن وابښه هم نه شته، چې آسان یې وخوري، نو څکه، یو څو هغه یې له لوږې نه نور تلای نه شي. کله ناکله خو درې ورځې هم څه پیدا کولای نه شو چې هغوی یې وخوري، کادانونه تش دي او مونږ یې حیران او خوار کړي یو.

شهزادګۍ ماریا په ځیر سره هغه څه، چې دې ته ویل کېدل اوریدل. هغې وپوښتل:

-ښه، کلیوال بزګر خوار شوي دي او د خوړو څه نه لري.

درون وویل:

- هغه له لوږې مري او دوی له هغو نه آسونه او ګاډۍ غواړي.

-نو تا ولې هېڅ نه ویل، ګرانه درونوشکا ! مونږ خو دلته یو، مرسته مو ورسره نه شو کولای؟ زما چې هر څه له لاسه وشي، هغه به کوم..

شهزادګۍ ماریا، نه شو کولای دا فکر وکړې چې اوس په دغه وخت کې چې دا په داسې غم او ماتم اخته ده، ځینې کسان بډای او ځینې خوار واوسي، هغې دا تصور نه شو کولای چې بډایان دې، په داسې

حال کې لاس تر زنې کيني او له خوارانو سره مرسته نه کوي. هغې يوازې او ريدلي و چې ناداران غنم لري او هغه بيا کليوال بزګروته ورکوي، هغه په دې پوهېده چې نه به د هغه پلار او نه ورور په دې حال کې ددغو خوارو بزګرو کليوالو د اړتيا په پوره کولو کې، خپله مرسته سپمولې نه واى، خو هغه يوازې له دې ډاريده په هغو خبرو کې تېر وزي، چې ددغو غنمو د ويش په وخت کې يې له دغو وګړو سره کوي. هغه په دې خوشاله وه چې ددې په دې خواشينو او ماتمي ورځو کې دې ته يوه پلمه پيدا شوې چې له هغوى سره د هغو د ستونزو په اړه وغږېږي. هغه چاره چې دا د وجدان له عذابه پرته تر سره کولى شي. په دغې خواخوږۍ کې وکولاى شي لږ څه خپل غمونه هېر کړي. هغې له درونوشکاى نه د کليوالو د اړتيا او د بادار د ګوچاروو ا په ګدامونو کې د غنمو د اندازې او د هغو د ډولونو په اړه پوښتنې پيل کړې، هغې وپوښتل:

- ګوره، هغه د باداري، زما د ورور غنم خو شته.

درون په غرور وويل:

-د باداري ټول غنم پر خپل ځاى دي. زموږ سردار خو د هغو د خرڅلاو نه و ويلي؟

-ښه ده، وريې کړه، د هغو له ډلې چې هر څوک هرڅه اړتيا لري، هغوى ته يې ورکړه، زه د ورورله خوا تا ته وايم، چې هغه وويشه.

درون يوازې يو سوړ اسويلى ووېست، خو ځواب يې ورنه کړ.

-دغه غنم هغو ته ورو ويشه، کاشکې د هغو اړتياوې پوره کړي، ټول ورکړه.. او هغو ته ووايه چې زموږ هر څه د هغو دي. دا هم ورته ووايې چې موږ به له هغو نه خپل هېڅ شى ونه سپمو. همداسې ورته ووايه.

هغه چې په خير خير شهزادګۍ ته ځير شو، د هغې د خبرو منځ ته ورننوت او وې ويل:

-زما ادکې ! په خداى قسم درکوم، چې ما له دغه کاره لرې کړئ، دا کلۍ او قفل واخله او پرې مه ږدئ، چې خپل ژوند وکړم. درويشت کاله مې چوپړ وکړ، هېڅ بد مې نه دي کړي، او س هيله لرم ما له دې جنجاله خلاص کړئ، او چا ته ووايي چې دغه کلۍ را نه واخلي.

شهزادګۍ ماريا په دې نه پوهېده چې هغه له دې نه څه غواړي او ولې هغه غواړي چې له دې کاره خلاص شي. هغې ځواب ورکړ چې هغه يوه شېبه هم د هغه په وفادارۍ کې شک نه لاره او هغه دده او د کليوالو بزګرو لپاره هر ډول سربښندنې ته چمتو ده.

۱۱

تر دغې خبرې يو ساعت وروسته، دونياشا شهزادګۍ ته راغله او ورته وې ويل چې درون او ټول کليوال بزګر ددې په سپارښتنه راغلي، د انبارونو تر مخې ولاړ دي او هيله لري چې له اغلې شهزادګۍ سره وغږېږي.

شهزادګۍ ماريا وويل:

-ما خو هېڅکله هغوی نه و راغوښتي، ما يوازې درونوشکا ته ويلي و چې هغو ته غنم ور وويشي.

دونياشا وويل:

-د خدای لپاره زما شهزادګۍ ! ادکې ! ورته ووايه چې هغوی له دې ځايه وشړي، چې ته هم په هېڅ ډول ور ونه وزې. دا ټولې دوکې دي. کله چې ياکوف الپاتيچ راشي، بايد لاړ شو، خو قسم درکوم چې تا سو ور ونه وزې..

شهزادګۍ ماريا په حيرانتيا وپوښتل:

-دوکې، دوکې يې لا څه وي؟ کومې دوکې !

-هوکې، زه خو پوهېږم، يوازې زما خبرې ومنه، د خدای لپاره، د خدای لپاره ! لږ تر لږه له مينځو نه پوښتنه وکړئ، وايي چې تاسو سپارښتنه کړې ده چې کلي پرېږدئ، خو هغوی نه غواړي چې خپل شتنه او ژوند پرېږدي.

شهزادګۍ ماريا وويل:

-ته کوم بل څه وايې، ما هېڅکله چا ته د تګ سپارښتنه نه ده کړې، درونوشکا ته ورغږ کړئ !

درون راغی او د دونياشا خبرې يې تاييد کړې او وې ويل چې کليوال بزګر د شهزادګۍ په سپارښتنې راټول شوي دي.

شهزادګۍ وويل:

-ما خو هېڅکله نه و ويلي چې هغوی دې دلته راشي، داسې برېښي چې تا هغو ته زما خبره بله ډول رسولې ده، ما يوازې دومره ويلي و چې ته هغو ته غنم وويشه.

درون، سوړ اسويلی وکړ، ځواب يې ورنه کړ او وې ويل:

-که تاسو ووايئ، هغوی به له دې ځايه لاړ شي.

شهزادګۍ ماريا وويل:

-نه، نه، زه خپله هغوی ته ورځم.

د دونياشا او مينځې له ټينګار سره سره، شهزادګۍ ماريا برنډې ته ورووتله. درون، دونياشا، مينځه او ميخايل ايوانوويچ هغې پسې روان وو.

شهزادګۍ ماريا فکر کاوه او له ځان سره يې ويل:

-کېدای شي هغوی فکر کوي، زه دوی ته له دې کبله غنم ويشم، چې هغوی دلته پاتې شي او خپله ځم. دوی فرانسويانو ته پرېږدم. زه هغو ته وعده ورکوم چې هغوی ته مياشتنی خرڅ وټاکم او د مسکو په څنډو کې يې مېشت کړم. زه په دې ډاډه يم، که سردار اندرې دلته وای، له دې نه زيات مرسته به يې ورسره کړې وای. شهزادګۍ ماريا دغو خيالو کې په زنګېدو زنګېدو د لمر لويد د ماښامنۍ تيارو په منځ کې، هغې ګڼه ګوڼې ته چې د انبار تر مخې پټيې کې ولاړه وه، ورنېږدې شوه.

کليوال بزګر وخوځېدل، سره راټول شول، خولۍ يې له سره پورته کړې، شهزادګۍ په ښکته سر او له واکه وتلو ېښو، چې په لمن کې يې نښتلې، هغوی ته ورنږدې شوه. ددغو خلکو ګڼه ګوڼه، زاړه واړه دومره زيات وو، څېرې يې دومره ډول ډول وې، چې مه کوه پوښتنه، ټولو هغې ته داسې کتل، چې شهزادګۍ ماريا نه شو کولای آن د يوه څېره هم سمه وپېژني، خو بايد له ټولو سره هممهاله وغږېږي، نه پوهېده، څه وکړي، نو بيا ورپه ياد شول چې دا د پلار او ورور استازې ده او همدې خبرې دې ته قوت ورکاوه، نو هغې په زړورتيا خبرې پيل کړې او وې ويل:

-زه ډېره خوشاله يم، چې تاسو راغلئ ! سر يې ښکته واچوه او زړه يې ربړېده. هغې زيا ته کړه:

-ما ته درونوشکا وويل چې تاسې جګړې تالان او خوار کړي ياستئ. دا زموږ ګډ غم دي، زه به له ستاسو سره په مرستې کې خپل هېڅ څه ونه سپموم، زه خپله ځم، ځکه دلته نور نو ګواښ خورا ډېر شوی دی. دښمن رانږدې شوی دی... نو ځکه زه تاسو ته، هر څه درکوم، زما ملګرو. زه له تاسو هيله کوم چې ټول واخلئ، زموږ ټول غنم، تاسو بايد اړ نه شئ، او که چا تاسو ته ويلي وي چې زه تاسو ته له دې کبله غله دانه درکوم چې دلته پاتې شئ، دا خبره رښتيا نه ده. برخلاف زما هيله دا ده چې تاسو خپل هر څه، شتمنی او څاروي واخلئ او زموږ د مسکو په څنډو کې پرتو جايدادونو ته لاړ شئ. هلته زه تاسو ټولو ته د غنمو رسول په خپله غاړه اخلم او ژبه درکوم چې تاسو يو به هم اړ نه شئ. تاسو ته هلته خواړه او کورونه درکوي. شهزادګۍ ماريا چپه شوه، او د ګڼه ګوڼې نه له سرو اسويلو نه پرته بل غږ پورته نه شو.

بيا يې وويل:

-زه دا نه له خپل نامه، بلکې د خپل خدای ښېښلي پلار له نامه، چې ستاسو ښه بادار و او زما د ورور او د هغه د زوی اندریې له نامه نه، تاسو سره کوم.

هغه بیا چپ شوه او هیڅچا د هغې چوپتیا نه ماتوله.

هغې ترخپلې مخې ولاړو څېرو ته په کتو کتو کې وویل:

-زموږ غم یو غم دی، ګډ غم دی، هغه به په ګډه زغمو، زه چې څه لرم، هغه ستاسو دي.

ټولو هغې ته په یو ډول کتل، هغه کتل چې شهزادګۍ ماریا په هغې نه پوهېده، هغه نه پوهېده چې د صداقت او وفادارۍ کتل دي او که د وحشت او ډار؟ هر څه چې و، په ټولو بشرو کې یو ډول برېښېدل.

یو غږ له شا نه واورېدل شو:

-ستاسو له مهربانۍ نه ټول مننه کوي، خو زموږ د بادار غنم په کار نه دي.

شهزادګۍ ماریا وپوښتل:

-ولې، ولې مو په کار نه دي؟

هېڅ چا ځواب ورنه کړ او شهزادګۍ ماریا ددغو خلکو ګنې ګونې ته په کتو کتو کې پام شو، دغه سترګې چې دا ورسره غږېدله، ټولې ښکته لویدلې وې.

هغې بیا وپوښتل:

-تاسو نه پوښتم، ولې، ولې غنم نه غواړئ؟

او بیا چا ځواب ورنه کړ.

شهزادګۍ ماریا له دغې چوپتیا نه، په حیرت او ناآرامه شوه، او هڅه یې کوله د هغو د کوم یوه، له سترګو سره سترګې مخامخ کړي. هغه بوډا ته چې د لرګي پر یوې لکړه یې ډډه لګولې او ددې تر مخ ولاړ و،

مخ ور واړاوه او ترې وپوښتل:
-ولې نه غړېږئ؟ آیا تاسو فکر کوئ، چې تاسو څه ته اړتیا نه لرئ.
همدا چې د هغه پام یې ځانته راواړه، زیاته یې کړه:
-تاسو وواییئ هر څه چې غواړئ، هغه به درته وکړو. یو بوډا ګواکې چې له دې حاله لا پسې خفه شوی او په قهر شوی وی، سرښکته واچاوه او وې ویل:
-زه به څه ووایم، هغه ستاسو غنم دي، زموږ یې پرې څه.
د ګڼې ګوڼې له مینځه آوازونه راپورته شول:
-له موږه څه غواړئ؟ ولې خپل هر څه پرېږدو او لاړ شو؟ موږ نه غواړو، که څه هم پر تاسو مو زړه خوږېږي، خو نه ځو. که غواړئ چې لاړه شئ، ځئ یوازې لاړه شئ.
او بیا د ټولو پر بشرو هماغه یو رنګه حالت را خور شو، خو دا وار یو څه ځرګند و، چې دا وار یې د هغو په خبرو کې نه پلټنه، نه پوښتنه او نه حق پېژندنه، بلکې له هغو سره مل قهر را ځرګند و.
شهزادګۍ ماریا په خواشینې موسکا وویل:
-داسې تصور کوم چې زما په خبرو ځوک پوره پوه شوی نه دی، ولې نه غواړئ لاړ شئ؟ زه تاسو ته ځای او خواړه درکوم، که دلته پاتې شئ، دښمن راځي او هر څه چې لري، هغه به تالا والا شي. ،خو د هغې غږ د هغو په شرو شور کې ورک شو.
-موږ نه غواړو، پرېږدئ چې تالان شي، خپل غنم دې، ستا وي، موږ هغه نه غواړو.
شهزادګۍ ماریا بیا هڅه وکړه، په ګڼه ګوڼه کې د کوم چا سترګو سره سترګې برابرې کړي، خو یو غلچک هم هغې ته ور وانه وښت. داسې برېښېده چې ټولو سترګو د هغې له سترګو نه ځان پناه کاوه. هغه

وېرې او وحشت پسې اخېستې او پر زړه يې ګبنې نوته. نه پوهېده څه وکړي. له هرې خوا نه رنګارنګ آوازونه اورېدل کېدل:

-بيا ورسره ځه، بيا يې مريي شه، کور او ژوند دې پرېږده، آزادي دې تالا والا کړه، ډوډۍ درکوي، ځای درکوي.

شهزادګۍ سر ښکته واچوه، د هغو له ډلې نه راووتله او کورته يې مخه کړه. خپله سپارښتنه يې بيا درون ته وويله چې سبا ته آسونه چمتو واوسي. او بيا خپلې کوټې ته لاړه او په خپلو خيالونو کې له خيالو سره ډوبه شوه.

۱۲

شهزادګۍ ماریا هغه شپه تر ډېرو پورې د خپلې خلاصې کړکۍ خوا ته کېناسته او د کلیو، خوارو بزګرو کلیوالو د غږیدا او شروشور راتلونکو آوازو ته غوږ و، خو نور یې د هغو په اړه فکر نه کاوه. داسې یې انګېرله چې څومره د هغو په اړه فکر کوي، په هماغه اندازه دا نه پرې پوهېږي. هغې د یو شي، هغه هم د خپل غم او ماتم په اړه فکر کاوه، هغه اوسنی غم چې تر لږ ځنډه وروسته، اوس پخوانی شوی دی. هغې نور نو کولای یې شو هغه رایاد کړي، کولای شو، پر هغه غم اوښکې تویې کړي او یا دعا وکړي. د لمر لوید سره، باد هم ویده شوی و، شپه کراره او هوا ښکلې وه. د شپې له پخېدو او نیمایي سره، د کلیوالو بزګرو غږونه هم په کرار کرار په کرار شول. کوم چرګ آذان وکړ او دالوچو ددانو له شا نه سپوږمۍ سر راهسک کړ. سپین رنګو شبنم ورونکو لړو فضا ونیوه او د سکوت برېستن پر کلیو او د هغې پر کور راخوره شوه.

وروستۍ نېږدې تېرې شوې پېښې یو په بل پسې هغې ته وریادېدې، د پلار ناروغي او د هغه د ژوند وروستۍ شېبې، هغې ته په خوښۍ ،خوله خواشینۍ سره په ګډه دغه تصویرونه له سترګو تېرول او په هغو کې یې یوازې د پلار د مرګ تصویر له هغه ځانه لرې

کوله، ځکه دا سې يې انګېرله چې آن د ډار په دې خيال او د شپې په دې آرام او رازمن وخت کې هم د هغه د ليدو زغم نه لري. هغې ته ښه څرګند وريا د يدل چې لومړی پلار ځنګه سکتنه وکړه او هغه يې تر تخرګ لاندې نيولی او له باغ نه يې په کشولو کشولو کورته راوست. هغې ته دا هم وريادېده چې پلار يې هغه وخت هڅه کوله چې څه ووايي، خپلې سپينې وروځې يې سره ګونځې کړې او په ناآرامه او حيا يې هغې ته څه وويل. هغې په زړه کې وويل: آن هماغه ورځ هغه غوښتل ما ته هغه څه ووايي چې ده د مرګ په ورځ ماته وويل. هغه تل د هغه څه په اړه فکر کاوه چې ما ته يې ويل غوښتل. هغې د پلار له سکتې نه مخکې يو شپه د مخه پر پلار راتلونکې بلا احساس کړې وه او د پلار د خوښې برخلاف چې غوښتل يې دا له ليسه ګورې نه لرې کړي، هغه يې يوازې پرېنښود. هغه شپه ويده نه شوه، نيمه شپه پاڅېده، د پښو د منګولو په سر ښکته لاړه، د هغې ګلخونې شا ته ورنږدې شوه چې پلار يې هلته ويده و او د هغه غږ ته يې غوږ ونيو. پلار يې په ستړي، ستومانه او مات آواز له تيخون سره خبرې کولې. هغه غوښتل په هغه شپه د زړه خواله وکړي. هغه ولې په هغه شپه زه ورنه غوښتم؟ ولې هغه زه ور ونه غوښتم او د تيخون پر ځای له ما سره ونه غږيد؟ شهزادګۍ ماريا هغه وخت او اوس داسې فکر کاوه، نور نو هغه اوس او هېڅکله نه شي کولای، هغه څه ووايي چې هغه وخت يې په زړه کې و. بيا به هغه وخت هېڅکله راستون نه شي چې په هغه کې، هغه ما ته ټول هغه څه چې هغه يې د ويلو غوښتنه لرله، ووايي. زه خو تيخون نه يمه، ما به اوريدلي وای او پوه شوې به وای، ولې زه هغه وخت کوټې ته ور ننوتلم؟

هغې په زړه کې وويل:

-کېدای شو، هغه په هماغه ورځ غوښتل ما ته هغه څه ووايي چې ده

د مرګ په ورځ ما ته وویل. هغه، هغه وخت له تیخون سره په خبرو کې دوه ځله زما نوم یاد کړ. هغه غوښتل ما ووینې او زه د دروازې تر شا ولاړه ومه. د هغه لپاره ګرانه او د خواشینۍ وړ و چې له تیخون سره، له هغه چا سره چې دده په خبرو نه پوهېده، د زړه خواله کوله. ښه مې یادېږي چې هغه له تیخون سره د دلیزا په اړه داسې غږېده چې ګواکې ژوندی وي. هغه هېره کړې وه چې هغه مړه ده. تیخون هغه ته وریاده کړه چې هغه نه شته. او هغه چغه کړل. احمقه ! هغه ته خورا ډېره ګرانه وه. ما د دروازې له شا واورېدل چې کله هغه پر کټ وغځېد ، په زوره زوره یې چغه وهله: او زما خدایه !

ولې هغه وخت زه کوټې ته ورننو تلم؟ که ورننوتلې وای، څه به شوي وای؟ کېدای شي، هغه وخت به زما په ورتګ هغه کرار شوی وای، او ما ته به یې د زړه خبره کړې وای. شهزادګۍ ماریا په لوړ آواز هغه خوږې خبرې چې د ه د مرګ په ورځ هغې ته کړې وې، تکرار کړې: زما نا.. ز.. ولې.. ! هغې دا خبره تکراره کړه، وې ژړل او په ساندو ساندو یې خپل زړه تش کړ. د هغې تر سترګو د هغه څېره همداسې ګرځېده راګرځېده. نه هغه څېره چې دې د خپل یادښت له لومړي شېبې نه په یاد وه، نه هغه څېره چې دې تل له لرې لیدله، بلکې هغه خواره، ډنګره څېره چې د ژوند په وروستۍ ورځې دا د هغه پر خولې ورخمه شوه چې هغه څه واوري، چې هغه غوښتل دې ته یې ووایي، او دا لومړی ځل و چې دې له نږدې هغه، د هغه له ټولو ګونځو او د زنې لاندې پیدا شویو غوښو سره یې ولید ، هغې بیا د هغه خبره وریاده کړ:

-زما.. نا.. ز.. و.. لې ! زما.. رو.. حه

ناڅاپه یې په زړه کې دا پوښتنه وګرځېده، کله چې هغه دا خبره کوله، څه فکر یې کاوه؟ او اوس څه فکر کوي؟ او ددې پوښتنې په

ځواب کې یې د هغه، هغه څېره تر سترګو راڅرګنده شوه چې هغه په تابوت کې و ، ژامې یې تړلې وې، بیا یې پر زړه د هغه وخت هغه ویره او ډار ورننوت چې دې هغه مچ کړی و او پوه شوه، هغه څوک چې په تابوت کې دی، هغه نه یوازې د دې پلار نه دی، بلکې له رازونه ډک، له ځانه لرې کوونکی او نا آشنا څوک دی. هغې غوښتل د بل څه په اړه فکر وکړي، هغې غوښتل دعا وکړي، خو نه یې شو کولای. هغې په پرانستو غټو سترګو د سپوږمۍ شغلو او تیارو ته کتل او هره شېبه دې ته سترګې په لاره وه چې د هغه څېره ووینې او داسې یې احساسوله چې راخوره شوې چوپتیا ،کور په منګولو کې نیولی دی او پر هغه لاسبرې ده.

هغې تر شونډو لاندې وویل:

-دونیاشا !

او بیا یې په لوړ او رمباړ وزمه آواز چغې کړې:

- دونیاشا !

او په دې چغه یې د سکوت کړۍ ماتې او د مینځو د کوټې پلو ته چې چوپړانو او مینځو د دې خواته منډې وهلې، ورودانګل.

۱۳

د اګست ۱۷ مه نېټه وه چې رستوف، ایلین او د هغو مل چوپړ، د سواره پوځ سرتیری لاروشکا تازه له اسارته راستون شوی و، له خپلې قوماندانۍ د یانکوو انه، له سیمې چې د باګوچاروو ا په پنځلس ورستی کې پرته وه، د آسونو په سورولۍ د دې لپاره ووتل چې هغه آس وآزمايي چې ایلین نوی اخیستی و. دوی غوښتل دا پته هم ولګوي چې په شاو خوا کلیو کې واښه پیدا کېږي او کنه؟

په وروستیو درې ورځو کې، باګوچاروو ا، د دوو دښمنو پوځونو ترمنځ راغلې وه، هغه هم داسې چې، د روسي پوځ وروستۍ او د فرانسوي پوځ لومړی کرښې له دغه سیمې نه څه کم په یوې اندازې وې. دوارو پوځونو کولای شول چې په آسانۍ دغې سیمې ته ورننوزي، نو له دې کبله رستوف د یوې پیاوړي ځيرک او د خپل پوځ د سورو په غم کې لېوني قوماندان په توګه، غوښتل له فرانسویانو نه مخکې هلته ورسېږي چې کېدای شي په باګوچاروو ا کې څه واښه او خواړه پاتې وي.

رستوف او ایلین دواړه خورا خوشاله، تاند او تازه وو. د باګوچاروو ا په لاره کې، چې یو آباده، د شهزادګانو داوسېدو ا د بادارانو د کورونو سیمه وه، دواړو هیله لرله چې بې شمېره چوپړان او مېنځې به د ښکلو نجونو په ملګرتیا د دوی هرکلي ته راووزي. په لاره

کې یې د لاوروشکا نه هیله کوله چې د ناپلیون کیسې ورته وکړي، پر هغه ټوکې وکړئ او پرې وخاندي او کله کله به یې ددې لپاره د آس زغلولو لوبه جوړه کړه چې د ایلین آس و آزمایي.

رستوف،نه پوهېده او تصور یې هم نه کاوه چې دغه کلي ته چې دی ورروان دی،هماغه او دهماغه بالکونسکي جایداد دی، چې دده د خور کوژدنی و.

رستوف او ایلین باګو چاروواته د تلونکي غونډۍ پر سر خپل آسونه د وروستي ځل لپاره یرغه کړل. رستوف له خپل سیال نه مخکې شو او تر هغه نه وړاندې د کلي کوځو ته وررسېد.

ایلین چې بشره یې له ځغاستې تکه سره اوښتې وه، وویل:

-تا وګټله !

رستوف پر خپل دون(د روسیې یو ښار دی) نژاده آس، چې له خولو نه لوند خیشت و، لاس تېر کړ او وې ویل:

-هوکې، هر چېرې یې ګټم، هم په دښته کې او هم دلته.

لاوروشکا چې له شا را روان و، وې ویل:

- که ستاسو درناوی نه وای ،ما به ددې خپل فرانسوي په مرسته، له دواړو نه ګټلې وای (هغه خپل آس د فرانسوي په نامه یاداوه)

په کراره د هغو وګړو خواته چې د غنمو د انبارو مخې ته راټول شوي وو، ورنبږدي شول.

ځېنو کلیوالو له سره خولۍ پورته کړې او ځېنو هماغه شان خولۍ پر سر د رانبږدي کېدونکو کسانو څارنه کوله.

دوه بوډا لوړ وني کلیوال چې مخونه یې ګونځې ګونځې او ږېرې یې کوسه وې له یوې میکدې نه راووتل، کاږه واږه او خندیدل، خوځېدل او په داسې حال کې چې یوه نه پوهېدونکې بې وزنه سندره یې ویله،

افسرانو ته ورنېږدې شول.

رستوف په موسېدو موسېدو وویل:

-آفرین، ګورئ وانبه لرئ؟

ایلین وویل: څنګه ټول یو بل ته ورته دي.

یوه کلیوال چې نیکمرغه موسکا یې پر شونډو خوره وه، دا سندره ویله:

-زما... ښا.. سینه... ام... ام..

یو کلیوال بزګر چې له ډلې رابیل،د رستوف خوا ته ورغی او وې پوښتل:

-تاسو د کوم پوځ یاستئ؟

ایلین په خندا ځواب ورکړ:

-موږ فرانسویان یو... لاوروشکا ته یې اشاره وکړه او وې ویل:

-دا هم په خپله ناپلیون دی.

کلیوال بیا وپوښتل:ښه نو روسان یاستئ؟

بل کلیوال چې لنډه ونه یې لرله، هغو ته ورنېږدې شو او وې ویل:

-شمېر مو زیات دی؟

رستوف ځواب ورکړ:

-خورا زیات، خورا ! اوس تاسو د څه لپاره دلته راټول شوي یاستی، اختر دی، جشن دی، که بل څه خبره؟

یو بزګر چې له هغو نه لرې کېده، وویل:

-نه اختر نه دی، دلته سپین ږیري راټول شوي دي، چې د کلي کار جوړ کړي.

په دې وخت په لاره کې د ارباب له کوره دوې ښځې او یو سړی چې سپینه خولۍ یې پر سر وه، رابښکاره شول چې د افسرانو پلو وررون

دي.

ایلین دونیاشا ته چې په ټینګو قدمونو د دوی خواته راروانه وه، اشاره وکړه او وې ویل:

-هغې چې ګلابي کمیس اغوستی دی، زما ده، ورته ګورې به نه.

لاوروشکا ایلین ته سترګه کېښکوده او وې ویل:

-زموږ به شي.

ایلین چې موسېده، وې ویل:

-څه دي، زما ښکلې، څه په کار دي؟

-شهزادګۍ سپارښتنه وکړه چې وپوښتو، تاسو د کوم غونډ او نومونه مو څه دي؟

-دا ګراف رستوف، د سورو پوځونو قوماندان او زه ستاسو خاورې ایلین نومېږم.

یو نشه بزګر چې هماغه نه پوهېدونکې سندره یې ویله.. ز.. ما.. ښه ک.. د زړه له کومې یې خندل. ایلین ته چې یوې نجلۍ ته یې کتل، په کتو و. د الپاتیچ چې له لرې نه خولۍ (روسان کله چې درناوی کوي، خولۍ له سره جګه وي) لا لرې له سره پورته کړې وه او تر دونیاشا وروسته رستوف ته ورنېږدې کېده، د درناوي په نښه یې لاس پر ټټر کېښود، په خورا درناوي خو په څه نه پرتمینې ژبې یې، چې هغه هم د رستوف د ځوانۍ له کبله و، وویل:

-ستاسو ښاغلي په اجازه، ځان ته حق ورکوم چې ستاسو د ناآرامۍ سبب شم، زما بادار، د همدې میاشتې په پنځلسمه د نومیالي جنرال سردار نیکولای اندریوویچ بالکونسکي لور دغو خلکو له لاسه.. او کلیوالو ته یې اشاره وکړه، له سختو ستونزو سره مخامخ شوې ده، تاسو نه د مرستې هیله کېږي، غواړئ چې تاسو ،هغه ووینئ، او...

الپاتیچ له خوا شینۍ نه ډکه موسکا وکړه او وې ویل:

-که مهرباني وکړئ یو څو ګامه هغې خوا ته لاړ شو، ځکه د دغو خلکو په مخ کې« الپاتیچ هغو دوو کلیوالو ته چې د دوی شاوخوا ته لکه مچ د آس په شاوخوا کې ګرځېدل راګرځېدل، اشاره وکړه» او دوام یې ورکړ:

-د دغو خلکو په مخ کې، خبرې کول ګراني دي.

بزګر چې د زړه له کومي خندېدل، نارې یې وهلې:

-آه، الپاتیچ، اها... اوهوم. یاکف الپاتیچ ډېر غوره... د خدای لپاره ببښنه غواړو، خورا غوره...

رستوف دغو نشه یانو ته کتل، او خندل یې.

الپاتیچ وویل:

-ځان ته حق ورکوم، تاسو ته عرض کوم، دغه بزګر کلیوال نه غواړي چې زما باداره له دې ځایه ووزي او دوی له ګاډیو نه آسونه خلاصوي، که څه هم لا سهار بارونه او آسونه تړل شوي و، خوشهزادګۍ نه شي کولای وخوځېږي.

رستوف چغه کړل:

- دا امکان نه لري.

الپاتیچ تکرار کړه:

-څه مې چې درته وویل، دا ټول رښتیا دي.

رستوف له خپل آس نه کوز شو او خپل آس یې خپل څاروان ته ورکړ.

هغه له الپاتیچ سره د کور خوا ته لاړ. کورته، تر رسېدو پورې یې له هغه څو پوښتنې وکړې، الپاتیچ د څو تېرو ورځو ټولې پېښې هغه ته وویلې... او زیاته یې کړه، چې په رښتیا کلیوالو ویلي چې څوک له کلي وتلی نه شي او کنه دوی به آسونه له ګاډیو راخلاص کړي... شهزادګۍ

باید پرې نښودل شي..

په هغه شېبه کې چې رستوف، شهزادګۍ ماریا ته د ورتګ لپاره له دالان نه تېرېده، د زاریو او عذرونو غږ اوریدل کېده چې ویل یې:

-زما پلار جانه ! موږ دې ټول له تانه ځار شو، پاک خدای ته زموږ ژغورنې ته رالېږلی یې.

کله چې رستوف، شهزادګۍ ماریا ته بدرګه کېده، هغه په سالون کې هکه پکه او حیرانه ناسته وه، هغه په دې نه پوهېده چې هغه څوک دی، څه لپاره راغلی او په دې به څه راځي. شهزادګۍ د هغه د روسي بشرې په لیدو، تګ او د غږېدا له لومړیو خبرو نه پوه شوه چې خپل سړی او ددې سیال کېدای شي. په ملال غلچک او ځلندو سترګو یې هغه ته وکتل او په لړزېدلي او ګېنۍ اخېستي آواز یې له هغه سره خبرې پیل کړې. رستوف سمدلاسه په دغې کتنې کې، څه مینه ناکې شېبې پیدا کړې.

رستوف هغې ته په کتو کتو کې، غوږ هم ورته نیولی و او له ځانسره یې ویل:

-دا بې پناه نجلۍ، د پلار غم وژلې، یوازې، یو شمېر یاغي او ځېږو کلیوالو ته په لاس ورغلې، کوم عجیب و غریب قسمت زه ددې ژغورنې ته را استولی یم. ددې څېره، د هغې ادا څومره مهربانه او حالت یې څومره له خواخوږي نه ډک و.

کله چې هغې ویل چې دا پېښه د هغې د پلار تر مرګه یوه ورځ وروسته وه، آواز یې ورېږدید، هغې مخ واړاوه او وروسته تا به ویل له دې نه ډارېږي چې رستوف فکر ونه کړي چې ددې دا خبرې د هغه د خواخوږې د راپارولو لپاره دي، هغه ته یې په ډار او پوښتنیزه ادا وکتل. د رستوف په سترګو کې اوښکې رابښکاره شوې. د شهزادګۍ

ماريا دې خبرې ته پام شو او د هغې له مننې ډکې سترګې د اسې وځلېدې، چې د هغې د بشرې نابنکلاوې يې په د غې ځلا کې ومروړلې.

رستوف پاڅېد او وې ويل:

-آغلې شهزادګۍ! هېڅ نه پوهېږم په کومې ژبې درته ووايم چې زه له دې نه څومره نيکمرغه يم چې ناڅاپه قسمت دې خوا ته راوستی يم، غواړم ووايم چې زه ستا هر چوپړ ته چمتو يم. هيله لرم، چې وخوځېږو او زه قسم خورم چې هېڅ څوک به ونه شي کولای ستا د تګ خنډ شي او يا تله اسو سره دښمني وکړي، خو په يو شرط چې اجازه راکړئ چې زه ستا د تګ کاروان بدرګه کړم.

او په هغه درناوي چې د شاهي کورنۍ دود وي، د هغه په وړاندې خم شو او د وره پلو وخوځېد.

داسې برېښېده چې رستوف، په دې درناوي او ادب غوښتل چې که څه هم له شهزادګۍ سره پېژندګلوۍ ته خورا درناوی کوي، ځان له دې امله نيکمرغه ګڼي، خو نه غواړي د هغې له دې خوارۍ او ناتوانۍ نه ګټه واخلي او له هغې سره ډېر نږدې شي.

شهزادګۍ ماريا هم په دې پوه شوه، د هغه د دې کار قدر يې وکړ او په فرانسوي ژبه يې وويل:

-زه له تاسو نه ډېره ډېره مننه کوم. او هيله لرم چې دا ټولې خبرې هسې يوه تشه تېروتنه او په هغه کې څوک ملامته نه وي.

شهزادګۍ ناڅاپه په ژړا شوه او وې ويل:

-ما به وبښئ!

رستوف تندی تريو کړ، يو ځل بيا د درناوي په نښه ترملا ټيټ او له کوټې نه ووت.

۱۴

ایلین چې د رستوف مخ ته کتل، وې وویل:

-نو څنګه ګرانه؟ نه وروره، هغه زما ګلابي رنګه خورا ښه ښکلې او نوم یې دونیاشا ده.

او وې لیدل چې د هغه د اتل قوماندان، حالت او خیالونه نور دي.

رستوف په قهر ایلین ته وکتل، پرته له هغه چې د هغه ځواب ووایي، په چټکو ګامونو د دروازې پلو روان شو او له ځانسره یې په بنګېدو بنګېدو وویل:

-زه به یې هغو ته وښیم، زه به یې حق ور کړم، دا غله او دوکمار !

الپاتیچ په پراخو، چټکو خو نرمو ګامونو په سختۍ ځان رستوف ته ورساوه، خو همدا چې ورورسېد، ورته وې ویل:

-د څه پریکړې، اجازه مو ورکړه؟

رستوف ودرید، سوکونه یې غوټه کړل او په ګوابښ ګوابښ یې الپاتیچ ته ور ودانګل او چغه یې کړل:

-پریکړه؟ کومه پریکړه؟ زړه ګنهګاره ! تا کومې خوا ته کتل؟ تا ته وایم؟ کلیوال بزګر پاڅون کوي او ته یې اداره کولی نه شئ؟ ته خپله خایین یې. له ټولو به پوستکی وباسم.. هغه ګواکې له دې وېریده چې د قهر لمبې یې سرې نه شي، الپاتیچ یې پرېښود او په چټکو ګامونو

وړاندې لاړ. الپاتیچ د رستوف له ښکنځلو په خپتیان سترګې پټې کړې، په هماغه پراخو چټکو خو نرمو ګامونو رستوف پسې وخوځېد او هغه ته یې له هغو نه د اخېستل شوی غچ جاج اوروه. هغه ویل چې دغه کلیوال بزګر سخت لمسېدلي او له وسلوال ملاتړ نه پرته به ښه نه وي، له هغو سره ټکر وشي. بیا یې وویل ښه به دا نه وي چې لومړی وسلوالو سړیو پسې خلک ولېږل شي؟

نیکولای چې له قهره لېونی او د دغه لېونتوب د هېرولو لپاره یې د ځناور په شان رمباړې وهلې او ژوره ژوره سا یې وېستله، هغه ته وویل:

-وسلوال سړي؟ زه خپله وسلوال یم؟ پرته له هغه چې پوه شي چې څه غواړي، په چټکو ګامونو په ټینګ تکل د ګڼه ګوڼې خوا ته ورغی. هر څومره چې هغو ته نېږدې کېده، په هماغه اندازه الپاتیچ دا سې احساسوله چې د هغه بې تدبیره کړه به، خورا بد پای رامنځ ته کړي. کلیوالو بزګرو چې دغه شان چټکو، چټکو ټینګو او غوڅو ګامونو او تریو تندی ته کتل، د همدا سې بد پای تصور یې کاوه.

کلي ته د سورو د رسېدو او شهزادګۍ ته د رستوف د ورتګ سره سم، د کلیوالو بزګرو په منځ کې اړو دوړ او بې اتفاقي رامنځ ته شوه. .. هغو ځینو ویل چې دغه نوي رارسېدونکي سړي، روسان دي، او که څوک د شهزادګۍ د تګ مخنوی وکړي، کېدای شي، دوی به په دې خپه شي. درون هم د همدې ډلې په شان فکر کاوه هغه همدا خبره وکړه، خو کارپ او څو تنه کلیوال بزګر د پخوانۍ مشرۍ (درون) په وړاندې ودریدل.

کارپ چغه کړل:

-تا خو ټول تالا کړي دي، ته یې څه پروا لرې، خپلې پیسې دې کوټه کړي، را وبه یې باسې، لاړ به شې، زموږ که کورونه ورانېږي، ستا پې

څه؟

یو بل چغې کړې:

-نظم باید وساتل شي، هېڅوک حق نه لري چې څوک یا کوم شي له کلي وباسي، بله خبره نه شته. همدا پرېکړه ده.

یو زوړ خوار بوډا چې ناڅاپه د ننه راداننګلي و، وویل:

-اوس وار د تا د زوی دی، چې بیګار ته لاړ شي، خو ستا په خپل نازولی زړه خوږ شه، او زما په وانکای دې سر وخریه (پوځ ته دې ولېږه) اخ له تا سره خو به ټول تباه شو.

-هو کې ټول به مړه شو.

درون وویل:

-زه خو د کلیوالو روغه غواړم.

-روغه غواړې، له ټنډې ګېډې نه یې ښکاري.

دوو لوړونو مستو نشه نارینو، چې له چا سره یې څه کار نه لاره او خپلې خبرې یې کولې. همدا چې رستوف یې دا ایلین، لاوروشکا او الپاتیچ په ملتیا د خلکو خواته په تګ ولید، کارپ ګوته د خپل ملاوستې لاندې ومنډله او په داسې یوه موسکا چې پرشونډو یې ورکېده وړاندې لاړ. برخلاف درون، د خلکو د وروستیو کرښو پلو ته ورغی او ګڼه ګوڼه لاپسې سره راټول شوه.

رستوف په داسې حال کې چې په چټکو ګامونو ګڼه ګوڼې ته ورننېږدې کېده، چغه کړل:

-اها ! ستاسو مشر څوک دی؟

کارپ وپوښتل:

- مشر مو څه په کار دی؟

خو هغه لا خپله خبره پای ته نه وه رسولې چې له ککرې نه یې خولۍ

یو خوا کېږه شوه، او سر یې د څپېړې له زوره بلې خوا ته وچورلېده.

د رستوف ځیر او په ټول توان لوړ غږ پورته شو:

-خولۍ مو لرې کړئ ! خائینانو ! مشر مو چېرې دی؟

د هغه آواز د لېونتوب تر کچې بدل شوی و.

له څو ځایونه، داسې غږونه چې د اطاعت او غاړه ایښودلو نښې په کې څرګندې وې، پورته شول:

-مشر غواړې.. درون زاخارویچ چېرې دی؟ درونه !ولې غږ نه کوئ؟

او خولۍ یې له سرونه لرې کړې.

کارپ وویل:

- دلته څوک یاغي شوي نه دي، موږ دلته یوازې نظم ساتو. او همهاله د ګڼه ګوڼې له وروستیو کرښو نه څو غږونه پورته شول:

-هر څه چې مشران وایي، دلته مشران ډېر شوي دي.

رستوف، کارپ له ګرېوانه راونیو او له قهره یې نه پوهېدونکې چغې وهلې:

-له ما سره ژبه کوئ؟ پاڅون !تالانګر !خائینان !وتړئ !لاسونه یې سمدلاسه وتړئ !

همداسې یې چغې وهلې:

- وتړئ، خو لاوروشکا او الپاتیچ نه پرته بل څوک نه و چې د چا لاسونه وتړي.

لاوروشکا د کارپ پلو ورودانګل، هغه یې له لاسونو راونیو او چغه یې کړل:

-غواړئ، لاړ شم او خپل سړي خبر کړم؟

الپاتیچ کلیوالو بزګرو ته مخ ورواړاوه، د دوو تنو نوم یې واخیست

او ورته وې ویل: چې د کارپ لاسونه وتړي، رابلل شوي کسان په داسې حال کې چې سرونه یې ښکته اچولي وو، له ګنې ګونې نه راووتل او د خپلو ملاوستو په پرانستلو یې پیل وکړ.

رستوف چغه کړل:

-مشر چېرې دی؟

درون، په الوتې بڼې او ګېڼې اخېستې ډول له ګڼې ګوڼې نه راووت.

رستوف داسې چغې وهلې چې ګواکې دده له سپارښتنې څوک سر نه غړوي !

-مشر ته یې؟ لاوروشکا وې تره ! په رښتیا هم د هغې له سپارښتنې چا سر ونه غړاوه. دوه کلیوالو د مشر د لاسونو تړل پیل کړل او مشر هم له هغو سره د مرستې په نښه خپل ملا وستی، خپله خلاص کړ.

رستوف کلیوالو بزګرو ته مخ ورواړاوه او ورته وې ویل:

-ټول غوږ شئ ! سمدلاسه به سرونه ښکته اچوئ، له شروشوره پرته به ځئ خپلو کورونو ته چې غږ مو وانه اورم.

له هرې خوا د ځان د ملامتۍ غږونه پورته و:

-موږ خو د بدۍ تکل نه لاره، هسې له حماقت او سادګۍ نه مو دا کارونه کول.. له اپلتو نه سترې شوي وو.. او یو بل یې سره ملامتول.

الپاتیچ چې بیا خپل واک لیدلی و، وویل:

- ما خو تاسو ته ویل، ګورئ هلکانو ! دا ښه کار نه دی، بیا غږونه پورته شول:

-یاکوف الپاتیچ ! زموږ حماقت وو، او هغه سره مل، ګڼه ګوڼه خوره او خپلو کورونو ته لاړل.

دوه لاس تړلي یې د بادار کره بوتلل او دوه مست او نشه کلیوال هغو پسې روان و. ددغو نشیانو نه یو کارپ ته په کتو کې ویل:

-اخ ! چې همداسې مې درته کتلای !

بل ویل:

- آیا څوک خپل بادار سره داسې کوي، چې تا وکړل؟ تا څه فکر کاوه؟

لومړي وویل:

-احمق دی، په رښتیا چې احمق دی !

دوه ساعته وروسته ټولې ګاډۍ د بادار د کور مخې ته چمتو کتار ولاړې او کلیوالو بزګرو په خورا لېوالتیا د بادارانو شیان راوېستل او په هغو کې یې بارول او تړل یې. درون چې په یوه کوټه کې زنداني، خو د شهزادګۍ ماریا په سپارښتنه بېرته پرېښودل شوی و، د کور دانګړ په یوه کنج کې ولاړ او کلیوالو بزګرو ته یې سپارښتنې کولې، چې څه وکړي او څه ونه کړي.

یو تن چې لوړه ونه او ګرده خندنۍ بشره یې لرله او د یوې مېنځې له لاسه یې د ګاڼو صندوقچه اخېسته، وویل:

-دا ،داسې بې پروا مه رړده، ګوره پیسې پرې تللي. هسې یې ارتیرې یا یې رشمې پورې تړې، هغه خو له کاره لوېږي. زما داسې نه خوښېږي. انسان باید هر کار د زړه له کومې او دود سره سم وکړي. دغه شان یې باید وکړې، داسې یې ږدې، د پاڼو لاندې، وانښه یا پاڼې پرې اچوي، دغسې، اوس سم شو !

یو بل ته چې د سرداراندرې د کتابونو الماری را اخېستې وه، وویل: او، څه کوې؟ داسې یې مه جګوه، درانه دي، خو ګوری هلکانو، عجیبه کتابونه دي. هغه لوړ ونی کلیوال چې ګرده خندنۍ څېره یې لرله، سترګه یې کېښکوده او هغه سیند (قاموس) ته چې دټولو کتابونو پر سر پروت و، اشاره وکړه او وې ویل:

-هو کې، بې ځايه يې وخت نه دی تېر کړي. کتابونه يې ليکلي دي.

رستوف د دې هيله نه لرله چې پر شهزادګۍ خپله پېژند ګلوي ور وتپي، نو له دې کبله هغه په کلي کې پاتې شو، هغې ته ورنغی او همالته د شهزادګۍ د ګاډي و راتګ ته انتظار پاتې شو. کله چې د هغې مل ګاډی راورسېدلې، رستوف تر هغه ځايه پورې چې د روسي پوځونو تر ولکې لاندې و او تر باګو چاروو ا پورې يې دولس ورستي واټن درلود بدرګه کړې، کله چې هغو د يانکوا سيمې ته ورسېدل، د دغې سيمې د رباط په مېلمستون کې تم شول. همدلته رستوف په خورا درناوي له هغې سره مخه ښه وکړه او د لومړي ځل لپاره يې ځان ته اجازه ورکړه، د هغې لاسونه ښکل کړي.

د رستوف مخ چې تک سور اوښتی و او د شهزادګۍ ماريا د مننې په بدل کې چې هغه خپل ژغورونکی ګڼلی و (د هغه کړه يې خپله ژغورنه ګڼله) وويل:

-تاسو ولې داسې خبرې کوئ، که تاسو له هر ساتونکي نه دا هيله کړې وای، هغه به له تاسو سره دا مرسته کړې وای. که يوازې زموږ کليوالو بزګرو په جګړې کې ګډون کړی وای، دښمن به دومره وړاندې زموږ خاورې ته نه وای رانننوتلای.

کله چې يې دا خبره وکړه، خدای زده له څه و شرمېده، هڅه يې وکړه چې خبره په بله واړوي، او زياته يې کړه:

-زه په دې نيکمرغه يم، چې له ستاسو سره مې د پېژند ګلوۍ ويار را په برخه شوه، د خدای په امان شهزادګۍ !ستاسو د نيمکرغۍ او آرامتيا هيله مند يم او د دې هيله لرم، چې بيا په کومه نيکمرغه او خوښه شېبه کې سره وګورو. که غواړئ چې زه له شرمه تک سور نه شم، له تاسو نه هيله کوم، چې د مننې خبرې پر بېږدئ.

که څه هم شهزادګۍ نور له هغه نه د منني يوه خبره هم ونه کړه، خو د هغې د ځلېدونکې څېرې حالت ټول او ټول د منني او درناوی څرګندونه کوله .. شهزادګۍ په دې باور درلود که رستوف نه وای، هغه به يا د ياغي کليوالو بزګرو او يا د فرانسوي پوځيانو په اخ او ډب کې نابوده شوې وای. رستوف د دې لپاره چې هغه وژغوري، په داګه ځان د وحشتناک ګواښ منګولو ته سپارلی و، دغه راز هغې په دې کې شک نه لاره چې رستوف د داسې عالي روح خاوند و، چې کولای شو د هغې غم او حالت په بشپړه توګه احساس او درک کړي.

کله چې شهزادګۍ د خپل وير په اړه له رستوف سره خبرې کولې، د هغه په سترګو کې اوښکې راشېوه شوې، دغه له اوښکو ډکې سترګې هغې نه شوې هېرولې.

شهزادګۍ ماريا چې له هغه سره خدای په اماني وکړه، ناڅاپه يې احساس کړه چې سترګې يې له اوښکو راډکې شوې دي او په همدې شېبه کې يو ځل بيا دا زورونکې پوښتنه په خيال ورغله چې آيا په رښتيا هغه ورته ګران دی؟

سره له هغه چې مسکو ته، په تلونکې لاره، د شهزادګۍ حالت د خوښۍ وړ نه و، خو دونياشا چې له هغې سره په ګاډۍ کې ناسته وه، څو ځله دې ته پام شو چې کله به يې د غم او کله به يې د خوښۍ موسکا پرشونډو راخوره شوه.

شهزادګۍ ماريا وويل:

-نو څه پروا به يې لرله، که هغه ما ته ګران وای؟

هغه له دې نه ډېره شرمېده چې د لومړي ځل لپاره هغه څوک ورته ګران شوی دی چې په ژوند کې به دا ورته ګرانه نه وي. هغې په دې خيالونو ځان آراموه چې هېڅوک به هېڅکله له دې نه خبر نه شي. که

یو وار هغه په چا مینه شوه، بیا به د ژوند تر پایه پر بل چا مینه نه شي، که د غه حال چاته و نه وایي، دا کومه ګناه نه ده.

شهزادګۍ ماریا په زړه کې ویل:

- ولې هغه په دې وخت کې باګوچاروو ا ته راغی؟ ولې د هغه خور زما د وررور کوژد نتوب پرېښود؟ دا به هم هماغه شان شي. هغې په دې ټولو پېښو کې د تقدیر لاس لیده.

شهزادګۍ هم پر رستوف خورا په زړه پورې اغېز کړی و. نیکولای به چې هر وار هغه یادوله، پر هغه به د خوښۍ څپې راخورېدې. کله چې د هغه ملګري هغه ته په باګوچاروو ا کې له ورپېښ شوې پېښې نه خبر شول، رستوف ته به یې په ټوکه ټوکه ویل چې دی باګوچاروو ا ته وښو پسې لاړ، خو هلته یې د روسیې تر ټولو بډایه ناوې ور په برخه شوې ده. هغه به په دې ټوکه خپه او په قهرکېده چې وښو پسې لاړ، خو هلته یې د روسیې تر ټولو بډایه ناوې په برخه شوه، اوله دې نه هم، هغه زیات په دې په قهرېده چې له مهربانۍ او کمینې او د بې پایه شتمنې له خاوندې شهزادګۍ سره واده کولو خیالونو او هیلې بیا بیا د هغه خیال ته راتلل. خپله نیکولای هم تر شهزادګۍ ماریا د غورې او ښې ناوې هیله نه شوه کولای. له شهزادګۍ سره واده به نه یوازې دده مور مشره ګرافینه نیکمرغه کړې وای، بلکې د پلار اقتصادي ګډې وډې چارې به یې هم ورسمې کړې وای.

نیکولای دا هم احساسوله چې دغه واده به شهزادګۍ ماریا هم نیکمرغه کړي، خو سونیا؟ او هغه ژبه چې هغې ته ورکړ شوې وه؟ یوه له هغه ټوکو او خبرو نه وه چې کله به د رستوف ملګرو او اندېوالانو هغه ته وریادوله، دی به سخت پرې خپه کېده.

۱۵

کوتوزوف، چې د سترې قوماندانۍ قومانده تر لاسه کړه، هغه ته سرداراندرې ورياد او امر يې وليکه چې قوماندانۍ ته راشي.
سرداراندرې، په هماغه ورځ او په هماغه وخت چې کله کوتوزوف دځوريوا-زيمش په سيمه کې د لومړي ځل لپاره د خپلو پوځونو پريټ کوت، سترې قوماندانۍ ته ورغی. سرداراندرې، په کلي کې د پاپ د کور مخې ته چې د ستر قوماندان ګاډۍ ولاړه وه، کېناست. د کلي تر شا په ډاګ کې به کله ناکله د پوځي مارش او کله هم د ګڼې ډلې د هورا او ژوندی دې وي، ناري چې د نوي ستر قوماندان په وياړ ويل کېدې، واوريدل شوې. په همدې انګړ کې د دروازې مخې ته لس ګامه له سرداراندرې، نه لرې، د کوتوزوف دوه ساتونکي، يو ياور او يو چوپړ، د خپل قوماندان له نشته والي او تودې ورځې نه په ګټه اخېستنې، کرار ولاړ و. د سورو پوځونو يو توربخون، لنډ ونی ډګرمن چې بشره يې په ګڼو بريتو او ږيرې پوښلې وه، پر آس سپور و، د دروازې خولې ته ور نېږدې شو، سرداراندرې ته يې وکتل او وې پوښتل:
-آيا د والاحضرت کور همدلته دی؟ ژر به راشي؟
سرداراندرې ځواب ورکړ، دی د والاحضرت د قوماندانۍ د افسرانو له ډلې نه دی او خپله هم نوی دلته راغلی دی. سواره ډګرمن د کوتوزوف يو ساتونکي ته چې ښکلې جامې يې اغوستې وې، مخ وروااړاوه، خو هغه د ساتونکو له ملنډو نه په ډکې ځانګړې ژبې ځواب

ورکړ:

-څه شی؟ والاحضرت؟ باید راشي، څه یې کوئ؟

ډګرمن د ساتونکي وینا ته له ملنډو نه په ډک غلچک وکتل، له آسه راکوز شو، آس یې خپل ساتونکی ته وسپاره او په درناوي،بالکونسکي ته ورنږدې شو. بالکونسکي پر ناستې څوکۍ لږ هغې خوا ته شو او هغه ته یې تر خپل څنګه د ناستې ځای ورکړ او ډګرمن یې تر څنګه کېناست.

د سواره پوځ ډګرمن، له سردار اندرې سره خبرې پیل او وې ویل:

- تاسو هم د ستر قوماندان راتګ ته سترګه په لار یاست؟

وایي چې هغه په ورین تندي ټول مني، شکر د خدای دی، مخکې له دې مو ،له هغه کالباسه (وچه غوښه) خواره سره څه حال لرو، بې ځایه نه ده چې یورمولوف، غوښتل الماني شي، اوس کېدای شي روسان هم نظر ورکړي او وغږېږي. خدای خپله ښه پوهېږي چې تر دې د مخه، په ستره قوماندانۍ کې څه تېریدل، ټول شاتګ او شاتګ و، د هغو لوی هنر دا و چې څنګه په جبهو کې شاته تګ وشي. هغه له سردار اندرې نه وپوښتل:

-تاسو خپله په جګړه کې ګډون کړی و؟

سردار اندرې، ځواب ورکړ:

-په جګړه کې مې د ګډون ویاړ درلود ،نه یوازې دا چې په شاتګ کې مې ګډون درلود ، بلکې هر هغه څه چې په ژوند کې تر ټولو نه راته ګران و، هغه مې هم په دې جګړه کې له لاسه ورکړل، ځمکې، جایدادونه او به او کور خو څه چې پلار مې هم له غمه مړ شو، زه په سمولینسک کې وم.

ډګرمن د سردار اندرې لاس په خورا مهربانۍ او لېوالتیا کېښکود،

په مینه د بالکونسکي څېرې ته ځیر شو او وې ویل:
-تاسو سردار بالکونسکي یاست؟ ستاسو له پېژندګلوۍ نه خورا خوشاله یم !زه ډګرمن دینیسوف یم. په پوځ کې مې انډیوالان د واسکا په نامه یادوي.
هغه تر یوې شېبې چوپتیا وروسته یې په خواخوږۍ وویل:
-هوکې، ما ستاسو د خورا ستر غم په اړه واورېدل او د زړه له کومې خواشیني څرګندوم. دغه راز د سیکوسکي،دجګړې په هکله مې هم اورېدلي دي. داټول سم دي،خو نه د هغو کسانو لپاره چې په ناوړو چارو اخته وي. ښه، ښه نو تاسو سردار بالکونسکي یاستئ؟ سر یې وښوراوه او په یو غم لړلې موسکا یې بیا د هغه لاس کېښکود او زیاته یې کړه:
-ډېر ډېر خوشاله یم، ستاسو له پېژندګلوۍ نه خورا ډېر خوشاله یم.
سردار اندرې،دینیسوف دهغې د خور ناتاشا ،د ستاینو له مخې،پېژاند. دینیسوف د هغې د خور لومړی غوښتونکی و. دغه یادونه خواږه،خو همماله هغه زورونکي او ترخه یادونه چې څو موده د مخه یې دده ذهن په ځان اخته کړی و، خو اوس یې په ګوګل کې ویده و ،بېرته راژوندوي کړل. او په دې وروستیو وختونو کې نورو ډېرو پېښو، لکه د روسي پوځونو له خوا د ښمن ته د سمولینسک پرېښودل،د ورانې ویجاړې لیسه ګورې لیدل او د پلار د مرګ خبر هغه داسې مات کړی و، چې نور نو ډېره موده کېدله چې دغه شان یادونه د هغه په ذهن کې نه راوېښېدل او که راویښېدل هم،د هغه پر ذهن یې هومره اغېز نه کاوه.. داندرې په لیدو دینیسوف ته هغه خاطرې وریادېدې، چې خورا لرې او د هغه د شاعرانه زمانو وې. هغه خاطرې چې یو ماښام یې د ناتاشا د دغږ په اورېدو داسې ځان هېر کړی و چې له

پنځلس کلنې نجلی نه یې د واده غوښتنه کړې وه، د هغه لرې زمانې خاطرې او له ناتاشې سره یې خپله مینه هېره کړه او سمدلاسه هغو خبرو ته راغی، چې اوس دده خیالونه او فکر پرې اخته و. دا د جګړې خبرې وې. دا د جګړې هغه نقشه وه چې دده د لومړۍ کربښې د خدمت او د پوځونو د شاته تګ په وخت کې جوړه کړې وه. دا نقشه دده بارکلې دوتولې ته ښودلې وه، او اوس یې هیله لرله چې هغه کوتوزوف ته وروښيي. دا نقشه په دې ولاړه وه چې د فرانسويانو د جبهې د پراخوالي له امله، له هغو سره د مخامخ کېدو يا د هغو د مخې نيولو پر ځای به ښه دا وي چې د هغو د پوځ د بيلابيلو ډلو تر منځ بايد اړيکي پرې شي. هغه د خپلې همدې نقشې په اړه سردار اندرې ته خبرې پيل کړې. .. هغه د غلچکي ګزارونو (پارتيزني) په جګړې ټينګار کاوه.

-هغوی نه شي کولای ددې پراخې جبهې ساتنه وکړي. دا له توانه لرې خبره ده، زه وعده کوم چې د هغو ټول اړيکي پرې کړم. پنځه سوه تنه راکړئ، يوازې پنځه سوه تنه. زه پوره ډاډ لرم، تالاوالا به يې کړم، هوکې يوه خبره ده او هغه د غلچکي ګوزارونو جګړه ده. ..

دينيسوف پاڅېدا او د لاسونو، سر او ځان په خوځېدا يې خپلې نقشې بالکونسکي ته ښودلې. دوی په خپلو مرکو لګيا ،وو چې. .. د پوځيانو مارش او د ترانو غږ، د پريټ د ځای له خوا واوريدل شو.

په دروازه کې ولاړ ځوان غږ وکړ:

- دی خپله دی، را روان دی.

بالکونسکي او دينيسوف پاڅېدل او د دروازې خوا ته چې يو شمېر ساتونکي په يوه کربښه کې هلته په خورا درناوي ولاړ وو، ورنږدې شول. هغوی وليدل چې کوتوزوف پر برګ آس سپور، داسې آس چې منځنی ونه يې لرله، را روان دی. يو شمېر زياتو جنرالانو هغه

بدرګه کاوه. بارکلي دوتولي له هغه سره څنګ پر څنګ روان و. یو ډله افسرانو یې شاو خوا ته منډې وهلې او د ژوندی دې وي، چغې یې وهلې. یو شمېر یاوران د هغه نه مخکې انګړ ته راننوتل. کوتوزوف په خورا آرامۍ پر خپل آس سپور و، د هغه له درندوالی نه د آس تګ لاپسې کرار شوی و. خپل آس به یې کله په خپله و سپنیزه پونده وواهه، پرله پسې یې د سلام په نښه سر ښوراوه او خپل لاس به یې په سر د سواره پوځ سپینې خولۍ ته ورپورته کاوه، خو همدا چې د ځوانو زړورو و، سورو ګرینادارو پوځیانو ګارډ ته ورورسېد، ګارد درناوی وکړ، دی یو شیبه چپ پاتې شو، د قوماندان په څېر ځیرو ړمه غلچک هغو ته ځیر شو، ښه یې وکتل او مخ یې هغو ګڼ شمېر جنرالانو او افسرانو ته وروا ړاوه چې دده شاوخوا ته تاو شوي وو، د څېرې حالت یې ناڅاپه بدل او ښکلې شوه، اوږې یې پورته واچولې او په حیرانۍ یې وویل:

-له دغه شان زلمیانو سره سره بیا شاته لاړو او بیا شاته لاړو او شاته لاړو ! او تر یوې شېبې چوپتیا نه وروسته یې زیاته کړه:

-د خدای په امان جنراله !

خپل آس یې وخوځاوه او د هغې دروازې له څنګه چې سرداراندرې او دینیسوف ولاړ و، تېر او انګړ ته ورننوت.

د هغه پسې غږونه پورته شول:

- هورا ! هورا ! هورا !

له هغه وخته چې اندرې، کوتوزوف نه و لیدلی، هغه لاپسې څورب شوی او څه وازدې یې زیاتې شوې وې، خو د هغه د سترګو وچې کاسې، د شقیقو حالت، د بشرې همیشنۍ ستوماني، چې سرداراندرې لپاره ښه اشنا وو، هېڅ بدل شوي نه وو. دریشي یې په

ځان او يوه نرۍ ښکلې متروکه يې پر اوږې ځړولې وه. شورب او درونډ، سپور، متې متې له خپل ښکلي او زغم لرونکي آس سره انګړ ته راننوت.

د هغه آرام غږ لرونکی غږ متې اوريدل کېده، په څېره کې يې د هغه چا حالت ځرګند و چې د پريټ له ستومانه کوونکو تشريفاتو نه وروسته، مخکې له مخکې د هوسايۍ په هيله خوشاله وي. خپله چپه پښه يې له رکابه راووېسته او خپل ټول ځان يې پر زين وچورلوه. له دغه کړاوه د پيدا شوې ستونزې نه يې پر ځنګانه زور واچاوه، پښه يې له زين نه راواړوله او په يوه زګيروي يې ځان د قزاقانو او بدرګه کوونکو ياورانو لاسو ته چې دی يې نيولی و، وروسپاره.

ځان يې نيغ کړ، سترګې يې برندې او شاوخوا يې وکتل، سرداراندرې يې وليد، له ورايه ښکاره وه چې هغه يې ونه پېژاند. په درنو درنو ګامونو د زينو خوا ته لاړ، په کراره او آرامه يې شکيلې يې واهه او بيا يې هغه ته وکتل، د سرداراندرې د څېرې ياد، نه سمدلاسه، بلکې څو شېبې وروسته (هغه شان چې د عمر خوړو کسانو له منګ سره برابر وي) دهغه په ذهن کې راژوندی شو، مخ يې ورواړاوه او په داسې يو غږ چې ستوماني په کې ځرګنده وه، هغه ته وويل:

-اها ! دا ته يې؟ سلام سرداره ! سلام ګرانه ! درځه چې ځو !

او په درنو درنو ګامونو پر هغو زينو چې دده تر پښو لاندې يې شغهاري کاوه، مخ پورته لاړ. خپلې تنۍ يې خلاصې کړې او پر هغې څوکۍ ګوتې کېناسته چې پر هغه ايښې وه.

-ښه پلار دې څنګه دی؟

سرداراندرې په لنډه وويل:

- پرون شپه یې د مرګ خبر راورسېد.

کوتوزوف له ډاره په ډکو او سره بېرته شویو سترګو، سردارانډرې ته وکتل، خولۍ یې پورته کړه، پر ځان یې صلیب وویست او بیا یې وویل:

-خدای دې جنتونه ځای کړي، دا د خدای اراده ده، پر موږ ټولو راتلونکې ده.

هغه په ټول قوت سره یوه ژوره سا وویسته او چپ شو. هغه ما ته ګران و، ما د هغه درناوی لاره او د زړه له کومې تا ته خواشیني څرګندوم. هغه له سردارانډرې نه غېږ تاو کړه، هغه یې په خپلې څورب ټټر کېښکود او تر ډېرو پورې یې هغه هم داسې کلک غېږ کې نیولی و. کله چې یې هغه پرېښود، سردارانډرې ولیدل چې د کوتوزوف له واکه وتلې شونډې رېږدي او سترګې یې له اوښکو ډکې شوې دي، هغه ژوره سا وویسته، دواړه لاسونه یې پر څوکۍ ددې لپاره تکیه کړل، چې پاڅي.

کوتوزوف وویل:

- ښه ده، درځه درځه چې ځو، باید خبرې وکړو، خو په دې وخت کې دینیسوف په هماغه زړورتیا چې د دښمن په وړاندې یې لرله، پرته له هغه چې له ستر قوماندان نه حیا وکړي. پرته له هغه چې د زینو په پیل کې ولاړو یاورانو چغو ته پام وکړي او هغه یې وړاندې تګ ته نه پرېښود، په سپین سترګۍ او ټینګو ګامونو، داسې ټینګو چې د وسپنیزو پوندو غږ یې د زینو په سر انګازې جوړې کړې وې، برنډې ته راوخوت. کوتوزوف لاسونه پر څوکۍ کېښودل او په ناخوښۍ یې دینیسوف ته کتل. دینیسوف ځان وروپېژاند او وې ویل چې د والاحضرت ستر قوماندان لپاره داسې یو خبر لري، چې د هېواد د ژغورنې لپاره خورا مهم دی. کوتوزوف له ستومانۍ نه په ډک غلچک

هغه ته وکتل او په داسې یوې خوځېدا چې د خواشینۍ څرګندونه یې کوله. لاسونه یې له څوکۍ راپورته، سر پر سر یې په ګېډې کېښودل او د دینیسوف خبره یې تکرار کړه:

-د هېواد د ژغونې لپاره؟ ښه وایه، څنګه او څه خبره ده؟

د دینیسوف بشره لکه د یوې پېغلې د بشرې په څېر تکه سره شوه، (پر هغې بریتورې، پخې او تل مستې څېرې، دغه سوروالی خورا عجیبه برېښېده) هغه په ډېرې زړورتیا د سمولینسک او ویازما د ښارونو تر منځ د ځایونو او حالتو په اړه کوتوزوف ته خبرې کولې، دینیسوف په دې سیمو کې ژوند کړی و او له هغو سره یې ښه آشنایي لرله. د هغه نقشې، د هغه د ډاډ او عقیدې له مخې چې هغه درلودې، خورا ښې او پر ځای برېښېدې. کوتوزوف خپلو پښو ته ځیر او کله ناکله به یې د ګاونډ د کور انګړ ته داسې وروکتل، چې ګواکې له هغې خوا کومې بدې پېښې ته سترګه په لاره دی. په ریښتیا هم هغه وخت چې دینیسوف غږېده، یو څوک چې یو بکس یې تر تخرګ لاندې نیولی و، له هغه ځایه راووت.

کوتوزوف د دینیسوف د خبرو په منځ کې هغه ته وویل:

-څنګه؟ دې کار ته چمتو یې؟

یو جنرال ځواب ورکړ:

-هو کې! والاحضرته! چمتو یم! کوتوزوف سر وښوراوه او په زړه کې یې وویل: څنګه کېدای شي یو تن دغه چاره ترسره کړي او بیا دینیسوف ته غوږ شو.

دینیسوف وویل:

- د ریښتیني روس پوځي په څېر قسم خورم چې د ناپلیون اړیکي له پوځ سره تالا والا کړم.

کوتوزوف د هغه خبرې پرې کړه او وې پوښتل:

-دغه کیریل اندریوویچ دینیسوف ستاسو څه کېږي؟

-والا حضرته ! هغه زما تره دی.

کوتوزوف په خوښۍ وویل:

-هغه زما ملګری و، ښه دی، ښه دی، ته به همدلته په قوماندانۍ کې پاتې شئ، بیا به سبا ته سره وګورو. هغه د خدای په امانۍ په ښښه سر وښوراوه، مخ یې واړاوه او لاس یې هغه کاغذ ته وراوږد کړ چې کانونیڅین راوړی و.

د امنیت د ساتنې جنرال په ناخوښۍ آواز وویل:

-والاحضرت به مهرباني ونه کړي، چې دفتر ته لاړ شي؟ باید هلته نقشې وګوري او ځینې لیکونه لاسلیک کړي. یو یاور راووت او خبر یې ورکړ چې هر څه په کوټه کې چمتو دي. خو داسې بربښېده چې کوتوزوف غوښتل لومړي هر څه خلاص او بیا کوټې ته ورننوزي.

کوتوزوف تندی تریو کړ او وې ویل:

-نه، ګرانه ! چا ته وو ایه چې یو میز دلته راوړي، هر څه به دلته وګورم. بیا یې سرداراندرې ته مخ وروااړاوه او زیاته یې کړه. څه چېرې ته لاړ نه شئ ! سرداراندرې همالته په برنډې کې پاتې شو او د امنیت د ساتنې جنرال ته یې غوږ نیولی و.

د امنیت د جنرال د خبرو په وخت کې سرداراندرې ځو ځله یو ښځینه غږ او د وریښمینو کالیو شغهاری د وره له شا نه واورید. څو ځله یې هغې خوا ته وکتل، هلته یې یو څورب، سره سپینه ښکلې ښځه چې ګلابي کمیس او د وریښمینو ځیګري ټیکری یې پر سر و، ولیده، هغې چې یو قاب په منګلو کې نیولی و، داسې بربښېده چې د دروازې تر شا د کوتوزوف راتګ ته سترګې په لاره وي.

د کوتوزوف يو ياور په خورا ټيټ غږ، سرداراندرې ته وويل:

-دا ښځه کشيشه او د کوتوزوف کوربنه ده، هغه غواړي په مالګې او ډوډۍ د والاحضرت هرکلی وکړي. مېږه يې په کليسا کې د صليب په ښورولو او دا په کور کې د مالګې او ډوډۍ په وړاندې کولو د هغه هرکلی کوي. بيا ياور په خندا وويل:

- خورا ښکلې ښځه ده !

کوتوزوف ددې خبرې په اوريدو مخ واړاوه،د جنرال ګزارش ته (چې د هغه اصله موخه د ټولواک زايميشيچ غندنه وه) يې هماغه شان غوږ نيولی و، لکه څو شېبې مخکې يې چې دينيسوف او اوه کاله مخکې يې په آستروليخ کې د جګړې جرګه ګۍ ته غوږ نيولی و. هغه يوازې له دې کبله د وينااوالو ويناو ته غوږ نيوه چې اوريدونکی غوږونه لري، که څه هم په يوه غوږ کې يې سمندري ريښکۍ ايښې وه. خو هغه اړو چې واوري. دا سې برېښېده چې هر هغه څه چې جنرال وايي نه يوازې د هغه د تعجب وړ نه دی، بلکې دی له پخوا نه په هغو خبر هم دی. هر هغه څه چې دينيسوف ويلي و، ځيرکانه او عاقلانه او هر هغه څه چې جنرال ويلي و تر هغه هم خورا ځيرکانه او خورا عاقلانه و، خو دا له ورايه ښکاريده چې کوتوزوف نه د خبرو منځپانګې او نه د ويناوال ځيرکتيا او پوهې، يوه ته هم پاملرنه نه کوله، هغه دغه دواړو ځانګړتيا غوره نه ګڼلې،ځکه هغه د پېښو د آوارۍ لپاره يو بل څه ته ډېره پاملرنه کوله او هغه، هغه څه دی چې عقل او ځيرکتيا سره يې هيڅ اړه نه لرله. سرداراندرې په خورا پام د ستر قوماندان څېره څارله او هغه يوازيني څه يې چې د هغه په بشره کې ليدل هغه غم او هغه په زړه پورتيا اوځيرکتيا وه چې د دروازې شاته د ولاړې ښځې د کاليو له شغهارې سره يې لرله او دده پاملرنه چې په کړو وړو کې يې له ټولو سره کوله. دا

هم ښکاره وه چې کوتوزوف د دینیسوف ځیرکتیا او آن هېوادپالنې ته په بې پروايي کتل، خو دا له دې کبله نه وه چې د هغه دغه ځانګړتیاوې یې د خپلو کړو په انډول، بې ارزښته ګڼلې (ځکه هغه هېڅکله د خپلې پوهې، ځیرکتیا او هېوادپالنې ښودنه نه کوله) بلکې د هغه دې بې پروايي بل دلیل درلود. هغه ته دا ټول دده د زیات عمر او د پاخه عمر د تجربو د زیاتوالي له کبله و، د خپل جنرال تر خبرو وروسته، د هغه یوازینۍ سپارښتنه د روسي سرتېرو د داړمارۍ په هکله وه. جنرال د خپلو خبرو په پای کې په خپل لاسلیک کوتوزوف ته داسې وړاندیز کړی و، چې هغو سرتېرو ته جزا ورکړ شي چې د یو سړي لخوا عرض او دعوا پرې شوې وه. دا عرض ددې لپاره و، چې د هغه نارسېدلې اوربشې روسي پوځیانو ریبلې دي او په دې کار کې روسي پوځیان ملامت دي.

کوتوزوف شونډې په غابښ کړې، سر یې وښوراوه او په دې اړه یې ټولې خبرې واورېدې او وې ویل:

-دا وړاندیز دې بخارۍ کې اورته واچاوه، یو وار خو د تل لپاره درته وایم، ښه غوږ شه، دا وروستی ځل دی، باید تل دغه شان شکایتونه اورته وارتېږئ. د ټولو دغو شان پانو ځای اور دی. پرېږده چې څومره غنم او اوربشې ریبي ودې ریبي، لرګي غوځوي، غوځوي دې، سوځي یې، سوځي دې. زه نه غواړم چې هغوی داړې جوړې کړي، خو دا اجازه هم نه ورکوم چې څوک پوځیانو ته جزا ورکړي، جګړه، جګړه ده، چاره څه ده؟ څوک چې اور بلوي، سپخنکې هم الوزي او دلوګي زغم هم باید ولري.

یو ځل بیا یې خپلې مخې ته، اېښودل شوي کاغذ ته وکتل، سر یې وښوراوه او وې ویل:

-آه !آه !د المانینو ځیرکتیا !

۱۲

کوتوزوف چې وروستۍ پاڼه لاسلیک کړه، وې ویل:
-نو، اوس ترې خلاص شو.
په خورا سختۍ پاڅېد، خپله څوربه سپینه ګونځې ګونځې غاړه یې هسکه کړه، په ورین تندي او خوشاله بڼه د وره پلو ته وخوځېد.
کشیشې ښځې چې څېره یې تکه سره شوې وه، په تلوار قاب راواخیست او د ټول پخوانې چمتووالي سره سره یې ونه شو کولای په هماغه شېبه کې چې ستر قوماندان راننوزي، د هغه مخې ته ونیسي، بیا یې هم بې ساری درناوی وکړ او قاب یې د کوتوزوف مخې ته ونیو.
د کوتوزوف باڼه سره ورغلل او په موسکا موسکا یې د هغې ښځې زنې ته لاس وروړ او وې ویل:
-واه واه، څومره ښکلې ده !ګرانې ډېره مننه !
هغه د پطلانه له جیبه، د سرو زرو څو خښتې راوویستې او د هغې ښځې په قاب کې یې ورکېښودې.
کوتوزوف د هغې کوټې خواته چې ورته جوړه شوې وه، وخوځېد او وې ویل:
- ښه نو، ژوند دې څنګه دی؟
کشیشه ښځه چې خوږې موسکا یې پر سروشویو اننګو کې غوچولي جوړ کړي وو، ده پسې سمدلاسه راننوته. د کوتوزوف یاور،

سردار اندرې پسې چې لا په برنډه کې ناست و، راغی او هغه یې سهارنی چای ته ورو باله. نیم ساعت وروسته سردار اندرې بیا کوتوزوف ته ور وبلل شو. کوتوزوف هماغه شان خلاصې تنۍ پر څوکۍ ډډه لګولې وه، یو فرانسوي کتاب یې په لاس کې و، همدا چې سردار اندرې کوټې ته راننوت، یو چاکو یې دننبې په توګه په کتاب کې کېښود، هغه یې وتاړه او پر میز یې کېښود. سردار اندرې د کتاب نوم ولوست. هغه د مېرمن ژنلیس د (هیلېو شهسواران) نوی رومان و.

کوتوزوف وویل:

-کینه! دلته کینه! راځه چې د زړه خواله وکړو. د خواشینۍ ور ده، ډېره د خواشینۍ ور ده، خو ته باید په یاد ولرئ، ګرانه! داسې یې وګڼه چې زه دې پلار یم، یو بل پلار.

سردار اندرې، په هر هغه څه چې د پلار او د هغه د مرګ په اړه، دد لیسه ګورې او له هغه ځایه د تېرېدو په وخت کې د هغه د سیمې په اړه پوهېده، ټول او ټول کوتوزوف ته وویل.

کوتوزوف چې ګواکې د سردار اندرې له خبرو نه د روسیې حالت ځانته څرګند کړی و، له ګېنۍ نه په ډک آواز وویل:

-ته ګوره، ښه وګوره! چې ژوند مو دوی څنګه کړ؟

څېره یې لا پسې وخوټېده او تکه سره شوه.

-وخت، وخت راکړئ، وخت راکړئ!

داسې برېښېده چې نور هغه نه غوښتل، دغو خواشینو خبرو ته دوام ورکړي، نو وې ویل:

-ما ته ددې لپاره راغوښتی یې، چې ماله سره دلته پاتې شې.

سردار اندرې په داسې یوه موسکا چې له کوتوزوف نه یې پټولی نه شوه، وویل:

-ستاسو والاحضرت له مهربانۍ نه مننه کوم، خو زه په دې ډاريږم چې نور به زه د قوماندانۍ په درد ونه خورم.

کوتوزوف په سترګو کې له هغه وپوښتل.

سرداراندرې ځواب ورکړ:

-خو تر هغه لا غوره دا ده چې ما په غونډ کې ،له خدمت سره عادت کړی دی، افسران راته ګران دي، او داسې انګېرم چې زه هم خپلو سرتېرو او افسرانو ته ګران يم. زه به ډېر خواشينی شم که خپل غونډ پرېږدم. که ستاسو د خدمت له وياړه تېرېږم، علت يې دا دی. ..

ځيرمنې، مهربانې او هم مهاله له ملنډو سره مل يې موسکا د کوتوزوف څېره روښانه کړه، کوتوزوف د بالکونسکي خبره پرې کړه او وې ويل:

-ښننه غواړم، ته به زما ډېر په کار وای، خو ته برحق يې، برحق يې، د ښو کسانو ځای ستره قومانداني نه ده. مشاوران تل ډېر دي، خو په پوځ کې د خدمت کسان خورا لږ دي. که دغو ټولو مشاورينو په پوځ کې لکه د تا په شان خدمت کولای، زموږ پوځ به دغه حالت ته نه وای رسېدلای. ما ته خو ته د اوسترليځ (پخوانی جبهه) له وختونو ياد يې، ښه مې ياديږئ، ياد يږئ مې، ياد يږئ مې چې لويدلې جنډه دې پورته کړه او مخکې لاړې.

د کوتوزوف له خوا ددغو يادونو رايادول، د سرداراندرې څېره له خوښۍ نه تکه سره کړه.

کوتوزوف سرداراندرې له لاسه راونيو. خپل غومبوری يې وروړاندې کړ او سرداراندرې بيا ددغه بوډا په سترګو کې اوښکې وليدې. که څه هم سرداراندرې په دې پوهېده چې کوتوزوف ډېر زړه خوږی او اوښکې يې ژر راتوييږي او دده د پلار د مړيني له امله،له ده

سره ډېره خواخوږي ښيي، خو بيا هم هغه په دې ډېر خوشاله شو او وياړېده چې د اوسترليځ په جګړه کې د ده مېړانه د هغه په ياد ده. کوتوزوف هغه ته وويل:

-څه !پر خپله لاره څه، خدای دې مل شه !زه پوهېږم ستا لاره د وياړ او غرور لاره ده. هغه يوه شېبه چپ پاتې شو او زياته يې کړه:

-په بخارست کې چې وم، ثو ځله مې ياد کړې، ته مې يوه ماموريت ته په کار وې. وروسته يې بيا د خبرې د بدلولو لپاره د عثماني امپراتورۍ سره جګړه او د روغې خبره رايادە کړه او وې ويل:

-هغه کسان چې ما ملامتوي کم نه دي، هم مې د جګړې له امله او هم مې د روغې له امله غندي، خو دا دواړه په خپل وخت تر سره شول. هم جګړه او هم روغه. کوتوزوف زياته کړه:

-هغه څوک چې د انتظار هنر لري، هغه ته هر څه په خپل خت رارسېږي. او بيا د مشاورينو خبرو ته چې دده پام يې ډېر ځان ته ورګرځولی و، راستون شو، هغه دوام ورکړ:

-او هلته هم د مشاورينو شمېر تر دې ځايه کم نه و، اوف، اوف، توبه، توبه، ددې مشاورينو له لاسه !توبه !که مې ددغو مشاورينو ټولې خبرې اوريدلې وای، اوس به په ترکيه کې وای. روغه به نه وه او جګړې به دوام درلود. ټول غواړي، چې هر څه په تلوار پای ته ورسوي، خو په تلوار کار ځنډېږي. که کامنسکي مړ شوی نه وای، هغه به دې مشاورينو وژلی وای، هغه دديرش زريز پوځ په مرسته، پر کلا يرغل کاوه، د کلا نيول ګران کار نه دی، ګران کار د جګړې ګټل دي. او د جګړې د ګټلو لپاره يرغل او غلچکی ګوزار په کار نه دی، د جګړې د ګټلو لپاره زغم او وخت په کار دی. کامنسکي د روشچوک لاندې کولو ته پوځ واستاوه، خو ما يوازې دغه دوه (زغم او وخت) ورولېږل، تر

کامنسکي نه مې زیاتې کلاګانې لاندې کړې او ترکان مې دې ته اړ کړل چې د آس غوښه وخوري. هغه سر وښوراوه، خپل ټټر یې وډباوه او په خورا لېوالتیا یې وویل:

-او فرانسویان به هم د خپلو آسونو د غوښې خوړلو ته اړ کړم، ته ډاډه اوسه او زما په خبرو باور وکړه. او بیا یې سترګې له اوښکو ډکې شوې.

سرداراندرې وویل:

-خو له دښمن سره جګړه هم باید هرومرو وشي.

-باید وشي ! که ټول دا غواړي بله چاره نه شته، خو ګرانه ! تر دغو دوو سرتېرو زغم او وخت نه، نور زورور سرتېري نه شته. دغه دوه سرتېري له هر کړاو سره سیالي کولی شي، خو دا خبره هېڅ مشاور نه اوري او لویه بدمرغي په همدې کې ده. یو یې غواړي بل یې نه غواړي، سړی څه وکړي؟ هغه داسې غږېده چې ګواکې د ځواب اورېدل غواړي، بیا یې وویل:

-ښه، ته څه په کې وایې؟ او د هغه په سترګو کې د ژورې ځیرکتیا او پوهې ځلا وځلېدله، خو سرداراندرې چې ځواب ورنه کړ، ده وویل:

-اوس به زه درته ووایم چې باید څه وشي، څه وشي او زه څه کوم، که په څه کې دې شک پیدا کړ، ګرانه، هغه مه کوه. لږ شېبه چپ شو او بیا یې په ټینګه، خو جلا جلا تورو وویل:

- مه یې کوه.

هغه سرداراندرې ته وویل:

-خو ګوره ! دا په یاد لره، چې زه له تا سره د تا په ویر کې د زړه له کومې ګډ یم، دا په یاد لره، چې ستا لپاره زه نه والاحضرت یم، نه شهزاده، نه سردار، نه د پوځونو ستر قوماندان، زه ستا پلار یم. که

کومه ورځ دې څه اړتیا پیدا شوه، مخامخ به ما ته راځئ، د خدای په امان د زړه سره ! هغه بیا له اندرې نه غېږ تاو کړه، هغه یې کښښکود او ښکل کړ. او سردار اندرې لا له کوټې نه وتلی نه و چې کوتوزوف د زغم یو ژور اسویلی وویست او بیا د مېرمن ژنلیس، د هیلیو شهسواران نومې رومان چې نیمګړی یې پرې ایښی و، راواخیست.

سردار اندرې، خپله هم په دې نه پوهېده چې څنګه او له څه داسې پېښ شول، خو دومره پوهېده، چې له کوتوزوف سره تر دغې کتنې وروسته چې دی خپل غونډ ته راستون شو، د جګړې له بهیر او دا چې واک چاته سپارل شوی دی، آرامه شو. هر څومره به چې ددغه بوډا د ځانګړو ځانګړتیاو په نشته والي پوهېده او لیدل به یې چې ځیر کتیا (یعنې د پېښو ډلبندي او د هغو پایلې) خپل ځای د چارو کرار په کرار څارلې ته پرېښی دی. دی به لاپسې آرامېده او په دې به ډاډمن کېده چې کارونه او چارې به هماغه شان چې ښایي، تر سره کېږي.

سردار اندرې به فکر کاوه:

د هغه په چارو کې به هېڅ شی دده خپله خوښه نه وي، هغه به هېڅ نوښت ونه کړي او هېڅ تکل به ونه لري، خو د ټولو خبرې اوري، د ټولو خیالونه، خیال ته سپاري، هر څه او هر څوک په خپل ځای برابروي، د هېڅ ګټور خیال مخنوی نه کوي او هېڅ زیانمن خیال ته اجازه نه ورکوي. هغه په دې پوهېږي چې دده تر ارادې یو بل قوي او پیاوړی شی شته او هغه د پېښو نه راګرځېدونکی بهیر دی. هغه کولای شي هغه ووینې، کولای شي د هغو په معنا پوه شي، د پایلو اټکل وکړي، کولای شي په دې پېښو کې له ګډون نه ځان وژغوري، په دې پېښو کې د خپلې ارادې سرته رسول ونه غواړي او هغه بلې خوا ته وګماري. او دا تر ټولو غوره ځانګړتیا ده.

سرداراندرې له ځانسره دا هم ویل:

-ولې پر هغه باور کېږئ؟ دا له دې کبله چې هغه روس دی. سره له هغه چې هغه د فرانسوي میرمنې دوژنلیس رومان لولي، فرانسوي متلونه په خبرو کې کاروي، خو بیا هم کله چې وایي: ته ګوره چې زموږ پر پوځ یې څه راوستل، د هغه غږ رېږدي او کله چې ژبه کوي: او فرانسویان به هم د خپلو آسونو د غوښو خوړو ته اړ کړم، سترګې یې له اوښکو راډکېږي.

د همدې احساس پر بنسټ څه لږ او زیات په ټته بڼه، د ټولو د احساساتو، د ولسي یو والي او پیرزوینې له مخې، د دربار د مخالفت سره سره، کوتوزوف د ټولو پوځونو د ستر قوماندان په توګه وټاکل شو.

۱۷

له مسکوه د ټولواک، تر راستنېدو وروسته، د مسکویانو ژوند خپل پخوانی داسې دودیزې بڼې ته ورستون چې په هغو کې د څو ورځو مخکې هېوادپالنې او لوړ روح د پیدا ایښت تصور هم ګران و. هغو ته دا په رښتیا ګرانه وه دا ومني، چې روسیه په رښتیا له ګواښ سره مخامخ او د انګلیسي کلوپ غړي هم ددې هېواد زامن دي او د هغې(روسیې) په ویاړ هر ډول سربښندنې لپاره چمتو دي. هغه څه چې په مسکو کې د ټولواک د استوګنې په وخت کې د ټولو هېوادپالنه رایادوله، هغه له ټولو نه د سربښندنې (د سړو او پیسو ملاتړ) غوښتنه وه، چې متې د ټولواک د یادولو سره یې رسمي، قانوني او سرته رسېدونکې بڼه پیدا کړه.

مسکو ته د دښمن د لا رانېږدې کېدو له امله، د خلکو روحیه لا پیاوړې نه شوه بلکې برعکس، لکه هغه شان چې د ګواښ لاندې خلکو حالت وي، هغوی لاپسې بې پروا شول. د ګواښ په رانېږدې کېدو، هم مهاله او په یوه کچه دوه غږه په انساني روح کې انګازې کوي. یو غږ، غږ کوي چې باید د ګواښ کچه اټکل شي، وپېژندل شي او له هغه نه د ژغورنې تکل وشي، هغه دویم یې چې تر لومړني هغه لاپسې معقول دی، وایي چې، د ګواښ په اړه فکر کول خورا ګران او عذابوونکی او د ګواښ د رامنځ ته کولو د سببونو او له هغو د ژغورنې د لاروچارو لټول، له انساني توانه لوړه ده، نو ځکه ښه به دا وي چې له دغه عذابه مخ واړول شي او د هغه تر تېرېدو پورې، د کوم ښه او ښکلي څه یا

چاپه اړه فکر وشي. انسان په یوازیتوب کې زیاتره وخت لومړي غږ ته غوږ دی او په ټولنیزو خوځښتو وکې، دویم هغه غږ اوري. د مسکو یانو ژوند هم اوس همدا سې و. هېڅکله د هغو ژوند داسې له خوښیو او مینو ډک نه و، لکه سږ کال چې و.

د راستوپچین، اعلامیې (د هېوادپالنې په اړه ځانګړې پاڼې چې پر سر یې د ښار د ښه خوړنځای او د هغه د خاوند کاریوشکا چیګیرین تصویر خپور شوی و) او د واسیلي لودیچ پوشکین نظمونه یې لوستل، دغه کاریوشکا چیګیرین د مسکو له کمکیو بډایانو نه و چې په خپله خوښه یې پوځ ته د تګ تکل کړی و، ځان یې په څکلو مست کړی و، خو همدا چې پر مسکو یې د بناپارت د یرغل اورېدلي و، له ډېره قهره لېونی شوی و او فرانسویان یې په داسې ژبه، په داسې ښکنځلو کنځل، چې ساري یې نه لاره، هغه له خوړنځی نه د باندې راووتلی او د ګریت، تریو تصویر لاندې چې د پرتم او غرور نښه وه، ولاړ او هلته یې د راټول شویو وګړو لپاره نظمونه لوستل.

د کلوپ غړي د دغې اعلامیې د لوستلو لپاره د کلوپ په یوې کوټې کې راټولیدل او د ځېنو دا خوښېدل چې څنګه کاریوشکا، غږېده او پر فرانسویانو یې ملنډې وهلې، هغه ویل چې کله فرانسویان روسي کرم وخوري، بادونه پرې کوي، که روسي اش وخوري پړسېږي او روسي سوپ یا شوراو هغوی ټنډوي..

... هغوی ویل چې ټولې دولتي اداري له مسکوه د باندې لېږدوي او دې خبرې پسې یې د شینشین دا ټوکه زیاتوله چې ویلې و:

ددې لپاره چې مسکویان د دولتي ادارو له ستونزو و ژغورل شي، هغوی ټول باید له ناپلیونه مننه وکړي.. خو ددې خبرو په لړ کې تر ټولو په زړه پورې دا وه چې بیزاو خوف، تکل لري خپله پوځي جامې

واغوندي، پر آس سپور شي، تر ټولو مخکې جګړې ته روان شي او د خپل دې کار په بدل کې له چا، کومه پیرزوینه هم ونه غواړي. ژولیه دربتڅکایا، یو توکر خپلو ښکلو او له ګاڼو نه ډکو منګولو کې مروړلی او ویلي یې و:

-تاسو په هېڅ چا رحم نه کوئ.

ژولي بله ورځ، له مسکوه د وتلو تکل وکړ او په دې ویاړ یې د خدای په امانۍ لپاره، لویه مېلمستیا جوړه کړه.

هغې ویل:

-بیزاوخوف د خندا وړ دی، خو هغه دومره پاک زړی او دومره مهربانه دی چې پر هغه ملنډې هم خپل خوند لري.

هغه ځوان چې د اربکیو جامې یې اغوستې وې،ژولي هغه د خپل شهسوار ساتونکي په نامه یادوه او بله ورځ له هغه سره د نیژني ښار ته تله،وویل:

-جریمه !ناغه !

د ژولي په بنډارونو کې لکه د مسکو د نورو بنډارونو په شان داسې یو دود و چې یوازې په روسي ژبې به خبرې کېدې او که چا له روسي ژبې پرته په بله ژبه خبرې کولای او یا یې په وینا کې په تېروتنې کومه فرانسوي کلمه راشي، باید ناغه ورکړي. د دغې ناغې راټولو ته یوه جرګه ګۍ جوړه شوې وه.

د دوی په ډله کې یو ناست روسي مېلمه چې لیکوال و، وویل:

-او یو بله جریمه د فرانسوي ترکیب (خواخوږۍ لرل) د کارونې له امله..

ژولي، پرته له هغه چې د دغه لیکوال خبرو ته پاملرنه وکړي.. په دې وخت کې په ورین تندي پېیر ته هرکلی ووایه او د بنډاري ښځو په شان

یې په ډېرې سپین سترګۍ زیاته کړه:

-همدا اوس مو ستا خبرې کولې، او ویل مو چې ستا غونډ به د مامونتوف تر هغه خورا ښه وي.

پېیر چې د کوربنې لاس ښکلول، د هغې تر څنګ کېناست او وې ویل:

-اخ! زما د غونډ په اړه به خبرې نه کوئ، د هغه په اړه د فکر کولو نه هم بیزاره یم.

ژولي له دوکې او له ملنډو نه په ډک غلچک اربکي څوان ته وکتل او له پېیره یې وپوښتل:

-داسې بربښي چې قوماندانې به یې هم خپله کوي؟

اربکي چې نورنو د پخوا په شان د پېیر تر مخې په زړورتیا نه غړېده، د ژولي موسکا او له ملنډو سره مل غلچک حیران کړی و، نه پوهېده چې څه ووایي، څکه پېیر له خپلې ټولې سادګۍ او بې پروایۍ سره، داسې شخصیت و چې چا نه شو کولای د هغه تر مخې ځانته د ټوکو او ملنډو اجازه ورکړي.

هغه، خپل ځورب او غټ ځان ته یې وکتل، وې خندل او وې ویل:

-په دې غټوالي د فرانسوي ښښه ویشتونکو لپاره، ښه ښښه کېدای شم، له دې نه پرته له دې هم ډاریږم چې پر آس به هم په آسانۍ وردانګلی نه شم.

ددې او هغه په اړه د خبرو په وخت کې، یو وخت خبرې د رستوف کورنۍ ته ورسېدې، ژولي د هغو په اړه وویل:

-وایي چې کاروبار یې خورا خراب دی، دخپله ګراف هم مزه نه شته، د رزموفسکي کورنۍ غوښتل چې د مسکو په څنډو کې د هغو کور واخلي، خو دا معامله هم همداسې ځنډېږي، ګراف یې بیه لوړوي.

يو چا وويل:
-نه، نه، داسې برېښي چې نن سبا به دغه معامله جوړه شي، خو په دې ورځو په مسکو کې د څه شي اخېستل، هسې لېونتوب دی.
ژولي وويل:
- ولې؟ تاسو رښتيا فکر کوئ چې مسکو له ګواښ سره مخامخ دی؟
-نو تاسو ولې له مسکو نه وزئ؟
-زه؟ تاسو عجيبې خبرې کوئ ! زه ځکه.. زه ځکه ځم او وزم، چې ټول روان دي، زه ژاندارکه يم، نه يو آمازوني سپور.
-ښه، ښه همداسې ده، يو بل زوړ ټوکر هم راته راکړئ.
اربکي خبره بيا د رستوفيانو خواته واړوه او وې ويل:
-که هغوی دغه معامله وکړي، کولای شي خپل پورونه پرې کړي.
ژولي وويل:
-هغه يو زړه پاکی بوډا دی خو مزه يې نه شته.
ژولي له دوکې نه په ډکه موسکا پيير ته وکتل او وې پوښتل:
-ولې هغه دومره اوږده موده په مسکو کې پاتې شول، هغو خو لا پخوا غوښتل کلي ته لاړ شي، ښکاري ناتاشا هم اوس روغه شوې ده.
پييرو وويل:
- هغوی خپل کمکي زوی ته سترګه په لاره دي. هغه د قزاقانو له پوځ سره يو ځای شوی او سپينې کليسا ته تللی دی. هغه يې اوس زموږ غونډ ته رابدل کړی دی، هره ورځ د هغه راتګ ته سترګه په لاره دي. ګراف لا پخوا غوښتل چې لاړ شي، خو ګرافينې به په هېڅ ډول تر هغه وخته چې زوی يې را نه شي، له مسکو نه ونه وزي.
-ما پرون نه، هماغه بله ورځ د آرفاروف په کور کې هغوی وليدل،

ناتاشا بیا ښکلې او خوشاله بریښېده، یوه ښکلې مینه ناکه سندره یې بلله. په ځېنو خلکو هم ژوند څومره ښه تېرېږي.

پېیر په ناخوښۍ وپوښتل: څه شی تېرېږي؟

ژولي له خندا شنه شوه او وې ویل:

-تاسو پوهېږئ ګرافه! لکه د تاسو په شان مېړنو ځای یوازې د مېرمن سوزا په سندرو کې وي.

پېیر چې تک سور اوښتی و، وپوښتل: کوم مېړنی؟ ولې داسې خبرې کوئ؟

-ښه ده، ګرانه ګرافه! په دې خبره ټول مسکو یان پوهېږي، خو په هر حال زه تا ته حیرانه یم.

اربکي وویل:

- جریمه! جریمه!

-ښه ده، دا مه وایه، هغه مه وایه، ډېره د خواشینۍ خبره ده.

پېیر پاڅېد او په خواشینۍ یې وویل:

-ټول مسکو یان په څه پوهېږي؟

-ښاغلیه ګرافه! ته خپله ښه پوهېږئ.

پېیر وویل: زه په هېڅ نه پوهېږم.

-زه پوهېږم چې تاسو له ناتالیا سره دوستي لرله او له همدې کبله..

-نه، خو ما ته تل ویرا ګرانه وه، زما مهربانه ویره.

پېیر په هماغه خواشینی غږ دوام ورکړ:

-نه آغلې! ما هېڅکله د پېغلې رستوفې د ځارونکي دنده نه لرله، او زه دا یوه میاشت کېږي چې آن دهغو د کور خوا ته هم نه یم ورغلی، خو زه ستاسو په دغه بدنیت نه پوهېږم.

ژولي وموسېده او په خندا یې وویل:

- څوک چې ښښنه غواړي، هغه ملامتيږي هم.. هغې خبره بدله کړه او وې ويل: رښتيا خبر يئ؟

هغه خواره شهزادګۍ ماريا پرون ماښام مسکو ته رارسېدلې ده، تاسو اوريدلي، د هغې پلار مړ شوی دی؟

پيير ځواب ورکړ:

- دا څه وايئ؟ نه، چيرې ده؟ زه يې ډېر د ليدلو هيله لرم.

-زه پرون ماښام ورسره وم، هغه نن يا سبا له خپل وراره سره يو ځای د مسکو څنډو ته روانه ده.

پيير وپوښتل:

- ښه، نو هغه څنګه ده؟

-هېڅ، يوازې په ماتم کې ډوبه ده، ګوره ! پوهېږئ هغه چا ژغورلې ده.. دا لوی داستان دی، نيکولای رستوف. هغه يې سره ايساره کړې وه، غوښتل يې چې هغه ووژني، سړيان ټپيان شوي وو، نيکولای د هغې مرستې ته وردانګلي او ژغورلې يې ده.

اربکي وويل:

- ډېر ښه، يو بل داستان، رښتيا، رښتيا دغه ټوليزې ښښتې ټول دې ته اړ کړي دي، چې ټولې زړې پېغلې په مېړو شي، لومړی يې کاتيا وه او دا ده دويم يې شهزادګۍ بالکونسکايا !

-تاسو پوهېږئ؟ زه په رښتيا تصور کوم چې شهزادګۍ ماريا، څه لږ لږ په دغه ځوان (نيکولای) مينه شوې وي. (دا وروسته خبره يې په فرانسوي وويله)

اربکي غږ کړل:

-جريمه، جريمه، جريمه

-نو دا به په روسي څنګه ووايو؟..

۱۸

کله چې پيير کور ته راستون شو، هغه ته يې د راستوپچين، د خبرتياوو دوه پاڼې چې په هغه ورځې يې راوړې وې، ورکړې.
دغو خبرتياوو په لومړۍ هغې کې راغلي و چې د ګراف راستوپچين له خوا له مسکوه د وتلو د بنديز آوازې رښتيا نه دي، بلکې برعکس ګراف راستوپچين په دې خوشالېږي چې مېرمنې او د سوداګرو ښځې له مسکو نه ووزي. په خبرتيا کې يادونه شوې وه چې څومره ډار کم وي، په هماغه کچه به آوازې کمې وې، زه په خپل ژوند دا ضمانت کوم چې دجال ته به مسکو ته د ننوتلو اجازه ورنه کړل شي.
دغو خبرو د لومړي ځل لپاره پيير ته دا څرګنده کړه چې فرانسويان به مسکو ته راننوزي، په دويمه خبري پاڼه کې يادونه شوې وه چې زموږ ستره قوماندانې په ويازما کې مېشته شوې ده او ګراف ويتګنشتاين، فرانسويانو ته ماته ورکړې ده او دا چې د مسکو زيات اوسېدونکي غواړي وسله وال شي، نو ځکه په وسلتونونو کې زيات شمېر تورې، تومانچې او توپک چمتو شوي چې خلک کولای شي، هغه په خورا ارزانه بيه ترلاسه کړي. ددغو خبرتياوو ژبه د هغو پخوانيو دچيګرين د خبرتياو په شان ټوکيزه او له ملنډو ډکه نه وه.

پییر د دغو خبرتیاوو په اړه فکر کاوه. داسې بر ښښېده هغه له تالندونه ډک دریځ چې ده یې د زړه له کومې د رارسېدو هیله لرله او هم مهاله یې د هغه په روح کې ډار او وحشت راپاراوه، هو، هغه دریځ رارسېدونکی و.

د سلم وار لپاره یې له ځانه دا پوښتنه وکړه:

-عسکری ته لاړ شم، له پوځ سره یوځای شم او که صبر وکړم؟.

د هغه مخې ته پر ولاړ میز، پرتې قطعې یې راواخېستې او د فال په لیدو یې پیل وکړ.

هغه چې قطعې ګډولې، لاس کې یې نیولې، پاس یې چت ته کتل، نیت یې کاوه او له ځانسره یې ویل:

-که دا وار همداسې راشي، که راشي، نو څه؟

ده لا خپلو پوښتنو ته ځواب نه و ویلی، که راشي، څه معنا به لري، چې د دروازې له شا نه د مشرې ګرافې غږ واورېدل شو:

-اجازه ده چې درننوزوو؟

پییر ځان ته وویل:

-که راشي، معنا به یې دا وي چې باید پوځ ته لاړ شم.

هغه، مشرې ګرافینې ته د ځواب په ښه زیاته کړه:

-راځئ! راځئ!

(هغه یوه له خورا مشرو ګرافینو نه وه چې لوړ تنه او د تېرو په څېر بشره یې لرله او لا تر اوسه پورې یې د ګراف په کور کې ژوند کاوه، تر هغې، دروکوچنیو هغو یې واده کړی وه).

په خورا ملامته او له ګبنی نه په ډکه ژبه یې وویل:

-وبښئ کاکازویه! وبښئ چې تاسو ته راغلم، باید یوه پریکړه وکړو، خدای پوهېږي چې څه به پېښېږي! ټول خلک له مسکوه روان

دي، ټول یاغي شوي دي، موږ ولې پاتې یو؟

پېیر له مشرۍ ګرافینې سره په خبرو کې له ټوکو نه په ډکه ژبه وویل:

-برعکس د کاکا لورې، هر څه په خیر تېرېږي! په خیر!

ګرافینې په پېغور وویل:

-پـه خیر، ډېر پـه خیـر! خـورا پـه خیـر! نـن واروارا ایوانوفنـا راتـه وویل چې زموږ پوځونه څنګه له نورو نه تـوپیر لـري. اوس څرګنده شوه چې ویاړ او مېړانه څه ته وایي! خلک راپاریدلي، چوپړان نور خبره نه اوري، آن زمـا خپـل چـوپړ سـرغړونه پیـل کـړې ده او نـېـږدې ده چې مـوږ ووهي. په کوڅو کې تګ راتګ ګران شوی دی، او تـر ټولـو نـه لا بـده دا چې نن سبا فرانسویان رارسېدونکي دي، نه پوهېږم موږ څه تـه سـترګه په لاره یو او څه وکړو؟

ګرافینې زیاته کړه:

-د کاکا زویه، زه له تاسو نه یوه هیله لرم، سپارښتنه وکړئ، چې مـا پترزبورګ ته ورسوئ. دا دعوا نه لرم چې زه یـو څـوک یـم، خـو زه نـه شـم کولای د بناپارټ تر واکمنۍ لاندې ژوند وکړم.

-د کاکا لورې، بس کړئ، بس کـړئ، نـه پـوهېږم دا خبرونـه تاسـو تـه څوک رارسوي؟ هر څه په بل ډول دي، خو..

-زه بـه ستاسـو نـاپلیون تـه غـاړه کینږدم، نـور چــې هــر څــه غواړی، غواړی دې، که تاسو نه غواړئ له ما سره دا مرسته وکړئ..

-ولې نه غواړم، سمدلاسه به زه سپارښتنه وکړم..

داسې برېښېده چې د ګرافینې خواشیني لـه دې کبلـه وه چې هغـه څوک نه لري، چې خپـل زړه ورتـه تـش کـړي، هغـه وبنګېده او ډېرتـه پـر څوکۍ کېناسته..

پېیر وویل:

- تاسو ته چا ناسمې خبرې دررسولي دي. په ښار کې کراره کراري او هېڅ ډول ګواښ نه شته، ما همدا اوس خبرتيا لوستله، او پيير هغې ته خبرتيا وروښوده او وې ويل:

-ګراف تضمين کوي چې که د ژوند په بيه هم وي، اجازه به ورنه کړي، فرانسويان مسکو ته راننوزي.

ګرافينه په قهر شوه او وې ويل:

-اخ څه وکړم، دا ستاسو ګراف ! هغه دوکه مار او هر څه دده له لاسه دي. ده خپله خلک ياغيتوب ته ولمسول. آيا دا هماغه نه دی، چې په خبرتيا کې يې وليکل، پر هر هغه چا ب چې ګماني شي، له ويښتو به يې راونيسي، پر ځمکه به يې کشکاږي (دا څه حماقت دی) او زندان ته به يې کړي. هر هغه څوک چې دا کار وکړي، هغه به وياړ ګټي، دا د هغه مينه او هېوادپالنه ده. واروارې ايوانوفنې،وويل چې هغې يو دوه خبرې په فرانسوي کړې وې، نېږدې و چې خلک هغه ووژني. ..

پيير چې د قطعو پاڼې يې په لاس کې وې، اچول شوې هغه يې راټولې کړې او وې ويل:

-ګوره، داسې نه ده، هر څه ته داسې په سختۍ مه ګورئ !

که څه هم د هغه فال د پوځ تګ ته راووت، خو پيير پوځ ته لاړ نه شو. هغه له هيلو او ډاره په ډک زړه او هم مهاله د کومې بدې پېښې په تمه، په مسکو کې چې ورځ تر ورځې له خلکو نه تشيده، پاتې شو.

بله ورځ مازديګر ناوخته، مشره ګرافينه پترزبورګ ته لاړه او پيير ته د هغه د چارو څارونکی راغی او خبر يې ورکړ چې د هغه پوځي غونډ ته د وسلو او مهماتو د اخېستو لپاره دده د يو څه جايدادونو د خرڅولو پرته پيسې پوره کېدای نه شي. د پيير د اداري چارو مشر دا ګواښ هم وکړ چې دغه پوځي چارې، د غونډ جوړول او د لښکرو

وسلوال کول به دي ديوالي کړي.

پيير چې په سختۍ کولی شو خپله موسکا پټه کړي، د خپل اداري چارواکي خبرو ته غوږ و او وې ويل:

-ښه ده، بايد همداسې شي، خرڅ يې کړئ، خپله خبره خو، بېرته اخېستي نه شو.

څومره به چې د پيير چارې، په تېره بيا د هغه مالي چارې خرابېدې، په هماغه اندازه به دی خوشاله برېښېده او په هماغه اندازه دا اټکل کېده هغه بد مرغي چې دی ورته سترګه په لاره دی، رانږدې کېدونکې ده. نور نو د پيير يو خپل يا ملګری په ښار کې پاتې نه و. ژولي لاړه، شهزادګۍ ماريا لاړه، د هغه د آشنايانو له ډلې نه، يوازې رستوفيان په مسکو کې پاتې وو، خو پيير د هغو کور ته نه ورته.

په دغه ورځ پيير د ورنڅوف کلي ته لاړ چې پام بدل کړي او د هغې لويې هوايي پوقانې ننداره وکړي چې ليپخ، د ښمن د وژلو لپاره جوړ اوه. د دغې پوقانې آزمايښتي بېړه سبا هوا ته لېږل کېدله. دغه پوقانه لا جوړه شوې نه وه، خو پيير په دې خبر شوی و، چې هغه د ټولواک په خوښه جوړېږي. ټولواک راستوپچين ته د دغې پوقانې په اړه ليکلي و:

((همدا چې ليپخ چمتو شو، يو ډله ځير او د ډاډ وړ خلک د دغې پوقانې يا بالن د سورلۍ لپاره وټاکۍ. د کوتوزوف د خبرتيا لپاره به هم يو استازی ورولېږئ. ما په دې اړه هغه لا د مخه خبر کړی دی. هيله کوم چې ليپخ ته سپارښتنه وشي چې د هغه ځای په ټاکنه کې خورا ځيرک او محتاط اوسي چې د لومړي ځل لپاره هلته راکوزېږي. نه بايد تېروتنه ونه شي او د دښمن منګولو ته ونه لوېږي، ده ته ښايي چې خپل بهير او خوځېدا د ستر قوماندان له بهير او خوځېدا سره برابر کړي)).

د ورنځوف له کلي نه د راستنېدو په وخت کې، کله چې د بالوتنوی له ډګر نه تېرید ،وې لیدل، چې یوه ډله خلک د پانسۍ د سیمې سره راټول دي. له خپلې ګاډۍ نه کوز شو. ده ولیدل چې فرانسوي آشپز یې د جاسوسۍ په تور په متروکو واهه. وهل هماغه شېبه پای ته رسېدلي و، جلاد ، یو څورب، پیاوړی سړی چې خرمایي ږیره یې لرله، آسماني جورابې یې په پښو ،شین وآسکت یې په ځان او سخت زګیروي کول، د وهلو له تختې نه راخلاص شوی، یو بل ډنګر او رنګ الوتی جاني هم همالته ولاړ و. له بشرو یې څرګندیدل چې دواړه فرانسویان دي. پېیر په ډارن او رنځېدلي حالت چې د هغه ډنګر او رنځور فرانسوي حالت ته ورته و، په ګڼه ګوڼه کې خلک دا خوا ،هغه خوا پورې وهل، وړاندې لاړ او وې پوښتل:

-څه شوي دي؟ څوک دي؟ ولې؟ خو د ټولو خلکو، مامورینو، سوداګرو، کلیوالو بزګرو یا پوستین پرغاړه ښځو پام داسې د وهلو ځای ته وراوښتی و، چې چا ،د هغه ځواب هم ورنه کړ. هغه څورب فرانسوي پاڅېد ، تندی یې تریو او اوږې یې ددې لپاره پورته واچولې،چې وښیي په خپل تکل کې ټینګ دی، پرته له هغه چې شاوخوا وګوري، د جامو په اغوستو یې پیل وکړ،خو ناڅاپه یې شونډې وربږدېدې، په ځان خپله په قهر شو ،د هغه ژړا د پخو خوني کسانو ژړا ته ورته وه. ګڼه ګوڼې په زوره زوره چغې وهلې او خبرې یې کولې، خو پېیر ته داسې برېښېده چې خلک په دغو چغو ناروکې، د خپلې خواخوږۍ احساس آرامه وي.

یو تن وویل:

-دا د یو شهزاده آشپز دی.

یوګونځ مخی منشي چې د پېیر ترڅنګ ولاړ و ،د فرانسوي د ژړا په

لیدو یې وویل:

- ښاغلی (په فرانسوي ژبه ښاغلی) داسې بریښي چې روسي سرکه په فرانسوي خوله کې خورا تروشه ده ! غاښونه یې پڅوي.

منشي ددې خبرو تر ویلو وروسته، شاوخوا ته په دې هیله وکتل، چې د خپلې ټوکې د ستاینې هیله یې لرله، خو چاوخندل او چا په ډار جلاد ته چې له بل فرانسوي نه یې جامې وېستلې، کتل.

پېیر پزه سوغ وهله، تندی یې تریو کړ او په چټکۍ راستون او ځان یې خپلې ګاډۍ ته ورساوه، پرله پسې بنګېده او له ځانسره یې څه ویل. د لارې په اوږدو کې څو واره وریږدید او داسې یې چغې کړلې چې ګاډیوان اروت ترې وپوښتي:

-څه مو وفرمایل؟

کله چې ګاډۍ د لوبیانکا ډګر ته ورسېده، پېیر پر خپل ګاډیوان غږ کړ:

-چېرې روان یې؟

ګاډیوان ځواب ورکړ:

-تاسو وویل چې سترقوماندان ته ورشم.

پېیر چې هېڅکله یې خپل ګاډیوان نه ښکانځه، چغه کړل:

-احمقه ! خره ! ما درته وویل چې کورته لاړ شه. ژر ځه، د کور خواته، احمقه !

او له ځانسره یې زیاته کړه:

-همدا نن باید وخوځېږم.

پېیر ددغه فرانسوي د وهلو او د هغه د ننداري لپاره د راټولې شوې ګڼه ګونې په لیدو په غوڅه پرېکړه وکړه چې نور نو په مسکو کې پاتې نه شي، په هماغه ورځ باید پوځ ته لاړ شي. هغه داسې انګېرله چې په

دې اړه يې يا خپل ګاډيوان ته ويلي دي او يا به هغه خپله دده په دې پرېکړه پوره پوه شوی وي.

همدا چې پيېر خپل کورته ورسېد ،خپله په هر څه پوه او د هرې چارې کوونکي ته، ګاډيوان ته، يوستانوويچ ته، چې ټول مسکو هغه پېژانده سپارښتنه وکړه څنګه چې دی په همدې شپه د موژآسيک سيمې ته روان دی چې له پوځ سره يوځای شي، نو ژر تر ژره دده ښه آسونه هم بايد هلته ولېږل شي،خو يوستانوويچ، هغه ته څرګندده کړه چې دا د يوې ورځې کار نه دی او پيېر هم دې ته اړوت چې خپل سفر سبا ته وځنډوي، چې آسونه هم په کراره هلته ورسېږي.

د مياشتې په څلورويشتمه نېټه ،ترخورا بدې هوا نه وروسته، آسمان لږ څه شين او لمر راښکاره شو. پيېر هم تر غرمې وروسته له مسکو نه وخوځېد. د پيريخواشکاو په سيمه کې، چې د شپې پيېر هلته د ګاډی آسونه بدلول، خبر شو چې په هغه شپه سخته جګړه پېښه شوې ده. پيېر خبر شو چې هغه مابنام سخت اخ و ډب پېښ شوی دی، ده ته وويل شول چې آن دلته د پيريخواشکا په سيمه کې هم د ډزو له زوره او ګړزهاري نه ځمکه ريږديدلې وه، خو د پيېر دې پوښتنې ته چې جګړه چا ګټلې ده، هېڅ چا ځواب پيدا نه شو کړای. (دا هماغه د څلورويشتمې نېټې جګړه وه چې په شواردينو کې شوې وه) بل ورځ په سپېدو کې پيېر موژآسيک ته ورسېد.

د موژآسيک په کور کې، ټول او هره خوا پوځيان مېشت وو. د کور دد برې مخې ته چې آسوان او ګاډيوانان دده هرکلي ته راوتلي و، ټولې کوټې او دالانونه له افسرانو ډک او د پښو ابښودلو ځای هم نه و.

په موژآسيک او دهغه په شاوخوا سيمو کې يا پوځيانو دمه او يا په خوځېدا کې وو. هرې خواته به يې چې کتل،يا قزاقان وو يا پلي

سرتېري يا سواره، يا ګاډۍ او کراچۍ يا توپونه او يا نور پوځي مهمات. پېير تلوار کاوه چې ژر تر ژره مخکې شي. څومره به چې له مسکو نه لرې کېده او د پوځيانو په دې سيند کې به د ننه ننوت په هماغه اندازه يې په زړه کې ډار او بې پايه خوشالۍ راپاريدلې. دغه احساس، هغه احساس ته ورته و چې د سلاباد سکي مانۍ ته د ټولواک د راتګ په وخت کې ده ته پيدا شوی و. د يوې پرېکړې د کولو او د يوې قربانۍ او سربښندنې د ورکولو احساس. هغه، هغه ښکلی احساس احساساوه چې ټول هغه څه چې خلکو ته نيکمرغي او آرامي راوړي، يعنې شتمنۍ، جايدادونه او آن خپله ژوند ، داسې يو بې معنا شی دی او څومره ښه ده چې دغه له يو بل څه سره پرتله او له يو څه ځار شي. او دا څه شی دی، چې دا ټول ترې ځار شي؟ پېير نه شو کولای ځانته دغه ځواب پيدا کړي، او هڅه يې هم نه کوله چې دا څرګنده کړي له څه شي او له چا نه دا ټوله ښکلا ځار کړي. هغه په دې خيال کې نه و چې ولې او چا لپاره دا ښښنه او سربښندنه کوي، بلکې په خپله سربښندنې، په هغه کې د خوښۍ يو نوی احساس راپاراوه.

۱۹

د میاشتې په څلورویشتمه په شوادینسکي کې جګړه وشوه. په پنځه ویشتمه نېټه له یوې خوا ، یو ډز هم ونه شو ،خو په شپږویشتمه د بارادینو جګړه پېښه شوه.

په شواردینو او بارادینو کې د جګړې اوربل څنګه او چا وکړ ؟ولې په بارادینو کې جګړه پېښه شوه؟ دغې جګړې نه فرانسویانو او نه روسانو ،دهیڅ چا لپاره هېڅ ډول ارزښت او معنا نه لرله. د دغې جګړه پایله د روسانو لپاره دا وه او باید همداسې وای چې دوی د مسکو لویدو ته نږدې شول (هغه څه ته چې په ژوند کې تر هر څه زیات ترې ویریدل) او د فرانسوي لپاره د دغې جګړې پایله دا و چې هغوی د خپل ټول پوځ تالاوالا کېدو او تباهۍ ته نږدې شول (او دا هغه څه و چې هغه هم په ژوند کې تر هر څه زیات ترې ویریدل) دا پایله لا د مخکې څرګنده وه، خو ناپلیون بیا هم د یرغل او کوتوزوف هم د هغه په وړاندې د دریدو فرمان ورکړی و.

که د پوځونو قوماندانانو ،د عقل او منطق پر بنسټ ولاړې پرېکړې کړې وای، باید ناپلیون ته څرګنده شوې وای، که له دوه زره ورست واټن نه وروسته، جګړې پیل کړي، هغه به هرومرو دده د پوځ د څلورمې برخې وژنه وي او د کوتوزوف لپاره دا څرګنده شوې وه چې په دې جګړه کې به نه یوازې دی د خپلو پوځونو څلورمه برخه، بلکې

مسکو به هم له لاسه ورکړي. سره له دې هم باتجربه، ځيرک او هوښيار کوتوزوف په جګړه کې ګډون وکړ. ناپليون هم چې نابغه جګړه مار نومول کېده، هم يرغل پيل کړ او خپل څلورمه برخه پوځ يې وواژه. ..
کولای شو ووايو چې هغه داسې انګېرله چې د ويانا په شان، د مسکو پر لاندې کولو سره به هم جګړه ختمه شي، خو د دې خبرې پر ضد ډېر دلايل شته دي. د ناپليون د تاريخ ډېر ليکونکي، خپله څرګندوي چې ناپليون د سمولينسک تر نيولو وروسته تکل درلود چې نور وړاندې لاړ نه شي. هغه د خپل پوځ د تيت و پرک کېدو په ګواښ پوهېده او په دې هم پوهېده چې د مسکو لاندې کول به د جګړې پای نه وي. ځکه هغه لا په سمولينسک کې په دې پوه شو چې روسان خپل ښارونه په کوم حال پرېږدي، هغه په دې هم پوه شو، چې د دې د روغې او خبرو يو وړانديز هم ځواب ونه موند.

کوتوزوف او ناپليون د برادينو په جګړه کې، دې په دفاع او هغه په يرغل کې، يوه هم په خوښه او هوښيارتيا عمل نه و، کړی. دواړه بې معنا چارې او بې باکې کړې وه، خو تاريخ ليکونکو وروسته له دغه کاره، متې راونغاړلې او په لسګونه دلايل يې راوړل چې دغه دواړه پوځيان نوميالي، څنګه ځيرک، هوښيار او بې ساري نابغه دي، او د ا څرګنده کړي چې دغه قوماندانان، تر نورو تاريخي پېښو نه د جبر اسير او له خپلواکۍ او ارادې نه بې برخې دي.

زموږ نيکونو موږ ته خورا ډېرې حماسي افسانې پرېښې دي، داسې افسانې چې هلته د تاريخ ټوله مېړانه او وياړ د اتلانو پر غاړه دی. او موږ لا تر اوسه دا زغملی او منلی نه شو چې زموږ په انساني زمانه کې، دغه شان تاريخ بې معنا ښکاري.

د بلې پوښتنې يعنې دا چې د بارادينو تر جګړې نه مخکې

د شوارد ینو جګړه څنګه پېښه شوه، هم، ځوابونه خورا بشپړ، خو زموږ په ذهن کې ډېر ناسم ځای پر ځای شوي دي.

ټول مورخین په دې اړه داسې لیکي:

((روسي پوځ له سمولینسکه تر شاتګه وروسته، د ښې جګړې لپاره پرله پسې د خورا ښه مورچل د پیدا کولو په لټه کې و، دوی دغه ځای او مورچل په بارادنیو کې پیدا کړ.

روسانو دغه ځای له مسکوه، سمولینسکه ته د تلونکې لارې په کینې خوا کې، څه کم له بارادینوا تر او تیځا پورې، په هغه ډګر کې چې وروسته جګړه پېښه شوه، پیدا کړ، هلته یې ځان ټینګ او مورچلونه یې جوړ کړل.

د دغه سنګر او مورچل تر مخې ګواکې د دښمن د کړو او خوځېدا د څارنې لپاره د شواردینو د غونډۍ پر سر سنګرونه او څارځایونه جوړ شول. د میاشتې په څلورویشتمه ګواکې ناپلیون د دغه مورچل په لومړیو کرښو یرغل پیل، هغه یې لاندې او په شپږویشتمه نېټه یې د روسیې پر ټول پوځ چې په بارادنیو کې ځای پر ځای شوی و او هلته یې د هغو پر جوړو شویو سنګرونو برید وکړ)).

دا هغه څه دي چې په تاریخونو کې راغلي او په بشپړه توګه رښتیا نه دي. دغه نه رښتیاوالی به هر هغه چاته، په آسانۍ څرګند شي، چې پېښو ته لږ ځیر شي.

روسانو د ښو سنګرونو د لاندې کولو خیال نه درلود، بلکې برعکس، هغوی د شاته تګ په وخت کې تر بارادنیو، له لا ښه مورچلو نه تېر شوي او په هغو کې نه و پاتې شوي. ځکه لومړی خو کوتوزوف نه غوښتل داسې دریځ او ځای چې دوی نه دی خوښ کړی، هغه غوره کړي یا دا چې لا تراوسه پورې د ولسي خلکو سرښندنې ته پوره اړتیا نه

لیدل کېده او بله دا چې لا میلارادوویچ له خپلو اربکیو سره رارسېدلی نه و او دزیاتو نورو نایادو شویو دلایلو له امله. دا ښکاره خبره ده چې د بارادنیو نه مخکې ځایو او مورچلو نه غوره او بارادنیو (هغه ځای چې د جګړې لپاره ټاکل شوی و) نه یوازې تر نورو ځایو غوره نه و بلکې د روسیې په امپراتورۍ کې تر بل هر ځایه چې آن که په پټو سترګو دې غوره کړای وای، څه ښه والی نه درلود.

روسانو نه یوازې د بارادنیو د دښتې د چپ واټ د مخامخ کنج لارې لاندې (یعنې په هغه ځای کې چې جګړه پېښه شوه) مورچلونه او ځان پیاوړی او ټینګ کړي نه و، بلکې د ۱۸۱۲ کال د اګست د میاشتې تر پنځه ویشتمې پورې یې په دې اړه آن فکر هم نه وکړی چې جګړه به دلته پېښېږي. په دې اړه شواهد کم نه دي:

-نه یوازې د میاشتې په ۲۵ مه نېټه دلته کوم مورچل نه و بلکې د میاشتې په ۲۵ مه ددغو مورچلونو جوړول پیل شوي وو او په ۲۲ مه د هغو جوړېدل پای ته ورسېدل. بل شهادت د شواردینو د مورچلونو حالت و، دا مورچلونه د هغه ځای تر مخې چې هلته جګړه پېښه شوه، بې معنا و. دا څرګنده نه وه چې دغه ځایونه ولې تر نورو هغو نه ډېر تقویه شوي وو؟ ولې د ۲۴ مې نېټې د شپې تر نیمایي پورې ددغه ځای د ساتنې لپاره ټول قوتونه هځول شوي وا و د شپږو زرو تنو په شاوخوا کې د هغې په دفاع کې ووژل شول؟ حال دا چې ددښمن د کړو او خوځېدا د څارنې لپاره، یوه قزاقي ډله هم بس وه. درېیم دلیل دا چې جګړه په هغه ځای کې پېښه شوه چې د جګړې لپاره یې اټکل نه و شوی او د شواردینو مورچلونه د جګړې لومړې کرښې نه وې، دا چې بارکلي دیتولي او باګراتیون د اګست په ۲۵ مه نېټه د شواردینو د جګړې کینې خوا، لومړې کرښه ګڼلې وه او آن کوتوزوف چې تر جګړې نه وروسته په

تلوار يو ګزارش ليکلی و، د شواردينو کينه خوا يې د جګړې لومړې کرښه ګڼلې وه.

... ناپليون لکه هغه شان چې په تاريخونو کې راغلی دی، د اګست په ۲۴ مه نېټه د والويوو پلو وخوځېد ،خو هغه له اوتيڅا نه نيولې، بيا تر برادنيو پورې د روسي پوځونو کوم مورچل او سنګر ونه ليد. (هغه دغه مورچلونه نه شول ليدلی، ځکه هغه نه و)... څنګه چې زمونږ پوځونو د اګست د ۲۴ مې نېټې پر شپه يا ونه شو کولای يا يې نه غوښتل، لويه جګړه پيل کړي، نو ځکه جګړه د ۲۴ مې نېټې په ورځې پيل شوه. د بارادنيو لومړې او خورا لويه جګړه د اګست په ۲۴ مه نېټه پيل شوه، نو ځکه اوس پوځونو هم په دغې او په هغې جګړه کې چې د اګست په ۲۲ مه وشوه، ماته وخوړله.

کله چې د ۲۵مې نېټې پر سهار شواردينو دفرانسويانو لاس ته ورغله، د جبهې کين اړخ بې ساتنې پاتې شو او موږ دې ته اړوتو، چې له هغه ځايه شاته راووزو او په تلوار سره مو چې هره ځای کېدل، سنګرونه جوړ کړل،خو د اګست پر ۲۲ مه روسي پوځ نه يوازې ټينګ مورچلونه نه لرل،په ورانو ويجاړو سنګرونو کې جنګېدل، بلکې يوه بله ستونزه هم پر دغو نيمګړتياوو ورزياته شوه او هغه دا چې روسي قوماندان، د يوه بل ترخه حقيقت نه (يعنې د کين اړخ د مورچلونو له لاسه ورکولو او کينې خواته د ښي اړخ د قوتونو له لېږدولونه) هم خبر نه و... نو ځکه، د بارادنيو جګړه لکه هغه شان چې د روسي قوماندانانو د تېروتنو او نيمګړتيا د پټولو او د خلکو د وياړونو د کم ښودلولپاره انځوريزې، نه وه پېښه شوې، دا جګړه داسې پېښه شوه چې هلته نه مورچل تاکل شوی و، نه مورچلونه ټينګ شوي وو، نه له دښمنه د کم شمېر پوځيانو د درلودلو له امله، بلکې د شواردينو د مورچلونو له

لاس وتو له امله، په آوارو او نه ساتونکي دښته کې، چې نه يې مورچل درلود او نه يې سنګر، د دښمن د دوبرابرو زياتو پوځونو په وړاندې پېښه شوه. هغه هم په داسې حال کې چې آن د دې تصور هم نه کېده چې زموږ پوځ دې وکولای شي لس ساعته جګړې ته دوام ورکړي، بلکې د دې تصور چور بې معنا و چې آن زموږ پوځ وکولای شي، په درې ساعتو جګړه کې تالا، مات او ونه تښتي.

۲۰

پيير د پنځه ويشتمې نېټې پر سهار له موژآسيکه وخوځېد. له ښاره پر لوړو غونډيو کږه وږه وتونکې لارې، د غونډۍ پر ښۍ خوا د ولاړې کليسا نه چې زنګونه يې غږېدل او لمانځنه په کې روانه وه، تېر شو. پيير له ګاډۍ کوز او پلی وخوځېد. هغه پسې يو ډله پوځي سواره او د هغو مخکې د موزيک يو ډله پر غونډۍ ورکوزېدل. هغوی ته مخامخ يو کتار کراچۍ چې د پرون شپې د جګړې ټپيان يې راوړل، پورته روانه وه. کليوالو کراچيوانو د متروکو په وهلو او د چغو په شروشور، آسونه د واټ له يوې خوا بلې خواته زغلول. کراچۍ چې په هر يوه کې يې درې يا څلور ټپيان ناست يا پراته وو، پر دغه وران ويجاړ واټ کې، پر پرتو شګو او کاڼو کږې وږې مخ ته روانې وې. ټپيان چې خپل ټپونه د زړو ټوکرو په ټوټو تړلې وې، رنګ الوتي، وچې چاو ديدلې شونډې، تريو تندي، چې منګولې او لاسونه يې د کراچيو په لاستيو او څوکيو کې ټينګ کړي وو، د ورانې لارې له امله د ټکانونو نه دا خوا آخوا اوښتل، څه کم ټولو، په خورا ځير او ماشوم وزمه لېوالتيا د پيير سپينې خولۍ او شنې واسکټ ډوله کرتۍ ته کتل.

د پيير ګاډيوان د ټپيو وړونکو کراچيو په کراچيوانو په قهر او غضب چغې وهلې، چې د واټ په يوې خوا کې وخوځېږي. هغه سواره

چې د موزيک ډله يې مخکې روانه وه، د پېير ګاډی ته راوړاندې شول، د هغه مخه يې بنده کړه. پېير ودريد او په دغه واټ کې وهل شوی سنګر د يو ال ته تکيه شو.

لمر د غونډۍ د څوکو د مخنوي له امله، لا نه شو کولای پر واټ چې نری، سره ورېمه په کې چلېده، لمن نه شوه غوړولی. د پېير لپاره د اګست د سهار هوا ښکلې او زړه راښکوونکې وه. د کليسا د زنګونو آوازونو پر زړه، خورا خوندور اغېز کاوه. د ټپيانو يوه کراچۍ، د لارې په خوا کې د پېير تر څنګ خپله کراچۍ ودروله او دغه ثورب په تمبدا تمبدا او تلوار له خپلې کراچۍ نه وچورليد يوه تيره يې د کراچۍ تر وروستې ارابې لاندې کېښوده، او د خپل ولاړ آس دځل او يال په سمولو لګيا شو.

يو بوډا ټپي سرتېری چې يو لاس يې پرغاړه کې پروت و، کراچۍ پسې پلی روان و، جوړ لاس يې په کراچۍ کېښود، پېيرته يې وکتل، وې ويل:

-ګوره ! وطنداره ! موږ همدلته ځملوئ او که مسکو ته ځو؟

پېير داسې په خپلو خيالونو کې ډوب و، چې دغه پوښتنه يې وانه وريده، کله به يې هغو سورو ته چې اوس د ټپيانو د کراچيو کتار ته ورسېدلي وو، کتل، کله به يې هغې کراچۍ ته کتل چې اوس يې دی تر څنګه ولاړ، دوه ټپيان په کې ناست او يو په کې ويده و.

په کراچۍ کې له ناستو ټپي سرتېرو نه يو تن، چې پر مخ سخت ټپي و، ککره يې په زړو ټکرو کې مروړلې وه او غومبوري يې داسې پړسېدلي و چې تا به ويل د ماشوم سر دی، پزه او خوله يې يوې خوا ته کاږه شوي وو، د کليسا پلو يې کتل او پرځان يې صليب وېسته. هغه بل ټپي زلمی، نوی سرتېری و چې د وښو په څېر ژېړې زرينې څنې يې

لرلې. مخ يې وچ کلک او لکه د سپوږمۍ هسې تک سپين و. تا به ويل چې يو څاڅکی وينه يې په ځان کې نه شته. هغه په خوږه موسکا پيير ته کتل. د رښيم هغه يې پر مخ پروت او بشره يې نه ليدل کېده. د موزيک سپره ډله، د کراچۍ له څنګه تېريده او د غه سندره يې د نڅا په موسيقۍ کې غږوله:

-اخ، سر يې پرې وښانده، ژوند لا پردې وطن کې دی.

د کليسا د سترو زنګونو وسپنيزو انګازو، په شروشور کې د سندرو آواز بل ډول پړواک لاره او د سندرو انګازې يې په خپلو کې ډوبولې. ..

هغه سرتېری چې د کراچۍ تر څنګ ولاړ و، مخ پيير ته وروا ړاوه او په خواشينۍ موسکا يې وويل:

-سرتېري څه کوئ، چې نن کليوال اربکي هم لږ نه وو، نن د هيڅ چا پروا نه کوي، ټول ټولوي او ليږي يې. دوی غواړي ټول ملت پر دښمن تباه کړي. لنډه به يې درته ووايم، د ټول مسکو د خلکو په اندازه سرتېري راټول شوي دي، دوی غواړي په يو وار کار پای ته ورسوي.

که څه هم د سرتېري خبرې ناڅرګندې وې، خو بيا هم،د پيير پر هغو سر خلاص شو او د تاييد په نښه يې سر وښوراوه.

کله چې لاره خلاصه شوه، پيير د غونډۍ تر لمنې پورې پلی لاړ، بيا پر آس سپور شو او لاړ. هغه په ګاډۍ کې وخوځېد ، د لارې دوو خوا و ته يې په دې هيله کتل، که کوم آشنا څېره وګوري،خو هغه ته ټول نا آشنا کسان په مخه ورتلل. ټول نا اشنا پوځيان، د بېلا بېلو پوځونو ،هغه ليدل چې ټول د هغه سپينې خولۍ او شنه کوټ ډوله و اسکټ ته په حيرانتيا ګوري، مګر دی څوک نه پېژني. کله چې هغه څلور ورسته وړاندې لاړ، لومړنۍ آشنا څېره يې وليده او هغه ته يې مخ وروا ړاوه. دا

آشنا څېره يو مشر طبيب و چې په يوه ګاډۍ کې ناست او ده ته مخامخ راروان و. همدا چې پېير يې وپېژاند ، خپل قزاق ته چې د ګاډيوان پر ځای ناست و ، وويل چې کيني.

ډاکتر وپوښتل:

- جنابه ګرافه ! ښاغليه ! دلته څه کوئ؟

-هو ! راغلم چې لږ څه ننداره وکړم.

-هوکې ، هوکې ، د ننداري لپاره هر څه پيدا کېږي.

پېير له ګاډۍ راکوز او له ډاکټر سره يې د زړه خواله پيل کړ ، هغه ډاکټر ته وويل چې غواړي په جګړه کې ګډون وکړي.

ډاکټر ، بيزاو خوف ته خوښه ورکړه چې مخامخ بايد عاليجناب والاحضرت ستر قوماندان ته ورشي. هغه خپل ځوان ملګري ته وکتل راوکتل او وې ويل:

-په دې ډاګونو او غرورغو کې ګرځېدل او راګرځېدل او له هر څه بې خبره پاتې کېدل څه ګټه لري؟ والاحضرت سترقوماندان خو تا پېژني ، تا به په خورا خواخوږۍ ومني. هوکې پلارجانه ! همدا کار وکړه او مخامخ هغه ته ورشه. ډاکټر چې ستړی بربښېده ، تلوار هم درلود.

پېير وويل:

-تاسو داسې فکر کوئ ، ما لا غوښتل چېله تاسو دا پوښتنه هم وکړم چې زموږ پوځونه چېرې پراته دي؟

ډاکټر وويل:

-پوځونه چېرته دي؟ زه هېڅکله له دې نه خبر نه يم. تاسو تاتارينو ته ورشئ ، هلته سنګرونه وهي ، هلته ، هلته د غونډۍ د پاسه ورشئ. له هغه ځايه هر څه له ورايه ښکاري.

-له هغه ځايه هر څه ليدل کېږي؟ که تاسو...

خو ډاکټر د هغه خبره پرې کړه، کراچۍ ته ورننېږدې شو او وې ویل:

-ما کولای شو تاسو هلته بدرګه کړم، ولې خدای ښه پوهېږي چې (لاس یې په دې ښه چې په چارو کې ډوب دی، ستوني ته یوړ) همدا اوس باید په منډه قوماندان ته ورشم. ګورئ زموږ کارونه څنګه دي؟ تاسو پوهېږئ ګرافه ! سبا ته جګړه ده، په سلو زرو پوځیانو کې تر سلو زرو هغو پورې یې ټپیان ګڼه. موږ آن د شپږو زرو ټپیانو لپاره نه کراچۍ لرو، نه صحرایي کټونه. نه روغتیا پال او نه ډاکټران. دا رښتیا ده چې لس زره کراچۍ لرو، خو نورې هم په کار دي، اوس دې نو زړه خپل، هر څه چې کوئ، هغه کوه یې.

پېښېر دغو خیالونو، چې له دغو زرګونو ژوندیو، روغو، ځوانو او زړو خلکو نه، دهغو خلکو له ډلې نه چې په خوښۍ او حیرانۍ یې دده خولۍ ته کتل، شل زره به یې یا وژل کېږي او یا به ټپیان کېږي (هغه کسان دي چې ده ولیدل) سخت حیران کړی و.

هغه په زړه کې ویل:

کېدای شي دغه کسان سبا ته ومري، نو ولې له مرګه پرته د بل څه په اړه فکر کوي؟ او ناڅاپه یې په خیال کې د موژآسیک په غونډیو کې، له ټپیانو نه د ډکو کراچیو تت یادونه، راژوندي او د کلیسا له خوښۍ نه ډکې انګازې، د لمر ځلېدونکې شغلې او د پوځیانو ترانې او سندرې یې پر زړه ورورېدې.

سواره زلمیان جګړې ته ځي، ټپیان په مخه ورځي، خو یوه شېبه هم د هغه څه په اړه فکر نه کوي، چې دوی ته سترګه په لاره دي، ددغو ټپیانو او مړو تر څنګ تېرېږي، په خندا خندا هغو ته سترګه کېښکاږي، د دوی له ډلې نه شل زره تنه به یا وژل کېږي یا به ټپیان کېږي، خو هغوی په حیرانتیا زما خولۍ ته ګوري، د تعجب ځای دی.

پېبیر په همدې خیالونو کې د تاتارینو لارې ته ځان برابر کړ.

د واټ کینې خوا ته د یوه ارباب د کور مخې ته، زیاتې بارورونکې کراچۍ او ګاډۍ ولاړې او بې شمېره ساتونکي او ګمارل شوي کسان راټول شوي وو. والاحضرت ستر قوماندان هم همدلته مېشت و، خو کله چې پېبیر دلته راورسېد، قوماندان هلته نه و، د هغه د قوماندانی هېڅوک هلته نه وو. ټول د لمانځنې لپاره کلیسا ته تللي وو. پېبیر مخ وړاندې،د کورګي پلو وخوځېد. د هغه ګاډۍ پر غونډۍ ورپورته شوه، یو واړه کلي ته ورسېده او د لومړي ځل لپاره یې کلیوال اربکي ولیدل چې سپین کمیسونه یې پرغاړه او پر خولیو یې صلیبونه انځور شوي و. هغوی د زړه له کومې، په کړس کړس خندیدل او غږېدل. هغوی په خورا لېوالتیا د شنې پراخې غونډۍ د لارې ښۍ خوا ته په کوم کار اخته وو.

چا په بیلونو غونډۍ کې خمڅې وېستې، چا په کراچیو کې د اېستلو شویو ځایونه خاورې وړې او ځېنې هم هسې بېکاره ولاړ وو او هېڅ څه یې نه کول.

دوه تنه افسران پر غونډۍ ولاړ وو، د هغو لارښوونه او څارنه یې کوله. پېبیر ته ددغو دووافسرانو په لیدو، چې بربښېده له خپل نوي پوځي دریځ نه خوند اخلي، بیا په موژآسیک کې ټپیان وریاد شول. دی، د هغه سرتېري په خبره اوس پوه شو چې هلته یې ویلي و. دوی غواړي چې ټول ملت پر دښمن تالا کړي. ددغو ږیرورو کلیوالو ننداره چې د جګړې په ډګر کې په کار لګیا وو، هغه کلیوال، چې زاړه یا تنګ بوټ یې په پښو و، هغه کلیوال چې د چا له اورمېږ او غاړې نه خولې روانې وې او یا د چا تنې او یا یې ګریوان شلیدلی و، او له څېرې ګریوانه یې لمر وهلي وچ اډوکې ښکاریدل، پر پېبیر تر هغه څه نه چې ده ددغه شان شېبې د پرتم او ویاړ په اړه اوریدلي و، زیات اغېز وکړ.

۲۱

پيير له ګاډۍ راکوز شو او د هغو اربکيانو له څنګه چې په کار لګيا و، تېر او هغې غونډۍ ته وروخوت چې د ډاکټر په وينا د جګړې ډګر ترې ليدل کېده.

د سهار يوولس بجې وې، لمر د پيير، کينې خوا ته لږ کوز ځلېده او د سهار په ښکلې او سپېڅلې هوا کې د صحرا لمن چې د پراخې منظرې په څېر د دوی په وړاندې بند بند غوړيدلې وه، روښانوله.

د سمولينسک لويې لارې د دغه صحرا په زړه کې لاره وهله، د هغې کينې خوا ته تاويده، بيا پورته تلله او د بارادنيو له کلي نه چې سپينه کليسا يې لرله او د دغې غونډۍ له لمنې نه يې پنځه سوه ګامه واټن درلود، تېريده.

د کلي لاندې لار، له يوه پله تېريده او د زياتو لوړو ژورو نه وروسته، همدا سې پورته او پورته تله او د والويوو کلي ته چې شپږ ورسته لرې ليدله کېده او ناپليون او س هما لته مېشت و، رسېده او په هغه ځنګله کې چې د افق لمن يې ژېړوله، ورکېده. دا ځنګل د چنارونو او نښترو ځنګل و. د لارې په ښۍ خوا کې لرې لرې تر لمر لاندې د کولوڅکا د کليسا زنګونه او صليب په ځلا ځلېده. د دغه شنه ډاګ پر ټوله پراخه غېږه کې، د ځنګل او واټ ښي او کينې خوا او ته د خپلو او پردو سرتېرو د بل شويو اورونو د لوګيو او ناڅرګندې تيارې توره

وريځ ليدله کېده. ښىٖ خوا ته د کالوچا او د مسکو د سيند په بهير کې، د ېرو غونډيو او شيلو د غه دښته نا آواره کړې وه، خو د بڑروبووا او زاخارينو کلي د دغو غونډيو په مينځ کې له لرې ليدل کېدل. د دغې دښتې کينه خوا صافه او د غنمو کروندې د دغې دښتې لمن پوښوله او د سميونوفسکايا له سوځېدلي کلي نه، لا تر اوسه هم لوګي پورته کېدل. هر هغه څه چې پيېر ليدل، که ښىٖ خوا ته که کينې خوا ته، ناڅرګنده وه، که هغه د دښتې ښىٖ خوا ته و که کينې خوا ته، له هغه څه سره چې ده يې تصور کاوه، اړخ نه لګاوه. هېڅ ځای د جګړې کوم ډګر چې ده يې د ليدو هيله لرله، نه ليدل کېده. هرې خوا ته ډاګونه، ځنګلونه، په ځنګلونو کې ميدانونه، نغرې، د نغريو نه پورته کېدونکي لوګي، پوځونه، کلي، غونډۍ، نرۍ نرۍ ويالې او کږې وږې لارې. هر څومره به چې پيېر هڅه کوله، کتل يې، کتل يې، خو په دغه ژوندۍ دښته کې يې نه شو کولای، د جګړې د مورچلونو او ډګر نښې پيدا کړي او آن هغه نه شو کولای خپل پوځونه د دښمن له هغو توپير کړي.

هغه په زړه کې وويل:

- بايد له خبرو او پوه کسانو نه وپوښتم.

په دې هيله يې له يو افسر نه چې په ځير يې د ده څورب ځان، لوړې ونې او غير پوځي جامو ته کتل، مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-که اجازه راکړئ وپوښتم، دغه مخامخ کلی څه نومېږئ؟

افسر له خپل ملګري نه وپوښتل:

-څه نومېده؟ باردنيو ؟ که څه نومېده؟

بل افسر د خپل ملګري، خبره ورسمه کړه او وې ويل: نه باردينو ، بارادنيو !

داسې ښکاريده چې افسر له دغو خبرو اترو خوند اخلي، هغه پيير ته ورنږدې شو.

پيير وپوښتل:

-هغه زموږ دي؟

افسر ځواب ورکړ:

-هوکې ! خو هغه وړاندې فرانسويان دي، هلته وړاندې ګوره ! ښکاري، هغه دي.

پيير وپوښتل:

-چېرې؟ چېرې؟

افسر هغه لوګي چې د سيند کينې خوا نه پورته و، د لاس په غځولو وښودل او وې ويل:

-هغه ده، چې لږ ځير شئ، وينې يې.

هغه زړورتيا، لېوالتيا او جديت چې پيير، په هغه ورځ د ډېرو په څېره کې ليدلی و، د دغه افسر په بشره کې يې هم وليد.

پيير د غونډۍ کينې خوا ته چې هلته سرتېري راکوټه شوي و، اشاره وکړه او وې پوښتل:

-ښه دا خوا فرانسويان دي او هغه؟

-دا زموږ دي.

-ښه ! ښه ! دا خو موږ يو او هلته؟

پيير د غونډۍ بلې، لرې خوا ته چې لويه ونه په کې ولاړه وه اشاره وکړه. د دې غونډۍ په لمنې کې يو کلی ليدل کېده، او له کلي نه د بل شويو او ورونو لوګي پورته روان وو، هغه بيا اشاره وکړه.

افسر وپوښتل:

-دا بيا هغه دي (دا د شواردين مورچلونه دي) پرون دا کلی زموږ په

ولکه کې و او اوس د هغو جنډه پرې ولاړه ده.

-ښه، ښه، زموږ موضع چېرې ده؟

افسر له خونده ډکه په يوې موسکا وويل:

-زموږ موضع؟ دا هغه څه دي، چې يو ازې زه کولی شم، تاسو ته په ډاګه ووايم، ځکه ما په خپل لاس څه کم ټول دا مورچلونه جوړ کړي دي، هغو ده، هغه وينئ زموږ د پوځونو زړه، په بارادنيو کې (هغه، د دوی مخې ته هغه کلی چې سپينه کليسا په کې ولاړه وه، وروښودو ده) هغه دی، هغه هم د کالوچا د سيند ګودر، هغه وينئ، پر هغه ځای کې چې لا يو کتار ربېل شوي واښه پراته دي، وينئ؟ هلته نېږدې يو پل دی. دا زموږ د پوځ زړه دی. اوس پوه شوې چې زموږ د پوځ ښی کرښه چېرې ده (په چټکۍ يې خپل لاس يوې لرې شيلې پلو وراوږد کړ او خپلې ښی خوا ته يې اشاره وکړه) او وې ويل:

-هلته د مسکو سيند دی، او هلته موږ درې ډېر قوي مورچلونه جوړ کړي دي، خو چپه کرښه، (په دې شېبه کې افسر ځنډنی شو)... پوهېږئ ددې خبرې يادونه ګرانه ده... پرون مو کينه کرښه، هغه وينئ، هلته وه. په شواردينو کې، وينئ! هلته چې د څېړۍ ونه ولاړه ده. او اوس موږ شاته تللي يو، هلته کينې خواته. اوس هلته، هاغلته، وينئ هغه کلی او لوګي، وينئ! دغه سيمه سيميونوفسکه نومېږي، هو، هغه (هغه د رايوفسکي غونډۍ ته اشاره وکړه) هغه دلته رارسېږي. خو د جګړې د پېښېدو امکان هلته خورا لږ دی. افسر زياته کړه:

-هغه خپل پوځيان هلته ځکه لېږلي دي، چې موږ تېر باسي، هغه هرومرو د مسکو له ښی خوا نه راتاوېږي، خو په هر حال، جګړه چې هر ځای پېښه شي، سبا به مرګ ژوبله خورا زياته وي.

يو بوډا بريدګی چې د خپل قوماندان د خبرو په وخت کې رانېږدې

شوی او په دې هیله چې ولاړ، خبرو ته غوږ و، چې د قوماندان خبرې پای ته ورسېږي، خو په پای کې یې زړه تنګ شو، د هغه خبرې یې پرې کړې او په خورا ناراحته ژبه یې وویل:

-د مورچلونو لپاره باید د ښاخونو او لښتو پسې لاړ شو.

افسر ګواکې لړ څه وشرمېد او ګواکې پوه شو په دې اړه باید فکر وشي چې سبا ته به مرګ ژوبله خورا لوړه وي، خو په دې اړه باید په ډاګه یادونه ونه شي، هغه په تلوار وویل:

-ښه، ښه ده، دربیم ټولی بېرته ورپسې ولېږئ.

او مخ یې د پېیر خوا ته وروا ړاوه او وې پوښتل:

-او تاسو څوک یاستئ؟ ډاکټر یاست؟

پېیر ځواب ورکړ:

-نه، نه، زه هسې !

او همداسې، د غونډۍ لمن ته ورشېوه او بیا د اربکیو له څنګ تېر شو.

افسر هغه پسې جوخت پر غونډۍ راشېوه شو او د اربکیو له څنګه د تېریدو په وخت کې سپږمې ټینګې کړې او وې ویل:

-لعنت دې وي پر تاسو، اخ !اخ !

ناڅاپه له هرې خوا، د افسرانو، اربکیانو او سرتېرو غږ او شروشور پورته شو، ټول مخ وړاندې وخوځېدل او نارې یې وهلې:

-هغه دي !رایې وړل !هغه دي، اوس رانږدې.

بوډا او کلیسایي وګړي و چې د بارادنیو نه راپورته کېدل.

تر ټولو نه د مخې، پلي سرتېري، لوڅ سر، ټوپک مخ ښکته، په خورا منظم ډول، په دوړنه لار او خاورو کې مخ وړاندې را روان وو. د سرتېرو شا ته، د کلیسایي نعتونو غږ اوریدل کېده.

سرلوڅي سرتېري او کليوال اربکيان تر پېړه، ځان مخکې کړ او د دغې کليسايي ډلې هرکلي ته يې ورود انګل.

يو تن چغې کړل:

-ادکه يې راوړې ده !(کليسايي شمايلونه او انځورونه) د قيامت شفاعت کوونکې، اينورسکي هغه يې راوړي. ..

هغه بل يې خبره ورسمه کړه:

-نه، د سمولينسک سپېڅلې مور يې راوړې. ..

دکلي اربکيو او هغو چې د توپخانې په شاوخوا کې کار کاوه، ټولو، بېلونه وارتيږل او د کليسايي ډلې هرکلي ته يې ورود انګل.

د پلي ټولي پسې، له دوړو خاورو نه په ډکه لاره، کشيشان، يو ډنګر خوار سپين ږيرى چې يوه ځانګړې خولۍ يې پر سر وه، له سندرغاړو سره تر ټولو د مخه راروان وو. تر هغو وروسته يو ډله سرتېرو او افسرانو يو ستر توربخن شمايل چې په سپين چوکاټ کې اېښودل شوی و، وړ. دا هماغه شمايل وو چې له سمولينسک نه رالېږدول شوی و او له هماغه وخته تر اوسه پورې تل له پوځ سره و. يوې ډلې سرلوڅو پوځيانو ددغه شمايل تر مخې تر شا او دواړو څنګو ته، منډې وهلې، د هغه په وړاندې په ګونډو کېدل، خمېدل او سرونه يې پر ځمکه وهل. .. يو شمېر ډېر پېژندل شوي افسران. .. د کشيشانو پسې. .. ولاړ وو.

... پېير چې ددغو کليوالو په منځ کې ولاړ و، د مخورو کسانو له ډلې نه خپل څو تنه ياران، اندېوالان وپېژندل، خو هغو ته يې نه کتل. د هغه ټول پام د سرتېرو افسرانو او ناپېژندل شوي کسانو جدي څېرو ته وراړول شوی و، چې ټول هم مهاله او په لېوالتيا شمايل ته ورکتل. د کشيش مرستيالانو په خورا ستومانۍ دعا (شل واره دعا تکراروله)

پيل کړه:

-د عيسی سپېڅلې مورې ! خپل بندګان دې له بد مرغۍ نه وژغوره ! پر موږ رحم وکړه.

کشيش له خپلې خوا ورغږ کړل:

-موږ ټول ستا دربار ته پناه دروړو ځکه ته زموږ يوازينۍ ملاتړ او لارښوونکې يې !

پر ټولو بشرو بيا هماغه د پرتم او لوړتيا حالت چې د موژآسيک د غونډۍ په لمنه کې ده ليدلی و، را خپور شو. هغه ځلا بيا د ډېرو په مخونو کې ليدل کېده، ډېر سرونه د عذر په نښه ښکته کېدل، ځنې لا پسې رېږديدې او ځړېدې. د عذروزاريو غږ او پر تندي او ټټر د صليبونو انګازې لا پسې زياتېدې.

د شمايل شاو خوا ته راټول شوي خلک ناڅاپه تيت و پرک شول او پېير يې سره پورې واهه. يو څوک چې په تلوار را روان و او شمايل ته ورنږدې کېده او د ټولو له خوا هغه ته د لارې له پرانستلو دا ښکارېده چې خورا مخور سړی دی.

دا سړی کوتوزوف و چې د جګړې سنګرونه يې کتلي او تاتارينوو ته د راستنېدو په لاره، دلته راغلی و. ده غوښتل په دغې لمانځنه کې ګډون وکړي. پېير په هماغه لومړۍ شېبه کې کوتوزوف، د هغه د بشري د ځانګړتياوو نه چې له نورو يې توپير لاره وپېژاند. هغه چې اوږده دريشي اغوستې، په څورب پياوړی ځان، خمې ملا، لوڅې ککرې، وتلو سپينو سترګو، پړسېدلې بشرې او درنو ګامونو، د شمايل شاو خوا ته راټولې شوې ګڼه ګونې منځ ته ورګډ او د کشيش شا ته ودريد. هغه د دود له مخې پر ځان صليب وويست، ملا يې خمه، لاس يې ځمکه پورې ورساوه، ژورې ساه يې وويسته او خپل سپين سر يې ښکته

واچاوه. د کوتوزوف پسې بېنيګسين او د هغه ملګري ولاړ وو. که څه هم د کوتوزوف راتګ د ټولو جګ پوړو چارواکو پام ځان ته ورواړاوه، خو اربکيو او سرتېرو پرته له هغه چې هغه ته پام وکړي، خپلې لمانځنې ته دوام ورکړ.

کله چې لمانځنه او دعا پای ته ورسېده، کوتوزوف شمايل ته ورنږدې شو، په ګونډو کېناست، په خاورو ولويد او تر ډېرو پورې يې له ډېر درونداوالي او ضعيفوالي ،نه شو کولای پاڅېږي. د هغه سپين سر له ډېره زوره رېږدېده. په پای کې هغه پاڅېد ، او په ماشوم وزمه سادګۍ يې خپلې شونډې شمايل ته ورنږدې، بيا خم او ګوتې يې ځمکې ته وررسولې. جنرالانو هم د هغه پېښنې کولې، بيا نورو افسرانو او بيا هغو پسې اله ګوله اخېستي سرتېري او اربکي چې يو بل يې سره پورې وهل او ګېنې اخېستي وو، د شمايل په شاو خوا کې پر ځمکې لويدل.

۲۲

په ګڼه ګوڼه کې راایسار شوی پيير، چې هرې خوا ته پورې وهل کېده، خپل شاو خوا ته کتل.
د چا غږ يې واوريده چې نارې يې کړې:
-پيتر کيريلوويچ ! تاسو دلته څه کوئ؟
پيير سر وروا ړاوه.
باريس دروبتځکوی، چې خپل په خاورو ککړ شوی زنګون يې پاکاوه (داسې بربښېده چې هغه هم د شمايل په وړاندې ګونډه شوی وي) په موسکا موسکا پيير ته ورنبږدې کېده. باريس ښکلې جامې، چې په پوځي نښانونه ګاڼل شوې وې، اغوستې وې.
هغه اوږده پوځي دريشي اغوستې وه او دکوتوزوف په شان يې خپله متروکه پرغاړه کې ځړولې وه.
په دې لړ کې کوتوزوف يوه کلي ته رسېدلی و او هلته د لومړي کور سيوري ته پر يوه څوکۍ چې يو قزاق په منډو ورته راوړې او بل قزاق قالينه پرې غوړولې وه، ناست و. د هغه د پام وړ بې شمېره چوپړان شاو خوا پرې راټول شوي وو.
شمايل چې ګڼه ګوڼې بدرګه کاوه، مخ وړاندې وخوځول شو. پيير ديرش ګامه لرې له کوتوزوفه ولاړ او له باريس سره يې د زړه خواله کوله.
پيير په جګړه کې د تکل او د جګړې د لومړيو کرښو د کتنې په اړه خپل نيت باريس ته څرګند کړ.

باریس وویل:

- پوهېږې څه وکړئ؟ زه به تاسو په جبهه وګرځوم، خو تر بل هر ځایه ښه، ته کولای شئ هر څه له دغه ځایه، چېرې چې ګراف بینیګسین و، ښه ووینئ. زه هم له هغه سره خدمت کوم. زه هغه ته دا وو ایم. که غواړئ مورچلونه وګورئ. څه چې له هغه سره ولاړ شو، موږ د کرښې کینه خوا ګورو بیا به راستانه شو او زه له تا نه هیله کوم چې د شپې به هم له ما سره پاتې شئ. کېدای شي مېلمستیا جوړه کړو. هو رښتیا ! تاسو خو له دیمیتري سرګیوویچ سره پېژند ګلوی لرئ؟ هغه، هلته مېشت دی. هغه په غونډیو کې درېیم کور ته اشاره وکړه.

پېیر وویل:

-ما غوښتل چې ښې کرښه وګورم، وایي چې ښه کلک مورچلونه لري. ما هیله لرله چې د مسکو د سیند له لارې ټول سنګرونه وګورم.

-ولې، دا کار وروسته کولای شئ، خو مهمه یې کینه کرښه ده.

پېیر وپوښتل:

- دا د سردار بالکونسکي قطعه چېرته ده؟ هغه راته ښودلای نه شئ.

-اندرې نیکولایوویچ یادوئ؟ موږ یې له څنګه تېریږو، زه تاسو هغه ته وررولم.

پېیر بیا وپوښتل:

- ښه، د کینې کرښې په اړه راته ووایئ.

باریس لکه کوم راز چې سپړي، آواز ټیټ کړ او وې ویل:

-که رښتیا تاسو ته ووایم، خبره دې زما او ستاسو تر منځ وي، خدای خپله پوهېږي، چې زموږ کینه کرښه په حال ده. ګراف بینیګسین بل وړاندیز درلود. هغه چور بل وړاندیز درلود او هغه ویل چې باید هغه غونډۍ پیاوړې شي. باریس اوږې پورته واچولې او دوام یې ورکړ:

-خو والاحضرت ونه منله او یا هم چا څه ورته ویلي، له دې خبرې نه یې اړولی دی. ځکه چې..

هغه خپله خبره ونه شوه کړای، ځکه په دې وخت کې د کوتوزوف یاور قیصروف پېير ته راغی.

باریس د ملګرتیا یوه موسکا وکړه او قیصروف ته یې وویل:

-آه، پایسي سرګییچ ! ما ښاغلي ګراف ته د کرښې او سنګرونو په اړه خبرې کولې. د حیرانتیا خبره ده چې څنګه او په څه ځیرکتیا والاحضرت د فرانسویانو د تکل او خیال پوره تصور کړی و.

قیصروف وپوښتل:

-تاسو د کینئ کرښې په اړه غږیږئ؟

-هوکې، هوکې، کټ مټ د کینې کرښې په اړه، زما او تاسو کینه کرښه اوس خورا پیاوړې ده.

که څه هم کوتوزوف د خپلې قوماندانۍ نه زیات کسان شړلي وو، خو بیا هم باریس په دې بریالی شوی و چې په ستره قوماندانۍ کې پاتې شي. هغه ګراف بینیګسین په دفتر کې ځان ته کار پیدا کړی و.

ګراف بینیګسین د ټولو هغو نورو کسانو په څېر چې باریس له هغو سره کار کړی و، ځوان سردار دروبتځکوی یو ښه او پیاوړی افسر ګاڼه.

په ستره قوماندانۍ کې دوې، خو خورا توپیر لرونکې ډلې وې. یوه د کوتوزوف د سترقوماندان ډله او بله هغه د بینیګسین ډله چې د قوماندانۍ مشر و. باریس د همدې دویمې ډلې غړی و. هېڅ چا د هغه په شان نه شو کولای کوتوزوف ته د مریيتوب درناوي سره سره، ټولو ته دا څرګنده کړي چې د ستر قوماندان، د زاړه بوډا مزه نه شته او د چارو ټول واک له بینیګسین سره دی. نور نو د جګړې ټاکونکې شیبې رارسېدلې وې. دغې جګړې یا باید ناپلیون وهلی او واک یې

بینیګسین ته لېږدولای وای او یا که کوتوزوف جګړه هم ګټلې وای، باید ټولو داسې فکر کړای وای چې دا بری، د بینیګسین د پوهې له برکته دی،خو په هر حال، د سبا ورځې پېښو هر څه ټاکل، باید لوېې جایزې، لوړې رتبې او نوي خلک رامخ ته کړي. له همدې کبله د دغې ورځې د رارسېدو په هیله پیاوړی، خو ګبنهی اخېستل شوی برېښېده.

تر قیصروف نه وروسته، د پیېر نور آشنایان هم راغلل. هغه نه شو کولای د مسکو په اړه د هغو ټولو پوښتنو ته چې په بې شمېره توګه یې له ده نه کولای، ځواب وواېي او یا هغه څه ته چې هغوی یې ده ته وایي ورته غوږ شي. په ټولو بشرو لېوالتیا او هم مهاله ګبنهی او ډار خپور و ،خو پیېر ته داسې برېښېده چې د ځېنو وګړو پر بشره خوره ګبنهی زیاتره د هغو د ځانګړو بریاوو له کبله دی. دهغه له خیاله دا خبره هم نه لرې کېده چې ده د نورو پر بشرو لیدله. ددغو څېرو حالت د ځانګړو غوښتنو له امله نه، بلکې د مرګ او ژوند او ټولیزو پوښتنو لپاره د ځواب د پیدا کولو له امله وي. کوتوزوف د ګڼه ګوڼې په منځ کې، د پیېر غټ ځان او لوړ ونه ولیدله او وې ویل، چې:

-ما ته یې راوغواړئ.

د کوتوزوف یاور د والاحضرت ستر قوماندان غوښتنه پیېر ته ورسوله. پیېر د کوتوزوف پلو ته چې پر اوږده څوکۍ ناست و ، وروخوځېد ،خو تر ده مخکې یو اربکی سرتېری کوتوزوف ته ورنېږدې شو. دا اربکی دولوخوف و.

پیېر وپوښتل:

- دا دلته څه کوي؟

هغه یې ځواب ورکړ:

-دا ځیرک دوکمار هر چېرې، منډې وهي. هغه نه رتبه اخېستل

شوې وه او اوس غواړي هغه بېرته واخلي. پوهېږئ، خدا چې څه تکل لري، څه لارې يې جوړې کړي او د شپې په تياره کې يې آن د دښمن د کربښو تر شا ځان رسولی و، پر هغه دې آفرين وي.

پښير له سره خولۍ پورته کړه او په خورا درناوي د کوتوزوف په وړاندې خم شو.

دولوخوف وويل:

-ما داسې پريکړه وکړه، که زه تاسو والاحضرت ته خپل عرض وکړم، يا به ما وشړئ، يا به راته ووايئ چې په خبرو کې مې څه نوی وړانديز نه شته، خو په هر حال، زه څه له لاسه نه ورکوم..

-ښه، ښه.

-خو که زه برحقه يم، خپلې خاورې او هېواد ته به خدمت وکړم، داسې خدمت چې تر هغه نه ځان ځارولو ته هم چمتو يم.

-ښه، ښه..

-نو اوس که د والاحضرت داسې څوک په کار وي، چې له مرګه هم ويره نه لري، نو ښه به دا وي چې ما درياد کړئ.. کېدای شي زه ستاسو والاحضرت په کار شم..

کوتوزوف چې په موسکا او تنګو سترګو پښير ته کتل، بيا وويل:

-ښه،.. ښه، ډېر ښه..

په دې وخت کې باريس له خپل درباري خواخوږوالي سره، د پښير په څنګ کې د ستر قوماندان تر خوا، په داسې خورا نرمه ژبه چې ګوا کې خبره يې نيمايي کړې وي، پښير ته وويل:

-دا اربکيان يادوم، سر له همدا اوس يې تک سپين کميسونه اغوستي، هغوی مخکې له مخکې ځانونه مرګ ته چمتو کړي دي، آفرين څه مېړني کارونه !

باریس دا خبره پېیرته کوله، خو موخه یې دا وه چې هغه والاحضرت ستر قوماندان هم واوري. هغه پوهېده چې کوتوزوف د غو شان خبرو ته پاملرنه کوي او په رښتیا هم والاحضرت باریس ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-تا د اربکیو په اړه څه وویل؟

-د والاحضرت حضور ! هغو ځان چمتو کړی دی چې سبا ته ومري، نو له نن یې سپین کالي اغوستي دي.

کوتوزوف وویل:

-آه څه افسانوي ملت دی، ساري نه لري.

کوتوزوف سترګې پټې کړې، سر یې وښوراوه، سا یې وویسه او وویل:

-څه بې ساری ملت دی. هغه پېیر ته وویل:

-ښه، غواړئ باروت بوی کړئ؟ هو کې، ښه بوی دی، ویاړ لرم چې ستاسو د ښځې له لېوالو نه یو لېواله یم، څنګه ده هغه؟ زما دا ځایګوتې ستاسو په چوپړ کې دی.

دا یې وویل او لکه څنګه چې تل پوخ عمرو ته ورپېښېږي. سرسام یې، داسې یې دې خوا هغې خوا ته کتل، چې ګوا کې هېر کړی یې و، چې څه یې غوښتل ووایي یا یې وکړي.

داسې برېښېده هغه ته وریاد شول چې څه یې لټول، هغه د خپل یاور ورور اندرې سرګییوویچ قیصروف، ځان ته راوباله او وې ویل:

-څنګه، څنګه، څنګه، هغه د مارینا شعرونه څنګه وو؟ شعرونه څنګه وو؟ هغه د ګیراکوف په اړه څه لیکلي و؟ ته به په پوځ کې ښوونکی شئ..

داسې تصور کېده چې کوتوزوف د زړه له کومې د خندا تکل لري،

پر هغه يې ټينګار وکړ او وې ويل:

-وايه !شعرونه وايه !

قيصروف شعرونه لوستل او کوتوزوف شعرونو ته غوږ، او سر يې ښوراوه.

کله چې پيير له کوتوزوف نه راجلا شو، دولوخوف هغه ته ورنږدې شو، د هغه لاس يې راونيو او پرته له هغه چې د پردو خلکو خيال وساتي، په ځانګړي او پرتمين غږ يې ورته وويل:

-ښاغليه ګرافه !د زړه له کومې خوشاله يم چې تاسو مې دلته وليدلئ. د هغې ورځې په درشل کې چې خداى پوهېږي زموږ کوم يو به تقدير ژوندى پرېږدي، خوشاله يم، بخت ياري راسره وکړه، له تاسو نه د هغو تېروتنو له امله ښښنه غواړم چې زموږ تر منځ پېښې شوې وې. له تاسو نه مې غوښتل چې له ما نه خوابدى ونه اوسئ او هيله لرم چې ما وبښئ.

پيير موسېده، دولوخوف ته يې کتل، خو نه پوهېده چې هغه ته څهووايي. دولوخوف چې سترګې يې له اوښکو راډکې شوې وې، له پيير نه غبږ تاو کړ او هغه يې ښکل کړ.

باريس خپل قوماندان ته کوم څه وويل، ګراف بينيګسين پيير ته مخ ورواړاوه، هغه ته يې وړانديز وکړ چې د جبهې د لومړيو کرښو د کتنې لپاره ،له دوى سره لاړ شي او وې ويل:

-دا به ستاسو لپاره ډېره په زړه پورې وي.

پيير ځواب ورکړ:

- هو کې، ډېره به په زړه پورې وي.

کوتوزوف نيم ساعت وروسته د تاتارينو پلو وخوځېد. بينيګسين له خپلو چوپړانو سره چې پيير هم ،له هغو سره و، د جبهې کتنې ته لاړل.

۲۳

بېنيګسين له غونډۍ نه راښکته او د لويې لارې نه، هغه پله ته وروړسېد چې د هماغې غونډۍ له سره يو تن افسر پيېر ته وروښودلی او دغه ځای يې د روسي پوځونو زړه ګڼلی و، د دغه مرکز څنګ ته نېږدې، د سيند په څوا کې د نويو رېبل شويو وښو يو کتار، چې بوی يې په هوا کې خپور و، د ځمکې پر مخ ليدل کېده. له پله نه واوښتل او د بارادينو کلي ته ورسېدل او له هغه ځايه کيڼې خوا ته تاو شول، بيا د بې شمېره سرتېرو او توپونو له منځه پر هغې لوړې غونډۍ وروختل چې اربکيانو هلته مورچلونه جوړول. دا هغه مورچلونه و چې لا تر اوسه يې نوم نه درلود، خو وروسته هغو د رايوفسکي د مورچلونو نوم وګاټه.

پيېر دغو مورچلو ته ځانګړې پاملرنه ونه کړه، هغه په دې نه پوهېده چې دغه ځای به د هغه لپاره د بارادينو د ډګر تر ټولو نه، هېريدونکی ځای کېږي. بيا هغوی له يوې شيلې نه تېر شول او سيميونوفسکايا سيمې ته چې سرتېرو د هغو له کورونو او انبارونو نه وروستي لرګي او دستکونه راوېستل او وړل يې ورسېدل او تر هغه وروسته يې ډېرې لوړې ژورې ووهلې، د کروندو له منځه تېرشول.. او په پای کې نيمه جوړ شويو سنګرونو ته ورسېدل.

بېنيګسين، د مورچلونو پر سر ودريد او د شواردينو مورچلونو ته چې پرون له مونږ سره او اوس څو سواره هلته ګرځېدل، کتل. افسرانو

ویل چې دا د ناپلیون او یامیورات، پوځیان دي. ټولو په کرکې او ځیر هلته کتل، پیېر هم هغو سورو ته کتل او هڅه یې کوله، پوه شي، د هغو سورو نه، چې متې لیدل کېدل، کوم یو ناپلیون دی، خو په پای کې سواره له غونډۍ نه ور شېوه او له سترګو پناه شول.

بینیګسین، له هغه جنرال سره چې ده ته ورنېږدې شو، خبرې یې پیل او زموږ د سرتېرو په اړه یې هغه ته معلومات ورکول. پیېر، په خورا ځیر د بینیګسین خبرو ته غوږ و او شومره یې چې کولای شول، هڅه کوله، دې خبرې ته پام وکړي چې د پېښېدونکې جګړې پر ماهیت ځان پوه کړي. خو هغه دا ډېره کمه احساسوله چې د هغه ذهني توان د دغو خبرو له پوهېدو نه عاجز دی. د بینیګسین همدا چې پام شو چې پیېر د هغه خبرو ته غوږ نیولی دی، لږ ځنډنی شو، هغه ته یې مخ ورواړاوه او ناڅاپه یې وویل:

-داسې فکر کوم، چې ستاسو لپاره به په زړه پورې نه وي.

پیېر چې له خبرو نه یې د نه صداقت غږ راته، وویل:

-اخ ! برعکس، ډېرې په زړه پورې دي.

... هغوی لا پسې وړاندې لاړل.. په ځنګله کې، تر دوو ورستو مزله وروسته، هغې دښتې ته ورسېدل چې د توچکوف قطعه په کې ولاړه وه. دغو پوځیانو د جبهې د کینې خوا د ښارني او ساتنې دنده لرله.

دلته، د کینې کرښې په وروستې برخه کې، بینیګسین ډېر خو په خورا لېوالتیا وغږید او پیېر ته داسې وبرېښېد چې له پوځي پلو یې سرتېرو ته خورا اغېزمنې سپارښتنې وکړې. د توچکوف د سرتېرو مخې ته، یوه غونډۍ پرته وه، دغه غونډۍ پوځونو لاندې کړې نه وه، بینیګسین دغه کار تېروتنه بلله او په لوړ آواز یې د هغه غندنه کوله چې ولې، هغه غونډۍ لاندې شوې نه ده، چې د عملیاتو پر سیمه

لا سبری ده. هغه ددې غونډۍ نه نیول او د هغې په لمنه کې یې د سرتېرو مېشتول، لېونتوب ګاڼه، څو تنو جنرالانو هم همدا سې فکر کاوه، د هغو یو تن لا په خورا ځیږه ژبه ویل چې په دې کار سره موږ په لوی لاس سرتېري وژلو ته برابروو. بینیګسین په خپل مسوولیت سپارښتنه وکړه چې پوځیان دغه غونډۍ لاندې کړي.

پییر د جبهې په کینې کرښې کې، ددغو چارو په لیدو، د جګړېزو چارو په اړه په خپلې پوهې لاشکمن شو. د بینیګسین او د هغو جنرالانو دخبرو په اوریدو چې د غونډۍ په لمن کې یې د پوځیانو مېشتېدل حماقت ګاڼه، پوه شو، چې دی هم ددغه نظر پلوي کوي. کله چې په دغې خبرې پوره پوه شو، هک حیران و چې څنګه چا او ولې، دغه شان لویه تېروتنه کړې ده.

پییر، په دې نه پوهېده چې دغه سرتېري د بینیګسین د تصور برخلاف نه د دغې غونډۍ د ساتنې، بلکې د هغې غونډۍ تر شا ددې لپاره پټ ساتل شوي وو چې د دښمن د رارسېدو او نېږدې کېدو په وخت کې پر هغو ناڅاپي شبخون ووهي. بینیګسین په دې نه پوهېده او پرته له هغه چې ستر قوماندان د خپل دې کار نه خبر کړي، پوځ یې د خپل ځانګړي نظر له مخې پر غونډۍ ځای پر ځای کړ.

۲۴

سردار اندرې د اګست د میاشتې پر پنځه ویشتمه ورځ په ماښام د کېنارکووا د کلي، په یوه کنډواله شوي سرای کې، په خپل جوړ شوي مورچل کې غځېدلی او پر خپلې ځنګلې یې ډډه لګولې وه. هغه د سرای د دیوال له سوري نه د دیوال څنګ ته د هغو ولاړو دېرش کلونو چنارونو کتار ته کتل، چې د لاندنۍ برخې ښاخکې یې وهل شوې وې، په پراخو کروندو کې د رېبل شویو اوربشو پرتو کوډو او هغو ونو ته چې له منځه یې د سرتېرو له خوا د پخولو لپاره د بل شویو اورونو لوګی پورته کېده.

هر څو مره به چې ژوند ورته تریخ او د ټولو لپاره ځان ورته بې ګټې ښکارېده، خو بیا هم د اوو کالو پخوا په څېر، د اوسترلیڅ د جګړې د وخت په شان به یې زړه په ولولو او له احساسه ډک و.

د سبا ورځې د جګړې د اوربل فرمان یې ترلاسه کړی او خپلو پوځیانو ته یې په دې اړه لازمي سپارښتنې ورکړې وې. هغه نور نو هېڅ کار نه درلود، خو ډېرو ساده خیالونو، روښانه فکرونو او له هغه سره هم مهاله وحشتناکو یادونو هغه په کرار نه پرېښود. هغه په دې پوهېده چې د سبا ورځې جګړه به تر ټولو هغو جګړو نه چې لا تر اوسه ده ګډون په کې کړی دی، زوروره او وحشتناکه وي او د لومړي ځل لپاره و چې د مرګ اند ېښنې دی پسې اخېستی و. دغې اند ېښنې، پرته

له هر ډول اړیکو ، دا خیال چې دغه مرګ به نـه یـوازې پـر نـورو څه اغېـز ولري، بلکې دده د خپل ځان په وړاندې چې له ده سره به څه پېښـېږي، د هغه روح به څنګه کېږي، ژوند به یې څه رنګـه وي، پـه خـورا یقیني،خو په ساده ډول دده په ذهن کې خپې وهلې.. ناڅاپـه یـې.. ټـول ژونـد لکـه یوه کوډیزه شمعه تر پامه ورغلی و او تر ډېرو پـورې یـې د دغـې شمعې رڼا ته د خیالي هیندارې لـه شـا نـه کتلـي و،،، خو اوس یـې د ژوند دغـه تصاویر له جادویي هیندارې پرته ،د ورځې تر رڼایي لاندې لیدل. هغـو ته یې کتل.. هغه یې د مرګ د اند ېښنو په رڼا کې څارل او ویل به یې:

-هغه دی، هغه خیال او ذهن ته نه راتلونکي دروغجن تصاویر، هغـه تصاویر چې زما زړه یې لمساوه، په ځان یې مینوولم، زه یې زورولـم. دا هغه تصاویر و چې ښکلي او لـه رازونـو ډک وو. د ویـاړ، ټـولنیز دریـځ، لوی نوم، له ښځې سره مینه، هېواد، خاوره، څومره ما تـه دا تصـویرونه ستر او نـه هېریـدونکي برېښـېدل. څومره ماتـه ګران او پـرتمین وو، او ددغـه سـهار، ددغـه سـپین سـهار پـه سـړه وږمـه کې چې زه یـې پـر ځـان راخوریدلي احساسوم، اوس څومره بې رنګه او بې خونده دي.

د ژونـد درې سـترو غمونـو چـې پـه ځـانګړې توګـه یـې دده پـر ژونـد اغېز کړی و، دده پام ځانته وراړاوه.

-له ښځې سره مینه، د پلار مرګ او پـر روسـیې د فرانسـویانو یرغـل او د هغې نیمایي لاندې کول. مینه ! دغـه نجلـۍ چـې مـا تـه د رازمینـې جذبې سـرچینه برېښـېده، څنګـه راتـه ګرانـه وه ! مـا د مینـې پـه هکلـه شاعرانه تکلونه کړي و، له هغې سره د نیکمرغۍ تکلونه. هغـه پـه ترخـه او لوړ آواز وویل:

-مینه !آه مهربان ماشومه ! څنګه ما پـه داسـې یـوې رښـتیني مینـې باور درلود، چې زما د یو کـال مـودې پـه نشـتـه والي کې مـا تـه وفـاداره

پاتې شي ! ما تصور کاوه چې زما په نه شتوالي کې به هغه د ښکلې سپینې کوترې په شان د بېلتون سندرې وغږوي، خو هر څه ډېر ساده وو... هر څه وحشتناکه ساده او کرکجن وو.

پلار مې په لیسه ګورې کې آبادي کوله او فکر یې کاوه چې دا دده هېواد، دده جایدادونه، دده ځمکې، دده مریې، کلیوال بزګر دي، خو ناپلیون راغی، څوک د هغه شتوالی نه ویني، هر څه لکه د یوې ښکې په شان تالاوالا شول. د هغې لیسه ګوره او ټول ژوند په دې توپان کې لکه دیوې ښکې په شان ټوټې ټوټې او تالا والا شول. شهزادګۍ ماریا وایي چې دا د لوی خدای اراده ده چې موږ آزمایي، خو دا آزموینه د څه او چا لپاره ؟ چې هغه نور نه شته او هېڅکله به بیا نه وي. نو دا ازمایښت د چا په کار دی؟ د وطن؟ مسکو خو ولوید... سبا به ما ووژني، هغه هم نه یو فرانسوي، بلکې کوم خپل، لکه هغه شان چې پرون یو سرتېری زموږ له غوږ سره توپک تش کړ. فرانسویان به راشي، له پښو او سر نه به مې ونیسي، کومې کندې ته به مې ورواچوي، چې زما ډډوز بوی یې سپوږمو ته ورنه شي. د ژوند شرایط بدلېږي او د ژوند نوي شرایط به د نورو لپاره همداسې دودیزه او ورځنی شي، لکه اوسني، زه به نور نو له هغو نه خبر نه شم او خپله به هم نه یم. هغه د ن چنارونو د ونو کتارونو، د هغو سپینو ژېړو نا خوځېدونکو تاجونو او د هغود پوټکي سپینوالي ته، چې د لمرتر شغلو لاندې ځلېدل، کتل او له ځان سره یې وویل:

-مرګ، سبا ته به ما ووژني، زه به نور نه یم.. دا ټول شیان به وي او زه به نه یم. په څرګنده یې دا ژوند له خپل ژونده پرته تصور کړ. دا د چنار ونې، د هغو درونډ سیوري، دا کنډک کنډک سپینې وریځې او دا د سرتېرو د نغریو لوګي، دا ټول د هغه پر شاوخوا کې،دا ټول شیان ده ته

وحشتناکه او ګوابنمن وبرېښېدل. سرې لرې یې پر ځان راخوره شوه، په چټکۍ پاڅېد ، له انباره ووت او په ګرځېدو شو. د انبار له شا د غږیدا آوازونه راتلل، سرداراندرې غږ وکړ:

-څوک دي؟

تیموخین د دولو خوف د ډلې تورن، اوس د افسرانو د کموالي له امله د کنډک قوماندان شوی و ، په حیا او ډار راننوت او د کنډک محاسب او یاور هم ورپسې ورننوتل.

سرداراندرې په چټکۍ پاڅېد ، او هغه څه یې چې افسرانو د دندې له مخې ده ته وویل، واورېدل. ده هغو ته سپارښتنې وکړې، له هغو سره په خدای په امانۍ کې و ، چې د باندې د یو آشنا غږ انګازه واورېدل شوه ،د یو چا غږ چې له کوم شي سره ټکر شوی و ، پورته شو !آخ، بلا دې درپسې وي.

سرداراندرې، له انباره د باندې وکتل او وې لیدل چې ده ته پییر راروان دی او پښه یې په څه شي کې بنده او نېږدې و چې ولوېږي. سرداراندرې ته د خپلو آشنایانو په تېره بیا د پییر لیدل ځکه خورا ګران تمامېدل چې هغه ته یې ټولې هغه بدې خاطرې وریادولې، چې ده ته د مسکو په وروستی سفر کې ورپېښې شوې وې. هغه وویل:

-ښه داسې !دلته څه کوئ؟ قسمت خپل کار کوي؟ هېڅ مې دې د لیدو انتظار نه درلود.

کله چې یې دا خبرې کولې، د هغه له سترګو او بشرې نه، نه یوازې بې پروایي بلکې کرکه ورېدله. پییر، سمدلاسه په دې خبره پوه شو. پییر به چې هرکله د سرداراندرې دیدن ته راته، طبیعت به یې ښه او مینه ناک و ،خو کله چې یې اوس د سرداراندرې څېرې ته وکتل، د هغه خوښۍ او لېوالتیا په خواشینۍ بدل شول.

پېير وويل:

-زه راغلم.. پوهېږئ.. راغلم.. ما ته په زړه پورې ده.

پېير، هغه ورځ، څو ځله، دغه خبره، چې ده ته په زړه پورې ده، تکراره کړه. ما غوښتل چې د جګړې ننداره وکړم.

سرداراندرې له پيغوره په ډکه ژبه وويل:

-ښه! ښه! رښتيا د ماسون ورونه ددې جګړې په اړه څه وايي؟ څنګه د هغې مخه ونيسي؟ او بيا يې لږ په ځيرږه ژبه وويل:

-ښه د مسکو راته ووايه؟ زما خپل خپلوان څنګه وو؟ په پای کې مسکو ته راغلل؟

-هوکې، راغلل! ژولیا دروبتخکايا ما ته وويل چې راغلل. زه د هغو ديدن ته ورغلم، خو مې نه شو ليدلای، ځکه هغوی، ببرته له مسکو د باندې کلي ته لاړل.

۲۵

افسرانو غوښتل لاړ شي، خو سرداراندرې نه غوښتل چې له خپل ملګري سره یوازې پاتې شي، هغوی ته یې بلنه ورکړه چې کیني او چای وڅښي.
 څو څوکۍ او چای یې راوړل. افسرانو په خورا تعجب د پییر څورب او غټ ځان ته کتل، د مسکو او زموږ د پوځونو د ځایونو په اړه یې چې ده خپله لیدلي وو، د هغو کیسو ته غوږ غوږ وو. سرداراندرې چپ و او بشره یې داسې له خواشینۍ ډکه وه چې پییر د هغه پر ځای، د کندک بل مهربان قوماندان، تیموخین ته مخ وروا ړاوه او له هغه سره یې خبرې کولې.
سرداراندرې زیاته کړه:
-څنګه د پوځونو ټول مورچلونه دې وکتل؟
پییر وویل:
- هو کې ! خو باید وګورئ چې څنګه؟ د یو غیر پوځي په توګه نه شم کولای وو ایم چې هر څه مې وکتل، خو بیا هم د پوځونو په ټولیز موقعیت او ځای پوه شم.
سرداراندرې وویل:
-خو په هرحال، تر بل هر چا نه ته ښه پوهېږئ.
پییر د عینکو له شا نه سرداراندرې ته کتل او وې ویل:

-آه ! اوس تاسو دا راته ووایئ چې د کوتوزوف د ټاکنې په اړه څه وایي؟

سرداراندرې وویل:

-زه په دې ټاکنه ډېر خوشاله شوی یم، خو تر دې زیات څه ویلی نه شم.

-ښه ورکه وه یې، ته دا راته ووایه چې ستا نظر د بارکلي دیتولي په اړه څه دی؟ خدای خبر په مسکو کې یې د هغه په اړه څه ویل. تاسو د هغه په اړه څه قضاوت کوئ؟

سرداراندرې افسرانو ته اشاره وکړه او وې ویل:

- له هغو نه وپوښته !

پېیر په مهربانه او له درناوي نه ډکې موسکا چې له تیموخین سره یې د خبرو په وخت کې بې ارادې پرشوندو وه، هغه ته وکتل.

تیموخین په درناوي او په داسې حال کې چې د خپل غونډ قوماندان ته یې کتل، وویل:

-که اجازه راکوئ چې ووایم، پر موږ توره شپه وه، خو د والاحضرت په ټاکنې سره شپه سبا شوه.

پېیر وپوښتل:

-څنګه، څنګه داسې؟

-څه درته ووایم، لومړی خو دا د لرګیو او ښو خبره درته ووایم، موږ چې کله د سوینځیان له سیمې شاتګ راپیل کړ، هیڅچا دا زړه نه شو کولای آن د ځنګل ونو یا وچو ښو ته وګوري. مخ یې سردار ته وراړاوه او وې ویل:

- ښه کله چې پوځ شا ته درومي، ددغو شیانو ګټه هغو (دښمن) ته رسېږي.

بیا یې سردار ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-داسې نه ده عالیجنابه؟ موږ هېڅ نه شو کولای، زموږ په غونډ کې یې دوه تنه په همدې ډول جرمونو محکمې ته ولېږل، خو اوس چې والاحضرت وتاکل شو دا کارونه خورا آسانه شول. ړنا را خوره شوه. ..

-ښه ولې یې په دې کارو بندیز لګولی و؟

تیموخین ډېر وشرمېد، دې خواته، هغې خواته یې وکتل. نه پوهېده چې څنګه د دې پوښتنې ځواب ووایي. پېیر له سردار اندرې نه همدا پوښتنه وکړه:

سردار اندرې په خواشینۍ او ملنډو وویل:

-د دې لپاره چې تالان شوې او ورانې شوې ځمکې د ښمن ته پرې نه ږدو. دا ډېره جدي خبره ده، باید اجازه ورنه کړو، چې وطن تالان او پوځیان غلاوو ته وهڅوو. .. د جګړې ګټل هېڅکله، نه مورچل او نه دریځ، نه د وسلو کیفیت او آن نه د سرتېرو د شمېر پورې، هېڅ شي پورې اړه نه لري. ..

-نو څه پورې اړه لرئ؟

-هغه احساس پورې چې زما او د بل هر یو سرتېري (تیموخین ته اشاره وکړه) په زړه کې رالمسېږي.

سردار اندرې، تیموخین ته چې خپل قوماندان ته یې له حیرته او وحشته په ډکو سترګو کتل ځیرو، وروکتل. د پخوانۍ آرامۍ او چوپتیا پر ځای، اوس ګبنۍ اخېستی او ناآرامه و. داسې بربښېده چې هغه نه شو کولای هغه څه ناڅاپه چې خیال ته ورځي، ونه وایي:

-جګړه هغه څوک ګټي چې د هغې د ګټلو ټینګه پریکړه یې کړې وي. ولې موږ د اوسترلیخ په ښنډو کې جګړه بایلوده؟ موږ چې مرګ ژوبله مو تر فرانسویانو زیاته نه وه، خو ډېر ژر او پخوا مو ځان ته وویل

چې موږ په جګړه کې ماته خوړلې ده، نو ځکه مو بایلوده. او موږ ځانته ځکه داسې وویل چې هلته د سربښندنې لپاره ځانته څه نه و غوره کړي، موږ غوره ګڼلې وو چې ژر تر ژره د جګړې له ډګره ووځو. موږ ځانته ویل:

-جګړه مو بایلوده، باید وتښتوو !او موږ وتښتېدو. که په هغه ورځ مو تر ماښامه د تېښتې او ماتې خبره نه وای کړې، خدای خبر دي چې څه به پېښ شوي وای، خو که سبا موږ دغه خبره ونه کړو ، او تر یوې شېبې چوپتیا نه وروسته یې وویل:

- ته وایې زموږ د لومړۍ کرښې کینه خوا ضعیفه او ښی هغه یې پراخه او اوږده ده. دا هسې ملنډې دي، تشې خبرې دي، سبا موږ له څه سره مخامخ کېږو ؟ څه مو په انتظار دي؟ سل میلیونه ډولاډول تصادفونه چې په یوه شېبه کې هلته پېښېږي. په دې پورې اړه پیدا کوي،چې هغوی وتښتي یا د تښتې خیال ورشي، یا زموږ سرتېري دي چې د تېښتې خیال ورته پیدا شي. یا د هغوی یا د دوی څوک ووژل شي،خو هغه څه چې اوس تېرېږي،دا ټول یوه لوبه ده. ربښتیانی خبره داده،له هغو کسانو سره چې ته د جبهې د لومړیو کرښو د کتنې لپاره لاړې، نه یوازې د جګړې ټولیز بهیر ته ګټه نه شي رسولی، بلکې هغه ته خنډ هم پېښوي. هغوی یوازې د خپلو کوچنیو ګټو په خیال کې دي.

پېیر په کرکجنه ژبه وویل:

-په دغه شان شېبو کې؟

سرداراندرې تکرار کړه:

-هو کې په دغه شان شېبو کې،د هغوی لپاره دغه یوازینی شېبې دي چې د خپل سیال،تر پښو لاندې نقب ووهي او خپله دیو بل نښان یا صلیب یا کوم بل ویاړ تر لاسه کړي. زه تصور کوم سبا ته به هم چارې

داسې وي:

سل زره روسي او سل زره فرانسوي پوځيان به سره لوېږي، دا يو حقيقت دی، چې دوه سوه زره سرتېري به سره وهي. هر هغه ځوک چې بې ډاره او په زړورتيا سربښندنه او جګړه کوي، هغه به بری ګټي. غواړې درته وايم، څه به پېښ نه شي. ځو مره به هغوی پورته اوبه خړې نه کړي، سبا ته مونږ جګړه ګټو، سبا ته چې هر څه کېږي او هر څه پېښېږي، مونږ جګړه ګټو.

تيموخين وويل:

-دغه ده ستا حضور والاحضرت ! دغه رښتيا او حقيقت دی. اوس به په ځان ډارېږو ! زما د کنډک سرتېري، باور کوي او کنه، هغوی خپل شراب هم و نه ځکل. هغوی وايي چې اوس ددې خبرو وخت نه دی، او ټول چپ شول.

افسران پاځېدل، سردار اندرې له انباره له هغو سره ووت او د کنډک ياور ته يې وروستې سپارښتنې وکړې. کله چې افسران لاړل، پيير، سردار اندرې ته ورنېږدې شو، همدا چې غوښتل يې سردار اندرې ته څه ووايي، د انبار خواته په لاره کې يې د درې آسونو د پښو غږ واورېد. سردار اندرې هغې خواته وکتل، ولځوګين، کلاوزويڅ يې چې يو قزاق يې ملګرتيا کوله وپېژندل. هغه رانېږدې او غږيدا ته يې دوام ورکړ. سردار اندرې او پيير بې له ارادې د هغو خبرې چې په الماني غږېدل، واورېدې، يو تن وويل:

-د جګړې ډګر بايد لاپسې پراخ شي، په دې اړه چې ځومره وغږېږو، لږ مو ويلي دي.

بل غږ ځواب ورکړ:

-همداسې ده ! اصلي موخه د دښمن ضعيفول دي، نو ځکه د ولسي

خلکو وژلو ته هم باید پام ونه شي.
لومړي غبړ د هغه خبره تصدیق کړه:
-هو کې ! همدا سې ده !
همدا چې سواره تېر شول، سرداراندرې له قهره ډکه په ملنډیزه موسکا ،د هغو خبرې تکرار کړې:
-هوکې ! د جګړې ډګر باید پراخ شي. هو ! زما لپاره د جګړې ډګر لیسه ګورې دی او هلته ما ته له پلاره، زویه او خوره پرته بل څوک پاتې نه دي،خو دغه بناغلی دغو کارو ته هېڅ پام نه کوي، هماغه شان چې ما تا ته وویل:
-سبا ته به دا پردې نه وي، چې زموږ د برى خنډ کېږي، دغه دوى دي، چې د چارو د کړکیچنوالي لپاره، څومره یې چې له لاسه کېږي، هڅه کوي، ځکه د دوی الماني تفکر یوازې هغو دلایلو پسې ګرځي، چې هسې دلایل دي. د هغوی زړونو له هغه څه نه تش دي، چې زموږ زړونه یې غواړي او دا هغه څه دي چې د تیموخین، په زړه کې څپې وهي. هغوی، ټوله اروپا په خورا درناوي هغه ته وسپارله او اوس راغلي موږ ته هېوادپالنه رازده کوي. څه به ې ساري استادان !
د هغه غږ بیا له قهره تېره شوی و.
پېیر وویل:
-نو تاسو فکر کوئ چې موږ د سبا په جګړه کې بری ګټو ؟
سرداراندرې په خورا پریشانۍ وویل:
-هو ! هو ! خو که پرېکړې ما پورې اړه درلوده ای، ما به اسیران نه نیول. اسیر یعنې څوک؟دا د غیرتیانو خبرې دي.
فرانسویانو زموږ کور تالان کړ او اوس به مسکو تالان کړي، ما ته یې سپکاوی وکړ، پر ما یې تېری وکړ او تر دې وروسته هم چې هره

شپبه وغواړي، کولای شي. هغه زما دښمن دی او زما له نظره هغوی جانیان دي. تیموخین او نور ټول هم همداسې فکر کوي. هغوی باید اعدام شي. که هغوی زما دښمنان دي، هغوی زما دوستان کېدای نه شي او هغه خبرې چې هغو یې په تیلیزیت کې کړې وې، هسې تشې اپلتې دي.

پییر، چې سترګې یې له حیرانتیا ځلېدلې، سرداراندرې ته کتل او وې ویل:

-هو !هو !زه په پوره توګه ستا خبرې منم.

هغه څه چې د موژاسیک په غونډۍ کې ټوله ورځ دی پریشانه کړی و، اوس ټول ورته په ډاګه شوي و، هغه اوس د دغې جګړې په اهمیت او په ټولیزه توګه د سبا ورځې د نښتې په ځانګړتیا ښه پوهېده. د هغو څېرو ځیرېوالی او په سلو ژبو غږېدونکې له معنا نه ډک حالت چې لکه برېښنا دده له سترګو تېر شوي و، اوس ورته روښانېده. دده اوس د جذبې او فزیکپوهانو په وینا نغښتې هېواد پالنې په معنا چې د ټولو خلکو په زړونو کې راخوټېدله، پوره سرخلاصېده او په دې پوهېده چې ولې په داسې ورین تندي، زغم او آرامۍ بې پروایي ته ورته دی، مرګ ته ځان چمتو کوي.

سرداراندرې دوام ورکړ:

- باید څوک اسیر نه کړو. د اسیرانو نیول د جګړې ځانګړتیا بدلوي او د هغې وحشت راکموي. د اسیرانو په نیولو موږ جګړه په لوبه بدلوو، د رحم او ښښنې په یوه لوبه او داسې نور او همدا رحم دی چې کار خرابوي. زموږ د مهربانۍ او رحم دغه احساس د یوې ښځې د مهربانۍ او رحم هغه احساس ته ورته دی، چې د یوه خوسکي په وژلو یې هم زړه خوږېږي. هغه داسې مهربانې او خواخوږې وي چې د وینو د

لیدو زغم نه لري، خو د همدې خوسکي غوښه بیا له مرچو او مالګې سره په مزه مزه خوري. او موږ د جګړې او جګړه مارو د حق، د ښېنې او سخاوت، د ریبارانو د ساتنې او له بدمرغیو سره د مرستې لپاره هڅوي. دا ټولې اپلتې دي. ما په ۱۸۰۵ کال کې دا ټول حقوق، ښېنې او مرستې لیدلې، موږ یې غولولو او موږ هغوی غولول. د ولسي خلکو کورونه غلا او تالانه وي، جعلي پیسې خپروي او له ټولو نه لا لویه بدمرغي دا ده چې زموږ ماشومان وژني، زما پلار وژني او بیا د حقوقو خبرې کوي، د جګړې د حقوقو او پر دښمن د رحم او مهربانۍ. نه، اسیران باید ونه نیول شي. باید ووژل شي او خپله د مرګ هرکلی وکړي. په هرچا چې زما غوندې حال راغلی وای، هماغه شان به زوریدلی و لکه زه چې زوریدلی یم. ..

سردار اندرې، چې فکر یې کاوه، نور یې ددې پروا نه لرله چې فرانسویان به پر مسکو ولکه کوي او که به یې نه کوي. ناڅاپه چپ شو، یوه درانه غم یې ستونی کېښکود. په همدې چوپتیا کې څو واره دا خوا هغه خوا لاړ، خو د هغه تبجنې سترګې ځلېدلې، کله چې یې په خبرو پیل وکړ، شونډو یې ربړدیدې:

-که ستر دروغجن په جګړه کې نه وای، موږ به یوازې هغه وخت او هغه هم د یو څه لپاره جګړې ته تللو چې لکه دنن په شان یې د ځاریدنې ارزښت لرلای. نور به نو نه له دې کبله چې پاول ایوانوویچ، له میخائیل ایوانوویچه خپه شوی، جګړه به پېښېدله، که هغه وخت جګړه داسې جګړه وي، لکه او سنۍ هغه، بیا به د جګړه مارو سرښندنه هم بې سارې وای. هغه به بیا دغه وستافالځیان، ګیسنځیان او المانیان چې اوس ناپلیون پسې روان دي، روسیې ته نه وای راغلي. موږ به هم اتریش او پروس ته نه تلو او په هغې جګړې کې به مو سرښندنې نه کولې چې نه

پوهېږم د چا او د څه لپاره دی. جګړه خواخوږي او مهرباني نه ده، داد ژوند تر ټولو بدمخې او بده چاره ده، باید په دې پوه او له هغې سره لوبه ونه کړو. باید ددې اړتیا باید په تریخ حقیقت په ټینګه او په زغرده پوه شو. ټوله خبره په همدې کې ده، چې دروغ باید له رښتیا نه جلا کړو، په جګړه کې باید داسې واوسي لکه په جګړې کې، نه داسې، لکه په لوبه کې چې وي، حال دا چې اوس جګړه د بیکاره او بې عقلو کسانو په کار بدله شوې ده. پوځیان د ټولنې تر ټولو لوړه او ویاړمنه پاړکه ده. جګړه څه شی ده؟ په جګړېزو چارو کې د بري لپاره څه ته اړتیا شته؟ او د پوځي ټولنې اخلاق څنګه دي؟ د جګړې موخه، انسان وژنه او وسله یې جاسوسي، خیانت او خیانت ته لمسول، د خلکو بدمرغه کول او په هغو تالان ګډوډول دي، د سرتېرو د مړولو لپاره د هغو د شتمنیو غلا کول، دروغ ویل، او دوکه کول. په دوکې او دروغو د پوځي څیرکتیا نوم اېښودل دي. د پوځیانو اخلاق یعنې د آزادۍ وژل. دې ته وایي پوځي نظم. ځان پالنه، ناپوهي، بیکاري، ظلم، بداخلاقي، نشه، دې ته وایي پوځي اخلاق، خو سره له هغه هم پوځیان د ټولنې تر ټولو غوره او لوړه طبقه ده، له چینه پرته ټول شاهان پوځي جامې اغوندي او هر هغه څوک چې تر ټولو زیات خلک ووژني، هغه تر ټولو زیاتې ډالۍ او جوایز ترلاسه کوي. سبا ته هم د یو بل د وژنې تکل سره سره کوي، د یو بل د وژلو او نابودولو سیالۍ جوړېږي او په سلګونه زره خلک یا له ژونده او یا هم له روغتیا نه بې برخې کوي. او بیا د مننې او لمانځنې مراسم جوړوي، چې خدای دوی ته د زیاتو وګړو د وژلو قوت ورکړی دی. (دوی د وژلو شویو شمېر په لاسي لاپسې زیاتوي). د بري جنډې او چغې پورته کوي، ویاړ غواړي او په دې توګه هر څومره چې یې زیاتې وژنې کړې وي، په هماغه کچه خپل خدمت او ویاړنه زیاته ګڼي.

سرداراندرې له رنځه په نرۍ خو قهرجنه چغه وويل:

-ځنګه لوی خدای له هغه ځایه دوی ته راګوري، او د هغوی خبرې اوري. آه !د زړه سره ! په دې وروستيو وختونو کې ژوند ډېر راته زورونکی شوی دی. زه وينم چې کرار کرار په ډېرو شيانو پوهېږم. انسان بايد د خير او شر د پېژندنې او پوهې ونې ته ورنېږدې نه شي او ميوه ونه څکي. هغه زياته کړه:

-ښه، ډېر ښه، وخت هم ډېر پاتې نه دی. تا ته هم خوب درځي، زه هم بايد ويده شم.

ناڅاپه يې وويل:

- ځه، د ګورکي ښارګوټي ته لاړ

پېير په ډار خو له خواخوږۍ نه په ډکو سترګو هغه ته کتل او ځواب يې ورکړ:

-آه، نه !

سرداراندرې بيا وويل:

-ځه، ځه لاړ شه، تر جګړې مخکې بايد خوب پوره شي.

هغه په چټکۍ پېير ته ورنېږدې شو، له هغه يې غېږ تاو او ښکل يې کړ او چغه يې کړل:

-د خدای په امان، درځه، خو ځېږه ! هېڅ نه پوهېږم چې بيا به سره وګورو او کنه !

په چټکۍ راستون شو او انبار ته ننوت.

هوا تکه تياره وه او پېير نه شو کولای د سرداراندرې د مخ حالت وويني، چې هغه خواشينی، قهرجنه او که خوښ او تاند و.

پېير يو څو موده هک حيران او چپ ودريد او فکر يې کاوه چې هغه پسې ېېرته او که کورته لاړ شي، خو په پای کې يې ځانته وويل:

-نه، نه هغه ما ته اړتیا نه لري او زه پوهېږم چې دا زموږ وروستی دیدن و، هغه یو لوړ ژور اسویلی وویست او د ګورکي سیمې ته خپل کورته لاړ.

سرداراندرې، چې انبارته راستون شو، په خپل کټ کې پریوت، خو خوب چېرته و.

هغه سترګې وتړلې، یو خیال په بل بدلیده، خو ده ته خوب نه ورته. په دغو خیالونو کې یوه هغه، دی ډېر په ځان اخته کړ. هغه ته په پترزبورګ کې، خپل یو ماښام داسې وریاد شو لکه پرون. دا هغه ماښام و چې د ناتاشا بشره له خوښۍ او لېوالتیا نه لکه اور داسې ځلېدله او ده ته یې نقل کاوه چې څنګه تېر اوړی دا د مرخېړیو د ټولولو لپاره یوه لوی ځنګله ته تللې او هلته ورکه شوې وه. هغې په ګډوډو خبرو کې، د ځنګل چوپتیا، خپلو احساساتو او له هغه بوډا سره چې د شاتو مچۍ یې ساتلې وې، خپلې خبرې اترې انځورلې. هغې په هره شېبه کې خپلې خبرې پرې کولې او ویل به یې:

-نه، نه شم کولای، زه نه پوهېږم چې تا ته یې سم نقل وکړم. نه شم کولای، ټول هغه څه کټ مټ درته ووایم، لکه څنګه چې و، نه نه ته نه پوهېږئ!

سره له هغه چې سرداراندرې هغه آرامولې چې دی پوهېږي، په ټولو هغو خبرو چې هغه یې وایی، پوهېږي، خو بیا هم ناتاشا له خپلې وینا نه ناراضې وه. هغې غوښتل د خپل ګوګل د هغې ورځې شاعرانه احساسات څرګند کړي، خو هغې نه شو کولای:

- ته نه پوهېږئ. هغه بوډا څه ښکلی و او هغه ځنګل څه تت او تیاره. .. د هغه داسې مهربانه .. نه، نه زه نه شم کولای درته وې وایم.

هغه لاپسې سره کېده او لاپسې ګېڼۍ اخېسته. سرداراندرې اوس

موسېده، هماغه موسکا چې په هماغه ورځ د ناتاشې د نقل کولو په ورځ، د هغې سترګو ته په کتو کتو کې دده پرشونډو راخوره شوې وه، بیا راخوره وه،له ځانسره يې وويل:

-زه د هغې په خبرو پوهېدم، نه يوازې پوهېدم، بلکې هغه احساس چې د هغې ګوګل يې لمساوه، پر هغه صداقت او د هغې د روح پرربښتينتوب او سادګۍ چې په هغې کې نغښتي و، هغه مې هم احساسول او پرې پوهېدم. دا هغه څه و چې ددې روح او ځان يې سره نښلول. دا هغه روح و چې زه پرې مين وم او راته ګران و، څه بې ساري او څه د زړه کومي او لېونۍ مينه، څنګه نيکمرغی وم. او ناڅاپه ورياد شول چې دغه مينه څنګه پای ته ورسېده. هغه،اناتول کوراګين، دغو احساساتو،هو، له دغو احساساتو او خيالونو نه يوه ته هم اړتيا نه لرله، هغه دغه شيان نه ليدل او نه پرې پوهېده، هغه په ناتاشا کې يوازې يوه تانده ښکلې پېغلوټې ليدله، چې آن له هغې سره خپل قسمت يو کړي او زه؟

... او هغه لا تر اوسه ژوندی او خوشاله ګرځي.

سردار اندرې، داسې چې ګواکې چا اور پرې ورابښی وي، په چټکۍ پاڅېد او دانبارتر مخې بيا په ګرځېدو راګرځېدو شو.

۲۶

د اګست په ۲۵ مه نېټه د بارادنيو تر جګړې د مخه، مسيو دوبوسيت، د ټولواک د دربار د تشريفاتو مشر او ډګروال فابوير، لومړی له پاريس او دويم هغه له مادريده له ټولواک ناپليون سره د کتنې لپاره والويوا، ته راورسېدل.

دوبوسيت، جامې بدلې او درباري کالي يې واغوستل، بيا يې سپارښتنه وکړه، هغه غوټه چې ده له پاريس نه ځانسره ټولواک ناپليون ته رواړې ده، ده مخکې له مخکې د ټولواک کېږدۍ ته وروړي او خپله د کېږدۍ لومړې برخې ته ورننوت. هلته يې د ناپليون له ياورانو سره چې په ده راټول شول، خبرې يې پيل کړې او خپلې غوټې په خلاصولو شو.

فابوير، لاکېږدۍ ته تر ننوتلو د مخه، له هغو جنرالانو سره چې پېژندګلوي درلوده، خبرې اترې پيل کړې. که څه هم ټولواک لا د ځان په جوړيدو و او کالي يې اغوستل، خو لا د خپل خوب په کوټې کې و. کله به يې پزه ګروله او کله به يې ستونی خلاصوه، وبه چورليد، را وبه چورليد، او د چوپړ برس ته د برابرۍ لپاره به يې کله څوربه ملا او کله هم غوړ ټټر هغه ته وربرابر کړ. يو بل ځانګړی چوپړ چې د ادکلن(کلونيا) د بوتل پر خولې ګوته ورايښې او د هغه په نازک بدن يې عطر ورشيندل، داسې يې ښودله چې ګواکې يوازې دی، دی چې پر کوم ځای او څومره عطر پر هغه وروشيندي. د ناپليون لنډې څڼې لمدې او د

هغه پر تندی راپرتې وې.

د هغـه بشـره کـه څـه هـم پړسـېدلې او ژېړه وه، خـو د نیکمرغـۍ او خوښۍ نښې ترې وریدې. ځان یې رابرابروه، ستونی یې خلاص، آواز یې ډډ او خپل چوپړ ته چې په ده یې برس واهه وویل:

-ټینګ، لږ نور ټینګ.

هغه یاور چې دده کېږدۍ ته راغلی او د پرونۍ شپې د جګړې پـه لـړ کې یې د نیول شویو اسیرانو خبر ورکـاوه، دخوب د کـوټې تـر مخې پـه دې هیله ولاړو چې د ننوتلو اجازه واخلي.

ناپلیون تندی تریو کړ، تر سترګو لاندې یې خپـل یـاور تـه وکتـل، د هغه خبره یې تکرار کړه او وې ویل:

-اسیران مـه سـاتئ، هغـوی مـوږ دې تـه اړوي چې ویـې وژنـو. واه د روس د پوځ په حال ! او خپله ملا یې خمه او ځوربې اوږې یې د چوپړ تـر برس لاندې وربرابرې کړې او غږ یې پرې وکړ:

-ټینګ، ټینګ، لا ټینګ !

بیا یې وویل:

-بس دی، نور بس دی ! په سر یې یاور ته اشاره وکړه او وې ویل:

-ښاغلیو دوبوسیت او فابویر ته ووایئ چې راشي.

یاور ځواب ورکړ:

- ښه دی ټولواک !

او د خوب د کوټې له دروازې ووت.

دوو چوپړانـو اعلیحضـرت ټولـواک تـه دریشـي وروا غوسـته او ټولـواک د ګـارد آبي رنګـه دریشـي پرغـاړه پـه چټکـو ګـامونو د هرکلـو کوټې ته ورووت.

ښـاغلي دبوسـو، هغه سـوغـاتونه چـې د ملکـې لـه خـوا راوړي و، پـه

تلوار د ټولواک د راوتلو د ځای پر مخامخ مېز کېښودل، خو ناپلیون په دومره چټکۍ کالي اغوستي او داسې ژر راوتلی و چې دوبوسو ، وخت نه و پیدا کړی، کارونه داسې جوړ کړي چې د ناپلیون لپاره نوی والی ولري. ..

ناپلیون .. د خپلې څېرې جدیتوب څه نرم کړ او وې ویل:

- ښه په پاریس کې څه حال و؟

دوبوسیت، باید هغه شان چې ښایي ځواب ورکړ:

-معظم ټولواک ! پاریس بې له تا نه په غم کې ډوب دی.

که څه هم ناپلیون په دې پوهېده چې دوبوسیت، به دغه ډول یو ځواب ورکوي او هغه هم د ښه تفکر په وخت کې په دې پوهېده چې دغه شان ځوابونه ناسم دي، خو بیا هم د دوبوسیت له ژبې نه د دغه شان خبرو په اورېدو خوشاله، له هغه سره یې خواخوږي وښوده او وې ویل:

-ډېر خواشینی یم، چې تاسو مې تر دې ځایه ځان پسې راوستئ.

-اعلیحضرتا ! ما له دغې ورځې پرته، د بل څه انتظار نه درلود چې تاسو د مسکو په دروازو کې وګورم.

ناپلیون وموسېد او په پرېشانۍ یې سر پورته کړ او ښۍ خوا ته یې وکتل. یو یاور په نرمو او خښېدونکو ګامونو راوړاندې شو او هغه ته یې یوه زرینه تنباکمروړه ورکړه، ناپلیون هغه واخېسته.

تنباکمروړه یې پزې ته ونیوه او وې ویل:

-تاسو خو په عذاب نه شوئ، سفر مو خوښېږي، درې ورځې وروسته به، مسکو وګورئ. زه پوهېږم تاسو ددې هیله نه لرله چې دغه آسیایي پلازمینه وګورئ، خوندور سفر به وي. ..

د ناپلیون پام شو چې ټول درباریان د پردې لاندې پټ شوي شي ته ګوري، وې پوښتل:

-دا څه شی دی؟

دوبوسیت، له درباري دود سره سم، پر ته له هغه چې ټولواک ته شا وروا ړوي، دوه ګامه شا ته ولاړ او د پـردې د لوړولـو پـه تـرڅ کـې یـې وویل:

-د اعلیحضرت ټولواک حضور ته د ملکې ډالۍ!

دا د ناپلیون د هغه ماشوم روڼ او ښکلی، تصویر و، چې د اتریش د امپراتور له لور نه پیدا شوی، هغه د ژوار، نومي نقاش له خوا انځور او خدا زده ولې د روم د پاچا په نامه یادیده، ښکلی ماشوم و چې ګڼې کړۍ کړۍ څڼې یې درلودې، د هغه غلچک او کتل د مور په غېږ کې د مسیح کتو ته پاتې کېدل..

ناپلیون په یوې ښکلې شاهانه خوځېدا، تصویر ته اشاره وکړه او وې ویل:

-د روم باچا، خورا ښکلی دی. د ایتالویانو د ښکلا یز مهارت پـه ډول یې خپله څېره بدله کړه، په مینه مینه تابلو ته ورنږدې شو او داسې یې وښودله، چې ګواکې په فکرونو کې ډوب دی. هغه داسې احساس کړه، هر هغه څه چې دی ووایي یا یې وکړي، هغه خپله تاریخ دی. هغه ته داسې وبرېښېده چې تر ټولو ښه کار چې دی کولای شي، خپل پرتم، واک او ځانغوښتنې ته په پام سره، چې د هغه زوی به د هغه له برکته، له نړۍ سره د (بیلبو)لوبه وکړي، هغه ددې لپاره چې ددغه پرتم، واک او ځانغښتې برخلاف، باید بل څه په ځان کې څرګند کړي او ځان د نړۍ تر ټولو ساده او مهربان پلار وښیي. سترګې یې له اوښکو راډکې شوې، تصویر ته وروړاندې شو، څوکۍ ته یې وکتل (سمدلاسه یې څوکۍ د هغه مخې ته کېښوده) هغه پر څوکۍ مخامخ تصویر ته کېناست. د هغه یو اشاره ددې لپاره بس و چې ټول په پښو پاڅي،

ووزي او دغه ستر انسان له خپلو احساساتو سره یو ازي پرېږدي.
ښه ډېره موده چې هغه د تصویر په وړاندې پاتې شو، پرته له هغه چې خپله پوه شي، پر هغه د رڼا پرتې شغلو ته یې ګوتې وروړې، بیا پاځېد، دوبوسیت او د څارنې ساتونکي یې راوغوښتل او سپارښتنه وکړه چې دغه تصویر ددې لپاره د باندې وباسي، چې د کېږدۍ د باندې شاوخوا راټول شوي کسان د روم باچا د تصویر له نیکمرغه کتنې او د خپل ګران ټولواک او لاربنود د زوی او راتلونکي واکمن له لیدو نه بې برخه نه شي.
له هغه شا ن چې ده هیله لرله، په هغه موده کې چې ده له خپل دولتي مشاور دوبوسیت، سره سهارنۍ خوړله (هغه ویاړ چې د دوبوسیت په برخه شوی و) د کېږدۍ په وړاندې د افسرانو او د زاړه ګارډ د سرتېرو د منډو او شروشور یوه هنګامه چې د تصویر د لیدو هڅه یې کوله، پورته شوه.
له هغه سره هم مهاله له لېوالتیا نه ډکې چغې اورېدلې کېدې:
-ژوندی دې وي ټولواک ! ژوندی دې وي د روم باچا ! ژوندی دې وي ټولواک !
تر سهارنۍ نه وروسته، ناپلیون ددوبوسیت، تر مخې خپل منشي ته وویل چې د پوځ په نامه دده فرمان ولیکي:
خپل فرمان یې یو ځل بیا له تېروتنو پرته او ښه لیکل شوې ښه ولوست او وې ویل:
- هوکې ! لنډه او هراړخیز !
په فرمان کې راغلي و:
-جګړه ماړو نومیالو ! داده هغه جګړه چې موږ دومره ورته سترګه په لاره وو، ددې جګړې بری تاسو پورې اړه لري. بری زموږ لپاره

هرومرو دی. هغې ته موږ زیاته اړتیا لرو. بری به موږ ته هر څه راکړي. د ژمي لپاره تاوده او آرام کورونه او بېرته خپلې مېنې ته راستنېدل. هغه شان چې په او سترليځ، فريدلاند، ويبتکس او سمولينسک کې وجنګېدئ، دلته هم وجنګېږئ. وجنګېږئ چې راتلونکي په خورا غرور او مېړانه ستاسو د سربښندنې يادونه وکړي. هغوی چې ستاسو د هر يو په اړه غږېږي، وايي به چې ده، د مسکو په لويه جګړه کې ګډون کړی و.

ناپليون د خپل فرمان وروستې خبره بيا وويله: هو، د مسکو په جګړې کې !

او ښاغلي دوبوسيت ته يې، چې د سفر خورا لېواله و، بلنه ورکړه چې له هغه سره په ګرځېدا کې ملګرتيا وکړي. بيا له کېږدۍ نه ووت او د زين شويو آسونو خواته وروخوځېد.

دوبوسيت له ټولواک سره د ګرځېدو لپاره، له هغه مننه وکړه او وې ويل:

-ستاسو اعليحضرت حضور پر ما خورا مهربان ياستئ.

هغه له آسه هم ډاريده، خوب هم ورته، او سورلۍ يې هم زده نه وه.

خو ناپليون د سفر دغه لېواله ته سرو ښوراوه او دوبوسيت، اړو چې بايد له هغه سره تللی وای. کله چې ناپليون له کېږدۍ نه ووت، د کېږدۍ تر مخې دده د زوی د تصوير په وړاندې د ګارډ د راټول شويو پوځيانو چغو او نارو لاپسې قوت واخېست، خو د ناپليون تندی تريوشو، په يوه شاهانه خوځېدا يې تصوير ته اشاره وکړه او وې ويل:

-يوسئ، له دې ځايه يې يوسئ ! لا تر اوسه پورې وخت دی چې هغه د جګړې ډګر ووينې.

دوبوسيت، سترګې وترلې او سر يې ټيټ کړ او دا ددې ننبه وه چې تر کومې اندازې پورې د ټولواک خبرې احساسوي او پرې پوهېږي.

۲۷

لکه هغه شان چې د هغه تاریخ لیکونکي وایي، ناپلیون د اګست په ۲۵ مه نېټه له سهاره تر ماښامه پورې پر خپل آس تېره کړه.

هغه، ځایونه او سیمې کتلې او ځارلې، پر هغو سپارښتنو چې د هغه مارشالانو ورته وړاندې کول، خبرې اترې کولې او خپلو جنرالانو ته یې خپل ځانګړي وړاندیزونه سپارل:

-د اګست په ۲۴ مه نېټه، د شواردینو د مورچلونو تر نیولو وروسته، د روس د پوځ لومړۍ کرښې د کالوچا، د سیند د غاړو په اوږدو کې ماتې او یوه برخه، یعنې کینه خوا یې شا ته اوښتې وه. په دغې برخه کې نه کوم سنګر او نه کوم ځارځای و. سیند هم د دښمن د پوځونو د یرغل په وړاندې کوم خنډ جوړولای نه شو او یوازې همدا برخه وه چې مخې ته یې پراخه ډاګونه پراته وو. هر ځارونکی او لیدونکی، پوځي یا غیر پوځي په لومړۍ کتنې او لیدنې کې په دې پوهېده چې د فرانسویانو یرغل به له همدې ځایه پیل کېږي. داسې برېښېده چې ددې خبرې په اړه فکر کول په کار نه دي او د ټولواک او مارشالانو لپاره دا د پریشانۍ او زیات غم خبره نه وه. هغوی په دې اړه نه ځانګړې پلټنې ته اړتیا لرله او نه ځیرکتیا ته، په تېره بیا چې اوس دغه پیاوړتیا د نبوغ نوم ګټلی و او ټولو هڅه کوله هغه د ناپلیون حق وګڼي، خو هغو تاریخ لیکونکو چې وروسته دغه پېښې لیکلې، دغه

راز د ناپليون مل کسانو او يا خپله ده، په دې اړه بل نظر درلود.

ناپليون، پر دغه ډاګونو وګرځېد، په خورا ځير يې ټول ځايونه وکتل، خپله يې له خپل ځان سره د ځېنو ځايونو د خوښېدو او يا نه خوښېدو له امله سر ښوراوه، پرته له هغه چې په دغه اړه خپل ژور خيالات چې دده د پريکړو بنسټ يې جوړاوه، خپل مل کسانو يا جنرالانو ته وواييي، ددغو څېړنو وروستۍ پايله يې د فرمانونو په بڼه هغو ته اوروله. د داوو (چې په ګير څوک اکمولسکي پېژندل شوی و) ددغه وړانديز چې له کينې خوا بايد د روسي پوځ نه راتاو شو، په اوريدو وويل چې دغه کار بايد ونه شي، خو په دې اړه يې چې ولې ونه شي، هېڅ نه ويل. د جنرال کمپان دغه وړانديز يې چې د هغه له مخې بايد په فليشی يرغل او خپل پوځونه د ځنګل له لارې قومانده کړي، ومانه. که څه هم مارشال ني، چې په ګير څوک الخنګينسکی مشهور شوی و او زړه يې وکړی شو ووايي چې په ځنګله کې پرمختګ کېدای شي، د پوځ د تباهۍ سبب شي، له دغه وړانديز سره يې په ډاګه مخالف کړی و.

د شواردينو د شاوخوا د سيمو تر کتنې وروسته يو څه وخت چپ پاتې شو، په خيالو کې ډوب شو او د توپونو د ډزو لپاره دوه هغه ځايونه چې سبا ته بايد د روسيې مورچلونو، تر اور لاندې نيولو لپاره جوړ شي او د هغه تر څنګ هغه ځايونه چې صحرايي توپونه په کې ځای پر ځای شي، په نښه کړي.

وروسته له هغه چې يې دغه او نورې څه سپارښتنې وکړې، بېرته خپلې قوماندانۍ ته راستون او هلته يې د دغې جګړې د نظم کړنلاره د ليکلو لپاره خپل منشي ته واوروله.

دغه کړنلاره چې فرانسوي او ځېنو نورو درناوی وړ تاريخ

لیکونکو په خورا درښښت د هغه یادونه کړې، داسې وه:

هغه دوه مورچله چې د شپې له خوا د ګیرځوک اکمولسکی له خوا په لاندې شوې دښته کې جوړ شوي وو، له سهاره د دښمن پر هغو دوو مورچلونو برید پیل کړ، چې مخامخ ورته پراته وو.

له دې سره هم مهاله د لومړۍ توپخانې قوماندان جنرال پیرینتي، له کمپان دیرشو توپونو او د بېسې او فریان له وسایلو سره ،یعني په ټولیزه توګه دوه شپېته عرادې(په هغو کې ځلورویشت د ګارد توپونه،دبرش د کمپان د پوځ زغروال،او اته د بېسې او فریان د پوځ زغروالو) وړاندې ځي او د دښمن مورچلونه او توپخانه تر اور لاندې نیسي.

جنرال سوربیه باید دې ته چمتو وي چې د لومړنۍ قوماندنې په اوریدو، خپل ټول مهمات د دښمن د مورچلونه پلو ورولېږي.

شهزاده پنیتوفسکي د همدغو ډزو په لړ کې د ځنګله لورې، باید کلي ته لاړ او د دښمن پر مورچلونو راتاوشي.

جنرال کمپان باید په ځنګل کې وړاندې لاړ شي، چې لومړي سنګرونه لاندې کړي. په دې توګه جګړه پیل او وروستې قومانده به دناپلیون له خوا په خپله د دښمن د عملیاتو په لیدو ورکول کېږي.

د ښۍ خوا د توپخانې د ډزو په پیل سره پر کینې خوا باید ډزې پیل شي. د موران د پوځونو وسلوال او د ولیعهد لښکر د ښي اړخ د اوربل په لیدو، باید په چټکۍ برید پیل کړي. د ولیعهد لښکر به کلي (بارادنیو) لاندې کوي او د هغه د درې پلونونه،تر اوښتونه وروسته به، د جنرال موران او جنرال ژی رار،له پوځونو سره چې دده تر قوماندې لاندې دي،د دښمن پر مورچلونو یرغل کوي. وړاندې به ځي او هلته به له نورو پوځونو سره یوځای پاتې کېږي.

دغه ټولې یادونې به په خورا ځیر تر سره کېږي او د هغه تر ځنګ

باید پوره احتیاط پوځونه هم چمتو وساتل شي.

موژآسیک ته نېږدې

د ټولواک اردو د ۱۸۱۲ کال د سپتمبر ۲ مه

که ځان ته اجازه ورکړو او د ناپلیون دغه کرنلاره د هغه د نبوغ په وړاندې د هر ډول مذهبي ویرې نه لرې، وڅېړو. په ډاګه به څرګنده شي، خورا ناڅرګنده او پېچلې ده. هغې څلور خبرې او څلور سپارښتنې لرلې، خو له هغو نه یوه هم عملي کېدای نه شو او عملي هم نه شو.

په دې کرنلاره کې راغلي وو چې:

-لومړی باید هغه ځایونه چې ناپلیون په نښه کړي، تر برید لاندې راشي..

دویم، جنرال پنیتوفسکي باید د ځنګله له لارې د کلي پلو وخوځېږي..

درېیم دا چې جنرال کمپان له ځنګله نه تر تېرېدو وروسته باید کلی اشغال کړي..

او څلورم دا چې: د ولیعهد لښکر به کلی (بارادنیو) لاندې کوي او درې پلونو ته به اوړي..

دغه کرنلارې لکه د هغه د نورو سپارښتنو او غوښتنو په شان عملي نه شوې او عملي کېدای هم نه شوې. له بارادنیو نه تر تېرېدو وروسته، ولیعهد د کالوچا په سیمه کې په شا وتمبول شو او نور وړاندې تلای نه شو. د موران او فریان لښکرې، نه یوازې کوم مورچلونه لاندې نه شو کړای، بلکې شا تګ ته اړ وتل او د هغو خپل مورچلونو روسانو ولکه کړل (دا هغه څه و چې ناپلیون په هېڅ ډول نه شو کولای د هغو اټکل وکړي او تصوریې هم نه کاوه).. په کرنلاره کې

دا هم راغلي و چې تر دغو سپارښتنو وروسته، نورې قوماندې به ناپليون په خپله د دښمن د عملياتو په ليدو او د هغو د بهير د پرمختګ له مخې ورکوي، خو دا کار هم ځکه ناشونی و چې د دغو جګړېزو پېښو د پېښېدو په تړوله موده کې ناپليون دومره لرې و، چې له هغو نه دده خبرېدل خورا ګران و (دا هغه څه و چې وروسته څرګنده شوه) او هغه فرمانونه چې ده په دې اړه ورکول، هم له پېښو نه د ناخبرتيا په حال کې ورکول کېدل، نو ځکه د هغه عملي کېدل ،خورا ګرانه خبره وه.

۲۸

ډېر تاریخ لیکونکي داسې وايي چې د بارادنیو جګړه ناپلیون ځکه ونه ګټله چې هغه،د هغې په ترځ کې والګي نیولی و، که هغه والګي نه وای نیولای،تر جګړې مخکې او د هغه په لړ کې به د هغه فرمانونو د لا لوړ نبوغ نه سرچینه اخیستې وای، روسیه به نابوده او د نړۍ نقشه او څېره به بدله شوې وای.

د هغو مورخینو لپاره چې وايي روسیه د یوه سړي، ستر پتر، په خوښه او تکل جوړه شوې،فرانسه د یو تن ناپلیون، په امپراتورۍ بدله شوې او د فرانسې پوځونه د یو تن په قوماندې روسیې ته راغلل او جګړه یې پیل کړه او روسیه ځکه ستر او بریالۍ شوه چې ناپلیون د اګست په ۲۲ مه نېټه په سخت والګي اخته شوی و، دا د هغو لپاره د منلو وړ ده.

که د بارادنیو د جګړې پیل یا نه پیل، د ناپلیون ارادې پورې اړه لرلای، که ددې یا هغه فرمان ورکول د هغه په خوښه یا نه خوښه کېدای،نو په دې توګه دا په ډاګه ده چې د ناپلیون والګی د روسیې ژغورونکی وګڼل شي،خو له دې کبله چې د اګست په ۲۴ مه د هغه له یو چوپړ هېر شوي و، چې هغه ته تودې او نه لمدېدونکې موزې ورکړي، باید دغه چوپړ د روسیې اصلي ژغورونکی وګڼو.. له بله پلوه که دغه دلایل چې روسیه یوازې د یوه تن (ستر پتر) په اراده جوړه شوې امپراتوري ده، د فرانسې د امپراتورۍ جوړېدل او پر روسیې د هغه

هېواد د پوځ يرغل،د يوه تن ناپليون په خوښه او اراده تر سره شوې ده، هغه دلايل دي چې يوازې ناسم او له عقله لرې، بلکې له انساني طبيعت سره هم اړخ نه لګوي،خو د دغې پوښتنې چې د تاريخي پېښو دلايل دا دي چې د نړۍ د چارو بهير له مخکې د لوی خدای په اراده ټاکل شوی او د ټولو هغو انسانانو د ارادې محصول ذی،چې په دغه بهير کې يې ګډون کړی دی او د دغه شان کسانو لکه د ناپليون د ارادې اغېز رښتينی نه بربښي. ..

د بارادنيو په جګړه کې ناپليون نه څوک وويشتل او نه يې څوک ووژل، دا کارونه ټول سرتېرو تر سره کړل او دا هغه څوک نه و چې خلک يې وژل.

فرانسوي سرتېرو د بارادنيو په جګړه کې روسي سرتېري نه له دې کبله چې ناپليون فرمان ورکړی وژل، بلکې هغوی له دې کبله روسي سرتېري وژل چې هغوی هيله لرله هغه ووژني. د فرانسې ټول پوځيان،فرانسويان،ايتالويان،المانيان،هنګريان،ټول او ټول وږي، بې جامو او له جګړو ستړي وو ، دوی،د هغه پوځ په وړاندې چې مسکو ته يې د دوی د تګ لاره تړلې وه،ځان داسې انګېره چې ګواکې د بوتل سر خلاص شوی او بايد مې يې هرومرو وڅکل شي، که هغه وخت ناپليون هغوی له جګړې نه منع کړي وای، هغوی به هغه وژلی وای او خپله به يې د روسانو وژلو ته ورد انګلي وای، ځکه هغو دا کار خپله دنده ګڼله. .. هغوی نارې وهلې: ژوندی دې وي ټولواک !د هرې اپلتې په اوريدو سره يې بيا هم همداسې نارې وهلې او چغې يې آسمانو ته رسېدلې. هغوی له دې نه پرته چې چغې ووهي: ژوندی دې وي ټولواک !او ځان د مسکو تر لاندې کولو وروسته ښه خوړو او کالو ته ورسوي بله لاره نه درلوده. نو ځکه دوی د ځان په شان نور انسانان يوازې د دې

لپاره چې ناپلیون یې غوښتونکی و ،نه وژل. په دې جګړه کې دا ناپلیون نه و ، چې د جګړې لارښوونه کوي، ځکه د هغه یو فرمان هم عملي نه شو.. که څه هم دې جګړې ته جوړه شوې کړنلاره، په هېڅ ډول تر نورو هغو کړنلارو نه چې پخوا لـه دې د نورو جګړو لپاره جوړې شوې وې، خرابه نه وه بلکې تر هغو ښه هم وه او د جګړې په موده کې ورکړل شوي فرمانونه هم تر پخوانو هغو خرابه نه وه، خو د بارادنیو د جګړې فرمان لـه دې کبلـه دې ته،ورتـه پخوانیـو فرمانونونـه تـوپیر درلـود ،چې د بارادنیو جګړه، لومړۍ جګړه وه چې پـه هغـه کـې ناپلیون ماتـه کړې وه. ټولې ښـه او غـوره بې سـارې کړنلارې او فرمانونـه، چې کله بـری رانـه وړي، تـل نـاوړه او احمقانـه برېښـي او د هغـو پـوځي کارپوهانو لـه خوا غندل کېږي، چې جګړه ونـه شي ګټلی او بـرعکس کـه ډېرې نـاوړه او بیکاره کړنلاره او فرمان جګړه وګټي، هغـه خورا ښـه د پـام وړ او غـوره ګڼي او خورا ښه پوهان د هغو د ښېګڼو او غـوره ځانګړتیـاو د اثبـاتولو لپاره کتابونه پرې لیکي.

هغه کړنلاره چې (وای روتر) د اوسترلیخ د جګړې لپـاره جـوړه کـړې وه، د پوځي کړنلارو په تاریخ کې غـوره او بېلګییزه وه، خـو هغـه یـې د زیاتې پاملرنې، بشپړتیا او هر اړخیزتوب له امله سره وغندلـه. نـاپلیون د بارادنیو په جګړه کې د واک د ستر استازي پـه توګـه پـه هماغـه شـان غوره او تر پخوا هغه ښه او لا ښه تر سره کړه، آن د جګړې د بهیـر لپـاره یې کوم ناوړه څه هم ونـه کـړل. هر غـوره وړانـدیز یـې ومانـه، هغـه کومـه تېروتنه ونه کړه، خپله یې هم متناقض نظریـات او څرګنـدونې نـه لرلـې، نه ډار شوی و او نـه د جګړې لـه ډګـره وتښـتېد ، پـه جګړه کـې د خپلـې پوهې او تجربې په مرسته یې، په کراره او عزت خپله جګړیزه مشري او غوره دنده په پوره ایمانداری تر سره کړه.

۲۹

کله چې ناپليون د جګړې د کرښو ،تر دويمې هر اړخيزې کتنې وروسته راستون شو ،وې ويل:

-د شطرنج دانې ابښودل شوې او تولې شوې دي. لوبه به سباته پيل شي.

هغه هيله وکړه چې تودې جامې ورکړي او دوبوسيت، يې هم ځانته راوغوښت، له هغه سره يې د پاريس په اړه خبرې اترې پيل کړې او د هغو بدلونونو په هکله يې د هغه نظر وغوښت چې د ملکې په کور کې د راوستلو هيله لرله. د تشريفاتو رئيس د ټولو واک د حافظې قدرت ځکه حيران کړی و، چې د ژوند ورځني خورا واړه شيان او د هغوی ځای او بدلول يې هم په ياد و.

له ډېرو وړو او بې معنا شيانو سره يې لېوالتيا ښودله، له سفر سره د دوبوسيت، پر بې پايه مينې ټوکې کولې او د هغه ډاکتر په څېر چې ښه په ځان ډاډمن او په خپل کار ښه پوهېږي، بې پروا غړېږي، خپله چپنه اغوندي او د ناروغ پر سر درېږي او وايي:

-هر څه زما په واک او ذهن کې دي، ما ته هر څه څرګند دي، هر وخت چې وړ وي، پيل کوم او له بل هر چا نه ښه پرې پوهېږم. اوس کولی شم ټوکې هم وکړم، څومره چې په کراره کراره زياته ټوکې کوم، په هماغه اندازه بايد تاسو ډاډمن، آرام واوسئ او زما نبوغ مو حيران کړي.

د خپل دويم جام تر څکلو وروسته، ناپليون لاړ چې دده تر نظره سبا ته دمهم کار د سرته رسولو نه مخکې بايد ويده شي. هغه د خپل

راتلونکي کار له امله دومره سودايي و چې خوب يې ترينه تښتولی و. سره له هغه چې د شپې د لمدبل له مخې د هغه والګی لا زيات شو، د شپې تر نيمايي وروسته په دريې بجو له خپلې کېږدۍ نه، بلې لويې کېږدۍ ته ورووت. او وې پوښتل:

-روسان شته که لاړل؟

هغه ته يې ځواب ورايه چې د دښمن ډزې له هماغه ځايه روانې دي. او د ښه ده، په نښه يې سر وښوراوه.

د څارنې ياور کېږدۍ ته ورننوت.

ناپليون له هغه نه وپوښتل:

-ښه راپه ! ته څه فکر کوئ، زموږ نننۍ کارونه به ښه وي؟

راپه ځواب ورکړ:

-بېشکه چې به ښه وي، معظم ټولواکه !

ناپليون هغه ته وکتل.

راپ وويل:

-ستاسو به په يادوي معظم ټولواک چې په سمولينسک کې مو ماته وياړ راوبابښه او راته ومو ويل چې بوتل خلاص شوی دی او بايد وڅکل شي. ناپليون وروځې ګونځې او تندی تريو کړ، سر يې په منګلو کې کېښود، تريو مودې پورې چپ شو او بيا يې وپوښتل.

-دې خوار پوځ له سمولينسکه، تردې ځايه پورې ډېره مرګ ژوبله ليدلې ده، وګوره ! ما تل ويلي دي راپه ! بخت دوکه ماره کمچنۍ غوندې ده او اوس دغه حال خپله احساسوم. رښتيا پوځ خو لا تر اوسه بشپړ دی؟

راپ ځواب ورکړ:

-هوکې معظم ټولواکه !

ناپليون يو تابليت را واخيست، هغه يې په خوله کې کېښود. او خپل ساعت ته يې وکتل. خوب نه ورته او سهار هم لا لرې و. داسې فرمان نه و چې د وخت د تېرولو لپاره وليکل شي، ځکه ټول فرمانونه ورکړ شوي و او اوس يې د عملي کېدو وخت و.

ناپليون په ټينګه او ځېږه وپوښتل:

-پوځ ته ډوډۍ او وريځې ورکړل شوي دی؟

-هو کې، ټولو اکه !

-وريځې ځنګه !

راپ ځواب ورکړ چې د وريځو په اړه يې هغه د ټولواک سپارښتنې ټولو ته رسولي دي، خو ناپليون د نه رضايت په نښه سر وښوراوه، ګواکې هغه په دې باور نه لاره چې د هغه سپارښتنې دې تر سره شوي وي. چوپړ جام په لاس راننوت. ناپليون ورته وويل چې راپ ته هم يو جام ورکړئ، کرار چپه خوله کېناست او په خوند خوند يې غړپ غړپ خپل جام ځکه.

هغه خپل ګيلاس بوی کړ او وې ويل:

- زه خو نه په مزه پوهېږم او نه په بوی. نور نو ،له دې والګی نه ستومانه شوی يم، ټول د ډاکتر خبرې کوي او د يوې والګې دارو نه شي کولی ! کورودېزار، دغه تابليتونه راکړل، خو د ناروغۍ علاج هسې تشه خبره ده.

زموږ ځان د ژوند لپاره د يوه ماشين په څېر دی، هغه د همدې لپاره جوړ شوی دی. هغه بايد په خپل حال پرېږدو. هغه بايد خپله د خپل ځان ساتنه او پالنه وکړي. هغه تر هغه نه چې موږ دارو پرې کوو، کله چې يوازې وي، زيات کار کوي، زموږ ځان لکه ساعت داسې دی چې بايد هماغه خپل ټاکلی وخت ووهي...

داسې برېښېده چې ګواکې لاره يې پيدا کړې وه، دا هغه څه و چې ناپليون له هغه سره خورا لېوالتيا لرله، هغه بيا ناڅاپه يوه پوښتنه او تعريف رامنځ ته کړ او وې پوښتل:

-راپه ! تاسو پوهېږئ چې د جګړې هنر څه شی دی؟

او خپله يې ځواب ورکړ:

-د جګړې هنر هغه دی چې په ټاکلي شېبه کې تر دښمن نه پياوړی او قوي واوسې.

او راپه، ځواب ورنه کړ.

ناپليون وويل:

-سبا به موږ له کوتوزوف سره مخامخ کېږو ، ګورو به چې څه کېږي، يادېږي مو ، هغه پر براونا ، کې قوماندانی کوله، خو د درې اونيو په اوږدو کې يو وار هم نه پر آس سپور شو او نه يې د جبهې کرښې وکتلې، ګورو به چې څه کېږي؟

هغه ساعت ته وکتل، د شپې څلور بجې شوې وې، خو خوب نه ورته او جام يې ټول څکلی و. کوم کار يې نه درلود چې وې کړي. پاڅېد ، ښکته پورته وګرځېد ، يو تود کوټکی يې واغوست، خولۍ يې پر سر کړه او له کېږدۍ نه د باندې ووت. هوا تياره او لړې خورې وې. لړې له آسمان نه په سختۍ راښوه وې. د فرانسوي پوځيانو د قطعاتو مخې ته بل شويو اورونو شغلې نه لرلې، خو هلته لرې لرې د روسي پوځونو ، د بل شويو اورونو شغلې د لوګو په منځ کې ځلېدلې. چوپه چوپتيا خوره وه، خو د فرانسوي آسونو د سمونو ټکهاري او ښېښهاري وو ، چې مورچلونو ته خوځېدلي وو ، هغه له ورايه اورېدل کېدل.

ناپليون د کېږدۍ تر مخې ګرځېده راګرځېده، د اور شغلو ته يې کتل، د سرتېرو ګامونو او د آسونو د سمونو غږ ته غوږ و ، کله چې د

کېږدي مخې ته د ولاړ ساتونکي له مخې چې د بڼکوخولۍ يې پر سر و ،تېرېده ،هغه د ټولواک په ليدو په وچه تېره بدل شوی و ، د هغه مخې ته ودريد او په هماغه پوځي قهرجن ،خو هم مهاله له خواخوږۍ سره مل، غږ چې تل به سرتېرو سره په دې ژبه غږېده له ساتونکي نه وپوښتل:

-ته له څه وخت راهيسې خدمت کوې؟ همدا چې ځواب يې واورېد ، وې ويل:

-ښه ! پخواني يې، په غونډ کې يې تاسو ته وريځې درکړئ؟

-هو ! ټولواک، رايې کړې.

ناپليون سر وښوراوه او له هغه نه لرې شو.

د سهار پنځه نيمې بجې وې چې ناپليون سپور شو او د شواردينو کلي ته لاړ.

هوا مخ په رڼېدو وه، آسمان که څه هم تک شين و، خو يوازې يو کنډک وريځ په ختيځ کې ولاړې وې. پرېښودل شوی نغري د سبايي په رڼايي کې کرار کرار په سړو کېدو و.

ښي اړخ ته د توپ يو درووند غږ انګازې جوړې کړې، په آسمان کې يې کرښه جوړه او بېرته چوپتيا خوره شوه. يو څو دقيقې وروسته دويم او بيا درېيم غږ واورېدل شو. فضا ولړزيده او بيا څلورم او پنځم ډزونه، نېږدې او نېږدې چپرته ښۍ خوا ته يې په پرتم پرتم انګازې جوړولې.

لا د لومړيو ډزو غږونه ورک شوی، چې نورې ډزې او نورې نورې يو په بل پسې پرله پسې پيل شوې.

ناپليون له مل چوپړانو سره د شواردينو د کلي مورچلونو ته ورغی او هلته له آسه کوز شو، لوبه پيل شوه.

۳۰

پیېر چې له سرداراندرې نه ګورکي ته راستون شو، خپل څاروان ته یې سپارښتنه وکړه چې سبا سهار د وخته آسونه چمتو او دی هم د وخته راویښ کړي. او سمدلاسه د باریس له خوا به هغه کنج کې ویده شو چې دده لپاره یې جلا کړی و.

کله چې پیېر بله ورځ سهار پوره راویښ شو، هېڅوک د باریس په جونګړه کې نه و، د وړې جونګړې هیندارې لړزیدې او دده څاروان ده ته ولاړ او ښوراوه یې.

داسې ښکاریده چې څاروان د هغه له راوېښېدو ناهیلی شوی دی، پرته له هغه چې پیېر ته وګوري، هغه یې له اوږې نیولی، په ښوریدو، ښوریدو کې یې ویل:

-تاسو حضور، ستاسو حضور، ستاسو حضور ! د ډزو غږ اورئ..

پیېر چې نور پوره راویښ شوی و، وویل:

-څه وایې، پیل شوه !

د جونګړې مخې ته ناست ساتونکي وایي، ستاسو حضور لکه چې اورئ، ډزې پیل شوې. ټول ښاغلي تللي او په خپله والاحضرت هم پخوا له همدې ځایه تېر شو.

پیېر، په تلوار جامې واغوستې او د جونګړې مخې بړندې ته ورووت. د باندې هوا صافه، تازه شبنم پروت، طبیعت او آسمان د

خوښی، نښې ورولې. لمر چې همدا شېبه د وریځو له پردې نه ځان راژغورلی و، خپلې نیمايي شغلې يې کړۍ کړۍ د وریځو له کړۍ نه راځلولې، د کوڅې د بل پلو بامونو له شانه، په لاروکې پر پرتو خاورو د پراته شبنم، پر کورونو او د هغو پر کړکیو او د پېیر پر آسونو چې د هغه جونګړې ته نېږدې ولاړ و، د رڼا شغلې شیندلې، د باندې د توپونو غړمبهار، دم په دم ښه اوریدل کېده، یو یاور له خپل قزاق ملګري سره په کوڅه کې روان و.

یاور چغې کړل:

-ښاغلی ګرافه ناوخته شوې ده، ناوخته شوې !

پېیر، خپل ساروان ته وویل چې آس يې ورپسې ورولي، خپله لاړ او پر هغې غونډۍ وروخوت چې پرون يې له هغې نه د جګړې د ډګر ننداره کوله. پر دغې غونډۍ خورا ګڼ شمېر پوځیان راټول شوي وو، د قوماندانۍ د افسرانو د غږیدا غږ، چې په فرانسوي ژبه غږیدل، اوریدل کېده. د کوتوزوف سپین سر چې سپینه سره پټاره لرونکې خولۍ يې پر سره وه او سپین څټ يې د اوږو په منځ کې ډوب و، له ورایه ښکاریده. د کوتوزوف لرلید (دوربین) په لاس کې و او تر غونډۍ لاندې لویه لاره يې څارله.

پېیر، پله په پله پر غونډۍ وروخوت. هغه د سترګو په وړاندې منظر ته وکتل او دی د هغه له پرتم هک پک پاتې شو. هماغه پرونۍ دښته او ډاګ و او ښکلا يې دده زړه وړی و، خو اوس ټوله دښته له سرتېرو ډکه او د توپونو له ډزو نه راولاړ شوی کنډک کنډک لوګي هغه پوښلې وه. د لمر زرینې وړانګې چې د هغه د شا له کینې خوا راپورته کېدې، لکه زرینې ګلابي رنګه نیزې له اوږدو سیوریو سره غبرګې غځولې او د سهار په سپېڅلې هوا کې يې د دښتې پر لمنه د رڼا لړۍ خپرولې.. هلته

لـري لـري زريـن فصـلونه او يـو نـيم خـال، شـنه هغـه لـه ورا يـه ځلېـدل. وړاندې، مخکې، ښي او کينې خوا ته د ښته کې، د سرتېرو ګڼه ګوڼه وه. دا او نور ټول هر څه دا سې د ژوند له خونده لېواله وه چې پېير د دغه شان يو پرتمين حال هيله نه لرله، خو له هر څه زيات هغه د جګړې ډګر او د هغې دواړه خواته د بارادنيو کلي او د کالوچا ، ډېر حيران کړی و.

د کالوچ، پر سر، په بارادنيو کې د هغه په دواړو خواوو کې پـه تېره بيا د هغه کين څنګ ته د ککړ ساحل په خوا کې ولاړې لړې چې د راڼه لمر په راځلېدو او خوريدو ، دغو لړو لمن ټولوله.. د توپونو لوګي به د لړو سره ګډ شو ،د لوګي او لـړو پـه دغـه سيند کې به د لمر سهارنيو شغلو کله د اوبو پر څېر، کله د شبنم پر بستر، کله د بارادنيو او د سيند پر سواحلو د خپرو سرتېرو د سر نيزو پر څوکو، د ځلاوو رڼا خوروله. د دغو لړو په منځ کې به کله سپينه کليسا ، يو نيم ځای به د بارادنيو د کلي ،ديو نيم کور بامونه او يا د توپونو لـه شنوبخونو صندوقونو سره دولاړو سرتېرو ډلې ليدل کېدې. دا هر څه پـه ښوريدا او پـه خوځېدا ښکاريدل. ځکه چې د لوګي او لړو څپې په دغې ټوله بې پايه سيمه کې په کراره رواني وې..

که څه هم عجيبه برېښېده ،خو د دغـه منظر ښکلا د توپونو همدغه لوګي او د هغو د ډېرو غرمبهاری وو.

ناڅاپه ګړز شو او لـه هغـه سره هم مهالـه، يو ګرد ، پنډ، سپين خړ رنګه لوګی پورته او بيا ګړز !

ګړز، ګړز !بيا دوه کنډه لوګي په هوا کې را ښکاره شول، پـه هوا کې سره مخامخ، وړانـدې لاړل او ګـړز ګـړز !او غړمبهـاری، هغـه څـه رښتيا کول چې سترګو ليدل.

کينې خوا ته د کروندې او بوټو پر سر، همدا سې پرله پسې د لوګيو

کنډکونه راښکاره او لرې لرې چېرې روان وو. او هلته په ځنګلونو کې د توپکو نریو نریو لوګیو ټوټو، د ګرديدو او وړاندې تګ وخت نه شو پيدا کولای، خو د هغه نرې نرې غړ ونو خپل آوازونه تر غوږونو پورې رسول...

پېير غوښتل همالته، د همدې لوګو، د همدې سرنيزو په ځلا او شروشور کې او د همدې خوځېدا او منډو په منځ کې پاتې شي. هغه کوتوزوف او له هغه سره مل چوپړانو ته ددې لپاره وروکتل چې له هغو سره له پېښو نه د اخېستل شوي احساس آزموينه وکړي. ټولو کتې مټې لکه دده په شان، يا ده ته داسې وبرېښېدل، په هماغه شان لکه دده احساس مخ وړاندې کتل، مخامخ د جګړې ډګر ته. د هغو ټولو په بشرو کې هماغه پټه او ناڅرګنده توده لېوالتيا راځلېدله چې ده پرون شپه احساس کړې وه او د سردار اندرې سره تر غږېدا وروسته د هغه په رښتينتوب پوه شوی و.

کوتوزوف، چې هماغه شان ډګر ته کتل او پرته له هغه چې له هغه ځایه بلې خوا ته وګوري، هغه جنرال ته چې تر څنګه يې ولاړ و، وويل:

-درځه! درځه ګرانه! خدای دې مل شه.

جنرال د قوماندې په اورېدو، له غونډۍ نه ښېوه شوې لارې پلو وخوځېد او د قوماندانۍ د يو افسر ددې پوښتنې په ځواب کې چې چېرې ځې، په خواشينۍ او قهر ځواب ورکړ:

-د سيند آپلو!

پېير چې په خيالو کې زنګيده، د جنرال پسې وخوځېد او په زړه کې وويل:

- او زه؟ زه څه وکړم؟

جنرال پر هغه آس سپور شو ، چې قزاق ورکړ. پېښير هم د خپل څاروان پلو چې د آس جلو يې نيولی و ، ورغی. له هغه نه يې وپوښتل چې کوم آس تر نورو آرامه دی. هغه پر آس سپور شو ، د خپل آس يال يې راونيو ، د آس پر ګېډه يې د خپلو پرانستو څنګنو او وسپنيزو پوندو نه احساس کړه ، چې عينکې يې له سترګو لوېږي ، خو نه يې شو کولای ، د آس له يال نه لاس راپورته کړ ، هماغسې يې جنرال پسې آس يرغه کړ او پر غونډۍ د قوماندانۍ د ولاړو افسرانو خندا يې راولمسوله.

۳۱

هغه جنرال پسې چې پيير له غونډۍ نه راښکته شوی و، د غونډۍ په لمن کې په خورا چټکۍ کینې خوا ته تاو شوی او پيير هغه ورک کړی او خپله د پلیو سرتېرو کرښو ته چې د هغه مخې ته ور روان و، ورګډ شو.

هغه هڅه کوله چې د هغو له ډلې ځان وباسي، کله به ښۍ او کله به کینې خوا ته تاوراتاو شو، خو هرې خوا ته ګڼ شمېر سرتېري ولاړ وو... د هغو پر څېرو يو ډول خواشينۍ راخوره وه. هغوی ټول په ناڅرګندو، خو مهمو کارونو لګیا وو. ټولو په ناراضي، خو پوښتنيزه غلچک د غه څورب سواره ته چې سپينه خولۍ يې پر سر وه او هېڅ څرګنده نه و چې ولې او د څه لپاره پر آس سپور و، د دوی کرښو ته ورننوتلی دی، کتل. يو تن چغه کړې:

-دا ولې د کنډک په منځ کې سپور ګرځي؟

-بل تن د توپک په قنداق د هغه آس پورې واهه، پيير ځان پر زين برابر کړ او په خورا ستونزو يې مټې ځان ټينګ کړ، د سرتېرو له منځه ووت او ځان يې آزاد او پراخ ډګر ته ورسست.

د هغه مخې ته يو پل ورغی، پله ته نږدې نور سرتېري ولاړ وو او ډزې يې کولې، پيير هغو ته ورنږدې شو. هغه پر ته له هغه چې خپله پوه شوی وي، له هغه پله نه چې په کالوچا، کې د بارادنيو او ګورکی تر منځ پروت و ورنږدې شوی و. دا فرانسويان و چې د جګړې په لومړيو شېبو کې يې د بارادنيو د لاندې کولو وروسته، ډزې کولې. پيير تر خپلې

مخې او د هغه دواړو خواووته سرتېري ليدل چې په ريبل شويو پرتو وښو چې ده پرون ليدلی و، د ډزو سختو لوګو په منځ کې هلې ځلې کوي. سره له هغه چې د هغه شاوخوا او په سرپورې بې ساري ډزې روانې وې، په هېڅ ډول يې دا فکر نه شو کولای چې هغه د جګړې په ډګر کې دی.

هغه نه ډزې اورېدې او نه يې هغه مرمۍ او ګولۍ ليدلې چې له هرې خوا او دده له سره تېرېدې.. دښمن هم چې د رود آپلو او تر ډېرې پورې يې وژل شوي کسان چې په بې شمېره توګه دده شاوخوا پراته وو، نه ليدل. د هغه داسې يوه موسکا وه چې له شونډو يې نه ورکېده، خپل شاوخواته يې کتل، يو تن بيا پر ده ورچغه کړل:

-دا د څه لپاره، لومړۍ کرښې ته راغلي دي؟

پر هغه يې غږ وکړ:

-زغله، ښۍ خواته زغله کينې خواته !

پېير کينې خواته تاو شو او بې خبره له ياور جنرال دايوسکی سره چې پخوا يې هم پېژانده، ټکر شو. دغه ياور په کرکه هغه ته وکتل او د خپل طبيعت له مخې يې غوښتل لکه د بل هر چا په شان پر هغه هم وربرګ شي، خو هغه يې وپېژاند، سر يې وښوراوه او وې ويل:

-تاسو دلته څه کوئ؟ او سمدلاسه په منډه له هغه ځايه لاړ.

پېير چې پوه شو، دا په رښتيا هم دده ځای نه دی، هلته کوم کار نه لري، له دې وېرې چې د چا د کارو خنډ نه شي، هماغسې يې د دغه ياور پسې ور هه کړل.

هغه ته يې ځان ورورساوه او ترې وې پوښتل:

-دا څه خبره ده؟ اجازه لرم چې له تاسو سره لاړ شم؟

ياور ځواب ورکړ:

-کولای شئ، همدا شېبه کولای شئ ! او د هغه ځورب جنرال خوا تـه يې چې هلته د وښو په منځ کې ولاړ، ورودانګل، يو څه شی يې هغـه تـه ورکـړل او تـر هغـه وروسـته يـې پـېـيـر تـه مـخ ورواړاوه او پـه موسـکا موسکا يې هغه ته وويل:

-ګرافه ! تاسو څنګه دلته راغلی یاست؟ همدا سې، د ننداریې لپـاره که څنګه؟

پېير وويل:

-هـو، هـو ! خـو يـاور د خپـل آس مـخ تـرې واړاوه او پـه خپلـه مخـه وخوځېد ، هغه ورته وويل:

-د خدای شکر دی، دلته کراري ده. خو د کينې خوا پـه کرښـه کې، د باګراتيون په قطعه کې قيامت دی، خدای دې ترې ساته !

پېير وپوښتل: دا څه وايي؟ خدای مه کړه، دا چېرې؟

ياور وويل:

-له ما سره راځه، د غونډۍ سرته لاړ شه، د موږ له ځايه ،هو زموږ لـه مورچله هر څه ښه ليدل کېږي، څه کوئ؟ راځئ او کنه؟

پېيـر خپـل شـاوخوا تـه ددې لپـاره وکتـل چـې وګـوري ځـاروان يـې چېرې دی، او ځواب يې ورکړ:

-ښه، درځم درسره.

او په همدې وخت کې يې د لومړي ځل لپاره ټپيان وليدل چې ګوډ و مات روان دي او يا يو نيم چې د تګ نه دي، په بسترو کې وړل کېږي. په هماغـه شنيليو کـې چـې پـرون شـپه لـه هغـو تېـر شـوی و او د هغـو ريبـل شويو وښو د کودو کتارونه په ځمکه ليدل کېدل، چې خوندور عطرجن بوی ترې لګيده، پر ځمکه د پرتو وښو پر همدغو عطرجنو ريبـل شـويو وښو پر کودو يو وژل شوی سرتېری غځېدلی پـروت و. سـر يـې کـوږ او

لویدلې خولۍ تر څنګه معلومېده. پیېر غوښتل وپوښتي چې هغه ولې نه راپورته کوي، خو کله چې يې د یاور برګو سترګو ته چې هماغه خوا ته ځیرو، وکتل چپ پاتې شو.

پیېر چې ونه شو کولای خپل څاروان پیدا کړي، له یاور سره د تنګې درې د لوړو، ژورو تر شا، د رایوسکي د غونډۍ پلو روان شو. د پیېر آس د یاور د هغه نه بېرته پاتې کېده او په هر ګام کې رېږدیده.

یاور وپوښتل:

-داسې برېښي چې تاسو له سورلۍ سره ږدي نه یاستئ ګرافه !

پیېر وپوښتل:

- نه، نه، هېڅ خبره نه شته ! خو تر لږې حیرانتیا نه وروسته یې وویل:

-خو ددې آس مزه نه شته، سم نه زغلي.

یاور وویل:

-هو کې، هغه ټپي شوی دی. د مخې ښۍ پښې زنګون یې لګېدلی، کېدای شي مرمۍ پرې لګیدلې وي، مبارکي درته وایم، ګرافه ! دا په لمبو د مبارکۍ اودس دی.

د لوګو په منځ کې د شپږم پوځ د موضع په اوږدو کې، د یوه ننبه ویشتونکی پسې چې پرله پسې ډزې یې کولې وړاندې لاړل او یوه واړه ځنګله ته ورسېدل. په ځنګله کې هوا سړه، آرامه او د مني بوی یې درلود. پیېر او یاور له آسونه راکوز او پلې د غونډۍ پلو وخوځېدل.

یاور چې غونډۍ ته نېږدې کېده، وپوښتل: جنرال دلته دی؟

هغه ته یې ښۍ خوا وښودله او وې ویل:

- دغې خوا ته لاړ، تر اوسه پورې همدلته و.

یاور پیېر ته داسې وکتل، چې ګواکې نه پوهېده اوس له هغه سره

څه وکړي.

پییر وویل:

-هو، تاسو مه نا آرامه کېږئ، زه ځم، غونډۍ ته ورخېژم ! اجازه ده؟

-څه، لاړشه، له هغه ځایه هر څه ښه ښکاری او هلته ګوابنې هم کم دی، زه هم درپسې درځم.

پییر د مورچل پلو ته وروخوت او یاور مخ ته لاړ. هغوی بیا سره ونه لیدل، خو وروسته بیا پییر خبر شو ددغه یاور لاس د هغه ورځ په ډزو کې پرې شوی و.

هغې غونډۍ ته چې په هغه ورځ پییر ورختلی و، هغه پېژندل شوی ځای و چې (وروسته روسانو هغه د اوربل مورچل او یا د رایوسکي د مورچل په نامه یادوه او فرانسویانو هغه د ستر یا مرګ مرکزي مورچل په نامه پېژانده) شاو خوا یې په لسګونو زره وژل شوي خلک پراته وو او فرانسویانو هغه د جګړې تر ټولو اغېزمن او غوره مورچل ګاڼه.

ددغه غونډۍ پر سر درې خواوته مورچلونه، کیندل شوي وو او ددغو درې مورچلونو په اوږدو کې لس عرادې توپونه ځښې شوي وو، چې د هغومخې نه ولاړو دیوالونو له سیوریو نه یې ډزې کولې...

پییر چې د غونډۍ سرته وروخوت، د یوه هغه سنګر په پای کې چې توپونه په کې ځای پر ځای شوي وو، کېناست او په موسکا موسکا، له ځان او جهانه ناخبره یې شاوخواته کتل. کله ناکله به هماغه موسکا پرشونډو له خپل ځایه پاځېد او هڅه یې کوله د هغو سرتېرو خنډ نه شي، چې توپونه یې وړاندې وروسته کول، په هغو کې یې ګولۍ کېښودې او په تلوار تلوار به یې د باورتو کڅوړې ښکته پورته زغلولې او دده له څنګه به تېریدل. دغو توپونو پرله پسې ډزې کولې، داسې غرمباری او شراوشور چې غوږونه یې کڼول او د هغو لوګي ټوله

فضا تیاره کړې وه.

برعکس پلي سرتېري چې د مورچلونو د ساتنې دنده يې لرله او ښکاره وه چې له ډاره ناآرامه او ګبنې اخېستي دي د مورچلونو د چارو د سرته رسولو، د چوپړانو په منځ کې چې تل په خپلو چارو لګيا او تل په خپلو مورچلونو کې را ايسار شوي او له نورو جلاوو، يو ډول ګډه ولوله ليدل کېده، داسې يوه ولوله لکه چې د يوې کورنۍ ټول غړي سره نېږدې کوي.

د پيير، راتګ هغه هم په ولسي جامو او سپينه خولۍ پر سر په لومړۍ سر کې په سر تېري بده اغېزه وکړه، د هغه له څنګه به چې تېرېدل هک حيران او آن په ډار به يې هغه ته کتل. د توپ قوماندان چې يو اوږد لينګی لوړ ونی احمق وزمی افسر و، په دې پلمه چې د وروستي توپ حال ګوري، د پيير پلو ته ورغی او په ځير ځير يې ورته کتل.

يو ځوان ګرد مخی افسر چې لا تنکی ماشوم برېښېده او داسې ښکارېده چې نوی حربي ښوونځي نه فارغ شوی وي او د هغو دوو توپونو په ساتنه پالنه کې يې خورا هڅه کوله چې ده ته سپارل شوي وو، په زغرده پيير ته وويل:

-اجازه راکړئ تاسو ته ووايم، چې دا لاره پرېږدئ، دلته مه درېږئ، دلته اجازه نه شته.

سرتېرو به په شک او ګمان پيير ته کتل او سرو نه به يې ښورول، خو کله چې ټول په دې پوه شول چې دغه سپين خولۍ سړی کوم ناوړه کار نه کوي، بلکې په مينه پر خاورو پلترۍ وهي. په درناوی ټولو ته موسېږي، د دښمن تر ډزولاندې داسې ګرځي ګرځي، لکه په باغ کې چې روان وي، د هغوی کرکه او حيرانتيا کرار کرار د هغه په وړاندې

لکه د هغو په منځ کې له ګرځېدونکو سپیانو چرګانو او وزو سره په خواخوږۍ او ټوکو بدل شول. دغو سرتېرو سمدلاسه هغه د کورنۍ دغړي په توګه ومانه، هغه یې خپل وګاڼه، هغه ته یې د زموږ ارباب نوم ورکړ، په خپل منځ کې به پر هغه غږېدل او خندېدل. یوه ګولۍ راغله او له پېیره دوه ګامه لرې ولګېده او وچاودېده. هغه، هغه خاورې چې د دغې ګولۍ چاودنې دده پر جامو ورشیندلې وې، له جامو پاکې کړې، وې خندل او شاوخوا یې وکتل.

یو سور مخی پنډ سرتېري چې ټینګ او تک سپین غاښونه یې له ورایه ځرګند وو، وویل:

-څنګه اربابه! ته په رښتیا نه ډارېږې؟

پېیر وپوښتل:

- ته ډارېږې، که څنګه؟

سرتېري ځواب ورکړ: څنګه ونه ډار شم؟ ګولۍ ده، رنده ده، رحم نه لري، یو وار سړی ټوټې ټوټې کوي، که په چا ولګېږي، نورنو ژوند نه پاتېږي، آیا کېدای شي ونه ډار شو؟

یو څو تنه سرتېري د پېیر له شاوخوا نه راتاو شول، هغوی داسې نه انګېرله چې ګواکې دی دې هم د نورو په شان وغږېږي او له دې چې دوی په دې پوه شوي وو له خپلې دې خبرتیا نه خوشاله و، د هغوی نه یو تن وویل:

- دا عسکري خو زموږ کار دی، دی خو ارباب دی، خو عجب ارباب!

ځوان افسر د پېیر شاوخواته پر راټول شویو سرتېرو غږ وکړ او قوماندہ یې ورکړه:

-خپلو ځایونه ته! له ورایه ځرګنده وه، چې دا لومړی یا دویم وار

دی، چې ورسپارل شوې چارې ترسره کو ،نو له همدې کبله هر څه يې په خورا ځير او په خپل وخت کول، له دود سره سم يې سرتېرو ته سپارښتنې او مشرانو ته ګزارش ورکاوه.

د توپونو د ډزو غرمبهاري او د توپکو د ډزو آوازونه، په ټوله دښته په تېره بيا د هغې په کين اړخ کې، چېرې چې د باګراتيون قطعه مېشته او په سنګرونو کې يې سربنندنه کوله، لاپسې زياتېدل، خو چېرې چې پېير ولاړ و ، د ګڼ ټينګ لوګي له کبله څه کم هېڅ نه ليدل کېدل. د غه راز د پېير ټول خيال د توپچي د سنګرونو د چوپړانو د ورې ډلې، يو والی ته چې له نورو نه جلا د يوې کورنۍ د غړو په شان برېښېدل، اخته و ، هغه لومړنۍ لېوالتيا او خوند چې د پوره ناخبرۍ له امله د جګړې د ډګر د لومړي وار له ليدنې او د هغه له ډزونه هغه ته پيدا شوي و ، اوس په شنيلوکې د وژلو شويو سرتېرو مړو په ليدو ، ځای بل احساس ته پرېښی و ، اوس له مورچلونو نه د رااېستل شويو خاورو پر سرناست او خپل شاوخوا کې يې د سرتېرو څېرو ته کتل.

څه کم لسو بجو پورې يې شل تنه وژل شوي يا دغونډۍ پر سر ټپيان د توپچي له مورچله لرې يووړل. دوه توپونه هم له منځه تللي وو ، له هر ځايه زيات پر توپونو زياتې ګولۍ وريدې. د مورچل سرتېري ګواکې دا ډزې او غرمبهارۍ نه اوريد ، ځکه د هغو د خندا ، ټوکو ټکالو او مستۍ دغږيدا شور له هر پلوه اوريدل کېده.

يوه سرتېري، يوې ګولۍ ته چې په غرمبهاري راروانه و ، اشاره کوله او نارې وهلې:

- ګولۍ !

بل سرتېري چې ليدل، ګولۍ د دوی له سره تېرېږي او د مدافع سرتېرو منځ ته لوېږي، په کړس کړس خندل او نارې يې وهلې:

-دې خواته نه راځي، پليو ته ور روانه ده، پليو ته !

بل سرتېري وليدل چې يو اربکي د را روانې ګولۍ له امله سر ټيټوي، او کيني، وې خندل او وې ويل:

-څنګه !ورسره آشنايي که څنګه؟

څو تنه نور سرتېري ديوال ته نږدې راټول شوي او د هغه څه ننداري يې کولې چې د دوی تر مخې تېرېږي.

هغو له ديوال نه لرې مخامخ اشارې کولې او ويل يې:

-وينئ، کرښه يې ماته شوې، شاته تللې.

يو زوړ بريدګي په دوی غږ وکړ او وې ويل:

- خپل کار ته ګورئ، هغوی څه کوئ، شاته لاړل، نو لاړل، ستاسو يې څه، شا کې به کار لري. هغه يو سرتېری له اوږې راټينګ کړ، هغه يې په زنګانه پورې واهه او نور سرتېري له خندا نه شنه شول.

قوماندان له کومې خوا راغږ کړل:

-پنځم توپ راکش کړئ !

د توپ د راکش کوونکي غبرګ مست غږ واوريدل شو او ټولو په ګډه توپ را پر ځای کړ.

سور مخي ټوکمار چې له خندا نه يې غابنونه له ورايه برېښېدل وويل:

-نږدې وه چې د هغه له سره ولوېږي !او په ښکنځلو يې هغې ګولۍ ته چې د توپ ځرخ او د يوه سرتېري پښه يې الوزولی و، ښکنځلې کولې:

- نو، ګيدړانو !وويشتل !

يو بل، دغو کليوالو اربکيانو ته چې زړه نازړه راغلی و چې خپل ټپيان پورته کړي، په خندا خندا وويل:

-ای دو که ماره ! دو که ماره !

سرتېرو چې ولیدل، اربکیان د هغه چا په پورته کولو کې چې پښه یې الوتې زړه نا زړه دی، ورچغې کړې او وې ویل:

-څه ته ګورئ ! زموږ ورغستلي خوند نه درکوي، که څنګه؟..

پېير ليدل چې د هرې ګولۍ تر لګېدو او د هر سرتېري د وژل کېدو نه وروسته، ټوليزه لېوالتيا لا پسې زياتېږي.

د سرتېرو په ګوګل کې پټ اورونه، شغلو کېدو ته نېږدې وو، داسې لکه د تورو ګڼو وريځو د زړه په تل کې د برېښنا په شان..

پېير هغه څه ته چې دده تر مخې د جګړې په ډګر کې تېرېدل نه کتل او لېوالتيا يې هم نه درلوده چې په هغه خبر شي، د هغه ټوله پاملرنه د سرتېرو په ګوګل کې راپسخېدونکي اور ته چې دم په دم را په بلېدو و، وه. (هغه دا احساسوله). داسې برېښېده چې دده په ګوګل کې هم دا اور رابلېدونکی دی.. نور نو پېير ته چا نه کتل، يو دوه ځله چا پر هغه چغې کړې چې د لارې خنډ نه شي.. سرتېرو ګولۍ او مهمات وړل راوړل. تلل راتلل. په توپونو کې يې ګولۍ اېښودې، خپلې چارې يې د زړه له کومې او کله ناکله په ځانښودنې تر سره کولې. د هغو تګ راتګ نڅا ته ورته وو او داسې برېښېده چې ګواکې په فنرونو روان وو.

دغه له تندره نه ډکه وريځ رانېږدې شوې وه او هغه اور و چې پېير يې د لګېدو په تمه و، په ځلېدونکو شغلو، د ټولو پر څېرو رڼا خپره کړه. هغه د توپچي د قوماندان تر څنګ ولاړ و. په دې وخت کې يو ځوان افسر په سلامۍ راوړاندې شو او وې ويل:

-وياړمن يم، تاسو ته خبر درکړم ښاغليه ډګرواله چې د توپ اته ګولۍ پاتې دي، ډزو ته دوام ورکړو که څنګه؟

مشر افسر پرته له هغه چې سترګې له هغه ديواله چې ده په ځير ځير

ورته کتل، راوړاوې چغه کړل:

-ډزې !ډزې !

ناڅاپه کوم څه پېښ شول، ځوان افسر اخ کړل او لکه مرغه چې په هوا کې په غشي لګېدلی وي، تاوراتاو شو او پر ځمکه کېناست. هر څه د پېير تر سترګو عجيب، تياره او تت شول. ګولۍ يو په بل پسې راوريدلې او په سرتېرو او د هغو په مخ کې په ولاړو ديوالونو او توپونو لګېدلې. پېير، چې تر دې پورې د دغو غړمبهارو او ډزو آوازونو ته پام نه کاوه، اوس يې پرته له هغه نه بل څه نه اوريدل. د مورچل له ښۍ خوا سرتېرو د هورا نارې وهلې، منډې منډې وې او پېير داسې انګېرله، چې سرتېري نه مخکې بلکې شاته زغلي.

ګولۍ مخامخ هغلته، د ديوال پر څوکې د پېير مخې ته ولګېده او په ده يې خاورې ايرې راوشيندلې. د بربښنا د چټکۍ په شان يې يو تياره پر سترګو راخوره شوه.. يو بريدګی قوماندان ته په منډه ورغی (او د هغه چوپړ په څبر، په داسې ژبه يې کوربه ته خبر ورکاه چې دده د خوښې شراب پای ته رسېدلي دي) په وير او زګيروی يې وويل:

-ګولۍ خلاصې شوې.

مشر افسر د پېير پلو راتاو شو او چغه يې کړل:

- دا داړه ماران څه کوي؟

د هغه بشره تکه سره اوښتې، خوله خوله و او برندې سترګې يې ځلېدلې. د هغه سترګو او غلچک غوښتل چې د پېير له سترګو سره مخامخ نه شي.

پر سرتېري يې ورچغه کړل:

-منډه کړه، منډه کړه، وسلتون ته ورشه !د ګوليو صندوقونه راوړه.

پېير وويل:

- زه ځم.

افسر پرته له هغه چې هغه ته څه ووايي په چټکو او لوړو ګامونو بلې خوا ته لاړ او چغه يې کړل:

-هغه سرتېرى چې ورته ويل شوي و د ګولۍ صندوقونه راوړي، د پېير سره ټکر شو او وې ويل:

-اخ، باداره، دلته څه کوئ؟ دلته خو د تا ځاى نه دى.

سرتېرى دا وويل او د غونډۍ نه ښکته شېوه شو.

پېير سرتېري پسې رامنډه کړه او له هغه ځايه چې ځوان افسر ناست و لږ ورتاو شو، يو، دوه، درې ګولۍ يې له سره تېره شوې، د هغه تر مخې شاوخوا او شاته ولګېدې، د غونډۍ لمنې ته وررسېد. کله چې د مهماتو شنه صندوق ته وررسېده، پام يې شو او وې ويل:

-زه چېرى روان يم؟

هغه ځاى پر ځاى ودريد او نه يې شو کولاى ځانته ځواب ورکړي، مخې ته لاړشي او که شاته وګرځي. خو ناڅاپه يو ګړز او د ځمکې درنې ريږديدا هغه شاته وغورځاوه او پر ځمکه ولګېده، خو په همدې شيبه کې د يو ستر اور ځلا، د هغه سترګې وبرېښولې او د يوې چاودنې داسې درانه کنګه ونکى غږ په فضا کې وچورليد، چې غوږونه يې کڼول.

پېير چې را په حال شو، پر ځمکه ناست او په لاسونه يې تکيه کړې وه، د مهماتو هغه صندوقونه يې چې تر مخې ايښي وو، نښه يې هم نه وه پاتې، يوازې د شنو اور اخېستو تختو زړې ټوټې پر شنيلو، خورې ورې پرتې وې او لوګى ترې پورته کېده او يو آس چې د بار څه برخې يې ترې ځړيدې، ځان پسې کشکوه او په ځغاسته زغليده. يو بل آس لکه د پېير په شان په ځمکه لګېدلى پروت او زړه زورونکى زګيروى يې کاوه.

۳۲

پییر، چې له ډاره ځان هېر کړی و، پاڅېد او له ځانه شا خواته د توپ مورچل ته چې هلته، یوازینۍ پناه ځای و، ورمنډه کړل.

پییر، چې کله مورچل ته ورننوت، پوه شو چې نور نو له هغه ځایه ډزې نه کېږي او هلته یې یوازې څو تنه ولیدل چې په کوم څه اخته دي. پییر، ددې لپاره وخت پیدا نه کړ، چې پوه شي دغه خلک څوک دي، هغه د مورچل ډګروال قوماندان ولید چې دیوال ته مخامخ پروت او شا یې ده ته ده، داسې چې ګواکې د غونډۍ په لمن کې څه ته ګوري او یو سرتېری یې ولیده چې څو تنو له څنګلو نیولی، او دی له هغو نه د ژغورنې هڅه کوي، هغه سرتېری چغې وهلې:

-ورونو !

او کوم نور ډېر عجیب شیان یې ولیدل.

خو دی لا په دې پوه شوی نه و چې ډګروال وژل شوی دی او هغه سرتېری چې چغې وهلې، ورونو ! د هغه اسیر شوي د سترګو تر مخې یې د بل د اوږو په منځ کې نیزه ورومنډل شوه، خو لا سنګر ته پوره ننوتلی نه و چې یو ډنګر وچ ژیړ بشرې سړی یې ولید چې له څېرې نه یې خولې را روانې وې، شنه دریشي یې پرغاړه او توره یې په لاس، دده خواته را روان او چغې یې وهلې، پرته له هغه چې یو بل سم وویني، یو او بل پلو ته یې سره ودانګل. پییر، چې هغه ته ورنېږدې شو، پر خپل سر یې له هغه سره د ټکر د مخنوي لپاره خپل لاسونه وروغځول، د ځان او د هغه تر منځ یې خنډ کړل او هغه سړی یې (چې فرانسوي افسر و) راونیو. یو لاس یې پر اوږې او بل یې د ستوني پر بیخ ورکېښود، له هغه سره غېږ په غېږ شو، افسر هم خپله توره وارتېږله او پییر یې له

ګريوانه راونيو.

يو څو شېبې هغو دواړو، له ډاره په ډکو سترګو د يو بل نا آشنا څېرو ته کتل، دواړه حيران و چې څه کوي او څه بايد وکړي او هر يو له ځانسره ويل:

-زه د هغه اسير يم او که دی زما اسير دی؟ خو فرانسوي افسر څکه زيات ګمان کاوه چې اسير شوی دی، چې د پيير له وحشته ډک زورور لاس پر هغه لاسبری دی او پرله پسې يې د هغه ستونی پسې کېښکود. فرانسوي افسر غوښتل چې څه ووايي، خو ناڅاپه د دوی له سره د يوې تېريدونکې ګولۍ غږ دواړه له ډاره ورېږدول. فرانسوي افسر په داسې يو چټکۍ ولويد چې پيير فکر وکړ د هغه اورمبږ مات او سر يې له ځانه جلا شوی دی.

پيير سر خم کړ او د هغه ګريوان يې پرېښود، پرته له هغه چې فکر وکړي چې څوک د چا اسير دی. فرانسوي د مورچل پلو منډه کړې او پيير د غونډۍ د لمنې پلو راشېوه شو. په منډو منډو کې يې په وژل شويو او ټپيانو کې پښې بنديدې او داسې يې انګېرله چې پراته کسان يې له پښو رانيسي، خو پيير لا د غونډۍ لمنې ته رسېدلی نه و چې تصور يې وکړ، د روسي سرتېرو يوه ډله چې مخامخ ده ته په ځغاسته ده، په چغو نارو منډې راوهي، په شروشور اله ګوله او مستۍ کې يو بل کېښکاږي، يو له بله غبرګ چاپېروي، يو بل ته پښې ږدي، لوېږي، پاڅېږي او لکه يو نه ايساريدونکی توفان د مورچلونو پلو وردرومي. (دا هماغه يرغل و چې يورمولوف ځان پسې ليکلی دی او دعوا لري چې يوازې دده د مېړانې او زړورتيا له برکته و چې دغه يرغل ته لاره آواره شوه. ويل کېږي چې په همدې يرغل کې و چې د ګيورکي صليب چې ده په جيب کې درلود، د غونډۍ د لاس ته راوړلو په وياړ ګټلی و)

هغه فرانسويانو چې غونډۍ يې لاندې کړې وه، په تښتېدو شول، زموږ پوځيان د هورا ،هورا په چغو چغو هغوی داسې پسې واخېستل چې د هغو درول او نيول هم خورا ګران کار و.

له مورچلونو نه يې ټپيان راښکته کړل چې د هغو په منځ کې يو فرانسوي جنرال هم و او فرانسويان ترې راتاو شوي و.

ډېر اسيران پېير هغه پېژندل او ډېر هغه يې نه پېژندل، که روسان و او که فرانسويان، بشرې يې خورا رنځېدلې او کړېدلې برېښېدې، ټولو هڅه کوله ځان له مورچلونو نه لرې کړي، ځېنې په خپلو پښو روان و، ځېنې په ځمکه رغړېدل او ځېنې يې پر کراچيو اچولې وو. پېير غونډۍ ته وروخوت او له يو ساعت نه زيات هلته پاتې شو، خو له هغې ډلې نه يې چې د يوې کورنۍ غړي ګڼل کېدل او ده يې هم خپل غړی ګاڼه، هېڅوک پيدا نه کړل. ډېر داسې مړي (وژل شوي) يې وليدل چې ده هغه پېژندل، خو يو څو تنه هغه يې ونه پېژندل. يو ځوان افسر چې د ديوال بېخ ته د وينو په ډنډ کې کړوپ ناست و،سورمخي سرتېري، که څه هم لا ښوريده ،خو چا راجګ نه کړ.

پېير مخ ښکته منډه کړه، له خو ځانسره يې ويل:

-نه، نور نو هغوی له دې لاس اخلي، نور به دوی له هغه څه نه چې کړي دي، په وحشت کې شي. او په لالهانده توګه هغو ګڼو کراچيو پسې چې د جګړې له ډګره وتلې، لاړ.

لمر، چې لوګي يې پر مخ پرده غوړولې وه، لا لوړ ولاړ او مخې ته وړاندې په تېره بيا کيڼې خواته سيمونوسکايا ته نږدې په لوګيو کې يو څه ايشېدل، د توپونو او ټوپکو ډزې نه يوازې کرارې شوې نه وې، بلکې په وار وار لا پسې زياتې شوې وې، داسې بې کچې چې تا به ويل کوم ناهيله مند انسان په خپل وروستي قوت سره چغې او رمباړې وهي.

۳۳

د بارادنیو د جګړې اصلي عملیات د زرو ساژینو (۲/۱۳ کیلومتره) په اوږدو کې د بارادنیو او د باګراتیون د پوځونو تر منځ په واټن کې پېښه شوه، له دغه ډګره بهر، د ماسپښین په وخت، یو خوا روسي پوځونه او د اووارو، سوروڅان وښود او له هغې بلې خوا ،له اوتیڅیه نه آپلو، د پنیتوفسکي او توچکوف پوځونه سره ولویدل،خو دا د هغه څه په کچه چې د جګړې د ډګر په منځنۍ برخه کې تېریدل، دوه واړه او کمزوره عملیات وو. تر ټولو سخت عملیات د بارادنیو او د باګراتیون د مورچلونو تر منځ، ځنګله ته نږدې، په پراخه فضا کې چې دواړو خوا ته پرانستې وه، په خورا ساده او له دوکو او چل ول نه لرې، روان و.

جګړه د دواړو خواوو نه په ډزو چې په سلګونو توپونو په کې ګډون درلود، پیل شوه.

وروسته له هغه چې لوګی پر ټولې دښتې وغوړید، د فرانسویانو له خوا د دیسي او کمپان دوې قطعې له ښي پلوه ،د باګراتیون پلو، او د کینې خوا د ولیعهد غونډ د بارادنیو په لور د لوګیو په غبرګ کې وړاندې ورروان شول.

د شواردینو له سنګرونو نه چې ناپلیون هلته ولاړ و، د باګراتیون مورچلونه یو ورسته او د بارادنیو هغه دوه ورسته (ښي پلو) لرې لیدل کېدل، نو له دې کبله یې هغه څه چې د جګړې د ډګر په منځنۍ برخه کې تېریدل نه شو لیدلای. په تېره بیا چې لوګی او لړو ټوله دښته پوښلې وه.

د دوسه د پوځ سرتېري چې د باګراتيون د هغو خوا ته وررروان و، تر هغه وخته پورې ليدل کېدای شو چې د دوی او مورچلونو تر منځ شيلې ته ورکوز شوي نه وو. همدا چې دوی شيلې ته ورکوز شول، د توپونو او توپکو لوګی دومره ګڼ شوي وو چې د غونډۍ آپلو ته يې د هغو ورختل چور له سترګو پناه کړي و، کله ناکله به توري نښې هرومرو د سرتېرو سيوري، او کله ناکله به هم د سرنيزو د سرونو ځلاوې د لوګو په منځ کې وليدل شوې، خو له شواردينو نه، نه شو کېدای په دې پوه شي چې آيا دغه کسان خوځېږي، ولاړ دي، فرانسوي دي او که روسان. ختلی لمر، د هغه شغلې او ځلا مخامخ د ناپليون پر مخ ورځلېده. هغه چې لاس يې سايوان کړی و، په ځير يې د باګراتيون د پوځ ځارنه کوله. لوګی د دغه پوځ په وړاندې پرده شوی و، کله به داسې وبرېښېده چې لوګی خوځېږي او کله به ښکاره شوه چې پوځ روان دی. او کله به هم د توپونو د ډزو د غړمبهاري په منځ کې د خلکو چغې واوريدل شوې، خو دا نه پوهېدونکې وه چې دوی هلته څه کوي. ناپليون د غونډۍ پر سر ولاړ و او په لرليد (دوربين) کې يې کتل. د لرليد په وړه کړۍ کې يې لوګی ليده او د لوګي په منځ کې يې کله خپل او کله هم روسي پوځيان تر سترګو کېدل، خو کله به يې که لرليد له سترګو لرې کړ، په دې به نه پوهېده چې په لرليد کې ليدلی څه، چېرې و.

هغه له غونډۍ راکوز شو، کله به شا، کله به مخې ته وخوځېد، کله به ودريد، د ډزو غږ ته به غوږ شو او د جګړې د ډګر خوا ته به يې وکتل. نه يوازې له هغه ځايه ښکته چې دی پرې ولاړ و، نه يوازې پر هغه غونډۍ چې اوس دده څو تنه جنرالان پرې ولاړ وو، بلکې په خپله د نيزوالو سرتېرو په سنګرونو کې چې اوس روسي يا فرانسوي پوځيان وژل شوي يا ټپي يا ژوندي، يا له ډاره، له عقله وتلي سرتېري په کې

راټول شوي وو ، نه پوهېدل کېدل چې په دې ځای کې اوس هلته څه تېرېږي او څه کېږي.

د څو ساعتونو په اوږدو کې په دې ځای کې د توپونو او توپکو د نه آرامه کېدونکو ډزو په منځ کې کله روسان او کله هم فرانسویان، کله پلي او کله سواره، پر غونډۍ راښکاره کېدل، لویدل به، پر یو بل به یې ډزې کولې، سره نښتل به او نه پوهېدل به چې څه غواړي او څه کوي، چغې به یې وهلې او بېرته به ستنېدل.

د ناپلیون له خوا د جګړې ډګر ته لېږل شوي یاوران او هغه ریباران چې ده خپلو مارشالانو او قوماندانانو ته ورلېږلي وو ، راستنېدل او د جګړې د حال او جاج خبرونه یې ورته رارسول، خو دغه خبرونه ټول دروغ او ناسم وو ، ځکه د جګړې په اور کې څوک په بشپړه توګه نه شي کولای ووایي چې په دې شیبه کې اوس څه، چېرې تېرېږي. او هم له دې کبله چې دغه یاوران او ریباران د جګړې تر خونړیو کرښو پورې نه تلل او هغه خبرونه یې چې ناپلیون ته راوړل،نه د دوی خپل د سترګو لیدلی حال بلکې له بل چا به یې په بل ځای کې اوریدلي و. بله خبره دا وه چې د جګړې له ډګره تر ناپلیون پورې دوه درې ورسته لاره به چې کله دغه استازو وهله، جګړې به د خپل زور له کبله بله بڼه او تګ لاره پیدا کولو ، او ده ته رارسېدلی خبر به نور نو سم نه و. د ساري په توګه، هغه یاور چې له ولیعهده دا خبر راوړی و چې بارادنیو لاندې شوې ده، د کالوچا پر سر ولاړ و پلیو فرانسویانو نیولې ده او له ناپلیونه یې پوښتنه کوله، چې آیا دی قومانده ورکوي چې له پله نه واوړي او کنه؟ ناپلیون فرمان ورکوي چې له پله واوړي، هلته مېشت او دده بل فرمان ته سترګې په لاره پاتې شي، خو نه یوازې هغه وخت چې ناپلیون دغه فرمان ورکړ، بلکې آن هغه وخت چې د دغه خبر یاور ناپلیون ته ورروان

و ، دغه پل روسي پوځيانو بېرته له فرانسويانو نه نيولی او لا د وخته يې هغه ته اور ورته کړی و. دا د دغې جګړې د هغو لومړيو يرغلونو نه و چې پېښېږ هم ګډون په کې کړی و. ياورانو او ريبارانو د نيزوالو پوځونو د مورچلونو نه په خورا ډار او وحشت ناپليون ته راغلل او خبر يې راوړ چې د فرانسويانو يرغل په شا تمبول شوی، کمپان ټپي شوی او داوو ، وژل شوی دی، حال دا چې هماغه وخت د نيزوالو مورچل، نورو پوځيانو نيولی و او په هماغه شېبه کې چې ناپليون ته ويل کېده چې داوو وژل شوی، هغه ژوندی او ډېر کم ټپي شوی و. د دغو ناسمو خبرونو له امله و چې ناپليون به د داسې چارو په اړه فرمانونه ورکول چې يا له دغه فرمانه مخکې تر سره شوې وې او يا د سرته رسېدو وړ نه وه او يا خو نه سر ته رسېدونکې پاتې کېده. هغه فرانسوي مارشالان او جنرالان چې د جګړې ډګر ته نبږدې، خو هغو هم لکه د ناپليون په څېر خپله په جګړې کې ګډون نه درلود او يوازې به يې کله ناکله تر اور لاندې هلته ورغلل، پرته له هغه چې د ناپليون خوښه او مشوره تر لاسه کوي خپله به يې ځينې فرمانونه ورکول چې څوک او کوم پلو ډزې وکړي، سپاره پوځونه چېرته لاړشي او پلي هغه څه وکړي. نو آن د هغو فرمانو نه کټ مټ لکه د ناپليون د فرمانونو په څېر هغه هم په ناسم او بې پايه توګه ترسره کېدل او زياتره وخت خو به د هغه فرمان د غوښتنو برخلاف کړه کېدل. د سرتېرو زياترې برخې چې د پرمختګ سپارښتنه ورته شوې وه، بېرته راتښتېدل او هغو ته چې د درېدو حکم يې شوی و ، د دوی له هيلې نه لرې د روسي پوځيانو په ليدو به يا شا ته تلل، يا به يې په خپل سر يرغل پيل کړ. او يا به سورو پوځو د روسي تښتېدونکو سرتېرو په ليدو په خپل سر هغو پسې منډې وهلې. .. هغو قوماندانانو چې په جګړه کې و ،هم دغه شان ټولې پرېکړې، په خپل سر

او په خپله خوښې کولې. هغوی نه یوازې له ناپلیون نه بلکې له نی، داوو یا مورا ،نه هم پوښتنه نه کوله. هغوی نور نو د خپل سرچارو او پریکړو نه، نه ډاریدل. ځکه په جګړه کې پریکړه د انسان له تولو نه ګران ځیز یعنې ژوند پورې اړه لري. کله داسې برېښي چې ژغورنه په تېښته کې ده او یا مخې ته تګ کې، نو ځکه سرتېرو د جګړې په خونړو شېبو کې د وخت او خپلې خوښې له مخې پریکړه کوله، خو رښتیا خبره دا و چې دا شا یا مخې ته خوځېدا ،د سرتېرو حال ته څه ګټه نه رسوله، د هغو پېښې یې نه سپکاوه او د هغو حالت پلې نه شو بدلولای. پر یو بل د سورو یا پلیو یرغل هومره مرګ ژوبله او ژوند ته ګواښ نه پېښاوه ،د مرګ ژوبلې او تېپي کېدو ګواښ، له توپونو او توپکو وو ، دهغو له ګولیو او مرمیو نه، چې له هرې خوا نه په هوا کې چورلیدې.

همدا چې سرتېري به له هغه ځایه چې ګولۍ او مرمۍ وریدلې ځان ووېسته، د قوماندانانو د قوماندې غږ به هغو پسې انګازې جوړولې، او د نظم او ګواښ تر سخت اغېز لاندې به یې په منډه ،تر اورلاندې سیمې ته راستانه کړل، خو هغو به بېرته د مرګ د ګواښ له امله د قوماندان ګواښ هېر او د تولو او ډلیزو کړو تر اغېز لاندې به یې خپله پریکړه کوله.

۳۴

د ناپليون جنرالان، داوو، نی او ميورات چې جګړې ته نږدې وو او کله ناکله به هغې ته ورګډېدل، څو وارې يې د جګړې سيمې ته لوېې منظمې قطعې ور استولې وې، خو د هغه څه برخلاف چې پخوا به په ټولو جګړو کې پېښېدل، دښمن د تښتې پر ځای دا وار له وحشت او ډاره په ډک حالت، په ډله ايزه توګه خپل پوځيان بېرته تېښتې ته هڅول. هغوی به بيا راتلل او منظم کېدل به، خو وار تر وار به يې شمېر په کمېدو و، غرمې ته نږدې ميورات خپل استازی ناپليون ته ورولېږه او د مرستندوی پوځ هيله وکړه.

ناپليون د غونډۍ په لمن کې ناست و او جام په لاس ،(پونس) يې څښل چې د ميورات استازی ورته راورسېد او په ډاډ يې ووې، که ټولواک دوی ته يوه بله مرستندويه قطعه ورکړي، نو دوی به وکولای شي په ډاډ روس پوځ مات کړي.

ناپليون په حيرت د ميورات ځوان او ښکلي استازي ته چې د ميورات په شان يې توري اوږدې کړۍ کړۍ څڼې لرلې وکتل او داسې چې ګواکې د هغه په خبره پوه شوی نه وي، په ځيره ژبه د هغه خبره تکرار کړه:

-مرستندويه قطعه ! ناپليون له ځانسره فکر وکړ او وې ويل:

-کوم مرستندوی پوځونه؟ څنګه هغوی مرستندوی قوتونه غواړي

حال دا چې نیم پوځ له دوی سره دی او د دوی په وړاندې یو ازې د دښمن یوه خواره ضعیفه او بې مورچله خوا ولاړه ده، هغه په خورا ترخه ژبه دغه استازی ته وویل: د ناپل شاه ته وو ایه چې لا غرمه شوی نه ده او زه لا په ښه توګه د شطرنج د تختې پر مخ، دانې ښې لیدلای نه شم. مارش، درځه !

ښکلي، تنکي، ځوان استازي چې لا لاس له خولۍ نه کوز کړی نه و، یوه سور ژور اسویلی یې وویست او بیا یې هغې خوا ته ورودانګل چې خلک وژل کېدل. ناپلیون پاڅېد او ځانته یې د کولینکور او بیرتیه په نامه افسران وروغوښتل او له هغو سره یې د هغه څه په اړه د زړه خواله پیل کړه چې جګړې پورې یې اړه نه لرله. د هغو خبرو په نیمایي کې چې د ناپلیون ټول پام یې ځانته وروا اړولی و، بیرتیه ولیدل چې یو سپور جنرال له خپلو یاورانو سره په خولو کې خیشت، په ځغاسته د غونډۍ پلو ورنږدې کېږي. دا سړی جنرال بیلیار و. هغه له آسه راکوز، په چټکو ګامونو ټولواک ته ورنږدې شو او په خورا زړورتیا او لوړ آواز یې د مرستندوی پوځونو اړتیا ثابتوله. هغه په خپل شرف قسم وخوړ که ټولواک دوی ته یوه بله قطعه ورکړي، روسي پوځ به تالا والا کړي. ناپلیون اوږې پورته واچولې او پرته له هغه چې څه وو ایي، خپلې ګرځېدا ته یې دوام ورکړ. بیلیار په لوړ آواز او لېوالتیا هغو جنرالانو ته غږېده چې ترې تاو شوي وو.

ناپلیون بېرته، رارسېدلی جنرال ته راستون شو او وې ویل:

-بلیاره ! تاسو یې ډېره توده خورئ ! د جګړې په لمبو کې سړی په آسانۍ تېروزي، ځه لاړ شه، هر څه ښه وګوره او بیا بېرته ما ته راشه !

بلیار، لا له سترګو پناه شوی نه و چې د جګړې د یوې بلې خوا، یو بل نوی استازی دوی ته راورسېد.

ناپليون په داسې يوه ژبه چې له ستونزو په تنګ شوی وي، وويل:
-نور څه شوي دي؟
استازی پيل وکړ:
-ټولواک، شهزاده..
ناپليون په داسې يوې خوځېدا چې قهر ترې څرګندېده وويل:
-مرستندوی پوځ غواړئ؟
استازی د هو په نښه سرښکته خواته وښوراوه او د حالاتو په اړه يې خبرې پيل کړې، خو ټولواک مخ ترې واړاوه، څو ګامه لرې شو ،ودريد او بيا يې هغه ته مخ راواړاوه، بيرتيه، يې ځانته وروباله. خپل لاسونه يې له خواری نه وښورول او وې ويل:
-بايـد لـه احتيـاطو نـه يـو څـه مرسـتـه وروليږو !بيـا يـې بيرتيـه ته(وروسته بيا ناپليون ويل دا هغه هيلۍ و چې ما باز ترې جوړ کړ) مخ وروا ړاوه او له هغه نه يې وپوښتل:
-څه فکر کوئ، کوم قوتونه ورولېږو؟
بيرتيه ،چې له ټولو قوتونو، کنډکونو او نورو ټولـو نـه ښـه خبرتيـا لرله، وويل:
-معظم ټولواک د کلاپاريد ، فرقه ورولېږئ.
ناپليون د تاييد په نښه سر وښوراوه.
استـازي د کلاپاريـد فرقـې پلـو تـه ورغـی، دغـه فرقـه څـو دقيقـې وروسته د غونډۍ شا ته ولاړه وه، نـاپليون چپـه خولـه ولاړ او د فرقـې د خوځېدو بهير ته يې کتل،خو ناڅاپه يې مخ بيرتيـه ،تـه وروا ړاوه او وې ويل:
-نه، د کلاپاريد ، فرقه ورلېږلی نه شم، د فريان فرقه ورولېږئ.
که څه هم د کلاپاريـد د فرقـې پـر ځـای د فريـان د فرقـې لېږل، کومـه

ځانګړې ګټه نه لرله او آن په ډاګه يې دا تاوان لاره چې د کلاپاريد د فرقې د بېرته درولو او د نوې فرقې د خوځېدو ،د پوځيانو په لېږلو کې څه ځنډ راوست،خو بيا هم د ټولواک فرمان کټ مټ ترسره شو. ناپليون دا نه ليدل چې د خپل پوځ په وړاندې اوس د داکتر دنده لري او په خپلو دغو درملو د هغو روغتيا ته تاوان رسوي،خوبيا هم هغه په خپلې دغې دندې ښه پوهېده او هغه يې غندله.

د فريان، فرقه هم د نورو هغو په شان د جګړې د ډګر په تورو لوګو کې ورننوته او هلته د لوګو په غبېږ کې ورکه شوه. له هر پلو په منډه منډه د استازو رارسېدل دوام درلود ،تا به ويل چې ګواکې دوی په ګډه سره پريکړه کړې وه. ټولو يوه خبره کوله او هغه د نويو مرستندويو قوتونو غوښتل و. هغوی ټولو په يوه ژبه ويل چې له روسي پوځونه پر خپل ځای، ځای پر ځای ولاړ دي او پر دوی يې د لمبو باران جوړ کړی دی. داسې اور چې د هغه له تودوخې نه فرانسوي پوځ ويلي کېږي.

ناپليون پر يوې ټيټې څوکۍ کېناست او په چرتونو کې ډوب و.

لا له سهاره وږی پاتې شوی ښاغلی دوبوسيت، هماغه څوک چې د ټولواک په وينا د سفر ښه لېواله و، ټولواک ته راغی، زړه نازړه يې زړه وکړ او په خورا درناوي يې ټولواک ته د سهارنۍ د خوړلو وړانديز وکړ او وې ويل:

-زه هيله لرم اوس ددې وخت رارسېدلی دی چې ستاسو حضور ته د برې مبارکي ووايم.

ناپليون په پټه خوله، د نه په نښه سر وښوراوه، ښاغلی دوبوسيت په دې ګمان چې د سر ښورول د برې د مبارکۍ نښه ده، نه د سهارنۍ د نه خوړلو، په خورا درناوی يې د ټوکې په بڼه وويل:

-کله که څوک غواړي سهارنۍ وکړي، په نړۍ کې داسې دليل نه

شته چې د هغه د دغې چارې خنډ شي.

ناپلیون په تریو تندی ناڅاپه وویل:

- څه ورکېږه ! او مخ يې ترې واړاوه.

د ښاغلي دوبوسیت، پر غم لړلې څېرې، ساده خو هم مهاله د خواشينۍ او پښېمانۍ موسکا راخوره شوه او په داسې خوځښدا چې ګواکې د اوبو پر سر روان وي، د نورو جنرالانو پلو ورغی.

ناپلیون د هغه جوارګر په څېر احساس درلوده چې تل نیکمرغه ګټل لري، تل يې خپلې ناشمېره پیسې په بې پروايۍ پر میز ارتيېرلې، هغه يې ګټلې، خو هغه کله چې په دې تصور بیا هر څه سنجوي، د لوبې ټولې لارې چارې په پام کې لري، داسې انګېري چې هر څومره زیات په دې اړه فکر کوي، په هماغه کچه د هغه بایلودل هرومرو کېږي.

هماغه پوځ و، هماغه جنرالان وو، جګړې ته چمتووالی هماغه شان و، د جګړې تګلاره په هماغه څېر کتیا شوې وه، هغه هماغه ډول هر اړخیزه او لنډه وه، دی هم هماغه و چې و، هغه په دې پوهېده، هغه پوهېده چې دده تجربې او پوهه تر پخوا زیات شوي دي، آن دښمن هماغه دښمن و، هماغه د اوسترلیځ او فریدلاند په څنډو کې دښمن، خو دده پر توان چې فرمانونه يې ورکول، څه کوډې شوي دي.

پخوا به تر دوو، درې فرمانونو او تر دوه درې خبرو نه وروسته مارشالان او د هغو یاوران په خورا خواشينۍ او نیکمرغه څېرو په توپکو او ځغاسته شول، د بریو مبارکۍ به يې ویلې او د سر او مال د نیولو زیري به يې کول او ویل به يې:

-سرتېري مو اسیر کړي، د دښمن بې شمېره جنډې او علمونه يې نیولي او د هغو توپونو او ګاډۍ يې تر لاسه کړي دي. میورات به اجازه غوښتله چې د دښمن د پوځي کتارونو او مهماتو د نیولو لپاره سواره

پوځونه ولېږي.. هر چېرې حال همدغه حال و، خو اوس څه شوي او پر پوځ څه بلا رالويدلې ده؟

که څه هم هغه ته د نيزوال پوځ د ماتې او دده د پوځ له خوا د لاندې کولو خبر را رسېدلی و، خو ناپليون ليدل چې د جګړې حالت پخوانی نه و، هغه وليدل، هغه احساس چې ده احساساوه، دده شاوخوا ټولو نورو هغو کسانو چې په جګړې کې يې تجربه لرله هم احساسوه. ټولې څېرې خواشينې او ټولو سترګو هڅه کولو چې يوله بل سره مخامخ نه شي. يوازې دوبوسيت، په دې نه پوهېده چې څه تېرېږي، ناپليون په جګړه کې د خپلو تجربو له مخې په دې پوهېده چې تر اتو ساعته جګړې وروسته، له ټولو هڅو سره سره د يرغليز پوځ نه بری څه معنا لري، هغه په دې پوهېده چې دغه حال څه کم د ماتې معنا لري، هغه په دې هم پوهېده چې په دې کې کيچن بې انډوله حالت کې يو کمکی تصادف هم کولای شي، دی او دده پوځ نابود کړي.

کله به چې هغه د روسيې دغه عجيبه جګړه له پيل نه تر دې ساعته پورې په خيال کې راڅرګنده کړه، ليدل به يې چې په دې جګړه کې آن يوه نښته هم دوی نه ده ګټلې، دوی، د دوو مياشتو په هلوځلو کې آن يوه جنډه يا کوم توپ هم غنيمت کړی نه دی، يا يې يو تن اسير نيولی نه دی، خو کله به يې چې خپل شاوخوا کسانو ته کتل د هغوی پټ غم به يې ليده، د روسي پوځ په اړه به يې د هغو خبرونه اوريدل، نو له دې ټولو نه به يې داسې ويره په زړه ورننوته لکه چا ته چې په خوب کې په زړه ورننوزي او هغه غمرلې خيالونه به يې پر ذهن ورخوريدل، چې کېدای شي دده د تباهۍ سبب شي. دده په خيال کې ګرځېدل چې روسان کېدای شي، د پوځ له کينې خوا يرغل وکړي، کېدای شي دده د پوځ پر منځنۍ برخه يا زړه وروخېژي او يا په بوې مرمۍ دی خپله نښه او وې

وژني. ددې ټولو پېښو امکان و. هغه په پخوانيو جګړو کې يوازې د هغو اټکلونو په اړه فکر کاوه چې د بري زيرى به يې راوړ، خو اوس د برې بې شمېرې ناوړې پېښې خيال ته ورتلې او دى د هغو هر يوې پېښېدو ته سترګه په لاره و، هو کې، هغه د هغه چا احساس لاره چې خوب ويني، کوم جاني غواړي هغه ووژني او ده په ټول توان هڅه کړې ده، په خپل سوک هغه ته داسې ګوزار ورکړي چې ډاډه وي، هغه به له منځه يوسي، خو دى احساسوي چې لاس يې نرم او ناتوانه شوى و لکه يو زوړ ټوکر چې د لاندې لوېږي، ځان بيچاره احساسوي او د حتمي مرګ ويره پرده لا سبره کېږي.

دغه خبر چې روسان د فرانسوي پوځ پر کينې خوا بريد کوي، همدغه وحشت د ناپليون په زړه کې راولمساوه، د غونډۍ په لمن کې پر څوکۍ چپ ناست و. سر يې ښکته اچولى و او څنګلې يې پر زنګنو ايښې وې. جنرال بيرتيه، هغه ته راغى او هغه ته يې وړانديز وکړ، چې ټولواک خپله د جګړې لومړۍ کرښې ته لاړ شي او د جګړې جاج خپله واخلي.

ناپليون وويل:

-څه شى؟ څه مو وويل؟ ښه ده، ښه ده، ووايئ چې آس مې راولي.

پر آس سپور شو او د سميونوفسکايا خواته لاړ.

ناپليون هغې سيمې ته ورغى چې د باروتو لوګى له هغه ځايه کډه باروله او په ټولو ځايو کې آسونه ،يا يو نيم سړي يا هم ډله ډله په وينو کې لت پت پراته وو. دغه شان وحشتناک منظر او په لنډ تنګ ځاى کې دومره زيات وژل شوي کسان، نه ناپليون کله ليدلي و او نه يې کوم يو جنرال.. ناپليون د سميونوفسکايا پر لوړو ورپورته شو او له هغه ځايه يې د لوګو د لړو تر شا و د سرتېرو داسې کتارونه ليدل چې د ريشى يې

ورته نا آشنا وې، دا روسي پوځيان وو.

د روسي سرتېرو منظم کتار د سيميونوفسکايا د لوړو آپلو ولاړو، د هغو د توپونو غړمبهارې نه کراريده او له هغو نه پورته کېدونکو لوګيو هغه ټول کتارونه پټول، هغه څه چې ناپليون ليدل، نور نو جګړه نه وه، پرله پسې انسان وژنه وه چې نه يې روسانو ته ګټه لرله او نه يې فرانسويان خپل ارمان ته نېږدې کول. ناپليون خپل آس ودراوه او بيا په هغو خيالونو کې ډوب شو چې جنرال بيرتيه، له هغه راوبستلی و. هغه نه شو کولای هغه جګړه ودروي چې دده تر مخې دده شاوخوا ته روانه وه، ده يې لاربښوونه کوله، ده پورې يې اړه لرله، دا لومړی ځل و چې دغه جګړه د ناکامۍ له امله دده تر پامه بېهوده او وحشتناکه وبرېښېده.

يو تن جنرال چې هغه ته نېږدې شوی و، دا زړه يې وکړ چې هغه ته ووايي هغه پخوانۍ زړه فرقه، جګړې ته ورمخ ته کړئ. مارشال، نی او بيرتيه چې د ناپليون تر څنګ ولاړ وو، يو بل ته وکتل، او د هغه جنرال پر بې معنا وړانديز يې له سپکاوي نه ډکه يوه خندا وکړه. ناپليون سر ښکته واچاوه، يوه شېبه چپ پاتې شو، او بيا يې وويل:

-د فرانسې د پولو نه درې زره او دوه سوه ورستې لرې، نه شم کولای خپل پخوانۍ زړه فرقه تباه کړم.

هغه د خپل آس مخه راواړوله او بېرته شواردينو پلو ته ستون شو.

۳۵

کوتوزوف، خپل سپین سر ښکته اچولی او په درانه او ځورب ځان پر هغې اوږدې څوکۍ چې قالینه پرې پرته وه او د هغې ورځې پرسهار یې پېیر هلته لیدلی و،ناست و. هغه هېڅ ډول سپارښتنې نه کولې او یوازې یې هغه وړاندیزونه چې ورته کېدل، یا منل او یا یې نه منل.

د بیلابیلو وړاندیزونو په ځواب کې چې ده ته کېدل، ویل به یې:

-هو، هو، همداسې وکړئ! خپله به یې دې یا هغه چوپړ ته ویل:

-هوکې د زړه سره لاړ شه، پام کوه! بیا به یې ویل:

-نه، دا مه کوه، ښه به دا وي چې صبر وکړو!

هغو خبرونو ته به یې په خورا ځیرتیا غوږ نیو چې دلته ویل کېدل او هر کله به چې له ده نه،د څه غوښتنه کېده ده به سپارښتنې کولې،خود خبرونو د اوریدو په لړ کې به داسې بریښېده چې دد غو خبرونو کلماتو او جملو ته چې ده ته ویل کېږي، پام نه کوي، ډېرو نورو شیانو لکه دوینا وال د څېرې یا د وینا حالت او ډول دده پاملرنه ځانته وراړوه.

د پوځي اوږد ژوند له تجربو نه دی پوهېده او د پاخه عمر د عقل په مرسته ده کولای شول دا درک کړي چې د سلګونو زرو هغو وګړو مشري او لارښوونه چې د جګړې په ډګر کې له مرګ سره جنګېږي، باید یو تن ونه کړي، هغه په دې پوهېده چې د جګړې بهیر او برخلیک ،نه د ستر قوماندان پریکړو او سپارښتنو ،نه د پوځیانو د ځای پر ځای کېدو د ځای، نه د توپونو شمېر، یا د مرګ ژوبلې کچې پورې،یوڅه پورې، هم اړه نه لري،بلکې د جګړې بهیر هغه نه لیدونکی او نه لاس ته راوړونکی قوت ټاکي چې د وګړو روحیه نومېږي. هغه همدا قوت

ځاره، پسې کتل یې او تر هغه ځایه پورې چې دده په واک کې و، د هغه لارښوونه یې کوله.

د کوتوزوف، د بشري ټولیز حالت آرامه، ځیرکه او د هڅې هاند ځرګندونه کوله چې په سختۍ یې د هغه د پاخه عمر او درانه ځان نه په پیدا شوي ستومانۍ لاسبرې کاوه.

د سهار پر یوولسو بجو یې هغه زیرې راوړ چې د نیزوالو پوځونو هغه سنګرونه چې فرانسویانو نیولي و، بېرته روسي پوځونو لاندې کړې دي، خو دهغو قوماندان شهزاده باګراتیون ټپي شوی دی، کوتوزوف سوړ اسویلی وویست او سر یې وښوراوه.

خپل یوه یاور ته یې وویل:

-ځه لاړ شه، پیوتر ایوانوویچ (باګراتیون) ته ورشه، ځان ښه پوه کړه چې هغه څنګه دی، تر هغه وروسته یې مخ شهزاده ویرتمبرګسک، ته چې دده تر شا ولاړ و، وروااړاوه او ورته وې ویل:

-والاحضرت ! دا به ښه نه وي که تاسو د لومړۍ فرقې قوماندانې وکړئ؟

د شهزاده تر خوځېدا نه ډېر ژر وروسته د هغه استازی، سیمیونوفسکایا ته راغي او وې ویل چې شهزاده د مرستندویو قوتونو غوښتنه کوي.

کوتوزوف تندی تریو کړ او دوختورف، ته یې فرمان ورکړ چې د لومړۍ فرقې قومانده واخلي او شهزاده ته یې خبر ورکړ چې په دغه شان مهمو شېبو کې به ښه دا وي چې دی یوازې پرې نه ږدي او بېرته دده څنګ ته ورستون شي. کله چې یې د فرانسوي جنرال میورات د اسیرولو خبر ورته راوړ، د سترې قوماندانۍ افسرانو هغه ته مبارکي وویله، دی وموسېد او وې ویل:

-صبر وکړئ ښاغلو ! جګړه ګټل شوې ده او د میورات اسیریدل، کوم غوره او لویه پېښه نه ده، ښه به دا وي چې له وخته مخکې خوشالي ونه کړو ،خو له دې سره سره يې خپل یاور وګماره چې لاړ شي او په ټولو مورچلونو کې مېشتو پوځیانو ته دغه خبر وروړسوي.

کله چې له کینې خوا شیربینین، په چټکۍ راغی او د فرانسویانو له خوا یې د مورچلونو او سیمیونوفسکایا د لاندې کولو خبر راوړ، کوتوزوف د جګړې د ډګر له شروشوره او د شیربینین د بشرې له حالت نه دا اټکل کړی و چې ښه خبریې نه دی راوړی. هغه له ځایه پاڅېد او د پښو د شخۍ د اېستلو په پلمه لږ وړاندې لاړ، شیربینین، یې له ځنګلې ونیو، هغه یې لږ څنګ ته کړ او یرمولوف ته یې وویل:

-لاړ شه د زړه سره، وګوره څه کولی شو او کنه؟

کوتوزوف،د ګورکي په ښارګوټي، د روسي پوځ په زړه کې و، زموږ د پوځ پر کینو کرښو دناپلیون یرغل، څو واره په شا تمبول شوي و. په منځنۍ برخه کې فرانسویانو ونه شو کولای، له بارادنیو نه وړاندې د کینې خوا په پای کې د اوراروف سواره پوځ وکولای شو، فرانسویان پسې واخلي.

تر دوبجو نه وروسته، د فرانسوي پوځ یرغلونه بند شول. کوتوزوف د ټولو هغو کسانو چې له جبهې نه راستنېدل او دغه راز دهغو کسانو په څېرو کې چې دده په شاوخوا کې وو، یو ډول ګبنېۍ او تلوار لیده، دی د هغه ورځې له بري نه خورا خوشاله و،خو ددغه بوډا ځانی توان نور نو پای ته رسېدلی و، څو واریې سرښکته راولوید، تا به ویل چې خوب وړی دی. هغه ته یې غرمنۍ راوړه.

جنرال یاور ولڅوګین، هماغه جنرال چې د سرداراندرې له څنګه د تېریدو په وخت کې یې په الماني ویلي و:

-جګړه باید آوار ډګر ته وېستل شي، هماغه چې باګراتیون د هغه له لیدو کرکه لرله، هماغه جنرال د غرمنۍ په وخت کې کوتوزوف ته راغی. ولځوګین، له بارکلي نه راغلی و. له دویتو بارکلی نه. او د جګړې د کینې کرښو په اړه یې ګزارش راوړی و. منطقي بارکلي دویتولي، چې هر څه د عقل په تله تلل، د ډلو ډلو تښتېدونکو او ټپي سرتېرو د پوځ تر شا اله ګولې په لیدو او دجګړې د ټولو شرایطو په پام کې نیولو سره دې پایلې ته رسېدلی و چې جګړه روسانو بایللې ده، نو ځکه یې خپل ګران یاور، ستر قوماندان ته ورلېږلی و، چې دغه خبر هغه ته ورسوي. کوتوزوف چې په سختۍ الول شوی چرګ ژووه، له خوښۍ نه په ډکو سترګو ولځوګین ته کتل. ولځوګین په احتیاط پښې خښولې او په داسې یوې موسکا چې د سپکاوی نښې په کې څرګندې وې، وړاندې ورغی او په نرمۍ یې د درناوي په نښه لاس خولۍ ته ورپورته کړ.

ولځوګین،له والاحضرت ستر قوماندان سره په یو ډول بې پروایۍ مخامخ شو او غوښتل یې داسې څرګنده کړي،دغه جنرال چې زده کړې یې کړي او په جګړیزو پوهې کې د نظر خاوند دی، روسانو آزاده پرېښې دی چې دغه زوړ بې ګټې او ناتوان بوډا ته د یو لاړښود بت په توګه، د لمانځنې ترکچې درناوی وکړي. دی خپل هم پوهېده چې له چا سره مخامخ دی، هغه له ځانسره ویل:

-دغه بوډا (المانیانو په خپل منځ کې کوتوزوف داسې یاداوه) دغه ښاغلی بوډا ځانته ښه ژوند جوړ کړی دی.

د کوتوزوف مخې ته ایښی قاب ته یې وکتل او د جبهې د کین اړخ د حالاتو (هغه شان چې بارکلي سپارښتنه کړې وه) په اړه یې خبرې پیل کړې. کوتوزوف ته هغه شان چې ده انګېرله، دغه عمر خوړلي قوماندان

ته:

-زما ټولې کربښې دښمن لاندې کړې او د هغو شاته وهل ناشوني دي، ځکه مورږ نور نو پوره سرتېري نه لرو ، پوځيان تښتي او د هغو د تښتې د مخنوي وړتيا نه لرو. کوتوزوف له ژولو پاتې شو ،داسې حيران شو چې ګواکې په دې نه دی پوه شوی چې هغه ته څه ويل شوي هغه ولځوګين ته هک حيران کتل، ولځوګين چې د بوډا حيرت ته وکتل، وموسېد او وې ويل:

-ما ځانته دا حق نه شو ورکولی، هغه څه له تاسو والاحضرته پټ کړم، چې په خپلو سترګو مې ليدلي دي. زمورږ د سرتېرو کربښې چور ماتې شوي دي..

کوتوزوف تندی تريو کړ، په چټکۍ پاڅېد ، د ولځوګين خواته ورغی او چغه يې کړل:

-تاسو وليدل؟ تاسو خپله وليدل؟ د ګوابښ په نښه يې خپل ريږديدونکی لاس د هغه پلو ورپورته کړ، په چغو چغو يې وويل:

-څنګه؟ تاسو څنګه؟ دا زړه کولای شی ما ته داسې خبره وکړئ؟ تاسو په هېڅ شی نه پوهېږئ، څه، وزه ! زما له خوا جنرال بارکلي ته ووايه چې ستا ټول معلومات ناسم دي او تر تاسو نه ستر قوماندان د جګړې له بهير نه ښه خبر دی.

ولځوګين غوښتل چې د هغه برخلاف څه ووايي، خو کوتوزوف د هغه خبره پرې کړه او وې ويل:

-دښمن په کيڼې خوا کې شاته تمبول شوی او ښۍ خوا کې يې ما ته خوړلې ده. تاسو ښاغلی !که سم ليدلای نه شئ، بايد ځانته اجازه ورنه کړئ، هغه څه ووايئ چې نه پرې پوهېږئ. هغه په خورا ترخې ژبې دوام ورکړ:

-لاړ شئ او جنرال برکلي ته ورشئ او پر دښمن د سبا د یرغل فرمان ورته ووایئ.

ټول هک پک او د بوډا ، ستر قوماندان له ژورې ستمهارې نه پرته، بل غږ نه اوریدل کېده. کوتوزوف چې پر ځان یې صلیب انځوراوه دوام ورکړ:

-د جګړې په ټولو کړښو کې دښمن په شا تمبول شوی دی، زه له دې کبله د لوی خدای او بیا د خپل پوځ من منت باره یم. دښمن ماته خوړلې ده او سبا به یې د روسیې له سپېڅلې ځمکې نه باسو. او ناڅاپه یې ساندو ستونی ونیو او په سترګو کې یې اوښکې راشېوه شوې. ولڅوګین اوریې پورته واچولې، خولې یې کږه او په پټه خوله د هغه بوډا ځانستاینې او غرور ته هک حیران او ځان یې له هغه نه یو پلو کړ.

کوتوزوف، په دې وخت کې ښورب ښکلي تور څڼي جنرال ته چې د غونډۍ له خوا راروان و، اشاره وکړه او وې ویل:

-هغه دی، هغه دی، زما اتل !

دغه سړی جنرال رایوفسکي و چې ټوله ورځ یې د بارادنیو د جګړې په ډګر کې تېره کړې وه.

رایوفسکي خبر راوړی و چې د دوی پوځیان په خپلو ځایو او په مورچلو کې په ټینګه ولاړ دي او نور نو فرانسویان له یرغله پاتې دي.

کوتوزوف د هغه خبرې واورېدې او په فرانسوي ژبه یې وپوښتل:

-نو تاسو د ځېنو نورو په شان داسې فکر نه کوی، چې موږ باید شاته لاړ شو؟

رایوفسکي ځواب ورکړ:

-نه، والاحضرته ! په هغو چارو کې چې لاپای ته نه دي رسېدلي، بری د هغه چا په برخه وي چې ټینګار کوي او زما په اند....

خو کوتوزوف د هغې خبرې پرې کړې، خپل یاور ته یې ورغږ کړ:

-قیصروف !راشه او کینه !د سبا ورځې فرمان ولیکه !او بل یاور ته یې وویل:

-او ته لاړ شه، ټولو جبهاتو او کرښو ته خبر ورکړه چې سبا ته یرغل کوو. د کوتوزوف او رایوفسکي خبرو لا دوام درلود او فرمان لا پوره لیکل شوی نه و چې ولځوګین بېرته له بارکلي نه راستون شو او وې ویل چې بارکلي دویتولي هیله لري چې د سبا د یرغل فرمان په لیکلي بڼه تر لاسه کړي، خو کوتوزوف پرته له هغه چې ولځوګین وګوري سپارښتنه وکړه چې پخوانی ستر قوماندان په رښتیا له ځان نه د مسوولیت د پېټي د لرې کولو لپاره له هغه غوښتنه کوله، نو فرمان دې ولیکل شي. هغه ناڅرګند او مرموز اړیکي چې په ټول پوځ کې یې یو ګډ والی او خواخوږي رامنځ ته کړي وو او د سرتېرو د روحیې نوم یې ګټلی و د جګړې زړه بلل کېده. د جګړې په اړه د کوتوزوف خبرې یو ورځ وروسته په خورا لنډه موده کې په ټول پوځ کې انګازې جوړې کړې وې. هغه څه چې د کوتوزوف د خبرو په نامه د پوځ وروستیو کړیو ته ورسېدلي وې، په هېڅ ډول د هغه د فرمان وینا او ته ورته نه وې، آن د هغو خبرو معنا یې هم نه لرله چې کوتوزوف ویلي او اوس سرتېرو یو بل ته اورول، خو سره له دې هم د هغه موخه، د هر سرتېری او پوځي زړه ته ځکه ځان ورساوه چې هر څه کوتوزوف ویلی، هغه نه د دلایلو بلکې له هغه احساسه سر چینه اخېسته چې د سترقوماندان له زړه نه راپاڅېدلي و، هغه احساس چې دده او د روسي د هروګړي په زړه کې و.

هغه سرتېري او پوځیان چې لا تر اوسه په شک او تردید کې و ،له پوځي مشرانو نه، پر دښمن د سبا ورځې د یرغل د خبرتیا د رښتیاوالي په اورېدو، خوشاله او لا پسې زړور شول.

۳۶

د سردار اندرې، غونډ، په هغو احتیاطي غونډونو کې و چې د شپې تر دوو بجو پورې د سیمینوفسکایا تر شا وزګاره د دښمن د توپونو تر سختو ګوزارونو لاندې انتظار ولاړ و. دغه غونډ چې په دوو بجو لا جګړې ته ورګډ شوی نه و او له دوو سوو نه زیات وژلي یې لرل، د مختګ امر تر لاسه کړ. د اوربشو تر پښو لاندې شویو کروندو او د سیمیونوفسکایا او د مورچلونو د غونډی ترمنځ یې چې په دې ورځ په زرګونو کسان هلته وژل شوي وو او اوس هلته د دښمن په سلګونه اور وروونکي توپونه ځای پر ځای شوي و، سنګر ونیو.

پرته له هغه چې غونډ له دغه ځایه وخوځېږي یا یو ډز وشي، دریمه برخه سرې یې دلته ووژل شول. هلته وړاندې په تېره بیا ښي خوا ته چې نه خوریدونکی لوګی ولاړ و، د توپونو غړمبهارې همداسې روان و او د لوګي له رازه ډکې پردې له منځه تر مخې ټول منظر یې له سترګو پناه کړی و، له توپونو ګولۍ په چټکۍ او له شر او شوره ډک غړونه او لاسي بمونه، دې پلو راالوتل. کله به تا ویل لس پنځلس دقیقې دمه ورکوي، دغه ګولۍ او ګوزارونه خطا وتل او کله به یې د څو دقیقو په اوږدو کې څو تنه د غونډ پر سرسرې له پښو وغورځول او مړي او ټپیان به د جګړې له ډګره راټول شول. له هر نوي ګوزار سره د هغه چا لپاره چې په تصادفي توګه، ژوندي پاتې وو، د ژوندي پاتې کېدو هیله کمېده

او کمېده..

په هر حال د غونډ د ټولو پوځیانو طبیعت یو ډول وو. ټول خلک په یو ډول چپ او په یو ډول خواشیني وو. کله ناکله به د کتارونو تر منځ د غږېدا غږ اوریدل کېده، خو د غږېدا دغه شروشور به هر وار د ګولۍ تر لګېدو وروسته په دې غږ چې کراچۍ راوړئ ! چپ شو. بل ځل یوه ناڅاپه ګولۍ یو سپي ته نېږدې ولګېده، وچاودېده، سپي خپله لکۍ تر ګېډې لاندې ورټوله کړه ،په وحشت او زګیروي ډوله غپا یوې خواته وتښتېد. پر ټول غونډ د خنداو د کړسهاري څپه خوره شوه،خو د ټوکو او خندا دغه شان شېبې زیاتې نه اوږدیدې، ځکه دوی ټول داده، اته ساعته کېدل چې بې خوړو او اوبو د مرګ ترنه بشپړیدونکي ډار لاندې ولاړ وو او د هغو لـه ورېو او ډاره سـپینې تښـتېدلې څېـرې لا پسـې سپینېدلې او ګونځېدلې.

سرداراندرې، هم د خپل غونډ د نورو وګړو په څېر خواشینی او رنګ الوتی، لاس ترشا سر ښکته د اوربشو د کروندې تر څنګ په شنیلیو کې ښکته پورته ګرځېده. نه یې د سرته رسولو او نه یې د سپارښتنې لپاره څه درلودل. هر څه په خپل سر تر سره کېدل. وژل شوي یې وړل، ټپیان یې وېستل او کرښې بیا سمېدلې او ډکېدلې. هغه سرتېري چې له کوم کبله له خپل ځای لرې کېدل، ډېر ژر به بېرته په خپل ځای ولاړ وو. په لومړیو وختونو کې سرداراندرې خپله دنده ګڼله چې په سرتېرو کې مېړانه راولمسوي او خپله د هغو لپاره بېلګه واوسي، له دې کبله به د هغو په کتارو کې ګرځېده راګرځېده، خو وروسته دی په دې ډاډه شو، دې ته اړتیا نه شته چې هغو ته مېړانه وروښودل شي. د هغه ټوله روحي پیاوړتیا لکه د بل هر یو سرتېری د روحي پیاوړتیا په شان، د دوی له ارادې پرته، پر دې ولاړه وه چې د خپل وحشتناک حالت

له لیدو نه سترګې پټې کړای شي. د هېڅ شي په اړه یې فکر نه کاوه، ستومانه غوږونه به یې هماغه آوازونو ته، هماغه شان چې و، غوږ غوږ کړل. هغه یې کوله د ګولیو غږ د توپونو له آوازونو توپیر کړي. کله به یې د لومړي غونډ خورا زیاتو آشنا څېرو ته وکتل او انتظار به پاتې شو. هغه د ګولۍ غږ ته، چې د لوګیو تر شا له کوم لري ځایه را روانه وه، غوږ نیو او له ځانسره یې وویل:

-هغه ده، هغه بیا زموږ پلو راروانه ده. دا وار زموږ لپاره ده،، یوه بله، بله! دا وار بې ځایه نه لګېږي. ودرید، لږ شېبه یې د خپلو سرتېرو کرښو ته وکتل، له موږه واوښته، خو دا بله خطا کېږي نه... او بیا په ګرځېدو شو، هغه هغه کوله چټک او لوړ ګامونه اوچت کړي، چې په شپاړلسو ګامونو کې د دوو پوځونو جلا کېدونکې پولې ته ور ورسېږي.

ګړز او ګروز!

تر ده نه پنځه ګامه وړاندې ګولۍ ولګېده، خاورې یې وشیندلې او همالته ورکه شوه. سرړلې یې پر شا راخوره شوه، بیا یې د سرتېرو کرښو ته وکتل، دا ښکاره وه چې مرګ ژوبله ډېره شوې وه.، په دویم کنډک کې اله ګوله پیل شوې وه.

سرداراندرې چغه کړل:

-ښاغلیه یاوره! سپارښتنه وکړئ چې سره ټول نه شي!

یاور د دغې سپارښتنې د سرته رسولو وروسته بېرته سرداراندرې ته راستون شو او له بلې خوا د سواره کنډک قوماندان چې پر آس سپور و راورسېد.

د یو سرتېرې له ډاره ډکه چغه پورته شوه:

- پام کوه!

ګولۍ په غړمبهاري لکه الوتونکې مرغۍ چې ناڅاپه پرځمکه ولوېږي، له سردار اندرې نه دوه ګامه وړاندې، د سواره کنډک د قوماندان څنګ ته بې له کومې درنې چاودنې پر ځمکه ولګېده. آس تر ټولو د مخه، پرته له هغه چې پروا یې وکړي چې د ډار ښکارول ښه دي او که بد، په لوړه وشنېده، پښې یې لوړې کړې، او څه پاتې نه وو چې جګړن وغورځوي او یوې خوا ته وتښتېد.

د یاور چغه پورته شوه: ځان واچوه !

او خپله پرځمکه وغځېد ، سردار اندرې په شک او ګمان کې ولاړ و ، ګولۍ د سردار اندرې او پر ځمکه غځېدلی یاور او د کولبه شوي پټي او شنیلیو تر منځ لکه څرخېدونکې لاټو د لوګو په لړه کې پر ځمکې ولګېده.

سردار اندرې له رخې نه په ډک غلچک ، چې دده لپاره یې ساري نه لاره، شنیلیو بوټو او څرخېدونکي لوګي ته چې لکه تور توپ داسې بربښېده وکتل او له ځانسره یې ویل:

-رښتیا مرګ راغی که څنګه؟ زه نه شم کولای، زه نه غواړم ومرم. ما ته ژوند ګران دی، ما ته دغه شنیلیې ګران دي، دغه ځمکه او دغه هوا. .. هغه په دغو خیالو کې ډوب و او دا یې هم نه هېروله چې ټول هغه ته ګوري.

هغه یاور ته وویل:

-شرم دی ښاغلیه افسره.

هغه دا وویل ولې ونه یې ویل چې له څه شي یا له چا شرم.

هم مهاله د څو چاودنو ، د ګولیو د لګېدو ، د هینداړو د ماتېدو شرنګهاری او د خفه کوونکي دود لړې پورته شوې. سردار اندرې یوې خوا ته ولوید ، لاس یې پورته کړ او پر ټټر په ځمکه ولګېده.

څو تنو افسرانو هغه ته ورمنډه کړې، د هغه ښی خواته پر شنیلیو د وینو لوی څاڅکي لیدل کېدل. راغوښتل شوي اربکیان له کراچیو او بسترو سره د افسرانو تر شا ولاړ وو. سردارانډرې چې پر ټټر پروت و، مخ یې په شنو شوی و، په سختۍ یې سا وېسته او خرهاری یې کاوه.

-نو څه ته ګورئ راوړاندې شئ!

کلیوال اربکیان راوړاندې شول. سردارانډرې چا له لاسه، چا له پښو او چا له تخرګه راونیو او راپورته یې کړ، خو هغه سخت زګیروی کاوه. کلیوالو یو بل ته وکتل او هغه یې بېرته پر ځمکه کېښود.

کوم چا غږ کړل:

- درپورته یې کړئ، پر کراچۍ یې کېږدئ، چاره څه ده؟

هغه یې بېرته راپورته کړ او پر بستره یې واچاوه. افسرانو په خپل منځ کې سره ویل:

-لویه خدایه! لویه خدایه! دا لا څه وشول؟ ګېډه یې، خلاص دی! اخ اخ خدایه! یو یاور وویل: ګولۍ زما د غوږ له څنګه تېره شوه.

کلیوالو اربکیانو بستره راپورته او اوږو ته یې کړه او په چټکۍ په شنیلیو کې پر هغې جوړه شوې لاره چې راغلي وو، بېرته، د صحرایي روغتیاوو مرستنځای خواته وخوځېدل.

یو تن افسر د هغو اربکي کلیوالو نه، دیوه تن اوږه راټینګه کړه چې په خورا چټکۍ او بې احتیاطۍ روان وو، او ورته وې ویل:

-پام کوه! ګامونه څه کاږه واږه ږدې، سم څه، چې ونه غورځې.

هغه چې تر ټولو مخکې روان و، خپل انډیوال ته یې وویل:

-رښتیا وایي پام کوه، وا دې وریدل، څه یې وویل.

او هغه چې وروستی روان و، خپل ګامونه یې له مخکې هغه سره برابر کړل او په خندا خندا یې وویل:

-هو کې، رښتیا هم، همداسې ښه ده.

تیموخین چې په منډه یې ځان راورسوه، هغه بسترې ته چې اندرې په کې پروت و وکتل او په لړزیدلي آواز یې وویل:

-عالیجناب سرداره !

سردار اندرې سترګې پرانستې، له هغه بسترې نه چې دی پرې اچول شوی و او سریې ښکته لویدلی و، هغه چا ته چې غږ یې پرې کړی و، وکتل او بېرته یې سترګې وتړلې.

کلیوالو اربکیو سردار اندرې هغه ځنګل ته چې ځو مرستندویه کراچۍ په کې ولاړې او د روغتیایي مرستو مرکز ترې جوړ شوی و، ورساوه. د روغتیا مرستو مرکز، هغه درې وړې کېږدۍ وې، چې د ځنګله په یوه کنج کې د بلوطو لرګیو په مرسته دریدلې وې. د کېږدیو پردې پورته شوې وې. ځو ګاډۍ او آسونه هم هلته ولاړ وو. د آسونو توبرۍ پرغاړه او وربشې یې خوړې. مرغۍ، تر توبرو لاندې د شنیدل شویو اوربشو په ټولولو لګیا وې. کارغان چې د وینو بوی دې خواته راهڅولي وو په خورا بې صبرۍ له دې ونې نه هغې ته او له هغې نه، هغې بلې ته الوتل. تر شلو زیات په وینو لړلي ټپیان چې رنګارنګه جامې یې اغوستې وې، ددغو کېږدیو شاوخواته، ځوک پراته، ځوک ناست او ځوک ولاړ وو. بستر کشوونکي سرتېري د ټپیانو شاوخوا ته په خورا غم لړلو ځېرو، مګر پوره پاملرنه ولاړ وو. د نظم ځارونکو افسرانو هڅه کوله چې هغه خپلو چارو ته ولېږي، خو هغوی هومره د دوی خبرو او سپارښتنو ته پام نه کاوه. هغوی په خپلو بسترو ډډې لګولې وې او په خورا ځیر یې هغه څه ته کتل چې د دوی په شاوخوا کې تېریدل. ګواکې دوی هڅه کوله ددغه منظر په معنا ځان پوه کړي، خو داسې بریښېده چې د هغو سر نه پرې خلاصېږي. له کېږدیو، کله له

کرکې نه ډکې چغې او کله هم د عذرو زارۍ زګيروي اوريدل کېدل. کله ناکله به کوم روغتيا پال له کېږدۍ نه د باندې اوبو پسې راووت او پر هغه چا به يې ورچغه کړې چې بايد اوبه يې راوړې وای. ټپيان له کېږديو نه د باندې په زګيرو زګيرو خپل وار ته سترګه په لاره وو، چا ژړل، چا زارۍ او چا چغې وهلې. چا ښکنځلې کولې او چا هم ودکا غوښته. چا هم چټيات ويل، ځينې هم هسې سرګردانه وو. سرداراندرې يې د غونډ د قوماندان په توګه د هغو ټپيانو له منځه چې لا تر اوسه يې ټپونه تړل شوي نه وو، راتېر کړ، د يوې کېږدۍ مخې ته يې ورساوه او هلته سپارښتنې ته سترګې په لاره شول. سرداراندرې سترګې پرانستې، خو تر ډېرې پورې په دې نه پوهېده چې شاوخوا يې څه تېرېږي. شنيلي، کولبه شوي پټي، لکه څرخېدونکې لاټو د لوګيو تور توپ او له ژوند سره بې پايه لېونۍ مينه، ټول او ټول ورياد شول. تر ده دوه ګامه لرې، ښکلی، لوړ، تور څنې افسر چې سريې په ټوکر تړلی و، ونې ته ډډه لګولې وه او د لوړې غږېدا له امله يې د خلکو پام ځانته وراړاوه، هغه سر تر پښو د مرميو له لاسه ټپي ټپي و. له هغه نه زيات شمېر ټپيان او بستره وړونکي راټول شوي وو او د هغه خبرې يې په خورا تلوسې اورېدې.

د هغه تورې ځلېدونکې سترګې له شوقه لاپسې ځلېدلې، شاوخوا ته يې کتل او چغې يې وهلې:

-کله چې موږ د هغو مخه ونيوله، هر څه يې پرېښودل او وتښتېدل، او هغوی مې پسې واخېستل، که احتياطي قوتونه په خپل وخت رارسېدلي وای، هوکې ورونو ! د هغو تخم به مو تباه کړی وای. که رښتيا راباندې وايي ورونو...

سرداراندرې هم د کيسه کوونکي شاوخوا ته د نورو ولاړو کسانو

په څېر، په ځلېدونکو سترګو هغو ته ورکتل، خبرو ته يې غوږ غوږ، د آرامۍ او خوند احساس يې کاوه او له ځانسره يې ويل:

-آيا نوره نو بې تفاوته نه ده؟ هلته به څه وي او دلته څه و؟ ولې زه داسې له مرګه ويريدلم؟ په دې ژوند کې کوم څه و چې زه نه پرې پوهېدم او نه پرې پوهېږم.

۳۷

يو ډاکتر چې په وينو لړلې چپن او ښکلو په وينو ککړ لاسونه، چې په يوه لاس کې يې د لوېي او وړې ګوتو په منځ کې سګرت نيولی و (د دې لپاره چې په وينو نه شي) له کېږدۍ نه راووت. ډاکتر سر پورته کړ او له ټپيانو نه آ پلو لږ لوړ يې وکتل. داسې بربښېده چې غواړي لږ استراحت وکړي. يو څو موده يې خپلې ښۍ او کينې خواته وکتل، يو سوړ اسويلی يې وويست او سر يې ښکته واچاوه.

د يوه روغتيا پال د پوښتنې په ځواب کې يې څه وويل، بيا يې سردار اندرې ته اشاره وکړه او وې ويل:

-همدا او س ! او سپارښتنه يې وکړه چې کېږدۍ ته يې راوړئ.

د انتظار ولاړو ناروغانو په منځ کې يو شروشور پاڅېد او د هغو يو تن وويل:

-داسې ښکاري چې په هغه دنيا کې هم باداران دي.

سردار اندرې يې پر هغه ميز چې هماغه شېبه وزګار شوی و او يوه روغتيا پال له هغه نه څه لرې کول، څملاوه. سردار اندرې نه شو کولای پر هغه پوه شي او په ځانګړې توګه پر هغه څه يې سر خلاص شي، چې په کېږدۍ کې و. له هرې خوا زګيروي او ريدل کېدل، خو د هغه د ورانه په لوړه برخه، په ګېډه او په ملا کې يې بې ساري دردونو پام په ځان اخته کاوه. ټول هغه څه چې هغه شا وخوا کې ليدل، هغه ته، د هغه په

خيال کې د يوه بربنډ په وينو لړلي انسان دځان په شان بربښېده چې، تر ټيټې کېږدۍ لاندې ټوله فضا يې ډکوله، دا هماغه اندامونه وو چې څو اونۍ د مخه يې د اګست د مياشتې په همدا سې يوې تودې ورځې کې د سمولينسک په لارو کې يوه ګډه چينه ډکوله. هو کې، دا هماغه بدن و، هماغه د توپ د خولې غوښه، چې لا هماغه وخت يې د ده په زړه کې ويره او وحشت راويښ کړی و، نن يې بيا په هغه کې د غه احساس راپارولی و.

په کېږدۍ کې درې ميزونه وو، له هغو نه پر دوو نورو، نورټيپيان پراته وو او پر دريېيم هغه يې سردار اندرې څملاوه. د يو څو دقيقو لپاره يې هغه يوازې پرېښود، هغه په دې وخت کې بې ارادې ليدل چې پر هغو دوو نور ميزونو څه کېږي. د هغه ميز پر سر چې ده ته نږدې و، يو تاتاري ناست و. له هغې دريشي نه چې د هغه تر څنګ پرميز پرته وه، ښکاريده چې قزاق دی. څلور سرتېرو هغه نيولی و او يو عينکي ډاکتر د هغه له قوي او ځوربې ملا نه څه پرې کول.

تاتاري سړي لکه دخنځير په شان رمباړې وهلې: اخ، اخ، اخ ! ناڅاپه يې خپله توره او غټ غومبورې بشره له هغه لنډې سر پورته پزې سره لوړه کړه، خوله يې پرانسته، سپين غاښونه يې ښکاره شول، پاڅېد، تاوراتاو شو، دا سې چغې او رمباړې يې وهلې، چې غوږونه يې کڼول .. هغه عينکي ډاکتر چې له تاتاري سړي نه وزګار شو، د هغه کوټ يې پرې ورواچوه، په دا سې حال کې چې لاسونه يې پاکول، سردار اندرې ته ورنږدې شو ،د هغه بشرې ته يې وکتل او سمدلاسه يې بېرته مخ وا ړاوه، په روغتيا پالو يې ورچغه کړل او وې ويل:

-څه ته ګورئ، کالي ترې وباسئ !

کله چې روغتيا پال په چټکۍ د هغه تنۍ خلاصولې او کميس يې

ترې وو ښست سرداراندرې ته ،دهغه د خورا وړکتوب او ماشومتوب خاطرې وريادې شوې. داکتر پر هغه ورخم شو ، د هغه پر ټټر يې لاس ورکېښود ، يو ژور اسويلی يې وو ښست او بيا يې چا ته اشاره وکړه ، د ګېډې مرګني درد سرداراندرې بيسده کړ. کله چې را په حال شو ، پوه شو چې د هغه له ورانه نه يې مات شوي اډوکي راو ښستلي دي. د هغه ټپ يې ورګنډلی او وينې يې ورپاکې کړې وې. پر مخې يې او به ورشيندلې وې. همدا چې سرداراندرې سترګې پرانستې، داکتر پرې ورټيټ شو ، چپه خوله يې د هغه شونډې ښکل کړې او په چټکۍ ترې لرې شو.

سرداراندرې، تردغه شان زوريدنې وروسته ځان داسې ښه احساساوه چې ډېره موده يې دغه شان احساس نه و ليدلی. د ژوند خورا ښې شېبې په تېره بيا د هغه د هماغه لرې ماشومتوب نه، چې کله به مينځې له ده نه جامې وېستلې، هغه به يې په واړه کټ کې څملاوه، هغه به يې په للو للو ويده کاوه.. دا ټول او ټول دده په خيال کې نه د پخواني او تېر ژوند بلکې د اوسني ژوند په څېر انځوريدل. د هغه ټپي پر شاو خوا چې سره يې سرداراندرې ته آشنا برېښېده، داکتران راټول شوي وو ، د هغه پالنه يې کوله، رالوړاويې اوخواخوږي ورسره کوله.

د هغه د ژړا او زاريو غږ اوريدل کېده: هـ هـ هـ هغه روحيات بايللي او د هغه دژړا او زګيرويو غږ پورته و او ويل يې:

-وای وای، ما ته يې راوښيئ.

سرداراندرې،ددغه زورونکې ژړا او زاريو په اوريدو نېږدې و چې خپله په ژړا شي. آيا دا حال له دې کبله و چې هغه بې وياړه مرګ ورپه برخه کېده؟آيا دا له دې کبله و چې هغه له ژوند بېليده؟ يا د ماشومتوب،هغه يادونه چې ده راستنولی نه شو؟ يا له دې کبله چې

هغه د نورو په زوریدو ، زوریده؟ او یا له دې کبله چې دده تر څنګ ددغه سړي زګیروی دده زړه سوری سوری کاوه؟ هر څه چې و ،و ،خو هغه غوښتل په ماشوم وزمه سادګۍ، مهربانۍ او خواخوږۍ د زړه له کومي وژاړي.

هغه ټیپي سړي، خپله پرې شوې پښه چې لا په وینو ککړه موزه کې وه، هغه ته وروښوده. دغه ناروغ لکه ښځې داسې هې هې ژړل او ساندې یې وهلې. داکتر چې د هغه مخې ته ولاړ و او د هغه څېره یې پناه کوله ولاړ او لرې شو. سردار اندرې د هغه په لیدو وویل:

-لویه خدایه ! دا څه وینم؟ هغه دلته څه کوئ؟

دغه بدمرغه، ژړیدونکی او بیچاره انسان چې همدا اوس یې پښه ترې پریکړه.. ده وپېژاند. هغه اناتولي کوراګین و. د کوراګین ملا ته یې لاسونه تکیه کړي وو ، هغه ته یې په ګیلاس کې اوبه ورکولې. هو د هغه ریږدیدونکو ،خو پړسېدلو شونډو نه شو کولي د ګیلاس څنډه خولې ته کړي. د هغه زګیروي او ساندې سختۍ زورونکې وې.

سردار په چرت کې لاړ او لا تر اوسه هم په هغه څه چې دده تر مخې تېریده نه پوهېده، وې ویل:

-هو، دا هغه دی، دا سړی له ما سره څه نېږدې او دردونکې اړیکې نیږدې کوي. دا څه دي چې دغه سړی زما له ماشومتوب او زما له ژوند سره نېږدې کوي؟

سردار اندرې له ځان نه دا پوښتنې کولې ،خو هغه ته یې ځواب پیدا کولای نه شو. ناڅاپه سردار اندرې ته نوې او دده له انتظار لرې سپېڅلې د مینې او صفا د نړۍ او ماشومتوب خاطره وریاده شوه. هغه ته ناتاشا هغه شان وریاده شوه چې ده د لومړي ځل لپاره په ۱۸۱۰ کال ،د نڅا په یوه بنډار کې لیدلې وه، نرۍ غاړه، ښکلي تاند لاسونه، له

لېوالتیا مسته، ویریدلې خو نیکمرغه بشره، هو همدا اسې همدا حال له پخوانه لا ژوره، لا ژوندې او هڅوونکې مینه د هغې په وړاندې دده په ګوګل کې راوېښه کړه. اوس ده ته هغه څه وریاد شول، چې دی یې دغه سړي سره نېږدې کاوه، د هغې پردې له شا نه چې اوښکو دده په پړسېدلو سترګو کې راځړولې وه، په تتته تتته ده هغه ته کتل. سردار اندرې ته هر څه ورپه یاد شول. ټول هغه څه چې دغه دوه کسان یې سره نږدې کول. له دغه سړي سره یې د زړه خواخوږي او له مینې ډکه لېوالتیا او نیکمرغي په زړه کې راولمسېدل.

سردار اندرې، نور نو ونه شوه زغملای، هغه وژړل. هغه په مینه مینه او د زړه له کومې د ټولو او ځان په حال د هغو او پر خپل بې لارېو او تېروتنو ژړل.

ترحم، له ورونو سره مینه، له هغو سره چې موږ ورته ګران یو، له هغو سره چې له موږه کرکه کوي، له دښمن سره مینه، هو کې، مینه، هغه مینه چې خدای موږ ته په دې دنیا کې د هغه لارښوونه کوله. هماغه مینه چې شهزادګۍ ماریا زه په هغې روزلم. هغه مینه چې زه نه پرې پوهېدم. اوس پوه شوم چې ولې ما نه شو کولای له ژونده لاس واخلم. دا دی هغه څه چې په ما کې پاتې دي. که زه ژوندی پاتې وای، ما به هغه ته پنا وروړې وای، خو نو اوس وخت له وخته تېر دی. پوهېږم زه په دې پوهېږم چې ناوخته شوې ده.

۳۸

د جګړې د ډګر وحشتناک منظر له مړو او ټپیانو نه ډک له سرسامتیا سره مل د شلو پېژندل شویو جنرالانو تپي او وژل کېدو خبر او د خپل پخواني قوي مټ په ناتوانۍ پوهېدل، په هغه ناپلیون کې چې تل یې د مړو او ټپیانو له لیدو خوند اخېست،او په هغو کې (هسې چې ده فکر کاوه) ده خپله روحي پیاوړتیا موندله،یو نا آشنا احساس راژوندی کړی و په هغه ورځ د جګړې د ډګر وحشتناک او ډارونکی منظر د هغه پر هغه واک لاسبری شوی و چې ده د خپلې پیاوړتیا او لوړتیا نښه ګڼله. هغه په چټکۍ د جګړې له ډګره لرې د شواردینو غونډۍ ته ورستون شو. بشره یې تکه ژېړه، پړسېدلې، ځړېدلې، سترګې یې تتې او پزه یې سره شوې وه، آواز یې ځیر،جړ او پر خپلې اوږدې څوکې کېناست او پرته له هغه چې وغواړي، په داسې حال کې چې سر یې ځوړند و، د ټوپونو او ټوپکو غړمبهاري او آوازونو ته غوږ شو. هغه په خورا زورونکې خواشینۍ د دغې جګړې د پای ته رسېدو په تمه و چې دی په کې را ایسار شوی و او د هغې مخه یې نه شوه نیولې. د هغه ځانګړی انساني احساس د یوې لنډې شېبې لپاره د هغه د ژوند پر هغه لاسي او ناځرګند تصویر لاسبری شو چې هغه ډېره موده د هغه په خدمت کې و. هغه د زوربدني کړېدني او مرګ هغه پېټی د زړه له کومې احساس کړ چې د جګړې په ډګر کې یې لیدلی و. د سرسامتوب او د سینې درد ، هغه ته ور په یاد کړل چې مرګ او دغه زوریدنه له ده نه هم لرې نه دي. په هغه شېبه کې ده،نه مسکو غوښت نه بری او نه ویاړ.

(نور نو د هغه څه ویاړ په کار و) هغه یوازیني شی چې ده اوس غوښت، استراحت، آرامي او آزادي وو ، خو کله چې دی د سیمیونوفسکایا په غونډیو کې و ، د توپونو د قوماندان هغه وړاندیز یې ومانه چې دغو لوړو ته دې څو توپونه ددې لپاره ولېږدول شي چې د کنیازکوا ، په څنډو کې پر روسي قواوو ګوزارونو لا پسې زیات شي. ناپلیون نه یوازې دغه وړاندیز ومانه، بلکې سپارښتنه یې وکړه چې د هغو اغېزو خبرونه ده ته رواړي چې دغه ګوزارونه یې کوي.

یو یاور راغی او وې ویل چې دوسوه توپونه د روسانو په وړاندې جګړې ته ورلېږل شوي، خو بیا هم روسان په ټینګه د خپلو پولو او مورچلونو ساتنه کوي، دغه یاور زیاته کړه:

-زمونږ توپونو مخامخ د هغو په کرښو ډزې کوي، پر هغو لګېږي، هغو ته مرګ ژوبله رسوي، خو هغوی هماغه شان د خپلو ځایونو ساتنه کوي، ناپلیون په ډډ غږ وویل:-نور غواړي، ورزیاته یې کړئ. یاور چې د ټولواک خبره سمه نه اوریدلې، وویل:

-معظم ټولواک څه وفرمایل؟

ناپلیون چې تندی یې تریو کړی و په ډډ آواز یې وویل: -نور غواړي، ورې کړئ.

که څه هم د ناپلیون له دې سپارښتنې نه پرته هم هغه څه تر سره کېدل چې ده یې غوښتنه کوله، خو بیا هم ده دغه سپارښتنه ځکه ورکړه چې فکر یې کاوه له ده نه د دغه فرمان غوښتنه کېږي او بیاد خپلې ځان غوښتنې هغې خیالي موهومې نړۍ ته راستون شو او بیا یې (هغه آس چې په کوم څرخېدونکي ځای کې ګرد چاپېر ګرځي، لکه په درمندو کې چې ګرد ګرځي او فکر کوي چې د ځان لپاره څه کوي او آزاد دی) لکه مطیع بنده هغه بې رحمه غمرلي،غیر انساني او زورونکي کار ته

چې برخلیک ورپه برخه کړی و ، دوام ورکړ.

یوازې په دې ساعت او په دې ورځ نه و چې د دغه سړي د وجدان رڼا ، چې د دغې جګړې تر ټولو نه زیات پیټی تر نورو نه زیات دده پر اوږو بار دی، تته شوه، بلکې د ژوند تر پایه پورې یې ونه شو کولای، نه د رحم، نه د ربښتیا او نه د خپلو کړو په معنا پوه شي ،ځکه د هغه کړه دومره له ربښتیا او ښو سره په ضد کې او د هر انساني تکل برخلاف و چې هغه وکولای شي، د هغه په معنا پوه شي. هغه نه شو کولای په خپلو کړو ځکه سترګې پټې کړي چې نیمې نړۍ د هغو ستاینه کوله،نو له دې کبله دی اړ و چې له ربښتینتوب، حقیقت او ښکلا نه مخ واړوي.

یوازې نن نه و چې د جګړې د ډګر د کتنې په لړ کې او په هغه ډګر کې یې د پرتو وژل شویو او ټپیانو (هغه تصور کاوه چې دده په فرمان وژل شوي دي) شمېر ددې لپاره کاوه ،چې څو روسي وژل شویو مړي د یوه فرانسوي ارزښت لري. هغه ځان په دې غولاوه او دا یې د خوښۍ سبب هم کېده چې د یو فرانسوي مړی تر څنګ پنځه روسان کېږدي.

یوازې هغه ورځ نه و چې هغه فرانسې ته لیکل:

تر جګړې وروسته ډګر ځکه خورا پرتمین و چې په هغه کې پنځوس زره جنازې پرتې وې، بلکې هغه د سنت هلن په وچه کې په کرارۍ، آرامۍ او یوازیتوب کې هم ویل چې تکل لري، خپل وزګاره وختونو د هغو سترو چارو پلټنې او شننې ته وروښیې چې ده خپله ترسره کړي دي، هغه په دې اړه لیکل:

د روسیې جګړه باید د نوې زمانې تر ټولو ستره او نه هېریدونکې جګړه وای، دا جګړه د ربښتینو ګټو لپاره د عقل جګړه وه، د آرامۍ او د ټولو د ژغورنې جګړه او هغه د سولې او ساتنې جګړه وه.

دده یو ستر ارمان، د تصادفونو د پای او د آرامۍ د پیل جګړه وه. د

نويو چارو او نوښتونو د لارو چارو لپاره د ښه نيت جګړه وه. د اروپايي نظام جوړښت او د هغه عملي کېدل به پيل شوی وای.

د دغو اصولو په رڼا کې د لاس ته راغلي رضايت له برکته به هر چېری آرامي او سوله خوره وای، ما به هم ځانته يوه جرګه ګۍ جوړه کړې وای او خپله سپېڅلې تلواله به مې لرلای. زما اند ښښنې وې چې را نه غلا شوي دي. موږ به د سترو هېوادنو د تلوالې په دغې جرګه کې خپلې ګټې، د خپلې کورنۍ د چارو په څېر څېړلای او له ملتونو سره به مو اړيکي لکه د بادار او منشي اړيکي وای.

اروپا به ډېر ژر په رښتيا د يوه ملت په څېر وای او هر چا به کولای شول هر چېری سفر وکړي او هر ځای به ځان لکه په خپل وطن کې وانګېري.

ما به هيله کړې وای چې ټولو، په ټولو سيندونو کې د بېړۍ د چلولو حق لرلای، ټول سمندرونه د ټولو وای. او دايمي لوی پوځونه د شاهانو د ګاردونو په کچه کم شمېره شوي وای او نور..

کله چې فرانسې ته خپلې مېنې ته، سترې، پياوړې، ښکلې، آرامې او وياړمنې خاورې ته ستون شوی وای، د هغې بريدونه به مې ټاکلي او نه بدليدونکي ګڼلي وای. راتلونکې جګړې به يوازې د ساتنې او دفاع لپاره وای او هر ډول نوې پراخ پالنه او د نورو پر خاورو يرغل به ضد ملي ګڼل شوی وای. خپل زوی به مې د ټولواک چوپړ ته ګمارلی وای. زما مطلقه واک به پای ته رسېدلای وای او مشروطه ټولواکي به پيل شوې وای.. پاريس به د ټولې نړۍ پلازمېنه وای او له فرانسويانو سره به ټولو قامونو او مليتونو رخه کولای.

بيا به زموږ ټول وخت او زما د ژوند وروستۍ ورځې د ملکې په مرسته، زما د زوی د شاهانه روزنې په چوپړ کې ددې لپاره وای، چې لږ

تر لړه د کليوالي کورنۍ په شان په خپلو آسونو، د هېواد په ټولو سيمو کې ګرځېداى، د خلکو شکايتونه به مې اوريدلاى، د ظلم مخه به مې نيولاى، هر چېرى به مې ودانۍ کولې او خيريه کارونه به مې سرته رسولاى.

له هغو څلور سوه زره تنو نه چې د ويسلا له سيند نه واوښتل، نيمايي اتريشي پروسي، ساکساني، پولندي، باويري،... اسپانوي، ايتالوي او يا ناپلي و. د پوځ دريېمه برخه هالندي، بلژيکي او د راين او پيه موتي د غاړو سويسي، ژينوي، ، ،رومي.. او نور وو. په دې پوځ کې فرانسوي ژبې ،په سختۍ يوسلو څلويښت زرو پورې رسېدل. پر روسيې يرغل فرانسوي پوځ ته څه کم د پنځوس زرو په مرګ تمام شو، روسي پوځ او له ويلنا نه مسکو پلو ته شا تګ او نورو بېلابېلو جګړو کې د فرانسويانو د مرګ ژوبلې په کچه څلور برابره زيات پوځيان له لاسه ورکړل. د مسکو سوځېدل روسي پوځ ته د سلو زرو کسانو په مرګ تمام شو او له لوږې او سړو نه هم په ځنګلونو کې مړه شول. په پاى کې روسي پوځ له مسکو نه د اودر پلو ته د خوځېدو په وخت کې، د سختيو سړو او لوږو له امله بې مرګ ژوبلې پاتې نه شو، د روسي پوځ چې په ويلنا کې يې شمېر پنځوس زرو تنو ته رسېده، کله چې کاليش ته ورسېد له هغو نه اتلس زره پاتې وو.

بناپارت داسې تصور کاوه چې په روسيه کې جګړه دده په ارادې پيل شوې وه،خو دغه وحشت دده روح نه آزاراوه، هغه په زړورتيا د دغې جګړه مسووليت څکه پرغاړه واخېست چې د هغه ناقص عقل داسې انګېرله چې په هغې کې د سلګونو وژل شويو کسانو په منځ کې د فرانسوي وژل شويو کسانو شمېر تر ليسنيانو او باواريانو نه کم وو.

۳۹

په لسګونو زره تنه وژل شوي کسان په بېلا بېلو بڼو او په ډولا ډولو دريشيو کې د جګړې په ډګر ښاغلي داوويوف پورې اړوندو ځمکو ،غونډو او شنيليو کې پراته وو. بزګرو او مالدارانو پر هماغه ځمکو د بارادنيو ، ګورکي، شواردينو او سيميونوفسکايا په کليو کې په سلګونه کلونه کرکېله او مالداري کړې وه او فصلونه يې په کې کرل رېبل.

د يوه د سياتين (۱. ۹ هکتاره) په واټن شنو کې ټوله ځمکه په وينو لړل شوې وه. ټپي او نه ټپي سرتېري ډله ډله وحشته په ويريدلو څېرو ، ګوډمات، په تګ او منډه يا په څښېدو له يوې خوا موژاسيک او له بلې خوا والويف ته ستنېدل. نورې ستړې ستوماني او ورې ډلې، د قوماندانانو په امر وړاندې رواني وې، دربيمه برخه پوځ پرخپل ځای پاتې او ډزو ته يې دوام ورکاوه.

په ټول هغه ډګر کې چې څو ساعته وړاندې د سهارني ژيړ لمر تر شغلو لاندې د نيزو څوکې ځلېدلې او د توپو د ډزو لوګي ولاړ و او هره خوا خوښۍ خپرې وې، اوس د لوګو تور څادر غوړيدلی او دوينو خوسا بوی ترې راته.

باراني وريځې راغوړيدلې او نرۍ نرۍ باران پيل شوی و، دغه اوربښت، پر وژل شويو، پر ټپيانو، پر ډار شويو، پرستومانه شويو او شک لرونکو وريده، تا به ويل دغه باران ګواکې وايي:

-بس دی، بس دی، اې خلکو بس دی،نور نو وژل پرېږدئ، لږ په حال

شئ. تاسو څه کوئ.

دې او هغې خوا عذاب لیدلو، وړو سترو ستومانو وګړو ته یو ډول شک پیدا شو او فکر به یې کاوه چې آیا دا بنایي چې نور هم پر یو بل ډزې وکړي.

په ټولو څېرو کې دغه شک څرګند و او په هر زړه کې دې پوښتنې آواز پورته کاوه چې زه ولې او د چا لپاره څوک ووژنم او ولې ووژل شم؟

تر مازدیګره پورې دغه شان خیالونو د هر چا په خیال او ګوګل کې ځای ونیو، هغو به ویل:

-ولې؟ زه ولې او د چا لپاره څوک ووژنم او ولې ووژل شم؟ هر څوک چې غواړي چې څوک ووژني، وژني دې. هر څوک چې هر څه غواړي، کوي دې، خو زه یې نور نه کوم. دغو خیالو هره شېبه دوی ټول دې ته هڅول چې له هغه څه په وحشت کې شي چې تر اوسه پورې یې کړي دي، دا ټول پرېږدي او هرې خوا ته چې کولای شي وتښتي.

که څه هم ټول خلک د جګړې په پای کې د خپلو کړو په ټول وحشت پوه شوي وو، که څه هم هغوی په دې خوشاله و چې کولای یې شول د وژلو له وحشت نه لاس واخلي، خو لا تر اوسه هم یوه ناپېژندل شوی او مرموز قوت د هغو لارښوونه کوله، که څه هم د توپچیانو له دریو نه دوه برخې لګېدلې وو، خو بیا هم په خولو لامده خیشته، سر تر پښو په وینو ککړ، له پښو لوېدلي سترې ستومانو، په ټول قوت مهمات راوړل، ګولۍ یې په توپونو کې کېښودې او دواړو خواوو په شیطاني چټکتیا او خورا بې رحمۍ د پخوا په شان پر یو بل ډزې روانې کړې وې. انسانان په وینو کې لمبېدل او هغه وحشتناکه کار چې نه د انسانانو په خوښې او ارادې بلکې د هغه چا په غوښتنه چې د انسانانو او د نړۍ لارښوونه یې کوله، تر سره کېده او دوام درلود. که چا د روسي

اردو د کرښو ترشا الهګوله او خورو ورو پوځیانو ته کتلي وای، ویل به یې چې که فرانسویان خپلې هلې ځلې او قوت لږ زیات کړي، نو د روسي پوځ نښه به هم نوره پاتې نه شي.

خو نه فرانسویانو خپلې هلې ځلې او قوت لږ زیات کړ او نه روسانو.

روسانو له دغه شان قوته ځکه کار وانه خېست چې دا دوی نه وو چې پر فرانسویانو یې یرغل کړی و. د جګړې په پیل کې هغوی یوازې مسکو ته په تلونکو لارو کې ددې لپاره ولاړ و چې دغه ښار ته د فرانسویانو د تګ لار بنده کړي. دوی د جګړې په پای کې هم کټ مټ په هماغه حالت، چې ولاړ وو، خپلې دریدا ته دوام ورکړ. آن که روسانو دغه تکل هم لرلای، چې فرانسوي پوځ په شا وتمبوي او مات یې کړي، هغوی به په خپل ټول او وروستي توان سره هم دا نه شو کولای، ځکه چې د روسي پوځ ټول قطعات مات شوي، مرګ ژوبله یې لیدلې او یوه داسې قطعه هم نه وه چې روغه رمټه وای او د جګړې تاوان یې نه وای لیدلای. روسان که څه هم ځای پر ځای ولاړ وو، خو بیا هم هغوی خپل نیمایي پوځیان له لاسه ورکړي وو.

خو فرانسویانو چې د تېرو پنځلسو کالو د بریاوو یادونه ورسره وه، د ناپلیون په نه ماتېدونکي دریځ یې باور درلود، په دې پوهېدل چې د جګړې ډګر پریوې برخې یې ولکه درلوده، په دې چې دوی د خپل پوځ لا څلورمه برخه پوځیان له لاسه ورکړي نه و او په دې هیله چې دوی لا شل زره داسې احتیاطي پوځیان لري، چې هېڅ کارول شوي نه دي په آسانۍ کولای شو، دغه شان یو زیاتي خوځون پیل کړي.

په روسانو د فرانسویانو د یرغل موخه او هدف دا و چې باید روسان مسکو ته د تلونکو مورچلونو نه چې لا هماغه شان په کې ولاړ و وباسي، دوی باید دغه شان خوځون ځکه کړی وای چې دوی خپلې دغې

موخې ته نه وو رسېدلي او د دوی دوه مره مرګ ژوبله هسې خړو اوبو وړې وه، خو فرانسویانو دغه وروستې هڅه ونه کړه. ځینې تاریخ لیکونکي په دې باور دي، چې د دغې جګړې د ګټلو لپاره دا هم بس و، چې ناپلیون خپل شل زریزه د ګارد پخوانۍ قطعه جګړې ته ولېږي. کله چې وایو څه به شوي وای که ناپلیون خپل ګارد لېږلی وای، په هر حال دا معنا لري چې وو ایو څه به شوي وای، که منی، پسرلی شوی وای. دا کار ناشونی و. ناپلیون خپل ګارد ځکه جګړې ته ونه لېږه. چې نه یې غوښتل، بلکې دا کار یې ځکه ونه شو کړای چې ناشونې وه. د فرانسوي پوځ ټول جنرالان او سرتېري په دې پوهېدل چې دا کار ناشونی دی، ځکه د فرانسوي پوځ تښتېدل او خرابه روحیه د دې کار اجازه نه ورکوله. نه یوازې ناپلیون ته هغه خوب وریادوه چې د وژنې ګوزار ته اوچت شوی وحشتناک لاس، په ناتوانۍ ببرته رالوېږي بلکې ټول جنرالان، په جګړه کې ورګډو او نه ورګډو سرتېرو، له ټولو پخوانیو تجربو نه چې په جګړو کې یې (چې تر دې نه په لس وار کم قوت یې ټول تښتول) لرلې، ټولو له دښمن نه د ویرې یو ډول داسې احساس درلود چې دښمن د خپل پوځ د نیمایي وګړو د وژلو کېدو سره سره بیا هم د جګړې په پای کې د هغې د پیل په شان پر خپل ځای او دریځ کلک او ګواښمن پاتې دی.

د فرانسوي یرغل کوونکي پوځ روحیه خورا ضعیفه شوې وه. روسي پوځ د بارادنیو په ډاګونو کې بری ګټلی ،خو دا بری هغه بری نه و چې غنیمت اخیستل شوې جنډه چې بیرق نومول کېږي په نیزې یا لکړې پورته کوله، یا د هغې پراخې ځمکې د لاس ته راوړلو له امله چې پوځ پرې ولاړ و یا ولاړ دی، وټاکل شي، بلکې دا بری روحي او رواني بری و. دا هغه ډول بری و چې پوځ د دښمن د روحیې په لوړوالی او

خپلې روحيې په ناتوانۍ باور پيدا کوي. فرانسوي يرغلګر پوځ لکه ترهېدلي ځناور چې د بريد په وخت کې تېښې شوی وي، خپله رارسېدونکي تباهي ليدله، خو نه يې شو کولای ودرېږي، لکه هغه شان چې روسي پوځ سره له بې ساري مرګ ژوبلې د هغو له مخې لرې شي. فرانسوي پوځ تر دې خوځون نه لا وروسته هم کولای شو مسکو پورې ورسېږي. خو هلته د روسي پوځ د نوې پياوړتيا نه پرته هم، په مرګ محکوم و. هغه بايد ځکه تباه کېدلی چې د بارادنيو په جګړه کې د ټپي کېدو له امله د مرګنيو ټپونو نه وينې بهېدلې.

د بارادنيو د جګړې پايله او اغېز نه يوازې له مسکو نه د ناپليون د بې علتې تېښتې مخامخ پايله وه بلکې د سمولينسک د پخوانۍ لارې نه شا ته تګ او ببرته ستنېدل، د پنځه سوه زريزه يرغليز پوځ ماته او د ناپليوني فرانسې تباهي هغه څه و چې د لومړي ځل لپاره فرانسويانو له روحي پلوه د دښمن د پياوړي لاس د ګوزار نه احساس کړل.

درېیم کتاب

درېیمه برخه

۱

د انساني عقل لپاره د خوځون مطلق پرله پسې والی نه پوهېدونکی دی.
د انسان لپاره د هر خوځون قانون، یوازې هغه وخت د پوهېدو وړ دی، چې ذهن وکولای شي دغه پرله پسې خوځون پر هر هغه چې دی یې غواړي وتلي او وڅېړي، خو د خوځون دغه په خپل سر او تصادفي ویش او د هغه ارزونه، پرله پسې د انساني ذهن د بې لاریتوب بنسټیزې سرچینې دي.
که څه هم د لرغونو صوفیانو (په روسي متن کې صوفي راغلی دی) ویونکو دا خبره چې دعوا لري، د باد په څېر الوتونکی اخیلوس چې تر کیشپ (سنګ پشت) نه لس برابر چټک خوځېږي، هېڅکله به کیشپ پسې ونه رسېږي، ځکه تر هغه پورې چې آخیلوس د ځان او کیشپ تر منځ واټن وهي، کیشپ بیا ددغه واټن یو په لسمه برخه وړاندې تللی وي او چې آخیلوس بیا دغه واټن ووهي، کیشپ بیا هم ددغه واټن یو په سلم لاره وهلې وي او آخیلوس به هېڅکله سنګ پشت ته ورونه رسېږي.. دغه معما به هېڅکله حل نه شي، دغه هم چې اخیلوس به هېڅکله کیشپ ته ورونه رسېږي په دې کې ده، چې د آخیلوس او کیشپ د خوځون د کچې د اندازې لپاره د خپلې خوښې تلې چې دواړه

تل په خوځون کې دي کارول شوي دي.

د هغو تلو (ترازو) تاکنه چې پرله پسې وړېږي او وړېږي، موږ یو ازې حل ته ورنږدې کوي، خو هېڅکله هغه پوره حل کولای نه شو، د مسالې حل یو ازې هغه وخت کېدای شي چې د سنجش خورا کوچنۍ اندازه د اندازه کولو لپاره وټاکو. .. د ریاضیاتو په نویو سنجشونو کې چې د سنجولو د خورا کوچنیو معیارونو له مخې اندازې کېږي، د خورا پیچلې خوځون مسایل چې پخوا نه حل کېدونکي بلل کېدل، حل کېږي. ..

د ریاضې نوې څانګه چې پخوانیو خلکو له هغه سره پېژندګلوي نه لرله، د اندازه کولو د خوراکوچنیو هنري معیارونو او نورو پېچلو مسالو په مرسته د خوځون مطلق پرله پسې والی راڅېړي او هغه تېروتنه چې بشري ذهن د خوځون مطلق پرله پسې والی په جلا جلا معیارونو څېړې نه تکراروي.

د تاریخ د خوځون د قوانینو په څېړنه کې هم کټ مټ همدغه تېروتنه تکرارېږي، د تاریخ تګلوری او د بشریت خوځون چې د بې شمېره وګړو د پریکړو محصول دی، په بشپړه توګه پرله پسې دی. ددغه خوځون د قوانینو پېژندنه د تاریخ موخه ده. خو بشري ذهن د تاریخ د پرله پسې خوځون د قوانینو د پېژندنې، یعنې د ټولو انسانانو د ټولو پریکړو لپاره د خپلې خوښې د سنجولو معیار ټاکي. د تاریخ پېژندونکو لومړنۍ کړنلاره دا وه چې د خپلې خوښې یو لړ پرله پسې پېښې خوښوي او هغه له نورو پېښو نه جلا څېړي، خو دوی له دې نه ناخبره وي چې هېڅ پېښه نه شته چې مطلق پیل ولري، ځکه هره پېښه په پرله پسې او نه جلا کېدونکې بڼه له بلې هغې نه رازېږي. هغه دویم کار چې تاریخپوهان کوي دا دی چې د یو چا، ټولواک یا پوځي سردار کړه د

ملت او خلکو د ارادې نښه ګڼي، حال دا چې د خلکو یا ملت د آزادې ارادې کړه او پریکړه، هېڅکله د یو تاریخي شخصیت په پریکړو کې نه ځرګند یږي. ..

د نولسمې پېړۍ په لومړیو پنځلسو کالو کې په بې سارې بڼه د میلیونونو وګړو خوځون پیل شو. خلک خپل دودیز ورځني کارونه پرېږدي او په تلوار د اروپا له یوې څنډې نه بلې او له بلې نه بلې ته درومي، تالانونه کوي، او یو بل وژني. څوک پر بری ویاړي او څوک ناهیله کېږي او د ژوند بڼه د څو کلونو په موده کې چوربدلېږي. د دغه خپله د تاریخ د چټک خوځون نښه ده چې په پیل کې خورا زیات او وروسته په کرار یږي. انساني عقل پوښتي:

د دغه خوځون علتونه څه وو او د کومو قوانینو پر بنسټ رامنځ ته شول؟

تاریخ لیکونکي د دې پوښتنو په ځواب کې د هغو څو لسګونو خلکو خبرې او چارې چې د پاریس په کومه ودانۍ کې راټول شوي، مونږ ته رایادوي او د هغو خبرو او کړو ته د انقلاب نوم ورکوي. بیا د ناپلیون او د هغو د څو تنو پلویانو د ژوند ببلابیل اړخونه او کړه وړه راسپړي او دهغو پر هغه اغېز چې کوم تن یې پر نور درلو، د خبرې کوي او پایله داسې راسپړي:

دا دي هغه څه چې له هغه نه دغه غورځنګ رامنځ ته شوی او دادي د هغه قوانین.

خو انساني تفکر نه یوازې په دغو ډول سپړنو باور نه لري، بلکې په ډاګه وایي چې دا ډول سپړنې سمې نه دي، ځکه خورا وړې پېښې د خورا لویو چارو سرچینه ګڼل کېږي.

د خلکو ګډې ارادې انقلاب او ناپلیون رامنځ ته کړل. او یوازې

همدغې ګډې ارادې هغه وزغمل او بيا يې نابود کړل.

تاريخ وايي:

هر وار چې يو برى او فتح وه، يو فاتح هم و او هر وار چې کوم انقلاب کېده لوى خلک هم رامنځ ته کېدل.

انساني ذهن ځواب ورکوي:

رښتيا هم هر وار چې فاتحان راپيدا شوي دي، جګړه هم پېښه شوې ده، خو دا ثابتولى نه شي چې دغه فاتحان د جګړې عاملين وو او يا د جګړې قوانين د يو تن په ځانګړو چارواکي پيدا کړې. هر وار چې زه خپل ساعت ته ګورم او وينم چې د ساعت ستنې لس بجې ښيي، زه اورم چې د ګاونډې کليسا زنګونه خلکو ته د لمانځنې بلنه ورکوي، خو له دې کبله چې هر وار د ساعت ستنې لس بجې ښيي په کليسا کې لمانځنه پيل کېږي، زه حق نه لرم وو وايم چې زما په ساعت کې د ستنو لس بجې ښودل، د کليسا د زنګونو د شرنګهارى علت دى. ..

کليوال بزګر په دې باور دي چې د پسرلي په وروستيو ورځو کې د سړې وږمې لګېدلې، د څېړۍ د ونو د غوټيو ګل کېدل. په رښتيا هم هر کال د پسرلي په وروستيو وختونو کې چې کله د څېړۍ د ونو غوټۍ کېدو لامل دى، سړه وږمه لګېږي. که څه هم د پسرلي په وروستيو وختونو کې د څېړې غوټيو د ګل کېدو په وخت کې د سړې وږمې د لګېدو په علت نه پوهېږم، خو نه شم کولاى د کليوالو دا خبره هم ومنم چې د پسرلي په وروستيو وختونو کې د سړې وږمې لګېدل د څېړې د غوټيو غوړېدل وګڼم، دا ځکه چې د وږمې لګېدل د غوټيو له اغېز نه وتلې خبره ده. .. ددغو علتونو د پوهېدنې لپاره بايد زه چور خپل نظر او د څېړنې ډول بدل کړم، او د. .. زنګونو د شرنګهار او باد قوانينتو ته ځير شم. د تاريخ په اړه هم همداسې ده او په دې برخه کې هڅې هم شوي

دي.
پر تاريخ د څارونکو قوانينو د پېژندنې لپاره موږ بايد چور خپل نظر بدل کړو، پادشاهان، جنرالان او وزيران په کراره پرېږدو او يو رنګه، بې ساري واړه عوامل چې د پرګنو لارښوونه کوي، وڅېړو، هېڅوک نه شي کولای دا ووايي چې انسان تر کومې اندازې کولای شي له دغې لارې د تاريخ په قوانينو پوه شي، خو دا څرګنده ده چې پر دغو قوانينو پوهېدنه، له دې لارې پرته ناشونې ده او دا هم څرګنده ده چې په دې لارو کې، لا د انساني تفکر د هغو ميليون ميليون هڅو نه چې تاريخ ليکونکو د پادشاهانو، پوځي سردارانو او وزيرانو د چارو په ستاينو او د هغو د چارو او اندېښنو په سپړنه کې يې کړي دي، لا يوه هم کارولې نه ده.

۲

هغه پوځي قوتونو چې په دولسو اروپايي ژبو خبرې کولې، پر روسيې يرغل راوکړ، روسي پوځ او خلک شاتګ او تېښتې ته اړوتل او هغوی د روسيې له پولونه نيولې، تر سمولينسکه، له سمولينسکه تر بارادنيو پورې له دغو پوځونو سره له نښتې مخ اړاوه. دفرانسوي پوځ د يرغل قوت لاپسې زياتېده او د مسکو يعنې د خپلې موخې په لور يې تلوار کاوه. ددغه يرغلګر پوځ قوت لکه د رالويدونکي جسم د قوت په شان څومره چې ځمکې ته رانېږدې کېږي، لا درنېږي، خپل هدف ته په نېږدې کېدو لا پسې زياتېده. د قحطي وهلې هېواد په زرګونه ورسته لاره ووهل شوه ،دهغه له کرکه ډک وګړي شاته پاتې شوه،او څو ورست لاره لا هدف ته پاتې نه ده. دا د ناپليون د پوځ د هرسرتېرې احساس دی او هغه پرمختګ او لاندې کول چې په کومې چټکۍ شوي و، په خپل سر روان و. د روسيې په پوځ کې د پرمختګ په انډول چې څومره شاته تمبول کېږي، په هماغه کچه د دښمن په وړاندې کرکه زياتېږي. څومره چې شاته تلل په هماغه اندازه دوی لا ځيرکه کېدل. د بارادنيو په څنډو کې نښتې پيل کېږي. بل هېڅ يو پوځ له نښتې سره سم داسې نه تالا والا کېږي لکه روسي پوځ، چې د نښتې سره سم سمدلاسه شاتګ ته اړه کېږي، داسې لکه يوه پوقانه چې له بلې هغه سره د لګېدو سره سمدلاسه چټکتيا زياتوي او له خپلې بې ارادې چټکتيا نه شاته لوېږي..

روسي پوځ د مسکو تر سلو شل ورسته پورې په شا ځي. فرانسويان

تر مسکوه رارسېږي او هلته دربږي. تر دغه پنځه ورسته د پنځو اونیو په اوږدو کې یوه نښته هم نه کېږي. فرانسوي پوځ وړاندې نه راځي. د هغه ځناور په څېر چې مرګنی ټپي شوی وي، له ټپو یې وینې څڅېږي، خپل ټپونه څټي، فرانسوي پوځ هم پنځه اونۍ په مسکو کې ولاړ پاتېږي. هېڅ تکل او کړه نه لري او ناڅاپه له هر نوي لامله پرته، بېرته زغلي او تښتي. فرانسوي پوځ د کالوژسکایا لارې ته ورداننګي (ځکه تر بري نه وروسته ،مالایاروسلاوسکایا ، کې د جګړې ډګر د دوی تر ولکې لاندې پاتېږي) او پرته له هغه چې په یوې نښتې کې هم ونښلي، په زیاتېدونکې چټکتیا تر سمولینسکه او بیا له سمولینسکه تر ویلنا او له هغه ځایه تر برزینا پورې او بیا شاته او شاته تښتي.

د اګست د ۲۲ مې ورځې په ماښام کوتوزوف او د روس ټول پوځ په دې ډاډه کېږي چې جګړه ګټل شوې ده. کوتوزوف ټولو اک ته په همدې توګه ولیکل. کوتوزوف امر وکړ چې ټول د دښمن د بشپړې ماتې لپاره یوې جګړې ته چمتو شي، خو نه له دې کبله چې دی څوک وغولوي، بلکې دی د جګړې د نورو ټولو ګډونکوونکو په شان پوهېده چې دښمن مات شوی، خو هغه باید په بشپړه توګه مات شي.

نو د هغې ورځې په ماښام او بله ورځ یو په بل پسې د زیاتې مړګ ژوبلې خبرونه رارسېدل. نیم پوځ نابود شوی او د نوي جګړې دوام دانساني قوت له مخې ناشونی و.

څنګه دې خبرې امکان لاره چې د اطلاعاتو د نه لرلو، د ټپیانو د نه راټولولو، د وسلو او مهماتو د نه برابرولو، د وژلو شویو د شمېر د نه معلومولو او د وژلو شویو قوماندانانو پر ځای د نویو هغو له ټاکنو نه پرته او مخکې له هغه چې سرتېري ماړه، ویده او هوسا شي، بیا د اوربل فرمان ورکړ شي؟ خو د دې پر ځای، د بلې ورځې پر سهار

فرانسوي پوځونو په هماغه پخوانی قوت او چټکتيا... پـه خپـل سر پـر روسي پوځ ورودانګل. کوتوزوف هم غوښتل بله ورځ يرغـل وکـړي او نور ټول پوځ هم همداسې غوښتل، خو د يرغـل لپـاره يـوازې هيلـه او غوښتنه پوره نه دي، بلکې د يرغل لپاره بايد امکانات چمتوشي، خو دغه امکانات نه و. پوځ پـه داسې حال و چې بايد يو مزل شاته تللی وای، بيا بل سهار هم کټ مټ د همداسې يو بـل مزل، شاته تګـه پرتـه نـه کېده او بـل وار بيـا دريـيم مـزل تـه شـاته تـګ. پـه پـای کـې د سپتمبر پـه لومړۍ ورځې، چې کله پوځ مسکو ته ورسېد، سره لـه هغـه چـې د ټـولـو پـه زړه کـې لېوالتيـا او د سرښـندنې مينـه هڅېدلـه، يـو نـه ايليـدونکی قوت، پوځ شاته، د مسکو بلې خواته تګ تـه اړ کـړ. او پـوځ يـو بـل مـزل چې وروستی مزل و، شاته لاړ او مسکو يې دښمن ته پرېښود.

دهغو کسانو لپاره چې د عادت لـه مخې ګمان کوي، قوماندان د نښتو او په ټوليزه توګه د جګړې نقشـه، هماغـه زمـوږ د هـر يـو پـه شـان طرحه کوي، يعنې په خپل دفتر کې د نقشې پـه وړانـدې کيني، خريطې جوړوي، چې څنګه او چېرې به دا يا هغه بريد کوي او يـا څنګـه بـه دا يـا هغه جګړه پيل کېږي. او دا پوښتنې کوي چې ولې کوتوزوف د شاتګ وخت داسې يا هسې ونه ټاکه؟ يا ولې هغـه د فيلي لـه سيمې مخکې دريځ او سنګر، ونه نيو؟ يا ولې هغه د مسکو د پرېښودو نـه سمدلاسـه وروسته د کالوژسکا يا لارې تـه ورودانګـل، او نـورې نـورې پوښـتنې، هغه کسان چې په دغه راز فکر کولو عادت شوي دي، دا هېروي او يا په دې نه پوهېږي چې قوماندان يا ستر قوماندان پـه څـه جبري شـرايطو کـې دنـدې ترسره کوي، د قوماندانانو کـار او پريکـړې د هغـه څـه سره هېڅ ورته نه دي، چې موږ يې فکر کوو او يا په خپلو کوټو کې ناست يـو او پـه هغـه يـا دغـه ډګـر کـې ددې يـا هغـه شـمېر پـوځيـانو پـه ګـډون پـه

ټاکلي، وخت کې د جګړې تصویر باسو. هېڅ کله، هېڅ ستر قوماندان د جګړې په پیل کې په هغه حالت کې نه وي، چې موږ ولسي خلک یې تصور کوو، هغه تل د یو شمېر پرله پسې وده په حال پېښو په منځ کې راګیر وي، چې آن یوه شېبه هم نه شي کولای د پېښو اهمیت او ارزښت ومونډلی شي او هغو ته ځیر شي. پېښې په نامحسوسه بڼه، شېبه په شېبه راڅرګندېږي او اهمیت پیدا کوي. او ستر قوماندان د دغې پرله پسې ودې په هرې یوې شېبه کې د کړکیچونو جړولوبو، دوکو، خیالونو، ناوړه اړیکو تراغېزو لاندې، وړاندیزونو، لاربښوونو، ګواښونو او د سیمو ناپېژندني په منځ کې راګیر وي او تل دې ته اړ وي چې بې شمېره متضادو او یو له بل سره بې اړوندو بې شمېره پوښتنو ته، بې شمېره ځوابونه ووایي.

پوهان او پوځي څېړونکي په خورا زغرده وایي چې کوتوزوف باید ډېر پخوا پوځ د کالوژسکایا د لارې پلو ته خوځولای وای، او ویل کېږي چې آن چا داسې وړاندیز هم ورته کړی و، خو قوماندان په تېره بیا په سختو شېبو کې نه یوه، بلکې هم مهاله لسګونې طرحې لري، دغه طرحې چې ټولې یو له بله توپیر هم لري، قوماندان، د دغو طرحو هر یوه د تاکتیکي او ستراتیژیکي څېړنو په رڼا کې سنجوي او د ستر قوماندان دنده داده چې د دغو طرحونه یوه وټاکي، خو هغه دا کار نه شي کولای. وخت او پېښې د چا انتظار نه کوي، د ساري په توګه هغه ته وړاندیز کوي چې د میاشتې په اته ویشتمه نېټه د کالوژسکایا د واټ پلو خوځېږي، خو په دې وخت کې د میلارادوویچ له خوا ناڅاپه او په چټکۍ یو استازی راځي او پوښتنه کوي چې آیا سمدلاسه پر فرانسویانو ورودانګي او یا شاته لاړ شي؟ هغه باید په همدې شېبه کې پریکړه وکړي او ځواب ووایي. که د شاتګ قومانده ورکړي، له هغه

واټه به لرې شي، چې دوی یې د ورنبړدې کېدو وړاندیز کړی و، بیا سر یاور پوښتنه کوي خواړه او کالي چېرې یوسي؟ او بل ډاګې استازی د ټولواک یو لیک راوړي او په هغه کې د مسکو په نه تسلیمېدو ټینګار کوي، او د صحرایي روغتون مشر بیا پوښتي چې ټپیان چېرې ولېږدوي؟ له بله پلوه د هغه سیال د کالوژسکایا د لارې په اړه نوي وړاندیز کوي چې په دې اړه د لومړي هغه سره چور توپیر لري. د ستر قوماندان ستوماني او ستړیا داسې ده چې خوب او آرامۍ ته اړتیا لري. په دې وخت کې یو زوړ او د درناوي وړ جنرال راځي وایي چې د هغه حق خوړل شوی، هغه نښان او سوغات یې چې باید اخېستی وای، چا نه دي ورکړي.. هغه افسر چې د سېمې ښار ته لېږل شوی و، راځي او د هغه څه برخلاف خبرونه راوړي، چې همدې ښارنې ته پخواني ګمارل شوی افسر راوړي وو..

او داسې کسان هم شته چې عادت شوي، د ستر قوماندان د کار په دغو شرایطو یا نه پوهېږي او یا هغه هېروي. د ساري په توګه هغوی د فیلي په سیمه کې د پوځ حال څېړي او تصور کوي چې ستر قوماندان د سپتمبر په لومړۍ نېټه کولای شو په لوی لاس او آزاده توګه د مسکو د ساتنې یا تسلیمي په اړه پریکړه وکړي، حال دا چې کله روسي پوځ د مسکو په پنځه ورستۍ کې و، اصلا دغه شان پوښتنه چا یادوله هم نه. نو ویل کېږي چې دغه پریکړه څه وخت شوې ده؟ دا دریسا په څنډو کې، هم د سمولینسک په شاوخوا کې او له ټولو نه د پام وړ د اګست په ۲۴ مه نېټه په شواردینو کې او د اګست په ۲۶ مه نېټه په بارادنیو کې، او د بارادنیو نه د فیلي پلو ته د شاتګ په هره ورځ هر ساعت او هره دقیقه کې شوې وه.

۳

روسي پوځونو د بارادنیو تر پرېښودو وروسته په فیلي کې ودرېدل. یورمولوف چې د ځایونو او سیمې د کتنې او څارنې لپاره تللی و، راستون شو. فیلډ مارشال ته ورغی او وې ویل:

-په دې موضع او ځای کې جنګېدل ناشوني دي.

کوتوزوف، په خورا تعجب هغه ته وکتل او له هغه یې وغوښتل چې خپله خبره تکرار کړي. کله چې هغه خپله خبره وکړه، کوتوزوف هغه ته لاس وروړاندې کړ او وې ویل:

-لاس دې راکړه !

د هغه لاس یې داسې واړاوه چې نبض یې وګوري او ورته وې ویل:

-ته خو جوړ یې ګرانه ! پام دې ده، چې څه وایې ؟

کوتوزوف، د پاکلونایا له غونډۍ سره د دارګامیلیوفسکي له تم ځایه شپږ ورسته لرې، له خپلې ګاډۍ نه کوز او د واټ څنګ ته پر یوې اوږدې څوکۍ کېناست. د جنرالانو یوه لویه بې شمېره ډله یې شاوخوا ته راټول شول. ګراف راستوپچین له مسکوه راورسېد او له دوی سره یو ځای شو. د مشرانو ټوله دغه غوره ټولنه چې په څو ډلو ویشل شوې وه، په خپل منځ کې د دغې پوځي موضع د ګټې او تاوان، د پوځونو د دریځ او موقعیت، د یادوشویو وړاندیزونو، د مسکو د حالاتو او په ټولې ډول د جګړې په اړه غږېدل. که څه هم ټول په دې پوهېدل چې په پوځي شورا کې د ګډون لپاره رابلل شوي نه دي، که څه هم غونډه یې د شورا په نامه نه یادیده، خو په حقیقت کې د دوی

راټولیدل پوځي شورا ته ورته و. ټولې خبرې اترې د عمومي حالاتو په اړه وې. که چا د خپل ژوند یا کومه بله ځانګړه خبره کوله، هغه به یې په پټه پټه او په کراره کوله او سمدلاسه به بېرته ټولیزو خبرو اترو ته راستنېدل. ددغو ټولو خلکو په منځ کې نه کومه ټوکه، نه خندا او نه آن کومه موسکا لیدله کېدای شوه. داسې برېښېده چې ټول هڅه کوي، له حالاتو سره سم ځان برابر کړي. ټولو ډلو د غږېدا او خبرو اترو په لړ کې هڅه کوله، ځان ستر قوماندان ته نږدې وساتي. (هغه اوږده څوکۍ چې دی پرې ناست و، ددغو ډلو په منځنۍ برخه کې ایښودل شوې وه).

دوی داسې غږېدل چې هغه کولای شول، د دوی خبرې واوري. ستر قوماندان د هغوی خبرې اوریدې، که څه هم کله به یې د هغه څه په اړه چې دده په شاوخوا کې غږېدل، پوښتنې کولې، خو خپله به یې په هغو کې نه ګډون کاوه او نه یې خپل نظر په کې څرګنداوه. کله به یې چې ډېر وخت د یوې ډلې خبرې واورېدې، په ناخوښۍ به یې له هغې نه داسې مخ واړاوه چې ګواکې هغوی اصلا د هغه څه په اړه چې دی یې غوښتونکی دی، نه غږېږي. که کوم چا به، د غوره شوي دریځ او موضع په اړه، هغه هم نه ددغه دریځ د پوځي ځانګړتیاوو، بلکې د هغه چا فکري توانایي ته ګوته نیوله، چې دغه دریځ یې غوره او ټاکلی دی. بلې ډلې هڅه کوله دا په ډاګه کړي چې تېروتنه لا د مخه شوې ده، ځکه د جګړې د پیل پریکړه باید درې ورځې د مخه شوې وای.. په بله ډله کې ګراف راستوپچین په دې اړه غږېده چې دی چمتو دی د مسکو له اربکیانو سره د پلازمینې د ساتنې لپاره ددغه ښار په کوڅو کې ځان ځار کړي، خو دی به خپله هغه خوابدي هېره نه کړي چې دده د نه خبرتیا له امله ده ته پیدا شوې وه او زیاته یې کړه، که دی په هر څه پوره خبر وای، نن په حالات بل ډول وای.. یوې بلې ډلې هسې اپلتې غږولې. د

کوتوزوف پر څېرې دم په دم د خواشينۍ او پريشانۍ نښې زياتېدې، له دغو ټولو خبرو اترو نه يو څه کوتوزوف ته څرګنديدل:

د مسکو ساتنه په هېڅ ډول امکان نه لري..

افسران څه چې آن سرتېرو هم په دې اړه خبرې کولې او د پوځ دريځ يې خورا ژوبل او خراب او داسې ګڼه چې د دفاع کولو نه دی، نو له همدې کبله دوی نه شي کولای هغه ځای کې وجنګېږي چې هلته ماته هرومرو ګڼي. که څه هم چې بينيګسين پر دغه نظر ټينګار کاوه او نورو هم لا په دې اړه خبرې کولې، خو دې خبرې په اصل کې هېڅ معنا نه لرله، دا يوازې د خبرو اترو لپاره يوه پلمه او د لوبې دوکې لپاره يوه وسيله وه. او کوتوزوف په دې ښه پوهېده.

بينيګسين ددې دريځ په غوره کېدو، په ټينګه د خپلې روسي هېواد پالنې يادونه کوله (دا هغه څه و چې نه يې شو کولای د کوتوزوف تندی تريو نه کړي) اوله مسکوه يې د دفاع په دريځ سخت ټينګار کاوه. کوتوزوف ته لکه د لمر په شان د بينيګسين نظر څرګند او په دې پوهېده چې که دا جګړه بايلودل شي، د ماتې ګناه به د کوتوزوف پر غاړه وراچوي. ځکه چې پوځ يې پرته له هغه چې کومه نښته کړې وي، د وربيووې (مرغيو غرونو) پورې رسولې دی. او که جګړه وګټل شي ټول وياړ به يې ځکه دده وي چې خريطه دده وه او که چور دده وړاندېز منل شوای نه وای، د مسکو د تسليمۍ ددوکې له پړې به يې ځان خلاص کړی و، خو بوډا قوماندان اوس د يوې دوکې خيال هم نه ساته، هغه د يوې وحشتناکې پوښتنې په اړه فکر کاوه او ددغې پوښتنې ځواب ده له هېڅ چا نه اوريده، د هغه لپاره اوس دې پوښتنې ځواب نه شو پيدا کولی چې:

-آيا دا زه وم چې پرې مې ښودل، ناپليون تر مسکو پورې راشي؟ او

څه وخت مې دا کار وکړ؟ پرون شپه مې چې پلاتونوف ته د شاتګ قومانده ورکړه؟ یا درې ورځې مخکې چې یوه شپه ویده شوم او قومانده مې بینیګسین ته وسپارله؟ او یا لا له هغه نه مخکې؟ نو څه وخت؟ څه وخت دغه وحشتناک کار شوی دی؟ په هر حال مسکو باید پرېښودل شي، پوځ باید شاته لاړ شي او دا قومانده باید ورکړل شي، ددغه شان قوماندې ورکول او له سترې قوماندانۍ نه لاس اخېستل هغه ته یو شان وبرېښېدل. ددې ترخنګ هغه د واک لېواله او له هغه سره ږږدی شوی و. (هغه درناوی چې په ترکیه کې شهزاده پرازروفسکي چې ده خدمت ورسره کاوه، کېده، دده رخه راپاروله) هغه په دې ډاډمن و چې د روسیې د ژغورنې برخلیک ځکه دده په نامه لیکل شوی دی چې دی سترې قوماندانۍ ته د ټولواک د خوښې برخلاف، ولس ګمارلی دی. هغه په دې ډاډمن و چې دی دی، چې په او سنیو سختو شرایطو کې کولای شي د پوځ د مشر په توګه پاتې شي، هغه په دې ډاډه و چې هغه په نړۍ کې یو له هغو یوازینو کسانو نه دی چې توان لري، نه ماتېدونکی ناپلیون خپل دښمن وګڼي، نو له دې کبله د هغو قوماندو له خیاله به په ویره کې شو چې ده باید ورکړې وای.

نو باید کومه پریکړه شوې وای، باید هغه خبرې اترې چې دده په شاوخوا کې روانې وې او کرار کرار یې د واده د جرګو مرکو بڼه غوره کوله، پای ته رسېدلی وای.

هغه مشر جنرالان ځانته وروبلل، له خپلې اوږدې څوکۍ نه پاڅېد او د فیلي خواته چې ګاډی یې هلته ولاړه وه ورغی او وې ویل:

-دا زما ککره بڼه ده او که خرابه ده، هر څه چې ده، ده. په بل هېڅ چا باور نه شته.

۴

د ورځې په دوو بجو د کليوال اندرې سوآستيانوف په کور کې چې د کلي تر ټولو لوی او غوره کور و، جرګه راټوله شوې وه.

بزګر کليوال، ښځې او ماشومان د ساده کليوالو بزګرو لويه کورنۍ، په لوګي وهلې توره کوټه کې، له دالانه آپلو راغونډ وو. يوازې د اندرې شپږ کلنه لمسۍ، کمکۍ مالاشا، چې والاحضرت (کوتوزوف) پر هغې لاس تېر کړی و او د چای څکلو په وخت کې يې يوه ټوټه قند ورکړی و، د لويې کوټې د بخارۍ ښۍ خواته ناستې پاتې وه. کمکۍ مالاشا، دبخارۍ له څنګه، په حيا خو خوشالۍ د هغو جنرالانو دريشېو، نښانونو او صليبونو ته کتل، چې يو په بل پسې کوټې ته راننول او د کوټې په کنج کې د سپېڅلي شمايل تر لاندې پر ولاړې اوږدې څوکۍ کېناستل. مشر بابا (مالاشا په زړه کې کوتوزوف په دې نامه ياداوه) له نورو نه جلا، د بخارۍ شاته، په يوه تياره کنج کې پر يوې ټيټې څوکۍ ناست و. پرله پسې يې غاړې تازه کولې او د خپلې دريشۍ غاړه يې سره له هغه چې تنې يې خلاصې وي، او ګواکې غاړه يې تخنوله، پرله پسې لا پسې خلاصوله. رارسېدونکي کسان يو په بل پسې فيلډمارشال ته ورنږدې کېدل. کوتوزوف به د يو نيم تن لاس کېښکوده او يو نيم تن ته يې يوازې سر ښوراوه. دده ياور قيصروف غوښتل د کوتوزوف تر مخې د کړکۍ پرده لرې کړي، خو کوتوزوف په خواشينۍ دهغه خواته لاس وښوراوه او قيصروف پوه شو، چې والاحضرت نه غواړي چې څوک يې څېره ووينې.

د ښښتر دلرګي نه د جوړ شوي ميز شا او خواته، چې خريطې، نقشې، پنسلونه او کاغذونه پرې پراته وو، دومره خلک راټول شوي وو، چې ګمارل شوي لاړل او نوري څوکۍ يې راوړې او ميز ته يې کېښودې. پر دغو اوږدو څوکيو د راغلو کسانو نه، يورمولوف، قيصروف او تول کېناستل. بارکلي دوتولي، چې رنګ يې الوتی، ناروغو ته ورته، سپين تندی، چې د شنه سر له امله ډېر اوږد برېښېده، او د ګيورګي نښان يې په غاړه کې پروت و، تر شمايل لاندې د غونډې تر ټولو نه په بر سر کې ناست و. دا دويمه ورځ و چې تبې په عذاب کړی و او د هغه له بدمرغۍ نه همدا اوس ريږديدا پسې اخېستی و او ځان يې سخت خوږيده. اوواروف، يې تر څنګه ناست و. د تل په شان په چندان نه لوړ آواز يې (د ټولو په شان) په داسې حال کې چې لاسونه يې يو ډول ښورول، له هغه سره غږيده. ګردی دختوروف چې لنډ وني او ځورب و، وروځې پورته وړې، لاسونه يې پر ګېډه ايښي وو او په خورا پام يې غوږ نيولی و. بلې خواته يې ګراف آسترمان تولستوی ناست و، خپل ځيږسر يې چې غبرګې ځيرکې سترګې يې ځلېدلې، په لاس تکيه کړی او په خپلو خيالونو کې ډوب و. رايوفسکي، چې د عادت له مخې يې خپلې ځړوندې څڼې تر غوږو تاوولې په تلوار سره کله کوتوزوف او کله ناکله د کوټې دروازې ته کتل. د کونوفينځينه، زغرده، ښکلې او مهربانه څېره تانده ځلېدله او ځيرکه موسکا يې پر شونډو خوره وه، سترګې يې د مالاشا له سترګو سره ولګېدې، هغې ته يې سترګه کېښکودې او هغه يې په خندا کړه، ټول بينيګسين ته چې د جبهې د کتلو په پلمه يې خپله خوږه غرمنۍ پای ته رسوله، سترګه په لاره وو. له څلورو نه تر شپږو بجو پورې د هغه د راتګ په هيله غونډه پيل نه شوه او په هسې خبرو چې جګړې پورې يې هېڅ اړه نه لرله، وخت

تېر شو.

همدا چې بینیګسین کوټې ته راننوت، کوتوزوف له ناست کنج نه راووت او میز ته په دې اندازه ورنېږدې شو چې دده پر مخ، پر میز د لګېدلو شمعونو رڼا نه لګېده. بینیګسین جرګه په دې پوښتنې پیل کړه:

-آیا د روسیې سپېڅلې پخوانۍ پلازمېنه بې جګړې تسلیم شي او یا له هغې نه دفاع وشي؟ پر ټولو یوه اوږده او درنه چوپتیا خوره شوه، پر ټولو څېرو خواشیني راپرېوته او په دې چوپتیا کې د کوتوزوف د خریدو او ټوخېدو کرار جړ او خواشینی غږ اوریدل کېده. ټولو سترګو هغه ته کتل. مالاشا هم بابا ته ځیر وه. هغه تر ټولو نه هغه ته نېږدې ناسته او وې لیدل چې څنګه یې مخ ګونځې ګونځې او تکل یې کړی و چې وژاړي، خو ناڅاپه یې په خورا قهر په دې تمه چې د هغه دوکه والی راڅرګند کړي، د بینیګسین خبره تکرار کړه:

-د روسیې سپېڅلې او لرغونې پلازمېنه ! جلالتمابه اجازه راکړئ درته ووایم چې د یوه روسي لپاره دا پوښتنه چور بې معنا ده. (خپل دروند ځان یې لږ راوړاندې کړ). دا پوښتنه باید داسې ونه شي او دا پوښتنه بې معنا پوښتنه ده. هغه پوښتنه چې تاسو ما د هغې په اړه خبرو ته دلته رابللي یاستئ، هغه د جګړې خبره ده. پوښتنه یا خبره داسې ده: روسیه یوازې د هغې پوځ ژغورلی شي، ښه به دا وي چې جګړه پیل شي؟آیا دا به مو په ګټه وي چې ګوابښ ومنو، پوځ او مسکو له لاسه ورکړو او یا مسکو بې له جګړې پرته تسلیم کړو؟ هو، د دغې پوښتنې په اړه مې غوښتل ستاسو نظر واورم. (او هغه بېرته په خپله څوکۍ کې شاته تکیه وکړه)

خبرې اترې تودې شوې. بینیګسین لا لوبه بایللې نه وه ګڼلې. که څه

هم د فیلي له سیمې نه د باندې یې د دفاعي جګړې د ناشوني والي په اړه، د بارکلي او ځېنو نورو نظر ومانه، هغه د روسي هېواد پالنې او د مسکو په مینه کې تر لېونتوبه ډوبتیا په ښودنې، دا وړاندیز وکړ چې د شپې له خوانه پوځونه د جبهې له ښۍ خوانه کینې خواته ولېږدوي او سباته د فرانسوي کرښو په کینې خوا یرغل وکړي. دلته نظرونو، خورا توپیر درلود، څوک ددې نظر په پلوي او څوک هم له هغه سره په مخالفت کې ودریدل. یورمولوف، دوختورف او رایوفسکي د بینیګسین ملاتړ وکړ. د مسکو د تسلیمۍ نه مخکې، د سرښندنې د احساس یا د ځېنو ځانګړو خبرو له مخې ددغو جنرالانو په دې سر نه خلاصېده چې دغه جرګه ددې واک نه لري، چې د روانې جګړې بهیر بدل کړای شي او په دې نه پوهېدل چې مسکو لا وخته تسلیم شوی دی. نور جنرالان په دې پوهېدل او د مسکو په اړه له خبرو نه په ډډه کولو سره یې غوښتل په دې اړه پریکړه وشي. چې پوځونه تر شاتګ نه وروسته څه وکړي. مالاشا چې دا ټول یې تر مخې تېریدل، دې جرګې او د هغو مرکو او خبرو ته په بله سترګه کتل. هغې داسې تصور کاوه چې ټوله خبره د لوی بابا (کوتوزوف) او د اوږد لمنې (دې په زړه کې یې بینیګسین په دې نامه نومولی و) بینیګسین تر منځ روانه ده. هغې لیدل چې خبرو د ناندریو بڼه پیدا کړې او دې په زړه کې د بابا ملاتړ کاوه. د خبرو اترو په منځ کې یې د بابا یو ځیر خو له ملنډو سره مل غلچک ته پام شو، چې بینیګسین ته ګوري او تر هغه نه وروسته یې پام او په دې خوشاله هم شوه چې بابا اوږد لمنې ته څه وویل، د بابا تردې خبرې وروسته، بینیګسین تک سور شو، پاڅېد او دې خوا هغې خوا په ګرځېدو شو. هغې خبرې چې په بینیګسین دومره اغېز کړی و، د کوتوزوف هغه یادونې وې چې د بینیګسین د هغه وړاندیز په اړه یې

هغه ته کړې وې، چې ده ویلي و:

-د شپې له خوا به د جبهې د ښي خوا پوځونه کیڼې خوا ته ولېږدول شي او سبا به بیا د فرانسویانو د جبهې په ښي خوا یرغل وشي.

کوتوزوف وویل:

-زه نه شم کولای د ګراف وړاندیز ومنم. دښمن ته نږدې د پوځونو ځای پر ځای کول، تل ګواښمن کار او د جګړو تاریخ ددې خبرې خورا ښه شاهد دی. د ساري په توګه.. (کوتوزوف ګواکې چې په فکر کې ډوب او د خپلو خبرو د تایید د لټولو لپاره په ساده غلچک بېنیګسین ته وکتل) هوکې ! د ساري په توګه دا به ښه بېلګه وي چې د فریدلانډ جګړې ته وګورو. زه داسې تصور کوم چې د ګراف به ښه په یاد وي چې په دغې جګړې کې زموږ د ماتې یوازینی علت دا و چې زموږ پوځونه دښمن ته خورا نږدې پراته او خپل دریځ یې بدل کړی و. تر دې وروسته یوه چوپتیا چې ټولو ته خورا اوږده وبرېښېده، راخوره شوه.

خبرې اترې بیا پیل شوې، خو لېوالتیا یې ځکه نه درلوده، چې ټولو داسې احساسوله چې نور نو د غږېدو لپاره څه پاتې نه دي.

ددغو پرله پسې چوپتیاوو نه د یوې په اوږدو کې، کوتوزوف یو ژور سوړ اسویلی وویست، داسې برېښېده چې هغه غواړي څه ووایي، ټولو هغه ته وروکتل، هغه وویل: ښاغلو !

-لاس چې مات شي غاړې ته راځي، اوس د هر شي تاوان باید زه ورکړم.

هغه په کراره پاڅېد، د میز خوا ته ورغی او وې ویل:

-ښاغلو ! ما ستاسو خبرې واورېدې، کېدای شي ستاسو ځېنې له ما سره دا ومنی چې (لږ ځنډنی شو او بیا یې وویل) د هغه واک له مخې چې ټولواک او ولس راکړی د شاتګ قومانده ورکوم.

د کوتوزوف تر دغې خبرې وروسته، جنرالان په داسې، رسمي، چوپې چوپیا او احتیاط خواره واره شول، لکه په ادیرې کې چې د مړي تر خښېدو وروسته خلک خورېږي.

ځینې جنرالان په ټیټ او داسې ژبه له هغه سره غږېدل چې له همیشني حالت نه یې زیات توپیر لاره.

مالاشا (له پخوا نه ورته سترګه په لاره وه، چې ماښامنۍ وخوري) چې پښې یې په تبۍ تبلې او شا یې دیواله ته لګولې وه، له تبۍ نه راکوزه شوه د جنرالانو له منځه راتېره او په تلوار له دروازې نه ووته، له هغه وروسته چې جنرالان ووتل، کوتوزوف تر ډېرې پورې هلته پاتې شو ،څنګلې یې پر مېز لګولې وې او په پرله پسې ډول په خیال کې له هماغې وحشتناکې پوښتنې سره لاس و ګریوان و: څه وخت؟ څه وخت د مسکو تسلیمېدو ته اړ شوو؟ هغه څنګه پرېښودل شو؟ په هغه کې د چا ګناه وه؟ په تلوار یې خپل شنایدر، نومي یاور ته چې د شپې ناوخته ده ته راننوتلی و، وویل:

-ما ددې هیله نه لرله، نه ما ددې هیله نه لرله! ما اصلا په دې اړه فکر هم نه کاوه.

شنایدر ده ته وویل: والاحضرت، تاسو باید استراحت وکړئ.

پرته له هغه چې د هغه ځواب ورکړي، میز یې په پړسېدلي سوک ووا هه او چغه یې کړل:

-نه، نه، د آسونو غوښه به یې خواړه شي، لکه هماغه شان چې ترکان یې خوړو ته اړ وتل، هوکې، دوی به یې هم وخوري، ای کاشکې!

۵

هماغه وخت، د مسکو د پرېښودو او هغه ته د اور د ورته کېدو سره همهماله چې له جګړې پرته د پوځ شا ته تګ لا د بېرګوا ښمن و، راستوپچين چې زموږ په اند د دې ټولو پېښو لارښوونکی ګڼل کېده، چور نور څه کول.

د مسکو پرېښودل او هغه ته اور ورته کول، همدا سې ضروري و لکه د بارادنيو تر جګړې وروسته پرته له جګړې نه پوځ ته د شا تګ قوماندہ ورکول.

هر روسي د منطقي دليل له مخې، بلکې د هغه احساس له مخې چې موږ هر يو يې لرو، زموږ پلرونو درلود، کېدای شول دا احساس او اټکل کړی وای، چې څه کېدونکي دي.

له هماغه سميلينسکه رانيولې، د روسيې د خاورې په ټولو ښارونو او کليو کې د راستوپچين له ګډون او د هغه له خپرونه پرته، هماغه څه پېښ شول چې په مسکو کې پېښ شول. خلک بې پروا دښمن ته سترګې په لاره وو، نه ياغي شول، نه چا څوک وداړل، په کراره يې د خپل قسمت انتظار درلود او دا سې يې انګېرله چې په خورا سختو شېبو کې به هغه څه پيدا کړي چې بايد وې کړي. او همدا چې دښمن رارسېده، بډايانو به چې څه درلودل، هغه يې پرېښودل، او تلل، بې وزلي او خواران پاتې کېدل او هغه څه چې به پاتې و، هغو ته يې اور

ورته کاوه او نابودول يې.

دغه انګېرنه، چې دا به دا سې کېږي او تل به همدا سې کېږي، د روسي انسان په ختهٔ کې نغښتې ده او وروسته له دې به هم نغښتې وي. او دغه احساس او له هغه نه لا غوره دا چې دغه اټکل چې مسکو به دښمن ته تسليمېږي، د مسکو د روسي ټولنې په زړونو کې لا په ۱۸۱۲ کال کې څرګند و، هغه کسان چې د جولای او د اګست په پای کې له مسکو وتل پيل کړل. دا وښودله چې هغوی دې ورځې ته سترګې په لاره وو. هغو دا وښودله چې هغوی هر څه کولای شول، څه له ځانسره واخلي، څه يې چې غوښتل، هغه يې واخېستل، مسکو يې پرېښود، خپل کورونه او نيمايي شتمني يې پرېښوده، هغوی په ځان کې د نغښتې هېوادپالنې له مخې داسې وکړل. هغو دا کار نه د هېواد د ژغورنې، د ځان او ماشومانو د قربانولو او ځينو نورو د لوړو چغو سورو په بڼه، بلکې بې له چغو او نارو او په ساده توګه دا څرګنده کړه، نو له همدې کبله د هغو کړو ښه پايله لرله. هغوی ته ويل کېدل:

-له ګوا ښه ځان ژغورل او تښتېدل شرم دی، يوازې ډارن له مسکوه تښتي، راستوپچين به په خپلو خبري پاڼو کې هغو ته ويل چې له مسکوه وتل، رسوايي او بې ننګي ده. هغوی ته له مسکوه وتل او تېښته ننګ و، شرم و، هغوی نه غوښتل د ډارن او بې ننګه نوم وګټي، خو بيا هم هغوی وتښتېدل، له مسکوه ووتل، ځکه هغوی پوهېدل، چې بايد همداسې وشي. ولې هغوی لاړل؟ نه شو کولای تصور وکړو چې د راستوپچين او ناپليون له خوا په لاندې شويو سيموکې د پيدا شوي وحشت بيان وکولای شي، د اوسيدونکو په زړه کې د تېښتې ويره راوسپړي. هغوی تښتېدل او له هر چا نه د مخه، عمرخوړلي او د لوړو زده کړو خاوندان وتښتېدل او لاړل. دوی ښه پوهېدل چې

فرانسويانو، ويانا او برلين وران کړي نه دي، هغه سم پاتې دي، هغوی پوهېدل چې د ناپليون له خوا د دغو ښارونو دلاندې کولو په وخت کې خلکو له ښکلو فرانسويانو سره چې د روسانو په تېره بيا د هغو د ښځو خوښېدل، وخت په خوښۍ او کرارۍ تېر کړی و. هغوی تلل، هغوی له دې کبله تلل چې د روسي وګړو لپاره دا مهمه نه وه چې د فرانسوي پوځ تر واک لاندې په مسکو کې ژوند ښه تېرېږي او که بد؟ هغه تلل او تښتېدل، ځکه تر فرانسوي واک لاندې ژوند د هغو لپاره د زغم وړ نه و. دغه ژوند تر بل هر څه نه دوی ته سپک برېښېده، هغوی د بارادنيو تر جګړې مخکې تښتېدلي او تر دغې جګړې وروسته، سره له هغه چې د مسکو مشر قوماندان هغوی له مسکوه دفاع ته راهڅول، لا زيات او په تلوار تلل او تښتېدل. د مسکو ستر قوماندان ويلي و چې دی تکل لري په ايفيرسکايا (خورا د قدر وړ شمايل) شمايل لوړ او ورپوي او د هغه تر سيورې لاندې به د دښمن جګړې ته ورځي. هغه ويلي و چې بالونونه به هوا ته الوزوي او فرانسويان به نابود وي، مسکويانو د راستوپچين هغو خبري پاڼو ته چې دغه راز ملنډې يې خپرولې، پاملرنه نه کوله او تښتېدل. هغوی پوهېدل چې جګړه او ساتنه د پوځ کار دی، پوځ بايد وجنګېږي او هلته چې پوځ نه شي جنګېدلی، دوی به له خپلو ښځينه او چوپړانو سره پاڅېږي، د مسکو درې غونډېو ته به وخېژي او د ناپليون په وړاندې به ودرېږي. هغوی پوهېدل چې بايد وتښتي، سره له هغه چې د خپلو شتمنيو په پرېښودو او د هغو پر تالان والان کېدو يې سخت زړه خوږيده. هغوی تښتېدل او په دې اړه يې فکر نه کاوه چې د هغوی د لوړو معناوو شاهانه، پرتمينه، لويه، بډايه پلازمېنه په اور کې ايره کېږي (ځکه دغه لوی ښار چې له لرګيو جوړ شوی او اوسېدونکي يې هغه پرېږدي، خود به

سوځي) هغه وتښتېدل، هغوی لاړل، هر یو په خپل سر لاړل، خو یوازې همدغه لېږدېدل، کوچېدل ستره پېښه وه چې تر ابده پورې به د روسي ملت د ویاړ شمله شي. هغه بډایه مېرمن چې لا د جون په میاشت کې پاڅېده، له خپلو تورو مرییانو او چوپړانو سره یې مسکو پرېښود او د خپلو جایدادونو په تکل د سراتوف د ولایت په لور وخوځېدله، همدا پټ احساس یې په زړه کې نغښتی و چې د ناپلیون واک ته به غاړه نه ږدي، خو له دې ډاریده چې دراستوپچین په سپارښتنه د هغه تګ ته خنډ پېښ نه شي، په خورا سادګۍ او رښتینتوب یې په هغه لوړه چاره کې ګډون وکړ چې روسیه یې وژغورله، خو ګراف راستوپچین چې له یو پلوه مسکوه تېښته بې ننګي بلله له بله پلوه یې خپلې دولتي څانګې له مسکوه لېږدولې، هغه، هغه وسلې چې له کاره لویدلې وې، نشیانو او لوچکانو ته ویشلې، کله به یې خپله شمایل لوړول او ډلې به یې جوړولې او بیا یې خپله د پاپ اګوستین له خوا له ښاره د شمایلو او د هغه د سپېڅلو شیانو د لېږدولو مخنوی کاوه، کله به یې په ملنډو ویل چې مسکو ته اور ورته کوي او خندل به یې چې خپل کور یې خپله سوځولی دی، بیا یې په یوه پاڼه کې لیکل چې دده روزنتون ته فرانسویانو اور ورته کړی دی.. کله به یې مسکویانو ته حکم وکړ چې، که په هر چا د جاسوس ګمان وشي، هغه دې ونسي او ده ته دې وسپاري او کله به یې ددغه شان چاروسرته رسوونکي په خپلو کړو ملامتول. کله به یې ټول فرانسویان له مسکوه شړل او کله به یې بیا مېرمن اوبرشالمي، ته چې د فرانسویانو مرکز یې په مسکو کې جوړ کړی و، اجازه ورکوله په دې ښار کې پاتې شي. یا به یې په زغرده سپارښتنه وکړه چې د پوستې د ادارې سپین ږیری مشر کلوچاروف چې د درناوی وړ بوډا و، پرته له هغه چې ګناه یې معلومه وي، ونیسي

او له ښار يې وشړي، کله به يې د ښار خلک د ښار درې غونډيو (يو ځای نوم دی) ته له ناپليون سره د جګړې لپاره وروبلل او کله به يې بيا کوم ځوان فرانسوي يوازې پرېښود. هغه به ووژل شو او دی به د کور د شا دروازې له لارې وتښتېد، کله به يې ويل چې د مسکو تر سقوط وروسته به ژوندی پاتې نه شي او کله به يې د فرانسوي شعرونو په کتابګوټي کې په دې جګړه کې د خپل ګډون په اړه شعرونه ليکل. د غه سرې، د دغه شان پېښو په اغېز او اهميت نه پوهېده. هغه غوښتل يوازې داسې يو څه وکړي چې دده له خوا شوی وي، دی په کې څرګند شي او دی په کې د پام وړ وي. هغه غوښتل داسې يوه چاره تره سره کړي چې هېواد پالنه او اتلواله وګڼل شي او لکه د ماشومانو په څېر ديوې سترې هېوادپالنې او اتلوالۍ لپاره، لکه له خلکو نه د مسکو تشيدو ته خوښې وکړي، وخاندي او د هغه د سوځېدو اور ته وګډېږي. هغه هڅه کوله په خپلو وړو لاسونو د ولس د هغه سيلاو مخه ونيسي، لږ يې وځنډوي، هغه سيلاو چې دی يې هم لکه نيزه ولی له ځانسره وړ.

۶

ایلین ،له درباریانو سره مل،له ویلنا نه پترزبورګ ته راستنه شوه،خو دحال مزه یې نه وه.

هغه،په پترزبورګ کې د یوه داسې لوړ پوړي چارواکي تر ځانګړې ملاتړ او پاملرنې لاندې وه چې په دولت کې یې خورا لوړ دریځ درلود. هغې په ویلنا کې له یوه بهرني شهزاده سره هم پېژندګلوی پیدا کړې او ډېر سره خواږه شوي وو. کله چې ایلین پترزبورګ ته راستنه شوه،شهزاده او دغه بډای مخور دواړه په پترزبورګ کې وو ، دواړو له هغې سره د دوستۍ خبرې کولې، ایلین ته په ژوند کې د لومړي ځل لپاره داسې ستونزه چې دې ته یې نوی والی لاره راپیدا شوه، دې غوښتل له دواړو سره خپلې نېږدې اړیکې وساتي او یو هم له ځانه خفه نه کړي.

دغه شان ستونزه چې بلې هرې ښځې ته ګرانه برېښېده،یو ځل هم ګرافینه بیزاوخوفا (ایلین) پریشانه نه کړه، هغې هسې د خورا ځیرکې او هوښیارې ښځې نوم، نه و ګټلی. که هغې غوښتای هر څه پټ کړي او په دوکو دوکو له دغه کړکیچن دریځه ځان وژغوري او ځان ملامت وګڼي، هر څه به خراب شوي وای، خو ایلین ددې برخلاف، لکه د رښتینی لوړ انسان په توګه چې هر څه کولای شي، ځان په بشپړه توګه یو په یو هغه رښتینتوب ته چې دې باور پرې لاره وسپاره او ټوله ګناه

يې په نورو ورو اچوله.

لومړی ځل چې ځوان شهزاده، زړه وکړ او هغه ته يې د هغې د کړو له امله د ملامتیې په نښه څه وويل، هغې خپل ښکلی سر راوچت او نيم پلو يې هغه ته وروکتل او په زغرده يې وويل:

-دا هم د نارينو بې رحمه ځانغوښتنه ده، البته ما هم تر دې نه ښه هيله نه لرله. ښځه له تاسو نه ځان ځاروي، زوربړي او دا يې هم پالنه او آفرين، تاسو والاحضرت ته وايم! تاسو څنګه ځان ته دا حق ورکوئ، چې نور زما د دوستیې او پېژندګلوئ په اړه وپوښتئ؟ دا سړی پر ما تر پلاره هم زيات حق لري.

بهرني شهزاده غوښتل څه ووايي، خو ايلين د هغه خبره پرې کړه او وې ويل:

-نو، ښه ده، کېدای شي. زما په وړاندې د هغه احساسات د پلار احساساتو ته ورته نه دي، خو دا ددې دليل نه دی چې زه د خپل کور دروازه د هغه په وړاندې وتړم، زه نارينه نه يم چې د ښو ځواب په ناشکریې ادا کړم. خپل لاس يې پر خپل ښکلي او وتلي ټټر کېښود، سترګې يې آسمان پلو ته وغړولې او زياته يې کړه:

-تاسو والاحضرت بايد پوه شئ، چې زه د خپلو ژورو احساساتو حساب يوازې خدای او خپل وجدان ته ورکوم.

-نه، نه د خدای لپاره، زما خبرو ته لږ غوږ شئ.

-ښه ده، له ما سره واده وکړئ، ستاسو مينځه به شم.

-آغلې! دا خو ناشونې خبره ده.

ايلين په ژړا شوه او وې ويل:

-تاسو ځانته دا حق نه ورکوئ چې ما سره د واده کولو تر کچې راټيټ شئ، تاسو...

شهزاده هڅه کوله هغه آرامه کړي، ایلین چې او ښکې یې راتوییدې (هغې ګوا کې ځان هېر کړی و) ویل چې هېڅ ځوک نه شي کولای د هغې د مېړه کولو خنډ شي، ځکه د څو وار واده کولو ډېرې بېلګې شته (که څه هم په هغه وخت کې د څو ښځو درلودل، خورا کم و، خو هغې د ناپلیون او څو نورو لوړ پوړو چارواکو نوم واخیست) هغې زیاته کړه، چې هغې هېڅکله دا سې ربښتیني مېړه نه درلود او دا تل د نارینو قرباني شوې ده.

بهرني شهزاده چې تسلیمۍ ته چمتو و، وویل:

-خو قوانین څنګه کېږي، مذهب..

ایلین ځواب ورکړ:

-قوانین، مذهب.. که قوانین او مذهب ونه شو کولای دا ستونزې حل کړي، نو د څه لپاره دي.

ځوان شهزاده هک حیران و چې څنګه یې دغه ساده دلیل ته، تر هغه وخته پورې پام شوی نه و، نو له دې کبله په دې اړه د مشورې لپاره یوې روحاني ټولنې ته چې ده له هغې سره نږدې اړیکي لرل، ورغی.

تر دغې پېښې څو ورځې وروسته په یوې هغې پرتمینې مېلمستیا کې چې ایلین د کامنې په وچه کې په خپل یوه کلیواله باغچه کې جوړه کړې وه، هغې ته یو سړی چې لنډ روحاني کمیس اغوستی و، سره ورو پېژاند. هغه ښاغلی ،ژوبر نومېده. ښاغلی دوژبر ژوزوییت په عمر پوخ او څنې یې سپینې وې،. تورې ځلېدونکې سترګې درلودې او د هر چا پر زړه یې سخت اغېز کاوه.

هغه د څراغونو تر ځلېدونکې رڼا او د موسیقۍ په شروشور کې تر ډېرې مودې پورې په باغ کې له ایلین سره د زړه خواله وکړه. دوی له خدای او مسیح او مریم سره د لېوالتیا او هغو لذتونو په اړه چې په دې

او هغې دنیا کې د مومنانو په برخه کېږي، وغږېدل او د هغه یوازیني ربنتینتوب په اړه یې چې د کاتولیک په دین کې دی، خبرې وکړي. دغو خبرو په ایلین خورا بې سارې اغېز وکړ او څو واره د دواړو په سترګو کې اوښکې راڅرګندې او آوازونه یې وربړېدیدل. نڅا دوام درلود او یو ځوان راغی ایلین ته یې د نڅا بلنه ورکړه او له دغه روحاني او د وجدان له وېښوونکی سره یې د هغې خبرې وشلولې. خو بله ورځ ماښام دغه ښاغلی ژوبر یوازې د ایلین کورته راغی او دغه راتګ یې وروسته په وار وار تکرار شو. دغه روحاني مشر یوه ورځ، ایلین یوې کاتولیکې کلیسا ته بوتله، ګرافینه یې د لمانځنې ځای ته بدرګه کړه، هغه د لمانځنې ځای کې په ګونډو شوه. زړه راښکوونکی بوډا فرانسوي، د هغې پر سر لاس، ورکېښکود ، ایلین خپله وروسته ویل:

-دې په ګوګل کې داسې یوه خوږه پسرلنۍ وږمه احساس کړه چې د هغې د زړه تر تله پورې یې لاره وموندده او هغې ته یې وښوده چې دا د خیر او ثواب ښنبه ده. بیا وروسته یو اوږد کشیش چې اوږد کمیس اغوستی و، راغی، ایلین هغه ته په خپلو ټولو ګناهونو اعتراف وکړ او ټول ګناهو نه یې وبښل شول.

ټول هغه څه چې په دې اوږده موده کې د هغې په شاوخوا کې تېرېدل، هغه پام چې دې یوه او ځیرکو خلکو دې ته کاوه او په دې خوږو ژبو او بې سارې ادا تر سره کېدل او هغه معصومانه سپېڅلتیا چې دې خپله شاوخوا کې احساسوله (په ټوله دې موده کې د هغې په سپینو پتارو سپین کمیس پرغاړه و) خورا خوند یې ترې اخېسته. خو دغه خوندونه هغه څه نه و چې له خپلې موخې ددې پام بلې خواته واړوي. لکه هغه شان چې تل څرګنده ده، د چالاکۍ په چارو کې، احمق، تل یوه او ځیرک خلک غولوي. ایلین چې پوه شوه چې ددې

ټولو خبرو او زړه راښکوونکو چارو موخه دا ده چې له دې نه کاتولیکي ټولنو ته مرسته تر لاسه کړي (هغوی په دې اړه څه یادونې کړې وې) خو هغې مخکې له هغه چې مرسته وکړي، په دې ټینګار کاوه چې داسې دلایل دې پیدا شي، چې دا وکولای شي، له میړه طلاق تر لاسه کړي. (پخوا په روسیه کې طلاق اخېستل خورا ګران کار و). هغې له روحاني سره په خپلې یوې مرکې کې ټینګار وکړ چې دوی، به دې پوښتنې ته ځواب ووایي چې نکاح تر کومې اندازې میړه پر دې واکمنه وي.

هغوی ماښام مهال په مېلمستون کې کړکۍ ته ناست وو، تیاره په خوریدو وه، له کړکۍ نه د ګلو بوی راته. ایلین سپین نازک کمیس اغوستی و او تر هغه لاندې د هغې سپینې اوږې او ټټر له ورایه ښکاریدل. روحاني چې ډېر ځلېدونکي غومبوري یې د ښه خوړو نښه وه، ږیره یې ښه رخییلې، غاښونه یې ښکلي، خوله او شونډې یې زړه راښکوونکي و، خپل سپین لاسونه یې په زنګونو ایښي وو، ایلین ته نېږدې ناست و. په داسې حال کې چې خوږه موسکا یې پر شونډو خوره وه، په مینه ناک غلچک یې کله کله هغې ته کتل او د هغې موضوع په اړه یې خپل نظر څرګندو، چې دوی خبرې پرې کولې. ایلین چې نازکه موسکا یې پرشونډو نښېدله، د هغه خورو پرانستو کړۍ کړۍ راځړیدلو څڼو، ځوربو غومبورو او ښې خرییلې ږیرې مخ ته کتل او هره شېبه یې ددې هیله لرله چې خبرې بل پلو واړوي، خو کشیش چې په څرګنده د خپلې مرکچۍ له خبرو او ښکلا نه خوند اخېست، په دې هڅه کې و چې خبرې په استادي مهارت هغه شان چې دده هیله ده پای ته ورسوي...

۷

ایلین پوهېده چې له روحاني پلوه کار خورا ساده او آسانه دی، خو روحاني مشرانو په داسې ډول کړکیچن او ستونزمن کړی دی، چې غیر روحاني ټولنې او ولسي مشران د هغې په اړه څه فکر کاوه.

ددې خبرو پایله ته په پام کې ایلین پریکړه وکړه، لومړی ددې کار د منننې لپاره ټولنیز افکار چمتو کړي، هغه د مخور بډای چارواکي رخه راپاروله او هغه ته یې هماغه څه وویل، چې دې، خپل لومړي سیال بهرني شهزاده ته ویلي و. هغې دا خبره داسې یاده کړه چې که هر څوک غواړي، ددې شتمنۍ وګټي یوازینۍ لاره یې دا ده چې له دې سره واده وکړي. بوډا مخور چارواک بډای هم د بهرني شهزاده په څېر ددې خبرې چې له داسې ښځې سره، چې مېړه یې جوړ او ژوندی دی، واده وکړي، لومړی له حیرته هک پک شو ،خو د ایلین ډاډ چې دا هم کولای شي، د یوې پېغلې په څېر واده وکړي، پرده هم هغه شان اغېز وکړ لکه پر شهزاده یې چې کړی و. که ایلین په خپلو کړو کې کوم د پام وړ شرم او پټ پټوني کړای وای، ټولې چارې به یې هسې هدر تللې وای، خو خبره نه په شرم کې وه نه په ټګۍ او دوکو کې. او د ایلین په چارو کې نه یوازې د شرم او حیا نښې نه لیدل کېدل،بلکې په خورا سادګۍ او بې پروایۍ یې خپلو ټولو دوستانو او آشنایانو ته(د پترزبورګ ټول مخور) ویل چې شهزاده او بوډا مخور چارواکي دې ته ریباران

ورلېږلي او غواړي له دې سره واده وکړي. هغې دا هم ویلي و چې دغه دواړه دې ته ګران دي او نه غواړي چې یو هم له ځانه خپه کړي.

په پترزبورګ کې د ایلین په اړه آوازې خورا په چټکۍ او په لنډه موده خپرې شوې، خو دا آوازې په دې اړه نه وې چې ایلین له خپل مېړه نه جلا کېږي (که دا آوازه خوره شوې وای، دا به ډېرو ناقانونه ګڼلی وای او دا به یې ملامته کړې وای) خو آوازې دا وې چې بدمرغه زړه راښکوونکې ایلین هکه حیرانه ده او دا پریکړه نه شي کولای چې د خپلو ریبارانو نه، له کوم یو سره واده وکړي. نور نو خبره په دې کې نه وه چې دا کار څومره کېدونکی دی او کنه؟ بلکې خبره په دې کې ده، چې د دغو کوم یو د دې په ګټه دی او دربار هغه ته څنګه ګوري؟ څوک په دې اړه نه غړېدل، چې مېړونه ښځه د واده اجازه لري او کنه؟ ښه دی او که بد؟..

یوازې ماریا دیمیتریوفنا اخروسیموو ا، وه چې سږ کال اوړی، د خپل زوی د دیدن لپاره پترزبورګ ته راغلې وه، هغې زړه وکړ چې په ډاګه د ټولنیز نظر پر ضد ودرېږي، د نڅا په یوه بنډار کې هغه له ایلین سره مخامخ شوه، هغه یې ځای پر ځای ودروله او همدا چې ټول چپ شول، په قهر سره یې وویل:

-ستا مېړه ژوندی دی او تا د بل واده تکل کړی دی. دا سې تصور کوې چې نوښت دې کړی دی؟ تاسو نه پخوا هم دا کارونه شوي دي، دا نوښت تر تا نه مخکې شوی دی. په هرحال.. دا کار کوي.

ماریا دیمتریوفنا دا وویل او په خپل ځانګړې ګواښمنې خوځېدا یې، خپل لستوني پورته وهل، برند برند یې شا وخوا ته وکتل او د بل تالار خوا ته لاړه..

سردار واسیلي چې په دې وروستیو وختو کې هر څه ویل هغه یې

هېرول او په دې ډول يې هره خبره سل وار تکراروله، هر وار به يې چې خپله لور (ايلين) ليدله، هغه به يې ګوښه کړه، لاس به يې راونيو، ښکته به يې کېښکود او ويل به يې:

-ايلين، غواړم له تاسره وغږېږم او څه درته ووايم. ستا د ځينو پريکړو په اړه خبرې مې اوريدلي دي، هوکې ګرانې ! ته پوهېږې زما زړه له پلارنۍ مينه ډک دی. پوهېږم چې تا په ژوند کې ډېر زغم لرلای دی، خو پوهېږې د زړه سره ! ته په ژوند کې يوازې د زړه آواز ته غوږ اوسه، دا هغه څه دی، چې زه يې تا ته ويلی شم.

هغه د تل په شان د خپل يوازيتوب ګېنهۍ پټه کړه، خپل غومبوري يې د لور په غومبوري ورکېښکود او لاړ.

بيلبين چې لا تر اوسه هم د خورا ځيرک او هوښيار سړي نوم ساتلی و، له پخوا نه د ايلين نږدې او بېغرضه ملګری و، داسې يو ملګری چې ښکلې مخورې ښځې يې لرې او د هغو اړيکې هېڅکله له ملګرتوبه، مينتوب ته نه لوړېږې. بيلبين يوه ورځ په يوې کوچنۍ ډله او دوستانه فضا کې خپلې دغې ښکلې ملګرې ايلين ته ددغو پېښو په اړه خپل نظر ځرګند کړ. ايلين خپل سپين او په ډېرو ښکلو ګوتو ګاڼل شوی لاس، د هغه د جمپر په لستوڼې ورکېښود او وې ويل:

-بيلبين (هغې خپل دغه شان ملګري لکه بيلبين تل د هغو د کورنې نوم په نامه نومول) ګوره ! راته ووايه، تا به دې خور ته څه ويلي وای، زه څه وکړم؟ په دغو دوو کې کوم يو ؟

بيلبين تندی ورين او موسکا يې پرشونډو خپره کړه، په چرت کې لاړ او بيا يې وويل:

-تاسو ما په دې پوښتنو مه سرسامه کوئ، تاسو پوهېږئ،زه د يوه رښتيني دوست په توګه تاسو ته وايم، مخکې له هغه چې تاسو له ما نه

وپوښتئ ،ما ستاسو ددې ستونزې په اړه ډېر فکر کړی دی، ګوره !که تاسو له دغه ځوان شهزاده سره واده وکړئ (هغه چې دا خبره کوله، یوه ګوته یې قات کړه) له هغه بل سره د واده کولو بخت د تل لپاره له لاسه ورکوي او دا خبره به د دربار خوابدي هم راوپاروي، دلته یو ډول خپلوي هم شته، او که له دغه بوډا بډای مخور سره واده وکړی، د هغه د ژوند وروستې ورځې به نیکمرغه شي، خو بیا به دغه ځوان شهزاده د بډای سړي له کونډې سره واده کول ځانته سپکاوی ګڼي.

ددغو خبرو په اورېدو دایلین څېره وغوړېده او بیا یې خپل لاس، د بیلبین پر لستوڼي ورکېښود او وې ویل:

-دې ته رښتیني دوست وایي. خو ګورئ !ما ته هم دا ګران دی او هم هغه بل، او نه غواړم چې یو هم خپه کړم. او چمتو یم چې خپل ژوند د دواړو له نیکمرغۍ نه ځار کړم..

بیلبین په زړه کې وویل:

-آفرین دې په دې ښځه وي !دغه ته زغردې او په ډاګ خبرې وایي ! هغه غواړي هم مهاله د ټولو درې واړو ښځه واوسي.

هغه چې د خپل ښه نامه له برکته، له دې نه وېرېده چې په داسې ساده پوښتنو به یې ځوک وغندي، وپوښتل:

-دا راته ووایه چې مېړه دې په دې اړه څه وایي؟ هغه دا به ومني او کنه؟

ایلین چې ښکاره نه وه، ولې په دې ډاډه وه چې مېړه (پییر) ته هم ګرانه ده، ځواب ورکړ:

-اخ !څه ووایم، هغه ته خو زه داسې ګرانه یم چې هر څه زه غواړم هغه یې مني.

د بیلبین څېره بیا وغوړېده او دا ددې نښه وه چې غواړي په ټوکه

څه وو ایي او وي پوښتل:

-آن طلاق به هم و مني؟

ایلین کړس کړس وخندل.

د هغو کسانو په ډله کې چې کولی شي په دې اړه څه وو ایي او دغه واده په روا والي(قانوني والي) کې یې شک درلود، یوه هم شهزادګۍ کوراګین، د ایلین مور وه. هغې نه یوازې تل د لور له کړو په عذاب وه، بلکې له خپلې لور سره یې رخه هم کوله. او اوس چې د هغې رخه دومره زړه ته دغه شان یوه نېږدې ستونزمنه خبره وه، چپه پاتې کېدای نه شوه، هغې له روسي کشیش سره په دې اړه مشوره وکړه او وې پوښتل چې دا څنګه شونې ده، چې له ژوندي مېړه نه دې څوک طلاق واخیستلی شي او له بل سره دې واده وشي، کشیش هغې ته وویل چې دا خبره هېڅ امکان نه لري او روا، نه ده. کشیش د خپلې خبرې د ښه تایید لپاره د انجیل هغه څو ټکي وښودل چې دده په ګمان، له ژوندي مېړه نه جلا کېدل او له بل سره واده کول یې چور ناروا ګڼل. د کشیش دې خبرې، شهزادګۍ کوراګینا ډېره خوشاله کړه.

شهزادګۍ د کشیش له دغو دلایلونه په ملاتړ، څکه سهار د وخته د خپلې لور کوټې ورغله، چې وکولی شي، هغه یوازې وګوري.

ایلین چې د خپلې مور خبرې واورېدې او له خپل تکل سره یې د هغې مخالف نظر واورید، له ملنډو ډکه موسکا یې پرشونډو خوره شوه.

مشرې شهزادګۍ وویل: ګوره دلته په زغرده او په لنډه ویل شوي دي چې هر هغه څوک چې مېړوښې ښځې سره واده وکړي..

ایلین په غرېدا کې له روسي ژبې نه فرانسوي ته څکه واوښته چې هغې ته روسي ژبه د خپلو خیالونو د څرګندولو لپاره، بشپړه نه

برېښېده، نو په فرانسوي ژبه يې وويل:

-اخ ادکې !ايلتې مه غږوه !تاسو په هېڅ شی نه پوهېږئ،زه په دې حالت کې خپلې دندې لرم.

-نو زما ګرانې !..

-آه مورجانې !ته ولې په دې نه پوهېږې، چې د سپېڅلي واک خاوندان کشيشان حق لري د هر ناروا کار اجازه..

او په دې وخت کې له ايلين سره او سېدونکې ښځه کوټې ته راننوته او هغې دې ته خبر ورکړ چې والاحضرت په صالون کې دې ته سترګې په لاره او د دې د ليدو هيله لري.

-نه، نه هغه ته ووايه، چې زه نه غواړم هغه ووينم. زه د هغه له لاسه ډېره په عذاب شوې يم، ځکه هغه په خپله خبره ونه درېد.

په دې وخت کې يو ژيړځنی، چې اوږد مخ او پزه يې لاره، راننوت او وې ويل:

-ګرافينې !داسې ګناه نه شته چې د ښښنې وړ نه وي.

مشره ګرافينه د درناوي په نښه پاڅېده او ببرته کېناسته،راغلی ځوان هغې ته هېڅ پاملرنه ونه کړه. شهزادګۍ لور ته سر وښوراوه او د دروازې پلو وخوځېدله. د والاحضرت په ليدلو يې ټول باور او عقيدې ريږدلې او پرزيدلې وې. مشره ګرافينه چې کله په خپله ګاډۍ کې کېناسته وې ويل:

-هوکې، هغه برحقه ده !خو موږ ولې په خپله نه راستنېدونکې ځوانۍ کې په دې نه پوهېدو ؟

د اګست د مياشتې په پيل کې چې په پوره توګه د ايلين چارې څرګندې شوې، هغې خپل مېړه ته (چې تصور يې کاوه ډېره هغه ته ګرانه ده) وليکل چې پرېکړه يې کړې ده، له ن. ن. سره واده وکړي. هغې

دا هم ویلي و چې هغه یوازینی ربښتینی مذهب کاتولیک منلی دی. او هغه ته یې دا خبر لیکلی و چې غواړي له ده نه جلا شي او دا هیله لري چې د طلاق لپاره د ټولو لازمو آسنادو په راټولولو کې له دې سره مرسته وکړي، دې (ایلین) د لیک په پای کې مېړه (پېیر) ته لیکلي و:

په پای کې له خدایه هیله کوم چې تاسو د خپل سپېڅلي دربار په پناه کې له هر ډول غم او درد نه په امان وساتي.

ستاسو دوست

ایلین

دا لیک د پېیر کور ته هغه وخت ورورل شو چې دی د بارادنیو د جګړې په ډګر کې و.

۸

پېير، د بارادنيو د جګړې په وروستيو وختونو کې د دويم ځل لپاره د رايوفسکي له مورچله وتښتېد. هغه له يوه ډله سرتېرو سره يو ځای د غونډيو له لمن نه د کنيازووا پلو ته ور روان شو. د مرستو يوې ځانګې ته وررورسېد او هلته يې وينې وليدې، د سلګونو ټپيانو چغې او زګيروي يې واوريدل، په چټکۍ وړاندې لاړ او د سرتېرو په ډله کې يې ځان ورک کړ.

يوازينی څه چې اوس پېير په ټول قوت او د زړه له کومي غوښتل، دا و چې څومره ژر کېږي، له هغه وحشتناک حالت نه راووزي چې په هغه ورځ دی په کې راګير و. هغه هيله لرله چې هر څنګه کېږي هغه خپل ورځني ژوند ته راستون او په خپله کوټه کې، په خپل کټ او بستر کې په کراره او آرام ويده شي. هغه احساسوله چې يوازې په دوديز ورځني ژوند کې کولای شي، پر ځان، پر خپل روان او ټول هغه څه پوه شي چې ده په هغه ورځ وليدل او ويې زغمل، خو د ژوند هغه دوديز حالت نه چېرې و او نه پيدا کېده.

که څه هم په دې لارو کې چې دی روان و، نه ډزې وې او نه ګولۍ، نه چاودنې او نه د هغو شروشور خو هرې خواته هغه څه ليدل کېدل لکه د جګړې په ډګر کې چې ليدل کېږي، هماغه له رنځه او درده زوربېدلې څېرې، له تعجبه ډکه بې دردي، هماغه هر چېرې توبې شوې وينې، هماغه د سرتېرو شلېدلي پراته کوټونه، آن کله ناکله هماغه شان په زړه کې ببره اچوونکي ډزې او ددې تر څنګ دوړې، درنه او ولاړ ساه

تنګوونکې هوا.

پېير چې درې ورسته د موژايسک په ښار ګوټي کې وړاندې لاړ، د واټ څنګ ته کېناست.

د تيارو لمن خوره او د توپونو ډزې ويدې شوې. پېير څنګلـه ولګوله، وغځېد او تر ډېرې پورې همداسې پروت او هغه تيارو ته ځير و چې په تتـه تيـاره کې دده لـه څنګه تېريـدې. پرلـه پسې يې داسې انګېرله چې مرګنۍ ګولۍ يې پر سر راوريږي. هغه به ورېږديد او ټکان به يې وخوړ. د هغه هېڅ په ياد نه و چې څو مره وخت هلته پاتې شو. شپه چې نيمايي شوه، درې سرتېرې چې وچې لښتې يې ځان پسې راکشولې، راغلل او ده ته نېږدې يې اور ولګاوه.

سرتېرو به کله ناکله پېير ته مخ ورواړاوه او خپل اور کې به يې اور لړونی وواهه. ديګ يې پر اور کېښود. په هغه کې يې وچه ډوډۍ وره کړه او لږ د لم وازده يې هم ورواچوله. د خوړو ښه او زړه راښکوونکې بوی له لوګي سره يو ځای شو. پېير سر را هسک کړ او سوړ اسويلی يې وويست. سرتېرو (هغوی درې تنو) پرته له هغه چې پېير تـه پام وکړي، خپله ډوډۍ خوړه او خبرې يې کولې.

له سرتېرو نه يو تن ناڅاپه پېير ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل: تـه، د کومې ډلې نه يې؟ پېير فکر وکړ چې له دې پوښتنې نه د سرتېرو موخه دا ده چې ډوډۍ غواړې او کنه؟ که غواړې يې، وو ايه ته ښه سړی يې او يا څوک يې؟

پېير وويل: زه، زه،

هغـه داسې انګېرلـه چې خپـل دريـځ ددې لپـاره ټيـټ وښيي، چې سرتېرو ته ورنېږدې او هغو ته د پام وړ واوسي. هغه وويل:

-که رښتيا غواړئ، زه يو اربکي افسر يم، خو زما پوځي ډله دلته نه

شته، زه په جګړه کې وم او خپل کسان مې ورک کړل.
یوه سرتېري وویل:
- ګوره !ته خو !
بل سرتېري سر وښوراوه.
لومړي سرتېری پېیر ته وویل: که زموږ آش خورې، مهرباني وکړه، هغه خپله لرګینه کاچوغه وښځله او هغه ته یې ورکړه.
پېیر، نغري ته نږدې کېناست او د آش په خوړو شو. دغه خواړه ده ته په ټول عمر کې د خوړو شویو خوړو په منځ کې تر ټولو خواږه خواړه و. په هغه وخت کې چې دی پر دیګ ورخم و، په اشتهایې آش خوړ، کاچوغه یې ډکوله او پرله پسې خولې ته رسوله، د هغه څېره د اور د شغلو په رڼا کې ښه څرګنده وه، سرتېرو په چوپه خوله هغه ته کتل.
له هغو نه بیا یو تن وپوښتل:-ته ووایه، ته چېرې روان یې؟
-زه موژایسک ته ځم.
-ښه، ښه ته ارباب یې؟
-هوکې !
-نوم دې څه دی؟
-پیوتر کیریلوویچ
-ښه پیوتر کیریلوویچ !درځئ چې ځو، موږ به تا موژایسک ته ورورسوو.
په تپه تیاره کې سرتېري له پېیر سره مل د موژایسک پلو وخوځېدل. سپېدې او چرګ بانګ و چې هغوی موژایسک ته ورسېدل. پر هغو لارو چې ښار پروت و ،ورختل. پېیر له سرتېرو سره ګډ روان و او چور یې هېره شوې وه چې دده انګړ ډوله مېلمستون ددغو لوړو په لمنه کې دی او دوی له هغه ځایه تېر شوي دي. د هغه چرت داسې خرابه

و ، که دده چوپړ چې دده په لټه پسې ښار ته تللی او اوس بېرته انګړ
ډوله مېلمستون ته راستنېده ، د غونډې په نیمایي کې ده ته پر مخ نه
وای ورغلی، دده به نه و په یاد شوی، چې چېرې روان دی. دی به
همداسې وړاندې تللی وای. د هغه چوپړ، پېیر د هغه له ځانګړې
سپینې خولۍ نه چې تل به یې پر سر وه، د شپې په تیاره کې وپېژاند. او
غږ یې پرې وکړ:

-والاحضرته ! موږ نو ناهیله شوي وو ، تاسو ولې پلي روان
یاستئ؟ چېرې ځئ مهرباني وکړئ !

پېیر وویل: اخ، رښتیا هم، چېرې روان یم؟

سرتېري ودریدل.

له هغو نه یو تن وویل: -نو څنګه؟ تاسو خپل سړي پیدا کړل؟

د یو بل سرتېری غږ پورته شو:

-د خدای په امان پیوتر کیریلېوویچ ! په مخه ښه پیوتر
کیریلوویچ !

پېیر وویل: د خدای په امان. او له خپل چوپړ سره د کور پلو
وخوځېد.

پېیر لاس جیب ته کړ او ځانسره یې وویل: یو څه باید هغو ته ورکړم،
خو کوم غږ، غږ پرې وکړ: -نه، مې یې ورکوئ !

په دغه انګړ ډوله مېلمستون کې ځای پاتې نه و ، ټولې کوټې ډکې
وې. پېیر انګړ ته ننوت، خپلې ګاډۍ ته وخوت او وغځېد. سر یې
ومروړه او ویده شو.

۹

پښیر سر پر بالښت ایښی و ، په ویده کېدو و چې ناڅاپه یې د ټوپونو د ډزو غرمبهاری، بوم، ډز، ډوز، د ټپیانو د زګیرو نه ډکې زاری او چغې د لګېدو نه مخکې د ګولۍ وحشتناکو آوازونو یې په غوږو کې شرنګهاری جوړ کړ، د باروتو او وینو بوی یې تر سپږمو شو ، په زړه یې د مرګ وحشت او ګېنې ورننوته او د مرګ ویرې وویراوه. سر یې له مروړل شوي کوټ نه راووېست او غاړه یې هسکه کړه. د مېلمستون ډوله کور په انګړ کې آرامه آرامي وه. یوازې د مېلمستون د دروازې ساتونکی ګرځېده راګرځېده او په خټه کې د هغو د ګامونو آواز او د لویې دروازې له ساتونکو سره د غږېدا غږ راته. په ګراچ کې چې د پښیر سر پورې دده ګاډۍ ولاړه وه، د کوترو په جاله کې، دده د سر پورته کېدو سره کوترې وډارې شوې. په تپه تیاره کې یې وزرونه وپړکول. په ټول انګړ کې د تازه ریبل شویو وښو بوی، چې د سوله ایز وخت زیری یې درلود او د پښیر ډېر خوښېده، ولاړ و. د دوو تر څنګ ولاړو انبارونو ، تر منځ. له ستورو ډک شین آسمان ځلېده.

پښیر په زړه کې وویل: د خدای شکر دی، چې دا هر څه پای ته ورسېدل او ببرته یې سر په کوټ کې ومروړه. بیا په زړه کې وویل:

-دا ډار څومره وحشتناکه دی او څومره شرم دی، چې زه وډار شوم. او هغوی .. هغوی تر پایه ټینګ ودریدل، آرام ودریدل.

له هغوی نه د پښیر موخه سرتېري وو. هغه سرتېري چې په مورچلونو

کې ولاړ وو او هغه سرتېري چې ده ته يې ډوډۍ ورکړه او هغه سرتېری چې د شمايلو په وړاندې ګونډه او د خدای دربار ته يې دعا کوله. هغوی، هغه عجيب کسان چې تر هغې ورځې پورې ده نه وو ليدلي، ده نه پېژندل، هغوی، په ډاګه او برالا دده په خيال کې د نورو نه توپير پيدا کړ.

پيير چې بيا د ويدو کېدو هڅه کوله، په زړه کې يې ويل:

-څومره ښه دی چې سړی سرتېری وي. ساده سرتېری. د زړه له کومې د هغو دنيا ته ورننوتل او هغه څه چې دوی يې داسې زړور کړي دي، په ځان کې روزل او نغښتل! خو دا څنګه کېږي چې، دا شيطاني ناولتوب، او پر انساني اوږو دا اضافي پېټی له ځانه لرې کړای شو؟ يو وخت و چې ما کولای شول، د دوی په شان واوسم. کولای مې شول، هغه شان چې مې کولای شول، د پلار له کوره وتښتم. آن له دولوخوف سره تر دوئيل نه وروسته کېدای شي چې ما جبرا پوځ ته ولېږي. هغه ته د هغه ورځ غرمنۍ ورياده شوه چې په هغې کې يې دولوخوف ته د دوئيل بلنه ورکړه او هم يې په تاوژک کې له خپل روحاني مشر سره کتنه لکه برېښنا داسې په خيال کې وروځلېدله. د لوژ پرتمينه غرمنۍ ورياده شوه. دغه غرمنۍ په انګريزي کلوب کې جوړه، هغه ده، يو څوک آشنا نېږدې ګران سړی د ميز سرته ناست دی. هوکې دا، دی دی. دا روحاني مشر دی. پيير له ځانسره وويل: ګوره! هغه مړ شوی نه و، هوکې مړ شو، خو زه خبر نه وم چې هغه ژوندی دی. او زه څومره غمجن وم چې هغه مړ شو او اوس څومره خوشاله يم چې هغه بېرته ژوندی شوی دی! د ميز يوې خواته اناتول، دولوخوف، نيفيځکي او دينيسوف او څو تنه نور ناست وو او ددغه ډلې خلک پيير ته په خوب کې هماغه شان څرګنده ښکاريده لکه هغه بله ډله چې ده (هغوی)

نو مول. دغه خلک اناتول، دولوخوف، لوړ لوړ غړېدل، سندرې يې ويلې، خو د روحاني مشر غږ تر هغو نه هم لوړ و. پرله پسې غړېده او د هغه د غږ انګازې هماغه هيبت او غړمبهاری درلود، لکه د جګړې په ډګر کې د توپونو اواز، خو د روحاني آواز له دې ځانګړتياوو سره سره، خوږ او آراموونکی و، پيير په دې نه پوهېده چې روحاني مشر څه وايي، خو په دې پوهېده (ځکه د هغه خبرې هم په خوب کې خورا څرګندې وې) ځکه هغه دنيکۍ په اړه او په دې اړه چې کېدای شي د هغوی په شان شي، غږېده.. که څه هم هغوی مهربانه وو، خو پيير ته يې نه کتل، هغوی پيير نه پېژانده. پيير غوښتل د هغو پام ځانته راواړوي،له هغوی سره وغږېږي، غواړي ودرېږي، خو په همدې شېبه کې يې پښې لوڅېږي او يخېږي.

وشرمېد او په رښتيا يې پښې ځکه لوڅې شوې وې، چې کوټ ترې ښوييدلی و او ده بېرته په لاس راپټې کړې. په يوه شېبه کې پيير کوټ راسم کړ. سترګې يې وغړولې، هماغه انبار، هماغه په انبار کې ولاړې ستنې، او هماغه انګړ يې وليدل، خو اوس هر څه په تور تم کې ډوب نه و، لړه رڼا شوې وه، او پر هر څه شبنم او لړې ليدل کېدل او د يخنۍ احساس کېده.

پيير فکر وکړ: سپېدې شوې دي ! خو پروانه لري، زه بايد د روحاني مشر خبرې تر پايه واورم، بيا يې سر په کوټ کې ومروړه، خو نه هغه غرمنۍ او نه روحاني مشر يو هم نه و، يوازې خيالونه پاتې وو، هغه خيالونه چې په څرګنده ويل شوي، هغه خيالونو چې چا ويل او يا په خپله پيير په خپل ذهن کې تصورول.

پيير، وروسته دغه خيالونه وريادول، که څه هم دغه خيالونه دده د هغې ورځې د سترګو ليدلی حال، خبرې وې، خو دی په دې ډاډه و چې

هغه ته، دا دده له خياله بهر چا ويلي دي. هغـه داسې انګېرلـه چې هغـه هېڅ کله دا توان نه درلود چې په ذهن کې ددغـه شان خيـالونو تصـور او داسې يې څرګنده بيان کړای شي.

دغه غږ هغه ته ويل:

-جګړه د خدای د قانون پـه وړانـدې، د انسـاني آزادۍ د تسـليمي تـر ټولو خورا ګرانه بڼه ده. سادګي د خدای اطاعـت دی، لـه هغـه تېښـتـه نـه شته، او هغوی ساده دي. هغوی غږېږي نه، هغوی کړه کـوي. ويـل شـوې خبره سپين زر دي. او ناويل شوي وينا سره زر. تر هغه پـورې چې انسـان ډاريږي پر هېڅ څه لاسبری کېدای نه شي او هغه څوک چې نه ډاريږي هر څه د هغه دي. که زوريـدل، نـه وای،انسـان بـه نـه خپلې پـولې، نـه بـه يـې خپل ځان، يو هم نه پېژاند. تر ټولـو نـه ګرانـه خبـره (هغـه لا پـه خـوب کـې ليدل يا اوريدل) داده چې وکولای شو د ټولـو انـد ښنـو معنـوي يـووالی په روح کې ونغاړو. پيير په روحي تلوسې يې تکـرار کـړه: د ټولـو شيـانو يووالی، نه، يووالی نه، اند ښنې نه شو کولای سره يو ځای او يو کړو، هغه بايد سره پيوند کړو. هوکې، بـايد پيونـد شـي، هـوکې بـايد پيونـد شي، بايد پيوند شي ! پيير هغـه داسې انګېرلـه،چې يـوازې پـه دغـو، کټ مټ په دغو کلمو او تورو ،يوازې او يوازې په دغو کلماتو، هغه څه چې دی يې ويل غواړي، انځوريدای شي. او هغـه زوريدنـه چې دی يـې زغمي، پای ته نه رسېږي. هغه زياته کړه:

-هوکې اند ښنې بايد سره پيوند شي، نورنو بايد پيوند شي.

يو غيبي اواز تکراروله:

-ښاغلی والاحضرت !بايد پيونـد شـي !نورنو بايـد پيونـد شـي ! والاحضرت !بايد پيوند شي !نورنو ددې وخت راغلـی چې سره وتـړل شي.. والاحضرت.. بايد وتړل شي..

دا د پېير د څاروان غږ و چې هڅه يې کوله، پېير راوېښ کړي. لمر مخامخ د پېير په مخ ورلګېده. هغه ناولي او له دوړو خاورو ډک مېلمستون ته وکتل. د مېلمستون د انګړ د څاه په شاوخوا کې سرتېرو ډنګرو ډنګرو آسونو ته اوبه ورکولې. او ګاډي د مېلمستون له دروازې وتلې، پېير په کړکۍ کې ددې ټولو تر ليدلو ،مخ واړاوه، سترګې يې وتړلې، په تلوار يې د ګاډي پر څوکۍ کې بيا ځان وارتيېړه او وې ويل:

-نه، نه زه دا نه غواړم، زه نه غواړم دا ووينم او نه غواړم پرې پوه شم. زه غواړم په هغه څه پوه شم، چې په خوب کې راته څرګند شوي دي. که يوه شېبه نور نه واى راويښ شوى، په ټولو به پوه شوى واى، اوس نو څه وکړم؟ پېير په وحشت دا احساسوله، هغه څه چې ده په خوب کې ليدلي او دى پرې پوه شوى ټول رژيدلي او پرزيدلي دي.

څاروان او څوکېدار پېير ته ويل چې يو افسر راغلی او خبر يې راوړى دى، چې فرانسويان موژايسک ته نږدې کېږي او روسان شاتګ ته اړ شوي دي. پېير پاڅېد او سپاربښتنه يې وکړه، ځان جوړ، آسونه چمتو او ده پسې راشي او خپله پلی د ښار پلو وخوځېد.

پوځ له ښاره په وتو و او د لس زرو په شاوخوا کې ټپيان يې په ښار کې پرېښودل، دغه ټپيان په انګړو کې، د کورونو په کړکيو کې او ډلو ډلو په کوڅو کې ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه. په کوڅه کې د هغه ګاډي تر څنګ چې بايد ټپيان يې وړي واى، چغې، ښکنځلې او د وهلو ټکولو غږ اوريدل کېده. پېير ده پسې خپله رارسېدونکې ګاډي خپل ټپي شوي آشنا جنرال ته ورکړه او دى هم له هغه سره په ګډه مسکو ته لاړ، هغه د لارې په اوږدو کې د خپل اوښې او د سرداراندرې له مرګه خبر شو.

۱۰

پیېر د اګست په ۳۰ مه نېټه مسکو ته راستون شو. د مسکو رسېدونکي تم ځای ته نېږدې، د راستوپچین یاور دی ولید.
یاور وویل:
-مونږ هره خوا تاسو لټوو، ګراف غواړي هرومرو له تاسو سره وګوري. ښه به دا وي چې همدا اوس هغه ته ورشئ، ځکه هغه هیله لري،له تاسو سره د یو مهم کار په اړه وغږېږي.
پیېر پرته له هغه چې خپل کور ته لاړ شي، یوه ګاډۍ یې ونیوله او مخامخ د مشر قوماندان کورته ورغي.
ګراف راستوپچین د همدې ورځې پر سهار د سکولنیکي په سیمه کې له خپل کلیوال کور نه ښار ته راغلی و. د مشر قوماندان کور له هغو بې شمېره مامورینو نه چې د سپارښتنو او آوامرو داخېستو لپاره راغلي وو، ډک و. هغو د انتظار په خونه او دهلیز کې راټول شوي وو. واسیلچیکوف او ګراف پلاتوف لا د مخه له مشر قوماندان سره کتلي و او هغه ته یې ویلي و چې د مسکو ساتنه ناشونې ده او هغه به تسلیم شي. که څه هم دغه خبرونه له ولس نه پټ ساتل کېدل،خو د بېلابېلو ادارو چارواکي او مامورین هم د ګراف راستوپچین په څېر پوهېدل چې مسکو به د دښمن لاس ته لوېږي. هغوی ټول راغلي وو چې له خپلو دندو استعفا وکړي او له مشر قوماندان نه وپوښتي چې د هغوی تر

واک لاندې ادارو سره څه وکړي.

کله چې پېير د ګراف د هرکلي کوټې ته ورننوت په دې وخت کې له پوځه راغلی استازی له هغه ځایه راووت.

دغه استازي، د هغو پوښتنو په ځواب کې چې له هغه نه کېدې، په خورا ناهیلۍ لاسونه وښورول او له تالاره ووت.

پېير د انتظار په کوټه کې پاتې شو، په ستومانه او ستړو سترګو يې په هغه ځای کې ناستو بېلابېلو کسانو، زړو، ځوانانو، پوځيانو ولسي او نورو خلکو ته کتل. د ټولو په څېرو کې د ناآرامۍ او ناخوښۍ نښې ځرګندې وې. پېير د مامورينو يوې ډلې ته چې يو تن يې په کې پېژانده ورنږدې شو. هغوی،له پېير سره تر ستړي مشي وروسته خپلو خبرو اترو ته دوام ورکړ.

-هماغه شان يې چې لېږلي دي، هماغه شان دې راستانه کړي. څه ټکه خو نه رالوېږي، خو خبره په دې کې ده چې اوس هېڅوک د هېڅ شي ځواب نه وايي.

يو بل تن،هغې چاپ شوې پاڼې ته چې په لاس کې يې وه، اشاره کوله او ويل يې:

-ګورئ ! دلته ليکل شوي دي کنه؟

هغه لومړي تن وويل:

-دا بيا بله خبره ده، دوی اړ دي چې دا د خلکو لپاره وليکي.

پېير وپوښتل: دا څه شی دي؟

-نوې اعلاميه ده.

پېير هغه راواخېسته او په لوستو يې پيل وکړ:

« ددې لپاره چې والاحضرت دې خواته له راتلونکو پوځونو سره ژر تر ژره يوځای شي، له موژايسک نه اوښتی او په يوه ټينګ او ډاډمن

ځای کې یې مورچل نیولی دی، په داسې ځای کې چې دښمن پر هغه ناڅاپي برید ونه شي کولای. هغه ته له دې ځایه اته ځلو ښت عرادې توپونه او څه نور مهمات ورلېږل شوي دي. والاحضرت وایي چې د وینې تر وروستي څاڅکي پورې د مسکو ساتنه کوي او آن چمتو دی چې کوڅه په کوڅه وجنګېږي. ورونو ! تاسو دې ته هم پام کوئ چې دولتي اداري تړل شوي دي، موږ باید هغه منظمې کړو، ډاډمنو ځایونه ته یې واستوو او یا به ظالمانو او شر اندازو سره ګورو، خو ددې لپاره چې خبرې دې ته ورسېږي، زه ښاري او کلیوالو زړو او ځوانانو ته اړتیا لرم. ددې لپاره به مو دوه ورځې مخکې خبر کړم، خو اوس دې ته اړتیا نه شته، نو ځکه څه نه وایم. تبرونه راواخلئ، نېزې هم بدې نه دي، خو شاخې تر ټولو بیا ښې دي. یو فرانسوي خو د جودرو تر یوې بوجۍ درونډ نه دی. سبا تر غرمنۍ وروسته یو(ا فیرسکانومی) شمایل را اخلم او د ټپیانو د دیدن لپاره د ایکاترین روغتون ته ورځم. هلته به اوبه مبارکې کړو او هغوی به ژر روغ شي. زه اوس روغ یم،زما سترګې خوږېدې اوس مې دواړه سترګې وینې.»

پېیر وویل: خو ما ته پوځیانو ویلي و چې په ښار کې جګړه ناشونې ده او مورچلونه هم..

هغه لومړني چارواکي وویل:

-موږ هم په همدې اړه غږېدلو.

پېیر وویل: دا بیا څه معنا لري چې لیکلي یې دي، زما سترګې خوږېدې او اوس دواړه وینې.

یاور په موسکا وویل: د ګراف پر سترګو بخار راختلی دی، کله چې ما هغه ته وویل خلک راغلي چې تا وګوري، هغه خورا نا آرامه شو. او ناڅاپه یې هماغه موسکا پرشونډو خپله پېیر ته وویل:

-رښتيا ښاغلی ګراف موږ اوريدلي چې تاسو هم له کورنيو ستونزو سره لاس ګريوان ياست؟ داسې ويل کېږي چې ستاسو مېرمن ګرافينه. ...

پيېر بې پروا وويل: ما خو څه نه دي اوريدلي، ښه وايه، تاسو څه اوريدلي دي.

ياور چې هماغه موسکا يې پر شونډو خوره وه، وويل:

-نه، نه، پوهېږئ ! خلک هسې آوازې هم خپروي، خو زه وايم ما هسې اوريدلي دي.

-وايه څه دې اوريدلي؟

ياور بيا په هماغې موسکا وويل: هو کې، داسې ويل کېږي، چې ګرافينه ستاسو ميرمن تکل کړی دی، بهر ته لاړه شي، کېداي شي، دا هسې آوازه وي. ..

پيېر په ګېنۍ خپلې شاوخوا ته وکتل او وې ويل:

-کېداي شي ! هغه، هغه لنډ ونې زاړه سړي ته چې پاکې جامې يې اغوستې، تکه سره بشره يې لرله، لوړه ږيره، او ګڼ بانه يې لکه واوره تک سپين و، اشاره وکړه وپوښتل:

-دا بوډا څوک دی؟

-دا يو سوداګر دی، هوتلي، هغه ويريشياګين نومېږي. تاسو به د هغې خبرپاڼې کيسه اوريدلې وي؟

پيېر د بوډا آرامې، ټينګې څېرې ته وکتل او په داسې حال کې چې په هغې کې يې د خيانت نښې ليدې وويل:

-ښه ويريشياګين همدا دی !

ياور وويل: نه دا خپله هغه نه دی، دا يې پلار دی، دا هماغه څوک دی چې خبرپاڼه يې ليکلې ده، هغه ځوان دی، هغه نيول شوی دی او

دا سې ښکارې چې تور يې درووند دى.

يو بوډا چې يو ستورى يې پر ټټر ځړېده او يو بل په ختمه الماني مامور، چې صليب يې په غاړه کې پروت و، له دغې ډلې سره يو ځاى شول.

ياور کيسه کوله: ګورئ! دا جړه کيسه ده، دا خبر پانه دوه مياشتې مخکې راپيدا شوه دا پانه چا ګراف ته راوړه او هغه سپارښتنه وکړه چې دا دې وڅېړل شي. هماغه و چې ګاوريل ايوانوويچ د څېړنې لپاره وګمارل شو، تر هغه پورې دغه خبرپانه د درې شپېتو تنو لاس په لاس ګرځېدلې وه. ګاوريل ايوانوويچ يو ته ورځي او پوښتنه ترې کوي: دا پانه مو له کومه کړه؟ هغه ورته وايي: پلانې راکړه. بيا هغه پلانې ته ورځي او ورنه پوښتي چې دا پانه تاسو له چا نه اخېستې ده؟ همدا سې خوله په خوله، تر هغه چې خبره او وار ويريشياګين ته رسېږي. دلته ياور وخندل او وې ويل: پوهېږئ، يو چا چې ښوونځى هم پاى ته نه دى رسولى، يو سوداګر ګوټى، له هغه نه پوښتي: تاسو دا خبر پانه له کومه کړه؟ خو غوره خبره دا وه چې موږ پوهېدو چې هغه خبرپانه يې له چا اخېستې وه، هغه د پستې له مديره پرته له بل چا نه اخېستى نه شوه. خو هغو، په خپل منځ کې جوړه کړې وه، نو ځکه وايي:

-له هېڅ چا مې نه ده اخېستې، ما خپله ليکلې ده. که هر څومره يې وپوښتو، هر څومره يې وګواښوه، هغه په خپلې خبرې ټينګار کاوه او ويل يې:

- خپله مې ليکلې ده. خبره يې په همدې ډول ګراف ته سره ورسوله. ګراف هغه وروغوښت. دا پانه تا له کومه ځايه راوړې ده؟

-خپله مې ليکلې ده.

د ياور پرشوندو له غروره ډکه د خوښۍ موسکا خوره شوه او وې

ویل:

-ګوره ته خو ګراف پېژنې، هغه خورا په قهر شو او وې ویل:

-دا سپین سترګی ګوره، دروغ او ټینګار د څه لپاره !

پېیر وویل:

-ښه ښه پوه شوم ! ګراف غوښتل چې هغه د کلوچارف په لاس ورکړي او د هغه نوم یاد کړي.

یاور په ډار سره وویل: نه، هېڅکله نه ! د کلوچارف له توره پرته،نور تورونه هم ډېر وو، دې تورونو ته هېڅ اړتیا نه وه. هغه لا پخوا شړل شوی و. خو خبره په دې کې وه چې ګراف سخت په قهر شوی و او وې ویل:

-تا څنګه کولی شول هغه ولیکي ! هغه له میز نه، د هامبورګ ورځپاڼه را واخېسته، او وې ویل: وګوره ! دلته خپره شوې ده. تا هغه لیکلې نه ده، تا هغه ژباړلې ده، هغه هم ناسمه ژباړه، ځکه ته احمق خو په فرانسوي هم نه پوهېږې. تاسو څه فکر کوئ ؟

هغه ځواب ورکړ: نه، هېڅکله نه، ما هېڅ کومه ورځپاڼه لوستې نه ده، دا پاڼه ما خپله لیکلې ده.

-ښه چې داسې ده، ته خایین یې، تا محکمې ته سپارو چې ځړوندې کړي. ګوره ! وو ایه خبر پاڼه دې له چا اخېستې ده؟ خو ځوان ویل:

-ما هېڅ کومه ورځپاڼه لیدلې نه ده، ما هغه خپله لیکلې ده. خبرې نه او پلټنه ځای پر ځای ولاړه او تر دې نه مخکې لاړه نه. ګراف د هغه پلار راوغوښت، خو هېڅ ګټه یې ونه کړه. محکمې ته یې سپاره، تورن یې کړ او شاقه کار ته یې ولېږه. اوس یې پلار راغلی او د هغه د بښنې شفاعت کوي. خو لچک ځوان، هسې یو باغي یاغي د سوداګر زوی، د نجونو

او غوړو جامو لېوال اوس داسې کبرجن شوی چې لـه شيطان نـه ځان زيات ګڼي. ګورئ ! داسې زلمی دی ! پلار يې د کامن پله ته نېږدې يوه کافي لري، په دې کـافي کې يې د حضرت مسـيح يو شمايل.. ځړولی دی چې پـه يـو لاس کې يې يـوه سپېڅلې لکـړه او پـه بـل لاس کې نـړۍ نيولې ده. هغه دغه انځـور کورتـه وړی دی، ځو ورځې يې هلتـه سـاتلی دی او يو احمق انځورګر يې پيدا کړی دی.

۱۱

د دغې نوې کيسې په منځ کې و چې پيېر يې مشر قوماندان ته وروغوښت. پيېر د ګراف راستوپچين دفتر ته ورننوت. راستوپچين د پيېر ورننوتلو سره په داسې حال کې چې سترګې او تندی يې مښل، سترګې برندې او تندی يې تريو کړ. لنډ وني سړي چې هغه ته څه ويل د پيېر د ننوتلو سره سم چپ شو.

همدا چې هغه لنډ ونی سړی ووت، راستوپچين وويل:

-سلام عليکم ستر جنګياله ! ستاسو د سترو سرښندنو په اړه مې اوريدلي دي، خو اوس نه ددې په اړه ،خبره دې زما او ستا ترمنځ يې ګرانه.

ګراف راستوپچين وپوښتل:

- دا راته ووايه چې ته ماسون (يو مذهبي ډله) يې؟

د راستوپچين خبرې له داسې يوې ملنډې نه ډکې وې، چې تا به ويل ماسون والی کومه ګناه ده او دی غواړي، هغه وبښي. ګراف راستوپچين وويل:

-ما ته په پوره توګه څرګنده ده، ګرانه ! چې ماسون تر ماسونه پورې دی، زه هيله لرم تاسو له هغو ماسونانونه، نه ياستئ،چې د بشر د ژغورنې په نامه غواړي روسيه ووژني.

پيېر ځواب ورکړ: هو زه ماسون يم.

-دغه ده، ګورې ګرانه ! تاسو به هرومرو خبر ياستي چې ښاغلي سپرانسکي، ماګنبځکي هغه ځای ته چې لېږل شوي وای، ولېږل شول،

دغه راز ښاغلی کلوچاروف سره هم همداسې وشول او له نورو هغو کسانو سره چې د سلیمان د معبد د جوړولو تر نامه لاندې یې هڅه کوله د خپل هېواد معبد وران کړي. تاسو باید پوه شوي وای چې له هغوی سره د دغه راز کړو لپاره کلک دلایل و، که د دې ځای د پست مدیر ناوړه ګواښمن سړی نه وای، ما هسې بې دلیله تبعید ولی نه شو. اوس دا هم راته څرګنده ده چې تا له ښاره د هغه د لېږدلو لپاره خپله ګاډۍ هم هغه ته ورلېږلې او د هغه ځینې کاغذونه دې هم د ساتنې لپاره له هغه اخیستي دي. تاسو ما ته ګران یاست، زه نه غواړم تا ته کومه ستونزه پیدا کړم، زه تر تاسو دوه برابره مشر یم او تاسو ته د پلار په څېر لارښوونه کوم چې له دغه راز خلکو سره خپلې اړیکي بند کړئ او خپله هم ژر تر ژره له دې ځایه لاړ شي.

پېیر وپوښتل: ښه ښاغلیه ګرافه، د کلوچاروف ګناه څه ده؟

راستوپچین چغه کړل:

-د هغه په ګناه زه پوهېږم، دا ستاسو په صلاحیت کې نه دی، چې په دې اړه له مانه پوښتنې وکړئ.

پېیر پرته له هغه چې راستوپچین ته وګوري، وویل:

- که هغه مو د ناپلیون د خبر پاڼو، په خپرولو تورن کړی دی، ښه ده، نو دوی څنګه دا ثابتولی شي؟

راستوپچین له پخوانه لا په لوړ آواز، د پېیر خبرې پرې کړې او وې ویل:

-دا همداسې ده، هغه لا په قهرجن آواز چې د سپکاوی نښې یې یادولې، وویل:

-ویریشیاګین خائین دی او وطن پلورونکی دی او په حق سر یې خپله جزا لیدلې ده. خو ته ما دلته د دې لپاره نه یې راغوښتلی چې زما د

کارونو په اړه وغږېږو ، بلکې ددې لپاره مې راغوښتلی یې چې تا تـه مشوره درکړم او یا سپارښتنه درته وکړم چې ته دې له دغو شان کسانو لکه کلوچاروف سره خپل اړیکي وشلوې او بیا ژر تر ژره له دې ځایه لاړ شې. د هر چا په سر کې چې داسې لېونتوب وي، زه بـه یې تـرې خلاص کړم،خو ناڅاپه یې دې ته پام شو چې بېزاوخوف سره لـه هغـه چـې هېڅ ګناه یې نه ده کړې، غږېږي او پر هغه چغې وهي. په مینه یې د هغـه لاس راونیو او وې ویل:

- موږ د یوې ستړې بدمرغۍ په درشل کې یو ،زه د ټولو هغو کسانو د نازولو او پاللو وخت نه لرم چې زما دیدن تـه راځي، مـا بـه وبښـي، اوس ستاسو خوښه چې هر څه کوئ ګرانـه ! تاسـو اوس څـه کـوئ؟ زمـا موخه داده چې تاسو خپله څه کوئ؟ تاسو خپله؟

پېیر پرته له هغه چې سر پورته او د بشرې حالت بدل کړي، وویل:

-هېڅ، هېڅ څه نه کوم.

ګراف تندی تریو کړ او وې ویل:

-د یو دوست مشوره واوره، ځنډېږه مـه، ژر تـر ژره لـه دې ځایـه ځان باسه، څه څومره ژر چې کولای شئ، له مسکوه ووزه، روغ او نیکمرغـه به هغه څوک وي چې خبره اوري او غـوږ ورتـه نیسي، د خدای پـه امـان ګرانه ! کله چې پېیر له کوټې نه وت، هغه له دروازې نه ورپسې غږ کړ:

-هو ، رښتیا له یاده مې ووتل، له تاسونه وپوښتم، دا رښتیا ده چې ګرافینه (د هغه مېرمن – ایلین) د مسیحي کاتولیک کشیشانو منګلو ته ورلویدلې ده؟

پېیر هېڅ ونه ویل،تندی یې تریو او خوا یې داسې شنه شوه چې هېڅکله هغه چا په دې ډول نه و لیدلی او همداسې لاړ او ووت.

کلـه چـې کورتـه راورسـېد ،هوا تیـاره شـوې وه. پـه هغـه مابښـام

رنګارنګ کسان دده دیدن ته راغلي وو. د کمیټې سکرتر، د هغه د کنډک ډګروال، د اداري مشر، دوه چوپړان او یو څو تنه ګدایان. هغو ټولو هر یو خپله هیله لرله او داسې غوښتنې یې کولې چې د هغو د ستونزو لپاره پېیر باید پریکړه کړې وای، پېیر په دې خبرو هېڅ نه پوهېده، پروایې نه لرله او پوښتنو ته یې یوازې ددې لپاره ځوابونه ورکول چې د هغو له غمه ځان وژغوري، خو وروسته له هغه چې پېیر، د هغو ارباب یوازې پاتې شو، هغه د خپلې ښځې لیک پرانست او هغه یې ولوست.

هغوی – په مورچلونو کې سرتېري، سردار اندرې ووژل شو... بوډا...

سادګي د خدای تابعیت دی، باید وزوربړو... ټولې معناوې باید سره پیوند شي... ښځه غواړي مېړه وکړي... باید هېر کړو او پوه شو... هغه د کټ پلو ته ورغی. پرته له هغه چې کالي وباسي، ځان یې پر کټ ورواچاوه او سمدلاسه خوب یوړ.

کله چې بل ورځ سهار راویښ شو، د هغه د چوپړانو مشر راغی او ده ته یې خبر ورکړ چې د ګراف راستوپچین نه یو مشر پولیس راغلی او غواړي پوه شي آیا ګراف بېزاوخوف له مسکو نه وتلی دی او کنه؟

تر لسو پورې بېلابېل کسان چې د پېیر دیدن ته راغلي وو، د هرکلو په تالار کې هغه ته سترګه په لاره وو. پېیر په تلوار کالي بدل کړل او ددې پر ځای چې هغو ته ورشي، د ودانۍ د شا د لارې له زینو ښکته شو او له دروازې ووت.

له هغه ورځې، بیا د مسکو د تالان او ورانولو تر پایه پورې، د بېزاوخوف د کورنۍ له غړو نه یو هم، سره له ټولو هڅو او لټولو نه، هېڅ چا نور هغه ونه لید او په دې نه پوهېدل چې هغه چېرې دی.

۱۲

د رستوف کورنۍ د سپتمبر تر لومړې نېټې یعنې پر مسکو د دښمن د یرغل تر درشله پورې په دې ښار کې پاتې شوه.
وروسته له هغه چې پیتیا د قزاقانو په ابالنسکي نومې غونډ کې دنده واخېسته او بیا (د بیلایا څرکوف) کلیسا ته چې هلته د غه غونډ په کې جوړېده دده تګ، د ګرافینې په زړه کې تلوسه راوپاروله. دې خیال چې د هغه دواړه زامن، جګړې ته تللي، دواړه دده له پامه لرې شوي، نن یا سبا کېدای شي یو یا دواړه یو ځای ددې د یوې خورلنډې د درې زامنو په شان ووژل شي، دا ډېره زوروله او سږ کال په اوړي کې دا د لومړي ځل لپاره و چې دې تصور د هغه خیالونه په خورا عذابوونکی ډول په ځان اخته کړي وو. دې غوښتل او هڅه یې کوله نیکولای له جګړې راوغواړي، دې هیله لرله چې خپله پیتیا ته ورشي او هغه یو ښه ځای لکه پترزبورګ ته واستوي، خو نه دا کار وشو او نه هغه.. هېڅ معلوم نه و چې نیکولای چېرې دی او تر خپل وروستي لیکه چې په هغه کې یې له شهزادګۍ ماریا سره د خپلې کتنې یادونه کړې وه، هېڅ حال معلوم نه و.
مشرې ګرافینې هېڅ خوب نه درلود او که به ویده شوه خوب به یې لیده، چې دواړه زامن یې وژل شوي دي. ګراف تر ډېرو مشورو او خبرواترو نه وروسته په پای کې د ګرافینې د کرارولو لپاره لاره پیدا

کړه. هغه پیتیا د ابالنسکي له غونډه د پېیر بېزاوخوف غونډ تـه چې د مسکو په څنډو کې مېشت و رابدل کړ. که څه هم پیتیا بیا هم په پوځ کې پاتې کېده، خو د خدمت د ځای په دغه بدلون کې، ګرافینه څکه لږ آرامه شوه چې لږ تر لږه د هغـه یو زوی دې تـه نېږدې او ددې تر څارنې لاندې وي. او هیله یې لرله داسې یو چاره وکړي چې پیتیا داسې پـه یـوه ځای کې وګماري چې نور لـه هغې لرې نه شي. او هغـه پـه داسې یـوه قطعې کې وساتي چې هغه هېڅکله په جګړه کې ګډون ونه کړي. تر هغـه پورې چې نیکولای تر ګواښ لاندې و، ګرافینې داسې انګېرلـه چې د هغه مشر زوی دې ته د هغې تر نورو ټولو اولادونو ګران دی. دې بـه لـه دې امله ځان ډېر ملامتاوه، خو کله چې به پیتیا وریاد شو، د هغې کمکی زوی، هغه شیطان پیتیا چې سبقونه یې نه ویل، په کور کې یې هر څه ماتول، ټول یې له ځانه ستومانه کړي وو، هغـه پیتیا چې تورې سترګې، خندنی څېره او لوړه پزه یې درلوده او پـر اننګو یـې سوروالی ناست و، ددغو پخو، بې رحمو او قهرجنو خلکو لاس تـه ورلویدلی و، هېڅ څرګنده نه وه چې د څه لپاره جنګېږي، خو بیا هم لـه هغـه خوند اخلي، هوکې هغې ته خپل پیتیا وریاد شو، نو داسې به یې انګېرله چې هغه تر ټولو اولادونو نه زیات ورته ګران دی. هر څومره به چې مسکو تـه د پیتیـا د راستنېدو مـوده لنډېـده، پـه همـاغـه انـدازه بـه د ګرافینـې نـاآرامی لا زیاتېـده او زیاتېـده. هغـې داسـې تصـور کـاوه چـې دغـه نیکمرغه ورځ به هېڅکله راونه رسېږي. هغه نه یوازې د سونیا بلکې د ګرانې ناتاشې او آن د خپل مېړه تر مخې به بې صبري او نـاآرامي کولـه. هغې به په زړه کې ویل:

-دا ټول څه کومه، زما له پیتیا پرته بل یو هم په کار نه دی.

د اګست په وروستیو ورځو کې د نیکولای بل لیک راورسېد. هغـه

دغه لیک له ورونژ نه رالېږلی و. هلته یې دی، د آسونو پلورلو پسې استولی و. دغه لیک ګرافینه آرامه نه کړه. وروسته له هغه چې پوه شوه چې یو زوی یې له ګوابښ نه لرې شوی دی، د بل زوی، پیتیا د ژوند په اړه یې زوریدنه لا پسې زیاته شوه.

سره له هغه چې لا د اګست په شلمه د رستوف ټول نبږدې خپل خپلوان او پېژندګلوي له مسکو نه وتلي وو، سره له هغه چې ټولو پر مشرې ګرافینې ټینګار کاوه چې څومره ژر کېدای شي دوی هم له مسکو نه ووزي، خو هغې تر هغه پورې چې ددې د ژوند پانګه، دهغې کمکی زوی پیتیا له مسکوه را ونه رسېږي، اصلا له مسکوه د وتلو په اړه د چا خبره هم نه اوریده. د اګست په ۲۸ مه نېټه پیتیا مسکو ته راورسېد. د مور له خواخوږۍ، ناز او اند ښننې نه ډک هرکلی، د ځوان شپاړلس کلن افسر خوښ نه شو. که څه هم مور خپل دغه تکل چې زوی، نور له ځانه، نه لرې کوي، له هغه نه پټ ساته، خو پیتیا د مور په دغه خیال پوه شو او د مورنې احساس او غریزې له مخې په دې پوهېده چې د مور نازول او پالل به دی له کاروباسي او نور به یې هم نازولی کړي. (دده په وینا) دده د مېړنتوب او ر به آرامه کړي. هغه مسکو ته د راتګ په وخت کې له مور سره خورا سوړ تګ راتګ کاوه او له هغې سره د مخامخ کتنې نه یې ډډه کوله. او تل یې له خپل خور، له ناتاشا سره چې پر دده ډېره مهربانه وه او د ورورګلوۍ مینه یې ورسره کوله، خپل وخت تېراوه.

ګراف د خپل همیشنې دریځ له مخې د اګست تر ۲۸ مې پورې له مسکوه د وتلو لپاره هېڅ ډول چمتووالی نه درلود، خو د اګست په ۳۰ مه د ریزان له ولایت او د مسکو له څنډو نه د دوی لېږدولو ته ګاډۍ راورسېدې.

د اګست له ۲۸ مه تر ۳۰ مې پورې ټول مسکو په شروشور او خوځښت کې و. د ګاډيو کتارونو هر ورځ د بارادنيو د جګړې په زرګونو ټپيان، د دراګاميلووا له دروازې نه مسکو ته راوړل، په ښار کې دې خوا هغې خوا رسول. د مسکو په زرګونو او سپږو نکي او د هغو کډې يې د ښار د نورو دروازو له لارې له ښاره وو بستل. د راستوپچين د خبر پاڼو سره سره، يا له هغو پرته، يا د هغو د اغېز له مخې ډول ډول ضد و نقيض او عجيبې غريبې آوازې به په ښار کې خورېدې. يوه، به ويل چې څوک له ښاره وتلو ته نه پرېږدي، بل به برعکس ويل چې ټول شمايل يې د ښار له کليساوو نه راټول او ټول خلک په زوره له ښاره باسي. چا به ويل چې د بارادنيو تر جګړې وروسته روسي پوځ د پخوا په شان جګړې ته دوام ورکړي او فرانسويانو ماته کړې ده، کوم تن به بيا د هغه ضد خبره کوله او ويل به يې چې روسي پوځ تالا شوی دی، بل به ويل چې د مسکو اربکيان، له روحانيونو تر مخې شوي دي او ځان درې غونډيو ته رسوي، چا بيا په پټه پټه ويل چې کشيش اګوستين ته له مسکو نه د وتلو اجازه نه ده ورکړ شوې، د وطن خايينان نيول شوي کليوالو پاڅون کړی او هغو کسانو چې کډه کړې ده، په کورونو يې تالان ګډ کړی دی، داسې او داسې نورې آوازې، خو دا ټولې آوازې وې، په اصل کې ټول هغه چې کډه شوي وو او هغه څوک چې پاتې شوي وو (او هغه جرګه چې په هغه کې د مسکو د تسليمي پريکړه کېده، لا په فيلي کې جوړه شوې نه وه) ټولو داسې احساسوله (او خپل احساس يې پټاوه) چې مسکو به هرومرو تسليمېږي. هر څوک بايد ژر تر ژره وتښتي او خپلې شتمنۍ خوندي ځای ته ورسوي. خلکو داسې ګڼله چې اوسني هر څه بايد راوپرزېږي او د هغه پر ځای بل دولت جوړ شي، خو د سپتمبر تر لومړۍ نېټې پورې هېڅ شی بدل شوی نه و، هغه

شان چې يو جاني د پانسي‌ رسی‌ ته بدرګه کېږي او هغه په دې پوهېږي چې اوس بايد هر څه بدل او دی اعدام شي، خو بيا هم شاوخوا ګوري او خپله کړه خولۍ راجوړولي، دغه شان مسکو هم سره له هغه چې انګېرل کېده، ژر به سقوط وکړي او ټول هغه اړيکي چې خلکو د هغو له مخې ژوند کاوه او ورسره ړږدي و، وشلېږي خو بيا يې هم بې ارادې خپل ورځني ژوند ته دوام ورکاوه.

د مسکو تر سقوطه د درې ورځو په اوږدو کې د رستوف د کورنۍ ټول غړي هر يو د خپل ژوند په بېلا بېلو غمونو کې ډوب وو، ګراف اليا اندريوويچ د کورنۍ مشر پرله پسې د ښار بېلا بېلو سيمو ته تګ راتګ کاوه، هلته به يې رنګارنګ آوازې اورېدې، بېرته به کورته راستنېده او په تلوار سره به يې له ښاره وتلو ته د چمتووالی سپارښتنې کولې.

ګرافينه د کالو او د کېړو د ټولولو څارنه کوله، له ټولو نه خپه وه او پرله پسې پيتيا پسې، چې له هغې نه تښتېده، دې خواته او هغې خواته تلله راتلله. ناتاشې سره به يې ځکه رخه کوله چې پيتيا به ټول وخت له هغې سره و. يوازې سونيا وه چې په رښتيا يې کارونه کول، کالي يې ټولول، خو هغه هم په دې وروستيو وختو کې ټول وخت ځکه خواشينې وه. چې د نيکولای هغه ليک يې ددې په مخ کې لوستې و، چې په هغه کې له شهزادګۍ ماريا سره د هغه د کتنې يادونه شوې وه. ګرافينه، د ليک تر لوستلو ډېره خوشاله شوې وه او ويل يې و چې د نيکولای او شهزادګۍ په دغه کتنه کې د خدای اراده ويني.

ګرافينې ويلي و:

- زه هېڅکله په دې نه وم خوشاله چې سرداراندرې بالکونسکي (د ماريا ورور) له ناتاشې سره کوژده وکړه، تل مې داهيله لرله، چې

نیکولای له شهزادګۍ ماریا سره واده وکړي.

سونیا داسې احساسوله چې د ګرافینې دا خبره ربښتیا هم ده، ځکه د رستوف د کورنۍ د دیوالي کېډو د مخنوی یوازینۍ لاره دا وه چې نیکولای له یوې بډایې نجلۍ سره واده وکړي،له شهزادګۍ ماریا پرته، بله ښه ناوې نه پیدا کېده، خو د سونیا لپاره دا ستره بدمرغي وه،ددغې خواشینۍ او د غم له لوی پېټي سره سره بیا هم هغې په ځان کې دا توان پیدا کړ چې د چوپړانو لاربښوونه وکړي، د پړو او پېټیو په تړلو او راټولولو کې ونډه واخلي، نو ځکه ټوله ورځ همداسې اخته وه. ګراف او ګرافینې به چې کله غوښتل کومه سپارښتنه او غوښتنه وکړي، هغې ته به یې ورغږ کړ. پیتیا او ناتاشا نه یوازې له خپلې مور او پلار سره مرسته نه کوله، بلکې په خپلو نازونو او کړو وړو به د نورو خنډ کېدل. ټوله ورځ د هغو د خندا کړسهاری شروشور او خپل منځ کې د هغو د ناندریو غږ او چغې پورته وې. خوشاله به وو، خندل به یې، خو دې خندا کوم ځانګړې علت نه درلود.. پیتیا وروسته له هغه چې پوځ ته تللی و، نور نو هغه وړوکی هلک نه و (لکه هغه شان ټولو ورته ویل) بلکې پوه تکړه او زړور زلمی و. هغه له دې کبله خوشاله و چې له (بیلې ځرکوې) له سیمې نه چې هلته نن سبا جګړه پیل کېده، مسکو ته را بدل شوی دی، خو دا ځای هم ژر د جګړې ډګر کېدونکی و، خو دی له ټولو نه زیات په دې خوشاله و چې ناتاشا هغه څوک چې ددې ساعت به ورسره ښه تېروه خوشاله و. ځکه ناتاشا له دې امله خوشاله وه چې تر اوږدو غمونو وروسته اوس، بې غمه شوې وه، او داسې څه نه و، چې هغه ته څه غم ورپه یاد کړي او خوا یې شنه کړي. د هغې روغتیا هم ښه شوې وه، ددې تر څنګ هغه په دې خوشاله وه چې یو څوک یې تر څنګ و چې ددې ستاینه یې کوله.. پیتیا سر تر پایه ددې په ستاینو لګیا و.

د پیتیا د خوشالۍ بل غوره علت دا و چې جګړه د مسکو دروازو ته رارسېدلې وه، ډېر ژر دد غو دروازو تر شا ډېزې پیل کېدونکې او د خلکو تر منځ به وسلې ویشل کېدونکې وې، خلک تښتېدل، کومې خواته تلل او کوم عجیب غیر معمول څه پېښېدل. دا ټول د هر چا په تېره د ځوانانو لپاره یو عجیب څه برېښېدل.

۱۳

د اګست په یود برشمه د سه شنبې په ورځ، د رستوف په کور کې هر څه لاندې باندې او ګډوډ وو. ټولې دروازې پرانېستې، څوکۍ او میزونه یې راټول کړي او یا یې د باندې رابستلي وو او یا یې همالته ځای پر ځای کړي وو. هینداري او تابلو ګانې یې له دیوالونو نه ښکته کړې وې. هرې خوا ته صندوقونه ایښي و او دې خوا هغې خوا وابنه ،د پوښولو کاغذونه او رسۍ پرتې وې. هغو کلیوالو او چوپړانو چې دا ټول شیان او کپړې ځای پر ځای کول، په درنو درنو قدمونو په لرګین غولي، دې خوا هغې خوا ته تلل راتلل. د کور په انګړ کې بې شمېره کلیوالي ګاډۍ او کراچۍ چې ځینې یې بارشوې او ځېنې لا تشې ولاړې وې.

د کور او انګړ فضا د هغو چوپړانو او کلیوالو له غږېدا ، نارو او شروشور نه چې له خپلو ګاډیو او کراچیو سره له کلي نه راغلي وو ، ډکه وه. هغوی یو بل ته نارې وهلې او پر یو بل به یې غږ کاوه. دا ښکاره نه وه چې ګراف لا سهار د وخته چېرې تللی و. ګرافینه چې له شروشور نه یې سر په درد شوی و او په لامده شوي دستمال یې تړلی و، په واړه تالار کې ویده وه. پیتیا په کور کې نه و او هغه د خپل هغه ملګري کورته چې دواړو غوښتل د اربکي پوځ نه ځان رسمي پوځ ته بدل کړي، تللی و. سونیا په تالار کې وه، د چینو او کربستالو د کپړو د ترلو شویو پیټو ساتنه یې کوله. ناتاشا په خپله کوټه کې چې تالان شوې هغې ته پاتې

کېدله، د خپلو کميسونو او د غاړې د دستمالونو په منځ کې ناسته وه. .. هغې خپل ځېښې کالي چوپړانو ته وروبښل، خو کله چې خبره دې ته ورسېده چې يو څه بايد ټول کړي، هغه ښه او بد جلا کړي، حوصله يې په تنګه شوه او دونياشا ته يې وويل:

-ته، ګرانې دونياشا ، ته به يې راته ټول کړې، هـ؟

همدا چې دونياشا ژبه وکړه چې په مينه به دا کار ورته وکړي، ناتاشا پر غولي کېناسته او د نڅا هغه پخوانی کميس يې راواخېست او په خيالونو کې ډوب شوه. .. بيا بېرته له ځايه پاڅېده، له کړکۍ نه يې د باندې وکتل. په کوڅه کې، له ټپيانو نه ډکه يوه کراچۍ ولاړه وه.

مينځې، چوپړان، آشـــــپزان، ګاډيوانان، تحويلداران، دګاډيوانانو ملګري د آشپزانو شاګردان، ټول او ټول د دروازې خواته ولاړ او ټپيانو ته يې کتل.

ناتاشې سپين دستمال پر سر واچاوه، دد ستمال دوه څوکې يې په لاس ټينګې ونيولې او لاړه کوڅې ته ووتله.

بوډۍ ماوراکوزمينيشنا ، پخوانۍ تحويلداره د دروازې په شا و خوا کې له ګڼه ګونې راجلا او هغې ګاډۍ ته چې په پړو ترل شوې او کېږدۍ ډوله وه، ورنږدې شوه. هغې په ګاډۍ کې له ځوان پراته افسر سره چې رنګ يې الوتی و، خبرې پيل کړې. ناتاشا څو ګامه وړاندې لاړه په داسې حال کې چې خپل د سر دستمال يې، هماغه شان په دواړو لاسونو کلک نيولی و، په حيا ودريده او د ځوان افسر هغو خبرو ته يې غوږ ونيو چې هغې زړې کلې دارې ته يې کولې.

ماورا کوزمينيشنا وويل:

-ښه، ته نو په مسکو کې هېڅوک نه لرئ؟ ښه به داوي چې په کوم کور کې آرام وکړئ، بلکه بل ځای نه وي، له موږ سره واوسه، زموږ خو

بادارن هسې هم روان دي.

افسر په خورا ناتوانه غږ وويل:

-نه پوهېږم ما به څوک پرېږدي او کنه؟ دغه زموږ قوماندان دی، له هغه نه وپوښتئ. هغه يو څورب جګړن ته چې په کوڅې کې د ولاړو کراچيو له کتاره راستنېده اشاره وکړه.

ناتاشې چې له وحشته يې سترګې وتلې وې. د ټپي افسر مخ ته يې کتل، په هماغه شېبه کې د جګړن خواته ورغله او وې ويل:

-کولی شي دغه ټپيان زموږ په کور کې پاتې شي؟

افسر چې موسېده، لاس يې خولۍ ته ورپورته کړ. سترګې يې له خندا نه تنګې شوې او وې پوښتل:

-دا پېغله څه هيله لري؟

ناتاشا خپله پوښتنه په آرامۍ تکرار کړه، که څه هم د سر دستمال يې په دواړو لاسونو کلک نيولی و، څېره يې داسې ځيره وه چې د جګړن له شونډو موسکا ورکه شوه، په فکر کې لاړ، ګواکې په دې اړه يې فکر کاوه چې آيا دا کار شونی دی او کنه. هغه وويل:

-آه، هو کې، څه وايي، هو، اجازه ده.

ناتاشا په کراره سروښوراوه، په چټکۍ د ماوراکوزمينيشنې خواته چې د افسر تر څنګ ولاړه او په خواخوږۍ يې هغه ته کتل، ورغله. هغې په کرار او نرۍ آواز د ماوراکوزمينيشنې په غوږ کې وويل:

-کېدای شي، اجازه ده، هغه وويل اجازه ده.

په ګاډۍ کې پروت افسر د رستوف دوی انګړ ته ورننوت. او له ټپيانو نه ډکې په لسګونو ګاډۍ او کراچۍ د خلکو په غوښتنه، د پاورسکايا کوڅې (هلته د رستوف کورو) پلو ته ور روانې او د کلا د دروازې خواته ورننېږدې شوې. د ناتاشا دغه غير معمول کړه خوښېدل

او له دغو ناپېژندلو شویو وګړو سره اړیکو خوند ورکاوه. هغې هڅه کوله چې د ماوراکوزمینیشنې په مرسته، لا زیات شمېر ټپیان د خپل کور انګړ ته بدرګه کړي.

ماوراکوزمینیشنا وویل:

-هر څه چې وي، ښه به دا وي چې پلار دې خبر کړې.

-نه، نه هېڅ پروا نه لري ! مورې کولي شو یوه ورځ په مېلمستون کې تېره کړو. کولي شو، خپل نیمایي کور هغو ته ورکړو.

-دا ته څه وایې؟ لږ فکر وکړه ! که دې خواته، هلته د چوپړانو په کوټو کې یا د مینځو په کوټو کې. هر چېرې چې ځای ورکوې، باید له پلاره اجازه واخلې.

-ښه ده، اجازه به واخلم.

ناتاشا په چټکۍ خو د پنجو پر سر، د هغه تالار له لارې چې دروازه یې نیمه خلاصه او د سرکې او کوفمان د ځاځکو بوی ترې راته، تالار ته ورننوتله او وې پوښتل:

-مورجانې ته ویده یې؟

ګرافینه چې هماغه شېبه یې سترګې پټې شوې وې، راوېښه او وې ویل:

-څه بد خوب.

ناتاشا د هغې مخې ته ګونډه ووهله، مخ یې د هغې مخ ته ورنږدې کړ، پرله پسې، پرته له هغه چې ساه بدله کړې، وې ویل:

-مورې ګرانې ! وبښې چې راوېښه مې کړې، ډېره ښښنه غواړم، ډېره ملامته یم، بیا به دا کار نه کوم. زه ماوراکوزمینیشنې راولېږلم. پوهېږې ټپیان یې راوستلي دي، ټپي افسران، اجازه راکوې؟ هغوی هېڅ ځای نه لري، پوهېږم چې اجازه ورکوې.

ګرافينې وويل: کوم افسران؟ چا راوستي يې؟ زه خو په دې هېڅ نه پوهېږم !

ناتاشا وموسېده او ګرافينې هم وخندل.

-پوهېدم چې هغوی پرېږدئ، زه به همدا اسې ورته وو ايم. ناتاشا خپله مور ښکل کړه، پاځېده او په منډه د دروازې پلو لاړه. په تالار کې له خپل پلار سره چې د بدو پېښو خبرونه يې درلودل، مخامخ شوه. ګراف په خورا تريو تندي او قهر اوبې له ارادې وويل:

-مورږ ډېر ځنډيدلي يو ، دلته هسې تر اوسه پورې پاتې يو ، کلوپ تړل شوی او پوليس وزي.

ناتاشې هغې ته وويل:

-پلارجانه ! پروا خو نه لري چې ما ټپي افسران کورته راوستل؟

ګراف په خواشينۍ هغې ته وويل:

- نه، نه هېڅ پروا نه لري، خو اوس ددې وخت نه دی، تر دې نه لا مهم کارونه تر مخې دي. هيله ده چې ته دغه کارونه پرېږدې او بارونو په تړلو او بارولو کې مرسته وکړې، ځکه ژر تر ژره بايد له دې ځايه لاړ شو ، لاړ شو ، لاړ شو. هغه چوپړانو او د کور ساتونکو ته هم دغه سپارښتنه ورکړه. پيټيا چې غرمنۍ ته راستون شوی و ، هم نوي خبرونه درلودل.

هغه ويل چې خلک کرملين ته تللي او وسلې يې اخيستې دي. که څه هم راستوپچين په خپلو خبرپاڼو کې ويلي دي چې خلکو ته به دوه ورځې مخکې خبر ورکوي، خو له همدې اوس يې سپارښتنه کړې ده چې خلک دې سره له وسلو دښار درې ګونو غونډيو ته لاړ شي. ځکه ويل کېږي چې هلته به سخته جګړه پېښه شي.

ګرافينې په حيرانتيا او وحشت د خپل زوی خبرې ته چې په خورا

لېوالتیا یې خبرې کولې او د خبرو په وخت کې لاپسې ځلېدله، کتل. هغې انګېرله او غوښتل یې له زویه هیله وکړي چې دې جګړې ته لاړ نه شي، (هغه پوهېده چې زوی یې په دې جګړه کې د ګډون له شوق په جامو کې نه ځایېږي) هغه د مېړنتوب، ویاړ، خاورې او داسې نورو په اړه خبرې پیل کړې. لنډه دا چې هغه پوهېده چې هغه اوس دې ته د سیالۍ، تربورګلوۍ او هسې د نارینوب، بې ګټې او بې معنا خبرې چې ځواب هم نه لري، وایي. ګرافینې هڅه کوله، داسې یو کار وکړي چې مخکې تر بل هر کاره دوی له دې ځایه لاړ شي او پیتیا د خپل ساتونکي په نامه له ځانسره بوزي. هغې پیتیا ته هېڅ ونه ویل او تر غرمنۍ نه وروسته یې ګراف یوې خواته کړ، په ژړا او عذروزاریو یې له هغه هیله وکړه چې که کېدای شي باید همدا نن شپه هغه له دې ځایه بوزي. ګرافینې چې تر هغه پورې د ګوابښ په وړاندې بې اعتنا وه، په ښځینه دوکې چې د مینې زیږنده وه، وې ویل:

-که هغوی نن شپه لاړ نه شي، دا به له ډاره ومري. هغې ټګي نه کوله، هغه په رښتیا اوس له هر څه ډارېده.

۱۴

مېرمن شوس چې د خپلې لور دیدن ته تللې وه، همدا چې کور ته راستنه شوه، د میانسکایا په کوڅه کې، د چیني خرڅولو د مغازې تر مخې د لیدلي پېښې په اړه خبروېږي ، ګرافینه لا په وحشت کې واچوله. هغې نه شو کولای کورته د راستنېدو په وخت کې د چیني خرڅولو د مغازې په وړاندې د نشیانو د مستۍ او ګڼه ګوڼې له امله، ځان کورته ورسوي، هغې کورته د رسېدو لپاره، یوه ګاډۍ کرایه کړې وه، او د کوڅو، وړو کوڅو او نا آشنا کوڅو له لارو یې ځان کورته رسولی و. ګاډیوان هغه ته کیسې کولې، چې څنګه وګړو د څکلو ګیلاسونه او خمونه ماتول او سپاربنتنه ورته شوې وه چې پاڅون وکړي.

تر غرمنۍ نه وروسته، د رستوف د کورنۍ ټولو غړو په خورا تلوار او چټکۍ د کالو او کپړو په ټولو او د سفر د چمتووالی لپاره، منډې وهلې. بوډا ګراف چې تر غرمنۍ وروسته ښه په ولولو راغلی و، کله به انګړ ته ووت او کله به بېرته راغی. هسې به یې نارې سورې وهلې او هغه چوپړان به چې د دروازې خواته تلل لا چټکۍ ته هڅول. پیتیا په انګړ کې ولاړ و او چوپړانو ته به یې سپاربنتنې کولې. سونیا نه پوهېده چې د ګراف له ډېرو سپاربنتنو سره سره څه وکړي، ډېره سترې ستومانه بربښېده. د کور چوپړانو نارې سورې جوړې کړې وې، یو له بل سره په ناندرۍ وو، شروشور یې کاوه او په ټولو کوټو او انګړ کې یې منډې

وهلې..

هر څومره چې ټولو چوپړانو هڅه کوله، خو د شپې تر ناوخته پورې د کالیو ټولیدل او په ګاډیو کې د هغو ځای پر ځای کېدل خلاص نه شول. ګرافینه ویده شوه، ګراف هم خوځېدل سبا ته وځنډول او خپله هم کټ ته لاړ.

سونیا او ناتاشا پرته له هغه چې جامې بدلې کړي، په کوچني تالار کې ویدې شوې.

په هغه شپه یې بل ټپي د پاورسکایا له کوڅې نه چېرته وړ او ماورا کوزمینیشنا چې د دروازې په خولې کې ولاړه وه، هغه یې له ځانسره رستوفیانو ته راوست. دغه ټپي د ماورا کوزمینیشنا په خیال، خورا مخور سړی و. هغه یې په داسې یوې ګاډۍ کې چې بنه پوښل شوې وه، وړ. هغه څوک چې د ګاډیوان تر څنګ ناست و، یو خورا د درناوي وړ چوپړ و. یو ډاکټر او دوه سرتېري هم د ګاډۍ د شا په څوکۍ کې ناست وو.

ماورا کوزمینیشنا بوډا سړي ته مخ وروااړاوه او وې ویل:

-راځئ، راځئ، زموږ باداران هسې هم روان دي. کور تش دی، مهرباني وکړئ، هیله کوم راځئ.

بوډا یو سوړ اسویلی وکړ او وې ویل:

-هوکې، څه ووایم. رسولی یې نه شو، زموږ تر کوره په مسکو کې لاره لرې ده، هېڅوک هلته ژوند نه کوي.

ماورا کوزمینیشنا وویل:

-راځئ، راځئ، له موږ سره راشئ، زموږ د بادارانو هر څه پریمانه دي.

هغې زیاته کړه: حال یې ډېر خراب دی.

ګاډيوان لاس وښوراوه او وې ویل:

- د رسولو هیله یې نه شته، ښه به دا وي چې ډاکټر وپوښتي.

ګاډيوان له ګاډۍ نه راکوز شو، کراچۍ ته ورننېږدې او څه یې وویل:

ډاکټر وویل: ډېر ښه..

ګاډيوان بیا د کراچۍ خواته ورغی، د هغې منځ ته یې وروکتل. سر یې وښوراوه او کراچیوان ته یې وویل چې انګړ ته راننوزي او خپله د ماورا کوزمینیشنا تر څنګ ودریده.

ماورا کوزمینیشنا وویل:

- یا حضرت مسیح مرسته را سره وکړي.

هغې هیله وکړه چې ټپي کورته ولېږدوی او وې ویل:

- بادار ان به هېڅ ونه وايي.

خو له زینو نه د ټپي پورته کول، څه آسانه کار نه و، نو ځکه دې ته اړ شول چې هغه د څنګ کوټې ته چې پخوا هلته مېرمن شونس او سېده ورسوي. دا ټپي سردار اندرې بالکونکسي و.

۱۵

په مسکو کې د اوسېدو وروستۍ ورځ راورسېده. د مني صافه او له خوښۍ نه ډکه هوا وه، د يکشنبې ورځ وه. د هرې يکشنبې په څېر د کليسا زنګونو خلک لمانځنې ته وربلل. داسې برېښېده چې ګواکې لا تر اوسه پورې هم په دې نه پوهېدل چې پر مسکو څه راتلونکي دي.

يوازې دوه ځانګړتياوې وې چې د مسکو د حالت ښه ثرګندونه يې کوله. د کوڅې او بازار يعنې د بې وزلو خلکو حالت او بل د خوړولو او کالو لوړه بيه.

د فابريکو کارګران، چوپړان او هسې کليوال بزګر. د بې شمېره ډلو په شان چې د ښوونځو زده کوونکي د ديني علومو د مدرسو طلاب او آن مخور خلک هم ورسره مل شوي وو، د مسکو د درې ګونو غونډيو پلو روان وو. هلته يو څه موده ودريدل، خو دا چې د راستوپچين پته ونه لګېده، په دې ډاډه شول چې مسکو به تسليم شي. هغوی بېرته مسکو ته راستانه او د ښار په هوتلونو او سماوارونو کې خواره شول. د مسکو دغه حالت په دې ورځ په قيمتونو هم خپل اغېز کړی و. د وسلو، زرو، ګاډيو او آسونو قيمتونه آسمان ته رسېدلي و او د پيسو، ښاري ارتياوو او نورو شيانو قيمت سخت لويدلی و. د ساري په توګه د غرمې په شاوخوا کې د قيمتي ټوکرو بيه له نيمايي راولويده او د ګاډيو او آسونو بيه ډېره لوړ او آن پنځه سوه روبله ته لوړه شوه، حال دا چې ميز، څوکۍ، هينداري او نور د ښکلا وسپنيز يا برنجي شيان آن

وړیا ورکول کېدل.

د رستوف په پخواني او پرتمین کور کې د ژوند کچه هومره د پام وړ نه و. د خلکو په اړه دغه حالت داسې څرګند شو، چې د رستوف د کورنۍ د بې شمېره چوپړانو له ډلې نه هم درې تنه په دې شپې ورک شول. یا لاړل، خو هېڅ شی نه غلا شوي او نه ورک شوي و او د شیانو د بیې په اړه خبرې داسې وې چې هغه دیرش ګاډۍ او کراچۍ چې له کلي نه راغلې وې، خورا د سترو شتمنو کسانو کېږي بلل کېده. ډېرو خلکو د هغو د لرلو ارمان لاره، ډېرو د رستوف پر کورنۍ رخه کوله او د هر څه په بدل کې یې ښې بیې ورته وړاندې کولې. دغه راز د پرون شپې او د سپتمبر د لومړۍ نېټې د سهار راهیسې چې کله ټپیان د رستوف او د هغه په ګاونډ یو کورونو کې مېشت شول. هر یوه دا هیله لرله چې کوم یوه ګاډۍ ده ته ورکړل شي، چې ځان له مسکوه د باندې چېرې ورسوي. هر چوپړ ته چې به دغه وړاندیز کېده، که څه هم پر ټپي به یې زړه خوږېده، خو دهغه خبره او هیله به یې ځکه نه منله چې خپل بادار ته یې آن د دغه شان وړاندیز د ویلو زړه هم نه شو کولای. که څه هم د دغو ټپیانو حال خوار د زړه سوی و، خو دا ښکاره خبره وه که یوه کراچۍ یا ګاډۍ یې کوم یوه ته ورکړې وای، باید نورنو دویم، درېیم او بیا ټولو ته ګاډۍ ورکړل شوې وای... خو دغه دیرش ګاډۍ د ټولو ټپیانو د وړلو لپاره پوره نه وې. له بله پلوه دا هغه ورځ نه وه چې د ځان او خپلې کورنۍ بدمرغۍ ورځې ته ونه کتل شي، چوپړانو هم د خپلو بادارانو په اړه دغه شان فکر کاوه.

د سپتمبر په لومړۍ ګراف ایلیا اندریوویچ د راویښېدو سره سم ځکه په خورا کراره د خوب کوټې نه ووت چې متې د سهار پلو ته ویده شوې ګرافینه له خوبه راویښه نه کړي، دهغه سپین وریښمین د خوب

کمیس پرغاړه برنډې ته ووت. بار شوې کراچۍ په انګړ کې او سورلو ته سترګه په لارې ګاډۍ یې د برنډې مخې ته ولاړې وې. یو چوپړ تر زینو لاندې ولاړ له بوډا ګاډیوان او رنګ الوتي افسر سره چې لاس تړلی و، غږیدل.

چوپړ د خپل بادار ګراف په لیدو، هغه ته زغرده اشاره وکړه چې له دې ځایه لرې شي.

ګراف په خپل تک شین سر لاس تېر کړ، په خورا لېوالتیا یې ګاډیوان او افسر ته وکتل، هغوی ته یې سر وښوراوه (ګراف د نویو څېرو په لیدو خوشالیده) او وې ویل:

-ښه واسیلیچه ! څنګه؟ هر څه چمتو دي؟

-هو کې، جلالتمابه ! تاسو امر وکړئ، همدا اوس آسونه تړل کېږي.

-ښه ده، ډېره ښه ده ! همدا چې ګرافینه راوینښه شي، توکل په خدای، بیا نو خوځېږو ! هغه افسر ته مخ ورواړاوه.

-ښه ښاغلو ! تاسو زما کور ته راغلي یاستئ؟

افسر وروړاندې شو، په رنګ بایللې څېرې کې یې ناڅاپه وینه وچلېده او وې ویل:

-جلالتماب ګراف ! که مهرباني وکړئ او اجازه راکړئ.. په خپله یوه ګاډۍ کې ځای راکړئ. د خدای لپاره ! دلته زه هېڅ شی له ځانسره نه لرم. هر ځای چې وي، آن که د بارونو پر سر، بل هر ځای..

هغه لا خپله خبره پای ته نه وه رسولې، چې ګاډیوان هم همدغه شان غوښتنه ترینه وکړه.

ګراف ګېنۍ پسې واخېست او په تلوار یې وویل:

-هو، هو، ولې نه.. زه به په دې کار ډېر ډېر خوشاله شم. واسیلیچه ته وګوره، جوړه یې کړه، یوه یا دوې کراچۍ به له مالونو نه تشې کړې..

ښه نو.. تشې يې کړه.. ښه نو، څنګه يې کوئ؟

ګراف په يو ناڅرګنده ډول دغه سپارښتنه وکړه، خو افسر په هماغه شيبه کې د تودې مننې په توګه دغه خبره پسې ټينګه کړه. ګراف خپلې شاوخوا ته وکتل او په هره خوا کې يې ټيپي افسران، د هغو اردليان (چوپړان) وليدل. په انګړ کې، د دروازې په خوله کې، د ګاونډۍ ودانۍ د کړکيو مخې ته، هرې خوا ته به يې چې کتل، دغه شان کسان ټول د ګراف او برنډې پلو ته ور روان و.

چوپړ ګراف ته وويل:

-جلالتمابه ! د دالان د تابلو ګانو په اړه څه سپارښتنه کوئ؟

ګراف هغه له ځانسره کورته را دننه کړ، خپله سپارښتنه يې هغه ته تکرار کړه او وې ويل:

- هغه ټپيان چې له دوی سره د تګ غوښتونکي دي، بايد دلته پاتې نه شي. ګراف خپل غبرګ راټيټ او ګواکې کوم پټ څه ويل غواړي، داريده چې آواز يې څوک وانه اوري، وويل:

-کېدای شي څه صندوقونه يا شيان له کومې ګاډۍ راکوز کړئ؟

نهې بجې وې چې ګرافينه راويښه شوه او ماترينه تيموفييونووا چې پخوا يې ددې اشپزه وه، اوس يې ددې د پټې خبرلوڅې دنده هم پيدا کړې وه، خپلې باداري ته خبر ورکړ چې ماريا کارلونا، سخته خوابدې شوې ده او وايي چې د نجونو اوړني کالي بايد دلته پاتې نه شي. د ګرافينې تر پوښتنو او پلټنو وروسته څرګنده شوه چې مېرمن شوس، له دې کبله خوابدې ده چې د هغې صندوق يې له کراچۍ نه رابښکته کړی دی، نورو کراچيو نه هم پنډونه رابښکته کوي او هغو ټپيانو ته ځای پيداکوي، چې ګراف د زړه خوږي له مخې له ځانسره د هغو د اخېستلو سپارښتنه کړې ده. ګرافينې وويل چې ژر تر ژره ګراف

ته ورغړ کړئ. هغې خپل خاوند ته وویل:
-ښه ګرانه ملګریه ! دا څه پېښه ده، ما واوریدل چې بیا بارونه راښکته کېږي؟
-ګرانې ما غوښتل تا ته ووایم.. زما ګرانې ګرافینې جانې ! یو تن افسر راغی او له ما یې هیله وکړه چې یو څو ارابې کراچۍ د ټپیانو د وړلو لپاره جلا کړم. ګوره ! ګرانې دا شیان، شیان دي، خو هغه ژوندي کسان، ټپیان څنګه دلته پریږدو، لږ فکر وکړه. رښتیا خبره خو دا وه چې خپل انګړ ته موږ هغوی خپله رابللي دي، د هغوی په منځ کې افسران هم شته.. پوهېږې ګرانې ! ښه به دا وي چې هغوی سپاره کړو، موږ سره لاړ شي، څه ته تلواره کوو؟ ګراف دا خبرې په ویره او حیا کولې، داسې ډار او حیا چې دی به کله د پیسو په اړه غږیده، دی هم همداسې کېده. ګرافینې د مېړه له دغه حالت او ژبې سره چې دده د ماشومانو د ژوند د خرابیدو سبب کېده ښه آشنا وه. ګرافینې له دې سره عادت کړی و چې تر دغه شان حالت وروسته به یا کوم نندارتون جوړیده یا به د کومې نوې باغچګۍ خبرې وې یا به د کومې نڅا او موسیقۍ او یا د کوم لوی بنډار مېلمستیا وه. نو ځکه یې دا خپله دنده ګڼله چې د ګراف ددغه شان کړو په وړاندې ودرېږي.
هغې خپله آرامه ښه غوره کړه او په ژړغوني اواز یې وویل:
-ګوره ګرافه ! تا زموږ ژوند دې ته راورسوه چې اوس زموږ کور څوک په یوه ټنګه هم نه اخلي او دغه څو کالي او شیان هم چې زموږ ماشومانو ته پاتې دي، ته داړه مارانو ته پرېږدې. ته خپله وایې چې په دې کور کې د سلو زرو په شاوخوا کې کالي او کېړې شته دي. ګوره ګرانه ! زه دا ستا خبرې نه منم او نه منم، نور نو خپله پوهېږې، د ټپیانو ساتنه د دولت کار دی، چاروا کې پوهېږي چې له هغو سره څه وکړي.

هلته وګوره، زموږ مخامخ کورته، د لاپوخین، کورته وګوره، لا درې ورځې د مخه یې چې هر څه درلودل، بار یې کړل او لاړل. ښه ګوره چې خلک څه کوي او موږ څه کوو؟ نور خلک څه کوي او موږ لکه باڅاري او داسې یو او خدای خبر په څه لګیا یو... هیله کوم که په ما رحم نه کوې لږ خو په ماشومانو رحم وکړه.

ګراف لاسونه وښورل، پرته له هغه چې څه وو ایي له کوټې نه ووت.

ناتاشا چې پلار پسې د مور کوټې ته راننوتلې وه، پلار پسې یې غږ کړ:

-پلار جانه ! دا څه خبره ده؟

پلار په ترخه ژبه ځواب ورکړ:

-هېڅ خبره نه شته، ستا یې څه؟

ناتاشا وویل: نه، ما هر څه واوریدل، ولې مور نه غواړي؟

ګراف چغه کړل: تا پورې څه اړه لري؟

ناتاشا د کړکۍ خواته لاړه، په خیالو کې ډوبه شوه، د باندې یې کتل او غږ یې کړ:

-پلار جانه ! بیرګ زموږ کره راغی.

۱۶

د رستوفیانو زوم بیرګ اوس ډګروال شوی و، هغه د ولادیمیر او انا نښانونه ګټلي او د پوځ د درستیزوال د مرستیال آرام دریځ او د دویم پوځ د مشری دنده یې لرله. هغه د سپتمبر په لومړۍ نېټه له پوځ نه مسکو ته راغلی و.

ده په دې ښار کې کوم ځانګړی کار نه درلود، خو خپله یې دې ته پام شوی و چې ټول له پوځ نه رخصت اخلي، مسکو ته ځي او هلته کوم څه شی کوي. هغه هم د ځېنو کورنیو چارو لپاره مسکو ته تللی و. هغه په خپلې ښکلې پاکې ګاډۍ کې چې د شهزادګانو د آسونو په څېر دوو یرغه آسونه کشوله، راغلي و. هغه په انګړ کې دریدلو کراچیو او ګاډیو ته په ځیر ځیر وکتل. پورته خواته پر زینو د ختلو په وخت کې یې یو سپین دستمال له جیبه راوویسته او د دستمال څنډه یې غوټه کړه.

بیرګ په نرمو چټکو ګامونو له دالانه تالار ته راننوت، له ګراف سره یې ستړي مشي وکړه، هغه سره یې ښکل کړل، د ناتاشا او سونیا لاسونه یې مچ کړل او د ګرافینې د روغتیا جاج یې واخیست.

ګراف وویل:

-کومه روغتیا؟ ښه به دا وي چې راته ووایي، پوځ څه حال لري؟ پوځ شاته راځي، که به جګړې ته دوام ورکړي؟

بیرګ وویل:

-پلار جانه ! یوازې لوی خدای پوهېږي، چې زموږ د وطن برخلیک وټاکي. پوځ د اتلوالۍ په اور کې سوځي او مشران ګواکې اوس په خورا لېوالتیا جرګې کوي. دا چې راتلونکې کې به څه کېږي نه پوهېږم، خو غواړم تاسو ته ووایم پلار جانه ! د روسي پوځ د دغه شان کلیوالي مېړنتوب او لېوالتیا روح، هغه مېړنتوب او لوړ روح چې هغوی د اګست په ۲۶ مه نېټه ښودلی دی، هغه رښتني سرښندنه او مېړانه ده چې له پخوا راهیسې روسي مېړني او زړورو سرتیرو ښودله، هغه سرښندنه او مېړانه ده چې په هېڅ ډول تورو او کلمو کې انځورېدای نه شي. غواړم تاسو ته ووایم پلار جانه ! خپل ټټر یې وډباوه، هغه ټټربایډ د((روسي زړور پوځ)) د کلمې د ویلو په وخت کې ډبولی وای،.. ناتاشا په خورا ځیر هغه ته کتل. هغه، د هغې همدې کتلو نا آرامه کاوه، خو دا ښکاره نه وه چې په دې کتلو کې هغې له ده نه د کومې پوښتنې ځواب غوښت.

بیرګ به کله ناکله ناتاشې ته داسې وروکتل چې ګواکې غواړي هغه لږ نرمه او د ځان خواخوږې کړي. دی چې د هغې له تندو او پرله پسې کتو نه موسبېده او وې ویل:

-هغه مېړانه او سرښندنه چې روسي پوځیانو ښودلې، په آسانۍ انځورېدای نه شي، هغه د روسي پوځیانو دغه کړه، هغه شان چې ښایي ښه وستایل. هغه ګراف ته مخ وروا ړاوه او وې ویل:

-روسیه په مسکو کې نه ده، هغه د هغې د زامنو په زړه کې نغښتې ده، داسې نه ده پلار جانه !

په دې وخت کې ګرافینه چې خورا ستړې او ستومانه برېښېده، له کمکي تالاره راووته، بیرګ په چټکۍ له ځایه پاڅېد، د هغې لاسونه یې ښکل کړل، د هغه د روغتیا او حال پوښتنه یې وکړه. له هغې سره یې

خوا خوږي ځرګنده، سر يې ورته وښوراوه او په ځنګ کې يې ودريده، هغه وويل:

-هو کې ! ادې جانې ! غواړم د زړه خبره درته ووايم، د هر روس لپاره، خورا کرکيچن او له غمه ډک وختونه دي، تاسو ولې داسې ناکراره ياستئ؟ تر اوسه لا وخت ډېر دی، لاړ به شئ.

ګرافينې خپل مېړه ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

-زه نه پوهېږم دا خلک څه کوي؟ ما ته يې همدا اوس سره وويل چې هېڅ شی چمتو نه دی. ګوره ! يو څوک بايد پر هغو څارنه وکړي. ..

ګراف غوښتل څه ووايي، خو داسې برېښېده چې خوله يې پټه کړه. هغه له خپلې څوکۍ پاڅېد او د دروازې پلو لاړ.

بيرګ په دې وخت کې خپل دستمال، ددې لپاره چې خپله پزه پرې پاکه کړي له جيبه راوويست. د دستمال غوټې ته يې وکتل، په چرت کې لاړ، په خواشينۍ او چرت چرت کې يې سر وښوراوه. هغه وويل:

-پلار جانه ! زه له تاسو نه يوه لويه هيله لرم.

ګراف ودريد او وې پوښتل: څه... پو... ؟

بيرګ وخندل او وې ويل:

-همدا اوس د يوسوپوف د کور له مخې تېريدم، د هغه د چارو مشر زما آشنا دی، هغه له کوره رامنډه کړل. او وې ويل:

-تاسو کوم شی نه اخلئ؟

زه د ننه ورغلم، هسې د زړه تلوسه مې وه، هلته مې يوه د کالو او د سينګار الماری وليده، هغه شان چې د ويروچکا (ويره جانې) هغه خوښېږي. (په هغه شېبه کې چې د دغې الماری په اړه غږيده، ژبه يې لا خوږه کړه) نه پوهېږې څومره ښکلې وه، څه ښې دړې يې درلودې، انګريزي قفلونه، پوهېږئ ! له ډېرې مودې راهيسې ويروچکا داسې يو

شي پسې ګرځېده، زړه مې غواړي چې دغه ورنه واخلم. دا به هغې ته یوه ناڅاپي ډالۍ وي. یو نابېره زیری، ماولیدل په انګړ کې مو کلیوال بزګر خورا ډېر دي، یو تن به له ما سره ملګری کړې، مهرباني وکړئ، ورته ووایئ چې راسره لاړ شي، زه به یو څه مزد هم ورکړم او... ګراف تندی تریو کړ او ژور ژور وټوخېد او وې ویل:

-ګرافینې ته ووایئ، زه ددې چارو واک نه لرم.

بیرګ وویل: که څه ستونزه پیدا کوي، پروا نه لري، زه یوازې د ویروچکا لپاره دا غواړم.

بوډا ګراف چغه کړل: ووزئ، ټولو پسې مو بلا، بلا درپسې، بلا درپسې، بلا درپسې. سرسام مو کړم. دا یې وویل او له کوټې نه ووت.

ګرافینه په ژړا شوه.

بیرګ وویل: هوکې ادکې، ډېره سختې ورځې دي.

ناتاشا له پلار سره غبرګه ووته. هغه هم سخته پریشانه وه، هغه له خپل پلار سره ووته، بیا بېرته راستنه شوه او بیا ښکته لاړه.

پیتیا په برنډې کې ولاړ او هغو کسانو ته یې وسلې وېشلې چې له مسکوه وتل. په کالو، جامو او کپړو ډکې بار ګاډۍ او کراچۍ هماغه شان په انګړ کې ولاړې وې. له دوو ګاډیو نه پړي خلاص شوي و او یو افسر چې ګاډیوان یې له تخرګه نیولی و، ددغو ګاډیو نه یوې ته وروخوت.

پیتیا له ناتاشې نه وپوښتل: ته پوهېږې څه خبره ده؟

ناتاشا پوه شوه چې له دې پوښتنې نه د پیتیا مقصد د مور او پلار ناندرۍ او خوابدي ده، نو ځکه یې هېڅ ځواب ورنه کړ.

پیتیا وویل: او که له دې کبله په قهر شوه، چې پلار غوښتل ټولې ګاډۍ ټپیانو ته ورکړي. واسیلیچ راته وویل زما په اند...

ناتاشا له قهره تکه سره شوه، ناڅاپه یې مخ ورور ته ور واړاوه او په داسې غږ لکه چغې چې وهي، وویل:

- زه فکر کوم، زه فکر کوم، دغه شان رذالت او دغه شان سپکاوی... زه نه پوهېږم ! موږ خو څه المانیان نه یو؟

ستونی یې له سلګیو نه ریږدېده، هغه ډارېده چې کېدای شي ډار او قهر یې هسې تش تېر شي، بېرته ستنه شوه او مخ پورته پر زینو یې منډه کړه. بېرګ د ګرافینې خنګ ته ناست و او د یوه خپل په توګه یې په درناوی له هغه سره خواخوږي کوله او آراموله یې. ګراف چې پیپ یې په لاس کې و، په کوټه کې ګرځېده، په دې وخت کې ناتاشا له قهره تکه سره اوښتې، کوټې ته راننوته. په چټکو ګامونو د مور خواته ورغله، په لوړه یې چغه کړل:

-دا رذالت او سپکاوی دی، دا امکان نه لري چې چا دغه شان سپارښتنه کړې وای.

بېرګ او ګرافینې په وحشت او حیرانتیا هغې ته کتل. ګراف د کړکۍ تر خنګ ولاړ او غوږ یې نیولی و.

هغې چغې وهلې: مورجانې ! دا ناشونې خبره ده، ته یو وار انګړ ته وګوره، هغه دلته پرېږدي.

-دا په تا څه شوي دي؟ هغه یعنې څوک؟ ته څه غواړې؟

-ټپیان یعنې څوک؟ مورجانې ! داسې مه کوئ ! دا ستاسو کړو ښو خلکو ته ورته نه دی. ته ګرانې مورې ! ما به وبښئ دا کارونه چې تاسې کوئ، د نه منلو دی، مورجانې ! ته دا راته ووایه چې دغه شیان چې موږ بار کړي او وړو یې. دا زموږ څه په کار دي؟ ته یو وار انګړ ته وګوره، مورجانې ! دا امکان نه لري چې دلته یې پرېږدو.

ګراف مخ کړکۍ ته ولاړ و، پر ته له هغه چې مخ راواړوي، د ناتاشې

خبرو ته غوږ و، ناڅاپه يې پزه وسوغوله او سر يې کړکۍ ته ورنږدې کړ.

ګرافينې لورته وکتل، د هغې څېرې ته چې د مور له لاسه شرمېدلې برېښېده، له قهره تکه سره شوې وه، په دې پوه شوه چې ولې يې مېړه ده ته نه ګوري. هغې په پريشانۍ او خوارۍ خپل شاوخوا ته کتل. پر ته له هغه چې د هغو خبرو ته پوره غاړه کېږدي، وويل:

-ښه ده، ښه ده، هر څه چې کوئ، کوې يې، آيا زه د چا د کړو خنډ شوی يم؟

-مورجانې !ګرانې !ماوبښه !

ګرافينې لور پورې وهله، ګراف ته ورنږدې شوه، د ملامتۍ په ښه يې سرښکته واچاوه، او وې ويل:

-ګرانه !خپله هر کار چې کوې، کوه يې. زه خو ګوره په دې خبرو نه پوهېږم. ګراف چې له خوښۍ نه اوښکې نه شوې ټينګولې، د خپلې ښځې شرمېدله څېره چې دده پر ټټر يې ور ايښې وه، کېښکوده او وې ويل:

-اوس هګۍ چرګوړو ته زده کړې ورزده کوي. (کشران مشرانو ته لار ښيي)

ناتاشا وپوښتل:

-پلار جانه !مورجانې !اجازه راکوئ چې دا ټولې چارې زه وکړم؟

-اجازه ده؟ بې غمه اوسئ زه هغه شيان اخلم چې ډېر ه اړتيا ورته لرو.

ګراف د سر په ښورولو، هغې ته هو کړل او ناتاشا په هماغې چټکۍ چې کله يې د ماشومتوب په لوبو کې منډې وهلې، له تالاره واوښته.. او له زينو نه انګړ ته ورښکته شوه.

چوپړان د ناتاشا شاوخوا ته ورټول شول، خو هغوی چې تر هغو په خپله د ګراف نه وانه وریدل چې ټېپیانو ته کراچۍ پرېږدئ او صندوقونو تحویلخانو ته یوسئ. د ناتاشا سپارښتنو ته په شک کتل.

د کور ټولو غړو د دې لپاره چې تر اوسه پورې یې د ټېپیانو پوره غم نه دی خوړلی، په خورا لېوالتیا په دې کار لګیا شول. ټېپیان له هرې خوا، په ځنبېدو، پاځېدو او لوېدو له کوټو نه راوتل او په الوتو بڼو او هیله د کراچیو خواته ورتلل. دغه خبر چې د رستوف په کور کې د ټېپیانو د لېږدولو لپاره کراچۍ او ګاډۍ ولاړې دي، ګاونډو کورونو ته ورسېد او ټېپیانو له هرې خوانه هغه پلو مخه کړه. د هغو ډېرو نه غوښتل چې له کراچیو نه بارونه راښکته شي، بلکې یوازې دوی ته اجازه ورکړل شي چې که کېږي د کالیو پر سر هم کیني، خو د کالیو راښکته کول پیل شوي و او مخه یې چا نه شوه نیولې. ..

ګرافینې وویل:

-هغه کراچۍ چې زما کالي په کې بار دي هغه هم واخلئ، دونیا شان دې له ما سره کیني.

د ګرافینې د کالیو صندوقونه یې راښکته کړل او لاړل، له ګاونډو کورونو نه یې څو تنه ټېپیان راوستل او په هغې کې یې ځای پر ځای کړل. د کورنۍ غړي او ټول چوپړان په لېوالتیا او مینه لګیا وو. ناتاشا په داسې خوښۍ او مینې سره چې له ډېره وخته یې داسې لېوالتیا نه درلوده، بیا هلې ځلې کولې. چوپړانو چې د یو کراچۍ شاته په یوې نرۍ څوکۍ ایښې یو صندوق ایښی و، پوښتل یې هغه چېرته کېږدي؟ کاشکې یې یوه کراچۍ ورته پرېښې وای.

ناتاشا وپوښتل:

-په دې صندوق کې څه شی دي؟

-د ګراف کتابونه دي.

-پربېږدئ، واسیلیچ به یې پوره کړي.

کراچۍ له خلکو ډکې شوې وې، هېڅوک نه پوهېدل چې پیوتر کیریلېوویچ چېرې کیني.

ناتاشا وویل:

-د ګاډیوان تر څنګ ! پیتیا داسې نه ده؟ ته د ګاډیوان تر څنګه کینې !

سونیا هم هلې ځلې کولې او لګیا و، خو د هغې د هلو ځلو هدف د ناتاشا برخلاف بل هدف و. هغې هیله لرله هغه شیان چې پاتې کېږي راټول کړي او د ګرافینې د سپارښتنې له مخې ټول پاتې شوي شیان یې لیکل، هغه یې حسابول او هڅه یې کوله، څومره چې کېږي، په هماغه اندازه زیات شیان له ځانسره واخلي.

۱۷

یوه بجه او څو دقیقې وې چې د رستوف د کورنۍ څلور بار ګاډۍ د دروازې خواته ولاړې وې، له ټپیانو نه ډکې ګاډۍ او کراچۍ یو په بل پسې له انګړ نه وتلې.

هغه ګاډۍ چې سردار اندرې په کې اچول شوی و او د برنډې تر مخې تېریده، د سونیا پام هغه وخت ځانته ور واړاوه چې دې په هغې ښکلې او پرتمینې ګاډۍ کې د ګرافینې د ناستې ځای جوړاوه.

سونیا سر له ګاډۍ نه وویست او وې پوښتل:

-دا د چا ګاډۍ ده؟

یو چوپړ ځواب ورکړ: څنګه یې نه پېژنې؟ د سردار ګاډۍ ده. هغه ټپي شوی دی. پرون شپه له موږ سره و او اوس هم له موږ سره روان دی.

-کوم سردار؟ نوم یې څه دی؟

یوې مینځې سوړ آسویلی وویست او ځواب یې ورکړ:

-زما او ستا پخوانی زوم، سردار بالکونسکي.

سونیا له ګاډۍ نه ودانګل او د ګرافینې خواته یې ورمنډه کړل. ګرافینې د سفر جامې اغوستې وې، شال یې په اوږو او خولۍ یې پر سر وه، ستړې ستومانه په تالار کې ګرځېده راګرځېده. دې ته سترګه په لاره وه چې د کورنۍ ټول غړي سره راټول شي، دروازې وتړي، کیني (روسان هر سفر نه مخکې یو وار کیني) د سفر دعا وکړي، ناتاشا په

کوټه کې نه وه. ..

سونیا وویل: آغلې ګرافینې ! سرداراندرې دلته دی، ټپي شوی دی، د مرګ په حال دی، هغه له موږ سره روان دی.

د ګرافینې سترګې له وحشته ووتې، د سونیا لاس یې راونیو او شاوخوا یې وکتل. هغې وویل:

-ناتاشا؟

د ګرافینې او سونیا لپاره دې خبر یو ډول اغېز درلود. هغو ناتاشا ښه پېژندله او له دې نه ویریدل که هغه دا خبر واوري څه به وشي. هغوی په دې حیرت کې پر هغه چا چې ورته ګران و، د خواخوږۍ احساس هېر کړ.

سونیا وویل:

-ناتاشا لا تراوسه خبره نه ده، خو سرداراندرې له موږ سره روان دی.

-تا وویل چې مرګنی حال لري؟

سونیا د هو په نښه سر وښوراوه.

ګرافینې له سونیا نه غېږ تاو کړه، وې ژړل او وې ویل:

-د خدای حکمت زموږ لپاره د پوهېدو وړ نه دی.

هغې احساس کړه، هر هغه څه چې اوس تر سره کېږي، په هغه کې د خدای نغښتې اراده، کرار کرار رابرالا کېږي.

ناتاشا په لېوالتیا او شوق په منډه کوټې ته راننوته او وې ویل:

- مورې ! هر څه چمتو دي، خو تاسې ولې؟

ګرافینې وویل:

- هېڅ، هېڅ چې چمتو دی، درځئ چې ځو، هغې سر پر خپلې لاسي کڅوړې ددې لپاره ورکېښود چې خپله تښتېدلې بشره پټه کړي، سونیا له ناتاشې نه غېږ تاو او ښکل یې کړ.

ناتاشا په پوښتنیز غلچک هغې ته وکتل او وې پوښتل:
-څه درشوي؟ څه پېښ شوي دي؟
-نه، نه هېڅ څه نه دي پېښ شوي.
څیرکې ناتاشې وپوښتل:
-ما ته کوم بد څه پېښ شوی دی که څنګه؟ راته ووایه څه شوي دي؟
سونیا سوړ اسویلی وویست او ځواب یې ورنه کړ. ګراف، پیتیا، مېرمن شوس، مارواکوزمینیشنا او واسیلیچ تالار ته راننوتل. دروازې قفل شوې، ټول چپ کېناستل او پرته له هغه چې یو بل ته وګوري، یو څو شېبې چوپه چوپتیا خوره شوه.
ګراف تر ټولو نه د مخه پاځېد، د شمایل په وړاندې ودرید او پر ټټر او تندی یې صلیب وویست. نورو ټولو هم دا کار وکړ. تر هغه وروسته ګراف تر ماوراکوزمینیشنا او واسیلیچ نه،له هر یو نه جلا جلا غېږ تاو کړه، هغوی په مسکو کې پاتېدونکي وو، هغه یې ښکل کړل او ددې په لړ کې چې د هغوی لاسونه یې کېښکودل، پر اوږو یې مچول، په کرار کرار یې هغوی پر اوږو ډبول او د هغو د آرامۍ لپاره یې د خواخوږۍ څه داسې خبرې ورته کولې چې د پوهېدو وړ نه وې. ګرافینه د لمانځنې کوټې ته ورننوتله. سونیا هغې پسې ورغله، وې لیدل چې هغه د لمانځنې په کوټه کې د بیلابیلو شمایلو په وړاندې چې پر دیوالونو ځړیدلي پاتې وو، ګونډه وهي (هغوی یوازې هغه شمایل چې خورا قیمتي و او یا هم د نیکه او غور نیکه نه ورته پاتې وو،له ځان سره اخېستی و).
هغو، چوپړانو چې له پیتیا نه توري او چړې تر لاسه کړې وې په برنډې او انګړ کې ولاړ وو. هغوی پایځې په موزو کې منډلې او ملایې تړلې وې. ټول روان وو او له هغو کسانو سره چې پاتې کېدل، مخه ښه

کوله..

ګرافينې وويل:

-هېڅ وخت مو کار زده نه شو. ولې ته نه پوهېږې چې زه داسې کېناسئ نه شم؟ دونياشا، غانبونه کېښکودل او د ملامتۍ نښې يې په بشره کې څرګندې وې. ځواب يې ونه ويل او په چټکۍ ګاډۍ ته وروختله او په هغې کې يې هغه ځای چې ګرافينه بايد په کې کيني هغه شان جوړ کړ چې هغې يې غوښتنه کوله.

ګراف سرښوراوه او ويل يې:

-آه، عجيب خلک دي.

زوړ ګاډيوان ايفيم، يوازينی څوک و چې ګرافينې پر هغه د خپلې ګاډيوانۍ باور کاوه، پر خپل لوړ ځای ناست و. او هغه څه ته چې دده تر شا تېريدل، آن ورکتل هم نه. په ګاډيوانۍ کې تر ديرش کاله تجربې نه وروسته هغه په دې پوهېده ډېر ژر پر هغه د وروستي ځل لپاره (د خدای په امان) غږ ونه شي. او که دا غږ هم وشي بيا به هغه ودرول شي، بيا به يې څوک هېر شويو شيانو پسې ولېږي، بيا به هغه ته يو دوه واره د (صبر وکړه) غږ نه کېږي او بيا به يې څوک هېر شويو شيانو پسې ولېږي، تر دې نه وروسته به متې ګرافينه له ګاډۍ نه سر وباسي، هغو ته به له خدای نه د پناه غوښتنه او دا سپارښتنه وکړي چې په سختيو ،لوړو او ژورو کې احتياط وکړي، نو له دې کبله دی تر خپلو آسونو نه هم (په تېره بيا د کين سره بخوند هغه نه چې شهباز نومېده چې سم شخوند يې واهه) زيات ځيرک و.. بالاخره ټول ځای پر ځای شول.. يو څوک يې بيا هېر شوی صندوقچې پسې ولېږل. ګرافينې سر راهسک او وروستې سپارښتنه يې وکړه، هغه وخت و چې بوډا ايفيم خولۍ له سره پورته کړه، پرځان يې صليب وويسته، دهغه شاګرد او نور ټولو

دغه کار وکړ.

ايفيم خولۍ بېرته پر سر کېښوده او وې ويل:

-د خدای په امان !.. د ګاډيو کتار وتړل شو او کتار پورته خوا ته وخوځېد. کله چې هغوی د کور له مخې کليسا نه تېريدل، په ګاډيو او کراچيو کې ناستو ټولو کسانو په ځان صليبونه وو بستل. هغه چوپړان چې په مسکو کې پاتې کېدل، د ګاډيو دواړو خواو ته روان وو او مسافر يې بدرګه کول.

دېره کمه داسې پېښېده چې ناتاشا داسې د خوښۍ احساس وکړي لکه د هغې ورځې په شان چې په ګاډۍ کې د ګرافينې تر څنګ ناسته وه. هغې د مسکو د کورونو ديوالونو ته چې کرار کرار ددې تر مخې تېريدل، کتل. کله ناکله به يې د ګاډۍ له کړکۍ نه سر وو بست، تر دوی شاته او تر دوی مخې ته له ټپيانو نه ډکو کراچيو اوږده کتار ته به يې وکتل، څه کم تر ټولو نه د مخه د سرداراندرې ګاډۍ چې چور له هر پلو تړل شوې او دريچې يې هم پورې شوې وې او پردې يې ښکته وې، روانه وه. ناتاشا نه پوهېده چې په هغې ګاډۍ کې څوک سپاره دي. هغې به چې هر وار د کتار د اوږدوالي اندازه معلوموله، همدا ګاډۍ به يې لټوله، هغه يوازې په دې پوهېده چې هغه لومړنۍ ګاډۍ ده.

د کودرين په ډګر کې د نيکيتسکايا، پرسنيا او پادنووينسکي له کوڅو نه هم د دوی ګاډيو ته ورته ګاډۍ د دوی له کتار سره يوځای شوې. ګاډۍ داسې ډېرې شوې چې د سادوويا په واټ کې نور نو ګاډۍ او کراچۍ په دوو کتارونو کې روانې وې.

کله چې کتار د سوخاروف له برجه راتاويده، ناتاشا په خورا لېوالتيا او ځيرکو سترګو ټولو خلکو سورو او پلېو ته کتل، خو ناڅاپه يې په حيرانتيا چغې کړل:

-وای مورجانې !سونیا !وګورئ، هغه دی، په خپله هغه.
-څوک؟ څوک دی؟
ناتاشا چې د ګاډۍ له ورې کړکۍ نه سر ایستلی و، هغه لوړ ونی او شډل سړي ته چې ګاډیوانانو ته ورته کالي یې اغوستي، خو کړه وړه یې بادارانو ته ورته و، کتل. هغه له یوه زړه مخې بوډا سره چې کوسه ږیره یې او وریښمینې جامې یې اغوستې وې، د سوخاروف د برج لاندې د دوی خواته را روان وو.
ناتاشا چغه کړه:
-بیزاوخوف دی (پییر) په خدای قسم دی چې بیزاوخوف دی. هغه د ګاډیوانانو په جامو کې دی. دا هلک، له هغه سره دا بوډا څوک دی،له هغه سره؟ تاسو او خدای ورته وګورئ.
-نه، دا امکان نه لري، دا بیزاوخوف نه دی، دا کړه وړه یې هغه ته ورته نه دي.
ناتاشا چغه کړې: مورې !مورجانې !زما دې په خپل سر قسم وي، که به دروغ وایم، خپله دی دی. زه تاسو ته ډاډ درکوم چې هغه دی. اوپر ګادیوان یې غږ وکړ:
-ودریږه !ودریږه !
خو ګادیوان ځکه دریدای نه شو چې د میشانسکایا له کوڅې نه د ګاډیو بل کتار د دوی خواته را راون و او د رستوفیانو پر ګاډیوانانو یې چغې وهلې چې خوځیږه !لاره مه بندوه.
په ریښتیا هم د رستوف د کورنۍ غړي که څه هم اوس لږ وړاندې تللي وو، ټولو، پییر یا هغه ته،خوراورته سړی چې د ګاډیوانانو جامې اغوستې وې، ولید. دهغه بشره ځیره او سر یې ښکته اچولای و. هغه چې چوپړانو ته ورته و، په واټ کې د ټیټ وني او کوسه سړي تر څنګه

روان و. د بوډا هغه سر ته چې د ګاډۍ له کړکۍ نه راوتلی و ، پام شو ، په درناوی یې پییر په ځنګه وواهه، څه یې هغه ته وویل او ګاډۍ یې هغه ته وروښوده. پییر داسې په خپلو خیالونو کې ډوب و چې تر ډېرې پورې د هغه په خبره پوه نه شو ، خو په پای کې چې کله هغه پوه شو ، هغې خواته چې بوډا ورښودلی و وکتل، ناتاشایې وپېژندله، د لیدنې لومړنی اغېز یې احساس کړ او د ګاډۍ پلو خواته ورغی. هغه لس ګام لا نه و تلي چې کوم شی وریاد شول او ودرید. له ګاډۍ نه د ناتاشا راوتلې بشرې، په مینې ، خوا خوږۍ چې له ملنډو سره مل وه وځلېدله. خپل لاس یې د هغه خوا ته وروغځاوه او چغه یې کړل:

-پیتر کیریلېوویچ ! راځه کنه، ولې نه راځې؟ مورږ تاسو وپېژندلئ ! دا عجیبه ده ! دا څه حال دی؟ دا څه شی مو اغوستي دي؟

پییر په تګ تګ کې د ګاډۍ نه راوتلې لاس راونیو (ځکه چې ګاډۍ همداسې روانه وه) او هغه یې بې ارادې ښکل کړ.

ګرافینې په مینه ناک خو حیرانې غږ وپوښتل:

-څه درشوي دي، ګرافه !

پییر وویل: څه شوي دي؟ څه شوي؟ ما نه پوښتنې مه کوئ. او ناتاشې ته چې ځلېدونکې زړه راښکونکې ښکلا او سترګو یې (هغه پرته له هغه چې هغې ته وګوري) دی یې لېونی کړی و ، وکتل.

هغې وپوښتل: څه کوئ ؟ تاسو په مسکو کې پاتې کېږئ که څنګه؟

پییر هېڅ ونه ویل، خو یوه شېبه وروسته یې په پوښتنیزه بڼه ځواب ورکړ:

-په مسکو کې؟ هو کې په مسکو کې، د خدای په امان !

ناتاشې وویل:

-اخ، که زه نارینه وای، زه به هرومرو له تا سره پاتې شوې وای. اخ

اخ چې څومره به ښه وای ! ناتاشې زياته کړه:

-مورجانې ! اجازه راکړئ چې زه هم پاتې شم.

پېير په حيرت ناتاشې ته کتل او غوښتل يې چې څه ووايي خو ګرافينې د هغه خبره پرېکړه او وې ويل:

-مور، اوريدلي چې تاسو په جګړه کې وي؟

پېير ځواب ورکړ: هو ومه، سبا ته بيا جګړه پيل کېږي او.. خو ناتاشې د هغه په خبرو کې ورولويده: ښاغليه ګرافه ! څه درشوي دي؟ ته هېڅ آن ځانته ورته نه يې..

هغه وويل: اخ ! مه پوښتئ، ما مه پوښتئ، زه خپله هم په هېڅ نه پوهېږم. سباته.. هو کې.. نه، نه ! د خدای په امان.. د خدای په امان، څه بده زمانه ده.

هغه له ګاډۍ نه لرې او بېرته يې د پليو لار ته ځان ورساوه.

ناتاشې تر ډېرې پورې خپل سر د ګاډۍ له دريڅې راوېستلی و او خپله مينه ناکه له خوښۍ او خواخوږۍ نه ډکه موسکا يې د هغه پلو ورخوروله.

۱۸

پیېر له خپل کوره تر تري تم کېدو نه وروسته، دا دویم ورځ و چې د خدای بښنلي بیزاوخوف په تش شوي کور کې اوسېده. دا هر څه داسې پېښ شوي و.

پیېر، مسکو تـه تـر راستنېدو او لـه راستوپچین سره تـر کتنې وروستـه بـل ورځ سهار وختي چې کلـه لـه خوبـه راویښ شـو، تـر ډېـرو پورې په دې سر نـه خلاصېده چې دی چېرې دی او لـه هغـه نـه دوی څـه غوښتل.

کله چې ده، د هغو خلکو د نومونو پـه منځ کې چې لـه ده سره یې د لیدو هیله لرله، دهغـه یـو فرانسوي نوم ولیـد چې ده تـه یې د ګرافینې ایلین وآسیلوفنا (دده ښځه) لیـک راوړی دی، هسې یـوه پریشاني او ناهیلي پرې راخوره شوه، چې کلـه ناکلـه یې دی لـه پښو اچاوه. ناڅاپـه یې داسې وانګېرلـه چې نـور نـو هـر څـه پـای تـه رسېدلي دي، هـر څـه پرزیدلي دي، هـر څـه تـالا والا شوي دي. نور نـو نـه حق معنـا لـري او نـه ګناه، پـه راتلونکې کې بـه هـم هېڅ حق او ناحق نه وي او لـه دې کـړکیچ نـه وتل بـه خورا ګرانه خبره وي. یـوه روسي موسکا یې پـر شونډو راخوره شوه، ترشونډو لاندې بـه یې څه وویل او پـه خورا حیرانۍ او خوارۍ کې بـه کلـه پـر اوږدې څوکۍ کېناست او کلـه بـه پاڅېد ددروازې خواتـه بـه ورغی، د دروازې لـه سوري نـه بـه یې د ننـه د انتظار کوټې تـه وروکتـل.

کله به یې لاسونه وغورځول، بیا به راستون شو، او کوم کتاب به یې راواخیست. دده چوپړ بیا راغی او ده ته یې خبر ورکړ، هغه فرانسوي چې له ګرافینې نه یې لیک راوړی دی ډېره زیاته هیله لري چې که څه هم د یوې دقیقې لپاره وي ورسره وګوري. د ا. بازدییوف د کونډې له خوا هم یو څوک راغلي او غواړي چې تاسې یې ومنئ او هغه کتابونه چې راغلي هغه واخلئ. هغه ویل چې مېرمن بازدییوفه خپله کلي ته تللې ده.

پېیر چوپړ ته وویل:

-هوکې، هوکې ! یوه شېبه صبر وکړه ! ځه ورشه ! ورته ووایه چې اوس راځي.

خو همدا چې چوپړ له کوټې نه ووت، پېیر پر میز خپله پرته خولۍ راواخیسته او د کوټې د شا دروازې له خوا ووت. په دهلیز کې هېڅ څوک نه و. پېیر ددغه اوږده دهلیز لاره ووهله، زینو ته ورسېد، تندی یې تریو کړ، په داسې حال کې چې په دواړو لاسونو یې تندی سولاوه، په زینو کې د لومړي پوړ تر دالانه پورې ښکته شو. د دروازې مخې ته یو ساتونکی ولاړ و. له دغه دالانه چې پېیر ورښکته شوی و، د ودانۍ د شا دروازې پورې زینې ورښکته شوې وې. پېیر پر همدې زینو ورښکته او انګړ ته ورسېد. هېڅ چا هغه ونه لید، خو همدا چې له ګرځنۍ نه تاو شو، هلته ولاړ ګاډیوان او څوکېدار خپل بادار (پېیر) ولید او د هغه په درناوي یې خپلې خولۍ له سره پورته کړه. کله چې پېیر ددغو کسانو د کتو اغېز احساس کړ، هغه، لکه فیل مرغ چې له خلکو نه د پټېدو په وخت کې سر په بوټو کې منډي، سرښکته واچاوه، ګامونه یې چټک کړل او همداسې په کوڅه کې وخوځېد.

له ټولو هغو چارو او کارونو نه چې باید هغه ورځ پېیر سرته رسولي وای، د یوسف الکسي یوویچ د کتابونو او پاڼو سمول او ځای پر ځای

کولو تر پامه غوره ورغلل.

پيير مخ ته ورغلې په لومړۍ ګاډۍ کې سپور شو او ورته وې ويل چې د پاترياشي د چينو د واټ پلو ته چې هلته د بازدييوف کونډه اوسېده لاړه شي.

پرله پسې به يې شا ته مخ اړاوه، چې له مسکوه، د هرو راتلونکو او وتونکو ګاډيو او کراچيو د کتارونو ننداره وکړي. هغه دې ته هم پام و چې د هغې زړې ګاډۍ، ته چې د زوړوالي نه يې له هر پلو نه چغې پورته وې، دده خوړب او شډل بدن ونه غورځېږي او يا ونه ښوييږي. د ښوونځي نه لکه د تښتېدلی ماشوم په شان خوښ او خوشاله و او له ګاډيوان سره يې مرکه پيل کړه.

ګاډيوان ورته وويل چې نن په کرملين کې وسلې ويشل کېږي او سبا به ټول د درې غونډيو تم ځای ته مرش کړي او هلته به لويه جګړه پيل شي.

پيير چې د پاترياشي د چينو کوڅې ته ورسېد، هلته يې د بازدييوف کورځکه ډېر ولټاوه، چې ډېره موده کېده چې دی هغې خواته نه و، ورغلی. کله چې د هغوی د کور دروازې ته ورورسېد ګراسيم هماغه ژېړمخی کوسه بوډا چې پنځه کاله مخکې پيير هغه له الکساندر يوسيفوو يچ سره په تاوژک کې ليدلی و، د دروازې ټکولو نه وروسته راووت.

پيير وپوښتل: په کور کې ده؟

-جلالتمابه ! په دې بده ورځ، تاسو هرومرو پوهېږي چې حال څنګه دی. سوفيا دانيلوفنا له ماشومانو سره کلي ته لاړل. تاوژک ته.

پيير وويل:

-په هر حال، زه کورته ورننوزم. زه بايد کتابونه وګورم او سره جلا

يې کړم.

بوډا چوپړ وويل:

-مهرباني، هرکله راشئ ! جنتونه دې ځای شي، د هغه خدای بښلي پلار ماکار الکسيوويچ په کور کې دی، خو هغه شان چې تاسو پوهېږئ لږ ژوبل او ناتوانه غوندې دی.

پيير په دې پوهېده چې ماکار الکسيوويچ د يوسيف الکسيوويچ ورور لږ څه باڅاری او نشه يې غوندې دی.

پيير وويل: هو، هو پوهېږم ! درځه، درځه چې ځو.. او کورته ورننوت. تک شين سر، يو لوړ ونی سور پزيي بوډا چې کميس يې پرغاړه و، جورابې يې نه درلودې او کلوشې يې په پښو وې د کور په بر سر کې ولاړ و. د پيير په ليدو يې طبيعت تريخ شو، وبنګېده او وړاندې دهليز ته ورننوت.

ګراسيم وويل:

-خورا هوښيار سړی و، خو اوس لکه هغه شان چې ګورئ، اعصاب يې نا آرامه دي، مهرباني وکړئ دفتر ته ! پيير سر وښوراوه، خو بوډا دوام ورکړ:

-د دفتر کوټه مهرلاک شوې او هماغه شان پاتې ده. سوفيا دانيلوفنا ويلي وو کـه ستاسو لـه خوا څوک راشي، کتابونه ورته وسپارو.

پيير هماغې غملړلې کوټې ته ورغی چې لا د خپل استاد د ژوند په وخت کې په به په ويرې او ريږديدا ورننوت. دغه دفتر ته چې د يوسيف الکسيوويچ تر مرګه وروسته څوک ورننوتلي نه و، له دوړو ډک او له پخوا نه لا غمړلی بربښېده.

ګراسيم د يوې کړکۍ نه پرده لرې کړه او خپله له کوټې نه ووت. پيير

په کوټه کې وګرځېد، يوې الماری ته ورنږدې شو چې هلته خطي نسخې په کې اېښودل شوې وې او له دغو خطي نسخو نه يې، يو هغه ، چې يو وخت د ماسون د ډلې يو له پخوانيو او غورو اسنادو نه يو سند ګڼل کېده، راواخېسته. دغه سند د ماسون د ډلې د آسکاتلندي تګ لارې او د اسنادو له اصلي نسخو نه يوه نسخه وه، چې د بازدييوف سپړنې او شننې په کې راغلې وې. د ليکنې د دوړو لړلي ميز تر شا کېناست، هغه خطي نسخه يې تر مخې کېښوده، خلاصه يې کړه، بېرته يې وتړله او په پای کې يې هغه له مخې پورې وهله، سر يې په لاسونو کې کېښود او په خيالونو کې ډوب شو.

ګراسيم څو واره په احتياط سره دفتر ته وروکتل او هر وار به يې چې ورکتل، هغه به، په هماغه فکرونو کې ډوب و. دوه ساعته په همدې حال تېر شو. ګراسيم يو زړه سل زړونه کړل، دروازې يې ددې لپاره خلاصه کړه چې د هغه پام راواړوي، خو پيير د هېڅ شي او هېڅ چا غږ نه اوريده، ګراسيم وپوښتل:

-که اجازه وي، ګاډيوان رخصت کړم؟

د پيير پام بدل شو، په چټکۍ پاڅېد او وې ويل:

-اخ، ګوره !واوره !ګراسيم يې له ګريوان نه راونيو، په داسې حال کې چې سترګې يې له اوښکو ډکې وې او په ګېنۍ يې بوډا ته کتل وې ويل:

-اورې، ته اورې او پوهېږې، سبا به دلته جګړه پيل شي.

ګراسيم ځواب ورکړ: هو، ويل کېږي.

-زه له تا نه هيله کوم چې هېڅ چا ته مه وايه چې زه څوک يم، ته به هغه څه کوې چې زه درته وايم.

ګراسيم وويل: ډوډۍ ته مو خوښه کېږي؟

پییر چې ناڅاپه یې رنګ تک سور شو، وې ویل:

-نه، خو زما یو بل څه په کار دي، زما کلیوالي کالي او یوه تومانچه په کار دي.

ګراسیم فکر وکړ او وې ویل: وا مې وریدل.

پییر د دغې ورځې پاتې ټول وخت یوازې د خپل مشر په دغه کوټه کې تېر کړ، په خورا ناآرامۍ د کوټې له یوې خوا نه بلې او له بلې خوانه بلې خواته، ته او راته او ګراسیم یې د ګامونو غږ اورېده. هغه له ځانسره غږېده. هغه د شپې هم په هماغه کوټه کې په هغه کټ ویده شو چې ګراسیم هما لته ورته جوړ کړ.

ګراسیم چې په خپل ژوند کې خورا عجیبې پېښې لیدلې وې، د ژوند له خوږو ترخو سره عادت و، په هغه ځای او کوټه کې نه یوازې د پییر مېشته کېدو حیران نه کړ، بلکې ډېر خوشاله و چې یو بادار یې پیدا کړ چې چوپړ یې وکړي. ګراسیم په هماغه شپه پرته له هغ چې په دې اړه فکر یا له ځانه پوښتنه وکړي، د پییر لپاره کلیوال کالي او خولۍ راوړل او ژبه یې وکړه چې سبا به تومانچه هم ورته پیدا کړي. ماکار الکسیوویچ چې کلوشې یې په پښو وې او ګامونه یې ځان پسې کشول، په هغه شپه دوه واره د دفتر دروازې ته نېږدې شو، ودرید او په غوره ماليې یې پییر ته وکتل، خو همدا چې پییر مخ وروا ړاوه وشرمېد، خپل کمیس یې راټول کړ او په خورا قهر او چټکۍ له هغه ځایه لرې شو.

په هغه ورځې چې پییر د ګاډیوان هغه جامې چې ګراسیم ورته راوړي وه، واغوستلې او له هغه سره ګډ د سوخاروف د برج خواته د تومانچې د اخېستلو لپاره تللي و، د رستوف له کورنۍ سره مخامخ شو.

۱۹

کوتوزوف، د سپتمبر په لومړي نېټې فرمان ورکړ چې روسي پوځ له مسکو نه د تېرېدو وروسته د ریزان د واټ پلو ته، په شا لاړ شي.

د پوځ لومړۍ ډلې د شپې وخوځېدلې. ..

د سپتمبر په دویمه نېټه په لسو بجو د داراګامیلوفسکي په سیمه کې یوازې د شا ډلې د استراحت په حال کې وې، د پوځ نورې ټولې ډلې د مسکو له سیند نه اوښتې او د دې ښار بلې څنډې ته رسېدلې وې. کټ مټ په همدې وخت کې یعنې د سپتمبر په لسمه د سهار په لسو بجو ناپلیون د پاکلونیا د غونډۍ پر سر د خپل پوځ په منځ کې ولاړ او خپلې مخې ته د پراته ښکلې پرانستې منظر ننداره کوله. د اګست له ۲۲ مې نه د سپتمبر تر ۲ مې پورې آن د بارادنیو د جګړې له پیله تر هغه وخته پورې چې دښمن مسکو ته رانوت، په ټولو دغو له ګڼېو نه ډکو ورځو او نه هېرېدونکې اونۍ کې، داسې ښکلې غیر معمولي هوا وه چې هر څوک ورته حیران پاتې کېده. لمرد پسرلي تر لمره کوز او تود و، هر څه په پاکه هوا کې داسې ځلېدل چې سترګې یې سوځولې، ګوګل د مني پاکه هوا وېستله او له دې کبله انسان د خوښۍ او توان احساس کاوه، آن د شپې له خوا هم هوا توده وه، او پرله پسې په تورو تیارو شپو کې له آسمان نه زرین ستوري راوریدل. د سپتمبر د دویمې نېټې د سهار پر لسو بجو همداسې هوا وه. د سهار ځلا کوډې کولې. د پاکلونیا د غونډیو نه به دې چې ښکته کتل، مسکو له خپل سین، باغونو او کلیساوو سره لمن غوړولې وه او داسې برېښېده چې

خپل ورځني ژوند کې ژوند کوي. د کليساوو ګنبدې يې د لمر تر شغلو لاندې داسې ځلېدې لکه ژوندي ژوي.

ناپليون د دغه غير معمولي ښار د هغه د نالیدونکو غير معمولي زړه راښکوونکی ودانيو په ليدو ، په زړه کې رخه او يوه ناآرامه تلوسه احساس کړه. دا هغه احساس او تلوسه وه چې خلک يې د ژوندیو ناپېژندل شويو شيانو ،په ليدو چې خپل ليدونکو ته هېڅ پام نه کوي په زړه کې احساسوي. داسې بربښېده چې ښار په خپل ټول قوت سره خپل ژوند ته دوام ورکوي. ناپليون د هغو نه بيانيدونکو نښو له مخې چې آن له لرې يې کولی شو ژوندي له مړو توپير کړي، د هماغې پاکلونيا له غونډۍ نه د دغه ښار د ژوند تلوسه ليدله او داسې بربښېده چې د دغه ستر او ښکلي ژوندي بدن ساه وېستل احساسوي.

روسانو د مسکو په ليدو هلته خپله مور ليدله،خو پردي چې له مورنۍ عاطفي نه بې خبره وو ، په هغه کې يوازې د ښځتوب ځانګړتياوې موندلې. او ناپليون هم يوازې همدا ځانګړتيا په کې ليدله.

ناپليون وويل:

-دا آسيايي ښار سره له خپلو بې شمېرو کليساوو سره، مسکو سپېځلی مسکو ! هغه دی ! هغه ! بالاخره هغه پېژندل شوی ښار. نور نو راورسېد !

هغه له آسه راکوز شو او سپارښتنه يې وکړه چې د دغه ښار، د مسکو نقشه د ده تر مخې وغوړوي. هغه خپل ژباړونکی ليلورګين دليديفيلی، ځانته راوباله، هغه په زړه کې وويل:

-هغه ښار چې د دښمن لاس ته ورولېږي، هغې نجلۍ ته ورته دی چې پېغلتوب يې بايللي وي. (هغه دغه خبره په سمولينسک کې

توچکوف ته هم کړې وه) او اوس یې دده په وړاندې د پراته، نالیدونکي ښکلي ختیځ شمایل ته هم په دې سترګه کتل. هغه ته د نه منلو وړ وه چې بالاخره دده خورا پخوانی او لاس ته نه راتلونکی ارمان تر سره شوی و. پر سهارنۍ صافې او سپېڅلې هوا کې یې کله ښار او کله نقشې ته کتل. ددې ښار ټولې خواوې، لاندې باندې یې ښارل، ددغه ښار پر لاندې کولو یې باور نه راته او له دې کبله یې وحشت کاوه.

هغه له ځانسره وویل:

- خو آیا پرته له دې بل ډول هم کېدای شو؟ هغه ده، دغه پلازمېنه، دا دی زما تر ګامونو لاندې خپل برخلیک ته سترګې په لاره ده. چېرې دی اوس الکساندر؟ چېری دی او څه فکر کوي؟ دغه عجیب، ښکلی او پرتمین ښار! هغه اوس په دې شېبه کې هم عجیب او پرتمین دی. هغه ته خپل پوځیان او سرتېري وریاد شول او وې ویل:

- اوس به، زه هغو ته څنګه خیال ته ورځم؟

هغه خپلو هغو سرتېرو نه چې رانږدې شوي وو، هغوته چې رارسېدونکي وو، هغو ته چې کتارونه یې جوړول، ټولو ته کتل او له ځانسره یې ویل:

-هغه ده، ددغو ټولو سست ایمانو لپاره ډالۍ! زما یوه خبره او زما د لاس یو خوځېدا ددې لپاره بس دی چې د ښارانو(شاهانو) دغه لرغونې پلازمېنه تالا والا شي، خو زما د ښښنې او رحم ښاپیرۍ په خورا چټکۍ پر پرزیدلو نازلېږي. زه باید با رحمه او په رښتیا لوړ او ستر واوسم. ناڅاپه یې په خیال کې تېر شول چې:

-نه، نه، دا رښتیا نه ده، دا زه په مسکو کې یم؟ مګر هغه ده، مسکو زما تر پښو لاندې پروت دی. مسکو له خپلو زرینو ګنبدو او د هغو له صلیبونو سره د لمر تر شغلو لاندې راپرزېږي او ریږدي، خو نه، زه هغه

له خپلې مهربانۍ او زړه سوي نه، نه بې برخې کوم، د ظلمت، بربریت او وحشت په یادګارونو به د عدالت او ښښنې رانه تورې انځور کړم. الکساندر له ټولو په زوریدلي احساس ما احساسوي او پوهېږي زه هغه پېژنم، هغه مې په خبره پوهېږي (ناپلیون داسې انګېرله چې د دغو پېښو تر ټولو نه غوره اغېز له الکساندر سره دده په سیالۍ کې ده) د کرملین له څوکو، هو، د دغه کرملین، هو کې د دغه کرملین له څوکو به زه د عدالت قوانین نافذ کړم، زه به هغوی ته د رښتیني تمدن معنا وښیم. زه به د روس سپېڅلي نسل دې ته اړ کړم چې د خپل فاتح او ایلوونکي نوم په درناوی او مینې سره په یاد ولري. د خلکو استازو ته به ووایم چې ما جګړه نه غوښته او نه یې غواړم. زه به هغوی ته ووایم چې ما یوازې د هغوی د دربار له رښتیا او حقیقت نه لرې سیاست سره جګړه پیل کړې ده، زه به هغو ته ووایم چې الکساندر ما ته ګران دی او درناوی یې کوم. زه به په مسکو کې داسې سوله ټینګه کړم چې زما او زما د خلکو وړ وي. زه نه غواړم د جګړې نیکمرغي، د درناوي وړ ټولواک د سپکاوی لپاره وکاروم. زه به ووایم چې د روس نومیالیو ! زه د جګړې غوښتونکی نه یم، زه د خپل ټول رعیت لپاره سوله او نیکمرغي غواړم. تر دې سر بېره د هغوی شته والی به ما لا پسې لېوالـه کړي او زه به له هغوی سره لکه هغه شان چې زما دود دی، په ډاګه، په پرتم او په لوړتیا وغږېږم، خو آیا دا رښتیا دی چې ما مسکو لاندې کړی او زه په مسکو کې یم؟ هو کې، هغه دی. هغه دی مسکو !

هغه خپلو یاورانو ته مخ وروااړاوه او وې ویل:

-لاړ شئ او د مسکو مخور راولئ.

جنرال له یوې ډلې غوره افسرانو سره د مسکو د مخورو د راوستلو لپاره لاړل.

دوه ساعته تېر شول. ناپليون سهارنۍ وخوړه، بېرته خپل پخواني ځای د پاکلونايا غونډۍ ته راستون شو او د مسکو مخورو ته سترګه په لاره پاتې شو. د مسکو مخورو ته يې خپله وينا په خيال کې جوړوله. دغه وينا د هغه پرتم او ځانستاينې انځور وه چې ناپليون احساسوله. هغه مبړنې بڼه چې ده يې په مسکو کې د ځان لپاره د سرته رسولو تکل کړی و، په خپله دی په ځان مين کړی و. هغه په خيال کې هغه ورځ تياکلې وه چې د روس د ټولواک په ماڼۍ کې به د روسي مخورو او نوميالي د فرانسې د امپراطورۍ له مخورو سره ګوري. په خپل ذهن کې يې مسکو ته داسې يو والي وټاکه چې خلک پرې راټول شي. کله چې پوه شو چې په مسکو کې خورا ډېرې خيريه موسسې د خلکو په چوپړ کې دي، هغه په تصور کې دا پريکړه وکړه دغه ټولې ټولنې به په بې سارو مرستو سره له ځانسره ملګرتيا ته وهڅوي. هغه تصور کاوه هماغه شان چې ده په افريقا کې اوږد کميس اغوستی او جومات ته تللی و، په مسکو کې هم بايد د ځار په شان سخاوت وښيي. ددې لپاره چې په بشپړه توګه د هر روس زړه ته لاره پيدا کړي، د ټولو فرانسويانو په څېر چې نه شي کولای هېڅ ښکلی احساس زما د ګرانې، مهربانې او خوارې مور له يادونې پرته تصور کړي. پريکړه يې وکړه چې امر وکړي د دغو ټولو خيريه ټولنو د دروازو پر سر په زرينو تورو وليکي:

-زما د ګرانې مهربانې مور په وياړ! زما د مور خونه! د هغه په خيال کې همداسې ګرځېده:

-آيا په رښتيا زه په مسکو کې يم؟ هو! هغه دی، مسکو زما تر مخې دی، خو دغو د خلکو مخورو استازو او نوميالو ولې دومره ځنډ وکړ؟ ولې رانغلل؟

خو په همدې لړ کې دده د پوځ جنرالانو او مارشالانو په ګونګسې او

پټه پټه دا خوا هغه خوا مشورې روانې کړې وې. د مسکو مخورو پسې لېږل شوي استازي راستانه شول او خبر يې راوړ چې له مسکوه ټول خلک او په تيره بيا مخور وتلي او دغه ښار تش شوی دی. د جرګمارو رنګونه الوتي او ګېڼې اخېستي وو. د هغو ډار نه له دې کبله چې د مسکو او سپېڅلي نکو ښار پرېښی (که څه هم دا خبره ډېره زورونکې وه) بلکې دوی له دې ډېر ډاريده چې معظم ټولواک ته دغه خبر څنګه ووايي. په څه ډول پرته له هغه چې د ستر ټولواک خاطر له هغه وحشت سره مخامخ کړي، چې فرانسويان يې د ملنډو وړ بولي او هغه ته ووايي چې هسې دومره ډېر ځنډ د مسکو مخورو ته سترګه په لاره پاتې شوی دی. هغه ته څنګه خبر ورکړي چې په مسکو کې له يو څو ډلو نشيانو نه پرته بل هېڅوک پاتې نه دي. يوې ډلې به ويل هر څنګه چې کېږي په کوم ډول نه کوم ډول، څو تنه د مسکو د مخورو د استازو په نامه ټولواک ته راټول کړي، بلې ډلې به بيا ويل چې نه، ښه به دا وي چې ټولواک په خورا احتياط د رښتيا اوريدو ته چمتو شي. دغه ځانګړی حالت له دې کبله کړکيچن و چې ټولواک د خپلو سترو تنګ لارو د څېړلو په لړ کې، د خپلې کېږدۍ په وړاندې ګرځېده راګرځېده، کله به يې لاس لمر ته سايوان کړ، مسکو ته تلونکې واټ ته به يې وکتل او د کبر موسکا به يې پر شونډو خوره شوه.

دله هغه سره مل مشاورينو اوږې پورته واچولې، هغوی چې نه شو کولای څه سپکه سپوره خبره وکړي، يوازې دا يې ويل:

-د شرم خبره ده، دا ناشونې ده، څنګه دا سې شول؟

په دې وخت کې ټولواک له ځنډنۍ انتظار او چوپتيا نه ستومانه شو او د خپل احساس له احساسه يې داسې انګېرله چې ددغې پرتمينې شېبې رارسېدل، دومره ځنډنۍ شوې، چې کرار کرار خپل

پرتم له لاسه ورکوي، نو ځکه یې لاس وښواروه. د توپ د ډزیو غږ واوریدل شو. دغه ډزې د خوځېدو نښه وه. فرانسوي پوځ چې مسکو له درې خوا وو کلابند کړی و، د مسکو پلو وخوځېد. دغه پوځ د توریسکایا، کالوژسکایا او دروګامیلوسکایا د دروازو له لارو، مسکو ته ورننوت. د سورو او پلو ډلو یو بل نه دوړاندې تګ سیالي کوله، ژر ژر یو له بل نه مخ ته کېدل، هغه دوړې چې د دوی له خوا ځېدا نه پورته کېدې، فضا تته کړې او د دوی شروشور او چغو، غوږونه کڼول.

ناپلیون له خپلو مشاورینو سره چې د پوځ خوځېدا او پرمختګ لېواله کړی و، له هغو سره د دروګامیلوسکایا تر تم ځایه پورې وړاندې لاړ. هلته بیا ودرید، له آسه راکوز شو. تر ډېرو پورې د کامرکلوژسکي په نرۍ کوڅې کې ګرځېده راګرځېده او د مسکو د مخورو راتګ ته یې شېبې شمېرلې.

۲۰

خو مسکو تش و، په دې ښار کې لا د پخوانيو او سېدونکو پنځوسمه برخه خلک پاتې وو، هغه تش و، د انګبينو د هغه کندو په شان تش و چې ملکه يې ترې کډه شوې وي او کرار کرار لا پسې تشېږي.

بې ملکې کندو، د ژوند له نښو بې برخې وي، که څه هم په لومړي نظر دغه کندو، د نورو کندوانو په څېر له ژونده ډک بريښي، خو بيا هم هغه له ژونده تش وي. د شاتو مچۍ د غرمې د لمر تر زرينو او تودو شغلو لاندې د بې ملکې، کندو په شاوخوا کې د هماغه ژوندیو کندوانو د مچيو په شان، په هماغه شروشرنګ الوزي را الوزي. له هغه نه هماغه شان د شاتو د خوند بوی راځي او هماغه شان مچۍ په کې وزي، ننوزي، خو د ډاډ لپاره بايد په ځير دغه کندو ته وکتل شي چې پوه شو چې په دغه کندو کې نور نو ژوند نه شته. ددغه کندو ژوند يو کندو ته ورته نه دی، ددې کندو د مچيو الوتل، د نورو کندوانو د مچيو الوتو ته ورته نه دي، نه يې د شاتو بوی هسې دی او نه يې د مچيو شروشور هغه ته ورته وي. پر دغه کندو کې د مچيو خاوند د پخوا په شان د خواخوږي او د ډله ايز غږ پر ځای، د لسګونو زرو مچيو د آوازو پر ځای او ددې پر ځای چې خپلې لکۍ يې په ګوا ښمنه توګه پر ځان خښولې، وزرونه يې رپول او د ژوند له ولولو ډک غږونه يې جوړول. ددې ټولو پر ځای د کندو د بيلابيلو ځايونو نه ساړه او بې خونده آوازونه اوريدل کېږي. د کندو د وتلو او الوتو له دريڅې نه، نورد پخوا په شان مستونکی او پالونکی بوی چې لږ په زهرو هم لړلی وي، نه اوريدل کېږي. نور نو له خونده ډک بوی له هغه نه راځي بلکې د داسې

انګبینو بوی ترې راځي چې ورستېدو ته نېږدې شوی وي. د دریچې په شاوخوا کې نور سربښندونکي ساتونکي چې لکۍ يې څېړي کړي وي او د چغو غړونکو استازو په څېر د خوښۍ چغې پورته کوي، نه ليدل کېږي. ..

دلته غلې تور اندامې مچۍ د کندو د تالانولو لپاره پټې پټې راځي او په شاتو کې په لړو شوي ځان په چټکۍ بېرته له هغه ځایه راوزي. هغوی نور چیچل نه کوي، هغوی خپله له ګوابنه تښتي. پخوا به مچۍ له شاتو ډکې درنې درنې کندو ته راتلې او د بار له ښکته کېدو نه وروسته به تشې بېرته وتلې. اوس خالي راځي او له انګبینو ډکې بېرته وزي. د مچیو خاوند د کندو سر خلاصوي، د هغه لاندنۍ برخې ته ورګوري، توري له شاتو ډکې مچۍ چې د هڅوله شوقه به مستې وې او يو له بل به سره تښتېدلې او لکه کړۍ به سره ځړوندې وې او تل به يې په بنګېدو بنګېدو کې دزبېښلو په شان له ځانه انګبين نښتيځل، خو اوس د هغو مچيو پر ځای ستومانه له ژوند پاتې او خوبولي کارګران ليدل کېږي چې د کندو په غولي هرې خواته بې هدفه روان دي او لکه د مستو نشه يې سرسامو په څېر د کندو له يوه ديواله په بل او له بله په بل لګېږي.

د کندو غولی چې يو وخت په خورا ځير او ښکلا ،د مچيو له خوا ګاڼل شوی او د هغو په وزرونو به جارو شوي و او د موم شويو او بويناکو شاتو ،هغه سريښناک شات چې نيم ځانه مچيې ،هغه د مرګ په حال مچۍ چې په خورا ستونزو لاس او پښې وهي او هغه مړې مچې يې چې اوس يې څوک خيال نه ساتي هلته پرې پرتې دي. ..

مچۍ پالونکی د کندو لوړ پوړ، پورته کوي او د هغه ښکتنۍ برخه ګوري، خو د مچيو د کتارونو پر ځای، چې د شاتو د ږمنځو واټنونه يې

د هګيو د تودولو لپاره ډکول او س د ښه کار او استادۍ په لاس جوړې شوې رڼمنځې ويني، نور هغه د پېغلتوب ډوله پخوانی سپېڅلتيا کومه نښه نه ليدل کېږي، هر څه ګډوډ او لړلي دي. تالانګرې غلې مچۍ بې شروشوره په چټکۍ هر پلو الوزي، خپل تالان کوي خو کوربنې وچې ډنګرې بې حسه او بې حاله لکه د زړو او عمر وهلو په شان متې متې خوځېږي، نه چاته ګوابښ پېښوي او نه له چا نه هيله کوي، د مرګ په سرسامۍ کې شپې ورځې تېروي. ډولاډول مچۍ سرې، تورې وړې او غټې په ناخونده او ګډوډو الوتو کې د کندو په ديوالونو لګېږي، کله ناکله خو له دې يا له هغې خوا نه د شاتو له رڼمنځو، او يا نويو زوکړ، خو مړو شويو مچيو له مينځه کوم قهرجن آواز راپورته کېږي. يو چېرې خو دوه کارګرې مچۍ د پخوانيو يادونو په ياد کندو پاکوي او په ټول قوت سره د مړو شويو مچيو مړي د باندې باسي، هغوی دا کار کوي، خو په دې نه پوهېږي چې دا ټولې هلې ځلې د څه لپاره دي. د کندو په بلې خوا کې دوه زړې مچۍ په خورا تربګنۍ يا يو بل سره وهي يا يو بل پاکوي او يا ډوډۍ خوري، خو په دې نه پوهېږي چې دا کار له خواخوږۍ کوي او يا له تربګنۍ. او د کندو په بله خوا کې دربيمه ډله پر يو بل وارونه کوي او بيا ټول په ګډه يوه بله بدمرغه تر مرګه وهي، هغه خپه کوي او دغه د مرګ په حال کې مچۍ لکه کراره الوتونکې ښاپيرۍ د نورو مړو په سر رالوېږي. د مچيو خاوند دوه منځنۍ رڼمنځې لرې کوي. چې د کندو يا ځالې منځ وګوري، د پخوانيو زرګونو مچيو پر ځای چې پخوايې يوې سترې تورې کړۍ، ديوه رازمن او ستر ارمان لپاره کار او ښارنه کوله، څو سوه غمرلې او خواشينۍ مچې ويني. هغوی ټولې پرته له هغه چې خپله پوه شي، وړې شوي دي. هغوی د خپلې سپېڅلې خزانې د ساتنې په لاره کې ژوند بايللی او نور خزانه په

کار نه ده. له هغوی نه د مرګ او خوساوالي بوی لګېږي. د هغو ځو دانې خوځېږي، پاځېږي، الوزي د دښمن په لاسو نه کيني او پرته له هغه چې د مرګ توان ولري، نښتونه وهي. نورې ټولې مړې شوې دي او لکه د کبانو د پوټکي په شان سولېږي او تويږي. د مچيو خاوند د کندو سر ترې د غه کندو د ګچ په انځور سره ددې لپاره په ننبه کوي چې وروسته يې مات کړي.

کله چې ناپليون سترې ستومانه ناآرامه وړاندې وروسته د کامروکالوژسکي په کوڅه کې ګرځېده او د مسکو مخورو ته سترګې په لاره و او لږ تر لږه د ورځني درناوي له مخې بايد هغوی دده هرکلي ته راوتلي وای. مسکو تش تش و.

د مسکو په بېلابېلو څنډو کې يوازې هغه خلک چې هسې يې موخه او د ورځني عادت له مخې چکرې وهلې، ګرځېدل راګرځېدل. لا تر اوسه هم په ښار کې ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه.

کله چې يې په ډېر احتياط ناپليون ته خبر ورکړ چې مسکو له خلکو تش شوی دی، هغه په تند غلچک خبر لوخ ته وکتل. بيا يې له هغه مخ واړاوه او په پټه خوله يې ګرځېدو ته دوام ورکړ او وې ويل:

-ګاډی، مې راولئ.

هغه په ګاډي، کې د خپل نوکريوال ياور تر څنګ کېناست او د لومړې کرښې پلو وخوځېد او له ځانسره يې ويل:

-مسکو تش شوی دی، د نه منلو وړ خبره ده.

هغه ښار ته نه لاړ او دروګوميلوفسکي د تم ځای په يوه مېلمستون کې پاتې شو.

هغه تياتري ننداره چې هغه جوړل غوښتل ،جوړه نه شوه.

۲۱

روسي پوځ د شپې له دوو بجو نه د ورځې تر دوو بجو پورې له مسکو نه تېر او له ښار يې وروستي تلونکي او سپېدونکي او ټپيان هم له ځانسره واخېستل.

د پوځ د تېرېدو په وخت کې د خلکو تر ټولو زياته ګڼه ګوڼه د کامن مسکواريځکي او يوزوفسکي د پلونو پر سر وه.

کله چې پوځ له کرملين نه د راتاوېدو لپاره دوه ډلې شو، ډېرو سرتېرو د مسکواريځکي او کامني پر پلونو ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه، يو زيات شمېر سرتېرو له تمبدو او ګڼه ګوڼې نه ګټه واخېسته، په کرار او په پټه د واسيلي بلژانسکوا او باراويځکي د دروازې له لارې پورته غونډيو ته وروختل، ځان يې سره ميدان ته ورساوه او هلته يې دوی داسې وانګېرله او ځانته يې اجازه ورکړه، چې هر پردی شی چې پر مخه ورځي، اخېستی يې شي. د خلکو داسې ډلې او ګڼې ګوڼې لکه د بازار د ورځو په شان د ګاستني دفور(د مېلمستونو مانۍ) ټول دالانونه او لارې ډکې کړې وې. ،خو نه د پلورونکو د غولوونکو آوازو شروشور، نه د ګرځندو سوالګرو غږ او نه د ښځو بېلابېلې ډلې، يو هم نه ليدل کېدل. يوازې بې وسلې دريشي لرونکي سرتېري چې پوځي کوټونه يې پرغاړه وو، تش لاس راننوتل او له درنو پېټيو سره وتل.

دوکانداران او د هغوی شاګردان (شمېر يې هومره زيات نه و) هک حيران پاتې او د سرتېرو او پوځيانو په ګڼه ګوڼه کې ګرځېدل، کله به يې دوکانونه تړل او کله به يې هغه د دې لپاره خلاصول چې له خپلو

شاګردانو سره خپل کالي او سودا کوم خوندي ځای ته ورسوي. د ګستيني دفور (د مسکو لوی بازار) په لوی ډګر کې سازيانو ډولونه غږول، خو د ډول غږ د دود برخلاف سرتېري، په تېره بيا تالانګر هغه د پخوا په شان نه د ساز او په کتار کې دريدو ته، بلکې له هغه ځايه لرې کېدو ته هڅول. په دوکانونو او د بازار په دالانونو کې د سرتېرو په منځ کې ځينې کليوال چې خړ کالي يې اغوستي او سرونه يې خريلي و، هم ليدل کېدل. دوه تنه افسر چې ديوه يې د غاړې دستمال پر اوږه او ټټر پروت و، پر خړ ډنګر آس سپور و او بل يې کوټ اغوستی، خو پلی و، د ايلينکا د واټ څنډې ته ولاړل او سره غږېدل. درېيم افسر هغو ته په ځغاسته راغی او ورته وې ويل:

-جنرال امر وکړ چې هر څنګه کېږي، بايد ټول سمدلاسه له بازاره وويستل شي. دا څه حال دی؟ دا کړه، د چا کړو ته ورته دي، نيمايي سرتېري تښتېدلي دي.

هغه، پر هغو درې بې وسلو سرتېرو چې د کوټونو لمنې يې په منګلو کې رانيولې وې، او په چټکۍ د هغو له څنګه د بازار دالان ته ورننوتل غږ وکړ:

-چېرې روان ياستئ؟ تاسو ته وايم چېرې؟

بل افسر ځواب ورکړ:

-هو کې، اجازه راکړئ هغوی سره راټول کړو، دا د راټوليدو نه دي، ژر تر ژره بايد لاړ شو، ټولی وتښتېدل، چې دا نورې يې هم ونه تښتي.

-څنګه لاړ شو؟ د پله پر سر لاره بنده شوې ده، څوک مخکې تلای نه شي. څه وکړو؟ اوس ځځير ترې کړی کړو، چې ونه تښتي.

مشر افسر غږ وکړ:

-هلته ورشئ ! ټول ،له هغه ځايه، له بازاره وباسئ !

هغه افسر چې د غاړې د ستمال يې پر اوږې او ټټر غوړولی و، له آسه راکوز شو، ډولچي ته يې ورغږ کړ او له هغه سره يو ځای د بازار د لويې دروازې خواته ورغی. يو شمېر سرتېري په ډله ايزه توګه وتښتېدل. يو سوداګر چې د پزې څنګ ته يې پر مخ سره بخارونه راوتلي وو، د هغه له مړې څېرې نه آرامي او تکل کېده کړې وه، د ځانښودنې لپاره يې تند تند لاسونه ښوره ول، افسر ته ورننېږدې شو او وې ويل:

-جلالتمابه! پر موږ رحم وکړئ،موږ وساتئ. زموږ په دوکان کې څه نه شته، خو هر څه چې شته،هغه له تاسو نه ځار. که غواړئ تاسو عاليجناب ته به همدا اوس، وريښميني جامې راوړم، موږ په حق او حق پالنه پوهېږو، خو هغه څه چې دوی کوي، دا خو غلا ده، تالان دی. مهرباني وکړئ موږ له دغو وساتي، لږ تر لږه دومره وخت راکړئ چې دوکانونه وتړلای شو.

څو تنه سوداګر پر دغه افسر راټول شوي وو.

د هغو له ډلې نه يو تن چې ډنګر و او قهر يې له څېرې وريده، وويل:

- بس کړه، اپلتې مه غږوه، سر يې ور پرې کړه او ته د ويښتو غم کوي. پرېږده هر څوک چې هر څه وړي شي، وړي دې. هغه په ډېر قوت لاس وخوځاوه او له افسر نه يې مخ واړاوه.

لومړی سوداګر په خواشينۍ وويل:

-ايوان سېدوريوويچ! تا ته هسې خبرې آسانې دي، تاسو جلالتمابه مهرباني وکړئ!

ډنګر سړي چغه کړل:

- کومې خبرې آسانې دي؟ د څه شي خبرې؟ زما په درې دوکانونو کې د سلو زرو روبلونو مال پروت دي، که پوځونه لاړ شي، بيا دا ساتلی شئ؟ هی هی، څه خلک يو؟ دا به د خدای اراده وي.

لومړی سوداګر په درناوی وویل:

-مهرباني وکړئ، جلالتمابه!

افسر هک پک ولاړ و، په څېره کې یې د شک او تردید حالت څرګند و، خو ناڅاپه یې چغه کړل:

-زما یې څه؟ او په چټکو ګامونو د دوکانو د کتار خوا ته وړاندې روان شو.

د یوه خلاص دوکان نه د وهلو او ښکنځلو غږونه اورېدل کېدل، کله چې افسر د هغه مخې ته وروررسېد یو سړی چې خړ کلیوال کالي یې اغوستي او سر یې خریلی و، له هغه نه د باندې راودانګل، سر یې ټیټ او ځان یې خم خم کړ، د سوداګرو او افسر له څنګه تېر شو. افسر هغو سرتېرو ته چې په دوکان کې و، ورودانګل، خو په دې وخت کې د مسکو اریځکي د پله له خوا د بې پایه ډلې د شروشور یو وحشتناک غږ واورېدل شو او افسر په چټکۍ څلور لارې ته راستون شو. هغه پر له پسې په لوړ آواز وپوښتل:

-څه شوي دي؟ څه خبره ده؟ خو د هغه ملګری د واسیلي بلاژنسکي د کلیسا له څنګه هغه پلو ته چې چغې ترې راتلې ځغاستل. افسر پر آس سپور شو او هغه پسې ورو خوځېد. پل ته چې وروررسېد، وې لیدل چې دده توپونه له توپ کشونو نه جلا شوي وو. سرتېري پلي پر پله روان او څو کراچۍ او ښتې پرتې وې. څو تنه یې ولیدل چې ګېډۍ اخېستي او ورخطا وو، خو څو تنو سرتېرو په کړس کړس خندل. د توپونو تر څنګ یوه ګاډۍ ولاړه وه. دوه آسونه پورې تړلي وو، د ګاډۍ ارابو پورې څلور پټاره لرونکي آسونه هم تړلي وو. پر کراچۍ ډېر شیان بار وو، د بار پر سر د ماشومانو د څوکۍ څنګ ته چې پښې یې پورته وې، یوه ښځه ناسته وه. هغې له خواشینۍ او ناهیلۍ نه زګیروی کاوه. افسر ته د

هغه ملګرو افسرانو وویل چې د خلکو د چغو او د دغې ښځې د زګیروی علت دا دی چې جنرال یورمولوف دغه ګڼه ګوڼې ته په رسېدو سره پوه شو چې سرتېري په بازار کې خواره شوي، تالان یې ګډ کړی دی، نو ځکه خلکو د ښار پر پله پاټک اچولی او هغه یې تړلی دی. نو له دې امله هغه سپارښتنه کړې ده چې توپونه راخلاص کړي او داسې ځرګندونه کړي چې غواړي پر پله ډزې وکړي، د خلکو د ګڼه ګوڼې له ډاره، کراچۍ او ګاډۍ اړوي، یو بل سره ناندرۍ کوي او وهي، له ناهیلۍ نه یې چغې سورې ګډې کړې، د پله لاره یې آزاده کړې او سرتېري بریالي شوي دي چې خپل پرمختګ پیل کړي.

۲۲

په دې وخت کې ښار چور تش و، په کوڅو کې هېڅ څوک نه لیدل کېدل،د دوکانونو او کورونو دروازې تړلي وې، یو نیم ځای په یو نیم سماوار(کافی) کې یو نیم غږ یا د مستانو له مستۍ نه پوهېدونکې سندرې اوریدل کېدې. په واټونو کې هېڅ ګاډی یا کراچۍ نه لیدل کېده، خو کله ناکله به د کوم پلي د ګامونو غږ واوریدل شو. د پاورسکایا کوڅه چور تشه او چوپه چوپتیا په کې خوره وه. د رستوف د کور د سترې ماڼۍ په انګړ کې، د ګاډیو او کراچیو آسونو وابښه او خوشايي پاتې وو، خو هېڅ څوک هلته نه لیدل کېدل. له رستوفیانو نه د پاتې شوي کور په مېلمستون کې دوه تنه لیدل کېدل، یو ایګنات، چې څوکېدار و او بل د واسیلي لمسی میشکا چې په مسکو کې له خپل نیکه سره پاتې شوی و. میشکا د پیانو دړه پورته کړې وه او په یوې ګوتې یې غږوله. ساتونکي څوکېدار لاسونه تر ملا نیولي وو، د هینداري تر وړاندې ولاړ و او په خوښۍ خوښۍ موسېده.

هلک ناڅاپه په دوو لاسو د پیانو په وهلو پیل وکړ او وې ویل:

-ګوره ! کاکا ایګنات، څومره ښه پیانو وهم.

ایګنات له دې چې خپله څېره یې په هینداره کې لیده،لا پسې خوښېده،موسېده، هغه ته په تعجب ځواب ورکړ:

-راته ګوره ! راته ګوره !

ماوراکوزمینیشنا چې په کراره کورته راننوتې وه، د هغو له شانه په ټیټ آواز پرې غږ وکړ:

-بې وجدانو، رښتیا وایم بې وجدانو ! ته یې اوربوز ته ګوره، خولۍ ته یې ګوره ! دی څنګه خاندي، یوازې همدې کارونو ته خدای

پیدا کړي یاست. هلته هر څه ګډوډ پراته دي، واسیلي له پښو ولوید ، اوس به زه درسره ګورم !

ایګنات مړاوستی(کمربند) ټینګ کړ، موسکا یې له شونډو وتښتېده، سر یې په اطاعت ښکته واچاوه، له کوټې ووت، زلمي وویل:

-تروري !زه ښه پیانو وهم.

ماورا کوزمینیشنا پر هغه لاس پورته او چغه کړل:

-زه به اوس ښه پیانو وهل دروښیم، ځه، پاڅېږه بابا ته دې سماوار ولګوه.

ماوراکوزمینیشنا له پیانو نه دوړې پاکې کړې، هغه یې وتړله، یو سوړ آسویلی وویست له مېلمستون نه ووته او دروازه یې پورې کړه.

انګړ ته چې ووته په دې فکر کې شوه چې اوس څه وکړي، له وآسیلېوویچ سره د ځنګ په مانۍ کې چای وڅکي او یا انبار ته لاړه شي او هلته ګډوډ پراته شیان سره ټول کړي.

د آرامې کوڅې نه د چټکو ګامونو غږ واورېدل شو، دغه ګامونه له کوره د چاپېرې وسپنیزې کټارې دروازې ته ورسېدل، ودرېدل، د لاسونو د هغو هڅو غږ تر غوږه شو، چې د دروازې د خلاصول تکل یې درلود.

ماوراکوزمینیشنا د کټارې دروازې ته ورنږدې شوه او وې پوښتل:

-څوک مو په کار دي؟

-ګراف، ګراف الیه اندریوویچ رستوف.

-تاسو څوک یاستئ؟

یو روسي بادار وزمي خوا ږه غږ وویل:

-زه افسر یم، باید هغه ووینم.

ماوراکوزمینیشنا د کتارې دروازه خلاصه کړه او یو اتلس کلن افسر چې ګرده بشره یې رستوفیانو ته ورته وه، انګړ ته راننوت.

ماوراکوزمینیشنا په مهربانۍ وویل:

-هغوی لاړل پلار جانه ! پرون ماښام یې کډه بار کړه او لاړل.

ځوان افسر د وسپنیزې دروازې مخې ته ودرید، زړه نازړه شو چې راننوزي یا رانه ننوزي، وبنګېده او وې ویل:

-وي دې، افسوس دی، کاشکې پرون راغلی وای، بد کار و شو.

ماوراکوزمینیشنا په دې لړ کې خورا ځیر او خواخوږۍ ددغه ځوان څېرې ته چې دې ته یې د رستوفیانو د آشنا څېرې څرګندوله کوله، کتل او د هغه څېرې کوټ او شلیدلي موزې یې څارلې، هغې وپوښتل:

-له ګراف سره مو څه کار و؟

افسر دروازې ته داسې لاس وروړ، چې ګواکې غواړي لاړ شي او په خواشینۍ یې وویل:

-افسوس دی، نه پوهېږم څه وکړم.

بیا زړه نازړه شو، خو ناڅاپه یې وویل:

-پوهېږئ زه د هغو خپلوان یم، هغه تل له ما سره ډېره خواخوږۍ کوله، خو اوس ګورئ چې (هغه په موسکا او مهربانۍ خپل شلیدلی کوټ او موزې ته کتل) کالي مې شلیدلي، پیسې هم نه لرم، ما غوښتل چې له ګرافه..

ماوراکوزمینیشنا د هغه خبره پرېکړه او وې ویل:

-یوه دقیقه به مو صبر کړی وای پلار جانه ! یوازې یوه دقیقه !

همدا چې افسر لاس له دروازې پورته کړ، ماوراکوزمینیشنا راستنه او په چټکو ګامونو، د شا انګړ ته خپل کورته لاړه. کله چې ماوراکوزمینیشنا خپل کورپلو روانه وه، افسر سرښکته اچولی، په

ځیر او موسکا یې خپلو شلیدلو موزو ته کتل، په انګړ کې یې قدم واهه او په زړه کې یې ویل:

-ډېره بده شوه او افسوس دی چې له کاکاجان سره مې دیدن ونه شو ، خو خیر، ډېره مهربانه بوډۍ ده. خو دا مهربانه بوډۍ اوس چېرې لاړه؟ خیر، خو نه پوهېږم. د کومو کوڅو له لارو به زه ژر خپل غونډ ته ورسېږم. اوس به غونډ روګوژسکایا ته رسېدلی وي.

ماوراکوزمینیشنا له ډاره په ډکې خو زغردې څېرې چې یو چارخانه مروړل شوی دستمال یې په لاس کې له ګرځني بېرته راتاو شوه. لا څو ګامه افسر ته پاتې و چې د دستمال غوټه یې خلاصه کړه یو سپین پنځه ویشت روبلی لوټ یې ترې راوویست او په چټکۍ یې افسر ته ورکړ.

-که جلالتماب خپله په کور کې وای، دا ښکاره ده چې هغه به هرومرو د خپلوان په توګه کولای شول .. خو خیر سمدلاسه خو همدغه...

ماوراکوزمینیشنا شرمېده او ګبنۍ اخېستې وه، خو افسر هېڅ نه او نو ونه کړ. پرته له تلوار یې لوټ واخېست او ماوراکوزمینیشنا نه یې مننه وکړه. هغې پرله پسې ښښنه غوښته، عذرا یې کاوه او ویل یې:

-که خپله ګراف په کور کې وای .. حضرت مسیح مو مل شه پلارجانه ! خدای دې له بدې ورځې وساته !

هغې په درناوی درناوی افسر بدرګه کړ، افسر موسېده او داسې برېښېده چې خپل ځان او حال پورې خاندي. هغه خپل سر ښوراوه او لاړ، له چوپتیا نه په ډکو کوڅو کې په دې هیله چټک روان و چې د یااوزرسکي له پله سره ځان خپل غونډ ته ورسوي.

ماوراکوزمینیشنا تر ډېرو پورې په لمدو سترګو د تړلې دروازې مخې سره ولاړه پاتې، په فکر کې وه، سر یې ښوراوه او له دغه ناآشنا افسر سره یې غیر منتظره مورنۍ خواخوږۍ او زړه خوږي احساساوه.

۲۳

د واورکا د کوڅې تر يوې ودانۍ لاندې چې لا پوره جوړه شوې نه وه، په يوه سماوار کې د مستو نشيانو د مستۍ او سندرو ويلو غږ اوريدل کېده. په يوه هومره نه لويې مردارې کوټې کې د ميزونو شاوخوا کې پر څوکيو تر لسو پورې کارګران ناست وو. هغه ټول مست او نشه وو. بشرې يې له خولو نه لمدې، سترګې خړې خړې، په زور يې خولې ښورولې، په خورا زحمت، بې پروايۍ او بې سُره يې کومه سندره ويله.

هغوی هر يو جلا او د زړه په زور سندرې ويلې، خو هغوی نه ددې لپاره سندرې ويلې چې زړه يې غوښت ،بلکې دوی ددې لپاره سندرې ويلې چې غواړې وښيي چې نشه دي او تفريح کوي. له هغو نه يو لوړ ونی، ژيړ څېری چې ښکلې شين بخونې ښايسته جامې يې اغوستې وې، پر هغو ولاړ و. که د هغه نازکې سره نښتې پرله پسې خوځېدونکې شونډې او تتې ناځلېدونکې او ناخوځېدونکې سترګې نه وای د هغه څېره به د هغه په دې نرۍ او وتلې پزې سره خورا ښکلې وای. هغه د هغو کسانو پر سر ولاړ و چې سندرې يې ويلې. داسې برېښېده چې په خپلو سپينو لاسونو چې لستوڼي يې تر څنګلو پورې بډ وهلي، خپلې ناولې ګوتې يې په زور سره جلا کړي، په خورا زغرده او لاسي خوځېدا او کږېدو وږېدو ددغو سندرغاړو لارښوونه کوي. دغه لستوڼي پرله پسې

رانښکته کېدل او هغه هر وار او په ډېر ټینګار په خپل کین لاس هغه ببرته بېړه وهل، داسې چې ګوا کې تصور یې کاوه دده دغه سپین او په هغو کې له ورایه د لیدونکو مراندو او خوځېدونکو لاسونه بربنډ والي ځانګړې ځانګړتیا لري.

سندره لا نیمايي ته رسېدلې نه وه چې د کور د زینو د سر په دالان کې د اخ و ډب او وهلو شروشور واورېدل شو.

لوړ وني ځوان لاسونه وارتیږل او په مشر وزمه بېه یې چغه کړل:

-هلکانو نا ندري بس دي !

هغه چې هماغه شان لستوڼي بډ وهل، د زینو د سر دالان ته ووت، کارګران هم ورپسې وو. دغو کارګرانو چې هغه سهار ددغه ځوان په مشرۍ په هغه سماوار کې مستي او ځکل کول، له فابریکې نه د سماوار د خاوند لپاره یوه ټوټه چرم راوړې او د هغه په بدل کې یې ځکل اخېستي و. د سماوار په ګاونډ کې د پېښ (آهنګر) په دوکان کې ناستو کارګرانو په دې ګمان چې پر سماوار تالان ګډ شوی، هځه کوله په زور، سماوار ته ورننوزي او دوی هم برخه وکړي.

د سماوار خاوند له پېښ سره لاس و ګرېوان و، خو همدا چې کارګران له سماوار نه ووتل، پېښ ځان له سماوارچي، نه وژغوره، خو پر مخ پر غولي ولوید. یو بل پېښ د دروازې پلو ورودانګل، سماوارچي یې راونیو او پر خپل ټټر یې هغه ته ګوزار ورکړ.

لستوڼي بډ وهلي ځوان له سماوار نه د راوتلو په شېبه کې هغه پېښ ته چې له دروازې نه یې رادانګلي و، پر مخ څپېړه ورکړه او چغه یې کړل:

-هلکانو زموږ اندیوالان وهي !

په دې وخت کې لومړي پېښ له غولي راپورته شو، خپل ژوبل شوی مخ یې نور هم وشکاره، مخ یې وینې وینې شو او په ژړغوني آواز یې

چغه کړل:

-پیره داره ! وي واژه ! سړي یې وواژه ! ورونو مرسته وکړئ !

یوه ښځه چې له ګاونډي ګرځني نه، راوتلې وه چغې وهلې:

-اې پلارکه ! په مرګ یې وهلی، وژلی دی، سړی یې وژلی !

پر وینو لړلی پښ د خلکو ګڼه ګوڼه راجوړه شوه، یو تن ،سماوارچي یې ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

-نه یوازې دا چې په خلکو یې تالان جوړ کړی، اوس آن جامې هم ترې باسي، دا دې څه وکړل سړی دې وواژه داړه ماره !

هغه لوړ ونی ځوان پر برنډه ولاړ و، په تتو سترګو یې کله سماوارچي او کله پښ ته کتل، زړه نازړه و چې له چا سره لاس و ګریوان شي، خو ناڅاپه یې پر سماوارچي غږ وکړ:

-قاتله ! اوس سړي وژنې، هلکانو ! وې تړئ !

سماوارچي چغې کړې:

-څه شی، څو مو داسې تړلی؟ ځان یې پر ده د یرغل راوړونکو خلکو نه وژغوره، هغوی یې پورې وهل، خپله خولۍ یې له سره پورته او کلکه یې پر ځمکه ووهله. دده دغو کړو، ګواکې کوم له رازه ډکه نښه درلوده چې سمدلاسه پر ده راولویدلي کارګران، په خپلو کړو کې زړه نازړه شول.

سماوارچي خپله خولۍ، له ځمکې راپورته کړه او چغې یې کړې:

-قانون، ورونو، زه په قانون ښه پوهېږم. اوس د پولیسو ماموریت ته ورځم، تاسو فکر کوئ، نه ورځم؟ نن هېڅ څوک نه شي کولای د چا په شتمنۍ تالان ګډ کړي.

لوړ ونی ځوان او سماوراچي دواړه په ګډه په کوڅې کې وخوځېدل او یو بل ته یې تکرارول:

-درځه چې ځو ! اوس به وګورو، درځه، درځه چې ځو !

هغه په وینو لړلی پښ هم د دوی تر څنګه روان و. کارګران او هغه نور کسان چې په اخ و ډب کې ورګډ شوي نه وو، هغوی پسې درروان وو.

د ماروسیکا د کوڅې په یوه کنج کې، د یوې لویې ودانۍ تر مخې چې کړکۍ یې تړلې او یوه لویه لوحه چې موچي پرې لیکل شوي ولاړه وه، د شلو په شاوخوا کې موچیان ولاړ وو. ټول ډنګر ډنګر خواشیني، وچ کلک، جامې یې شلېدلې، او زړې وې.

یو موچي چې نرۍ ږیره او وتلې وروځې یې لرلې، وویل:

-هغه شان چې ښايي خلک یې تالان کړل. څه ووایم، هغه،زموږ وینې وزبېښلې، او اوس حسابونه پوره ګڼي. پوره یوه اونۍ یې کار راباندې وکړ، وې زورولو، وې زورولو، موږ یې خوارۍ ته کینولو، او خپله لاړ.

غړېدونکی موچي چې په وینو لړلی سړی ولید، چپ شو او ټول شل تنه موچیان په خورا پاملرنې له دغې راتلونکې ډلې سره یو ځای شول، هغوی ویل:

-دا خلک چیرې روان دي؟

-ښکاره ده چېرې ځي، ماموریت ته ورځي !

-دا څه وایې، دارښتیا ده چې زموږ د انډیوالانو زور نه دی پرې رسېدلی؟

-نو تا څه فکر کاوه؟ته راشه چې خلک څه وایي؟

هر پلو نه پوښتنې او ځوابونه اورېدل کېدل. سماوارچې له دغې ګڼه ګوڼې نه ګټه واخېسته، له خلکو وروسته پاتې شو او په کراره خپل سماوار ته راستون شو.

لوړ وني ځوان پرته له هغه چې د خپل سيال سما وارچي ورکېدو ته پام شي، خپل بربنډ لاس ښنډ اوه او ځانته يې د خلکو د پام را اړولو لپاره پرله پسې همدا سې غږېده. او خلک د خپلو ستونزو د آوارۍ او خپلو تړلو پوښتنو ته د ځوابونو د اوريدو په هيله پر هغه ورټول شوي وو.

د لوړ وني ځوان پرشونډو چې د پام وړ موسکا خوره وه، ويل:

-قانون بايد را وښودل شي، نظم بايد وښودل شي، دا چاروا کي د همدې لپاره چاروا کي دي او ورونو تاسو وو ايئ زه برحقه يم او کنه؟

هغه دا سې فکر کا وه چې چاروا کي نه شته که څه بلا؟ که چاروا کي نه وي، هر څه به تالا والا شي، غلا او داړه ماران خو ډېر دي.

يو چا د ګڼه ګونې له منځه غږ وکړ:

-دا څه اپلتې غږوي؟ څنګه؟ څنګه کېدا ی شي مسکو پرېښودل شي؟ تا ته يې په ټوکه وويل او تا ومنله، پرېږدئ چې پوځيان لاړ شي، ځي دې، ته دا منې چې هغو پرېږدي چې دښمن راننوزي؟

هغه چې لوړ وني ځوان ته اشاره کوله،او ويل يې:

-وګوره ! خلک څه وايي؟

د چينايي ديوال خواته يوه بله ډله پر يوه سړي چې شين بخون کوټ يې اغوستی او يو کاغذ يې په لاس کې و ، ورټول و.

د ګڼه ګونې نه يو چا غږ وکړ:

-فرمان، فرمان لولي ! فرمان سره لولي !

شين کوټي سړي د اګست د ۳۱ مې نېټې خبرتيا ولوستله. خلک ښه پرې ورټول شول، لږ ګڼې واخېست، خو کله چې لوړ وني ځوان د خلکو له ګڼه ګونې نه ځان هغه ته وروړساوه، له هغه نه يې هيله وکړه چې خبرتيا بيا ولولي، بېرته لږ ډاډمن او غږ يې، نور نه رېږديده،

خبرتیا یې بیا ولوستله.

-زه سبا ته د جلالتماب شهزاده حضور ته ورځم.

لوړ وني ځوان چې موسکا یې پر شونډو خوره وه، خو تندی یې تریو و، ورپسې یې تکرار کړه:

-جلالتماب !

لوستونکي دوام ورکړ:

-چې له هغه سره خبرې وکړم، مور باید له پوځیانو سره مرسته وکړو، مرسته وکړو چې د ظلمت او شیطنت جرړې وباسو. هغه لوړ وني ځوان د بري له خوند په ډکه ژبه چغه کړې، ودې لیدل؟ اوس به د ټولو غم درته وخوري.

لوستونکي دوام ورکړ:

ددې مېلمنو جرړې باید ووېستل شي او بلا پسې ولېږل شي. زه به د غرمنۍ په وخت کې بېرته راستنېږم، کار به پیل کړو، کار به پای ته ورسوو او دغه شر به خاورو ته وسپارو.

کله چې لوستونکي وروستې خبرې ولوستلې، ټول چپ شول، هغه لوړ وني ځوان په خواشینۍ سر ښکته واچاوه. داسې بربښېده چې په دې وروستیو خبرو په تېره بیا ددې خبرې –زه سبا ته د غرمنۍ په وخت کې راستنېږم، په معنا هېڅوک پوه نه شول. په ډاګه څرګنده وه ټول د خبرتیا په اورېدو خواشیني وو. هم د خبرتیا لوستونکي او هم د هغې اورېدونکي. د خلکو د احساساتو کچه خورا لوړه، خو دا خبرتیا ډېره ساده او د نه پوهېدو وړ وه، داسې ساده چې د هغو هر یو کولای شول داسې ووایي او دوی له واکمنو نه د داسې فرمان د اورېدو تمه نه لرله.

ټول خورا خواشیني او چپ وو. لوړ وني ځوان شونډې ژوولې او خوځېده راخوځېده.

د خلکو د ګڼې ګوڼې په وروستیو کتارونو کې ناڅاپه څه غږونه واوریدل شول:

-له هغه باید پوښتنه وشي !.. مهرباني وکړئ، دا هم دې په خپله ! څنګه پوښتنه ترې وشي؟ ښکاره ده چې پوښتنو ته به یې.. خپله بیا هر څه ووایي، د ټولو پام د پولیسو د سرمامور ګاډۍ ته چې په ډګر کې راروانه او دوو دراګونو سورو بدرګه کوله، وروا وښت.

د پولیس سرمامور د ګراف په سپارښتنه نن سهار د سیند پرغاړه څو ببېړیو ته اور ورته کړی او ښې پیسې هم ترلاسه شوې وې. دغه پیسې همدا اوس دده په جیب کې وې. کله چې هغه ولیده چې ګڼه ګوڼه ټوله دده خواتهورروانه ده. خپل ګاډیوان ته یې د دریدو امروکړ.

د پولیسو مشر دغو خلکو ته چې په حیا او زړه نازړه د ګاډۍ پلو ورنېږدې کېدل ورغږ کړ:

-دا خلک څوک دي؟

کله چې هغه ځواب وانه ورید، بیا یې وپوښتل:

-زه تاسو ته وایم، څوک یاستئ؟

هغه افسر چې کوټ یې پرغاړه و، وویل:

-جلالتمابه !دا ستاسو خدمتګاران دي.. جلالتمابه هغوی د ښاغلي ګراف دا علامیې ترلوستلو وروسته، ستاسو له اطاعته پرته د بل څه هیله نه لري، دا څه یاغیان باغیان نه دي، هغه څه به کوي چې جلالتماب ګراف ویلي دي.

د پولیسو مشر وویل:

- ګراف دلته دی، هغه چېرې تللی نه دی، د تاسو په اړه یې به هم پریکړه وشي. او خپل ګاډیوان ته یې وویل درځه خوځېږه !

ګڼه ګوڼه ځای پر ځای ودریده. هغوی د هغو څو تنو شاوخواته چې

د دغه چارواکي خبرې يې اوريدلې وې، ورته ول شول او له دوی نه خوځېدونکې ګاډۍ پسې يې وروکتل.

يو ځوان غږ واوريدل شو:

-هلکانو دوکه يې کړئ ! مې پرېږدئ ! هماغه غږ لا پسې زورور شو: پرېږدئ حساب ورکړئ ! راونيسئ ! او ګڼه ګوڼه ګاډۍ پسې وروخوځېده.

دغه ګڼه ګوڼه چې په شور او چغو سورو سره غږېدل، د پوليسو د مشر د تګ پلو، د لوبيانکا د کوڅې خواته ورروانه شوه.

په ګڼه ګوڼه کې پرله پسې غږونه پورته وو:

-څه بنه کار، سوداګر او باداران وتښتېدل او موږ دلته پاتې شو، موږ سپيانو که څه؟

۲۴

د سپتمبر د لومړې نېټې په ماښام ګراف راستوپچين له کوتوزوف سره تر کتنې وروسته، له دې کبله چې دی يې د جګړې جرګې ته نه و وربللی، خواشينی او ځان يې سپک شوی ګاڼه، له دې کبله چې کوتوزوف دده دې وړانديز ته چې د مسکو د ساتنې په چارو کې دی ګډون وکړي، هېڅ پاملرنه نه وه کړې، او دې خبرې هم حيران کړی و چې د پلازمېنې د آرامۍ موضوع او د هېوادپالنې روحيه ددغو ښاغلو لپاره نه يوازې لومړی دريځ نه درلود ، بلکې چور د نه اړتيا وړ او بابيزه ګڼل شوی و. لنډه دا چې ګراف راستوپچين خواشينی، سپک شوی او هک پک مسکو ته راستون شوی و. هغه ماښامنۍ وخوړه او پرته له هغه چې دريشي بدله کړي، همداسې په ناسته او پرهماغې اوږده ځوکۍ غځېدلی او ويده شوی و. د شپې له دولسو بجو نه اوښتې وې چې له کوتوزوف نه راغلي يو استازي راويښ کړ او هغه ته يې يو ليک وسپاره. په ليک کې غوښتنه شوې وه: له دې کبله چې پوځ د مسکو نه آپلو د ريزان د واټ پلو ته په شا کېږي، بايد د پوځ د لارښودنې لپاره هغو ته د پوليس قوتونه ورواستول شي. دې خبر د راستوپچين لپاره نوی والی نه لاره. ګراف راستوپچين نه يوازې له کوتوزوف سره د پاکلونيا په غونډۍ کې تر کتنې بلکې د بارادنيو تر جګړې وروسته چې مسکو ته ټول راتلونکو جنرالانو په يو آواز ويل چې له دښمن سره

لا تر اوسه مخامخ کېدل امکان نه لري، او اجازه ورکړې چې دولتي اداري دې د شپې له خوا له مسکو نه کرار کرار ووزي او د مسکو تر نیمایي نه زیات او سپدونکي له پلا زمېنه وتلي وو، په دې پوهېده چې مسکو به تسلیمېږي. خو د دې ټولو خبرو سره سره ده ته د پام وړ ټکی دا و چې دغه خبره ده ته د کوتوزوف له خوا د یوه ساده یادښت په توګه هغه هم د سپارښتنې په ډول بیا د شپې له خوا هغه وخت چې دی کلک ویده دی، رسېږي. دی سخت حیران او خوابې ورشنه کړې وه.

وروسته بیا ګراف راستوپچین د دې مودې په اوږدو کې د خپلو کړو وړو په اړه څو ځله لیکلي و چې ده هغه وخت دوه غوره هدفه لرل:

په مسکو کې د آرامتیا ساتنه او له دې ښاره په کراره د خلکو بدرګه کول. که د راستوپچین د دغو دوو هدفونو په اړه خبرې وشي، د هغه پر هېڅ کړو نه شو کولای نیوکې وکړو. ولې د مسکو د سپېڅلو معابدو قیمتي شمایل، وسلې، کارتوس، باروت، د غنمو زېرمې، نه وې لېږدول شوې؟ او ولې د دې ښار زرګونه او سېدونکي دوکه شوي وو؟ ولې هغوی ته ډاډ ورکول شوی و چې مسکو نه تسلیمېږي او نه به دوی قحطۍ او خوارۍ ته سپارل کېږي..

خو ۱۸۱۲ کال په مسکو کې د خلکو له پاڅون او ناآرامۍ نه د ګراف راستوپچین د ډار علتونه څه وو؟ د خلکو پاڅون د پیل لپاره کوم علتونه ښودل کېدل؟ خلک له مسکوه وتل او پوځ له مسکوه په تېرېدو د هغو ځایونه ډکول. ،نو ولې خلک د دغه چارو په نتیجه کې پاڅون وکړي؟

نه یوازې په مسکو کې بلکې په بل هېڅ ځای کې د دښمن ولکه پاڅون ته ورته کومه پېښه نه وه رامنځ ته کړې. د سپتمبر په لومړۍ او دویمه له لسو زرو نه زیات وګړي په مسکو کې پاتې شول، خو که د

ستر قوماندان د قوماندانۍ په وړاندې له ګڼه ګوڼې نه سترګې پټې کړو (هغه خلک هم ده په خپله هغې خوا ته هڅولي و) بل کوم څه د پام وړ پېښېدونکي نه وه پېښه شوې. دا ښکاره خبره ده چې که د بارادنيو تر جګړې وروسته چې د مسکو د تسليمېدو امکان زيات شوی و، په خلکو کې يې د وسلو په ويشلو او د خبر پاڼو په خپرولو ډار لا پسې نه وای لمسولای، د کليساوو ټول سپېڅلي شمايل، نورې وسلې، باروت، مهمات او پيسې په کراره له ښاره لېږدول شوي وای او په رښتيني او زغرده توګه خلکو ته ويل شوي وای چې ښار پرېښودل کېږي، نو د خلکو د پاڅېدو امکان به لا پسې کم شوی وای.

راستوپچين چې خورا تندمزاجه او احساساتي سړی و، خپل ټول ژوند د لوړو اعيانو، اشرافو او مخورو سره تېر کړی و، که څه هم د هېواد پالنې له احساساتو بې برخې و، خو د هغو خلکو له ژوند سره چې ده يې د مشرۍ او لارښوونې دعوا لرله هېڅ ډول آشنايي نه لرله. له هماغه پيله، له هماغه شېبې نه چې د ښمن سمولينسک لاندې کړ، راستوپچين ځان لپاره د خلکو د ملي احساساتو د لارښوونې مشري يعنې د روسيې د زړه مشري وټاکله. هغه ته داسې برېښېده (داسې چې بل هر مشر ته برېښي) چې نه يوازې دی د مسکو د خلکو د مادي او ورځنۍ ژوند مشري کوي، بلکې داسې يې انګېرله چې په خپلو خبرپاڼو او لارښوونو کې چې هسې په بازاري ژبه ليکل کېدې، د هغوی د روحياتو او ولولو لارښوونه هم کوي. په داسې ژبې چې خلک يې هر ورځ په ورځني ژوند کې په سپکاوی اوري، خو کله که هغه د کوم مشر له خولې اوري، بيا يې سمې نه اوري او نه يې مني. د خلکو د احساساتو د مشرۍ ښکلې دنده داسې د راستوپچين خوښه او داسې ورسره روږدی شوی و چې دد غې دندې پرېښودل او بې له هر ډول

سرښندنې د مسکو تسلیمېدل، هغه ته د تصور وړ نه و. هغه په دې توګه ناڅاپه ځان د پانې پرغاړه احساس کړ او هېڅ په دې نه پوهېده چې څه وکړي. هغه که څه هم په دې پوهېده، خو تر پایه یې په دې باور نه لاره چې مسکو به تسلیمېږي، نو ځکه یې د دې لپاره هېڅ ډول هڅه او هاند هم نه کاوه. خلک دده د ارادې برخلاف له ښاره وتل. دولتي ادارې ځکه له ښاره ولېږدول شوې، چې مامورینو هغه غوښتل او دی اړ شو په درناوي دې غوښتنې ته غاړه کېږدي. هغه خپله ځان په هغې ونډې او دریځ اخته کړی و چې خپله یې په خپل خیال کې ځانته جوړ کړی و. داسې خیال او چاره چې زیاتره هغو کسانو ته پېښېږي چې تند مزاجه او دژور خیال خاونده وي. . .

د هغه ټوله هڅه او هاند ددې لپاره و چې په خورا لېوالتیا او پیاوړتیا (دا چې دا هڅه څومره د خلکو په ګټه او د هغو د زړه غوښتنه وه، دا بله خبره وه) په خپل زړه کې د هېواد پالنې او په ځان باور او د فرانسویانو په وړاندې د کرکې احساس نورو ته ورولېږدوي، خو کله چې پېښو رښتینی تاریخي بڼه پیدا کړه، خو کله چې فرانسویانو سره کرکه یوازې په وینا کې بس نه وه، خو کله چې نور د دغې کرکې د څرګندولو جګړه هم ښه دلیل نه و، خو کله چې نور په ځان باور او مېړانې مسکو ژغورلی نه شو، خو کله چې د مسکو ټولو اوسېدونکو لکه دیو تن په شان خپله شتمنی پرېښوده او ښار یې پرېښود او په دې توګه یې خپل ناوړه کړه څرګند او ملي احساساتو ته شا کړه، نو هغه وخت و چې د راستوپچین ځانته غوره کړی دریځ چور بې معنا شو. ناڅاپه یې ځان بې کسه یوازې او د خندا وړ احساس کړ، داسې ناتوانه چې تا به ویل له پښو لاندې یې ځمکه تللې وي. کله چې راستوپچین له خوبه راویښ کړل شو او هغه ته د کوتوزوف یادداښت او ترخه

سپارښتنه وسپارل شوه، هغه ځان د قهر په اور کې ډوب ولید، نه یوازې د قهر په اور کې بلکې ځان یې ګنهکار هم احساس کړ. هر هغه څه او ادارې چې دده تر لارښوونې لاندې وې، ټولې په مسکو کې پاتې او ژغورل او لېږدول یې هم نور نو ناشوني و، هغه فکر کاوه:

-څوک ملامته دي؟ چا خبره تر دې ځایه راورسوله؟ خو دا ښکاره خبره ده چې نه ما، زما هر څه چمتو و. ما مسکو لکه د سترګو تور داسې ساته ! خو ته ګوره چې هغو څه وکړل او په موږ بې څه راوستل ! دا سپک !دا خائینان !

هغه فکر کاوه، خو دا یې نه شو ویلای چې دغه سپک او دا خائینان څوک دي. هغه یوازې دا انګېرله او تصور یې کاوه چې له دغو خائینانو سره کرکه لري. هغه خائینان چې په دې پېښه کې ملامته او دی د هغو د کړو له کبله اوس دغې بد مرغۍ ته رارسېدلی دی.

ګراف راستوپچین ټوله دغه شپه په هغو سپارښتنو او لارښوونو تېره کړه چې د مسکو د ټولو برخو سیمه ایز مشران د هغو د اخېستو لپاره ده ته راتلل. هغه ته نېږدې کسانو ګراف هېڅکله داسې خواشینی او قهریدلی نه و لیدلی.

ټوله شپه به یې هغه ته خبر ورکاوه چې: جلالتماب !د املاکو له څانګې نه راغلي، د سپارښتنې غوښتنه کوي.. د ښاروالي نه راغلي او د کتنې هیله لري.. د روحانیونو له ټولنې راغلي او پوښتنه کوي. له مشرانو جرګې.. له پوهنتون نه.. له وړکتون نه... راغلي او پوښتنې کوي. له اطفایې نه. جلالتماب تاسو څه امر کوي؟ له زندان نه، له روغتون نه.. ټولو دغو پوښتنو ته ګراف لنډ او په خوابدۍ ځوابونه ویل. دده ځوابونه ددې څرګندونه کوله چې نور نه دده لارښوونو او سپارښتنو ته، هېڅ څه ته، اړتیا نه لیدل کېږي. هغه داسې انګېرله،

هغه څه چې ده په پاملرنه او مينې چمتو کړي و، کوم بل چا بل ډول خراب کړي او اوس بايد د غه نور د د غو پېښېد ونکو ناوړه بد مرغه پېښو مسووليت ومني.

هغه د املاکو د ادارې د مشر د غوښتنې په اړه وويل:

-دې احمق ته ووايئ چې هغه دې پاتې شي او د خپلو دفترو او کاغذونو پيره او ساتنه دې وکړي. او د اطفايې ډله بيا ولې پوښتنې کوي؟ هغوی خو آسونه لري، لاړ دې شي، ولاديمير (د مسکو د ښنډو يو ښارګوټی) ته دې لاړ شي، فرانسويانو ته خو به يې نه پرېږدي.

د لېونتون د روغتون د مشر په ځواب کې يې وويل:

-څه سپارښتنه، سپارښتنه دا ده چې ټول دې لاړ شي او لېونيان دې په ښار کې خوشې کړي،ولې؟ولې،دا چې زموږ د پوځ مشري لېونيان کوي، خدای دوی ته هم ورکړې ده.

د هغو زندانيانو په اړه يې چې په کوټه قفليو کې زنځير او زولانه ناست دي، په خورا قهر او چغې وويل:

-څه وکړم، اوس د هغو د ساتنې لپاره دوه کنډکه درکړم؟ زه سرتېري نه لرم، پرېږدئ پرېږدئ چې لاړ شي.

-جلالتماب د زندانيانو په منځ کې سياسي زندانيان هم شته، مکشوف او ويريشياګين؟

راستوپچين چغه کړه:

-څه وايئ؟ ويريشياګين لا ځړول شوی نه دی؟ هغه ماته راولئ.

۲۵

د سهار تر اتو بجو وروسته چې پوځونو نورنو له مسکو نه تېریدونکي وو، نورنو هېڅوک ګراف راستوپچین ته د لاربنوونو او سپارښتنو د اخېستو لپاره نه ورتلل. ټولو هغو کسانو چې کولای شول له مسکوه لاړ شي، خپله تلل. هغه څوک چې پاتې و، هغوی خپله د پاتې کېدو او دا چې څه وکړي، پریکړه کړې وه.

ګراف سپارښتنه کړې وه چې آسونه چمتو شي، هغه غوښتل د سکولنیک سیمې ته لاړ شي. هغه تریو تندی، رنګ الوتی، چپه خوله، یو لاس یې په بل ایښی د خپل کار په کوټه کې ناست و.

په سوله ایز او آرام وخت کې هر چارواکي ته داسې بریښي چې د خلکو د ژوند ټوله اداره، خوځون او واک ده ته سپارل شوي دي، یوازې ده په قوت چورلېږي او په دغه بهیر کې ده د اړتیا تصور، ده د ټولو کړو او هڅو لپاره تر ټولو نه غوره پالنه او ډالۍ ده. دا څرګنده ده چې تر هغه پورې چې د تاریخ سمندر آرامه دی، مشران او چارواکي آن خپل بیکاره بېړۍ د ولس له بېړۍ سره نښلوي او په مخ روانه وي، خو کله چې توفان راولوزي، د سمندر لبونۍ څپې غاړې وغړوي، بېړۍ د هغو په څپو کې راګیره شي، نورنو دغه انګېرنې او تصور ناشونی کېږي. بېړۍ په خپل ناپېیلي واک روانه وي، واکمن او لاربنود پر هغه واک له لاسه ورکوي او په یوه شېبه کې د واک دغه چینه ړنده او په خپله هم د یوه واکمن له دریځه، په یوه ساده، ناتوانه او چا ته ګټه نه

رسوونکي سرې بدلېږي.

راستوپچين دغه حالت احساساوه او سخت يې عصبي کاوه.

د پوليسو مشر چې د خلکو ګڼه ګوڼې درولی و، د ګراف راستوپچين له ياور سره په ګډه راغلی و. ياور ددې لپاره راغلی و چې هغه ته خبر ورکړي چې آسونه خوځېدا ته چمتو دي. د دواړو رنګ الوتی و. د پوليسو مشر خبر ورکړ چې ده ته سپارل شوې دنده يې سرته رسولې ده او دا يې هم ورته وويل چې زيات شمېر خلک د ودانۍ انګړ ته راغلي او غواړي چې ګراف ووينې.

راستوپچين يوه کلمه هم ونه ويله، پاڅېد او په چټکو ګامونو د خپل پرتمين مېلمستون پلو ته وخوځېد، د مېلمستون دبرنډې دروازه يې خلاصه کړه، ورتېر شو، د هغې کړکۍ شاته ودريد چې له هغې نه د خلکو دغه ګڼه ګوڼه ليدل کېده. هغه لوړ ونی ځوان په لومړي کتار کې ولاړ و، له څېره يې قهر وريده، لاسونه يې ښورول او څه يې ويل. په وينو لړلی پښ چې غم لړلی او خواشينی برېښېده، د هغه څنګ ته ولاړ و. د تړلي کړکۍ له شا نه د غې ګڼه ګوڼې شروشور اوريدل کېده.

راستوپچين له کړکۍ نه را لرې شو او وې ويل:

- ګاډۍ چمتو ده؟

ياور يې ځواب ورکړ:

-هو جلالتمابه ! چمتو ده.

راستوپچين بيا د برنډې د دروازې خواته ورغی او د پوليسو له مشر نه يې وپوښتل:

-دغه خلک څه غواړي؟

-جلالتمابه ! دوی وايي چې راټول شوي او ستاسو په قوماندې به له فرانسويانو سره جګړې ته ورشي. هېڅ ځرګنده نه وه خو دا ښکاره نه

وه چې هغه د کوم خیانت پر ضد یې ناري وهلې، خو جلالتمابه ! خورا باغي ګڼه ګوڼه ده. ما په سختۍ خوارۍ ځان ترې راوژغوره. ما به وبښې چې ځان ته اجازه ورکوم او وړاندیز کومه چې..

راستوپچین په خواشینۍ چغه کړل:

-مهرباني وکړئ، ووزئ، ووزئ، زه ستاسو لارښوونو ته اړتیا نه لرم.

هغه د برنډې د دروازې تر څنګ ودرید او ګڼه ګوڼې ته یې کتل. داسې یې انګېرله چې د هغه چاپه وړاندې یې نه ایلیدونکې کرکه په زړه کې رالمسېږي چې ددې ټولو بدمرغیو پړه پرې وروا چوي، هغه له ځانسره ویل:

-وګورئ، هغوی له روسیې سره څه وکړل ! وګورئ، هغوی له ما سره څه وکړل !

لکه هغه شان چې زیاتره د تند مزاجه او عصبي وګړو ځانګړتیا وي، تر هغه نه هم د عصبیت لمبې چاپیرې شوې وې، مګر دی د هغو د څرګندولو لپاره د پلمو په لټولو لګیاو. هغه ګڼه ګوڼې ته کتل او فکر یې کاوه:

-ښه ورته وګورئ ! دا سپک داړه مار ! د ټولنې ناولتیا، څه ناولې او ډاړه مار چې دوی رالمسولي او هغوی هم له دوی سره راپاڅېدلي دي.

هغه لوږ ونې ځوان ته یې وکتل، چې لاسونه یې ښورول او په خیال کې یې تېره شوه:

-سرښندنه او قرباني غواړي !

دغه خیال یې ځکه ذهن ته ورغی، چې ده خپله قربانۍ ته اړتیا لرله، هغه د خپلې کرکې د څرګندولو لپاره پلمه لټوله.

او بیا یې وپوښتل: ګاډی چمتو ده؟
یاور ځواب ورکړ:
-جلالتمابه ! چمتو ده، خو تاسو به د ویریشیاګین په اړه څه سپارښتنه کوئ، هغه د برنډې څنګ ته ولاړ دی.
راستوپچین په داسې حیرانتیا چې ګواکې ناڅاپه یې څه شی ورپه یاد شوي وي، نابېره چغه کړل:
-آه !
هغه په تلوار دروازه ببرته کړه او په چټکو او غوڅوګامونو د مېلمستون برنډې ته ورووت. د ګڼه ګوڼې شروشور ناڅاپه خاموشه شو، ټولو خولۍ له سره پورته او سترګې یې په برنډې کې راښکار شوي ګراف پلو ورپورته کړې.
هغه په لوړه او چټکې وویل:
-سلام هلکانو !له تاسو مننه چې دلته راغلي. زه اوس تاسو ته دروزم، خو تر هرڅه نه د مخې باید موږ ځان له جانیانو او خائینانو وژغورو، موږ باید هغه شر اچوونکي او خائینینو ته جزا ورکړو چې مسکو د هغه له لاسه تباه او تالان شو. تاسو یوه شېبه تم شئ.
او ګراف په هماغې چټکې دروازه پورې وهله، وې تړله او راستون شه.
د خلکو د ګڼه ګوڼې په منځ کې د منندې او قناعت څپه خوره شوه، هغوی ویل:
-وینئ، د ټولو ظالمانو غم به وخورئ !او تا ویل چې فرانسویانو ته کار کوي.. هغه به اوس هر څه راڅرګند کړي، تجربه لري، ګڼه ګوڼه داسې سره غږېدل چې ګواکې یو بل سره ملامتوي.
یو څو دقیقې وروسته له تشریفاتي دروازې نه یو افسر راووت،

قومانده يې ورکړه او د تشريفاتو پوځيان تيار سئ شول. ګڼه ګوڼه د برنډې له مخې نه د زينو پلو وروخوځېده، راستوپچين چې په چټکو او ټينګو ګامونو د زينو سر ته راوتلی و، په تلوار يې خپل شا وخوا ته داسې کتل، چې ګواکې څوک ګوري، هغه وويل:

-هغه چېرې دی؟ دده د پوښتنې سره سم د ودانۍ له يوه کنجه يو لوړ نری غاړی ځوان چې دوو تشريفاتي سرتېرو بدرګه کاوه راښکاره شو، د څنو په منځ کې يې د ککرۍ خريل شوي وېښتان، بيا څه رالوړ شوي وو. دغه ځوان د ګېدړې شغال ډوله پوست، پوستين اغوستی و او د پوستين مخ يې شين بخوند، بل ټوکر درلود. داسې ښکاريده چې يو وخت به ښه ښايسته و، خو اوس له کاره لويدلی و. ناولی د زندانيانو ځانګړی دخمتا پرتوګ چې پايڅې يې. ،په پونده سوليدلو موزوکې ورننېستلي وې، اغوستی و، نريو او ضعيفو پښو ته ،وراچول شويو درنو کړيو او زولنو يې تګ ګران او بې نظمه کاوه.

راستوپچين د ګېدړ له پوسته جوړ شوی پوستين خاوند ځوان ته غلچک راواړاوه او د خپلې مخې زينې لومړې زينې ته يې اشاره وکړه او وې ويل:

-دلته يې راولي !

ځوان د زنځيرو زولنو له درونډوالي د عذاب له امله په سختۍ ده ته ښودل شوې زينې ته وروخوت. د پوستين تنګه غاړه يې چې دده ستونی په عذاباوه په ګوتو لږ څه پراخه کړه او خپله اوږه او اورمېږ يې دوه واره وخوځاوه، سوړ آسويلی يې وويست، په خورا اطاعت يې خپل نري او کار نه کړل شوي لاسونه په خپله ګېډه کېښودل.

يوه څو شيبې تر هغه پورې چې دغه ځوان ده ته پر ښودل شوې زينې ته، ځان برابراوه چوپه چوپتيا خوره شوه. يوازې دګڼه ګوڼې په

وروستيو کتارونو کې چې ټولو يو ځای ته زور واهه، بنګهاری، توخهاری او د پښو د ښسهاری غږونه اوريدل کېدل.

راستوپچين دې ته ستر ګې په لاره و چې ځوان هغه ته په ښودل شوی ځای کې ځای پر ځای شي، وروځې يې برندې او لاس يې پر مخ وښه.

راستوپچين په رسا او کلک وسپنيز غږ وويل:

-دا سړی ويريشياګين نومېږي. دا هغه بد مخی سپک انسان دی چې د هغه له لاسه مسکو تسليمېږي.

ځوان چې د ګېدړې پوستين يې پرغاړه و، د اطاعت په نښه سرښکته اچولی، نري خوار لاسونه يې يو پر بل پر ګېډه ايښي و. له ملنډو نيم خريل شوی سر يې ښکته ځوړند او په ناهيلۍ سرښکته ولاړ و. د ګراف د لومړيو خبرو په اوريدو يې په کرار سر راجګ او له ښکته يې پورته ګراف ته وروکتل. داسې چې ګواکې غواړي يو څه شی ګراف ته ووايي اويا لږ تر لږه له هغه سره سترګو شي، خو راستوپچين هغه ته نه کتل، د ځوان په اوږده نرۍ غاړه کې، يوه مرانده (رګ) لکه رشمه تر ځټه پورې پړسېدلې وه او ناڅاپه يې بشره تکه سره شوه.

ټولې سترګې هغه ته وراوښتې وې، هغه ګڼه ګونې ته کتل، ګواکې د هغو د څېرو په کتلو کې دې يوه هيله وينې، پر شونډو يې يوه غم لړې، خو له حيا ډکه موسکا راخوره شوه، بېرته يې سرښکته وځړاوه او پښې يې په زينه کې برابرې کړې.

راستوپچين په يورنګي، خو تند غږ وويل:

- هغه خپل څار(شاه) او وطن ته خيانت کړی دی. هغه پر بناپارت ځان پلورلی دی. هغه په ټولو روسانو کې يوازينی څوک دی چې د روس

نوم يې شرمولی او د هغه له لاسه مسکو سقوط کوي.

خو ناڅاپه يې په تلوار ښکته وکتل او وې ليدل يې چې ويريشياګين سر ځوړند په اطاعت او نرمه غاړه ولاړ دی. داسې وبرېښېده چې دغو کتو راستوپچين ته او ورته کړی وي، لاس يې پورته کړ، خلکو ته يې مخ ورواړاوه او چغه يې کړل:

-د هغه محکمه ستاسو پرغاړه ده، زه هغه تاسو ته در تسليموم !

خلک ټول خاموشه و او يو ازې لا پسې سره نږدې کېدل. دومره سره نږدې او کېښکودل شوي وو چې په هغه لړې او خفه هواکې سا ايستل او ښوريدل ورته ګران و. د کوم ناڅرګند، ناپوهېدونکي او وحشتناک څه پېښېدو انتظار، نور نو د زغم نه و..

راستوپچين چغه کړه:

-وهی يې ! پرېږدئ دا خائينين ومري. ومري چې بيا د روس نوم ونه شرموي ! وژنه يې ! زه امر کوم !

خلکو د راستوپچين خبرې نه اوريدې، هغوی د هغه د خبرو د قهر شور اوريده، خلکو زګيروی وو بست لږ وړاندې وځښېدل او بيا ودريدل.

ويريشياګين د ګراف پلو سرور اوچت کړ او بيا يې د نرمې غاړې پړسېدلی رګ لا وپړسېد، مخ يې تک سور شو او په هغه لنډه چوپتيا کې چې بيا پر ټولو راخوره شوې وه، د هغه ريږديدونکی غږ چې نندا ريزه ژبه يې لړله وا اوريدل شو، چې وايي:

-ګرافه، يوازې خدای مو پر سر ولاړ دی.. او هغه څه يې چې غوښتل وو ايي، نيمګړی پاتې شول او بيا يې رنګ تک سپين شو.

د راستوپچين د بشرې رنګ هم چې ناڅاپه د ويريشياګين د رنګ په شان تک سپين شوی و، چغې کړې:

-وهئ يې ! ټوټه ټوټه يې کړئ، تاسو ته امر کوم !

يو افسر چې خپله يې هم خپله توره راووېستله، خپلو درګونو ځانګړو سرتېرو ته قومانده ورکړه:

-په توره يې ووهئ !

يو بله خو تر پخوا قوي څپه پر خلکو راخوره شوه، دغه څپه تر لومړيو کتارو وررسېده، هغو ته يې ټکان ورکړ، څپڅپانده شول او هغوی يې تر زينو پورې پورې وهل. هغه لوړ ونی ځوان چې لوړ کړې لاس يې ځای پر ځای پاتې شوئ و او بڼه يې لکه تيږه وچه شوې وه، د ويريشياګين تر څنګه ولاړ و.

افسر په ټيټ زګيروی ډول آواز خپلو سرتېرو ته وويل:

-ټوټه ټوټه يې کړئ !

او يو تن سرتېري په ترېو تندي او غضب لړلې څېرې، ناڅاپه په توره د ويريشياګين ککرۍ ته ګوزار ورکړ.

لنډه، خو له حيرته ډکه چغه د ويريشياګين له ستوني پورته شوه:

-اخ !

له وحشت او ډاره په ډک غلچک يې مخ واړاوه او ګواکې غواړي ووايي، نه پوهېږي ولې، له ده سره داسې کوئ. د وحشت او ډار همامغه څپه پر ټولو ورخوره شوه.

د يو چا غمرلي آواز له کومې خوا واوريدل شو: يا خدايه !

د ويريشياګين له حيرت او ډکې چغې نه وروسته، يو وژونکی درد د هغه ګوګل لکه چاړه داسې وڅېره او همدغه درد د هغه چاره وکړه. د انساني احساس هغه ولوله چې ترپايه يې د وحشت او شرارت نه ددغو خلکو مخنوی کاوه، په يوه شېبه کې ولويده. پيل شوی جنايت چې پيل شوی و، بايد بشپړ شوی وای. د ياغيتوب او شکايت چغه د ګوابن او

غضب په څپو کې ډوبه شوه .. هغه سرتېري چې ویریشیاګین ته د توري ګوزار ورکړی و، غوښتل یې بل ګوزار ورکړي. ویریشیاګین له ډار او وحشته چغې کړې، لاسونه یې د ساتنې لپاره تر سر تاو کړل او ګڼه ګوڼې ته یې ځان ورواړتیږه. هغه لوړ ځوان سره له هغه چې لګېدلی و، د ویریشیاګین نرۍ غاړې ته لاس ورواچاوه، چغې سورې ګډې شوې، او ویریشیاګین له یو ډول چغیو او سورو سره په ګډه د هغو خلکو تر پښو لاندې ورولوید چې دده خواته یې یرغل کړی و.

چا ویریشیاګین واهه او چا یې کالي څېرول، خو چا هغه لوړ ونی ځوان، د هغو کسانو چغې او سورې چې د خلکو تر پښو لاندې وو او هغو کسانو چې د لوړ ونې ځوان د ژغورنې لپاره یې هلې ځلې کولې، د خلکو قهر لاپسې زیاتوه.

جلادو سرتېرو تر ډېرو پورې نه شو کولای په وینو لړلی تر مرګه ژوبل کارګر د خلکو له پښو لاندې راوباسي. خلکو تر ډېرو پورې ونه شو کولای هغه په وینو لړلی کارګر چې تر وهلو لاندې تر مرګه پورې رسېدلای و، سره له هغې کرکې او تربګنۍ نه ونه شو کولای ویریشیاګین مړ کړي.. یو تن وویل:

- په تبر یې ووهو که څنګه؟ خپه کړل شوی دی ! خائین، ده مسیح ته خیانت کړی دی !لا ژوندی دی؟ اوه ساګانې لري. خپل حق یې تر لاسه کړ، ژوندی دی، که مړ شو؟

دوی تر هغه وهل کول، چې ویریشیاګین له زاریو ولوید، د هغې دفاع او زارۍ په یو رنګ او پرله پسې خرهارۍ بدل شو، خلک په تلوار پر ځمکه د لویدلی په وینو لړلی مړي له څنګه لرې شول. هر څوک راتلل کتل یې چې څه پېښ شوي دي او په وحشت ملامتۍ او تعجب یې د لرې کولو هڅه کوله.

د ګڼه ګوڼې غږونه راتلل:

-لويه خدايه ! خلک د ځناور په شان دي، څنګه به ژوندي پاتې شوي وي؟ ځوان و، خوار په ختمه سوداګر و، وايي دا دده کار نه و، د چا کار و؟ خدای دې مو ږ ترې وساتي ! يو بل يې سره وواژه، چا ويل چې لا ژوندی دی..

يو غيرتي پوليس چې د جلالتماب په انګړ کې پروت مړی، د هغه د دريغ سپکاوی ګاڼه، خپلو سرتېرو ته سپارښتنه وکړه چې هغه له انګړه د باندې لارې ته وباسي. دوو سرتېرو، مړی له ماتو پښو راونيو او هغه يې د باندې يوو ړ. کله چې ويريشيا ګين پر ځمکه ولويد او د خلکو ډلې په وحشت او اله ګولې د هغه خواته يرغل راوړ، ناڅاپه د راستوپچين له بشرې رنګ وتښتېد، هغه ددې پر ځای چې د ماڼۍ مخې ته ده ته انتظار ګاډۍ ته ورشي، سرښکته واچاوه او پرته له هغه چې پوه شي، چېرته او د څه لپاره روان دی، په چټکو ګامونو هغې لارې ته ځان برابر کړ چې د کور لاندني پوړ ته رسېدلې وه، د هغه رنګ الوتی و او نه يې شو کولای د خپلې لاندنې زنې رېږديدا ودروي.

يو رېږديدونکی او له وحشته ډک غږ يې له شانه واوريدل شو:

-جلالتمابه ! دې خواته، چېرې ځئ؟ دې خواته راشئ !

ګراف راستوپچين ددې توان نه درلود، چې ځواب ورکړي، هغه د خبرو په اوريدو په اطاعت سره راوګرځېد او هغې خواته لاړ چې ده ته ښودل شوې وه. ګاډۍ د ماڼۍ د شا د زينو مخې ته ولاړه وه، د خلکو ګڼه ګوڼه او شروشور له لرې اوريدل کېده، راستوپچين په ګاډۍ کې کېناست، خپل ګاډيوان ته يې امر وکړ چې د دوی کليوال کور، سکولنيکي خواته لاړ شي. کله چې د ميانيځکايا واټ ته ورسېد، نور يې د خلکو د ګڼه ګوڼې غږ وانه اورېد. ګراف د پښيمانۍ احساس وکړ،

هغه ته په خورا ناآرامۍ هغه تلوار، ډار او ګبنهيتوب وريادشو چې د خپلو لاس لاندې مامورينو تر مخې يې احساس کړی و. په فرانسوي ژبه يې له ځانسره وويل:

-د خلکو پاڅون خورا وحشتناکه دی، هغه کرکجن دی، هغه لکه دلېوانو په څېر دی، تر هغه چې غوښه وروانه چوي، نه آرامېږي. ناڅاپه هغه ته د ويريشياګين خبره وريادة شوه:

-ګرافه !يوازې خدای دی چې زموږ په سر ولاړ دی. او يوه نا آرامه او خواشينې احساس يې پر ځان راخپور ش، خو دغه احساس ډېر اوږد نه و او پرشوندو يې پر ځان له ملنډو نه ډکه موسکا راخوره شوه. هغه له ځانسره وويل:

- زما دنده دا وه چې بايد خلک آرامه کړم، زيات شمېر خلک د ولسي ګټو له پاره قرباني شوي دي او بايد نور هم قرباني شي ! هغه د خپلو هغو مسووليتونو په فکر کې شو ،چې د خپلې کورنۍ، د خپلې پلازمېنې (چې د ساتنې واک يې، ده ته سپارل شوی و) او د خپل ځان په اړه يې لرل، خو د ځان په اړه يعنې نه د فيودرواسيلوويچ راستوپچين (له ځانسره به يې ويل چې فيودرواسيلوويچ جان ځان د ولس او ملت تر ګټو خاورې) هوکې، د ځان په وړاندې مسووليت يعنې د پلازمېنې د ستر قوماندان د واکمن واک او د ښار د ستر استازي په توګه:

- که زه يوازې فيودر واسيلوويچ وای، زما کړه وړه به بل ډول وای،خو زه بايد د سترقوماندان د دريغ نوم او ژوند ساتنه او درناوی وکړم.

د ګاډۍ پر پستې څوکۍ، نرمې خوځېدا ، د خلکو او ګڼه ګوڼې د شروشور نه اوريدل، دی جسما آرامه کړ. راستوپچين جسما آرامه شو ،

لکه هغه شان چې تل همدا سې وي، جسمي آرامتیا هم مهالـه د روحي آرامتیا سبب شي. هغه څه چې راستوپچین د روحي آرامۍ سبب و، څه نوې خبره نه وه، له هغه ورځې چې دنیا پیدا شوې ده، هېڅکله دا سې نه دی شوي چې کوم انسان څوک وژلی وي او ځان یې ملامت ګڼلی وي. هغوی تل په دې خیال ځان آرامه او تسلا کوي چې دا کار د ولسي ګټو لپاره کوي، هو کې د نورو د ګټو لپاره.

هر هغه انسان چې پر انساني هوسونو لاسبری پیدا نه کړي، هغه پر دغو ګټو نه پوهېږي، خو هر هغه څوک چې کوم جنایت کوي، تل ښه په دې پوهېږي چې انساني خیر او ګټې په څه کې دي. او راستوپچین اوس په دې پوهېده.

هغه نه یوازې په خپلو دلایلو کې، دده له خوا د سرته رسولو شویو چارو له امله ځان نه غانده، بلکې په هغو کې یې د ځان ستاینې او ډالۍ دلایل هم پیدا کول او دا یې ویل چې دده تولو نه یې د چارو د بریالي سرته رسولو لپاره ګټه هم اخېستې ده. ده د یوه جاني ته په جزا ورکولو دغه ګڼه ګونه آرامو له.

راستوپچین له ځانسره ویل:

-ویریشیاګین محکمه او په مرګ محکوم شوی و (حال دا چې هغه یوازې په اجباري کار محکوم شوی و) هغه خائین او هېوادپلورونکی و. ما نه شو کولای هغه ته جزا ورنه کړم، نو له دې کبله مې په یوه غشي دوه ښبې وویشتې. هم مې یو خائین مجرم تـه جزا ورکړه هم مې خلک آرام کړل.

راستوپچین چې کلـه خپـل کلیـوالي کورتـه ورسېد او پـه خپلـو کورنیو چارو اخته شو، خپله بشپړه هوسایي او آرامي یې پیدا کړه.

نیم ساعته وروسته ګراف، پـه خپلـه ګاډۍ کې چې یرغـه آسونه

ځغلوله د سکولنیکي له دښتې تېریده، تېرې پېښې یې چور هېرې کړې وې، هغه یوازې د راتلونکې په اړه فکر کاوه. اوس د هغه پله خواته چې ده ته ویل شوي و کوتوزوف هلته دی، روان و. ګراف راستوپچین په خپل تصور کې هغه کرکجنې او د ملامتۍ خبرې را جوړولې چې دی به یې کوتوزوف ته دده د غولولو له امله وایي. هغه غوښتل د غه عمر خوړلې درباري ګېډړې ته داسې خبرې ووایي چې هغه، هغه مسوولیت احساس کړي چې د مسکو د تسلیمېدو (او د هغه په اند) او د روسیې د تباهۍ نه وروسته په خلکو راغلی دی. دا مسوولیت ټول دده پرغاړه دی. د هغه چا پرغاړه، چې د ډېر زړښت نه یې خپل عقل له لاسه ورکړی دی. راستوپچین هغه څه چې کوتوزوف ته یې ویل غوښتل، په تصور کې یې لاندې باندې کړل، په قهر یې په ګاډۍ کې ډډه واړوله او په خواشینۍ یې شاوخواته وکتل.

د سکولنیکي دښته خالي وه، یوازې د دښتې په پای کې د مرستون او روغتون سره یو څو تنه چې سپینې جامې یې اغوستې وې، راټول شوي وو او ددغو سپین جامو څو تنه هغه هم جلا جلا په دښته کې روان وو ،نارې سورې یې وهلې او لاسونه یې ښورول. د هغو یو تن مخامخ دګراف د ګاډۍ پلو منډې راوهلې. ګراف راستوپچین د هغه ګاډیوان او ساتونکو ټولو ،د وحشت، حیرت او ځیرتیا په احساس هغو لېونیانو ته چې له لېونتون نه راخوشې شوي و ، په تېره بیا هغو ته چې د دوی خواته په ځغاسته وو ، کتل.

یو لېونی چې ډنګرې وچې پښې وې، کالي یې باد تر ده نه تاوول، مخامخ دوی ته په چټکۍ منډې راوهلې. هغه مخامخ ګراف ته کتل، په جړ او شډل آواز یې چغې وهلې، څه یې ویل او لاسونه یې ښورول چې ګاډۍ ودروي. ژیړ ډنګر مخ چې ببره خو ناجوړه شوې رېره یې لرله،

پرېښانه خو خورا عصبي ښکارېده. د سترګو تور او ځلېدونکو ګاټو يې ښکته کتل .. هغه په زوره او زړه ربړېدونکی غږ چغه کړل:

-ودرېږئ ! تاسو ته وايم ودروئ ! زه درته وايم ! غږ يې ټيټ شو ،خو بېرته يې په ټينګ او دچاروا کي په شان غږ وکړ.

هغه ګاډي ته وررسېد ، د هغې تر څنګ يې منډې وهلې او ويل يې:

- زه يې درې ځله ووژلم، درې ځله بېرته له مرګه راژوندی شوم، سنګسار يې کړم، په دار يې وځړوم، خو زه بېرته را ژوندی کېږم. .. بېرته به ژوندی شم. . بيا به راژوندی شم. زه يې ټوټه کړم، د خدای جنت به ونړېږي، درې ځله به هغه رنګ او درې ځله به هغه ودان کړو ، همدا خبرې يې کولې او غږ يې لا پسې کرکجن او زورونکی کېده. د راستوپچين رنګ ناڅاپه تک سپين شو ، لکه هغه وخت چې ګڼه ګوڼې پر ويريشياګين يرغل کړی و ، هغه مخ راواړاوه.

هغه په لړزېدلي آواز پر ګاډيوان چغه وکړه:

-ځه، ځه ژر ځه !

آسونو په ټول قوت سره ګاډی کشوله، خو ګراف راستوپچين تر ډېرو پورې د هغه لېوني ناهيلې چغې او بې معنا ويناوې له شانه اورېدې. هغه کرار کرار لرې کېده، خو د هغه خائين ځوان په وينو لړلې او حيرت وهلی بشره او د هغه د ګېډړو له پوستنه جوړ شوی پوستين يې تر سترګو ګرځېده راګرځېده.

که څه هم دغه خاطرې خورا تاندې وې، خو په راستوپچين د هغه اغېز دومره ژور و چې د هغه په زړه انځور شوې او له هغه يې وينې څڅولې وې. هغه په ډاګه دا احساسوله چې ددغو وينو ياد او انځور به هېڅکله د هغه له ياده ونه وزي. او برعکس د دغې غمرلې او وحشتناکې پېښې ياد چې هر څومره زړېږي د هغه عذاب او زوريدنه به

لا پسې زیاتیږي او دی به هېڅکله په کرار پرې نه ږدي. هغه داسې انګېرله چې د خپلو خبرو غږ اوري:

-وژنه یې، ځواب یې زه ورکوم ! څنګه ما دا خبره کولای شوه؟ هسې نابېره ! ما کولای شو، هغه ونه کړم، اوس به هېڅ پېښه نه وای، هغه په خیال کې هغه سرتېري ته کتل چې ویریشیاګین یې وهلی و. هغه ډار اخېستی او ځناور ډوله شوی و. هغه ته د هغه ځوان د سترګو غلچک وریاد شو چې د ګېدړې د پوست نه جوړ شوی پوستین یې اغوستی و. د هغه غلچک وریاد شو او له ځانسره یې وویل:

-خو ما دا کار نه د ځان لپاره، دا زما ولسي دنده وه چې باید هغه مې کړای وای. داړه مار، وطن پلورونکی، ولسي ګټې. ..

د یااوزا ،د پله شاوخوا ته بې شمېره سرتېري راټول شوي وو. هوا ډېره توده وه. کوتوزوف د پله څنګ ته پر یوې اوږدې څوکۍ خواشینی او شین زړه ناست و. هغه د خپلې متروکې په څوکه له شګو سره لوبې کولې چې په دې وخت کې په یرغه آس ده ته په شرنګ و شرونګ یوه ګاډۍ راورسېده. یو سړی چې جنرالي دریشي یې اغوستې وه، په خولۍ کې یې بڼې ټمبلې، سترګې له غضبه ډکې، خو هم مهاله له ډاره وارخطا په چټکو ګامونو ده ته رانېږدې او په فرانسوي ژبه یې له هغه سره غږیدا پیل کړه. دا سړی راستوپچین و. هغه کوتوزوف ته وویل:

-هغه ځکه دلته راغلی چې نور نه مسکو شته او نه پلازمېنه. یوازې پوځ پاتې دی. هغه زیاته کړه:

-اوس به حال بل ډول وای، که جلالتماب ماته ویلي وای چې مسکو پرته له جګړې نه تسلیموي، دا پېښې به اوس چور بل ډول وای.

کوتوزوف راستوپچین ته داسې کتل چې ګواکې د هغه په هغه خبرو نه پوهېږي چې هغه یې ده ته وایي. هغه هڅه کوله ده ته د

غرېدونکي سرې په خبره کې ځانګړې څه ولولي. راستوپچین چې ګېنهۍ اخېستی و، همداسې چپ پاتې شو. کوتوزوف لږ شانته سر ښوراوه او پرته له هغه چې خپلې پوښتېدونکې سترګې د هغه له څېرې واړوي، په کراره وویل:

-هو کې ! زه مسکو نه تسلیوم ،زه به له جګړې پرته هغه تسلیم نه کړم.

آیا ددې خبرو د ویلو په وخت کې کوتوزوف چور د بل شي په اړه فکر کاوه یا یې قصدي دا خبره ځکه وکړه چې د هغو په بې معنا والی پوهېده، خو ګراف راستوپچین پرته له هغه چې څه وواییي، په تلوار له کوتوزوف نه لرې شو. عجیبه خبره ده، د مسکو ستر قوماندان، مغرور ګراف راستوپچین خپله متروکه راواخېسته، د پله خوا ته ورنږدې شو او په چغو چغو او د متروکو په ګوزارونو یې له هغه ځایه راکوټه شوې کراچۍ لرې کړې.

۲۶

د ماسپښین دري بجې او څو دقیقې وې چې د میورات په قوماندانۍ پوځونه مسکو ته راننوتل. د ورتیمبیرګسیکي د سورو ډله تر ټولو نه مخکې روانه وه. او تر هغه وروسته خپله ټولواک نا پلیون پر آس سپور، سره له خپلو ساتونکو او ملګرو سره روان و.

د اربات (د مسکو یوه تاریخي کوڅه) د کوڅې په منځنۍ برخه کې، د نیکولای کلیسا ته نږدې میورات ودرید او دې ته سترګې په لاره شو چې د لومړیو کرښو نه خبرونه راورسېږي چې د ښار کلا ، کرملین په څه دریځ او حالت کې ده.

په مسکو کې له پاتې کسانو نه یوه کمکۍ ډله خلک د میورات شاوخوا ورټول شوي وو. ټولو له شرمه په ډک حالت او حیرانتیا دغه اوږد څڼي عجیب قوماندان ته چې په خولۍ کې یې ښکې وهلې وې او ځان یې په زرو او ګاڼو ګاڼلی و ، کتل.

په کرار یې یو له بله پوښتل:

-دا څوک دی؟ دا د هغوی خپل ټولواک (ځار) دی که څنګه؟

ژباړونکي دغو خلکو ته راغی.

خلکو یو بل ته ویل:

-خولۍ خو دې پورته کړه ، خولۍ دې ..

ژباړونکي یوه بوډا څوکېدار ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-کرملین لرې دی که نږدې؟

بوډا څوکېدار چې د ژباړن پولندي لهجه ورته پردۍ برېښېده، ښه ورته غوږ شو، خو همدا چې د هغه وينا ورته روسي ونه برېښېده، په دې پوه نه شو چې هغه څه وايي، ځان يې د نورو تر شا وواهه.

ميورات خپله د ژباړونکي خواته وروړاندې شو او هغه ته يې وويل چې له خلکو وپوښتي چې روسي پوځ چېرې دی؟ يو روس په دې پوه شو چې له هغو نه څه پوښتي او ناڅاپه څو آوازونو ژباړن ته ځواب ورکړ، يو فرانسوي افسر د لومړيو کرښو نه راستون شو او خبر يې راوړ چې د کرملين دروازې تړل شوي او کېدای شي د هغو شاته بريد نيول شوی وي.

ميورات وويل:

- ډېر ښه !

او سمدلاسه يې د خپلو مشاورينو يوه ته سپارښتنه وکړه چې څلور عرادې توپونه هلته ورولي او پر دروازو اور بل کړي. د ميورات له شا نه د توپونو د ولاړ کاروان نه توپونه جلا او د اربات په واټ کې په چټکۍ وړاندې وخوځېدل او د وزدويژنکي د واټ تر پايه لاړل او هلته ودريدل. په مېدان کې ځای پر ځای او مورچلونه يې جوړ کړل، خو فرانسوي افسرانو توپچيانو ته د توپونو د پوره ځای پر ځای کېدو او ډزو ته د چمتووالي قومانده ورکړه. دغو افسرانو په لرليد (دوربين) کې د هدف يعنې کرملين ليدنه او څارنه پيل کړه.

په دې وخت کې د کرملين د کليساوو زنګونه وجرنګېدل او خلکو ته يې د ماښام د لمانځنې بلنه ورکړه. فرانسويان د دغو جرنګونو د آوازونو په اورېدو ځکه وډار شول چې فکر يې وکړ د زنګونو دغه جرنګهاری خلکو ته د ولسي پاڅون د پيل کېدو ننبه ده. د پلي پوځ څو تنو سرتېرو مخ پورته د کوتافيوفسکي د لوېې دروازې پلو منډه کړې.

دغه دروازې د لرګيو او تمبو په اچولو، بندې شوې وې. د دروازې پلو د افسرانو له خوځېدو سره هم مهاله د دروازې له شانه د توپک دوه ډزې وشوې. د توپ تر څنګ ولاړ جنرال چغه کړې، پر افسر يې غږ وکړ او هغه له سرتېرو سره بېرته راستون شو.

د دروازې له شا، د توپک درې نورې ډزې هم واورېدل شوې. يو ډز د يوه فرانسوي په پښه ولګېد او له هغه سره د دروازې له شانه د څو تنو نورو سرتېرو غږ واورېدل شو. د فرانسوي جنرال، افسرانو او سرتېرو په څېرو کې د پخواني آرامۍ او خوشالۍ ځای، تا به ويل په قوماندې، ناڅاپه ژورې ځيرتيا، سيالۍ ته چمتووالي او زوريدا ونيو. د هغو ټولو لپاره له مارشاله نيولې بيا تر وروستي سرتېري پورې دغه ځايونه نور نو د وزدويژنکا، ميخواوايا، دکوتايوا او تريوڅکي دروازې نه وې، دا د هغو لپاره په نويو ځايو کې د جګړې نوي ډګرونه وو، د نوې توييدونکې وينې، جګړې ډګرونه. ټول دد غې جګړې لپاره چمتو شوي وو. د دروازو له شانه چغې آرامې شوې، توپونه وړاندې وخوځول شول، توپچيان اوربل ته چمتو وو، افسر قومانده ورکړه:

-اوربل !

دوه انګازه لرونکو ډزو يو په بل پسې په فضا کې انګازې خورې کړې او څو شېبې وروسته پر هغو دروازو چې دد ستک لرګي او تمبو بندې کړې وې، د توپونو ګولۍ ولګېدلې. او له هغه سره سم په ډګر کې د لوګيو دوه کرښې پورته شوې.

څو شېبې وروسته چې د ډزو غړمبهار او انګازې د کرملين د ديوالو تر منځ په کراره شوې، پر فرانسويانو يو له شوره ډکه غوغا جوړه شوه. د کرملين په ديوالونو په زرګونه کارغان راوالوتل، په فضا کې يې الوتنې کولې، دکارغانو د کيغيدو او وزرونو شور يو بله غوغا

جوړه کړه. د دوی د دې غوغا سره هم مهاله د دروازې نه د ننه یوه چغه واوریدل شوه او یو سړی چې نری کوټ یې اغوستی و او سر یې تک شین و ، له هغه ځایه راووت. د هغه توپک په لاس کې و او فرانسویان یې په ننبه کړي و. توپچي افسر بیا د اوربل قوماندې ورکړه او هم مهاله د توپک یو وزری او د توپ دوه غبرګ ډزونه واوریدل شول. او دروازه بیا په لوګیو کې ورکه شوه، په هغه دروازه کې چې د توپونو ډزې شوې وې،نور هیڅ څوک او هیڅ شی نه ښوریدل. فرانسوي پلي سرتیري له خپلو افسرانو سره یو ځای دروازې ته ورننوتل، هلته یې درې تنه ټپي او څلور تنه وژل شوي ولیدل، دوو تنو نورو هم چې کلیوالي جامې اغوستې وې، د دیوال له بیخ نه د زنانسکا د دروازې پلو په منډه مخه وکړه.

افسر وژل شویو او د تمبو لرګیو ته اشاره وکړه او وې ویل:

-دا ټول کړئ ! ګورو به !

فرانسویانو ټپیان په ډزو له درده بې غمه کړل او د هغو مړي یې،له دیواله، لاندې وارتیرل.

دا د کرملین ساتونکي څوک وو؟ هیڅوک په دې پوه نه شو،خو یوازینۍ خبره چې د هغو تر مرګه وروسته هغوی پسې واوریدل شوه، هغه دا وه چې وویل شو:

-دا ټول کړئ، بیا به ګورو ! هغوی یې له دیوال نه د باندې واچول. هغه یې لرې وارتیرل چې د هغو له بویه ځان وژغوري. یوازې (تیېر) و چې په رښتیا یې د خپلې وینا څو خوږې کرښې دهغه په ویاړ ولیکلې:

دغو بدمرغو،دغه سپېڅلې ودانۍ لاندې کړه، توپک او وسلې یې واخیستل او په فرانسویانو یې ډزې کولې. او بیا ددغو بدمرغو څوتنو،فرانسویان په تورو ووهل او کرملین یې ترې پاک کړ.

میورات ته خبر ورکړ شو چې لاره پاکه شوې ده. فرانسویان له دروازې نه کرملین ته ورننوتل او د سنا په ډګر کې ځای پر ځای شول. سرتېرو له کړکیو نه څوکۍ، ددې لپاره ارتیړلې چې ځانته اور بل کړي.

د فرانسویانو بله ډله د کرملین له لارې تېر شول او د ماروسکایا، لوبیانکا او پکروفسکایا په کوڅو کې ځای پر ځای شول. دریمه ډله فرانسویان د وزدویژنکا، زنامینکا او نیکولسکایا او تفریسکایا په سیمو کې موضع ونیوله. هرې خواته چې فرانسویان لاړل، هېڅوک یې په ښار کې ونه لیدل، داسې بربښېده چې دوی نه په ښار، نه د هغو په کورونو بلکې په ښار کې جوړ شویو کمپونو کې ځای پر ځای شوي وي.

فرانسوي سرتېري که څه هم وږي تږي، جامې یې زړې او څېرې و، سترې او ستومانه وو، خپل دریمه برخه ملګري یې له لاسه ورکړي وو، خو بیا هم هغوی په ډېره منظمه بڼه مسکو ته راننوتل. دغه پوځ که څه هم ستړی ستومانه او جګړه ځپلي و خو بیا هم جنګیالی او مېړنی بربښېده. دغه پوځ تر هغه وخته پورې کېد ای شو پوځ وبلل شي چې سرتېري یې د مسکو کورونو ته خواره واره شوي نه وو. همدا چې دوی دمه شول او د ښار تش او پرتمین کورونه یې لاندې کړل، د پوځي دود له مخې نور هغوی ته پوځیتوب ورپاتې نه شو. هغوی هغو کسانو ته ورته شول چې نه پوځي و نه ولسي. هغوی د همدې دوو ډلو پوځي او ولسي خلکو تر منځ یو څوک و: غله او تالانګر. دغه ډله:غله او تالانګر په مسکو کې تر پنځو اونیو پاتې کېدو وروسته چې کله له دغه ښاره وتل، هغوی سرتېرو ته ورته نه وو، هغوی یوه ډله غله وو چې هر یو پلي او سورو د خپل توان او واک په کچه هغه شیان چې دوی ته قیمتي او اړتیا وړ بربښېدل له ځانسره اخېستي وو. له مسکو نه د وتلو په

وخت، نور نو هغوی د پخوا په شان پر ښار د ولکې او بري هیله نه لرله، د هغوی یوازینۍ هیله دا وه چې تالان او غلا کړي شیان ځنګه وساتي. هغوی هغې بیزوتـه ورتـه و چې پـه یـوه خـم یـا منګـي کـې یـې لاس ننو ېستلی، له هغه یې یو موټی مندکې را اخېستي، خو موټی لـه خمـه راوېستی نه شي، که موټی خلاص کړي را اخېستل شوې مندکې نه شي راوېستي او که خلاص یې کړي، لاس تـه راغلی شی یې لا لاسه ځي. فرانسویانو هم له مسکوه د وتلو په وخت کې همدا ستونزه لرله، هغوی باید له هغه لامله تباه شي چې له مسکو نه یې د تالان پـه وخـت کـې ځان پسې تړلي وو. هغوی د بیزو په شان تالان شوي شیان نه وړی شول او نه یې د پرېښودلو امکان و. مسکو ته تر ننوتلو وروسته د فرانسې د پوځ، یو پوځي هم پوځي پاتې نه و. د کورونو له کړکیو دا سې کسان لـه ورایـه ښکاریدل چې کوټونـه یـې اغوستي، موزې یې په پښو او پـه خـورا خوشالۍ او خندا کور پـه کـور او کوټـه پـه کوټـه ګرځېدل. دې تـه ورتـه کسانو پـه زیرخانو او ګدامونو کې د کـالیو او خوړو پـه تـالان لګیا و، هغو د تړلو کورونو، انګړونو، دروازې مـاتولې، اور یـې ورتـه اچاوه، وره یـې لمـدل، ډوډۍ یـې پخولـه، بنډارونـه یـې کـول، ماشومان یـې ډارول، ښځې یې نازولې، دغه شـان وګړي هرې خواتـه پریمانـه وو، پـه دوکـانونو کـې وو، پـه کورونـو کـې وو، هـر هـر چېـرې وو، خـو نـور نـو هغوی، پوځیان نه وو.

مسـکو تـه د فرانسـویانو د ننوتلـو د لـومړې ورځـې نـه، فرانسـوي قوماندانانو پرلـه پسـې فرمانونـه ورکـول چې ښـار تـه د سرتېرو د تګ مخنوی وکړي، ښار کې تالان او وهل ټکول ونـه کړي. د خلکو شتمني ته درناوی ولري. هغوی فرمـان ورکړ چې نن شپه بـه عمومي حاضري وي، خو سره له دې ټولـه پریکړو او سپارښتنو هغـه وګړي چې تر هغـه

وخته پورې با نظمه او فرمان ته غوږ سرتېري وو ، اوس پـه بـډه ای خو لـه او سپډونکو نه په تش ښار کې چې د خوړو او څکلو پريمانـه زېرمـې يـې لرلې، خواره واره ګرځېدل. هغوی هغې ورېې ګلې ته پـاتـې کېـدل چې پـه ګډه په وچه او له وښو نه په تشه دښته کې خوځېدل، خو کله چې بـه شـنه څرځای ته ورسېدل، ددې ګلې مخنوی به ګرانـه وه او خـوره وره بـه شـوه. فرانسوي پوځونه هم چې کله بډه ای ښار ته ورننوتل، ټول له واکه ووتـل، او مخنوی يې ګران و.

مسکو له خپلو او سپډونکو نه تش شوی و. سرتېري لکه او به چې په شګه کې ننوزي، داسې په دې ښار کې ورکېدل. دوی له کرملين نـه چې لومړی ورننوتلي و، لکه د ستورو پلوشې هرې خواتـه خوريـدل. سواره پوځيان به بې خاونده کورنو ته چې له کپړو او قيمتي کالو نـه ډک پـاتـې و، ورننوتل. که څه هم دوی به له خپلو اړتيا او هوس نه زيات شيان هلته موندل، خو بيا به يې هم که بـل کـور تـر سترګو ښکلی او بـډه ای ورغـی، هغه به يې هم لاندې کاوه. زياترو خو بيـا څو کورونـه لانـدې کـول، پر يـو نيم کور خو به يـې پـه تباشـير د ځان لپاره کومـه نښـه هم وويسـتـه او لـه نورو ډلو سره به يې پـرې وهـل کـول. لا سـم بـه پـه کـور کـې ځـای پـر ځـای شوي نه و، کوڅو ته به يې منډې کړې او د ښـار پـه ننداره بـه شـول ځکـه هغو اوريدلي و چې د مسکو او سپډونکي کورونه پرېښي او تښتېدلي دي. دوی به په دې تمه چې کوم قيمتي شی يا ګاڼې تر لاسه کړي هر پلو ته يرغل کاوه. قوماندانان بـه هرې خوا تـه ددې لپاره تلل چې د خپلو سرتېرو مخنوی وکړي، خو خپلـه بـه بې ارادې پـه چـور او تـالان ورګـډ شول.

په کريتني ريدو (د کريت ګذر=کوڅه) کې اوس هم يو شمېر ګاډۍ او کراچۍ ولاړې وې، جنرالانو هغه پلو ګڼه ګوڼه جوړه کړې او ورتلل.

دوی هر یو ځان لپاره ګاډی او کراچۍ خوښولې. په مسکو کې ځینې پاتې ښاریانو به ځینې فرانسوي قوماندانان په دې هیله خپلو کورونو ته وربلل چې د دوی په کور کې د دغه فرانسوي، په لیدو به د دوی کور له تالان نه وژغورل شي. شتمني دومره ډېره وه چې پای یې نه لیدل کېده. هغه ځایونه چې فرانسویانو لاندې کړي وو، شاوخوا ته یې لا ډېر داسې ناولکه شوي کورونه او ځایونه پیدا کېدل چې دوی تصور کاوه هلته به شتمنی تر ولکه شوي هغو نه زیاته وي. مسکو دم په دم او لاپسې دوی په ځان کې رانغښتل. کله چې اوبه پر وچه ځمکه تویېږي، سمدلاسه ورکېږي، هم اوبه او هم وچه ځمکه دواړه ورکېږي. دغه شان اوس کله چې د وږیو سرتېرو یوه ډاړه ماره ډله، بډای ښار ته ننوتل، نه سرتېري پاتې شول او نه بډای ښار. هغه څه چې پاتې شول هغه مرداري وه، غلا وه ،تالان و او سوځېدل.

فرانسویانو د مسکو سوځېدل د راستوپچین د وحشت نه ډکې هېوادپالنې پایله ګڼله او روسانو هغه د فرانسوي تعصب نښه. ،خو که د مسکو سوځېدل په رښتیا داسې وګڼو چې ملامتي یې د یوه یا څو تنو پر غاړه وروا چوو، بېشکه چې دغه شان لامل نه شته او نه شي کولای واوسي. مسکو له دې کبله وسو چې د بل هر ښار په شان چې له لرګیو جوړ او په دې حال پاتې شوی وای، او سره له هغه چې د اور وژنې ښې یا بدې ۱۳۰ څانګې یې لرلای یا یې نه لرلای، سوځېدلای به وای. مسکو ځکه باید سوځېدلای چې د هغه اوسېدونکو هغه پرېښې وو، هغه باید د هغو لرګیو د ټوټو (پرخچې) په شان ځکه باید سوځېدلې وای چې د څو ورځنې اور ترسپځنکو لاندې پاتې شوی و.

هغه لرګین ښار چې اوسېدونکي یې په کې اوسېدل، پولیسو په کې څارنه کوله، په اوړي کې داسې ورځ نه و چې په هغه کې اورونه

لګېږي، نو څنګه کېدای شي په کې اور ونه لګېږي چې او سېدونکي يې تللي، پرديو هغه لاندې کړی، دغه پردي په کې پيپونه څښوي. پوځونه يې آن د هغه د سنا په ډګر کې د سنا د دفترونو د څوکيو په سوځېدلو، نغري تودوی. که يو پوځ په يوه کلي کې يا بل هر چېری چې وي مېشت شي، دا به آن په سوله ايز وخت کې ددې لپاره بس وي چې په هغه کې د اورلګېدل څو برابره زيات شي، نو څکه په هغه لرګين ښار کې چې بې څښتنه پاتې او پردي پوځيان په کې ديره شوي، هرومرو د اورلګېدل زياتېږي. نو څکه د مسکو اور اخېستنې نه د راستوپچين وحشيانه هېواد پالنې پورې اړه لرله. نه د فرانسويانو تعصب پورې، مسکو د فرانسويان د پيپ څښولو، په پخلنځيو کې د اورونو د بلولو، په هر ځای کې د نغريو د لګېدلو، د دښمن د پوځيانو د بې احتياطۍ، د هغو پوځيانو د بې احتياطۍ چې د کورونو خاوندان يې نه وو او پردي په کې مېشت وو، سوځېده او ايره کېده. کېدای شي چې څوک وواييې، مسکو د لاسي اور اچونې له امله سوځېدلای وي (خو دا خبره څکه په شک کې ده چې هېڅ چا لاسي اور اچونې ته لامل نه درلود. څکه هر څنګه چې وي ښارونو ته لاسي اور اچونه خورا کړکيچن او ستونزمن کار دی) نو څکه د مسکو سوځېدل، د لاسي اور اچونې پايله نه شو ګڼلی، څکه له لاسي اور اچونې نه پرته هم هغه سوځېده.

هر څومره چې فرانسويان د راستوپچين وحشي وزمه هېوادپالنه د مسکو د سوځېدو لامل خپل ويارو ګڼي، په هر کچه چې روسان د بناپارت ظلمت او وحشت ددې ښار د ايره کېدو دليل وګڼي او ددې عواملو له امله هر يو ځان او خپل ولس وياړمن وبولي، نه شو کولای په رښتينی لامل سترګې پټې کړو، نه شو کولای وواييو چې ددغه سوځېدلو لپاره کوم په ډاګه علتونه په کار وو، څکه مسکو هرومرو

باید سوځېدلي وای، هره کلی، هره فابریکه او هر کور چې د هغه ځښتنان، له هغه کډه کېږي، هر هغه څوک چې خپل نغری بل چا ته پرېږدي، پر هغه کې به بل څوک خپل دیګ باره وي. رښتیاني خبره داده چې مسکو ته، نه د هغه او سېدونکو اور ورته کړ، خو نه هغو او سېدونکو چې په کې پاتې شول، بلکې هغه او سېدونکو چې ترې وتښتېدل، ترې لاړل او ترې ووتل. مسکو د برلین، ویانا او نورو ښارونو په شان د دښمن تر ولکې وروسته ځکه آباد پاتې نه شو چې د هغه او سېدونکو ډوډۍ او مالګه (روسانو مېلمنو ته د هر کلي په وخت کې هغه وړاندې کوي) په لاس، فرانسویانو ته وړاندې نه کړه. د مسکو ښاریان له هغه لاړل.

۲۷

له کرملین نه د فرانسویانو خوریدل چې لکه د ستورو د پلوشو په شان د مسکو شا وخوا ته خوریدل، د سپتمبر په دویمه نیټه ماښام مهال دد غه ښار هغې سیمې ته ورسېدل چې اوس پییر په کې اوسېده.

پییر ،دغه دوه وروستي ورځې په داسې یوازیتوب تېرې کړې وې چې دی ورسره رږدی نه و، نو ځکه نېږدې و چې لېونی شي. د هغه ټوله هستي په یوه سودایي حالت کې راګیره وه. خپله دی هم په دې نه پوهېده چې څنګه او کله، خو دغه حالت اوس په ده داسې لاسبری و چې د هغه نه پخواني څه په یاد و، نه یې په اوسنیو پېښو سر خلاصېده او هغه څه یې چې لیدل، یا یې اوریدل، لکه د خوب لیدل داسې و.

پییر، یوازې ددې لپاره له خپل کوره ووت چې ځان د ژوند د اړتیاوو له دغه نه پوهېدونکی کړکیچن حالت نه راوباسي، هغه حالت نه چې دی په کې راګیر او ژغورل. له هغه نه ده ته ګران و. هغه د یوسف الکسیوویچ کورته د هغه خدای بښلي د کتابونو او کاغذونو دجوړولو په پلمه ددې لپاره لاړ چې خپله یوازینۍ هیله پوره کړي او هغه دا وه چې د ژوند له ناآرامو نه پریشانو نه په هلته خپله آرامۍ ولټوي.

د یوسف الکسیوویچ، له یادونو سره د هغه روحي حالت غوټه و، د هغه آرام او ښکلي یادونه، د هغو پریشانه او نا آرامه یادونو ضد چې ده اوس ځان په کې راګیر احساساوه. هغه یو آرام ځای لټاوه او هغه یې

په رښتیا د یوسف الکسیوویچ په کوټه کې وموند. کله چې هغه د دغې کوټې په مرکګنۍ آرامتیا کې د هغه خدای بښلي د دړو لړي میز ترشا کېناست، په لاسونو یې تکیه وکړه، هغه په خیالونو کې په آرامه، خو په ښکاره یو په بل پسې د څو وروستیو ورځو په تېره بیا د بارادنیو د جګړې او د هغه ډلې د صفا او رښتینتوب په وړاندې چې ده به په ذهن کې "هغوی "بلله، خپل هغه ناڅرګند یاغي او له سپکاوي ډک احساسات یو په بل پسې وریاد او په ګوګل کې راژوندي کړل. کله چې ګراسیم دی له دغو خیالونو نه راوویست، پېیر تکل وکړ چې دی به په هغې ټاکل شوې ولسي جګړه کې ګډون کوي چې د مسکو خلک یې د خپلې ساتنې لپاره پیل کوي. په همدې هیله یې سمدلاسه له ګراسیم نه غوښتنه وکړه چې دده لپاره یو جوړه کلیوالي کالي او یوه تومانچه پیدا کړي. هغه ته یې خپل دغه نیت هم وواېه چې غواړي همداسې په ناآشنا نوم د یوسف الکسیوویچ په کور کې پاتې شي. بیا یې دغه یوازیتوب او بیکارۍ ورځې د تېریدو نه وروسته (پېیر څو ځله هڅه وکړه خو ونه یې شو کولای خپل پام د ماسوني خطي نسخو نه وواړوي) څو ځله یې په تتنه بڼه د خپل او ناپلیون د نومونو تر منځ مرموزه اړیکي وریاد کړل. د مخه هم څو ځله دغه خیال، خیال ته ورغلی و، خو دغه هیله چې تقدیر د زمانې د انسان خوړونکي ځناور واک پای ته رسولی، ده (اوس بېزا وخوف) هېره کړې ده. دغه هیله یوازې او یوازې په یوه خیال بدله شوې چې هسې یې په خیال کې ګرځي او پایله نه لري.

کله چې پېیر کلیوالي کالي واخېستل (یوازې له مسکوه په ولسي دفاع کې د ګډون لپاره) او په هغو کې دی د رستوف د کورنۍ له غړو سره مخامخ شو، ناتاشې هغه ته وویل:

-تاسو پاتېږئ؟ څومره ښه !

د هغه په خيال کې راتېر شو ، په رښتيا به دا ښه خبره وای چې دښمن پر مسکو ولکه وکړي، دی به پر ښار د دښمن د ولکې پر وخت هلته پاتې شي او هغه پور به ادا کړي چې دده پر غاړه ايښودل شوی دی.

بله ورځ د هغه يوازينی خيال دا و چې پر ځان يې زړه خوږ نه شي له هغو نه هم بېرته پاتې نه شي، ځان يې خلکو پسې د مسکو د ښار د درې غونډيو سيمې ته ورساوه، خو کله چې بېرته کورته راستون شو ، دی په دې ډاډه شو چې له مسکو ه دفاع کېدای نه شي. هغه ناڅاپه دا احساس کړه، هر هغه څه چې تر اوسه ده ته يوازې کېدونکي ،ههمهاله او يوه اړتيا بريښېدل اوس بايد هرومرو تر سره شي. هغه بايد خپل نوم پټ وساتي او په مسکو کې پاتې شي،له ناپليون سره مخامخ شي او هغه ووژني، يا خپله ووژل شي او يا هم ټوله اروپا له دغې بدمرغۍ نه چې د پيير په خيال د يوه سړي، ناپليون له لاسه دی وژغوري.

پيير ته، د هغه الماني محصل ټولې هڅې معلومې وې چې پر ۱۸۰۹ کال په ويانا کې دناپليون د وژلو لپاره تر سره کړې وه. هغه له دې نه خبر و چې هغه محصل چانواري شو ، هغه ګواښ چې دی به د خپل دغه تکل د سرته رسېدو نه وروسته ورسره مخامخ شي، دی لاپسې لمساوه.

دوو ژورو او يو رنګه قوي احساساتو پرله پسې پيير خپل دغو کړو ته هڅاوه. لومړی احساس د سرښندنې د اړتيا او د رنځ د زغملو احساس و چې د بدمرغۍ د راتګ په وخت کې يې هرڅوک احساسوي. دا هماغه احساس و چې د اګست په ۲۵ مه نېټه يې دی د موژايسک سيمې او د بارادنيو د جګړې ډګر ته، تګ ته وهڅاوه. اوس همدغه احساس دی له کوره تېښتې ته هڅولی او ده خپل ورځني پرتمين او ارام ژوند ته شا کړې وه. پرته له هغه چې جامې بدلې کړي، پر وچه

کلکه څوکۍ ويده کېده او ده هم هغه ډوډۍ خوړله چې ګراسيم خوړله. دويم احساس هغه احساس و چې د روسانو ځانګړتيا ده،او هغه دا چې دوی ټول هغه لاسي شرايط او قواعد چې دنړۍ نور خلک، هغه د نړۍ تر ټولو غوره ښېګڼه ګڼي، په سپکه کتلي و. پيير دغه عجيب او له ادا نه ډک احساس، د لومړي ځل لپاره د سلبودسکي په ماڼۍ کې احساس کړ. ده هلته ناڅاپه احساس کړه چې دغه بډاينوب، واک، ژوند او هر هغه چې خلک د هغو د ساتلو لپاره بې پايه هڅې کوي، ټول دا که کوم خوند او ارزښت ولري، هغه په دې کې دی چې له هغو نه سترګې پټې کړي.

دا هماغه احساس دی چې اربکي (داوطلب سرتېری) خپله وروستۍ ټنګه (کپيک) تر شرابو ځاروي، نشه سړی سره له هغه چې پوهېږي دی به خپلې وروستې پيسې د هغه په تاوان کې ورکوي، خو بيا هم پرته له هر دليله، هينداري او آيينې ماتوي. دا هماغه احساس دی چې هغه په چور لېونتوب (د هغې په بدې معنا) سرته رسوي..

که څه هم له هماغې ورځې چې پيير د سلبودسکي په ماڼۍ کې د لومړي ځل لپاره، دغه احساس احساس کړ، هغه پرله پسې د دغه احساس تر اغېز لاندې و، خو يوازې اوس په دې پوه شو چې ده په هغه کې خپل پوره قناعت موندلی دی. ددې تر څنګ پيير په اوسني وخت کې هغه څه چې ده په دې لاره کې ترسره کړي و، دی لاپسې ډاډه کاوه، او په دې لاره کې يې لا پرمختګ ته هڅاوه، له خپل کوره د پيير تېښته، د هغه کليوالي جامې اغوستل، تومانچه پيدا کول، د رستوف کورنۍ ته په ماسکو کې د پاتې کېدو يادونه، دا ټول به هسې ده ته د سپکاوی او خندا وړ شوي وای، که دی هم د نورو په شان له مسکوه د وتلو تکل کړی وای.

د پېير جسمي او روحي حالت،د تل په شان، يو له بل سره پوره اړخ لګاوه، غيرعادي سخت خواره ،هغه ودکا چې ده په دې ورځو کې څکله، د واين (نرمو شرابو) او سيګارو نشتوالی، ناولې او نه بدليدونکې بستره، دوه بې خوبه شوګيرې شپې، بې له توشکې او بړستنې پر وچې څوکۍ ويديدل، دې ټولو پېير د ګېنې او عصبيت په حالت کې ساته او تر لېونتوبه پورې يې رساوه.

د غرمنۍ نه وروسته د يوې بجې نه اوښتی وخت و چې فرانسويان مسکو ته ننوتل. پېير له دې کاره خبر و ،خو ددې پر ځای چې څه وکړي، هغه د خپل تکل د پوره سرته رسېدو په تړاو فکر کاوه. پېير په خپل خيال او هيله کې نه د ځان د ژوندي پاتې کېدو، نه پر ناپليون د ګوزار او ډزو او نه د ناپليون د وژل کېدو تصور کاوه، خو په بې سارې څرګند ډول او غمرلي لذت يې د ځان د وژل کېدو، او خپلې اتلوالۍ او مېړانې تصور کاوه.

هغه له ځانسره فکر کاوه:

-هوکې ! يو له ټولو ځار ! زه بايد يا دا کار وکړم او يا ووژل شم ! هوکې، زه ځم..

خو وروسته يې بيا فکر وکړ:

-په تومانچه که په توره؟ په هر حال پروا نه لري او هغه خبرې يې چې د ناپليون د وژل کېدو (ده تکل کړی و ناپليون ووژنی) په وخت ويل غوښتل،له ځانسره وويلې:

-دا زه نه يم، چې تا وژني، دا تقدير دی چې تا ته جزا درکوي !

بيا يې د ناپليون تر وژلو کېدو وروسته د وخت تصور وکړ، په تريو تندي، غمرلې ځېرې خو ټينګې ارادې يې سرښکته واچاوه، خپله يې ځانته وويل:

- نو څه ته ګورئ؟ واخلئ اعدام مې کړئ !
کله چې پيير د کوټې په منځ کې ولاړ و، په خپلو خيالونو کې ډوب و، د کوټې دروازه راخلاصه شوه او ماکار الکسيوويچ چې تل به حياناکه او خواشيني بريښېده، چور په بل بدل حالت راننوت. د هغه د کميس تنۍ خلاصې او داسې بريښېده چې ښه نشه دی. مخ يې تک سور او له حاله وتلی و. د پيير په ليدو د څو شېبو لپاره وشرمېد، خو همدا چې د پيير په څېره کې يې ناآرامي او ګنګيتوب وليد لږ څه زړور شو او په ناسمو ناسمو ګامونو د کوټې تر نيمايي پورې وړاندې راغی، په ټيټ خو هيلمند آواز يې وويل:
-وډار شول، زه وايم چې زه خو نه تسليمېږم، زه وايم ! داسې نه ده ښاغليه ! هغه په چرت کې لاړ، پر ميز پرتې تومانچې ته يې پام شو، ناڅاپه او په چټکۍ يې هغه راواخېسته او دهليز ته يې منډه کړه.
ګراسيم او ساتونکی چې ماکارالکسيوويچ پسې ورغلل هغه يې ودراوه او له هغه نه يې د تومانچې د اخېستو هڅه کوله.
پيير دهليز ته راووت. په زړه سوی او کرکه يې لېونتوب ته رسېدلی، دغه بوډا ته کتل. ماکارالکسيوويچ چې له زوره يې مخ ګونځې ګونځې شوی و، تومانچه يې کلکه نيولې وه، په خرپهاری يې چغې وهلې او ځان ورته برحق او غوره بريښېده
-وسله واخلئ، ښه‌ی ولکه کړئ، دا ومنئ، اخېستی يې نه شی !
ګراسيم په احتياط ماکارالکسيوويچ له څنګلې راونيولی و، هڅه يې کوله هغه د دروازې خواته پورې وهي او ويل يې:
-ښه ده، ښه ده مهرباني وکړه، هيله لرم چې دا پرېږدئ، مهرباني وکړئ، باداره، پرېږده، هيله کوم !..
ماکارالکسيوويچ چغې وهلې: ته څوک يې؟ بناپارت يې؟

-ګوره دا ښه کار نه دی باداره ! مهرباني وکړئ، تاسو کوټې ته راشئ. تاسو استراحت وکړئ، هیله کوم تومانچګۍ راکړئ.

ماکارالکسیوویچ تومانچه ښوروله او چغې یې وهلې:

-لرې شه، سپکه مرییه ! ما ته لاس رانه وړې. دا دې نه ده لیدلې (تومانچې ته یې اشاره کوله) ببېدې ولکه کړئ.

ساتونکي په کرار ګراسیم ته وویل:

-وې نیسه !

ماکارالکسیوویچ یې له لاسه راونیو او د دروازې پلو یې بوت.

په کوټه کې د مست نشه سړي، د ډېر آواز چغې سورې اوریدل کېدې.

ناڅاپه له دهلیز نه د یوې ښځې زړه زورونکې چغې واوریدل شوې او د کور آشپزې ورمنډه کړه.

هغې چغې وهلې: هغوی، پلارجانه ! راغلل ! د خدای لپاره، هغوی ځلورتنه سواره دي.

ګراسیم او ساتونکي ماکارالکسیوویچ پرېښود او په آرام دهلیز کې له ورایه پر دروازې د ځو لاسونو د وهلو ټکهاری واوریدل شو.

۲۸

پیېر چې له ځانسره یې پریکړه کړې وه، د خپل تکل د سرته رسېدو پوري، هم خپل نوم پټ وساتي او هم په دې باید څوک پوه نه شي چې دی په فرانسوي ژبه پوهېږي، دد هلیز د دروازې یوه پټ شانته ځای کې ولاړ و، تکل یې وکړ د فرانسویانو له راننوتلو سره همهاله ځان څرګند کړي. فرانسویان راننوتل، خو پیېر د دروازې له شان نه رادې خواته نه شو، یوې ناپېژندلې تلوسې هغه له ځایه راوتلو ته نه پرېښود.

راننوتي فرانسویان دوه تنه وو، یو تن افسر، لوړ زړور ښکلی سړی و او بل تن ښايي یا سرتېری او یا هم د افسر ساتونکی و. هغه ټیټ ونی ډنګر لمر وهلی سړی چې غومبوري یې لویدلي او ساده څېره یې لرله. افسر چې لکړه یې لګوله او ګوډګوډ کېده لومړی راننوت. هغه څو ګامه وړاندې راغی، ګواکې خپله یې له ځانسره پریکړه وکړه چې کور ښه کور دی، ودرید، بېرته هغه سرتېرو ته چې د کلا له دروازې سره ولاړ و، ورستون شو. په آمرانه لوړ آواز یې هغو ته ورغږ کړل چې آسونه انګړ ته راننباسي. تر دغې سپارښتنې نه وروسته یې، په یوې ځانښودنې خوځېدا خپلې څنګلې لوړې کړې، خپل بریتونه یې تاو کړل، او لاس یې تر خولۍ پورې وروړساوه، وموسېد، شاوخوا یې وکتل او په خوښۍ یې وویل:

-پرتولو سلام !

هېڅ چا، هېڅ ځواب ورنه کړ.
افسر له ګراسیمه وپوښتل:
-د کور خاوند تاسو یاست؟
ګراسیم په ډار او پوښتنیز غلچک افسر ته وکتل..
افسر له خوښۍ او خواخوږۍ نه په ډکې موسکا له پاسه ښکته دغه واړه سړي ته وکتل او وې ویل:
-کور ! دا کور ! دا فرانسویان ښه هلکان دي، بیا یې له ډاره چپ ګراسیم پر اوږو وواهه او وې ویل:
- بلا ورپسې، هر څه چې شوي شوي، نانددرۍ ماندرۍ به نه کوو بابا جانه !
تر هغه وروسته یې دې خوا هغې خوا ته وکتل، په پېیر یې سترګې ولګېدې، پېیر د دروازې له شا راووت. فرانسوي وویل:
-څه کوئ، رښتیا دلته داسې څوک نه شته چې په فرانسوي ژبه پوه شي او بیا یې ګراسیم ته مخ ورواړاوه. هغه له ګراسیم نه غوښتنه وکړه چې هغه ته د کور کوټې وروښیي.
ګراسیم په دې هیله چې دغه فرانسوي سړی په خبره پوه کړي شي، خپلې روسي خبرې یې داسې ادا کولې چې ناسمې او جلا جلا وې:
-د کور.. خاوند.. نه... شته.. نه پوهېږ... ی... زما.. ستا....
فرانسوي افسر چې موسکا یې پرشونډو خوره وه، لاسونه د ګراسیم تر مخې خلاص او غوښتل یې هغه پوه شي چې دی یې هم په خبرو نه پوهېږي. ګوډ ګوډ د هغې دروازې خواته ورننېږدې شو چې پېیر یې تر شا ولاړ و. پېیر غوښتل دباندې ووزي، له هغه نه ځان پټ کړي، خو وې لیدل چې له پرانستې دروازې تومانچه په لاس ماکارالکسیوویچ رانوت. په ځیر خو باځاري ډول یې فرانسوي افسر

وڅاره. تمانچه یې د هغه پلو ورپورته او هغه یې په نښه کړ. دغه بوډا چې ښه نشه و غوښتل د تومانچې ماشه کېښکاږي، چغه کړل:

-ښېډی لاندې کړئ !

فرانسوي افسر د چغې په اوریدو مخ راواړاوه او په همدې شېبه کې پېیر پر هغه مست سړي ځان وروارتیره. هغه وخت چې پېیر تومانچه ټینګه او راپورته کړه، ماکار الکسیوویچ ګوته ماشې ته برابره، د ډز کنګونکی غږ پورته او د ډز له باروتو پیدا شوی دود هره خوا خور شو. د فرانسوي رنګ تک سپین واوښت او د دروازې خواته یې ودانګل.

پېیر چې په فرانسوي د پوهېدو د پټولو تکل یې هېر کړی و ،تومانچه واخېسته اولرې یې واچوله. پېیر د فرانسوي پلو ورمنډې کړل او په فرانسوي ژبه یې له هغه وپوښتل:

-تاسو ټپي شوي یاست؟

فرانسوي افسر په ځان لاس تېر کړ او وې ویل:

-ښکاري چې نه ! هغه د دیوال هغه ځای چې مرمۍ پرې لګېدلې وه، وروښود ، او وې ویل:

-خو دا وار نېږدې و چې ټپي شم. هغه تندی تریو کړ او په قهر یې پېیر ته وکتل او وې ویل:

-دا څوک دی؟

پېیر چې د ځان په اړه هر څه هېر کړي وو ، وویل:

-اخ، په رښتیا هم د زړه له کومې په دې خواشینی یم، دا بدمرغه لېونی په دې نه پوهېږي چې څه وکړي.

افسر د ماکار الکسیوویچ خواته ورنږدې شو ، هغه یې له ګریوان نه راونیو ، خوله یې وازه پاتې شوه، داسې چې ګواکې خوب یې وړی،

کوړ وړ کېده او دیوال ته یې ډډه ولګوله.

فرانسوي افسر د هغه ګریوان پرېښود او وې ویل:

-حرمونیه ! اوس به درسره وګورو !

وروسته یې په تریو تندي، خو لږ ځیرې مګر ښې څېرې، په خورا چټک او ښکلي انداز وویل:

-موږ فرانسویان تر بري وروسته ډېر خواخوږي یو، خو خائین نه شو بښلی.

پیېر په فرانسوي ژبه هماغه شان هڅه کوله فرانسوي افسر په دې قانع کړي چې دغه نشه بدمرغه باخاري سړي ته جزا ورنه کړي، فرانسوي همدا سې چوپه خوله غوږ غوږ و، خواشینه بڼه یې نه بدلیده، خو ناڅاپه وموسېد او پیېر ته یې مخ وروا ړاوه. پرته له هغه چې څه ووایي، ځو شېبې یې، هغه ته کتل. د هغه ښکلي څېرې، خواشینې خو خواخوږې بڼه غوره کړه، خپل لاس یې پیېر ته ور اوږد کړ او وې ویل:

-تاسو زما ژوند وژغوره ! تاسو فرانسوي یاستئ؟ دغه شان تصور د فرانسوي لپاره یوه عادي خبره وه، ځکه د هر کار ښه سرته رسول یې د فرانسویانو ځانګړتیا ګڼله، د هغه د ژوند ژغورنه، د ښاغلي رامبال د فرانسوي د ۱۳ غونډ د تورن، ژغورنه د هغه لپاره یو له غورو نه غوره چاره وه.

که څه هم د فرانسوي افسر دغه خیال د شک وړ نه و، خو پیېر دا ښه وګڼله چې دغه زورونکی رښتیا هغه ته په ډاګه کړي او په ترخه ژبه ورته ووایي:

-زه روس یم !

فرانسوي چې خپله ګوته د خپلې پزې په وړاندې ښوروله، وموسېد او وې ویل:

-دا کيسې دې نورو ته کوه، اوس به رښتيا خبره راته وکړئ، ډېر خوشاله يم چې خپل وطندار وينم !

فرانسوي بيا مخ پېير ته ورواړاوه،داسې چې ګواکې له خپل ورور سره غږېږي او زياته يې کړه:

-نو له دې سړي سره اوس څه وکړو؟

فرانسوي د څېرې په څرګندونې او دځانګړي فرانسوي افسر په ادا ويل که پېير فرانسوي هم نه وي، خو آن که يو وار هم دغه د نړۍ تر ټولو نه غوره او وياړمن وياړ(فرانسوي ګڼل) هغه ته وروبښل شو، بيا نو ده ته نه ښايي چې ځان ترې خلاص کړي.

پېير د فرانسوي افسر د وروستې پوښتنې په ځواب کې وويل چې ماکارالکسيوويچ څوک دی، هغه يو لېونی نشيي دی او آن د هغوی،تر راتک نه مخکې دده تومانچه چې چوپړ سمه ځای پټه کړې نه وه، د هغه په لاس ورغلې وه.

فرانسوي ټټر وړاندې کړ، په شاهانه خوځېدا يې لاس وښوراوه، په درانه خو تند غږ يې وويل:

-تاسو زما ژوند وژغوره، تاسو فرانسوي ياستئ او تاسو غواړئ چې زه هغه وبښم؟ زه هغه بښم، دا سړی بوزئ.

فرانسوي افسر پېير چې ده خپل ژغورونکی باله، له تخرګ لاندې راونيو او په ګډه کورته ننوتل.

هغه سرتېرو چې د ډزو غږ په انګړ کې اوريدلي و، دهليز ته ننوتل او پوښتل يې چې څه پېښه ده. هغوی دې ته چمتو والی ښوده چې ګنهکار ته جزا ورکړي،خو افسر په خورا مهربانه د هغو مخه ونيوله، آرام يې کړل او وې ويل:

-هرکله چې تاسو ته اړتيا پيدا شوه، درغږ به کړو.

سرتېري ووتل، چوپړ چې له دې وخت نه په ګټې اخېستو بیا پخلنځي ته ننوتلی و، بېرته راستون، فرانسوي ته ور نږدې شو او وې ویل:

-تورن صاحب ! د هغو په پخلنځی کې سوپ او د پسه سره شوې غوښه شته، امر کوئ چې راېې وړو ؟

تورن وویل: هو کې، له شرابو سره !

۲۹

کله چې فرانسوي افسر او پيير په ګډه کورته ننوتل، پيير غوره وګڼله چې يو ځل بيا فرانسوي افسر ته ډاډ ورکړي چې دی فرانسوي نه دی او غوښتل يې چې لاړ شي، خو هغه نه غوښتل چې د پيير خبرې واوري. هغه تر هغې کچې خواخوږی، مهربانه، زړه سواند او د خپلې ژغورنې له کبله منت باره و چې پيير نه شو کولای د هغه په خبره سترګې پټې کړي او له هغه سره. په هغه لومړنۍ کوټه کې چې دوی ورننوتلي و، کيننی...

فرانسوي چې د پيير ککړو خو نازک جامو او د هغه په ګوتې ګوتمۍ ته کتل، وويل:

-فرانسوي يې يا روسي شهزاده، هرڅه چې يې زه د خپل ژوند د ژغورنې له امله ستا پوروړی يم او تا ته د دوستۍ لاس درغځوم. يو رښتيني فرانسوی نه د چا سپکاوی هېروي، نه د هغه خدمت. هيله لرم چې زما درغځېدلی لاس کېښکاږې او نور نو څه ونه وايې.

د فرانسوي په غږ او د بشرې په حالت کې دومره خواخوږي او مهرباني نغښتې وه (د هغه په فرانسوي معنا سره) چې پيير د هغه خندا ته په خندا ځواب ورکړ او بې ارادې يې د هغه ورغځېدلی لاس کېښکود.

فرانسوي افسر چې کبرجنه موسکا يې د بريتو لاندې شونډې

ګونځې کولې، ځان پېير ته ورو پېژاند:

-تورن رامبال، د ديارلسم خفيفه غونډ پوځي، د سپتمبر د اوومې نېټې د جګړې په وياړ د مډال ګټونکی. (د روسي د پخوانۍ جنتری له مخې د بارادنيو د جګړې ورځ) زه ډېره خوشاله يم هر څه چې و، که تاسو نه وای زه به د هغه لېوني د مرمۍ ښکار شوی وای، تاسو مهرباني وکړئ او س راته ويلی شی چې له چا سره د خبرو وياړ لرم؟

پېر ځواب ورکړ چې نه شي کولای خپل نوم ووايي. تک سور واوښت. او ځانته د يوه نامه او يوې کيسې د جوړولو په فکر کې شو چې د نوم د ويلو علت په کې پټ کړي، خو فرانسوي سړی ژر د هغه خبره پريکړه او وې ويل:

-تاسو ناآرامه کېږي مه ! زه ستا په خبرو ښه پوهېږم، تاسو افسر ياست، کېدای شي لوړپوړی افسر، تاسو زموږ په وړاندې جنګېدلي ياست، زه ستا منت داره يم، تاسو زما ژوند ژغورلی دی، زه له همدې امله له تاسو نه خورا خوشاله او ټول ستاسو په چوپړ کې يم، تاسو د کومې مخورې کورنۍ ياست، کنه؟

پېير سرښکته خواته وښوراوه.

تاسو خپل نوم ووايا ست، نور نو زه بله پوښتنه نه لرم، تاسو څه وويل، ښاغلي پېير؟ ډېر ښه، همدا زما په کار و او بس.

کله چې د پسه د غوښې کباب، پخې شوې هګۍ، سماوار، ودکا، واين او هغه شراب چې فرانسويانو د روسي کورونو له زېرمځايو نه راخېستي و، ټول دسترخوان ته راوړل شول، رامبال پېير ته بلنه او ست وکړ چې دی دې په دې غرمنۍ کې له دوی سره ګډون وکړي. فرانسوي ځوان په خپله، هماغه شببه کې، په وږسترګۍ او تلوار لکه د بل وږي ځوان په شان په خوړلو پيل وکړ. هغه هره مړۍ تر خپلو پياوړو غاښونو

لاندې په مزه مزه ژووله، خوله يې شړپېدله او پرله پسې يې ويل:
-خورا ښه ده، به بې سارې توګه ښه ده !
د هغه بشره تکه سره او وروسته هم خولې خولې شوه. پېير هم چې ورېږو، په خورا لېوالتيا يې له هغو سره ډوډۍ وخوړله..
د فرانسوي تورن ګېډه مړه شوې وه، شراب هغه زړور کړي و، هغه چې د ډوډۍ په ټوله موده کې يې خپلې غړېدا ته دوام ورکړ، وويل:
-هو کې زما مهربانه ښاغليه پېيره ! زه بايد د تا په وياړ له دې کبله يوم شمع ولګوم چې تاسو زه د دغه لېوني نه وژغورلم. پوهېږئ، زما بدن ډېرې ګولۍ خوړلي دي، دا وينې (ځانته يې اشاره وکړه) دغه ګولۍ مې د واګرم د جګړې ټپ دی. دا بل ټپ بيا د سمولينسک د جګړې دی، دا پښه مې ګوره ! نه غواړې وخوځېږي. دا د مسکو په څنډو کې د سپتمبر په اوومه د بارادنيو د لويې جګړې سوغات دی. واه، واه، څه پرتمينه وه ! دا دې بايد ليدلای وای، يو اورنی باران و. لوی کار ته مو وهڅولو، بايد تاسو په ځان وياړی.. زه چمتو يم، يو ځل بيا دا ټول راپيل کړم چې دا جګړه يې نه ده ليدلې، هغوی اصلاً جګړه نه ده ليدلې.. هرچا..
پېير وويل:
- زه خپله په دې جګړه کې وم.
افسر وويل:
-ښه ! رښتيا وايې؟ ډېره ښه ده کنه؟ بايد اعتراف وکړو چې تاسو مېړني دښمنان ياستئ ! سخت مورچلونه مو جوړ کړي وو او په هغو کې څه جانانه جنګېدئ. بلا پسې، ورکه وه يې. موږ مو اړ کړو چې ډېره قيمته راته تمامه شي. هغه شان چې ګورئ زه هلته درې واره وم، درې واره، تر توپونو پورې ورسېدلو او درې واره يې لکه دلرګيونه د جوړ

شوي سرتېري په شا وتمبولو. خدای دې ساتي، ستاسو ګرنادیران سیال نه لري. ما خپله په خپلو سترګو ولیدل چې شپږ ځله کرښې ماتې شوې، خو بېرته یې سره جوړې او داسې منظم شول لکه د پریټ لپاره. مېړني خلک دي. زموږ د ناپل ټولواک چې په دې چارو کې بې سارې تجربې لري، د هغو په لیدو چغې وهلې: ها !ها !تاسو زموږ ورونه یاست ئ سرتېرو !

هغه وخندل او تر یوې لنډې چوپتیا نه وروسته یې وویل:

-خورا ښه !خورا ښه !ښاغلیه پېیره !فرانسویان په جګړه کې بې رحمه او له ښکلو سره خورا مهربانه دي، همداسې نه ده ښاغلیه پېیره !

د فرانسوي تورن خوښې تر هغې کچې له ساده والي او ربښتینتوب سره ملګرتیا لرله او له ځان راضیتوب یې دومره بې اندازې و چې پېیر له خندا نه نېږدې و چې سترګک ته اړ وزي. پېیر په خوشالۍ هغه ته کتل. کېدای شي د ښکلو د زړونو لاس ته راوړل، دغه فرانسوي تورن ته د مسکو حالات وریاد کړل، هغه وویل:

-او، مهرباني وکړه، دا ربښتیا ده چې له مسکو نه ټولې ښځې وتلې دي؟ عجیبه ده، دوی له څه شي ډاريږي؟

پېیر وخندل او وې ویل:

-که روسان پاریس ته ننوتي وای، فرانسوي ښځې به له هغه ښاره نه وای وتلې؟

فرانسوي چې په لمسوونکې شهواني بڼې خندل، پېیر یې په اوږه وواهه او وې ویل:

-ها، ها، ها، ته هم خبره کوه !پاریس؟ نو پاریس.. پاریس..

او پېیر د هغه خبره وربشپړه کړه:

-او پاریس د نړۍ پلازمېنه ده.

تورن، پيير ته وکتل. هغه دا عادت لاره چې د خبرو په منځ کې چپ شي او په خوشالۍ او مينه ناک غلچک هغه چا ته چې ورسره غږېږي وګوري.
هغه وويل:
-که تاسو ما ته ويلي نه واى چې روس ياست، زه به چمتو واى چې شرط وواهم چې تاسو پاريسي ياستئ، خو په هر حال په دې کې کومه خبره نه شته.
تر دغو ستاينو نه وروسته بيا چپ او هغه ته ځير شو.
پيير وويل:
-زه په پاريس کې وم او څو کاله مې هلته ژوند کړى دى.
-آه، دا څرګنده خبره ده، پاريس ! هر سړى چې پاريس ليدلى نه وي، هغه وحشي دى. پاريسي له دوه ميله لرې پېژندل کېږي، پاريس يعنې تالما، دوشنوا، پوتيه، سورين او باغي کوڅې..
د هغه دې ته پام شو چې وروستې خبرې يې تر لومړنيو هغو کمزورې وبربښېدې، په تلوار يې زيا ته کړه:
-په ټوله نړۍ کې يو پاريس دى. تاسو په پاريس کې ژوند کړى دى، خو بيا هم روس پاتې شوي ياستئ، خو زما لپاره ستاسو درناوى هماغه دى، چې دى.
پيير د شراب څکلو او له دې امله چې په دې څو ورځو کې زورونکو او غمړلو خيالونو کې را ايسار کړى و، بې ارادې يې د دغه خوشاله او نيک زړي سړي له خبرو خوند اخيست.
فرانسوي وويل: ښه اوس به، بېرته د روسي ښځو په هکله خبرو ته، راوګرځو ،وايي چې هغوى خورا ښکلې دي. دا به څه حماقت وي چې فرانسوي پوځ په مسکو کې وي او څوک لاړ شي په دښتو کې ځان ښخ

کړي. هغوی داسې نیکمرغه بخت له لاسه ورکړ. ستاسو کلیوال بزګر خو خیر، خو تاسو پوه کسان باید موږ درک کړئ ! موږ ویانا ، برلین، مادرید ، ناپل، روم، وارسا ، د نړۍ ټولې پلازمېنې مو لاندې کړي، له موږه خلک ډاربږي خو بیا هم ورته ګران یو. زموږ بښه پېژند نه هېڅ تاوان نه لري. او بیا ټولواک خو...

د پېیر پر بشرې د غم څپه راخوره شوه، د افسر خبره یې پرې کړه او وې ویل:

-ټولواک، په ټولواک څه شوي دي؟

-ټولواک، یعنې رحم، مهرباني، عدالت، نظم او نبوغ، هوکې ټولواک دغه شان دی. دا زه رامبال درته وایم. دغه شان چې کټ مټ مې وینې، زه اته کاله د مخه د هغه دښمن وم ! زما پلار یو کدوال ګراف و، خو دغه سړي زه د ځان تابع کړم، داسې تابع لکه یو اسیر چې څوک تابع کوي. زه د هغه ویاړ او پرتم په وړاندې ونه شم درېدی چې ده فرانسې ته وبانبه، کله چې ما هغه څه غوښتل، کله چې ما ولیدل هغه څه وایي او موږ ته د برې لارې آواروي، ما ځانته وویل: دغه ته ټولواک وایي او د هغه تسلیم شوم. هوکې، همداسې ده ! هوکې ګرانه !دا د اوسنۍ او راتلونکو پېړیو تر ټولو ستر انسان دی.

پېیر له ګناه نه په ډکې ادا وویل: څه وایې، هغه په مسکو کې دی؟

فرانسوي د پېیر د ګناه نه ډک مخ ته کتل، وموسېد او وې ویل:

-نه، سبا ته یې د راتلو تکل کړی دی.

هغه خپلو خبرو ته دوام ورکړ.

د هغو مرکه، هغه شروشور ماته کړه چې له دروازې نه د څو غږونو په اوریدو واوریدل شول. مورل کوټې ته راننوت او تورن ته یې خبر ورکړ چې د ورتمبرګسکي سواره راغلي او غواړي خپل آسونه په

هماغـه انګـړ کـې ودروي چـې هلتـه د تـورن آسـونه ولاړ دي. خـو اصـلي ستونزه په دې کې ده چې هغه په ژبه نه پوهېږي.

تـورن، لـومړی بریـدمن راوغوښـت او پـه قهـرجن آواز یـې لـه هغـه نـه وپوښتل چې څوک دی؟ کوم غونډ پورې اړه لري؟ قوماندان یې څوک دی، او څنګه یې ځان ته دا اجازه ورکړې هغه ځای لاندې کړي چې لا د وخته بل چا لاندې کړی دی؟

لومړیو دوه پوښتنو ته الماني افسر چې په فرانسوي ښه نه پوهېده، ځوابونه وویل، خپل غونډ یې یاد او د قوماندان نوم یې وو ایـه، خـو پـه وروسـتي پوښـتنې پـوه شـوی نـه و. مـاتې ګـوډې فرانسـوي او المـاني کلمې یې سره ګډې وډې کړې، ځواب یې ورکړ او وې ویـل چـې د خپـل غونډ د جایدادونو د چارو مسوول دی او قوماندان یې ورتـه ویلـي دي چې ټولې ودانۍ لـه یـوې مخې لانـدې کـړي. پېیـر چـې پـه المـاني ژبـه پوهېده.. تورن ته د الماني خبرې وژباړلې او هغـه المـاني افسـر تـه یـې هغه څه وویل چې تورن ویلي و. الماني افسر پـه خبـره پـوه شـو، اطاعـت یې وکړ او خپل کسان یې له انګړ نه وویستل. تـورن لـه کـوټې راووت، د زینو پر سر ودرید او په لوړ آواز یې څه سپارښتنې ورکړې.

کله چې هغه بېرته کوټې تـه راسـتون شـو، پېیـر پـه هماغـه ځـای کـې چې مخکې ناست و، همالته ناست او خپل سر یې په لاسونو کـې کلـک نیـولی و. د هغـه پـر بشـرې د غـم څپـې خـورې وې. هغـه پـه رښـتیا پـه دې شېبو کې زوریده. کله چې تورن ووت او پېیر یـوازې پـاتې شـو، هغـه تـه ناڅاپه خپل دریځ وریاد شو او په خپل هغه حالت پـوه شـو چـې اوس دی پـه کـې راګیـر و. نـه دا چـې مسـکو دښـمن ولکـه کـړی و، نـه دا چـې د غـو نیکمرغو فاتحانو پر هغه واکمني کوله او آن پر ده یې هم حکم چلاوه، ددې ټولـو لیـدل او احساسول د پېیـر لپـاره خـورا عـذابوونکي وو، خـو

بیا هم دده اصلي درد... دا و چې ځنګه خپل ارمان ته ورسېږي او خپل تکل تر سره کړي. د هغه تومانچه، توره او کلیوالي کالي چمتو و او ناپلیون هم سبا ته مسکو ته رارسېده. پیېر اوس هم دد غه جاني وژل ګټوراو ښه کار ګاڼه، خو داسې یې انګېرله چې دغه کار به اوس نه کوي، ولې؟ هغه نه پوهېده، خو دا یې احساسوله چې ګواکې خپل تکل نه ترسره کوي. هغه د خپلې دغې ناتوانۍ په وړاندې جنګېده، خو په تته بڼه ورته برېښېده چې د نفس په وړاندې به په دغې جګړه کې بریالی نه شي.

د وژنې، غچ او سرښندنې په اړه د هغه پخواني غم لړلي او خواشیني خیالونه د لومړي سړي په لیدو لکه د باد وړیو ایرو او دوړو په شان تري تم شوي وو.

فرانسوي تورن چې ګوډ ګوډ کېده او کومه سندره یې تر شونډو لاندې ویله کوټې ته راننوت. هغه فرانسوي چې د مخه یې خبرو خوند ورکاوه، اوس ورته کرکجن وبرېښېد. د هغه سندره، د هغه ګوډ ګوډ تګ، د هغه د بریتو تاوول، ټول او ټول پیېر ته سپکاوی برېښېده. پیېر ځانته وویل:

زه اوس تري ځم، نور به له هغه سره یوه خبره هم ونه کړم.

هغه په همدې خیالونو کې ډوب و او همالته چې ناست و، ناست و.

د ناتوانۍ کوم عجیب احساس په خپل ځای کې کلک کینولی و. هغه غوښتل چې پاڅي او لاړ شي، خو نه یې شو کولای.

تورن د پیېر برخلاف خورا خوشاله برېښېده او دوه ځله په کوټه کې ښکته پورته وګرځېد. سترګې یې ځلېدلې، بریتونه یې نرم نرم ښورول. داسې برېښېده چې ګواکې دی خپله له ځانسره پر کوم څه خاندي.

ناڅاپه یې وویل:

-دا د ورتمبرګسکیانو ډګروال یادوم ! سره له هغه چې الماني دی، بیا هم بد سړی نه دی ! هو کې، هغه الماني دی.

راغی او پییر ته مخامخ کېناست.

-ربښتیا داسې ښکاره شوه چې تاسو په الماني هم پوهېږئ؟

پییر پرته له هغه چې څه ووايي، هغه ته کتل.

-د پټېدو ځای ته په الماني څه وايي؟

پییر د هغه پوښتنه تکرار کړه: د پټېدو ځای؟ د پټېدو ځای ته په الماني یونترکونفت وايي.

تورن په نه ډاډمن آواز او تلوار وویل:

-څنګه؟ یو وار بیا یې ووایه !

پییر تکرار کړه: یونتیرکونفت.

تورن وویل: یونتیرکونفت. او څو شېبې یې په موسکا موسکا پییر ته کتل، خو په پای کې یې وویل:

-دا المانیان هم عجیب ځناور دي، ربښتیا نه وایم ښاغلیه پییره؟

هغه وویل:

-اوس به یو بل بوتل مسکوي بوردو شراب راوړي، څنګه؟ مورل به مو به یو بل بوتل راته تاوده کړي او چغه یې کړل:

-مورل !

مورل یو بل بوتل شراب او یوه شمعه راوړل. تورن د شمعې تر رڼا لاندې، پییر ته کتل او داسې بربښېده چې له هغه سره د ده د مرکچي غم لړلې څېرې او خواشینۍ دی حیرانه وي، د رامبال په څېره کې هم د ربښتینې خواخوږۍ او غم نښې راڅرګندې شولې، پییر ته ورنږدې شو، سر یې ورټیټ کړ، د هغه مړوند یې راونیو او پوښتنې یې ترې پیل کړې:

-دا څه شی دي، خواشیني یو؟ کېدای شي، ما خپه کړی یې؟ نه، نه، رښتیا وو ایه، کېدای شي له ما نه څه تېروتنه شوی وي؟ یا کېدای شي د جګړې له غمه وي؟

پېیر که څه هم هغه ته ځواب ونه وایه، خو په مینه یې د فرانسوي سترګو ته کتل، دده لپاره د فرانسوي د خبرې دغه حالت ښه پوهېدو وړ و.

تورن وویل:

-که رښتیا درته ووایم، زه ستا د منت پوروړی یم، زه ستا سره د دوستۍ احساس کوم. دا راته ووایه چې آیا تاسو ته زه کوم خدمت کولای شم؟ زه ستاسو په چوپړ کې یم. د مرګ او ژوند، هره خبره چې وي. لاس یې پر زړه کېښود او زیاته یې کړه:

-زه دا خبره د زړه له کومې کوم.

پېیر وویل:

-مننه کوم !

تورن ،پېیر ته هماغه شان کتل، لکه هغه وخت چې هغه د پټېدو د کلمې په معنا په الماني پوه شوی، د هغه څېره ناڅاپه وغوړېدله.

فرانسوي دوه پیالې له شرابو ډکې کړې او په خوښۍ یې چغې کړې:

-چې داسې ده، نو زه یې د خپلې دوستۍ په ویاړ څکم.

پېیر جام پورته کړ او پر سر یې واړاوه. رامبال هم خپله پیاله تشه کړه، بیا یې د پېیر لاس کېښکوده، په خواشینۍ او په نشه یې ډول یې پر مېز څنګل ووهله او وې ویل:

-هو کې ګرانه ! ژوند هم څه لوبې لري. چا کولای شو دا تصور وکړي چې زه به سرتېری شم او د ناپلیون په چوپړ کې پوځي و اوسم؟.. وینئ؟ د هغه په چوپړ کې مسکو ته راغلی یم. هغه په خواشینۍ خو زغرده ژبه

د هغه چا په شان چې غواړي لویه کیسه ووایي، خپلو خبرو ته دوام ورکړ:

-زه باید تاسو ته ووایم چې زموږ کورنۍ د فرانسي یو خورا مخوره لرغوني کورنۍ ده.

هغه د زړه له کومې او فرانسوي سادګۍ د خپلو نیکونو، د خپل ماشومتوب، د زلمیتوب، روغتیا، خپلو خپلوانو، شتمنیو او کورنیو اړیکو په هکله کیسې ورته وویلې. هغه زیاته کړه چې په دې ټولو خبرو کې کې یې د خدای ښنلې مور ونډه تر ټولو زیاته اغېزمنه وه.

هغه زیاته کړه:

-خو دا ټولې خبرې، یوازې ژوند ته د ننوتلو درشل دی، خو د ژوند جوهر بل شی دی، هغه مینه ده ! مینه، داسې نه ده، ښاغلیه پېیره !

هغه خپل آواز لاپسې لوړ کړ او وې ویل:

-یو بل جام !

پېیر هغه جام پر سر واړاوه او ځانته یې بل جام ډک کړ.

-آه، څه ووایم، ښځې، دا ښځې !

فرانسوي لکه چې په کوچو کې یې سترګې غوړې او ځلېدلې وې، پېیر ته په کتو کتو کې د مینې او د خپلې مینې داستانونه پیل کړې. دا کیسې ډېرې او په آسانۍ د باور وړ وې. د هغه ښکلې خبرې، ځانستاینې د ښځو په اړه د هغه د خبرو ولولو او تلوسو په پام سره داسې په آسانۍ د باور وړ وې. که څه هم د رامبال د مینې ټولې کیسې داسې وې چې فرانسویان په هغه کې د مینې ښکلا او شعر وینې. تورن خپلې کیسې داسې د زړه له کومې او ګروهمنه بڼه ویلې چې ګواکې یوازې دی، دی چې د مینې داسې له خونډه ډک خوند یې څکلی دی. هغه ښځې داسې ستایلې او انځورولې، چې پېیر په خورا ځیر هغه ته

غوږ نیولی و.

داسې ښکاریده هغه مینه چې دغه فرانسوي یې لېوالـه و، نـه هغـه تېتـه او مهربانۍ نه لرې. هغه، مینه چې هغه ،هو هغه چې یو وخت پېيـر له خپلې ښځې سره لرله او نـه هغـه لوړه شـاعرانه مینـه ده چې ده پـه زړه کې له ناتاشې سره کوله (رامبال دغـو دواړو مینـو تـه پـه یوه او هغـه هـم سپکه سـترګه کتـل، یـوه یې د ګاډیوانـانو او بلـه یې د سـادګانو مینـه ګڼله) هغه مینه چې فرانسوي هغه غوره ګڼله، زیاتره لـه ښځو سره غیر طبیعي اړیکې او دوکې وې چې خورا ښه احساسات یې رامنځ تـه کـول. د هغـه د مینې پـه داسـتانو کـې یـو هـم لـه زړه راښـکوونکی ۳۵ کلنې مارکیز او هم مهالـه د هغې لـه ۱۷ کلنې زړه راښکوونکې لـور سره دده مینه وه. له ده سره د مـور او لـور د مینې سیالي پـه دې پـای تـه ورسېده چې مور ځان ځار کړ، پـه خپلې مینې یې سترګې پټې کړې او خپلـه لـور یې خپل لونډ تـه ورکړه. لور یې ددې له لونډ سره واده وکړ. که څه هم دغه داستان خورا پخوا تېر شوی و، خو تورن هغه په خوراخوند وایـه او پـه ویلو یې لا تر اوسه هم احساساتي کېده...

وروستی داستان یې په پولند کې تېر شوی و. دا کیسـه لا تـازه وه او ده تـه ښـه پـه یـاد وه. هغه، دغـه کیسـه پـه چټکې خوځېدا او اورنۍ مـخ کوله. کیسه داسې وه چې هغه د یوه پولنډي ژوند ژغورلی و. (پـه ټولیزه توګه دد دغه فرانسوي تـورن پـه کیسـو کـې د یـو چـا ژونـد ژغـورل کېـده) دغه پولنډي چې دغه تورن د هغه ژوند ژغورلی و، کله چې د فرانسې پـه پوځ کې خدمت پیل کړی و، خپله زړه وړونکې ښځه یې ده تـه سپارلې وه. تورن څکه ځان نیکمرغه ګاڼه چې دغې زړه وړونکې او ښکلې ښځې غوښتل چې له ده سره وتښتي... خو دا چې دی د لـوی زړه او پت خاونـد وه، ده، دغـه ښـځه ببرتـه خپـل پولنـډي مېـړه تـه ورسـپارلې وه. تـورن

پولنډي ته ويلي و:

-ما يو وار ستا ځان ژغورلی او دا وار دې عزت ژغورم. کله چې تورن دغه خبرې کولې، خپلې سترګې يې مښلې او سر يې ښوراوه ګواکې هغه غوښتل هغه ناتواني له ځانه لرې کړي، چې د دغو خبرو د ويلو په وخت کې پر ده راخوريده.

پيير د تورن د کيسې تر اوريدو وروسته، لکه هغه شان، په تيره بيا چې ماښام ناوخته چې د شراب تر څکلو وروسته کيږي، د تورن خبرو ته ښه غوږ او په هر څه ښه پوهيده، خو له دې سره هم مهاله ده ته ناڅاپه ولې خپل ځينې يادونه هم ورياد شول. کله چې هغه د مينې دغه کيسې اوريدې، ده ته ناتاشا او له هغې سره خپله مينه وريادده او په خيال کې يې دغه مينه د رامبال له هغه سره پرتله کړه. له مينې سره د سيالۍ دندې ته په پام، ده ته د سوخارووف برج ته نيږدې له ناتاشې سره خپل وروستی ديدن او د هغه ټول يادونه ورياد شول. دغه ديدن هغه وخت پر ده کوم اغيز نه و کړی، هغه هيڅکله هغه آن يو وار هم راياد کړی نه و، خو اوس هغه ته داسې برېښېده چې هغه ديدن خورا اغېزمن او شاعرانه و.

پيير ته داسې برېښېده چې د ناتاشا خبرې چې ده ته يې ويلي و، اوس يې اوري:

-پيوتر کيريلېوويچ! دلته راشئ، ما تاسو وپېژندئ، هغه د خپلو سترګو په وړاندې، د هغې سترګې د هغې موسکا، سفري خولۍ او له هغې نه د هغې د ويښتو راوتلي کوڅۍ ليدل...

او په دې ټولو کې هغه ته څه زړه راښکوونکي او مينه ناک څه راڅرګنديدل. فرانسوي تورن چې کله د پولنډي زړه وړونکې ښځې داستان پای ته ورساوه، له پيير نه يې وپوښتل چې هغه هم کله د خپلې

معشوقې د مېړه په وړاندې د رخې او سربښندنې دغه شان احساس احساس کړی دی او کنه؟

دغې پوښتنې پېير يوې آزموينې ته رابللی و، هغه سر پورته کړ او داسې يې احساس کړه، هغه څه وو ايي چې دده خيالونه او زړه يې خپل کړي وو،نو هماغه و چې هغه په خبرو پيل وکړ او وې ويل چې له ښځې سره مينې کول دده لپاره بله معنا لري. هغه وويل چې هغه ته په ټول ژوند کې يوه ښځه ګرانه وه او ګرانه به وي او دا ښځه به هېڅکله دده نه شي.

تورن وويل: دا څه وايي؟ عجيبه ده !

وروسته پېير وويل چې هغه ته دا ښځه له تنکي زلميتوبه ګرانه وه، خو ده ځکه نه شو کولای د هغې په اړه فکر وکړي چې هغه خورا ځوانه او دی هم حرموني، بې نومه زوی و. او بيا وروسته چې دی د نوم او شتمنۍ خاوند شو، بيا يې هم د هغې په اړه فکر نه شو کولای دا ځکه چې هغه ډېره ورته ګرانه وه، دا ځکه چې هغه يې په نړۍ کې تر هر څه نه لوړه ګڼله، په تېره بيا هغه يې تر ځانه هم غوره او لوړه ګڼله. کله چې پېير خپل نقل دې ځای ته راورسوه، هغه مخ تورن ته وروا ړاوه او وې پوښتل چې دی په دې پوهېږي او کنه؟

تورن داسې وخوځېد چې ګواکې آن که نه پوهېږم هم دی هيله لري چې بايد پېير خپل نقل ته دوام ورکړي.

پېير وبنګېد او ترشونډو لاندې يې وويل:

-معنوي غير شهواني مينه، پرورېځو ګرځېدل.

اوس د شراب تراغېز لاندې و، يا يې غوښتل زړه تش کړي يا ددې تصور له امله چې دغه سړی به هېڅکله دده د مينې د داستان يو لوبغاړی هم ونه پېژني، يا دې ټولو په ګډه د پېير ژبه جاري کړې وه،

هغه په پرانسته خولې او ځیرمنو سترګو کوم ځای ته ځیر و. کتل یې او خپله ټوله کیسه یې ویله، د خپل واده راز یې راسپړه او دده له خورا نېږدې ملګري سره د ناتاشا مینه دده له دوست سره د ناتاشا خیانت او له هغې سره د خپلې خواخوږۍ او مینې په اړه یې خبرې کولې.

د رامبال پوښتنو دی دې ته وهڅوه چې ټول هغه څه، خپل ټولنیز دریځ، آن خپل نوم چې ده په پیل کې پټ کړی و، هغه ته په ډاګه کړي، خو تر ټولو نه زیات فرانسوي تورن د پيير په خبرو کې دې ټکي حیران کړی و چې پيير خورا بډای او په مسکو کې دوې ماڼۍ لري هغه دا ټول پرېښي، خو هغه له مسکوه وتلی نه دی او خپل نوم او دریځ یې هم پټ کړي دي.

د شپې ناوخته هغوی دواړه په ګډه کوڅې ته ووتل، شپه رڼه او توده او د واټ په چپه خوا کې د پتروفسکا په کوڅه کې په مسکو کې د لومړني اورلګېدو لمبو آسمان رڼا کړی و. ښۍ خوا ته د نوې میاشتې فولادي لور ولاړ و او سپوږمۍ ته مخامخ هغه روڼ ستوری چې د پيير په زړه کې یې د مینې خیالونه راوېښول، ولاړ و. ګراسیم، آشپز او دوه فرانسویان، د دروازې مخې ته ولاړ وو. د هغود خندا او یو بل ته په نه پوهېدونکي ژبې د غږېدا غږ له ورایه اورېدل کېده. هغوی هم د هغه اور لمبو ته چې ښارېي رڼا کړی و، کتل. په دې لوی ښار کې دوی دغه نه چندان لرې لوی اور ګواښمن کړي نه و.

پيير له ستورو لوړ ډک آسمان، سپوږمۍ، راڼه لکۍ لرونکي ستوری او په ښار کې لګېدلي اورته په کتلو سره په ګوګل کې د خوښۍ او مینې احساس کاوه، هغه په زړه کې ویل:

-ګوره ! څومره ښه ده، نور نو څه غواړې؟

خو ناڅاپه هغه ته خپل تکل وریاد شو، سر یې وګرځېد، حال یې بل

ډول شو، داسې بل ډول چې اړوت دیوال ته ډډه ولګوي، چې ونه لوېږي.

پرته له هغه چې له خپل نوی آشنا سره مخه ښه وکړي، پېیر په ربړډ بدونکو ګامونو له دروازې ووت، خپلې کوټې ته ستون شو، په کټ کې ولوید او سمدلاسه خوب یووړ.

۳۰

له بېلا بېلو لارو نه د مسکو نه تښتېدونکو او سېدونکو او شاته تلونکو پوځيانو، د سپتمبر په دويمه په دې ښار کې د لومړي لګېدلې اور لمبو ته کتل.

د رستوف د کورنۍ ريل په هغه شپه د مسکو د شمال ختيځ په شل ورستۍ (K ۲۰ .۱) کې د ميتيشي په سيمه کې ولاړ و. د سپتمبر په لومړۍ نېټه لږ څه په ځنډ ځکه وخوځېدل، چې نورو کاروانونو، پوځي ډلو لارې بندې کړې وې هېر شوي کالي او کپړي هومره زيات وو چې هغه پسې دلېږل شوي کسانو د رارسېدو په تمه، دوی اړوتل هغه شپه د مسکو د ځنډو په ۵ ورستی واټن کې تېره کړي. بل سهار ريل ډېر ناوخته وخوځېد او تم ځايونه دومره بې شمېره وو چې دوی متې تر لويې ميتيشي پورې ورسېدل. په لسو بجو د رستوف د کورنۍ ښاغلي غړي او هغه ټپيان چې له دوی سره ملګري وو، د يوه نه لري کلي په ماڼيو او کورونو کې مېشت شول. چوپړانو، د رستوف د کورنۍ ځاروانيانو د ټپيو وړونکو ګاډيو ګاډيوانانو، وروسته له هغه چې اربابانو او افسرانو ته يې ډوډۍ ورکړه، نوره اړتيا يې نه لرله، دوی هم ډوډۍ وخوړله، آسونو ته يې واښه واچول او لاړل برنډې ته ووتل.

د رايوفسکي ټپي ياور په ګاونډه کوټه کې پروت و، د هغه لاس مات شوی و، لېونی درد او خوږو هغه زګېروی ته هڅاوه او دغو

زګیرویو د شپې په تیاره کې زورونکې او ډارونکې بڼه درلوده. دغه یاور لومړی د شپه په هماغه کور کې ویده شو چې رستوفیان ځای پر ځای او ویده وو. ګرافینې وویل چې ددغه سړي له زګیروی نه یې سترګې نه شوي پټولې او د میتیشي یوه تر ټولو خراب کورته هغه ځکه راغله چې له دغه ټپي نه لرې واوسي.

یو تن چوپړ چې ددهلیز د دروازې د زینو تر څنګ د ګاډۍ تر شا ولاړ و، د یو بل لګېدلي اور رڼا یې ولیدله. هغه بل اور له پخوا نه لیدل کېده او ټول په دې پوهېدل چې په کمکۍ میتیشه کې اور لګېدلی دی. اور هلته مامونفسکي قزاقانو لګولی وو.

د افسر چوپړ وویل:

-ورونو ! دا هم یو بل اور !

ټولو د اور شغلو ته وکتل.

-هوکې، وینئ ! کمکۍ میتیشه ته مامونفسکي قزاقو اور ورته کړی دی.

-نه، نه دا میتیشه نه ده، لرې ده.

-وګورئ ! په مسکو کې دی.

دوه ته چوپړان له زینو نه راکوز، له ګاډۍ نه تاو او دګاډۍ پر زینو کېناستل...

یو تن وویل:

-ګوره ! عجب سوځي ! نه ښاغلو ! دا باید مسکو وي؟ دا د سوشوفسکایا پلو ته دی. او یا په روګوژشکایا کې دی؟

چا دغو پوښتنو ته ځواب ورنه کړ، دغه خلک تر ډېرو پورې خاموشه پاتې شول او هغه نوي اورته یې کتل چې شغلې یې دم په دم زیاتېدلې.

بوډا دانیلو تیرینتیچ چې د ګراف ځانګړی چوپړ و او ټولو هغه په همدې نامه یاداوه، دغې ډلې ته رانږدې شو او میشکا ته یې ورغږ کړ:

-تا ونه لیدل، احمقه! ګراف پوښتنه کوي، ځه لاړ شه کالي ټول کړه.

میشکا وویل: هو! زه یوازې اوبو پسې ووتم.

یو تن له چوپړانو نه وویل:

-دانیلو تیرینتیچ تاسو څه فکر کوئ؟ دا اور په مسکو کې دی؟

دانیلو تیرینتیچ هېڅ ونه ویل او تر ډېرو پورې همداسې چپ پاتې شو.

د اور شغلې شېبه په شېبه خورېدې او لوړېدې.

یو غږ بیا واورېدل شو: خدای دې رحم وکړي، هر څه وچ او باد هم لګېږي.

-ګورئ! څه حال دی او خدایه! اور له ورایه ښکاري، لویه خدایه پر موږ ګنهکارانو رحم وکړه!

-مړ به یې کړي، فکر مه کوئ!

دانیلو تیرینتیچ چې تر هغه پورې خاموشه پاتې و، آواز پورته کړ او وې ویل:

-څوک به یې مړ کړي؟ د هغه غږ آرام او کرار و:

-مسکو دی، ورونړو! زموږ سپین مخې ادکه! د هغه غږ پرې پرې شو او د بوډا په شان ژړا زګیروی یې پیل کړ. داسې بریښېده چې دوی ټول دې ته سترګه په لاره وو، د هغه څه په معنا پوه شي چې دغه لرې لګېدلی اور ددوی لپاره لاره. د ګراف د بوډا چوپړ د زړه له کومې زاری او ددعا آوازونه، د هغه د ژړا او نارو سورو سره مل شوې.

۳۱

چوپړ چې راستون شو، ګراف ته يې وويل چې مسکو او را خېستې دی. ګراف خپل کميس واغوست او د باندې ووت چې خپله يې وګوري. له هغه سره مل سونيا چې لا جامې يې نه وې بدلې کړې او مېرمن شوس هم د باندې ووتل. ناتاشا او ګرافينې په کوټه کې يوازې پاتې شول. (پيتيا نور نو له کورنۍ سره نه و، هغه له خپل غونډ سره ورانډې، تر تريوځي ته تللی و).

ګرافينې چې د مسکو د سوځېدو خبر واورېد، وې ژړل. ناتاشا چې رنګ يې الوتی او سترګې يې لوېدلې وې، تر شمايل لاندې پر څوکۍ (هماغه ځای کې چې د راننوتلو په وخت کې ناسته وه) پاتې وه. هغې د پلار خبرې ته هېڅ ډول پاملرنه ونه کړه او د چوپړ زاريو او ژړاوو ته چې درې کورونو نه لرې اورېدل کېدې، غوږ نيولی و.

سونيا چې وېرې او يخنۍ پسې اخېستې وه، له انګړنه بېرته راستنه شوه، وې ويل:

-وای وای چې څومره وحشتناکه ده ! فکر کوم ټول مسکو سوځي، هغې زياته کړه:

- ناتاشا راشه وګوره ! اوس له دې کړکۍ نه هم ښکاري، خو د ناتاشې سترګې داسې وې چې ګواکې نه پوهېږي هغې ته څه وايي او بيا يې د بخارۍ پلو، کوم ځای ته کتل. ناتاشا له هماغه سهار راهيسې

چې معلومه نه وه ولې سونیا د ګرافینې د مخالفت سره سره دا وړ ګڼلې وه چې د سرداراندرې د تېپي کېدو او دا چې هغه له دوی سره، په همدې کاروان کې دی، ورته وواېه، هکه پکه وه او نور هر څه ترې هېر شوي وو. داسې ډېره کمه برېښېده چې ګرافینه دې په سونیا داسې سخته په قاره شي. سونیا ژړلي و، ښنه یې غوښتې وه او اوس د خپلې ګناه او تېروتنې د جبران لپاره د ناتاشا، شاوخواته ګرځېده او د هغې څارنه یې کوله، هغې ناتاشا ته وویل:

-ناتاشا وګوره ! څه وحشتناکه سوځي !

ناتاشې ځواب ورکړ:

-څه شی سوځي؟ اخ، هو کې، مسکو.

ددې لپاره چې نه په خپل ځواب سونیا خفه کړي او یا هم له هغې نه لرې شي، سر یې د کړکۍ خواته وروا ړاوه، هغې خواته یې داسې وکتل چې ګواکې هېڅ شی لیدای نه شي او بېرته په خپل پخوانی حالت کېناسته.

-ښه تا ونه لیدل؟

هغې په زارۍ وزمه او آرامه ښه وویل:

-نه، رښتیا وایم، ومې لیدل.

ګرافینه او سونیا دواړه پوهېدل چې مسکو، د مسکو سوځېدل او نور بل هر څه چې وای، البته د هغو لپاره ارزښت نه لاره.

ګراف بیا شا پلو لاړ او هلته وغځېد. ګرافینه ناتاشې ته ورنږدې شوه، د لاس په شا یې هغه پر سر ونازوله هوکې ! ده به هروخت چې لور به یې ناروغه وه، نازوله. بیا یې خپلې شونډې په کراره د هغې پر تندي ځکه ورکېښودې چې وګوري هغه تبه لري او کنه؟ او بیا یې مچ کړه.

هغې وویل:

-ستا ساړه شوي دي، ته تښوله ربړدې، ښه به دا وي چې ویده شوې وای.

ناتاشې وویل: ویده شم؟ ښه ده، زه به ویده شم، زه به اوس ویده شم.

له هغې شپې چې نن سهار يې ناتاشې ته وويل، چې سردار اندري سخت ټپي او په همدې کاروان کې له دوی سره روان دی، لومړی یې دا پوښتنې ګروېږنې کولې چې چېرې، څنګه، آيا ټپ یې ګواښمن دی؟ آيا کولای شي هغه ووینې؟ خو کله چې یې هغې ته سره وویل چې د ټپي د ټپ د سختی له امله، هغه څوک لیدلای نه شي، خو ښه خبره داده چې ژوند ته یې ګواښ نه شته، هغې په دې خبره باور ونه کړ، ځکه هغه ډاډمنه شوه وه چې هره پوښتنه چې دایې وکړي، له دې پرته به بل کوم ځواب وانه اوري. ،چې ورته ووایي ،هغه ښه دی، نور یې نه کومه پوښتنه وکړه او نه کومه خبره. د ټولې لارې په اوږدو کې په شکمنو غلچکو او هغو کتلو چې د ګرافینې لپاره خورا آشنا و او دا د هغې له دغه شان حالته ډېره ډاريده، د هغه شپې د حالت په شان چې آرامه او بې خوځېدا به د شمایل په وړاندې ناسته وه، د ګاډی په کنج کې ناسته وه. تل په چرت کې وه، داسې تصور کېده چې کوم تکل وکړي او یا کېدای شو چې وخته به یې لا دا تکل کړی وي. ګرافینه په دې پوهېده، خو په دې نه پوهېده چې هغې به له ځانسره څه پریکړه کړې وي او همدې خبرې نه دا ډاریده او زوروله یې.

ګرافینې هغې ته ویل:

-ناتاشا ! جامې دې بدلې کړه د زړه سره ! راشه زما پر کټ ویده شه ! یوازې د ګرافینې لپاره کټ جوړ شوی و، مېرمن شوس او دواړه نجونې پر ځمکه د وچو وښو پر سر ویدې کېدې.

ناتاشې په خواشینۍ سره وویل: نه مورې ! زه غواړم همدلته په

ډاګ ويده شم. د کړکۍ خواته ورغله، او هغه يې را خلاصه کړه، د خلاصې کړکۍ نه د چوپړ دزګيروي غږ له ورايه اوريدل کېده. ناتاشې سر له کړکۍ نه وو ښست، هوا خړه پړه وه، ګرافينې ليدل چې د لور نرۍ غاړه يې ښتګه له سلګيو او ژړا نه رېږدي او د کړکۍ په چوکاټ لګېږي. ناتاشا په دې پوهېده چې دا زګيروي د سرداراندرې نه دی. هغه په دې پوهېده چې سرداراندرې د دوی د کور په خوا کوټې چې د يوه دالان له لارې د دوی کور سره نښتې پروت دی.

خو دغو وحشتناکو نه آرامه کېدونکو زګيرويو، د هغې ژړا او سلګۍ لا پسې زياتولې. ګرافينه به له سونيا سره سترګو په سترګو شوه.

ګرافينې د ناتاشې اوږو ته لاس ور وړ او وې ويل:

-ويده شه ګرانې ! زما د زړه سره ويده شه ! تا ته وايم نو ويده شه !

ناتاشې په تلوار جامې بدلولې، د خپلې لمنې تنۍ يې په چټکۍ خلاصولې، کميس يې له غاړې وارتيره او د خوب کالي يې واغوستل. پښې يې راټولې کړې او په ډاګ هغې ته په جوړ شوي بستر کېناسته. هغې له اوږو نه، خپلې نه چندان اوږدې نرۍ کوڅۍ مخې ته راواړولې او هغه يې بيا واوبدلې. د هغې نريو اوږدو او معمولي ګوتو په چټکۍ او مهارت کوڅۍ راټولولې او اوبدلې. د ناتاشا سر په عادي بڼه کله يوې او کله بلې خواته خوځېده، خو د هغې له تلواره تبې اخېستو، نه خوځېدونکو سترګو مخامخ چېرته کتل. کله چې د شپې سينګار پای ته ورسېد ناتاشا په آرامۍ پر هغه بستر چې پر ډاګ، پر وچو وښو د انګړ په کنج کې دې ته جوړ شوی و، وغځېده.

سونيا وويل: ناتاشې ته په منځ کې څمله.

ناتاشا وويل: نه، نه، زه همدلته څملم. هغې په خواشينۍ زياته کړه:

نو ثملیء، او هغې مخ په بالښت پټ کړ.

ګرافینې، مېرمن شوس او سونیا په چټکۍ جامې بدلې او ثملاستې، په کوټه کې یوه شمعه پاتې شوه، خو د باندې د هغه اور د لمبو نه چې کمکۍ میتیشې کې د دوو ورستو په واټن لګېدلی و، هوا رڼا کړې وه، د واټ آ پلو میکدې نه چې ماموڼفسکې قزاقانو ورانه کړې وه، د نشیانو شروشور د خلکو شورماشور او د چوپړ د زګیروی غږونه راتلل.

ناتاشا تر ډېرو پورې هغو غږونو ته چې له انګړ نه د باندې او دننه راتلل غوږ وه. .له ځایه نه ښوریده، هغې لومړی د خپلې مور ددعا او زاریو او د هغې لاندې د کټ د شرقېدو شروشور واورید. بیا یې د مېرمن شوس د خرپهاري غږ چې له اور سره آشنا وه او وروسته تر هغه د سونیا د نرمې ساه وبستلو آوازونه واوریدل. ګرافینې پر ناتاشې غږ وکړ، خو هغې یې ځواب ورنه کړ.

سونیا په آرامۍ ځواب ورکړ: مورې داسې ښکاري چې ویده ده.

ګرافینه څو شېبې خاموشه وه، بیا یې غږ وکړ، خو دا وار یې هېڅ چا ځواب ورنه کړ.

لا څو شېبې تېرې نه وې چې د مور د ساه ایستلو پرله پسې منظم غږونه واوریدل شول، که څه هم د ناتاشې وړې پښې د بړستنې لاندې راوتلې او پر ساړه ډاګ پرتې او یخې شوې وې، خو دا هېڅ نه ښوریده.

د دیوال له سوري نه د چرچوړۍ اواز پورته شو، داسې بربښېده چې ګواکې پر نورو یې د خپل بري سندرې پیل کړې. چېرته لرې کوم چرګ اذان وکړ او دلته نېږدې بل هغه د هغه ځواب ورکړ. په میخانه کې د نشیانو شروشور آرام شو، خود چوپړ د زګیروي غږ هماغه شان انګازه کوله. ناتاشا په بستره کې کېناسته.

په بنګهاري يې وپوښتل:

-سونيا ته ويده يې؟ موري؟ هېڅ چا ځواب ورنه کړ. ناتاشا په کرار او خورا احتياط پاڅېدله، پر ځان يې صليب وکېښ، لوڅې نازکې او بربنډې پښې يې پر ساړه او ناولي ډاګ کېښودې. په ډاګ د فرش شويو تختو شغهاري پورته شو. څوګامه يې د پيشو په شان يې منډې کړې او د دروازې سره کړې، راونيوه. هغې ته داسې برېښېده چې يو کوم درونند او سندريز او يو رنګه شی پر ټولو ديوالونو لګېږي. دا ددې رپېدونکی زړه و چې له ميني او وحشت نه درزيده.

دروازه يې خلاصه کړه، له هغې واوښته او پر ساړه او لامده دهليز يې قدم ورکېښود. سړو هغه راتازه کړه. بربنډه پښه يې په ويده سړي کې ونښته، له هغه واوښته د هغې کوټې دروازه يې پرانسته چې سرداراندرې هلته پروت و. په کوټه کې تپه تياره وه. د کوټې په کنج کې يو کټ ولاړ و چې کوم شی پرې پروت و او د هغه څنګ ته پر ولاړې اوږدې څوکۍ يو لويه شمع لګېده. شمعه ډېرو سوځېدو او ويليدو له امله لکه مرخړی داسې برېښېده.

ناتاشا چې له هماغه سهاره د سرداراندرې د ټپي کېدو او د دوی په کاروان کې د هغه د تګ خبر اوريدلی و، غوښتل يې هغه ووينې. هغه په دې نه پوهېده چې دغه ديدن ته څه اړتيا ده، خو په دې پوهېده چې هغه به ډېر زوررونکی وي. په تېره بيا چې هغه په دې باور وه چې دغه ديدن خورا ضروري دی.

هغه ټوله ورځ دې ته سترګې په لاره وه، چې د شپې به هغه ووينې، خو اوس چې دغه شپه رارسېدلې وه، دې له هغه څه نه وحشت درلوده چې دې ته تر مخې وه. هغې ويل:

-هغه به اوس څنګه بدرنګه شوی وي؟ له هغه نه به څه پاتې وي؟ آيا

د هغه زګيروی، به د هغه چوپړ نه آرامه کېدو نکو زګيرويو ته ورته وي؟ هو کې، هو هغه همدا سې و. هو کې، د هغه په خيالونو کې او س سرداراندرې، د دغو وحشتناکو زګيرويو حالت ته ورته و. کله چې هغې په کنج کې يو تت بدن وليد او د څادر لاندې يې لوړ شويو ځنګنو باندې د اوږو ګمان وکړ. ويرونکې څېره يې تر خياله ورغله. له ډاره ودريده، خو د هغه نه ايليدونکې تکل هغه تګ ته هڅوله، هغه په احتياط يو قدم وړاندې اخېست او بيا بل او چې کتل يې يوې خاموشې کوټې ته چې د خوځېدا ځای په کې نه و، ورسېده. په دې کوټه کې يو بل څوک د شمايل په وړاندې پر اوږدې څوکۍ ويده و. (دا تيموخين و) په ډاګ يو دوه تنه نور هم پراته وو. (دا ډاکتر او د هغه چوپړ و).

چوپړ سر راجګ کړ او وبنګېد. تيموخين ته چې د پښې له ټپ او د هغې له سخت درده خوب نه و ورغلی، په دې شپه کې د دوی په کوټه کې د سپين جامې نجلۍ ګرځېدا چې د خوب کميس او جامې يې اغوستې وې، حيران کړي و. د داکتر چوپړ په ډار او خوبولي آواز وويل:

-څه غواړئ، څه لپاره دلته راغلي ياست؟ خو د دوی دغو پوښتنو ناتاشې دې ته اړ کړه چې ژر تر ژره په کنج کې ناست اېښودل شوی کټ ته پراته شي ته ورنږدې شي، که څه هم پرکټ پراته اندام ډارونکی و او انساني بدن ته يې ورته والی نه درلود، هغې په دې ټينګار کاوه چې هغه وګوري. ناتاشا له چوپړ نه تېره شوه، د شمعې څاڅکې چې د شمعې شا وخوا کنډک کنډک روان و، ښکته وڅڅېدل او هغې د هغې تر رڼايي لاندې سرداراندرې چې لاسونه يې پر بړستنې پراته و، هغه شان وليد چې تل يې ليدلی و.

هغه هماغه شان و لکه تل چې و، خو د هغې تبې اخیستی تک سور مخ او ځلېدونکې سترګې، چې بې له کومې لېوالتیا دې ته ځیر وې. په تېره بیا د هغه نازکه، ماشوم وزمه غاړه چې د کمیس له پرانستې او اوښتې غاړې د باندې راوتلې وې. هغه ته داسې ماشوم وزمه ښه وکرېږوه چې ناتاشا په ژوند کې هېڅکله سردار اندرې هغه شان نه و لیدلی. ناتاشا په چټکو ټینګو ګامونو او د ځوانۍ په خوځېدا د هغه خواته ورغله او تر مخې یې ګونډه شوه.

هغه وموسېد او هغې ته یې لاس ور اوږد کړ.

۳۲

له هغې ورځې چې د بارادنیو په ډاګ کې سرداراندرې په روغتیايي څانګې کې له بېسدۍ نه راپه حال شوی و، او ه ورځې تېرې شوې وې. هغه په دې ټوله موده کې تل بېسده و. هغه داکتر چې له دوی سره په سفر کې ملګرتیا کوله، ویل یې چې سختې تبې او د کولمو پړسوب باید هغه تر مرګه رسولی وای، خو په اوومه ورځ هغه په لېوالتیا یوه ټوټه ډوډۍ له چایو سره وخوړه او دداکتر دې ته پام شو چې د هغه تبه ماته شوې ده. د سهار پلو و چې سرداراندرې په سد شو. له مسکو نه تر وتلو وروسته، لومړۍ شپه هوا په پوره اندازه توده وه او سرداراندرې یې په خپله هماغه کراچۍ کې پرېښود، خو د میتیشي په سیمه کې ټپي خپله وغوښتل چې له کراچۍ نه یې یوسي او چای ورته راوړي. له کراچۍ نه د هغه لېږدول هغه ته دومره سخت او دردمند و چې چغې یې وختې او بېرته بېسده شو. هغه وخت چې یې هغه په ګرځنده کټ کې څملاوه، تر ډېرو پورې یې سترګې پټې او ناخوځنده پاتې شوې. کله چې یې سترګې پرانستې، په بنګهاری یې وویل:

-او چای څه شو؟

د ژوند ور خبرو ته د هغه هر اړخیز پام داکتر هک پک کړی و. داکتر د هغه نبض ونیو په تعجب او ناخوښۍ یې ولیدل چې د نبض ټکان یې ښه دی. د هغه ناخوښي له دې کبله وه چې دی د خپلې تجربې له

مخې ډاډه و چې سرداراندرې به ژوندی پاتې نه شي او که اوس ونه مري ، لږ وروسته به ومري، خو د هغه د مرګ عذاب او زوریدنه به بیا زیاته وي. د وړې خو سرې پزې خاوند جګړن تیموخین چې د باراد نیو په جګړې کې یې پښه لګېدلې وه او په مسکو کې له دوی سره یوځای او هم په دې کاروان کې له ده سره روان و. یو تن ډاکتر، د سردار چوپړ، د هغه ګاډیوان او یاوران هم له دوی سره مل وو.

سرداراندرې ته یې چای ورکړ. هغه په تلوسې چای څکه، او تبجنې سترګې یې داسې دروازې ته نیولې وې، چې ګواکې هڅه کوي کوم شی ولټوي او یا غواړي څه شی وریاد کړي.. هغه وپوښتل:

-نور مې بس دی، تیموخین دلته دی؟

تیموخین د اوږدې څوکۍ له سره د هغه خواته وروخوځېد.

-زه دلته یم جلالتمابه !

-ټپونه دې څنګه دي؟

-زما ټپ؟ دی نو ، ښه دی او ستا ؟

سرداراندرې بیا په خیال کې ډوب شو ، داسې ډوب چې ګواکې کوم څه وریادوی، هغه وویل:

-کوم یو کتاب به پیدا نه شي؟

-کوم کتاب؟

-انجیل، زه انجیل نه لرم.

ډاکتر ژبه وکړه چې انجیل ورته پیدا کړي او بیا یې له سرداراندرې نه پوښتنې ګرویږنې پیل کړې. سرداراندرې په ناخوښۍ خو د داکتر ټولو پوښتنو ته عاقلانه ځوابونه ورکول. بیا یې وویل چې د هغه شا ته بالښت کېږدئ، ځکه هغه ناآرامه او ټپ یې خورا خوږیده. داکتر او د هغه یاور له هغه نه، هغه کوټ چې پر ده پروت و ، جګ کړ، د هغه

ډېږوزونه یې چې د تېټ له خوسا کېدو نه پورته کېدې، سپړمې برندې کړې او د هغه وحشتناک تپ ته یې وکتل. داکتر کوم شي خورا ناراضه کړ، د تپ، تپې یې بدله کړه، ناروغ یې په اړخ واړاوه، خو سرداراندرې د دغو اړولو راړولو زغم نه درلود، بیا یې له درده زګېروی او زاری پورته او بېسده شو. هغه په بېسدۍ کې اپلتې غږولې. هغه پرله پسې ویل چې څومره ژر کېږي، هغه کتاب ورته راوړي او دده تر سر لاندې یې ورته کېږدي.

هغه ویل: تاسو ته د کتاب راوړل ګران دي؟

هغه په داسې آواز چې خورا د زړه سوي و، ویل:

-زه دغه کتاب نه لرم، مهرباني وکړئ، هغه راته پیدا کړئ او شېبه مې هغه تر سر لاندې راته کېږدئ.

داکتر له کوټې ووت چې لاس پرېمنځي. هغه، هغه چوپړ ته چې اوبه یې پر لاس وراچولې، وویل:

-اخ، تاسو په رښتیا وجدان نه لرئ، یوه شېبه مې پام بلې خواته شو او تاسو مخامخ د تپ په خوا څملولی و، ته خو ګوره ! دا داسې درد او خوږ دي چې نه پوهېږم څنګه یې زغمي.

چوپړ وویل: مسیح دې رحم پرې وکړي، موږ تصور وکړ چې هغه بالښت یې چې غوښت ترې لاندې مو کړ.

دا لومړی ځل و چې سرداراندرې پوه شوی و چې چېرې دی او څه ورپېښ شوي دي. هغه ته وریاد شول چې ټپي شوی دی او هماغه شېبه چې دوی په میتیشي کې ودریدل، هیله یې کړې وه چې کوټې ته یې بوزي. هلته له درده بیا څه بېسده شوی و، خو په کوټه کې بېرته په سد شو. کله چې یې چای څښکه، ټول هغه څه یې وریاد کړل چې پرې تېر شوي وو، تر ټولو نه هغه څه ښه وریاد شول چې د روغتیايي مرستو په مرکز

کې و او هغه دا چې هغه ته، دهغه سړي د عذاب په لیدو چې دده نه خوښېده، داسې خیال ذهن ته ورغی چې ده ته یې د نیکمرغي زیری درلود. دغه خیالونه که څه هم ناڅرګند او جړ و، خو هغه بیا پر ده راخواره شوي وو. هغه ته وریاد شول چې هغه نوی روحاني نیکمرغي لري او دا هغه نیکمرغي ده چې له انجیل سره یې څه ګډه ځانګړتیا لرله. له همدې امله هغه وغوښتل چې انجیل ورته راوړي، خو د هغه حالت خورا ژوبل و. کله چې یې هغه په اړخ واړاوه، د هغه د ټپ درد دومره زیات و چې بیا بېسده شو. دربیم وار هغه وخت په سد شو چې تیاره خوره او په کوټه کې چوپه چوپیا وه. ..

هغه فکر کاوه:

-ما ته داسې نوې نیکمرغي را په برخه شوې چې له انسان نه، نه جلا کېدونکې ده. دا له مادي او دنیایي شتو نه لرې نیکمرغي ده، داسې نیکمرغي چې پر انسان له مادي بهرني اغېز نه خپلواکه ده، دا د روح او مینې نیکمرغي ده، په دې نیکمرغۍ هر څوک پوهېدای شي، خو د هغه درک او فهم یوازې له خدای سره ده. خو دا قانون خدای څنګه انشا کړ؟ ولې مسیح؟.. او ناڅاپه ددغو خیالونو لړلۍ وشلیده، ناڅاپه (پرته له هغه چې اندرې پوه شي چې هغه په رښتیني یا د اپلتو او باڅارتوب په دنیا کې دی) هغه یو څه واوریدل. هغه آرامه او زګیروی ډولی غږ واورید، پرله پسې او تکراریدونکی غږ: پیتي، پیتي، پیتي او بیا پیتي، پیتي، پیتي او بیا پیتي، پیتي، پیتي او سرداراندرې داسې وانګېرله چې د هغه پر بشرې مخامخ د هغه د بشرې په منځنۍ برخه کې د همدې غږونو تر انګازو لاندې د نریو ستنو او ښکلو ټوټو یوه حیرانوونکې ودانۍ جوړېږي. هغه داسې احساسوله چې باید (که څه هم ګرانه وه) خپل انډول ددې لپاره وساتي چې دغه ودانۍ را ونه

نړېږي، خو دده د ټولو هڅو سره سره دغه ودانۍ رانړېده او بیا بېرته د هماغه انګازو د سندریز او نرم غږلاندې له سره جوړېده. سردار اندرې ځان ته ویل:

-زنګېږي، اوږدېږي، زنګېږي، اوږدېږي بېرته را زنګېږي او اوږدېږي.

سره له هغه چې هغه د زړه له کومې او په ټول قوت، دغه خواږه آواز ته غوږ او خپل ټول پام یې د ستنو دغې بشکلې ودانۍ جوړېدو او رالویدو ته وراړولی و، هغه له شمعې نه چاپېره شوې سره رڼا هم لیدله. د مادرکیک خوځېدا او د مچانو د الوتو بزیدل چې کله ناکله به دده پر مخ کېناستل اوریدل. هر وار به یې چې کوم مچ پر مخ کېناست، پر هغه به یې سوځنده اغېز وکړ، خو دی دې ته حیران و چې مچان که څه هم دده پر بشرې پر جوړیدونکې ودانۍ لګېدل خو هغه یې نه ړنګوله. ددې تر څنګ یو بله د پام وړ خبره هم وه او هغه د دروازې تر څنګ یوه سپینه لکه او داغ و چې د وهم د یوې مجسمې په توګه پر هغه پېټۍ شوې وه.

سردار اندرې له ځانسره ویل:

-دا ناشونې ده، زما کمیس پر میز پروت دی؟ نه. دا زما پښې دي، دا دروازه ده، دا ولې هر څه زنګېږي او کشېږي، هغه هم په دې انګاز چې پیتي، پیتي، پیتي. هغه له چا نه، هغه هم معلومه نه وه، له چا نه په درانه آواز هیله وکړه: بس دی، نور یې ودروئ. او ناڅاپه د هغه فکر او احساس بیا، په لا قوت سره وخوځېدل.

هغه بیا په ژورو څرګندو خیالو کې ډوب شو:

-هو کې، مینه، خو دا هغه مینه نه وه چې، د څه شي لپاره د چا لپاره یا ولې لپاره وي په زړه کې احساسوي، بلکې دا هغه مینه وه چې ما په رښتینه توګه د لومړي ځل لپاره ددښمن په لیدو په زړه کې احساسوله،

ما د مینې هغه احساس، احساس کړ چې د انساني روح جوهر دی، هغه مینه چې کومه پلمه او موضوع نه غواړي. زه همدا اوس، د دغو احساساتو نېږدېوالی احساسوم، د دوستانو ګرانښت، د دښمنانو ګرانښت، د ټولو ګرانښت، له خدای سره باید د هغه په هره بڼه مینه ولرو. انسان کولای شي ځان ته له ګران چا سره انساني مینه ولري، خو له دښمن سره کولای شو یوازې خدایي مینه ولرو. نو له دې کبله ما د هغې خوښۍ احساس وکړ چې ما احساس کړه چې له هغه سړي سره مینه لرم، چې په هغه څه شوي دي؟ آیا هغه ژوندی دی؟ کله چې څوک موږ ته په انساني مینه ګران وي، کېدای شي مینه په کرکه بدله شي، خو خدایي مینه، نه بدلېدونکې ده. هېڅ شی، آن مرګ هم نه شي کولای دغه مینه له منځه یوسي. هغه د ځان جوهر دی. څومره خلک وو چې ما په ژوند کې له هغو سره کرکه لرله.)) په ټولو خلکو کې داسې څوک نه و چې ما دې له هغه سره داسې مینه او داسې کرکه لرلې وای، لکه له هغې سره چې ما مینه او کرکه لرله. هغه په خورا څرګنده ناتاشا تصور کړه، خو نه هغه شان چې پخوا هغه تصوروله، هغه، د ځان لپاره هغه د هغې له ښکلاوو او خوشالۍ سره تصور کړه، د لومړي ځل لپاره یې د هغې روح د ځان لپاره تصور کړ. هغه د هغې احساسات درک کړل، د هغې زغم، د هغې شرم او د هغې پښېماني یې درک کړه. هغه اوس د لومړي ځل لپاره له هغې سره د خپلو اړیکو د انکار په بې رحمۍ پوه شو. هغه له هغې سره د جلا کېدو بې رحمي احساس کړه. ای کاش که یوازې یو وار هم وای چې هغه مې لیدلې وای. یوازې یو وار د هغې سترګې وګورم او ووایم. ..

ای، پیتي، پیتي، پیتي، پیتي ای، تي، تي ای، پیتي، پیتي، بوم، مچ یې پر مخ ولګېده او ناڅاپه یې پام هغې بلې دنیاګۍ ته، هغې

دنیاګۍ ته چې رښتیا او اپلتې سره ګډې وډې وې او ځانګړي څه هلته پېښېدل، وروا وښت. په هغې دنیاګۍ کې چې هر څه لوړېدل، خو هېڅ شی نه راپرزیدل، پر هغې یو څه کشیدل، شمعه هماغه شان کړې کړې، تکه سره سوځېده، هماغه کمیس د دروازې په خوله کې د انسان په څېر د زمري په پرتې مجسمې پروت و، خو سره له دې هم د غولي د تختو زګیروی وا وریدل شو، سره وړمه وچلېده، او هماغه شان یوه نوې سپینه مجسمه په دروازې کې راڅرګنده شوه، او د دغې مجسمې په سر یې، د هماغې ناتاشې رنګ الوتې څېره او ځلېدونکې سترګې چې همدا اوس دده په خیالونو کې راتاویده، ولیده.

سرداراندرې هڅه وکړه چې دغه څېره له خپله خیاله وشړي، نو ځکه یې له ځانسره وویل:

-دا نه پرېښودونکی باڅاروالی ځومره ګران دی؟ خو دغه بشره د هغه په وړاندې ولاړه او د یوه رښتیني واقعیت په بڼه دده ته ورنږدې کېده. سرداراندرې غوښتل د خپلو سپېڅلو خیالونو دنیاګۍ ته ورستون شي، خو هغه نه شو کولای، هغه باڅارتوب، هغه هم هغه خپلې کړې ته ورکشاوه. آرام بنګهاری وزمي آواز خپل بنګهاري ته دوام ورکاوه، کوم شي پر هغه فشار راوړ او هغه عجیبه بشره دده په وړاندې ولاړه وه. سرداراندرې خپل ټول قوت راټول کړ چې را په حال شي، ځان ته یې ټکان ورکړ، ناڅاپه یې په غوږونو کې شرنګهاری شو، سترګې یې تتې شوې او دهغه چا په شان چې په اوبه کې ډوب شوی وي، ببسده شو. کله چې هغه په سد شو، ناتاشا نه د خیالونو، هغه ژوندی ناتاشا، چې ده د نړۍ د ټولو خلکو په منځ کې، تر ټوله زیات غوښتل په نوې پاکې خدایي مینې ورته ګرانه وي، هغه مینه چې په ده نازله شوې وه، دده تر مخې په ګونډو ولاړه وه. هغه پوه شو چې دا

ژوندۍ او ربښتینې ناتاشا ده. هغه نه یوازې حیرانه نه شو، بلکې مینه او خوښي یې پر زړه خواره شول. ناتاشا په ګبښۍ او ډار اخیستي توګه، ځای پر ځای ګونډې وهلې ولاړه وه (هغې نه شو کولای وخوځېږي) هغه ته یې کتل او هڅه یې کوله د خپلو سلګیو مخه ونیسي، رنګ یې تک سپین اوښتی او مخ یې وچ کلک او ناخوځنده و، خو یوازې د هغې د بشرې یوې لاندنې برخه کې یو ځای الوته.

سرداراندرې یوه آرامه بښوونکې سا وویستله، وموسېد، لاس یې وړاندې کړ او وې ویل:

-تاسو؟ څومره نیکمرغه یم!

ناتاشا په چټکۍ خو احتیاط نه ډکې خوځېدا، په ګونډو ګونډو هغه ته ورنږدې شوه په احتیاط یې د هغه لاس راونیو، د هغه پر مخ ورټیټه شوه او هغه یې ښکل کړ، داسې ښکلول چې متې شونډې هغه یې د هغه پر مخ لګېدلې.

هغې سر راپورته کړ، هغه ته یې وکتل او په کراره یې وویل: وبښه! ما وبښه!

سرداراندرې وویل: تاسو ما ته ګران یاست.

-وبښه!

سرداراندرې وپوښتل: څنګه دې وبښم؟

ناتاشا په ټیټ، متې اوریدونکی غږ چې پرې پرې کېده، وبنګېده او وې ویل:

-ما به د هغه څه له امله چې کړي مې دي..

او بیا یې پرله پسې او په کراره د هغه لاسونه ښکلول.

سرداراندرې په خپل لاس د هغې سر، ددې لپاره راپورته کړ چې د هغې سترګې ووینې او وې ویل: ته ما ته له پخوا لا زیاته ګرانه یې!

هغه د نیکمرغۍ اوښکو نه په ډکو سترګو په حیا، په زوریدونکې خو د مینې په خوښۍ هغې ته کتل. د ناتاشا رنګ الوتی، ډنګرې ښېرې او پړسېدلو شونډو هغه بدرنګه کړې نه وه، هغه چور وحشتناکه بربښېده. سرداراندري دغه ښېره نه لیدله. هغه یوازې ځلېدونکې سترګې لیدلې، چې خورا ښکلې وې. په دې وخت کې له شا نه یو غږ واوریدل شو.

د سردار ځانګړي چوپړ چې لا د مخه له خوبه راویښ شوی و، داکتر یې راویښ کړ، تیموخین چې د پښې له درده هېڅ ویده شوی نه و، له پیل نه ټول هغه څه ولیدل چې دلته تېر شوي وو او پر څوکۍ یې خپل بربنډ ځان چې په څادر کې مروړلی و، لا پسې مروړه.

ډاکتر چې په خپل بستر کې راکېناست، وویل: دا څه کوئ؟آغلې مېرمنې، هیله کوم مهرباني وکړئ، لاړه شئ.

په دې وخت کې د کوټې دروازه وټکېده. دا د ګرافینې مینځه وه چې هغه یې د خپلې لور په لټولو پسې لېږلې وه.

ناتاشا لکه د خوب لیدونکې په څېر چې په خوب کې په لاره روانه وي، خو د خوب په نیمایي کې یې راویښه کړې وي، له کوټې ووته، خپلې کوټې ته ورستنه شوه او په ژړا ژړا په خپل بستر کې ولویده.

له هغه ورځې وروسته د ټول سفر په اوږدو کې هرځله به چې کاروان چېرې دریده او یا به یې شپه کوله، ناتاشا د ټپي بالکونسکي، نه لرې کېده او داکتر دې ته اړ شو په دې اعتراف وکړي چې دا انتظار یې نه درلود چې دغه پېغله دې داسې په ټینګه د ټپي خواخوږي او په داسې هنر دې د هغه پالنه وکړي.

د تعجب وړ وه چې د ګرافینې لپاره دا خیال پیدا شو، چې کېدای شي د لارې په اوږدو کې سرداراندرې مړ شي (د داکترانو په خبره) خو

بیا یې هم نه شو کولای د خپلې لور د دغو کړو مخه ونیسي. که څه هم د ټېپي سردار اندرې او ناتاشې د اوسني دیدن او د هغو بیا نېږدې والی، هر څوک په دې فکر کې اچول که ناروغ جوړ شي، د دوی ترمنځ به پخواني اړیکې بیا تازه شي، خو په دې اړه هېڅ چا آن ناتاشا او سردار اندرې هم هېڅ ډول خبره نه کوله. د ژوند نه آواریدونکې پوښتنې نه یوازې پر بالکونسکي بلکې پر ټولې روسیې لمن غوړولې وه او نورې ټولې چارې او اتکلونه یې له پامه لرې کړي وو.

۳۳

د سپتمبر په دریمه پیېر څه ناوخته له خوبه راویښ شو، سر یې خوږیده، پرته له هغه چې خپل کوټ وباسي، په کې ویده و، کوټ دده بدن کېښکوده، په ګوګل کې یې یو تت خیال د هغو ناڅرګندو او شرم وړ چارونه چې پرون شپه، له ده نه ترسره شوې وې، د هغه روح زوراوه. دا د شرم کار، له فرانسوي تورن رامبال سره د هغه خبرې اترې وې.

ساعت د ورځې یوولس بجې ښودلې، خو د باندې هوا تر یو اندازې پورې تیاره وه. پیېر پاڅېد، سترګې یې ومښلې، هغه تمانچه یې ولیدله چې لاستی یې کنده کاري شوی و او ګراسیم بېرته هغه د لیک پر میز ایښې وه، هغه ته وریاده شوه، دی او هغه څه یې ټول تصور کړل چې نن یې باید سرته رسولي وای.

پیېر، له ځانسره فکر وکړ:

-آیا پرما ناوخته شوي نه ده؟ نه، امکان نه لري، چې ناوخته شوې وي، مسکو ته د هغه راتګ له دولسو بجو نه مخکې امکان نه لري.

پیېر ځانته دا اجازه نه ورکوله د هغه څه په اړه فکر وکړي چې هغه ته تر مخې و، نو ځکه هغه تلوار درلوده چې خپل کار پیل کړي.

خپل کمیس یې جوړ کړ، تومانچه یې په لاس کې راواخېسته او د خوځېدو تکل یې وکړ، خو د لومړي ځل لپاره یې دا په زړه کې وګرځېد چې څنګه هغه هم په لاس کې، د ښار په کوڅو کې دغه وسله وګرځوي. آن د لوی او پراخ کمیس لاندې هم په دغه اندازه د لویې تومانچې پټول ګران کار و. نه یې په ملا کې پټولی شوه او نه ترتخرګ لاندې، تر ټولو

نه مهمه لا دا چې تومانچه تشه وه، پېير د دې وخت پيدا نه کړ چې هغه ډکه کړي. هغه له ځانسره وويل:

-په هر حال، توره خو شته !

که څه هم د ناپليون د وژلو د لاروچارو د موندلو په لړ کې هغه دې پايلې ته رسېدلی و چې په ۱۸۰۹ کال کې د ناپليون د وژلو لپاره د يوه محصل د برید اصلي تېروتنه دا وه چې هغه محصل غوښتل ناپليون په توره ووژني، خو بيا هم د هغه اصلي موخه دا نه وه چې خپل تکل تر سره کړي، بلکې د هغه اصلي موخه دا وه، ځان په دې ډاډه کړي چې دی له خپل تکله نه تېرېږي او د هغه د سرته رسولو لپاره به هر څه، که څه هم خورا ګران وي، ترسره کوي. هغه په تلوار په شنه غلاف کې پڅه توره او تومانچه را واخېستل او د خپل واسکټ لاندې يې پټ کړل. خپل اوږد کميس يې جوړ او خولۍ يې پر سر سمه کړه. پېير هڅه کوله بې شروشوره داسې ووزي چې له فرانسوي تورن سره هم مخامخ نه شي. دهليز ته لاړ او کوڅې ته ووت. هغه اور چې تېر ماښام ده په بې پروايۍ هغه ته کتل، د شپې په اوږدو کې لاپسې زورور شوی و. مسکو اوس له څو خواوو نه اور اخېستی و.

د سيند آپلو، د سوداګرۍ سرای... د پاورسکايا کوڅې او د داراګاميلو پله ته نېږدې، د لرګيو د خرڅولو بازار ته‌ول او ته‌ول سوځېدل. د پېير لاره د وړوکوڅو له لارې، پاورسکايا او له هغه ځايه اربات ته رسېده او له هغه ځايه بايد نيکولي کليسا ته چې ده لا ډېره موده پخوا پر ناپليون د بريد لپاره په خيال کې خوښه کړې وه، تللی وای. د زياترو کورونو کړکۍ او دروازې تړلې وې. کوڅې او وړې کوڅې له خلکو تشې وې. د لوګي او سوځېدو بوی په هوا کې خپور و. کله ناکله به کوم روسي چې ډارنی او ګبڼۍ اخېستې څېرې به يې لرلې

او یا فرانسویان چې د کوڅو په منځ کې به د کلیوالو په شان روان وو، لیدل کېدل. دې او هغو په حیرانۍ پېیر ته کتل. روسانو پېیر ته نه یوازې د هغه د لوړې ونې او څورب ځان له امله کتل، نه یوازې هغوی د هغه په څېرې کې د تعجب خواشینی پاملرنې او زورېدنې د څرګندېدو له امله کتل چې هغوی نه پوهېدل، بلکې هغوی غوښتل په دې پوه شي چې هغه په روسي ټولنه کې کوم دریځ لري. فرانسویانو بیا په کتو کتو کې په تعجب ځکه هغه بدرګه کاوه چې پېیر د نورو روسانو بر خلاف چې په ډار او ځار دوی ته کتل، هغوی ته هېڅ ډول پاملرنه نه کوله. د یوه کور د دروازې په خوله کې درې تنه فرانسویانو چې له روسانو سره یې خبرې کولې، پېیر ودراوه او له هغه نه یې وپوښتل، په فرانسوي به نه پوهېږي؟

پېیر د نه په نښه سر وښوراوه او وړاندې لاړ. په یوې بلې وړې کوڅې کې یوه ساتونکي چې د یو شین لرګي څنګ ته په خپله پوسته کې ولاړ و، پر هغه غږ وکړ، خو پېیر چې کله د توپک په لاس ساتونکي ګواښمنه تکراري چغه واوریدله، پوه شو چې دی باید د کوڅې آپلو ته واوړي. هغه په خپله شاوخوا کې نه څه لیدل او نه یې اوریدل. په ویرې او تلوار روان و او خپل راز یې په خپل ګوګل کې د یوه ګواښمن او پردي څیز په شان ساته. هغه، پرونۍ شپې ته په خیال سره له دې نه ډاریده چې څوک په کوم ډول پرې پوه نه شي، خو دا قسمت نه و چې پېیر خپل دغه راز تر هغه ځایه پورې چې ور روان دی و، په بشپړه ورورسوي. له دې پرته آن که هغه ته په لاره کې څه خنډ و نه نه وای پېښ شوي، د هغه تکل ځکه تر سره کېدای نه شو چې ناپلیون لا څلور ساعته د مخې د داراګامیلووا له سیمې خوځېدلی او د اربات د کوڅې له لارې د کرملین ماڼۍ ته تللی و. اوس ناپلیون په خورا بد طبیعت د

کرملین د ماڼۍ د ټولواک په کوټه کې ناست و. او په ښار کې د اورونو د وژلو، د غلا او تالان د مخنوي او د خلکو د آرامولو لپاره یې هر اړخیزه او د پام وړ سپارښتنې ورکولې، خو پیېر په دغو ټولو خبرو نه پوهېده، هغه ټول د هغه کار په خیالونو کې ډوب و چې ده ته ترمخې و، هغه ډېر زوریده. دا زورېدنه د هغو خلکو زورېدنې ته ورته وه، چې د کوم ناشوني کار د سرته رسېدلو تکل یې کړی وی. د هغه زورېدنه او د کار ناشونیتوب له دې امله نه و چې کار ناشونی دی، بلکې له دې امله و چې دغه کار دده له وجدان او طبیعت سره اړخ نه لګاوه او په دې ویریده چې کېدای شي د کار د سرته رسېدو په کومه ټاکونکې شېبه کې سست نه شي او ځان ته درناوی له لاسه ورنه کړي. که څه هم د ځان شاوخوا ته یې، نه څه لیدل او نه یې اورېدل، خو د غریزې له مخې یې لاره وېستله او د پاورسکایا کوڅې ته په تلونکو تنګو کوڅو کې یې لاره نه ورکوله. په هماغه کچه چې پیېر د پاورسکایا کوڅې ته نېږدې کېده، په هماغه کچه لوګی دم په دم زیاتېده او آن د اورونو د شغلو له امله د هوا تودخه زیاتېده. کله ناکله خو به د اور لمبې د کورونو تر چتونو لاندې یو بل پلو سر هسک کړ. دد پ وړاندې تګ سره په کوڅو کې د خلکو ګڼه ګوڼه هم زیاتېده، خو ټول وارخطا او ګڼهې اخېستي بربښېدل. پیېر که څه هم دا احساسوله چې څه نادوده او غیر معمولي څه یې په شاوخوا کې تېرېږي، خو په دې نه پوهېده چې اورته ورنېږدې کېږي. هغه چې کله د پاورسکایا د کوڅې او د ګرجي شهزاده د کور تر منځ په شاړه ځمکه کې په یوې نرۍ لاره تېرېده، ناڅاپه یې له ځانه یو څه لرې د یوې ښځې د ژړا ناهیلې چغې واورېدې. هغه ودرید، تا به ویل لکه له خوبه چې راپاڅېدلی وی او سر یې پورته کړ.

د دغې نرۍ لارې څنګ ته په وچو او دوړو وهلو شنیلو د کور بې

شمېره کېږي، له توشکو، بړستنو، سماوار او صندوقونه نېولې، بیا تر سپېځلو شمایلو او نورو شیانو پورې کوته شوي وو. د صندوقونو تر څنګ په ډاګ یوه زړه ډنګره بوډۍ چې پاسنۍ اوږدې داړې یې له ورایه ښکارېدې، توري جامې یې په ځان او خولۍ یې پر سر وه، د صندوقونو نه لږ لرې پر ډاګ ناسته وه. بوډۍ کږه وږه کېده، په ناستې آواز یې کومه خبره تکراروله. دوې نجونې له لسونه تر دولسو کلونو پورې چې لنډ خرین کمیسونه یې اغوستي وو، په ډارېدلو رنګ الوتو څېرو کې یې له ورایه وحشت برېښېده، مورته کتل. یو کمکی د اوو کلونو په منګ هلک چې کلیوالي کمیس یې په ځان او پردۍ خولۍ یې پر سر وه، د یوې ښځې غېږ کې ژړل. یوه چوپړه نجلۍ، چې پښې بربنډې او ناولې وې د صندوق پر سر ناسته وه، خپلې ژېړې کوڅۍ یې راخوشې کړې، له خپلو کوڅیو نه یې سوځېدلي ویښته رابېلول، هغه یې پزې ته رسول او بویول یې. د ښځې مېړه ټیټ ونی، کږوپ چې دولتي دریشي یې اغوستې وه، له بشرې نه یې نرۍ ږیره تاوه شوې وه او پر سر باندې ایښې جګې خولۍ لاندې یې پاکې شقیقې له ورایه معلومېدې، که څه هم څېره یې وچه کلکه او ناخوځېدونکې وه، خو د درد نښې نه په کې لیدل کېدې، هغه کوټه شوي صندوقونه لاندې باندې کول او له هغو لاندې نه یې څه جامې راوېستې.

دغې ښځې همدا چې پېیر ولید، د هغه پښو ته یې ځان وروارتیږه او د سلګو او ژړا په منځ کې یې ویل:

-پلرونو، خپلو، با ایمانه ارتودوکسه مسیحیانو، ومو ژغورئ! مرسته وکړئ! قربان مو شم، د خدای لپاره یو څوک مرسته وکړئ. لور مې، ماشوم مې، هلته د اور په منځ کې پاتې دی، وی وی، اور یې اخېستی... اور، لمبې...

داسې ښکارېده چې د ښځې مېړه یوازې د دې لپاره چې د دغه پردې سرې په وړاندې ځان برحقه وښیي، خپلې ښځې ته مخ وروا ړاوه او په کرار آواز یې وویل:

-ماریا نیکولایفنا ! هرومرو به دې خور هغه پورته کړی وی، هغه زیاته کړه:

-کنه چېرې به وي؟

ښځې ناڅاپه ژړا بنده او په خورا قهر او غضب یې پر مېړه چغه کړل:

-بې رحمه، ظالمه ! زړه نه لرې، په خپل ماشوم دې زړه نه خوږېږي، لکه بت داسې ولاړ دی، هر بل څوک چې وای ماشوم به یې د اور له لمبو نه را ایستلای وای، دا بت دی، نه انسان، دا پلار نه دی.

هغې ژړل، سلګۍ یې وهلې او په ژړا انګولایې پېیر ته وویل:

-داسې ښکاري چې تاسو مهربانه او خوږ زړی سړی یاستئ، د ګاونډې کور اور اخېستی او اوس اور زموږ کورته رارسېدلی دی. ښځې دوام ورکړ:

-ټولو منډې کړې، دچا چې څه په ځان و، په هماغه کې یې ودانګل، دغه مو وژغورل، دغه یو سپېڅلی شمایل او دغه پالنګ چې ماته د پلار کورنۍ په واده کې رابښلې و، را واخېستل او نوره ټوله شتمني مو د اور په لمبو کې ایرې شول. اوس مې چې ماشومان راټول کړل، کمکۍ کاتیا نه شته، او بیا په ژړا شوه:

-زما ماشومې ! د زړه سرې ! اور یې واخېست ! وسوځېده !

پېیر وویل:

-چېرې؟ هغه چېرته پاتې شوه؟

د پېیر د خبرې له بدلیدو او ډار نه ښځه په دې پوه شوې وه چې کېدای شي مرسته ورسره وکړي.

هغې د هغه پښو ته ځان وروارتيړه او چغه يې کړل:

-پلار کيه ! پلار جانه ! مهربانه، لږ تر لږه زړه مې آرام کړه.

هغې له قهره خوله پرانسته او په دې توګه يې خپلې اوږدې داړې بيا ښکاره کړې او پر مينځې يې ورچغه کړل:

-تا ته وايم، انيسکا ! بدمرغې، لاړه شه ! بدرګه يې کړه، ځای ورته وښييه !

پېير چې سا يې بنده بنده کېده، په تلوار وويل:

-بدرګه کړه، بدرګه کړه، زه، زه يې راباسم. ..

دناولو جامو نجلۍ د صندوق له شا راووته، خپلې کوڅۍ يې ورټولې کړې، ژوره سا يې ووېسته، په بربنډو پلنو پښو په نرۍ لارې وړاندې لاړه. پېير چې تا به ويل ناڅاپه له ژورې بېسدۍ نه را په سد شوی وی، سر يې پورته کړ، سترګې يې د ژوند له رڼا نه وځلېدې، په چټکو ګامونو نجلۍ پسې وخوځېد ،تر هغې نه مخکې شو او دپاورسکايا واټ ته ورسېد. په ټوله کوڅه کې د ګڼو لوګيو څپې خورې وې. يو نيم ځای د لوګيو د وريځو او تيارو له منځه د اورلمبو شغلې پورته کولې. د اورونو تر مخې د خلکو سخته ګڼه ګونه جوړه وه. د کوڅې په منځ کې يو فرانسوي جنرال ولاړ و او شاوخواته ولاړو کسانو ته يې څه ويل. پېير چې هغه نجلۍ بدرګه کاوه، غوښتل هماغه ځای ته چې فرانسوي جنرال ولاړ دی ورشي، خو فرانسوي سرتېرو د هغه مخنوی وکړ او وې دراوه.

يو آواز پرې چغه کړه:

-وړاندې تلای نه شئ !

نجلۍ وويل: کاکاجانه ! دې خواته راشه ! ددې کوڅې نه، د نيکولين د کور له مخې به لاړ شو.

پیېر راستون شو، نجلۍ پسې وخوځېد، کله ناکله به یې یو نیم ګام هم ځکه وا چوه، چې هغې پسې ځان ورسوي، نجلۍ د کوڅې بل پلو واوښته، کینې خواته تنګې کوڅې ته ورتاوه شوه، د درې کورونو له مخې نه تېره شوه، ښي خواته د یوې دروازې پلو وروګرځېده، هغې وویل:

-دغه دی، راورسېدو! یوه انګړ ته ورننوته، وړاندې لاړه، په یو لرګین دیوال کې یې یوه دروازه راخلاصه کړه، ودرېد، یوه لرګینه ودانۍ چې سخت اور یې اخېستی او شاوخوا یې رڼا او تودله، سوځېده، د اور لمبې د کور له کړکیو او ترچتونو لاندې راوتلې.

پیېر چې له لرګینې پنجرې نه تېر شو، د اور د لمبو تودخې هغه داسې په عذاب کړ چې بې واکه ودرېد.

هغه وپوښتل: ستاسو کور، ستاسو کور کوم یو دی؟

نجلۍ په زاریو او سلګیو په داسې حال کې چې لرګین کورته یې اشاره کوله وویل:

-اوخ، هغه. همدا زموږ کورو.

انیسکا داسې احساسوله چې د اور په لیدو خپل احساسات څرګند کړي، هغې وویل:

-وای کاتیا جانې! زما ګرانې نازولې! اور دې واخېست، وای، وای!

پیېر د اور اخېستي کور خواته ورنېږدې شو، خو تودوخه دومره زیاته وه چې اړ وت له کوره راتاو شي، د یوې داسې لویې ودانۍ مخې ته ورواوښت، چې د یوې خوا چت یې لا سوځېده او فرانسوي پوځیانو یې څنګ ته ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه. پیېر لومړی پوه نه شو چې دغه فرانسویان چې هر یو له کوره یو څه راباسي، په څه اخته دي، خو کله

چې يې وليدل، چې يو فرانسوي سرتېري، يو کليوال سړی په توره وواهه او د هغه د ګېډې له پوستنه جوړ، پوستين يې تري وويست، پوه شو چې فرانسويان په تالان اخته دي. ،خو هغه وخت نه درلود چې ودرېږي او په دې اړه کې فکر وکړي.

د ديوالونو چاودېدل، د چتونو د رالويدو غږمبهاري، د اور د شغلو شغهاري، د ګېڼې اخېستو خلکو شور، چغو او شروشور، د لوګيو د کنډک کنډک وريځو ننداره چې وړاندې وروسته خوځېدل، کله به تک تور، کله به سپين او ګواښمن شول، پورته به لاړل او د ويرې شغلې به يې د آسمان پلو ته ولېږلې. لمبې به کله ګڼې شوې، سرو سرو شغلو به غاړې غړولې، او کله به زرينو کاغذو ته چې ديوالونه يې پوښول ورته شوې.. تودخې او د لوګي د تند بوی چټک خوځون پر پيېر خپل ځانګړی اغېز وکړ او ددې اور او شغلو په ليدو يې ناڅاپه داسې احساس کړه چې له هغو خيالونو نه آزاده شوی، چې تر اوسه پورې په کې ډوب و. هغه ځان ځوان، خوشاله، مست او ډاډمن احساس کړ. د هغې لويې ودانۍ له خوا د لړګين کور خواته راتاو شو، همدا چې غوښتل يې د کور هغې برخې ته چې لا ولاړه وه، ورننوزي چې ناڅاپه يې سر پورې شروشور واوريدل شو او تر هغه وروسته يې د کوم درانه شي د ماتېدو او خپل ځنګ ته د لويدلو غږ واوريد.

د اوريدل شوي غږ خواته يې وروکتل او څو فرانسوي سرتېري يې وليدل چې له يوې کړکۍ نه يو صندوق چې له کپړو او وسپنيزو شيانو ډک دی، را ارتيږلی دی. لاندې نور ولاړ فرانسوي سرتېري، صندوق ته ورنږدې شول.

د فرانسوي سرتېرو نه يو تن پر پيېر غږ وکړ:

-دا لا پسې څه غواړې؟

پېير وويل:

-يو ماشوم په دې کور کې پاتې دی، آیاتاسو کوم ماشوم نه دی لیدلی؟

څو غږونو غبرګ وویل:

-اوهو، دا لا څه وايي؟ څه بلا درپسې، ورکېږه !

يو تن له سرتېرو نه په دې خيال چې په صندوق کې د سپينو زرو او برنجي شيانو نه کوم شی، پېير ترې وانخلي، په ګوابښ ګوابښ هغه ته ورنږدې شو.

يو فرانسوي له پاسه ورغږ کړل:

-ماشوم؟ ما دباغ له خوا يو غږ واوريد، کېداى شي، دا د هغه ماشوم واوسي، څه وايې، هر څه بايد انساني وي، موږ ټول د خداى بندګان يو.

پېير وپوښتل:

-چېرې و، چېرې و؟

فرانسوي د ودانۍ شا ته، باغ پلو اشاره وکړه، او د هماغې لوړې کړکۍ نه يې چغه کړل:

-دې خواته، دې خواته ! يوه دقيقه صبر وکړه، زه اوس درځم.

او رښتيا هم، يوه دقيقه وروسته يو فرانسوي تور سترګی، مهربان سرتېری چې په غومبوري يې يو داغ هم لاره، په يوه کميس کې د لومړي پوړ له يوې کړکۍ نه راودانګل. پېير يې په اوږه وواهه او له هغه سره يو ځای يې د باغ پلو منډه کړل. هغه پر خپلو ملګرو غږ وکړ:

-تاسې هم ژر کوئ، کار خلاص کړئ. اور دم په دم لا خپرېږي.

فرانسوي د هغې لاره نه چې شګه پرې آواره وه، له پېير سره يو ځای د کور شاته ورمنډې کړې، هلته يې پېير له لاسه راونيو او يو دايره

ډوله ځای يې وروښود.

ترېوې څوکۍ لاندې يوه درې کلنه نجلۍ چې ګلابي کميس يې اغوستی و، پرته وه.

فرانسوي وويل:

-دا هم ستاسو ماشوم، اوهو، دا خو نجلۍ ده، دا لا ښه، د خدای په امان څوربه ! نو څه پروا لري، هر څه بايد انساني وي، آخر موږ ټول د خدای بندګان يو.

فرانسوي چې غومبورو يې داغ لاره، تر دې خبرې نه وروسته ببرته د خپلو ملګرو پلو ورمنډې کړې.

پيير له خوښۍ نه ژوره ژوره سا اېسته، نجلۍ ته يې ورمنډه کړې او غوښتل يې هغه راپورته کړي، خو نجلۍ چې بدرنګې يې مورته ورته وه او ژيړې وهلې وه، د پردي سړي په ليدو يې چغې او منډه کړل. په هر حال پيير هغه راونيوله او راپورته يې کړه. هغې له قهره په ډک آواز چغې وهلې، وړې منګولې يې اچولې، او له لاړو نه په ډکه خولې يې پيير په غاښاوه، او هڅه يې کوله چې ځان ترې خلاص کړي. که څه هم پر پيير يو ډول وحشت او وېره، هغه شان چې له کوم واړه ځناور سره د مخامخ کېدو په وخت کې پرې راخور شوی و، راخور شو، خو هغه ټوله هڅه وکړه چې ماشوم پرې نهږدي او له هغه سره يو ځای د هغې لويې ودانۍ خواته ستون شو. خو له هغې لارې نه چې راغلی و، ببرته ستنېدل ناشوني و، انيسکا هم نور هلته نه وه، او پيير هم مهاله د رحم او کرکې له احساس سرههغه نجلۍ چې ژړل يې، سلګۍ يې وهلې او ځان يې لوند کړی و، په لا مهربانۍ په غېږ کې کېښکوده او د باغ پلو يې ددې لپاره منډه کړل، چې د وتلو نوې لاره پيدا کړي.

۳۴

کله چې پيير په انګړونو، ورو او لويو کوڅو کې تر منډو وروسته بېرته د ګرزوفسکي باغ ته ورستون او ځان يې د پاورسکايا د کوڅې هغه څنډې ته ورساوه، چې له هغه ځايه دې د نجلۍ په لټه پسې خوځېدلی و، په لومړۍ شېبه کې هغه، هغه ځای ځکه ونه پېژاند، چې هلته د خلکو بې ساري ګڼه ګوڼه جوړه شوې وه او له کورونو نه د مالونو او کپړو د راوېستلو له امله لوی لوی داسې انبارونه جوړ و، چې د قدم د اېښودو ځای هم پاتې نه و. له روسي کورنيو نه پرته چې د اور له ډاره راتښتېدلې وې او دلته يې خپلو کالو او کپړو سره پناه اخيستې وه، څو فرانسوي سرتېري چې رنګارنګ کالي يې اغوستي وو، هم دلته و. پيير هغو ته ځکه پاملرنه ونه کړه چې د هغه مامور د کورنۍ د پيدا کولو لپاره يې تلوار کاوه او غوښتل يې چې کمکۍ لور يې مورته ورکړي. او بېرته د کوم بل چا د ژغورنې لپاره ورستون شي. پيير داسې انګېرل چې دی بايد نورې ډېرې چارې ژر تر ژره ترسره کړي، د تودخې او منډو له زوره يې سخته ګرمي شوې وه. پيير د ماشوم د ژغورنې په وخت کې تر پخوا نه لا، د ځوانۍ، تاند توب او پريکړون احساساوه. نجلکۍ اوس نو، آرامه شوې وه او د پيير د کليوالي کميس لستوني يې کلک نيولې وه. هغه د هغه په غېږ کې ناسته او کله يې لکه ځنګلي کمکي ځناور په شان خپلې شاوخوا ته کتل. پيير به کله ناکله هغې ته وکتل او نرۍ موسکا به يې پر شونډو خوره شوه. هغه داسې احساسوله

چې په دې له ډاره اخيستې او ښا پيرۍ وزمه څېره کې کوم اغېزمن او ساده څه وينې. په پخواني ځای کې نه هغه مامور و او نه يې ښځه. پېير په چټکۍ د خلکو په منځ کې روان و ، د هغو خلکو بېلا بېلو څېروته يې کتل چې په مخه ورتلل. بې ارادې به يې هغو ګرجي يا ارمني کورنيو ته چې ښکلې ختيځ بڼه څېرې درلودې پام شو. لومړۍ يې يو ډېر بوډا سړی چې نوی اوږد پوستين او نوې موزې يې په پښو وې وليد ،تر هغه وروسته، دې ته ورته يوه بوډۍ او يوه ځوانه ښځه، دغه خورا ځوانه ښځه وه، هغې له تورو زړه راښکوونکو اوږدو ، کږو وږو لکه په قلم انځور شوي انځور، تورو وروځو او ګل ته ورته ښکلې څېره، چې پاسته غير معمولي تاند او مينه ناک اننګی يې لرل، د ختيځ د بې سارې ښکلې ښکلا بېلګه وه. خو هغه د کوم حالت څرګندونه نه کوله. دغه ښځه د خلکو د شيانو او په ډاګ کې د ګڼه ګوڼې په منځ کې په خپل غاړه تړلې قيمتي اطلسي کوټ او ځړ روښانه دستمال کې چې سر يې په کې مروړی و ، په تودې ګلخانه کې ورته ګل ته پاتې کېده چې پر واورو ارتيږل شوی وي. هغه لږ لرې د بوډۍ شاته، په يوه کنج کې د کاليو پر يوې ګېډۍ ناسته وه، سر يې ښکته اچولی و ،تورو برندو سترګو يې، چې نه خوځېدونکي، لوړ تور اوږده باڼه يې لرل، ځمکې ته کتل. داسې بربښېده چې هغه په خپلې ښکلا پوهېده او په هغې ويريده. دغې بشرې پېير ګوته په غاښ کړی و او له خپل ټول تلوارتوبه سره چې دديوال خواته روان و ،څو ځله يې اورمېږ واړاوه او هغې ته يې وروکتل. د ديوال پای ته د رسېدو سره يې هغه کسان چې لټول پيدا نه کړل. پېير ودرېد ، دا خوا هغه خوا يې وکتل.

د پېير خورب غټ ځان، ماشوم په غېږ کې، اوس له پخوانه لا د پام وړ و او څو تنه روسي ښځې او نارينه پرې راټول شوي وو.

له هغه نه پوښتنې کېدې:

- څوک مو ورک کړي دي؟ مهربانه ! تاسو خپله له مخورو کورنيو نه ياستئ که څنګه؟ دا ماشوم د چا دی؟

پېير ځواب ورکړ چې دا ماشوم د يوه ښځې دی چې تور کوټ يې په ځان و او له نور ماشومانو سره دلته ناسته وه او بيا يې وپوښتل:

-آيا څوک هغه نه پېژني او نه پوهېږي چې چېرې لاړه؟

د پاپ يو بوډا لاسمل يوې بدرنګې ښځې ته مخ وروا ړاوه او وې ويل:

-دا ماشوم بايد د انفيروف د کورنۍ وي !

هغه وروسته په عادي ټيټ غږ وويل:

-خدايه رحم وکړې ! خدايه رحم وکړې !

ښځې وويل:

-د انفيروف کورنۍ چېرې ده؟ انفيروفيان لا سهار د وختـه لاړل. نه، نه، دا ماشوم يا د ماريا نيکولايفنا دی او يا هم د ايوانوف د کورنۍ.

يوه چوپړ وويل:

-دغه ماشوم د يوې ښځې دی، نه د ماريا ايوانوفنا چې خپله يوه محترمه مېرمنه ده، هغه خپله اربابه ده.

پېير وويل: هو کې تاسې يې پېژنی، اوږدې داړې او ډنګره.

ښځې وويل:

-هو، هو، هماغه ماريا نيکولايفنا ده، هغې چې فرانسوي سرتېرو ته اشاره کوله وويل:

-کله چې دغه لېوان راتويې شول، هغوی باغ ته لاړل.

د پاپ لاسمل وويل:

-اوه لويه خدايه رحم وکړې !

ښځې بیا وویل:

-تاسو هغې خواته ورشئ، هغوی هلته دي. هماغه دي.

هغې پرله پسې بدې ورځې کولې او ژړل یې: هماغه ده، همالته ده !

خو پېیر د هغې ښځې خبرې نه اورېدې، هغه له څو شېبو راهیسې هغه څه ته کتل چې څو ګامه لرې له ده نه پېښېدل. هغه، ارمنی کورنۍ او هغو دوو تنو فرانسوي سرتېرو تـه کتـل چې دغـه ارمني کورنۍ تـه ورغلل. ددغـو سرتېرو نـه یـو یې لنډ ونـی، چالاکه سړی و، چې شین بخون کوټ یې اغوستی او نرۍ رشمه یې تر ملا تاو کړې وه، خولۍ یې پـر سـر او پښـې یـې بربنـډې وې. هغـه بـل سـرتېری چې لـوړ ونـی، لـږ ملاکږوپی، روڼ څنې، ډېر ډنګر، په کراره خوځېده او احمقانه څېره یې لرله، هغه لنډونی و، پښې بربنډې او شین بخون کوت یې اغوستی و. سرتېری چې ارمنیانو ته وررسېد، سمدلاسه یې څه وویل، بوډا یې لـه پښو راونیو او بوډا هم سمدلاسه او پـه چټکۍ لـه پښـو نـه د موزو پـه راوېستلو پیل وکړ. هغه بل سرتېری د ښکلې ارمنۍ مخې ته ودرید، له خوځېدا او غږېدا نه پرته یې، لاسونه په جیب کې هغې ته کتل.

پېیر پـه داسې حـال کې چې ماشوم ښـځې تـه ورکـاوه، پـه تلوار او ترخه ژبه هغې ته وویل:

-واخله، دروا خله ! ته یې هغو تـه ورکـړه، هغـه چې هغـه نجلکۍ پـر ځمکه کېښوله، پر ښځې تقریبا چغه ووهله او وې ویل:

-هغوی ته یې ورکړه.

او بیا یې فرانسویانو او ارمنۍ کورنۍ ته وکتل. بوډا چې نورموزي ترې اخېستل شوې وې،بربنډې پښې ناست و. ټیټ ونی فرانسوي چې له هغـه نـه وروستۍ موزه راووېستـه،هغه موزې یې یـو پر بـل ووهلې. بوډا بنګېده او څه یې وویـل، خو پېیـر هغـه تـه یـوازې یـو لنډ غلچک

ورواړاوه او ټول پام یې هغه سرتېري ته و چې کمیس یې اغوستی و او اوس په کراره، خو ټینګو ګامونو د هغې ځوانې ښځې خواته ورنږدې شو ، لاسونه یې له جیبه راووېستل او هغه یې له غاړې راونیوه.

ښکلې ارمنۍ کراره بې خوځېدا په خپل ځای ناسته وه، اوږده بانه یې ښکته لویدلې وو او داسې برېښېده چې د دغه سرتېری کړه چې له دې سره یې کوي، نه ویني او آن نه یې احساسوي. تر هغه پورې چې پېیر دځان او سرتېرو تر منځ څو ګامه لاره ووهي، جګ ونی داړه مار چې کلیوال کمیس یې اغوستی و ، د ارمنۍ له غاړې نه یې غاړکۍ راشلولې وه، او ځوانې ښځې لاسونه تر غاړې، کړۍ کړې سوې سوې ساندې کولې او ژړل یې.

پېیر چې آواز یې له قهره او خواشیني نه په چغو بدل شوی و ، چغه کړې:

-پرېږدئ، دا ښځه پرېږدئ !

جګ ونی په ملا کړوپ سرتېری یې له اوږې راونیو ، هغې خواته یې وارتېره، سرتېری پرځمکه ولوید ، بېرته پاڅېد او وتښتېد. د هغه ملګري موزې وارتیږلې، توره یې راووېسته، په ګوابن ګوابن د پېیر خواته ورووړاندې شو او چغه یې کړل:

-ښه، اوس به ګورو ، حماقت به نه کوې !

پېیر د قهر او غضب په هغه لېونتوب کې و چې په هېڅ شی نه پوهېده او قوت یې په لسګونه وار زیاته شوی و ، په لوڅ پښې فرانسوي یې برید وکړ او مخکې له هغه چې هغه د توري د ګوزار وخت پیدا کړي، هغه یې راڅملاوه او د سوکانو تر ګوزار لاندې ونیو. د شاوخوا له ګڼې ګوڼې نه یې د ستاینې او آفرین نارې واوریدې او له دې سره هم مهاله د کوڅې له کنجه،د فرانسوي سورو پوځونیوه ډله

رابښکاره شوه. فرانسوي پوځیان په چټکۍ د پیېر خواته ورغلل او هغه نه راتاوو شول. د پیېر تر دې نه وروسته هېڅ په یاد نه وو، خو یوازې دومره یې په یاد و چې د ه ځوک وهلي او نورو دی واهه. په پای کې هغه احساس کړه چې لاسونه یې تړل شوي او فرانسوي پوځیانو تري تاو راتا او دده د کوټ جیبونه یې لټول.

پیېر په هغو لومړیو خبرو چې پوه شو، د یوه سرتېري خبرې وې چې ویل یې:

-ښاغلی لومړی برید من ! یوه چاړه لري.

افسر وویل:

-ښه، وسله وال دی ! او هغه سرتېري ته یې چې له پیېر سره نیول شوی و، مخ ورواړاوه، وویل:

-ښه ده، ښه ده، نورې خبرې به په محکمه کې وکړې. بیا یې مخ پیېر ته وروااړاوه او وې ویل:

-تاسو په فرانسوي خبرې کولای شئ؟

پیېر چې خپل شاوخواته کتل، په سترګو کې یې وینې راخوټېدې، او ځواب یې نه وایه، داسې بربښېده چې څېره یې خورا وحشتناکه شوې ده چې افسر په بنګهاری څه وویل. څلور فرانسویانو له نورو جلا او د پیېر تر څنګه دواړو خواته ودریدل.

افسر چې له پیېر نه څه شانته لرې ولاړ و، وویل:

-تاسو په فرانسوي پوهېږئ؟ ژباړونکي ته ورغږ کړئ؟

یو لنډ ونی فرانسوي چې روسي جامې یې په ځان وې، له کتاره راووت. پیېر د هغه له جامو او غږیدا نه سمدلاسه په دې پوه شو چې هغه د هغو فرانسویانو له ډلې نه دي چې د مسکو په مغازو کې کار کوي.

ژباړونکي چې پېير ته وکتل وې ویل:
-داسې برېښي چې هغه له مخورو نه وي.
افسر وویل:
- هغه اوراچونکو ته ډېر ورته دی، ترې وپوښتئ، هغه څوک دی.
ژباړونکي وپوښتل:
-ته څوک یې؟ ته باید د مشر پوښتنو ته ځواب ورکړې.
پېیر ناڅاپه په فرانسوي ژبه ځواب ورکړ:
-زه به تاسو ته ونه وایم، چې څوک یم، زه ستاسو اسیر یم، ځئ ما هم درسره بوزئ.
افسر تندی تریو کړ او وې ویل: آها ، آها ! مخ وړاندې !
خلک له فرانسوي پوځیانو راتاوو شول. تر ټولو نږدې پېیر ته هغه بدرنګه ښځه چې نجلکۍ یې په غېږ کې وه، ولاړه وه. کله چې د پوځیانو ډله وخوځېده، هغه ښځه وړاندې راغله.
هغې وویل: د زړه سره چېرې دې بیایې؟ هغې زیاته کړه:
-که دا نجلۍ د هغوی نه وي، په هغې څه وکړم؟
افسر وپوښتل:
-دا ښځه څه غواړي؟
پېیر لکه نشه داسې سرسامه و ، د هغه خوښي ،د هغې نجلۍ په لیدو چې ده ژغورلې وه، دوه چنده شوه او وې ویل:
-څه غواړئ؟ زما لور چې ما له اوره ژغورلې ده، بیا له خدای په امانۍ پرته، خپله په دې پوه شي، چې څنګه یې د غه بې موخې دروغ ولې ویلي دي، په درنو او ویاړمنو ګامونو د فرانسویانو منځ ته ورتېر شو.
د فرانسویانو دغه ډله، هغه پوځي ډله وه چې د ((دیورونیل)) په

سپارښتنه، د ښار د واټونو ساتلو ته لېږل شوې وه، هغوی له ښارنې سره هم مهاله باید د خلکو د شتمنیو د تالان مخه هم نیولې وای او په تېره بیا د اور لګوونکو په نیولو کې یې مرسته کړې وای. دا ځکه چې په هغه ورځ فرانسوي لوړپوړو افسرانو تصور کاوه چې مسکو ته په خپله د هغه او سېدونکي اور اچوي.

دغه پوځیان په څو کوڅو کې تر ګرځېدو او ښارنې وروسته یو پنځه تنه روسان د اور اچولو په تور ونیول، په هغو کې یو تن دوکاندار، دوه تنه د کلیسا طالبان، یو کلیوال او یو څوکېدار وو، خو د ټولو مظنونانو په منځ کې پېیر تر ټولو مظنون و، کله چې یې ټول نیول شوي کسان د زویوفسکي د کوڅې یو لوی کورته چې په زندان بدل شوی و، د شپې تېرولو لپاره راوستل، پېیر یې د نورو نه جلا تر سختې څارنې لاندې ونیو.

د درېیم ټوک پای